

Καίτη Τσίχλη-Αρώνη

Η Μεσσηνιακή εξέγερση του 1834

Αντιπολίτευση του ρωσικού κόμματος
στην αντιβασιλεία του Όθωνα

Διδακτορική διατριβή

Αθήνα 1984

nd:3568

Καίτη Τσίχλη-Αρώνη

Η Μεσσηνιακή εξέγερση του 1834

Αντιπολίτευση του ρωσικού κόμματος
στην αντιβασιλεία του Όθωνα

Διδακτορική διατριβή

Αθήνα 1984

"Ἡ ἔγκρισις διδακτορικῆς διατριβῆς ὑπὸ τῆς Παντείου
Ἀνωτάτης Σχολῆς Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν δέν ὑποέηλοι
ἀποδοχὴν τῶν γνομῶν τοῦ συγγραφέως." (Κ.5343, ἀρ.202).

στη μητέρα μου

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Γ.Α.Κ.	Γενικά Αρχεία του Κράτους
Α.Υ.Ε.	Αρχεία Υπουργείου Εξωτερικών
Ι.Ε.Ε.Ε.	Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία Ελλάδος
Ε.Β.Ε.	Εθνική Βιβλιοθήκη Ελλάδος
Μ.Α.Ε., CP/GR	Ministère des Affaires Etrangères, Correspondance Politique, Grèce
Μ.Α.Ε., MD	Archives du Ministère des Affaires Etrangères, Memoires et Documents
Επιτομές	Επιτομαί εγγράφων του βρετανικού Υπουργείου των Εξωτερικών, Γενική αλληλογραφία .Φ.Ελλάς. Τόμος Β! F.O. 32. Φάκελλοι 35-56. 1833-1835
Ε.Κ.	Εφημερίς της Κυβερνήσεως του Βασιλείου της Ελλάδος.

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Σκοπός της μελέτης αυτής είναι να προσφέρει στοιχεία που θα φωτίσουν περισσότερο τον αντιπολιτευτικό ρόλο του ρωσικού ή κομμουνιστικού κόμματος κατά την περίοδο της Αντιβασιλείας του Όθωνα. Η μεσσηνιακή εξέγερση που αποτέλεσε κορύφωση της δραστηριότητας αυτής θα μας απασχολήσει σε μάρκος. Η μελέτη των γεγονότων, καθώς και των περίπλοκων πολιτικών και παρασκηνιακών διαδικασιών, που καθόρισαν τη γέννηση και την εξέλιξη του κινήματος αυτού, αποτελεί τον άξονα της εργασίας. Μέσα από την ανάλυση των ειδικών περιστατικών επιδιώκεται η πρόσβαση στα γενικότερα πολιτικά και κοινωνικά φαινόμενα της περιόδου της Αντιβασιλείας.

Η εργασία αποτελείται από πρόλογο, τρία κυρίως μέρη και συνοδεύεται από Παράρτημα ανέκδοτων εγγράφων των Γενικών Αρχείων του Κράτους, τα οποία συνδέονται οργανικά με το κείμενο καθώς και από σειρά καταλόγων και πινάκων.

Το πρώτο μέρος αναφέρεται στα πολιτικά κόμματα, στις ενέργειες τους απέναντι στην πολιτική της Αντιβασιλείας και κυρίως στην αντιπολιτευτική δράση του ρωσικού κόμματος. Το δεύτερο μέρος καλύπτει τα γεγονότα της μεσσηνιακής εξέγερσης, περιγράφει τον τρόπο με τον οποίο την κατέστειλε η Κυβέρνηση καθώς και τη στάση της δικαιοσύνης απέναντι στους ενόχους. Στο τρίτο μέρος επιχειρείται μία ερμηνευτική προσέγγιση της εξέγερσης.

Ερευνώνται η μυστική οργάνωση, τα αίτια, οι στόχοι και οι α-
 μορφές του κινήματος καθώς και οι σχέσεις των επαναστατών με τις
 ξένες Δυνάμεις και τα κόμματα. Αναφέρονται επίσης οι συνέπειες
 και οι επιπτώσεις της εξέγερσης και η γενικότερη κοινωνική, πολι-
 τική και οικονομική κατάσταση των επαρχιών της Πελοποννήσου, ό-
 πως αυτή διαμορφώθηκε από την πολιτική της Κυβέρνησης και τις
 αντιπολιτευτικές ενέργειες των κομμάτων.

Το υλικό που χρησιμοποιήθηκε στη μελέτη αυτή είναι κατά
 κύριο λόγο αρχειακό και αντλήθηκε από τα Γενικά Αρχεία του Κρά-
 τους. Η δεύτερη σημαντική αρχειακή πηγή που μελετήθηκε είναι τα
 Αρχεία του Υπουργείου Εξωτερικών της Ελλάδας. Στοιχεία ανευρέθη-
 καν επίσης στα Αρχεία της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας Ελ-
 λάδας και στα Αρχεία της Εθνικής Βιβλιοθήκης. Πολλές πληροφορίες
 αντλήθηκαν από τα Αρχεία του Υπουργείου Εξωτερικών της Γαλλίας
 (Παρίσι), καθώς και από τα μικροφιλμς γαλλικών Αρχείων που βρίσκ-
 ονται στο Κέντρο Ερεύνης της Ιστορίας του Νεωτέρου Ελληνισμού
 της Ακαδημίας Αθηνών και τα οποία περιέχουν την πολιτική αλληλο-
 γραφία των ετών 1834-1835 μεταξύ του Γάλλου αντιπρέσβη Rouen
 και του Υπουργού των Εξωτερικών της Γαλλίας De Rigny. Χρήσιμα
 υπήρξαν και τα Αρχεία του Foreign Office, που περιέχουν την πο-
 λιτική αλληλογραφία μεταξύ του Υπουργού των Εξωτερικών της Αγγλί-
 ας Palmerston και των Άγγλων διπλωματών Dawkins, Crowe, Meyer
 στην Ελλάδα κατά τα έτη 1834 - 1835. Τέλος σημαντική πηγή πληρο-
 φοριών απετέλεσε ο Τύπος της περιόδου της Αντιβασιλείας

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πρόλογος	σελ. 7
ΜΕΡΟΣ Α΄	
Πολιτικά κόμματα και δραστηριότητες του ρωσικού κόμματος κατά την περίοδο της Αντιβασιλείας	σελ. 11
α) Πολιτικές δυνάμεις	σελ. 13
β) Πολιτική της Αντιβασιλείας έναντι των κομμάτων	σελ. 28
γ) Αντιπολίτευση του ρωσικού κόμματος στις προσπάθειες της Αντιβασιλείας για δημιουργία συγκεντρωτικού κράτους	σελ. 34
ΜΕΡΟΣ Β΄	
1. Η μεσσηνιακή εξέγερση	σελ. 47
α) Τα αρχικά σχέδια των αποστατών	σελ. 50
β) Τα στρατιωτικά γεγονότα της μεσσηνιακής εξέγερσης	σελ. 55
γ) Αφοπλισμός των κοινοτήτων	σελ. 102
δ) Εξοδα εκστρατείας	σελ. 110
2. Το έργο της Δικαιοσύνης	σελ. 119
ΜΕΡΟΣ Γ΄	
1. Ερμηνευτικές προσεγγίσεις της μεσσηνιακής εξέγερσης	σελ. 149
α) Προετοιμασία και οργάνωση της εξέγερσης	σελ. 153
β) Ιδιαιτερότητες των εξεγερμένων περιοχών	σελ. 162
γ) Αρχηγοί και υποκινητές της μεσσηνιακής εξέγερσης-Διασυνδέσεις των επαναστατών με τα πολιτικά κόμματα	σελ. 167

δ)	Ανάμιξη των Αρχών	σελ. 178
ε)	Υπόθεση Αρίστομένη Κουβαρά	σελ. 188
ς)	Διασυνδέσεις των επαναστατών με ξένες Δυνάμεις	σελ. 200
ζ)	Αίτια - Αφορμές - Στόχοι	σελ. 206
η)	Τα οικονομικά αίτια	σελ. 214
2.	Συνέπειες και επιπτώσεις της μεσσηνιακής εξέγερσης	σελ. 227
	Επίλογος	σελ. 259
	Κατάλογοι	σελ. 267
	Πίνακες	σελ. 287
	Παράρτημα εγγράφων	σελ. 295
	Βιβλιογραφία	σελ. 457

Μ Ε Ρ Ο Σ Α!

ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΡΩΣΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΑΝΤΙΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

α. Πολιτικές δυνάμεις

Οι μεγάλες Δυνάμεις με την επέμβασή τους κατά την ελληνική Επανάσταση είχαν συντελέσει στη δημιουργία ανεξάρτητου κράτους σε ένα τμήμα των ελληνικών εδαφών. Σε αντάλλαγμα όμως, για αυτή την επέμβαση επέβαλαν την κηδεμονία τους στο νεοσύστατο κράτος. Μετά την άφιξη του Όθωνα οι τρεις Δυνάμεις, στην προσπάθειά τους να υπερισχύσουν στο νέο βασίλειο, αναμίχθηκαν στη δίνη των ανταγωνισμών τόσο των Ελλήνων πολιτικών ηγετών και των κομμάτων, όσο και των ίδιων των κυβερνητικών παραγόντων. Η πολιτική κατάσταση της χώρας την περίοδο αυτή χαρακτηρίζεται από αλληπάλληλες συμμαχίες και διασυνδέσεις μεταξύ των ξένων Δυνάμεων και των ελληνικών πολιτικών παραγόντων.

Σκοπός της εργασίας είναι να παρουσιάσει τη σημασία και τη δράση του ρωσικού κόμματος στους πολιτικούς σχηματισμούς της εποχής και να εξετάσει την επίδρασή του στην εξέλιξη των πολιτικών πραγμάτων. Για την καλύτερη προσέγγιση του θέματος αναφέρονται οι πολιτικές δυνάμεις του τόπου και αναπτύσσεται η πολιτική της Αντιβασιλείας. Κύριο χαρακτηριστικό της πολιτικής αυτής κατά τα πρώτα οθωνικά χρόνια ήταν η προσπάθεια επιβολής ενός απολυταρχικού καθεστώτος, που για να εφαρμοστεί απαιτούσε την εξουδετέρωση των κομμάτων, επειδή τα τελευταία αντιπροσώπων μια διαφορετική αντίληψη διακυβέρνησης της χώρας. Το ρωσικό ή καποδιστριακό ή κόμμα των Ναπαίων, που βρέθηκε κατεξοχήν παραγκωνισμένο, αντέδρασε δυναμικά σε αυτή την πολιτική. Ησούφωση των αντιπολιτευτικών ενεργειών του κόμματος αυτού αποτελεί η μεσσηνιακή εξέγερση, η οποία θα αναπτυχθεί στα επόμενα κεφάλαια εκτενέστατα.

Σχετικά με τη δημιουργία των τριών κομμάτων -αγγλικού, γαλλικού, ρωσικού- άλλοι ιστορικοί αναφέρουν ότι εμφανίσθησαν κατά τη διάρκεια της Επανάστασης¹ και άλλες πηγές ότι διαμορφώθηκαν κατά την περίοδο της διακυβέρνησης του Καποδίστρια².

Είναι γεγονός ότι κατά την επαναστατική περίοδο (1821-1827) υπήρχαν κομματικοί σχηματισμοί, που όμως οριστικοποιήθηκαν στα τρία κόμματα μετά την άφιξη του Καποδίστρια. Σ αυτά συνετέλεσαν από τη μιά μεριά οι ενέργειες των μεγάλων Δυνάμεων για να αποκτήσουν μεγαλύτερη επιρροή στο νεοσύστατο κράτος σε αντιστάθμισμα της ρωσικής επιρροής που με την εκλογή του Καποδίστρια θεωρείτο δεδομένη και, από την άλλη, η ίδια πολιτική του Κυβερνήτη, ο οποίος δεν επιδίωξε τη συνένωση και συνεργασία όλων των κομμάτων, αλλά την υποστήριξη και ενίσχυση του λεγόμενου κυβερνητικού ή καποδιστριακού, του οποίου πυρήνα αποτέλεσε το ρωσικό κόμμα³.

Το ρωσικό κόμμα, το οποίο ενισχύθηκε και από διάφορες άλλες φατρίες φιλικά διακείμενες προς τον Καποδίστρια, εξέφραζε τα συμφέροντα της πλειοψηφίας του αγροτικού πληθυσμού καθώς κι εκείνα των κατά περιοχές μικροστρατιωτικών, που είχε κατεξοχήν προστατεύσει ο Καποδίστριας, περισιάζοντας και χαλιναγωγώντας τα δικαιώματα και τις απαιτήσεις τόσο των προεστών όσο και των

-
1. Βλ. Ε.Κυριακίδου, "Ιστορία του Σύγχρονου Ελληνισμού", Τομ. Α', Αθήνα 1892, σελ. 228. Βλ. και Ν.Βλάχου "Ιστορία της Ελλάδος", Αθήνα 1951, σελ. 13 Βλ. επ. Γ.Κοέμου, "Νεωτάτη Γενική Ιστορία", τομ. IV, Αθήνα, 1890, σελ. 1057
 2. Ν.Δοαγούμη, "Ιστορικά Αναμνήσεις", Αθήνα 1874, σελ. 189.
 3. Βλ. Εφ. Εθνική, αο. I, I.ΙΟ.34. Βλ. και J.A.Petropoulos, "Politics and Statecraft in the kingdom of Greece, 1833-1843", Princeton, 1968, σελ. III- II9 .

μεγαλοκαπετάνιων που είχαν αντιταχθεί στην επικράτησή του.

Όμως ενώ το κόμμα αυτό περιλάμβανε τους περισσότερους οπαδούς, δε διέθετε και την ανάλογη πολιτική δύναμη, επειδή οι οπαδοί του ανήκαν στην πιά καθυστερημένη και ασθενέστερη οικονομικά και κοινωνικά τάξη¹, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι στο ρωσικό κόμμα δεν υπήρχαν πολλές διακεκριμένες προσωπικότητες καθώς και οπαδοί με οικονομική επιφάνεια και επιρροή.

Βασικά χαρακτηριστικά του καποδιστριακού κόμματος, που το ξεχώριζαν από τα άλλα και που αφείλονταν στην απόφαση του Καποδίστρια να ενισχύσει το διακείμενο φιλικό προς αυτόν ρωσικό κόμμα και να αποδυναμώσει τα άλλα δύο, είναι το ότι απέκτησε συνοχή από την αρχή και το ότι μπόρεσε να λειτουργήσει σε εθνικό επίπεδο*γι αυτό και κατόρθωσε να επιβιώσει και μετά το θάνατο του Καποδίστρια. Ο μετέπειτα πρεσβευτής της Γαλλίας στην Ελλάδα, Πισκατόρυ , που ήλθε για να μελετήσει την κατάσταση της χώρας στα 1841, αναγνώριζε ότι το ρωσικό κόμμα ήταν πολύ ενωμένο και πολύ ισχυρά οργανωμένο². Ακόμη μεταγενέστερα, στα 1844, ο Κ.Ζωγράφος ανέφερε ότι το ρωσικό κόμμα αριθμούσε πολύ περισσότερους οπαδούς σε σύγκριση με τα άλλα δύο, οι οποίοι βρίσκον-

1. Petropoulos , όπ.π., σ.119, Φρ.Τύρς, Η Ελλάδα του Καποδίστρια, Αθήνα 1972, 1 σελ. 97-99

2. Βλ.Ιω.Πούλου, " Πολιτικά της Πελοποννήσου επί Όθωνος", στα Πελοποννησιακά, Τομ.Β!, 1956, σελ.43. Όμως ο Πισκατόρυ θεωρούσε ότι το ρωσικό κόμμα ήταν ολιγάριθμο και τούτο επειδή, σύμφωνα με εσφαλμένη πληροφόρηση που είχε, διαφοροποιούσε το κόμμα των Ναπαίων από το ρωσικό.

ταν σε όλες τις επαρχίες του κράτους¹.

Οι περιοχές όπου το καποδιστριακό κόμμα είχε τη μεγαλύτερη επίδραση ήταν η κεντρική Πελοπόννησος, η περιοχή της Φωκίδας στην Ανατολική Στερεά και οι Σπέτσες². Στην Πελοπόννησο βασίσθηκε στην "Κολοκοτρωνιακή Φατρία"³, η οποία είχε τεράστια επιρροή στον πληθυσμό· τόσο μάλιστα οι κάτοικοι των περιοχών αυτών έγιναν πιστοί οπαδοί του Καποδίστρια, ώστε το όνομα "Ναπαίοι" ταυτίσθηκε σχεδόν με τους Πελοποννησίους. Η Φωκίδα με τον αφοσιωμένο φίλο του Καποδίστρια Ιωάννη του Γκούρα-Μαμούρη απετέλεσε το κέντρο του ρωσικού κόμματος στην Στερεά Ελλάδα, στην οποία η επιρροή του Κωλέττη ήταν μεγάλη. Οι Σπέτσες ήταν πάντα προσηλωμένες στη ρωσική επιρροή⁴ για λόγους ανταγωνιστικούς προς την αγγλόφιλη Ύδρα.

Το ρωσικό κόμμα περιελάμβανε και μεγάλο αριθμό ετεροχθόνων οι οποίοι προσέρχονταν από τα Ιόνια νησιά, από τις αλύτρωτες περιοχές της ηπειρωτικής Ελλάδας, από τα νησιά του Αιγαίου, από τη Μικρά Ασία και από τους Έλληνες που είχαν εγκατασταθεί στη Ρωσία.

-
1. M.A.E, MD, Grèce T.5 41 p.326, Lettre de M.Zographo A M.Duvergier de Hawrane, en reponse a son article inseré dans la revue des deux mondes, 15 Octobre 1844.
 2. Petropoulos, όπ.π., σ. 112.
 3. Έτσι συναντιέται στα Αρχεία (βλ. Παράρτημα ΙΙ, 12, 13) η ισχυρή ομάδα που την αποτελούσαν πολιτικοί και στρατιωτικοί "πελάτες" του θεόδωρου Κολοκοτρώνη
 4. Βλ. Κατάλογο ΙΙ των σημαντικότερων προσωπικοτήτων του ρωσικού κόμματος.

Τό αγγλικό κόμμα, του οποίου κύριοι εκφραστές ήταν ο Αλέξανδρος Μαυροκοδράτος, οι φατρίες Λόντου-Ζαΐμη και οι φατρίες Μιαούλη-Τομπάζη, αντιπροσώπευε πολιτικές και στρατιωτικές δυνάμεις της βαρειοδυτικής, κυρίως, Πελοποννήσου και της νήσου Ύδρας. Στά κόμμα αυτό ανήκαν ορισμένοι στρατιωτικοί και πολιτικοί της Δυτικής Στερεάς, όπου ο Μαυροκοδράτος κατά τη διάρκεια της Επανάστασης είχε τη γεωγραφική του βάση¹, καθώς και μιὰ μερίδα δυτικοσπουδαγμένων Ελλήνων διανοουμένων, που κατείχαν σημαντικές θέσεις στην πρωτεύουσα του Κράτους².

Το γαλλικό κόμμα, του οποίου κύριος δημιουργός και εκφραστής ήταν ο Ιωάννης Κωλέττης, αντιπροσώπευε τα συμφέροντα των στρατιωτικών, τέως αρματολών, της Στερεάς, καθώς και τα συμφέροντα τμήματος των ανερχόμενων αστικών στοιχείων. Περισσότερους οπαδούς είχε το κόμμα αυτό στην Ανατολική Στερεά, γιατί στη Δυτική είχε ερείσματα και το αγγλικό. Επίσης οπαδοί του ήταν και ορισμένοι προεστοί της Πελοποννήσου. Στα νησιά το γαλλικό κόμμα είχε τη λιγότερη απήχηση από τα υπόλοιπα δύο κόμματα. Τέλος είχε αρκετή απήχηση στο χώρο των διανοουμένων οι οποίοι όμως στο μεγαλύτερο μέρος τους ήταν ενταγμένοι ή διέκειντο ευνοϊκά πρὸς το αγγλικό κόμμα³.

-
1. Ο Μαυροκοδράτος είχε αποκτήσει την "πελατεία" του στη Δυτική Στερεά από την επαναστατική περίοδο και ιδιαίτερα στα χρόνια 1823-1824, όταν ως "Διευθυντής της Δυτικής Ελλάδος" κυριαρχούσε στα πολιτικά και στρατιωτικά πράγματα της περιοχής.
 2. Βλ. κατάλογο ΙΙΙ των σημαντικωτέρων προσωπικοτήτων του αγγλικού κόμματος. Βλ. και Petropoulos, ό.π. σελ. 135-137.
 - 3: Βλ. κατάλογο ΙV των σημαντικωτέρων προσωπικοτήτων του γαλλικού κόμματος. Βλ. και Petropoulos, όπου π. σελ. 137-142

Παράλληλα με τα τρία αυτά κόμματα υπήρχαν επίσης και άλλες διακρίσεις πολιτικών σχηματισμών, όπως: Κυβερνητικοί ή Ναπαίοι ή Καποδιστριακοί και Συνταγματικοί, διάφορα κόμματα - φατρίες στρατιωτικών αρχηγών της επαναστατικής περιόδου, γνωστά με τα ονόματα των ισχυροτέρων, όπως του Θ.Κολοκοτρώνη, του Κουτουριώτη, του Δεληγιάννη, του Μαυρομιχάλη, του Χριστόδουλου Χατζηπέτρου, του Θ.Γρίβα κ.ά., καθώς και διαχωρισμοί με βάση την πολιτισμική διαφορά μεταξύ δυτικομαθημένων Ελλήνων και εκείνων που ακολουθούσαν τη βυζαντινή παράδοση ή ακόμη διακρίσεις με βάση γεωγραφικούς καταμερισμούς¹. Η εφημερίδα "Αθηνά", πού πρόκειται στο αγγλικό κόμμα, κατηγορούσε τον γαλλόφιλο "Σωτήρα" ότι διαιρούσε τους Έλληνες άλλοτε σε Συνταγματικούς και Ναπαίους και άλλοτε σε Πελοποννήσιους και Ρουμελιώτες, όπως στην περίπτωση της μεσσηνιακής εξέγερσης, την οποία χαρακτήριζε ως "Πελοποννησιακή" και διακήρυσσε ότι η καταστολή της σφειλόταν αποκλειστικά στο ρουμελιώτικο σώμα². Ο "Σωτήρ", υποστηρίζοντας τους Ρουμελιώτες, υποστήριζε και την περιοχή με τούς περισσότερους και πιά ένθερμους οπαδούς του γαλλικού κόμματος. Αντίθετα, η "Αθη-

-
1. Βλ. Petropoulos όπ.π. σελ. 142. Βλ. και Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ.163β, Κυπαισσία, 13/25.9.1834, Αναφορά Α.Ζαΰμη πρὸς Αρμανοπεργκ. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 12. Πρβλ. Χ. Νέζερ "Απομνημονεύματα", Αθήνα, 1963, σελ. 59, ο οποίος παρατηρεί την ανυπαρξία ενός πραγματικά ελληνικού κόμματος και απαισιοδοξεί για την δυνατότητα ένωσης και ομόνοιας "πρὸς το συμφέρον της κοινῆς πατρίδος". Βλ. επ. Φρ. Τίρς, "Η Ελλάδα του Καποδίστρια", επιμ. Τ. Βουρνά, τομ. Α' Αθήνα, χ.χ., σελ. 198, καθώς και την ενδιαφέρουσα ανάλυση της εφημερίδας "Ἡλιος", αρ. 4/4.7.1833, σελ. 15 και αρ. 19/15.8.1833, σελ. 75 όπου μιλάει για την ύπαρξη, ουσιαστικά, επτά κομμάτων κατά την επαναστατική περίοδο που μειώνονται σε τρία κατά την οθωνική .
 2. Βλ. εφημ. "Αθηνά", αρ. 177/8.9.1834, σελ. 709 .

νά " που πρύσκειτο στο αγγλικό κόμμα, υπεραμυνόταν για τους Πελοποννήσιους, γιατί στην Πελοπόννησο βρίσκονταν πάρα πολλοί οπαδοί της, αλλά και γιατί, την εποχή στην οποία αναφερόμαστε, μετά την προσέγγιση του γαλλικού και ρωσικού κόμματος, η 'Αθηνά' είχε αναλάβει την υπεράσπιση των Ναπαίων. Το γεγονός αυτό είχε ιδιαίτερη πολιτική σημασία και ευνοούσε τους Καποδιστριακούς επειδή τότε δεν κυκλοφορούσε ακόμη η εφημερίδα 'Εποχή', το δημοσιογραφικό όργανο του ρωσικού κόμματος, οι δε Ναπαίοι είχαν στην Πελοπόννησο και ιδιαίτερα στην Αρκαδία, λόγω της επιρροής του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη, το φυσικό προπύργιο του κόμματός τους¹.

Ορισμένες προσωπικότητες της εποχής εκείνης, όπως ο Ανδρέας Ζαΐμης, υποστήριζαν ότι οι ονομασίες που διαιρούσαν τους πολίτες σε κόμματα, καθώς και τα ίδια τα κόμματα, έπρεπε να εκλείψουν. Όλοι όφειλαν να κατανοήσουν ότι ήταν υπήκοοι του ίδιου Βασιλιά και ότι οι ονομασίες αυτές προξενούσαν μόνο διαιρέσεις². Παραδέχονταν ότι υπήρχε εντονότατη διαίρεση σε Συνταγματικούς και Ναπαίους και ότι οι τελευταίοι, πριν από την άφιξη του Όθωνα είχαν σχετιστεί με τους Ίθύνοντες, είτε λόγω των συμφερόντων τους, είτε

-
1. Για τη θέση της "Αθηνάς": Βλ. εφημ. "Σωτήρ", αρ. 56/2.8.1834. Βλ. και αναφορά του διευθυντή της νομαρχίας Αρκαδίας Αδάμ Δούκας προς τον Γραμματέα των Εσωτερικών, Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ. Φ. 163β, αρ. 5566, 31.7.1834. Την "Αθηνά", κατηγορεί και ο Ιωάννης Κωλέττης σε επίσημη αναφορά του προς την Αντιβασιλεία. Εκεί αναφέρει ότι οι αποστάτες της μεσσηνιακής εξέγερσης κήρυτταν την αποστασία μέσω της "Αθηνάς". Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 163β, αρ. 16579, Χαλκίς, 7-9-1834, αναφορά Ι. Κωλέττη και Λεζυΐρ προς την Αντιβασιλεία.
 2. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 163β ; Άργος 13/25.10.1834, Ζαΐμης προς Άρμανσπεργκ. Βλ. Πάρραρτημα ΙΙ, 13.

λόγω των ιδεών τους. Πολλές φορές μάλιστα, απλώς και μόνο εξαιτίας της κομματικής τους τοποθέτησης και των προσωπικών παθών κατά την περίοδο της Αντιβασιλείας, υφίσταντο διάφορους κατατρεγμούς για κατηγορίες που στη συνέχεια αποδεικνύονταν αβάσιμες¹.

Τα κόμματα εκείνη την εποχή δεν είχαν σαφές ιδεολογικό περιεχόμενο. Η εντονότερη διαίρεση των πολιτικών σχηματισμών, με βάση ιδεολογικές διαφορές, ήταν εκείνη που διέκρινε τους οπαδούς των κομμάτων σε Συνταγματικούς και Αντισυνταγματικούς ή Ναπαίους. Όμως και σ αυτή την περίπτωση η συνθηματολογία τους ήταν ρευστή και επηρεαζόταν κυρίως από τη θέση και το ρόλο που διαδραμάτιζε κάθε κόμμα στην Κυβέρνηση. Οι κομματικές έριδες κατά τις οποίες πολιτικοί παράγοντες διεκδικούσαν για το κόμμα τους αρχές τις οποίες αρνούνταν στους αντιπάλους τους, για να τις απεκδυθούν στη συνέχεια όταν άλλαζαν θέση από την αντιπολίτευση και συμμετείχαν στη νομή της εξουσίας, ή το αντίθετο, αποκάλυπταν ότι τα ελληνικά κόμματα δεν είχαν σαφές ιδεολογικό περιεχόμενο, εφόσον δεν υπήρχαν σημαντικές διαφορές στις απόψεις που το καθένα εξέφραζε κατά καιρούς. Κόμματα που από την αντιπολίτευση υποστήριζαν τις συνταγματικές ελευθερίες, τις λησμονούσαν την επομένη της ανόδου τους στην Κυβέρνηση², όπως συνέβη με το κατεξοχήν 'συνταγματικό' κόμμα του γαλλόφρονος Κωλέττη, το οποίο, όταν ευνοήθηκε από την πλειοψηφία της Αντιβασιλείας και κλήθηκε να συμμετάσχει στην Κυβέρνηση, εγκατέλειψε τον αγώνα για συνταγματικές ελευθερίες.

1. Γ.Α.Κ., όπ.π. Κυπαρισσία, 8/20.9.1834, Ζαΐμης προς Αντιβασιλεία.

2. Βλ. Ε.Κυριακίδου, όπ.π. σελ. 237. Βλ. επ. Ν.Βέη, "Ιστορία της Νεωτέρας Ελλάδος", Αθήνα 1957, σελ. 140.

Επίσης, το ρωσικό κόμμα, ενώ κατά την καποδιστριακή περίοδο, σπότε συμμετείχε στην εξουσία, ήταν επιφυλακτικό προς τις συνταγματικές ελευθερίες, όταν βρέθηκε στην αντιπολίτευση άρχισε να απαιτεί την παραχώρηση συντάγματος. Η εφημερίδα των Καποδιστριακών 'Ελληνικός Καθρέπτης', που εκδιδόταν από τους Γεώργιο Ράλλη και Ανδρέα Παπαδόπουλο θρετό από τις 14 Μαΐου 1832 μέχρι τις 9 Ιανουαρίου 1833, είχε ως προμετωπίδα τις λέξεις 'Συνταγματική Μοναρχία'¹. Είναι φανερό ότι οι οπαδοί του ρωσικού κόμματος άρχισαν να εκδηλώνουν τη δυσαρέσκειά τους για την έλλειψη συντάγματος όταν απομακρύνθηκαν από την Κυβέρνηση. Ένας από τους λόγους που οδήγησαν στην έκρηξη της μεσσηνιακής εξέγερσης, όπως διατυπώθηκε από τους επαναστάτες που ανήκαν κυρίως στο ρωσικό κόμμα, ήταν η απαίτηση για παραχώρηση συντάγματος², όπως θα αναπτυχθεί εκτενέστερα παρακάτω.

Επομένως, είναι λανθασμένη η ορολογία που εξακολουθούσε να χρησιμοποιείται κατά την περίοδο της Αντιβασιλείας και χαρακτηρίζει τους οπαδούς του ρωσικού κόμματος ή Ναπαίους ως αντισυνταγματικούς. Ακόμη και κατά τον αφοπλισμό που διενεργήθηκε μετά την καταστολή της μεσσηνιακής εξέγερσης στις επαρχίες που είχαν ξεσηκωθεί, γινόταν διάκριση των καταίκων σε 'Κολοκοτρω-

-
1. Βλ. Εφημερίδες της ελληνικής Επανάστασης, Τ.Β. "Ο Ελληνικός Καθρέπτης", πρόλογος-εισαγωγή Γ. Δημακόπουλου, εν Αθήναις 1972.
 2. Βλ. Αναφορά των στασιαστών προς τον Όθωνα, Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ. Φ. 163β, αρ. 16717 Κυπαρισσία, 31.7.1834, Παράρτημα Ι.2.

ναίους' ή 'Ναπαίους, ή 'Αντισυνταγματικούς'¹ και σε 'Συνταγματικούς'². Διατυπώθηκαν μάλιστα κατηγορίες ότι οι Αρχές αφαιρούσαν τα όπλα από τους Ναπαίους ενώ ταυτόχρονα επέτρεπαν την οπλοφορία στους Συνταγματικούς³.

Ο Τύπος της εποχής εκείνης αποτελεί ανεξάντλητη πηγή, όσον αφορά στις κομματικές αναλύσεις και πολιτικές διαιρέσεις στην Ελλάδα, που ενδυναμώνουν την άποψη για έλλειψη σταθερής ιδεολογικής τοποθέτησης των κομμάτων. Παρατηρούμε ότι και σε αυτές τις αντεγκλίσεις των εφημεριδογράφων εξακολουθούσε να θεωρείται το ρωσικό κόμμα, εσφαλμένα, ως αντίθετο προς τις συνταγματικές ελευθερίες. Ο φιλογαλλικός Τύπος 'Σωτήρ' τοποθετούσε επικεφαλής του ελληνικού έθνους το γαλλικό κόμμα, τη συνταγματική -όπως την αποκαλούσε - μερίδα, την οποία θεωρούσε αφοσιωμένη στο θρόνο, ενώ όσους αντιμάχονταν τις συνταγματικές ιδέες και επιθυμούσαν να βλέπουν την Ελλάδα υπό ξένη επιρροή, τους κατέτασσε στο 'αντεθνικό-ναπικό' κόμμα. Τους οπαδούς του αγγλικού κόμματος τους αποκαλούσε 'φούκτα ραδιούργων' και φιλοδόξων, οι οποίοι, ενώ πρώτα συνδέονταν με τη συνταγματική μερίδα κατόπιν αποσκίρτησαν γιατί δεν μπόρεσαν να κρατήσουν στα χέρια τους την εξουσία. Τους αποκαλούσε δε 'Πυγμαίους', χωρίς ρίζα στην Ελλάδα, χωρίς πατριωτισμό, χωρίς άλλο καταφύγιο από τη ραδιουργία, που πέρασαν στην

-
1. Ενώ ένα από τα βασικά αιτήματα των επαναστατών της μεσοσηνιακής εξέγερσης ήταν η απαίτηση για παραχώρηση συντάγματος.
 2. Βλ. Εφημ. "Εποχή", αρ. 15/15.11.1834.
 3. Βλ. Εφημ. "Αθηνά", αρ. 192/31.10.1834, σελ. 768. Βλ. και Γ.Α.Κ. Γραμ. Στρατ., Φ.9, Τρίπολη, 3/15.12.1834, αναφορά Χατζηχρήστου.

αντιπολίτευση και ενώθηκαν '.... κατ'επιφάνειαν με το κόμμα το αντεθνικόν, υποκινούντες αυτό κατά των καθεστώτων και των μέτρων της Κυβερνήσεως'¹. Τήν ίδια άποψη για τα ελληνικά πολιτικά κόμματα υποστήριζε και ο σαϊνσιμονιστής Gustave Eichthal ο οποίος δεχόταν ως κόμμα το Συνταγματικό (γαλλικό), το Οπισθοδρομικό (ρωσικό) και τούς 'Ραδιούργους' (αγγλικό) και υποστήριζε ότι οι τελευταίοι προσκολλούνταν εναλλάξ στα άλλα δύο κήριματα, εκμεταλλευόμενοι πότε το ένα και πότε το άλλο. Θεωρούσε ακόμα ότι τα κόμματα αυτά αντιπροσώπευαν στην Ελλάδα τα αντίστοιχά τους πού είχαν δημιουργηθεί σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες μετά την ιουλιανή γαλλική επανάσταση(1830)²

Ο φιλοαγγλικός Τύπος, 'Αθηνά' από τη μεριά του, δεχόταν τη διαίρεση του έθνους σε τρία κόμματα (Ναπικό, Συνταγματικό και κόμμα των Ραδιούργων), με τη διαφορά ότι ραδιούργους θεωρούσε τους οπαδούς του γαλλικού κόμματος, τους οποίους χαρακτήριζε ως ' ψευδοσυνταγματικούς' , που στο παρελθόν, όταν ο Κυβερνήτης Καποδίστριας αρνιόταν να τούς παραχωρήσει τις κρατικές θέσεις που ζητούσαν, στράφηκαν στον 'συνταγματισμό', για να τον απεκδυθούν αργότερα, όταν ανήλθαν στην εξουσία, οπότε έφθασαν στο σημείο να καταδιώκουν τους πρώην συντρόφους τους. Αναιρώντας δε τον χαρακτηρισμό των αντιπάλων του , ότι το αγγλικό κόμμα αποτελούσε 'φούκτα ραδιούργων' υποστήριζε ότι το πραγματικά συνταγματικό κόμμα ήταν το αγγλικό, το οποίο είναι 'μέγα και πολύ',

-
1. Βλ. Εφημ. " Σωτήρ" ,αρ. 57/5.8.1834 και αρ.60/16.8.1834.
 2. Gustave Eichthal, " Οικονομική και κοινωνική κατάσταση στην Ελλάδα μετά την Επανάσταση, σελ. 47, Αθήνα, 1974.

ενώ οι 'ψευδοσυνταγματικοί' οπαδοί του γαλλικού κόμματος '... δέν φθάνουν ούτε τις δύο δεκάδες'¹.

Η ίδια η εφημερίδα 'Αθηνά' προσπαθώντας να αναχθεί σε υπερκομματικό επίπεδο παραδεχόταν ότι σκοπός και των τριών κομμάτων ήταν να διεισδύσουν στην Κυβέρνηση όχι για να υπηρετήσουν την εθνική πρόοδο, αλλά για να προωθήσουν τα στενά κομματικά τους συμφέροντα².

Μέσα στα πλαίσια των ατέρμωνων αυτών συζητήσεων για τις πεποιθήσεις των οπαδών των διαφόρων κομμάτων, αναφέρεται και το κόμμα των 'Φαναριωτών', το οποίο, όμως ταυτίζεται με το 'ραδιοσυργικό κόμμα', δηλ. με το αγγλικό. Υποστηρίχτηκε επίσης ότι οι φαναριώτες προσποιήθηκαν τους συνταγματικούς για να αναλάβουν την εξουσία, ενώ στην πραγματικότητα διατήρησαν τα ίδια φρονήματα³. Αλλά οι φαναριώτες δεν εμφανίστηκαν ποτέ ως αυτοτελές κόμμα ή ιδιαίτερη τάξη, ούτε κατά την Επανάσταση, ούτε αργότερα⁴. Φαναριώτες υπήρχαν και στα τρία κόμματα. Ο Μαυροκορδάτος, στον οποίο κυρίως αναφέρονται οι παραπάνω κρίσεις, ήταν αρχηγός του αγγλικού κόμματος. Όμως στο αγγλικό κόμμα είχαν ενταχθεί οι λιγότεροι φαναριώτες ενώ οι περισσότεροι ήταν οπαδοί του ρωσικού κόμματος, το οποίο υποστήριζε φιλορθόδοξη πολιτική, ή του γαλλικού, το οποίο υπό τον Κωλέττη, ήταν ο κύριος εκφραστής του ελληνικού

-
1. Βλ. Εφημερίδα "Αθηνά", αρ. 171/18.8.1834, σελ. 688, και εφημ. "Εθνική", (που κατευθύνεται από το 'Αρμανστεργκ), αρ. 53/9.5.1835.
 2. Βλ. Εφημ. "Αθηνά", αρ. 173/25.8.1834
 3. Βλ. Εφημ. "Σωτήρ", αρ. 15/25.10.1834
 4. Βλ. και Petropoulos, όπ.π. σ. 77

αλυτρωτισμού¹.

Πάντως, παρόλες τις αντίθετες απόψεις των αρθρογράφων της εποχής ως προς το ιδεολογικό υπόβαθρο των κομμάτων, κοινή ήταν από όλους η παραδοχή για την ύπαρξη ισχυρού ρωσικού κόμματος. Την παρουσία ισχυρού και πολυπληθούς ρωσικού κόμματος στις πολιτικές δυνάμεις της χώρας παραδεχόταν και η Ιερά Σύνοδος, η οποία υποστήριζε ότι η επωνυμία 'Νάπας' εκπροσωπούσε μία μεγάλη μερίδα του έθνους και ευχόταν, να πάψουν να υπάρχουν οι χαρακτηρισμοί 'Νάπας' και 'Συνταγματικός' που διαίρουσαν το έθνος σε δύο εχθρικές παρατάξεις². Επίσης ένας διακεκριμένος Άγγλος επιστολογράφος αναγνώριζε με αρθρογραφίες του στον Τύπο την ύπαρξη ισχυρού ναπικού κόμματος, το οποίο όμως χαρακτήριζε '... ως ολέθριο, φιλοτάραχον, ανήσυχον και τόσον πλέον επιχειρηματικών, όσον διάτι φρονεί ότι έχει υποστηρίγματα ξένα...'. Ο ίδιος υποστήριζε ότι, ενώ όλοι οι άλλοι Έλληνες επιθυμούσαν την ησυχία και ευδαιμονία της πατρίδας τους, μόνον οι Ναπαίοι επωφελούνταν από κάθε περίπτωση '... για να ταραξουν τον τόπον³. Ανέφερε μάλιστα ότι διέθεταν και εφημερίδα δική τους, με την οποία προσπαθούσαν να παρασύρουν το λαό για να τον μεταχειριστούν ως όργανο των σκοπών τους. Προφανώς ο Άγγλος επιστολογράφος υπονοούσε την

1. Βλ. Ε.Κυριακίδου, όπ.π., τομ.Α', σελ.238-239.

2. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ.,Φ. 163β, Ναύπλιο 20.9.1834, Επιστολή Ιεράς Συνόδου προς τη Γραμματεία της Δημοσίας Εκπαιδευσεως και θρησκευμάτων.

3. Βλ.Εφημ."Σωτήρ", αρ. 56/2.8.1834 και αρ. 57/5.8.1834

εφημερίδα 'Αθηνά' του Εμμανουήλ Αντωνιάδη, η οποία όμως ποτέ δεν υπήρξε αποκλειστικά εφημερίδα των Ναπαίων. Απλώς εκείνη την περίοδο, επειδή δεν υπήρχε άλλη εφημερίδα του ρωσικού κόμματος - η 'Εποχή', που όπως φαίνεται εκφράζει τις απόψεις του ρωσικού κόμματος, κυκλοφόρησε το Σεπτέμβριο του 1834- και λόγω της προσέγγισης μεταξύ αγγλικού και ρωσικού κόμματος, η εφημερίδα 'Αθηνά' αντιμετώπιζε ευνοϊκά τις θέσεις και τα προβλήματα των οπαδών του ρωσικού κόμματος.

Παρατηρείται, επίσης, ότι όχι μόνο οι πολιτικές θεωρίες των κομμάτων και των φατριών ήταν συγκεχυμένες, αλλά και οι ίδιοι οι όροι 'φατρία' και 'κόμμα' ήταν ασαφείς έννοιες. Συχνά διατυπώνόταν από τους εφημεριδογράφους η άποψη ότι τα κόμματα και οι φατρίες, αν και υπήρχαν σε όλα τα πολιτισμένα κράτη, αποτελούσαν ολέθρια πληγή για την κοινωνία επειδή οι αρχηγοί τους σπάνια απέβλεπαν στο κοινό συμφέρον, ενώ συνήθως κινούνταν από προσωπικά πάθη και για ιδιοτελείς σκοπούς¹.

Πέρα όμως από τους δημαγωγικούς σκοπούς των πολιτικών και των εφημεριδογράφων της εποχής, οι οποίοι υποστηρίζοντας το κόμμα τους επιδίωκαν την κατάληψη ή τη διατήρηση της εξουσίας, χρησιμοποιώντας συχνά οι ίδιοι αντίθετα συνθήματα -ανάλογα με τη θέση τους, αν βρίσκονταν δηλαδή στην Κυβέρνηση ή στην αντιπολίτευση- διαφαίνεται μέσα από τις αρθρογραφίες των εφημερίδων ο ελληνικός απόηχος μιάς ευρύτερης ευρωπαϊκής ιδεολογίας και πολιτικής διαμάχης ως προς τον καλύτερο τρόπο διακυβέρνησης των υπηκό-

1. Βλ. Εφημ. "Σωτήρ", αρ. 71/11.10.1834, βλ. και Εφημ. "Εθνική", αρ. 1/1.10/1834.

ων μιάς χώρας. Διαγράφονται σε γενικά πλαίσια οι διαφορές των δύο διαφορετικών τάσεων διακυβέρνησης, όπως διατυπώνονταν από τους οπαδούς του φιλελευθερισμού και τους οπαδούς του συγκεντρωτισμού. Έτσι συχνά γίνονταν σύγκριση των πολιτικών κομμάτων της Ελλάδας με αντίστοιχα ευρωπαϊκά πολιτικά σχήματα. Οιοπαδοί του γαλλικού κόμματος ' οι άνθρωποι της προόδου, οι οποίοι ευρίσκονται επικεφαλής εις την Κυβέρνησιν της Ελλάδος',¹ παρενέβαλαν τους εαυτούς τους με τους Ουίγους του Λονδίνου και τους Φιλελεύθερους των Παρισίων, ενώ αποκαλούσαν τους πολιτικούς τους αντιπάλους και οπαδούς του ρωσικού κόμματος 'Τιμαριώτες', 'Καρλιστές', 'Δόν- Μιγκουελιστές',² και ' Καρκινοβάτες', τους οποίους θεωρούσαν ως ανθρώπους χωρίς αρχές, πρόθυμους να τεθούν στη υπηρεσία ξένης Δύναμης. Υποστηρίχτηκε επίσης ότι στην Ελλάδα, όπως και στα άλλα μέρη του κόσμου, το παρελθόν βρισκόταν σε πόλεμο με το παρόν, και ότι οι δύο αυτές διαφορετικές θεωρίες αντιπροσωπεύονταν από τα δύο κόμματα που αναφέρθηκαν παραπάνω. Διατυπώθηκε μάλιστα και η άποψη ότι οι εξεγέρσεις που σημειώθηκαν το 1834 στην Πελοπόννησο ήταν αποτέλεσμα της πάλης μεταξύ του οπισθοδρομικού παρελθόντος και του προοδευτικού μέλλοντος, που διαιρούσε τον κόσμο σε δύο

1. Βλ. Εφημ. "Σωτήρ", αρ. 57/5.8.1834 και αρ. 60/16.8.1834

2. Οι Δόν Κάρλος και Δόν Μιγκουέλ διεκδικούσαν τη διαδοχή στο θρόνο της Ισπανίας ο πρώτος και της Πορτογαλλίας ο δεύτερος. Απέναντι στους δύο αυτούς μνηστήρες της βασιλικής εξουσίας είχαν λάβει εχθρική θέση οι κυβερνήσεις Αγγλίας και Γαλλίας. Θεωρούνταν και οι δύο εκπρόσωποι απολυταρχικών τάσεων διακυβέρνησης. Ήδη, ο Δόν Μιγκουέλ είχε βασιλεύσει επί μία πενταετία κατά τρόπο τρομοκρατικό (1827-1832). Παύλου Καρολίδου, Ιστορία του 19ου αιώνας, Τομ. Γ', Αθήνα 1893, σελ. 675-681) .

αντίπαλα στρατόπεδα¹.

β. Πολιτική της Αντιβασιλείας
έναντι των κομμάτων

Βασική επιδίωξη της Αντιβασιλείας ήταν η διάλυση των κομμάτων, επειδή η παρουσία τους εξέφραζε ένα σύστημα σχέσεων που εμποδίζαν τη δημιουργία ενός συγκεντρωτικού κράτους και απηχούσε κοινοβουλευτικές ελευθερίες που η ίδια δεν ήταν διατεθειμένη να εφαρμόσει. Έτσι ο Μάουρερ απέδιδε τις δυστυχίες του έθνους και τις εμφύλιες διαμάχες στις δραστηριότητες των κομμάτων, τα οποία θεωρούσε υπαίτια για την απροσύνθεση και την κακοδαιμονία που επικρατούσε στη χώρα.

Είναι γεγονός ότι η επιτυχία της Κυβέρνησης ήταν αμφίβολη, επειδή παρενέβαλλαν μεγάλα προσκόμματα οι υπάρχουσες φατρίες και τα αλληλοσυγκρουόμενα συμφέροντα των ευρωπαϊκών Δυνάμεων, εφόσον στα κομματικά πράγματα ήταν αναμιγμένοι και οι πρεσβευτές των τριών Δυνάμεων³, που επέτειναν τη συγχίση και συνιστούσαν γιά τον ανασυγκροτούμενο ελληνικό λαό "...χείριστο παρά-

1. Βλ. Εφημ. "Σωτήρ", αρ. 57/5.8.1834 και αρ. 60/16.8.1834

2. Βλ. Γ.Α. Μάουρερ, "ο Ελληνικός Λαός", Αθήνα 1976, σελ. 402, 733.

3. Βλ. Petropoulos, όπ. π. σελ. 193.

Βλ. Επαμ. Κυριακίδου, όπ. π., Τομ. Α!, σελ. 228.

δειγμα πολιτικής διαφθοράς και ραδιουργίας¹. Κάθε αποτυχία της Κυβέρνησης πήγαζε, κυρίως, από την καχυποψία που επικρατούσε λόγω των πολιτικών παθών και της ανάμιξης των ξένων Δυνάμεων, ώστε όλοι δυσπιστούσαν για τις προθέσεις της².

Σύμφωνα με τις εξαγγελίες της με τα πρώτα μέτρα που πήρε η Αντιβασιλεία θέλησε να επιβάλει την τάξη και την ηρεμία και να συμβιβάσει τις αντιμαχόμενες μερίδες. Οι κυριότερες επιδιώξεις της, κατά τον Μάουρερ, ήταν να συγκεράσει τις κομματικές αντιθέσεις, τοποθετώντας σε ανώτερες και ανώτατες θέσεις ανθρώπους από όλα τα κόμματα με βασικό κριτήριο επιλογής την ικανότητά τους και με σκοπό τη δημιουργία ενός κόμματος πραγματικά εθνικού³. Επίσης η εφημερίδα του Άρμανσπεργκ 'Εθνική' υποστήριζε ότι η Κυβέρνηση, αποδοκιμάζοντας την πολιτική των προκατόχων της, δεν έδειξε ιδιαίτερη προτίμηση σε κανένα κόμμα, επιδιώκοντας λήθη των παλιών παθών και διορίζοντας σε δημόσιες θέσεις άτομα ικανά, ανεξάρτητα από τις πολιτικές τοποθετήσεις τους⁴.

-
1. Βλ. Νικολάου Δραγούμη, όπ.π., σσ.220-221, πρβλ. και Α.Σκανδάμη. "Η τριακονταετία της Βασιλείας του Όθωνα", Αθήνα, 1961, σελ. 256.
 2. Χρ. Νέεζερ, όπ. π., σελ. 60
 3. Βλ. Μάουρερ, όπ. π. σελ. 734.
 4. Ο Άρμανσπεργκ, δια μέσου της "Εθνικής" κατηγορεί τον Ι. Καποδίστρια, ως κύριο υπαίτιο για τη διαίρεση του Έθνους. Αντιπαραθέτει, λοιπόν, μιá άλλη πολιτική, της ενότητας. Βλ. Εφημ. "Εθνική", αρ. 1, 1-10-1834.

Όμως, αντίθετα με όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, ο σκοπός των διορισμών προσωπικοτήτων σε διάφορες κρατικές θέσεις στόχευε στην κομματική τους αποσύνδεση και στην ένταξη τους στο νέο σύστημα διακυβέρνησης της χώρας που είχε επιλέξει η Αντιβασιλεία. Παρόλες τις εξαγγελίες της για συμμετοχή στην επίσημη διοίκηση όλων των κομμάτων, η Αντιβασιλεία προσπάθησε να προσεταιριστεί οπαδούς αρχικά από το αγγλικό κόμμα και αργότερα -μετά τη σύλληψη των Θεόδωρου Κολοκοτρώνη και Δημητράκη Πλαπούτα- από το γαλλικό¹.

Ενδεικτικό στοιχείο για την εύνοια της Αντιβασιλείας προς το αγγλικό κόμμα είναι ο διορισμός, ως μελών του υπουργικού συμβουλίου, στις 15 Απριλίου 1833 οπαδών του αγγλικού κόμματος, κυρίως. Από τα πέντε μέλη του τα τέσσερα, Σ.Τρικούπης, Α.Μαυροκορδάτος, Γ.Ψύλλας και Γ. Πραΐδης ανήκαν στο παραπάνω κόμμα, ενώ μόνο ο Ι. Κωλέττης ανήκε στο γαλλικό. Το ρωσικό κόμμα δεν αντιπροσωπεύτηκε καθόλου σ αυτό το υπουργικό συμβούλιο².

Τον Οκτώβριο του 1833 διαφοροποιήθηκε η σύνθεση του Υπουργικού Συμβουλίου, με φανερή πλέον την υπεροχή των μελών του γαλλικού κόμματος. Παρόλη τη συμμετοχή δύο αγγλόφιλων υπουργών, τα ση-

1. Βλ. Petropulos, όπ.π. σελ.197-201.

Βλ. Γιάννη Κορδάτου "Μεγάλη Ιστορία της Ελλάδος" Τομ.ΙΧ. 1832-1862, Αθήνα, 1957, σελ.35.

2. Βλ. Petropulos, όπ.π. σελ.198.

Βλ. Douglas Dakin, "The Unification of Greece, 1770-1923", London, 1972, παράρτημα πινάκων, σελ.286-287. Το κυβερνητικό αυτό σχήμα διατηρήθηκε μέχρι τις 24 Οκτωβρίου 1834. Χαρακτηριστικό είναι ότι στα "πολεμικά" υπουργεία, συν-υπουργεί και ο Βαυαρός αξιωματικός Χ.Σμάλτς.

μαντικότερα υπουργεία επανδρώθηκαν με ανθρώπους του γαλλικού κόμματος¹.

*Όλα τα κόμματα αντέδρασαν και διαμαρτυρήθηκαν για την τακτική που τήρησε η Αντιβασιλεία απέναντι τους καθώς και για την ευνοϊκή μεταχείριση που επέδειξε προς τους 'ετερόχθονες' και τους 'Φαναριώτες'². Αναμφισβήτητα η μεγάλη συμμετοχή των δύο παραπάνω κατηγοριών στους Κυβερνητικούς σχηματισμούς και η τοποθέτηση τους σε καίριες θέσεις του κρατικού μηχανισμού προτιμήθηκε. Οι τελευταίοι δεν είχαν ούτε οπαδούς, ούτε διασυνδέσεις με στρατιωτικούς αρχηγούς, οι οποίοι, διατηρώντας τις σχέσεις τους με όλα τα κόμματα, αποτελούσαν πηγή δημιουργίας ανωμαλιών και εμπόδιζαν την ομαλή λειτουργία του απολυταρχικού συστήματος διοίκησης που είχε επιλεγεί με βάση δυτικά πρότυπα. Η Αντιβασιλεία, εξάλλου, δικαιολογώντας την τοποθέτηση πολλών 'Φαναριωτών' σε καίριες θέσεις, υποστήριζε την άποψη ότι το μορφωτικό επίπεδο της χώρας δεν άφηνε περιθώρια για την χρησιμοποίηση άλλων *οι 'Φαναριώτες', κατά την άποψη της, ήταν οι μόνοι ικανοί να αναλάβουν υπεύθυνες θέσεις. Κατά συνέπεια, για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, κανένα κυβερνητικό σχήμα και κανένας διοικητικός μηχανισμός δένθα μπορούσε να αρθροδοτήσει χωρίς την συμβολή τους³.

1. Βλ. D. Dakin, όπ. παρ. ,σελ. 286-287. Οι δύο αγγλόφιλοι υπουργοί ήταν ο Μαυροκορδάτος και ο Ν. Θεοχάρης. Τα υπόλοιπα υπουργεία τα κατείχαν: ο Κωλέττης, ο Σχινάς, ο Χ. Σμάλτς. Το κυβερνητικό αυτό σχήμα διατηρήθηκε μέχρι τις 12 Ιουνίου 1834.

2. Βλ. Μάουρεθ, όπ. π., σελ. 734.

3. Βλ. Μάουρεθ, όπ. παρ., σελ. 418.

Ενώ, λοιπόν, η Αντιβασιλεία, σύμφωνα και με τις προτροπές του Φρ. Τίρς¹ να μη συνδεθεί με κανένα κόμμα για να μὴν επηρεαστεί στις ενέργειές της, ισχυριζόταν ότι απέβλεπε στη συνένωση όλων των κομμάτων, καθώς και στη διασφάλιση της ανεξαρτησίας της χώρας από ξένες επεμβάσεις, στην πραγματικότητα, δεν έκανε καμιά προσπάθεια να εξαλείψει τον κομματισμό και τα προσωπικά μίσση των Ελλήνων. Τόσα τα μέλη της, όσο και οι ξένοι πρεσβευτές στο Ναύπλιο, μεταχειρίζονταν τα πάντα για να υποδαυλίζουν ταπάθη που είχε προκαλέσει η εμφύλια διαμάχη μετά τη δολοφονία του Καποδίστρια. Επιπλέον οι ξένες Δυνάμεις με τις διασυνδέσεις που είχαν με τα κόμματα, τα ενθάρρυναν στην αντίσταση τους κατά της εξουσίας².

Την προσπάθεια για εξαλείψη των πολιτικών παθών αντιμεμάχονταν και οι πολιτικοί αρχηγοί. Ο 'Σωτήρ', απηχώντας τις απόψεις του Κωλέτη, προειδοποιούσε την Κυβέρνηση, ότι αν '... δια να ευχαριστήση όλους νομίζει δυνατόν και συμφέρον να συγχωνεύση τας φατρίες, ως ηξεύρη ότι θέλει προξενήσει τον άφευκτον αφανισμόν του κράτους και την δυστυχίαν του λαού'³.

Ως προς τη θέση που τήρησε η Αντιβασιλεία απέναντι στο ρωσικό κόμμα ο Νικόλαος Δραγούμης⁴ επιγραμματικά δηλώνει, ότι

-
1. Βλ. Φρ. Τίρς, όπ. π. , Τομ. Α!, σελ. 246-249.
 2. Βλ. Γ. Φίνλεϋ, "Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης", Αθήνα, 1973, Τομ. Β! σελ. 306. Βλ. έπ. Τρύφωνα Ευαγγελίδου "Ιστορία του Όθωνος " Αθήνα, 1894, σελ. 53. και "Εβδομάς", Αθήνα, 1890 αρ. 22, σελ. 4 πρβλ. και Ν. Δραγούμη, όπ. π. , σελ. 220-221. Ε. Κυριακίδου, όπ. π. , σελ. 251. Γ. Κορδάτου, όπ. π. , σελ. 36.
 3. Βλ. Εφημ. "Σωτήρ", αρ. 61, καθώς και Εφημ. "Εθνική", αρ. 53, 9.5.1834
 4. Βλ. Ν. Δραγούμη, όπ. π. , σελ. 192.

'... της Αντιβασιλείας οι διαθέσεις ήταν αντιρωσικάί (...)
 οι δε σπαδοί της μερίδας απεστερήθησαν επί πολύ πάσης μετοχής
 εις τα δημόσια' και ακόμη ότι '... ο πρεσβευτής της Ρωσσίας
 μάλιστα ως καταδικωμένης της ρωσικής μερίδας'¹. Ο Μάουρερ,
 βέβαια, αναφέρει επώνυμα τους Καποδιστριακούς, που τοποθετήθη-
 καν σε διοικητικές θέσεις², αλλά οι εξαιρέσεις αυτές δεν αναί-
 ρούσαν την εχθρική, σε γενικές γραμμές, στάση της Αντιβασιλεί-
 ας εναντίον ολόκληρου του συγκεκριμένου κόμματος³.

Έτσι το καποδιστριακό κόμμα, που στο διάστημα 1828 -
 1832 μονοπωλούσε την εξουσία, βρέθηκε σε κατάσταση διωγμού. Οι
 σπαδοί του είτε έφευγαν από την Ελλάδα, είτε ιδιώτευαν ενώ ε-
 λάχιστα, όπως αναφέρθηκε, κατέλαβαν δημόσιες θέσεις. Ανώνυμος
 επιστολογράφος, αναφέροντας σε επιστολή του προς τον Αυγουστίνο
 Καποδίστρια τον κατατρεγμό των Καποδιστριακών, περιγράφει με με-
 λανά χρώματα τη δεινή θέση στην οποία είχαν περιέλθει οι σπαδοί
 του ρωσικού κόμματος. '... Όλοι οι τίμιοι πατριώτες σπού εβά-
 σταξαν χαρακτήρα, οι μὲν ανεχώρησαν από το Ναύπλιο, οι δε περιο-
 ρίσθησαν να ζούν μοναδικώς, διά να μήν τους επισυνάψουν κατηγο-
 γορίας και τους εξωρήσουν...'⁴.

1. Βλ. Ν. Δραγούμη, όπ.π., σελ. 221.

2. Διοικητικές θέσεις στην περίοδο της Αντιβασιλείας που εξετάζουμε κα-
 τέλαβαν οι: Γλαράκης, Αινιάν, Σικελιανός, Ράλλης, Πάλμας, Α. Μεταξάς.
 Σχετικά με το διορισμό του τελευταίου ο Ν. Δραγούμης, (όπ.π., σελ. 193)
 αναφέρει: "...κατ αρχάς μεν διώρισεν αυτόν η αντιβασιλεία Νομάρχην
 Λακωνίας· μετά δε τινά χρόνον (...) γενικόν πρόξενον εις Κάϊρον".

3. Β. Μάουρερ, όπ.π. σελ. 734.

4. Αλ. Μουτζουβή- Μπανιά, "Το καποδιστριακό κόμμα, 1832-1833", Αθήνα,
 1980, στο περιοδικό "Μνήμων", Τομ. 8, σελ. 100 και 114.

γ. Αντιπολίτευση του ρωσικού κόμματος στις προσπάθειες της Αντιβασιλείας για δημιουργία συγκεντρωτικού κράτους

Οι παραγκωνισμένοι Καποδιστριακοί δεν παρέμειναν αδρανείς. Σε αντίθεση με τα γραφόμενα από τον ανώνυμο επιστολογράφο¹, το ρωσικό κόμμα αντί να εξασθενήσει μετά την άφιξη της Αντιβασιλείας άρχισε να ισχυροποιείται και να δραστηριοποιείται. Σ' αυτό συνετέλεσε κατά πολύ και η πολιτική της Αντιβασιλείας για δημιουργία συγκεντρωτικού, γραφειοκρατικού κράτους, του οποίου κύρια χαρακτηριστικά ήταν η δημιουργία τακτικού επαγγελματικού στρατού, η ανακήρυξη της ελληνικής εκκλησίας ως αυτοκέφαλης και η απόσχιση της από το Πατριαρχείο Κωνσταντινούπολης² και η συγκέντρωση της διαίκησης της χώρας στην πρωτεύουσα. Οι παραπάνω στόχοι συνεπάγονταν τη διάλυση των ατάκτων πολεμιστών και των λειψάνων του τακτικού στρατού της καποδιστριακής περιόδου, την υπαγωγή της εκκλησίας στην κρατική εξουσία και την κατάργηση των περισσότερων προνομίων της τοπικής αυτοδιοίκησης. Το νέο όμως αυτό πολίτευμα απειλούσε να υπακαταστήσει τους παραδοσιακούς θεσμούς λειτουργίας του κράτους των οποίων κύριο χαρακτηριστικό ήταν η σχέση 'προστασίας - πελατείας'. Οι δυσαρεστημένοι Καποδιστριακοί στην προσπάθειά τους να επανακτήσουν τη χαμένη εξουσία, ή, τουλάχιστον, να πετύχουν διάφορα οφέλη, αποφάσισαν να επέμβουν δυναμικά. Εκμεταλλεύτηκαν τα παραπάνω μέτρα της Αντιβασιλείας, τα οποία, κατά την

1. Βλ. όπ.π. Αλ.Μπουτζουβή-Μπανιά, Τομ.8,σελ.100 και 114.

2. Βλ. Petropoulos, όπ.π.,σελ.201 και σελ. 180-192,βλ.επίσης και Γ.Ασπρέα, " Πολιτική Ιστορία της Νεωτέρας Ελλάδος", Τομ.Α!, έκδ.Β!, σελ.133.

κοινή γνώμη είχαν κριθεί ως αντιδημοτικά, και σχημάτισαν μιά θωρυβώδη αντιπολίτευση, χρησιμοποιώντας επιδέξια την ελευθερία του Τύπου, στο μέτρο που τους το επέτρεπε η Αντιβασιλεία. Εξέδιδαν με χρήματα του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη και του Ρώσου Πρόξενου Ι. Βλασσόπουλου, την εφημερίδα 'Χρόνος'¹, όπου κατηγορούσαν τη 'φαναριώτικη' Κυβέρνηση για ανικανότητα και, αντίθετα με τα όσα υποστήριζαν όταν νέμονταν την εξουσία, απαιτούσαν Σύνταγμα. Επιπλέον, πολλά από τα μέλη του συγκεκριμένου κόμματος, φαίνεται ότι συμμετείχαν σε μιά μυστική ἄργάνωση, που είχε τις ρίζες της στην επαναστατική περίοδο και ονομαζόταν 'Φοίνικας'². Ακόμη υπάρχουν ενδείξεις ότι την ίδια περίοδο ευνοούσαν την ύπαρξη λησσοσυμμοριών στην ύπαιθρο, με απώτερο στόχο να εμφανίσουν την Κυβέρνηση στο λαό ανίκανη να επιβάλλει την τάξη, καθώς και να τρομοκρατήσουν την Αντιβασιλεία. Τέλος, κατά μία πληροφορία, εφοδίαζαν με όπλα και άλλο υλικό τα διασκορπισμένα 'παλληκάρια' της Ρούμελης³.

Η Αντιβασιλεία, στην προσπάθειά της να αποδυναμώσει το ρωσικό κόμμα και να το τοποθετήσει στο πολιτικό περιθώριο, υποστήριξε την άποψη ότι το τελευταίο προετοίμαζε μιά γενικότερη εξέγερση που θα απλωνόταν ταυτόχρονα σε διάφορα σημεία της χώρας, την οποία και ματαίωσε με την σύλληψη των Θεόδωρου Κολοκοτρώνη, Δημητράκη Πλαπούτα, Κίτσου Τζαβέλα, Ιωάννη του Γκούρα (Μαρούρη) Τσάμη Καρατάσου, Ιωάννη Ρούκη, Σπυρομήλιου, Θεωράκη Γρίβα και άλλ-

-
1. Βλ. Petropoulos, όπ.π.σελ.201.0 "Χρόνος" είχε συντάκτη τον Ιω.Φιλήμονα και διευθυντή τον Ν.Σπηλιόδη.
 2. Βλ. Φίνλεϋ, όπ.π. σελ. 306, Τρ.Ευαγγελίδη, όπ.π.σελ.53 και Μάουρερ, όπ.π. , σελ. 736.
 3. Βλ.Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ., Φ.160, γράμμα του μοίραρχου Μήτρου Δεληγιώργη. Βλ.έπ.όπ.π., αναφορά του Ι.Κωλέττη προς την Αντιβασιλεία, της 1.1.1835.

λων σπλαρχηγών¹.

¹ Γεγονός, πάντως, είναι ότι το ρωσικό κόμμα στη προσπάθειά του να συμμετάσχει στη νομή της εξουσίας, δημιουργούσε συνεχώς αναταραχές. Εκτός όμως από τις διάφορες αντιπολιτευτικές ενέργειες επιδίωξε επιπλέον να εντείνει τις διχόνοιες ανάμεσα στα μέλη της Αντιβασιλείας ή ακόμα να έλθει σε άμεση επαφή με τον Όθωνα².

Χαρακτηριστική εκδήλωση της αντίδρασης των Καποδιστριακών ήταν η επιστολή του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη προς τον υπουργό Εξωτερικών της Ρωσίας Κάρλ Νέσσελροδ, όπου φαίνεται ότι εξέφραζε ανησυχία σχετικά με την πολιτική της Αντιβασιλείας. Ο Νέσσελροδ απαντώντας εκ μέρους του Τσάρου παρότρυνε τους Έλληνες να σεισπειρωθούν γύρω από το θρόνο και να διατηρήσουν τη θρησκευτική τους πίστη³. Η επιστολή του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη μαζί με μία

1. Βλ. Μάουρερ, όπ.π., σσ. 737, 738. Βλ. και Α.Υ.Ε., Φ. 98/2, αρ. 2160 της 30.7.1834, Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 17. Βλ. Επιτομές 244, 37/34 της 15.9.1833. Αναφορά του Dawkins (Ναύπλιο) προς τον Palmerston .F.O., 32/37 (β), 1253 (14).

2. Βλ. Επιτομές, όπ. παρ.

3. Η Αντιβασιλεία είχε πάρει ορισμένα μέτρα που ήρθαν σε αντίθεση με το ορθόδοξο θρησκευτικό αίσθημα των Ελλήνων αλλά και με κερτημένα εκκλησιαστικά συμφέροντα. Τα μέτρα ήταν: α) η ανακήρυξη της ελληνικής εκκλησίας ως αυτοκέφαλης, β) η υπαγωγή της τελευταίας στην κρατική εξουσία, γ) η μερική διάλυση των μοναστηριών. Στόχος του μέτρου, υπήρξε, εκτός των άλλων, να αποσπάσει την ελληνική εκκλησία από τη ρωσική επιρροή.

άλλη, που στάλθηκε από ομάδα Ναπαίων στον Τσάρο Ζητώντας την κατάργηση της Αντιβασιλείας και την ενθρόνιση του Όθωνα, συνέστησαν τα κύρια στοιχεία κατηγορίας στην υπόθεση της συνωμοσίας του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη και του Δημητράκη Πλαπούτα¹.

Ταυτόχρονα μιά ακόμη συνωμοτική κίνηση, που αποσκοπούσε στην απομάκρυνση μελών της Αντιβασιλείας, οργανώθηκε μέσα στο ίδιο το Παλάτι. Συγκεκριμένα ο διερμηνέας της Αντιβασιλείας Φράντς Έστειλε επιστολή στο Βασιλιά της Βαυαρίας Λουδοβίκο, ζητώντας την ανάκληση των Μάουρερ και Έϋδεκ και την παραμονή ως μόνου Αντιβασιλέα του Αρμανσπεργκ². Οι Ναπαίοι ευνοούσαν τη λύση να παραμείνει μόνος Αντιβασιλέας ο Άρμανσπεργκ, πιστεύοντας ότι υπεύθυνοι για την αντικαποδιστριακή πολιτική της Αντιβασιλείας ήταν οι Μάουρερ και Έϋδεκ. Πρίν όμως προλάβουν να δημιουργηθούν νέες πολιτικές εξελίξεις, η Αντιβασιλεία απέλασε τον Φράντς και συνέλαβε τους Ναπαίους σπλαρχηγούς³.

-
1. Β. Petropoulos, όπ.π. σελ. 201-202. Βλ. Μέντελσον-Μπαρτόλντι, "Ιστορία της Ελλάδος, από της εν έτει 1453 αλώσεως της Κων/πόλεως υπό των Τούρκων μέχρι των καθ' ημάς χρόνων", Αθήνα, 1876, Τομ. Β!, σσ. 672, 673. Βλ. και Τ. Πιπινέλη, "Η μοναρχία εν Ελλάδι", Αθήνα, 1932, σελ. 129.
 2. Φαίνεται ότι και ο ίδιος ο Άρμανσπεργκ δεν ήταν αμέτοχος σε αυτές τις ενέργειες.
 3. Βλ. Petropoulos, όπ.π. σελ. 202-203. Βλ. Τρ. Ευαγγελίδου, όπ.π., σσ. 53, 54. Επ. Κυριακίδου, όπ.π., Τομ. Α!, σελ. 252. Ανώνυμου, "Η δίκη του αοιδήμου Θ. Κολοκοτρώνη και Δ. Πλαπούτα...", Αθήνα, 1843, Προλεγόμενα, σελ. λδ'. Επ. Εφ. "Αθηνα", αρ. 199/24. 11. 1834, σ. 793. Επ. Μέντελσον-Μπαρτόλντι, όπ.π., Τομ. Β! σελ. 680. Βλ. και Ed. Driault-Michel Lheritier, "Histoire Diplomatique de la Grèce", Paris, V. II, p. 121.

Επίσης το ρωσικό κόμμα κατηγορήθηκε ως υπεύθυνο για τη στάση που εκδηλώθηκε στην Τήνο, έδρα και ισχυρό προπύργιο των Καποδιστριακών. Οι τελευταίοι, με αφορμή ορισμένες καταχρήσεις δημόσιων εφόρων συνέτειναν στη δημιουργία δυσσάρεσκειας στον πληθυσμό του νησιού κατά των μέτρων της Αντιβασιλείας. Η κυβέρνηση έστειλε τότε στο νησί στρατιωτική επιτροπή για να δικάσει και να τιμωρήσει τους υπαίτιους¹. Με τα μέτρα που πήρε η παραπάνω επιτροπή, σχετικά με τις καταχρήσεις των διαφόρων εφόρων, αποκαταστάθηκε η ησυχία στο νησί και άρθηκε ο στρατιωτικός νόμος που είχε επιβληθεί, αφού, με την απλή εμφάνιση μικρού αποσπάσματος χωροφυλακής στην Τήνο, κατέπαυσαν οι ταραχές². Οι τελευταίες φαίνεται ότι είχαν προκληθεί εκτός από τις καταχρήσεις των κρατικών υπαλλήλων και τις αντιπολιτευτικές υποδαυλίσεις των Καποδιστριακών και λόγω παρερμηνείας διατάγματος της Γραμματείας των Οικονομικών³.

Κατά μία πληροφορία κύριος υποκινητής των ταραχών ήταν ο επίσκοπος Τήνου, ο οποίος στη συνέχεια κατέφυγε στην Κωνσταντινούπολη και κατόπιν στη Ρωσία. Οι απόψεις που ανέπτυξε εκεί, σχετικά με την πολιτική της Αντιβασιλείας στον εκκλησιαστικό τομέα, καθώς και οιανακρίβειες και οι υπερβολές που ανέφερε, συνηγορούν για το ότι το ρωσικό κόμμα χρησιμοποίησε το εκκλησιαστικό ζήτη-

-
1. Ε.Κ., αρ. 28/7.3.1833. Βλ. και Επιτομές, 37/34, 15.9.1833, F.O. 32/37 (β) /253 (14) Dawkins προς Palmerston.
 2. Επιτομές, 259, 38/7, Νάυπλιο 11.10.1833. Dawkins προς Palmerston, (F.O.). 32/38/54(23). Βλ. Μάουρεο, όπ.π. σ. 737.
 3. Πιθανόν να πρόκειται για το από 15.4.1833 διάταγμα που αφορούσε στη σύνταξη των προσόδων. Βλ. Ε.Κ., αρ. 15/16.4.1833. Βλ. και Επιτομές 987, 49/5, έμθεση Τρικούπη. F.O. 32/49 (α) 19 (80)

τημα, κυρίως, για να προωθήσει τους αντιπολιτευτικούς του στόχους¹.

Η δίκη του Κολοκοτρώνη που ακολούθησε, αποτέλεσε το αποκορύφωμα των διώξεων των οπαδών του καταδιστριακού κόμματος. Για να εμποδίσει την έκφραση της δυσφορίας της κοινής γνώμης, η πλειοψηφία της Αντιβασιλείας πήρε ιδιαίτερα αυστηρά μέτρα κατά του Τύπου, με αποτέλεσμα να διακοπεί η έκδοση των περισσότερων εφημερίδων ή να περιοριστεί η ύλη τους σε φιλολογικά άρθρα². Η διαμαρτυρία και η αντίθεση διαφόρων μελών του υπουργικού συμβουλίου είχε σαν αποτέλεσμα την αντικατάστασή τους και μιά ανακατάταξη στη στελέχωση του παραπάνω οργάνου³.

Μετά την απομάκρυνση του Α.Μαυροκαρδάτου και την τοποθέτηση του ως πρεσβευτή στην πρωσική και βαυαρική αυλή (Ιούνιος 1833) , μόνος κυρίαρχος στην πολιτική σκηνή παρέμεινε ο Ιωάννης Κωλέττης, ο οποίος πήρε το υπουργείο των Εσωτερικών, ενώ ο ομοϊδεάτης του

-
1. Βλ. και " LePortfolio ou Collection de documents politiques relatifs a l Histoire Contemporaine, t.III, N.26, Paris, 1836, p.456. " Relation sur les Affaires de la Grèce .", Quatrieme partie, pp 432-507.
 2. Βλ. Μέντελσον-Μπαρτόλντι, όπ.π., τομ.Β!, σ.681.
 3. Βλ. Douglas Dakin, όπ. π. σ.286-287. Στις 12 Ιουνίου 1833, διορίζεται η τρίτη κυβέρνηση της πρώτης περιόδου της Αντιβασιλείας με πρωθυπουργό και υπουργό των Εσωτερικών τον Ι. Κωλέττη. Τα υπόλοιπα υπουργεία τα κατέχουν, Εξωτερικών (Ρίζος -Νερουλός), Δικαιοσύνης (Σχινάς), Παιδείας (Σχινάς), Οικονομικών (Θεοχάρης), Πολεμικών και Ναυτικών (Λεζυΐρ).

Κ. Σχινιάς ανέλαβε το υπουργείο Δικαιοσύνης. Η πολιτική της Αντιβασιλείας ταυτίστηκε πλέον με το γαλλικό κόμμα και τον Ιωάννη Κωλέττη, η δε εφημερίδα του παραπάνω κόμματος, 'Σωτήρ', έγινε η-μιεπίσημο κυβερνητικό όργανο που τυπωνόταν στο βασιλικό τυπογραφείο και έπαιρνε κρατική επιχορήγηση¹.

Τις νέες πολιτικές ανακατατάξεις, που δημιουργήθηκαν εξαιτίας της δίκης των δύο παλιών σπλαρχηγών, ο Μάουρεν τις αποδίδει στη μεγάλη διάρκεια των ανακρίσεων καθώς και στην 'αδέξια' στάση του Άρμανσπεργκ και του Άγγλου πρεσβευτή, τον οποίο πίεζε ο Palmerston να κάνει τα αδύνατα δυνατά για να παραμείνει ο Άρμανσπεργκ στο '... δίκαιο σύστημά του ανεξάρτητης πολιτικής', όπου βέβαια η ανεξαρτησία υπονοείται αποκλειστικά έναντι της Ρωσίας και της Γαλλίας².

Στο διάστημα που μεσολάβησε από τη σύλληψη (Σεπτέμβριος 1833) ως τη δίκη (Μάϊος 1834) των Καλοκοτρώνη- Πλαπούτα, εκδηλώθηκε κρίση ανάμεσα στα μέλη της Αντιβασιλείας που είχε ως αποτέλεσμα την ανάκληση των Μάουρεν και Άρπελ (Ιούλιος 1834). Η επικράτηση του Άρμανσπεργκ, ως μόνου Αντιβασιλέα, αποτέλεσε μεγάλη νίκη της αγγλικής διπλωματίας, αλλ επίσης αποδείκνυε ότι τα σημαντικότερα εσωτερικά γεγονότα και τα προβλήματα που απόρρεαν απ αυτά, ρυθμίζονταν από τον βασιλιά της Βαυαρίας και από ξένες επεμβάσεις και όχι από τόν βασιλιά της Ελλάδας ή από τα ελληνικά πολιτικά κόμματα.

1. Βλ. Petropoulos , όπ. παρ. σελ. 204.

2. Βλ. Ed. Driault - Michel Lheritier όπ. παρ. Τ. ΙΙ, ρ. 121

Στις πολιτικές διασυνδέσεις αυτή την περίοδο, εκτός από τη μεγάλη υποστήριξη του Άγγλου πρεσβευτή Dawkins προς τον Άρμαν-σπεργκ, εκδηλώθηκε και μιά προσέγγιση του Άγγλου πρεσβευτή με το Ρώσο συνάδελφό του Κατακάζυ. Στην προσέγγιση αυτή οδηγήθηκε ο μεν Dawkins λόγω της ανησυχίας του για την αύξηση της γαλλικής επιρροής στη χώρα, ο δε Κατακάζυ επειδή ήταν δυσαρεστημένος με την πλειοψηφία της Αντιβασιλείας για τη λύση που είχε δοθεί στο εκκλησιαστικό ζήτημα -την ανακήρυξη δηλαδή του αυτοκέφαλου της ελληνικής εκκλησίας και κατά συνέπεια της απόσχιση της από το Πατριαρχείο Κωνσταντινούπολης- καθώς και για την καταδίωξη των σπλαρχηγών Β. Κολοκοτρώνη και Δ.Πλαπούτα. Το γεγονός αυτό είχε ως συνέπεια τη σύμπραξη του αγγλικού και ρωσικού κόμματος, που εκφράστηκε και εκδηλώθηκε καθαρά από τόν τύπο¹.

Η δίκη των Κολοκοτρώνη - Πλαπούτα είχε ιδιαίτερη πολιτική σημασία, γιατί μιά ευνοϊκή απόφαση θα αποδείκνυε το λάθος των συλλήψεων και επομένως και τη χρεωκοπία της πλειοψηφίας των μελών της Αντιβασιλείας. Η σκανδαλώδης διεξαγωγή της δίκης, μέ τη γνωστή καταδικαστική απόφαση, καθώς και η παραπομπή σε δίκη των δύο δικαστών Τερτσέτη και Πολυζωΐδη, που αρνήθηκαν να υπογράψουν την απόφαση, υπήρξε μέγιστο πλήγμα για το καποδιστριακό κόμμα. Το τελευταίο όμως, παρόλους τους διωγμούς που υφίστατο, διατηρούσε τη δύναμή του καί, σύμφωνα με τα όσα ανέφερε ο πρεσβευτής Rouen, είχε σχηματίσει στο νεοσύστατο Βασίλειο μιά δεύτερη κυβέρνηση που δεν αναγνώριζε άλλες αρχές παρά αυτές της βίας². Η στάση που

-
1. Η προσπάθεια για την αθώωση των δύο στρατηγών φαίνεται να είναι κοινή. Ο Α.Μαυροκορδάτος πρωτοστατεί σ αυτές τις ενέργειες, τοποθετώντας, ως συνήγορο του Κολοκοτρώνη τον έμπιστο του Χρ. Κλωνάρη.
 2. Βλ. Μ.Α.Ε. CP/GR.18, φφ.85-89, Rouen(Ναύπλιο) προς De Rigny(Παρίσι) 22-6-1834, αρ. 24.

εξεράγη τότε στη Μάνη, κατά τη διάρκεια της διεξαγωγής της δίκης, φαίνεται ότι υποκινήθηκε και από ανθρώπους του ρωσικού κόμματος, οι οποίοι επιδίωκαν να διακηρύσσουν την ισχύ του κόμματός τους και ήθελαν επιπλέον να επηρεάσουν τους δικαστές και να τους φοβίσουν, ότι ενδεχόμενη καταδίκη των δύο στρατηγών θα επέφερε εναντίον τους το μίσος των συμπατριωτών τους¹. Στην έξαψη του επαναστατικού πνεύματος συνετέλεσαν κατά πολύ και ορισμένοι ιερείς και μοναχοί, οι οποίοι διέδιδαν ότι η Αντιβασιλεία είχε σκοπό να πολεμήσει τη θρησκεία των Ελλήνων και να εισαγάγει τον Καθολικισμό², καθώς και ότι η κατεδάφιση των πύργων των Μανιατών, που επιχειρούσε να επιτύχει η Κυβέρνηση στην προσπάθειά της να υπαγάγει τα διάφορα αυτόνομα περιφερειακά συστήματα στη συγκεντρωτική διοίκηση του κέντρου, αποτελούσε το πρώτο βήμα για την επιβολή του κεφαλικού φόρου. Έτσι, με την εφαρμογή του παραπάνω μέτρου, όπως έλεγαν, οι Μανιάτες θα έχαναν την αυτανομία τους και θα υποχρεώνονταν να καταταχθούν στον τακτικό στρατό. Διέδιδαν επίσης ότι η εξέγερση θα υποστηριζόταν με ρωσικά χρήματα. Ο ανώνυμος συγγραφέας των 'Πρακτικών' της δίκης του Κολοκοτρώνη³, αποδίδει την αποστασία της Μάνης μόνο σε θρησκευτικούς λόγους. Ο

1. Βλ. ΑΑΕ, MD, Grèce t. 1, (1831 à 1838), n. 1 p. 35. Μ.Α.Ε. CP/GR. 18 φφ.

85-89 Rouen (Ναύπλιο) προς De Rigny (Παρίσι), 22.6.1834 άρ. 24. επ. CP/GR. 18, φφ. 98-107, 27.6.1834, αρ. 26.

2. Βλ. Μ.Α.Ε CP/GR. 18, φφ. 53-58, Rouen (Ναύπλιο) προς De Rigny, (Παρίσι), 5.6.1834, αρ. 22.

3. Ανώνυμος, "Η δίκη", όπ.π., σελ. ΙΠ'. Σε νεώτερη έκδοση αναφέρεται ως συγγραφέας του παραπάνω βιβλίου, ο Αναστάσιος Πολυζωΐδης.

Μάουρεο πιστεύει ότι οι παραπάνω ταραχές είχαν άμεση σχέση με τη δίκη του Κολοκοτρώνη και ότι οργανώθηκαν μέσα από το Ναύπλιο για αντιπερισπασμό αυτής ακριβώς της δίκης. Δεν αναφέρει όμως ποιοί υποκίνησαν την εξέγερση. Κατηγορεί μόνο τον Μαυροκορδάτο παράκουσε επίτηδες τις οδηγίες της Αντιβασιλείας αποφεύγοντας να στείλει το στόλο στη Μάνη και να απειλήσει έτσι άμεσα τους Μανιάτες¹. Καταγράφει επίσης και την ενδιαφέρουσα διάδοση, την οποία ο ίδιος δεν ενστερνίζεται, ότι η συνωμοσία του Κολοκοτρώνη ήταν δημιούργημα του Ιωάννη Κωλέττη².

Γεγονός πάντως είναι ότι εκείνη την περίοδο οι Μανιάτες βρίσκονταν σε αναταραχή εξαιτίας των μέτρων της Αντιβασιλείας για αφοπλισμό και κατεδάφιση των πύργων τους³. Γι αυτό βρήκαν πρόσφορο έδαφος σε αυτούς τα αποστατικά κηρύγματα των Καποδιστριακών. Η Κυβέρνηση, τελικά, με τη σύμπραξη των δύο μεγάλων οικογενειών της περιοχής, των Τζανετάκηδων και των Μαυρομιχαλαίων, κατόρθωσε να καταστείλει τις ταραχές αυτές. Οι Μανιάτες πέτυχαν ευνοϊκή επίλυση των ζητημάτων τους, αφού ενίκησαν το βαυαρικά στρατεύματα, που είχαν σταλεί με διοικητή το στρατηγό Σμάλτς⁴.

-
1. Βλ. Μάουρεο, όπ.π., σελ. 743. Βλ. και D. Dakin, όπ.π. σελ. 286-287. Ο Μαυροκορδάτος ήταν συγχρόνως και υπουργός των Ναυτικών.
 2. Βλ. Μάουρεο, όπ.π. σ. 742.
 3. M. A. E., MD, Grèce, t. 1 n. 1 p. 35.
 4. Βλ. Petropoulos, όπ.π., σσ. 210-211. Βλ. και Τ. Πιπινέλη, όπ.π. σ. 102, καθώς και Ε. Κυριακίδου, όπ.π. Τομ. Α!, σ. 260. πρβλ. και M. A. E. CP/GR. 18, φφ. 42-49, Rouen (Ναύπλιο) προς De Rigny (Παρίσι), 31.5.1834, αρ. 21 και CP/GR. φφ. 53-58, 5.6.1834, αρ. 22. Βλ. και "Επιτομές", 748, 44/24, 10.6.1834, Dawkins (Ναύπλιο) προς Palmerston (F.O.), F.O. 32/44/176(82)

Επισημαίνεται ότι η αποτυχία αυτή των Βαυαρών είχε τόσο επηρεάσει το ηθικό τους ώστε το 12^ο σύνταγμα τους, αρνήθηκε να εγκαταλείψει τους στρατώνες του στο Μεσολόγγι και να εκστρατεύσει στη Μάνη. Επιπλέον οι Βαυαροί είχαν εκπέσει τόσο στην υπόληψη των Ελλήνων καπεταναίων και είχαν χάσει τόσο το ηθικό τους ώστε για να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν παρόμοια μελλοντική περίπτωση, ο αριθμός τους θα έπρεπε να είναι διπλάσιος από εκείνο των Ελλήνων¹.

Εκτός από τα στοιχεία που αναφέρθηκαν παραπάνω υπάρχουν και άλλες μαρτυρίες που συνηγορούν για την ανάμιξη του ρωσικού κόμματος στην εξέγερση της Μάνης, όπως η παρουσία των Ναπαίων οπλαρχηγών Μητροπέτροβα και Γιαννάκη Γκρίτζαλη, ανάμεσα στους ξεσηκωμένους Μανιάτες². Ο νομάρχης Μεσσηνίας Δημήτριος Χρηστίδης αρνείται το γεγονός ότι πήραν μέρος στα γεγονότα της Μάνης Μεσσηνίοι, καθώς και τη φήμη ότι ο γιός του Μητροπέτροβα ήταν στη Μάνη, επικεφαλής 200 Μεσσηνίων³. Υπάρχει όμως μαρτυρία του ίδιου του γιού του Μητροπέτροβα πρὸς το Γεώργιο Γκόντζη, ότι όσο τον κατέτρεχε ο νομάρχης Χρηστίδης '...περιέτρεχε την Μάνην'⁴.

-
1. Επιτομές ,748,44/24,10.6.1834,Dawkins πρὸς Palmerston,F.O., 32/44/176.Η εκστρατεία των Βαυαρών στη Μάνη,χαρακτηρίστηκε κατά τα λεγόμενα του πρεσβευτή της Πρωσίας,κόμη Λούζη,"...ὡς ἥμισυ ἔνδοξος διὰ τὴν 'Αντιβασιλείαν".Βλ.Μέντελσον Μπαρτόλντυ,ὄπ.π.,Τομ.Β!,σ.690. Η δε γελοιοποίηση των βαυαρικών στρατευμάτων εκδηλώθηκε και με σατιρικά ποιήματα και στοιχάκια.
 2. Petropoulos ,ὄπ.π.σ.210.
 3. Βλ.Γ.Α.Κ.,Γραμμ.Εσωτ.Φ.170,Χρηστίδης πρὸς Κωλέττη,16.7.1834.
 4. Οι λόγοι ήταν και προσωπικοί.Ο γιός του Μητροπέτροβα είχε πυροβολήσει 7-8 ημέρες πρὶν το γιό του Χρηστίδη.

Επιπλέον υπάρχουν μαρτυρίες ότι ο Ανδρέας Μεταξάς έστελνε ανθρώπους του στην περιοχή από το Ναύπλιο, για να ξεσηκώσουν τους Μανιάτες εναντίον της Αντιβασιλείας.¹

Υπήρξε φόβος η αδυναμία καταστολής της εξέγερσης να δημιουργήσει σοβαρές συνέπειες, αν μάλιστα συνδυαζόταν με άλλες αναταραχές, εξαιτίας της εμφάνισης πολυάριθμων συμμοριών στη Στερεά Ελλάδα. Η εμφάνιση των παραπάνω συμμοριών είχε ως αποτέλεσμα την κήρυξη στρατιωτικού νόμου στις επαρχίες της Δωρίδας και της Φθιώτιδας. Επειδή δε η κατάσταση χειροτέρευε με την εισβολή ληστοσυμμοριών από την οθωμανική επικράτεια, ο στρατιωτικός νόμος επεκτάθηκε και σε άλλους δύο νομούς της περιοχής, στο νομό Φωκίδας-Λοκρίδας και Αιτωλίας - Ακαρνανίας.²

Μιά από τις πιο ενδιαφέρουσες συνέπειες της εξέγερσης της Μάνης, ήταν και το ότι διέλυσε και το μύθο του ακατανίκητου των βαυαρικών στρατευμάτων, και μείωσε το κύρος της Αντιβασιλείας. Οι δυσαρεστημένοι ήλπισαν ακόμη περισσότερο ότι απειλώντας με τα όπλα την Κυβέρνηση, που είχε αποδειχτεί ανίσχυρη, θα μπορούσαν να πετύχουν προς όφελός τους τις παραχωρήσεις που επιδίωκαν.

Η διαγωγή της Αντιβασιλείας στην υπόθεση της καταδίκης του Κολοκοτρώνη και του κόμματος που εκείνος εκπροσωπούσε, χαρακτηρίστηκε, '... ως άφρων και παράνομος'³, που θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο και αυτή ακόμη τη θέση του Όθωνα. Διότι, με την εγκάθειρξη του Κολοκοτρώνη και των άλλων Ναπαίων οπλαρχηγών το ακόμα

1. Βλ. Portfolio, σπ.πασ.Τ. ΙΙΙ,ρ.463-486

2. Βλ. Ε.Κ., αρ. 28, 10.8.1834, σ. 230.

3. Τ.Ευαγγελίδου, όπ.π., σ. 54 .

ισχυρό κόμμα τους δεν ήταν δυνατό να παραμείνει σε αδράνεια, αλλά θα δραστηριοποιείτο δυναμικότερα, ώστε με τη δημιουργία αναταραχών να εκμεταλευτεί την αδυναμία της Κυβέρνησης, και να επιδιώξει την απελευθέρωση των φυλακισμένων ηγετών του καθώς και την ενεργό συμμετοχή του στην εξουσία.

Άλλωστε η ρωσική πολιτική βλέποντας ότι η Αντιβασιλεία προσπαθούσε να δημιουργήσει ένα νέο σύστημα, στηριζόμενη κύριως στην Αγγλία και στη Γαλλία, ενώ απομάκρυνε την Ρωσία, όρισε πρεσβευτή στην Ελλάδα τον Φαναριώτη Κατακάζυ¹ και συντόνιζε τις αντιδράσεις των δυσαρεστημένων ομάδων του ρωσικού κόμματος εναντίον των μέτρων της Αντιβασιλείας.

1. Βλ. Portfolio, σπ.παρ., III, p. 441

Μ Ε Ρ Ο Σ Β Ι

Η ΜΕΣΣΗΝΙΑΚΗ ΕΞΕΓΕΡΣΗ

Πρίν αναπτύξουμε τα αίτια, τις αφορμές και τους στόχους της μεσσηνιακής εξέγερσης θα εκθέσουμε τα γεγονότα του κινήματος αυτού, τόσο από τη μεριά των επαναστατών, όσο και από τη μεριά της Κυβέρνησης, εφόσον μέσα από όσα συνέβησαν αναδεικνύεται η δράση που πραγματοποίησαν οι δύο βασικοί άξονες: το κράτος και τα κόμματα, και κυρίως το ρωσικό κόμμα.

Παρακολουθώντας την πορεία των γεγονότων παρατηρούμε ότι, ενώ υπήρχαν σχέδια για γενικότερη εξέγερση, τελικά εξεγέρθηκαν οι περιοχές απ όπου κατάγονταν οι φυλακισμένοι σπλαρχηγοί Β. Κολοκοτρώνης και Δ. Πλαπούτας. Το γεγονός του εντοπισμού της εξέγερσης στους γεωγραφικούς χώρους που αποτελούσαν τα προπύργια του ρωσικού κόμματος, είναι ένα βασικότατο στοιχείο αποδεικτικό του πρωταγωνιστικού ρόλου του κόμματος αυτού στη μεσσηνιακή εξέγερση. Είναι χαρακτηριστικό ότι σε ολόκληρη τη Μεσσηνία και στις ορεινές κυρίως περιοχές της Αρκαδίας ο επαναστατικός ενθουσιασμός παρέσυρε όλους σχεδόν τους κατοίκους, που ακολουθούσαν με μεγάλη ευκολία τους αποστάτες, αφενός επειδή ήταν δυσαρεστημένοι με τα φορολογικά μέτρα της Αντιβασιλείας και αφετέρου επειδή τους ένωναν στενοί δεσμοί φιλίας, συγγένειας και 'πελατειακής' σχέσης με τους αρχηγούς της εξέγερσης από τα επαναστατικά, ακόμη, χρόνια.

Σημειώνεται ότι η ορολογία επαναστάτες-στασιαστές-αντάρτες χρησιμοποιείται ανάλογα με την περίπτωση. Οι ίδιοι οι φορείς της εξέγερσης αποκαλούσαν τους εαυτούς τους επαναστάτες, ενώ η Κυβέρνηση τους αντιμετώπιζε σαν αντάρτες ή στασιαστές.

Στο Β! Κεφάλαιο του δεύτερου μέρους αναπτύσσεται ο τρόπος με τον οποίο το κράτος αντιμετώπισε τους στασιαστές στη προσπάθειά του να πατάξει την αποστασία και τους ενόχους και να επιφέρει την ησυχία στις ταραγμένες περιοχές.

α. Τα αρχικά σχέδια των αποστατών

Κατά τα τέλη του Ιουλίου 1834 εξεγέρθηκαν η Μεσσηνία και ορισμένες περιοχές της Αρκαδίας. Υπάρχει πρόβλημα ως προς τα αρχικά σχέδια της εξέγερσης. Σύμφωνα με αποσπασματικές πληροφορίες το πρόγραμμα ήταν να εκδηλωθεί η εξέγερση στην κεντρική Πελοπόννησο και στη συνέχεια να επεκταθεί στα νησιά, κυρίως Ύδρα και Σπέτσες, καθώς και στη Στερεά. Στα σχέδιά τους αυτά έλπιζαν οι επαναστάτες να διευκολυνθούν από το γεγονός ότι οι κυβερνητικές δυνάμεις ήταν συγκεντρωμένες στη Μάνη για να καταστείλουν την εξέγερση που είχε εκδηλωθεί εκεί¹. Πάντως τα στοιχεία που έχουμε στη διάθεσή μας δεν επιτρέπουν να καταλήξουμε σε ασφαλή συμπεράσματα σχετικά με την έκταση καθώς επίσης και με την απήχηση που είχαν αρχικά οι συνωμοτικές κινήσεις. Στις Σπέτσες υπήρχαν καταγγελίες εναντίον Καποδιστριακών ιερέων, οι οποίοι μηχανορραφούσαν εναντίον της Κυβέρνησης και προσπαθούσαν να κινήσουν σε εξέγερση τους κατοίκους του νησιού, γεγονός που συνηγορεί για την ύπαρξη γενικότερου επαναστατικού σχεδίου σε ευρύτερη έκταση². Επίσης υπήρχε σχέδιο εισβολής από τη Θεσσαλία, όπως και έγινε, ομάδας από 200 έως 300 άνδρες, με τους οποίους θα ενώνονταν οι άτακτοι της Στερεάς Ελλάδας και θα ζητούσαν ικανοποίηση των αιτημάτων τους³. Ηδη ο ληστής Κοντοβουνήσιος, κατά τις αρχές

1. Βλ. "Επιτομές", 785, 45/16, της 13-8-1834. Dawkins (Νούπλιο) προς Palmerston (F.O.). F.O., 32/45(β)/113 Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 163β, Κυπριασσία 13-9-1834, Α. Ζαΐμης προς Άρμανσεργκ, Βλ. Παράρτημα ΙΙ. 12.

2. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 163β, Κωλέττης προς Αντιβασιλεία, 2.8.1834 και στο ίδιο, Σπέτσες, 30.7.1834, Ν. Μπότσης προς Γκίκα Καρακατσάνη.

3. Βλ. "Επιτομές", όπ.π.

του Ιουνίου 1834, είχε αποβιβαστεί με τους συντρόφους του στις ακτές της Ηπείρου¹. Η σύμπτωση της εφόδου από τα σύνορα ληστών συναδευομένων από τον Κοντοβουνήσιο, παλιό αξιωματικό του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη είναι ένα επιπρόσθετο στοιχείο για ύπαρξη ευρύτερης επαναστατικής κίνησης με σκοπό να καταστεί προβληματική η υπάρχουσα υπόσταση του βασιλείου².

Γεγονός πάντως είναι πως οι επαναστάτες της Πελοποννήσου έλπικιζαν ότι οι Ρουμελιώτες θα συνεργάζονταν μαζί τους, ή ότι, στη χειρότερη περίπτωση, θα παρέμεναν ουδέτεροι. Γι αυτό εξεπλάγησαν όταν είδαν στη μάχη του Σούλου να εμφανίζεται εναντίον τους το σώμα του Γαρδικιώτη Γρίβα³.

Οι ιδιαίτερες εκθέσεις του W. Meyer , γενικού προξένου της Αγγλίας στην Πρέβεζα, επιβεβαιώνουν τις πληροφορίες της Κυβέρνησης για προετοιμασίες με σκοπό τη γενική εξέγερση στη Στερεά Ελλάδα, που συνέπεσαν με τη μεταβολή στη σύνθεση της Αντιβασιλείας. Ο Meyer αναφέρει ότι η μεταβολή αυτή δεν ικανοποίησε τους Ρουμελιώτες, οι οποίοι εξακολουθούσαν τις συνωμοτικές κινήσεις τους, ενώ η Κυβέρνηση είχε σχηματίσει την πεποίθηση, ότι ματαιώθηκε η εξέγερση στη Στερεά, ίσως επειδή έπαιρνε συνέχεια αναφορές των κατοίκων της περιοχής, στις οποίες εκφράζανε την αψοσίωσή τους

-
1. Βλ. Γ. Α. Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 170, Ναύπλιο, 16/28 Ιουλίου 1834.
 2. Α. Υ. Ε., Φ. 98, 2, ελήφθη 14 Αυγούστου 1834, αρ. 2160. Νλ. Παράρτημα ΙΙ, 17.
 3. Βλ. Γ. Α. Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 160, Άργος, 10.12.1834, Γκρόρντον πρὸς Γραμματεία των Στρατιωτικών, Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 18. Υπήρχαν επίσης συνεννοήσεις των επαναστατών με το Σωτήρη Στράτο στη Στερεά Ελλάδα. Βλ. Γ. Α. Κ., Γραμμ. Δικ., Φ. 23, Ναύπλιο, 18.8.1834, Μάσσων πρὸς Γραμματεία Δικαιοσύνης.

στην Κυβέρνηση¹.

Αντίθετα το αγγλικό κόμμα, μέσω της 'Αθηνάς', υποστήριζε ότι οι ταραχές που θα ξεσπούσαν στην Στερεά Ελλάδα ματαιώθηκαν λόγω της αλλαγής των μελών της Αντιβασιλείας και της υπερίσχυσης του 'Αρμανσπεργκ². Την ίδια άποψη υποστήριζε και ο Dawkins, ο οποίος πίστευε ότι εξαιτίας της μεταβολής στη σύνθεση της Αντιβασιλείας, οι μετριοπαθείς Ναπαίοι εγκατέλειψαν τα γενικότερα σχέδια κι έτσι η επανάσταση περιορίστηκε στην Αρκαδία και Μεσσηνία³. Πάντως έγιναν συλλήψεις στη Στερεά Ελλάδα, όπως του μεγαλοκτηματία Βαγγέλη Μπαλατσού⁴, ο οποίος κατηγορήθηκε ως ένοχος συνωμοσίας, ότι δηλαδή είχε ύποπτες επαφές και συνεννοήσεις με τον Τζάτζο Θείου στα Άγραφα, και όχι είχε έτοιμο στρατιωτικό σώμα και διασυνδέσεις με τους επαναστάτες της Μεσσηνίας.

Είναι αποκαλυπτικό για τις ελπίδες και τα σχέδια των επαναστατών, ένα γράμμα του Μητροπέτροβα προς τους δημογέροντες της Στεμνίτσας της 31 Ιουλίου / 12 Αυγούστου 1834, όπου φαίνεται ότι οι επαναστάτες περίμεναν ευχάριστες ειδήσεις από το Ναύπλιο, καθώς και από τη Ρούμελη. Το παραπάνω γράμμα μαρτυρεί ότι υπήρχαν διασυνδέσεις με το Ναύπλιο καθώς και με τη Ρούμελη για κοινή εξέγερση⁵.

1. Βλ. Γ.Α.Κ. Γραμμ. Στρατ., Φ.5, Μεσολόγγι, 27.8.1834. Βλ. και "Επιτομές", 797, 46/4, 14.8.1834, Dawkins προς Palmerston, F.O., 32/46/22 (13).
2. Βλ. Εφημ. "Αθηνά", αρ. 167, σ. 672.
3. Βλ. "Επιτομές", 785, 45/16, 13.8.1834, Dawkins (Ναύπλιο) προς Palmerston (F.O.), F.O., 32/45(B)/113(8).
4. Βλ. Εφημ. "Αθηνά", αρ. 185, 6.10.1834, σ. 744. Ο Μπαλατσός ήταν από τους κυριότερους παράγοντες του πολιτικοστρατιωτικού συστήματος των καπετάνιων της Ανατολικής Στερεάς. Βλ. Γιάννη Κολιόπουλου, "Ληστές", Αθήνα, 1979, σ. 17.
5. Βλ. Γ.Α.Κ. Γραμμ. Εσωτ., Φ. 163β, 30.7.1834, Βλ. Παράρτημα Ι, 4.

Σχέδια κοινού ξεσηκωμού των διαφόρων περιοχών ανέφερε, όπως μαρτυρεί ο Κωλέττης, και ο Δ. Καλλέργης σε γράμμα του που κυκλοφορούσε ευρύτατα στη Μάνη, Μεσσηνία και Αρκαδία. Με το γράμμα αυτό πληροφορούσε ότι, μετά από επικοινωνίες που είχε με το Υπουργικό Συμβούλιο της Πετρούπολης, ήταν έτοιμος να φέρει στη Μάνη χρήματα και πολεμοφόδια, αφού όμως πρώτα περιόδευε τη Ρούμελη, για να ξεσηκώσει αυτό το φιλοπόλεμο τόπο σε επανάσταση¹.

Τελικά η Ρούμελη δεν εξεγέρθηκε. Ένας από τους λόγους ματαίωσης της εξέγερσης στη Στερεά Ελλάδα ήταν οι μεγάλες δυσκολίες που θ αντιμετώπιζαν οι επαναστάτες, εφόσον η Κυβέρνηση είχε ήδη κηρύξει στρατιωτικό νόμο στους νομούς Δωρίδας - Φθιώτιδας, Φωκίδας - Λοκρίδας και Αιτωλοακαρνανίας². Ο κυριότερος όμως λόγος, κατά τη γνώμη μας, που δεν εξεγέρθηκε η Στερεά ήταν το γεγονός ότι ο Κωλέττης, ο οποίος είχε τους περισσότερους οπαδούς στην περιοχή, συμμετείχε ως πρωθυπουργός στην Κυβέρνηση. Επομένως, οι επαναστατικές κινήσεις δεν μπορεί να είχαν απήχηση σε μεγάλη έκταση στον πληθυσμό της Στερεάς εκείνη την περίοδο. Όσο για το γεγονός που επικαλέστηκαν ορισμένοι, ότι δεν ξεσηκώθηκε η Στερεά επειδή οι Ρουμελιώτες συμπαρατάχτηκαν με την Κυβέρνηση, διευκρινίζεται ότι οι Ρουμελιώτες του Γαρδικιώτη Γρίβα, που χρησιμοποιήθηκαν κατά των επαναστατών της Μεσσηνίας, στρατολογήθηκαν, κυρίως, από τους διαλυμένους ατάκτους στρατιώτες, που περιφέρονταν άπρακτοι στο Ναύπλιο, στο Άργος και στην Πάτρα, και όχι από τους κατοίκους της Ρούμελης.

1. Βλ. Γ. Α. Κ., Γραμ. Εσωτ., Φ. 163β, 30.7.1834, Κωλέττης πρὸς Ἄρμανσπεργκ.

2. Βλ. Ε. Κ., αρ. 203, 3.6.1834, σσ. 160-161. Βλ. και Ε. Κ., αρ. 28, 10.8.1834, σελ. 230.

Το βόρειο τμήμα της Πελοποννήσου φαίνεται ότι δεν εξεγέρθηκε μάλλον επειδή ήταν περίοδος συλλογής της σταφίδας¹. Γεγονός πάντως είναι ότι η σύλληψη του Δημήτρη Καλλέργη καθώς και άλλων σημαντικών αρχηγών του ρωσικού κόμματος, που θεωρήθηκαν ύποπτοι, εμπόδισε την επέκταση της εξέγερσης. Ματαιώθηκε, επίσης και η εξέγερση στην Ήλιδα και Αργολίδα, όπου γίνονταν προεργασίες².

Στήν Αργολίδα, παρά τις συνωμοτικές προετοιμασίες, ο νόμος δεν ακολούθησε τις επαναστατημένες περιοχές και παρέμεινε ήσυχος³. Υπήρχαν μαρτυρίες ότι καθημερινά γίνονταν στην πόλη του Άργους ιδιωτικές συγκεντρώσεις στα σπίτια των Π. Αναγνωστόπουλου, Ι. Τσουλουφιάδη, Ν. Μαυρομάτη, Δημ. Τσόκλη, κ.ά.⁴. Πριν τη σύλληψή του ο Δημήτρης Τσόκλης περιέτρεχε τα χωριά της Αργολίδας προσπαθώντας να ξεσηκώσει τους κατοίκους, διασπείροντας ειδήσεις ότι ο Εβνικός στρατός -όπως ονόμαζε τους αντάρτες- βρισκόταν στα Τρίκορφα, ότι περίμεναν τον οθωμανικό στρατό και τους Ρουμελιώτες και πρόσθετε ότι όποιος αντιστεκόταν στους αντάρτες θα καταστρεφόταν. Τα ίδια έλεγε και ο Σπύρος Ζέρβας από τη Δαλαμανάρα, στου οποίου το

-
1. Βλ. "Επιτομές" 785, 45/16, 13.8.1834, Dawkins προς Palmerston, F.O., 32/45(β), 113(8).
 2. Βλ., όπ.π. 932.48/28, 14/26.8.1834, Crowe (Πάτρα) προς Palmerston (F.O.), F.O., 32/48/74 (68).
 3. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 163β, Τρίπολη 2.8.1834, Αδάμ Δούκας πός Γραμμ. Εσωτ.
 4. Βλ. όπ.π. Γραμμ. Δικαιοσύνης, Φ. 23, Καταθέσεις Απόστολου Περρούνα από Άργος και Βασίλη Κλήρη από Αρναδία. Λέγεται ότι κάποιο βράδυ θεάθηκε να βγαίνουν από το σπίτι του Τσόκλη ως δεκαπέντε στρατιώτες.

σπίτι έκαναν συνελεύσεις ο Νικόλαος Κολοκοτρώνης, ο Κωνσταντίνος Μεταξάς και ο Μ.Μιχαλόπουλος, γραμματέας του δικηγόρου Βαλσαμάκη. Επιπλέον ο Τσόκρης είχε δώσει εντολή στον Μήτσα από την Ερμιόνη να στρατολογήσει ένοπλους στην περιοχή του¹.

Παρόλες τις παραπάνω ενέργειες η Αργολίδα δεν εξεγέρθηκε. Ο πιθανότερος λόγος ματαίωσης της εξέγερσης ήταν η μεγάλη συγκέντρωση στο νομό αυτό κυβερνητικών δυνάμεων, εφόσον εκεί έδρευαν ο Βασιλιάς και η Κυβέρνηση. Έτσι, οι επαναστάτες περίμεναν ενισχύσεις από Μεσσηνία και Αρκαδία, οι οποίες - όπως θα δούμε στη συνέχεια - δεν έφθασαν ποτέ, με αποτέλεσμα οι κάτοικοι της Αργολίδας να μή συμμετάσχουν στην εξέγερση.

β. Τ α σ τ ρ α τ ι ω τ ι κ ά γ ε γ ο ν ό τ α τ η ς
μ ε σ σ η ν ι α κ ή ς ε ξ έ γ ε ρ σ η ς.

Έτσι, τελικά, μετά την εξέγερση της Μάνης, ξεσηκώθηκαν οι επαρχίες της Μεσσηνίας και ορισμένες ορεινές κυρίως περιοχές της Αρκαδίας, ανέκαθεν προπύργια των Ναπαίων και ιδιαίτερες πατρίδες αρχηγών του ρωσικού κόμματος. Στις 26 Ιουλίου 1834, οι Κόλιας και Μήτσας Πλαπούτας και ο Ασημάκης Σεργόπουλος από τη Δημητσάνα εκδήλωσαν την επιθυμία τους για αποστασία. Αφού οπλίσθηκαν μαζί με το Μαυροειδή του Λιάκου, ο οποίος πριν από λίγο καιρό περιπλανιόταν στα βουνά ως ληστής και κατεζητείτο από τις Αρχές, περιέ-

1. Βλ. ,Γ.Α.Κ.,Γραμμ.Δικαιοσύνης, Φ. 23, Ναύπλιο, 18.8.1834, Μάσσων προς Γραμματεία Δικαιοσύνης

τρεχαν τα χωριά του τμήματος της Ηλιοδώρας και καταφέρονταν εναντίον της Κυβέρνησης και 'των καθεστώτων'. Στις 27 Ιουλίου, στο χωριό Μπέλεσι, καθώς και σε άλλα χωριά της περιοχής, κήρυξαν την εξέγερση και κάλεσαν τους κατοίκους να εξοπλιστούν. Αμέσως 30 οπαδοί τους, με τους οποίους ίσως ήταν ήδη προσυνηνοημένοι, τους ακολούθησαν ένοπλοι. Σ αυτούς προστέθηκαν και πολλοί κάτοικοι από τις ίδιες περιοχές¹.

Έχοντας ως επιχειρήματα τα αντιλαϊκά μέτρα της Αντιβασιλείας στον εκκλησιαστικό τομέα, καθώς και στο θέμα της δίκης του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη και Δημητράκη Πλαπούτα και με την υπόσχεση ότι θα καταργήσουν -αν πετύχουν- ορισμένες φορολογίες, όπως και με τη διαβεβαίωση ότι έχουν την υποστήριξη ξένης δύναμης για να ενθρονιστεί ο Όθων και να εκδιωχτεί η Αντιβασιλεία, κατόρθωσαν σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα να παρασύρουν πολυάριθμους χωρικούς της Μεσσηνίας². Ιδιαίτερη απήχηση στους χωρικούς είχαν οι επιθέσεις κατά του τρόπου είσπραξης της δεκάτης εκείνης της χρονιάς, καθώς και οι δυσσώζονες περιγραφές για την οικονομική κατάσταση που θα ακολουθούσε³.

-
1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 163, 27.8.1834, επιστολή Αδάμ Δούκα προς Α. Ζαΐμη, Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 9. Βλ. και όπ. π., Φ. 163β, Κυπριασσία, 8.9.1834, επιστολή Ζαΐμη προς Αντιβασιλεία.
 2. Βλ. Λουδ. Ρός, "Ανακοινώσεις και αναμνήσεις από την Ελλάδα, 1832-1833", Αθήνα, 1976, σελ. 91. Στο βιβλίο υπάρχουν ανάγλυφες περιγραφές για την ατμόσφαιρα που επικρατούσε στην Πελοπόννησο τις παραμονές της εξέγερσης.
 3. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 163β, 30.7.1834, επιστολή Νομαρχίας Αρκαδίας προς Ι. Κωλέττη.

Ο Μήτρος Πλαπούτας πήγε στη Ζάχα της Ολυμπίας με μικρό αριθμό όπαδών του, όπου κάλεσε τους χωρικούς των γειτονικών χωριών να τον ακολουθήσουν. Στη συνέχεια κατευθύνθηκε προς την Ανδρίτσεινα¹. Στις 28 Ιουλίου 1834 κατά τη διάβαση του Αλφειού 60 επαναστάτες με τον Κόλια Πλαπούτα προερχόμενοι από την Ανδρούσα με σκοπό να ενωθούν με το σώμα του Μήτρου Πλαπούτα, συναντήθηκαν με απόσπασμα στατιωτών και χωροφυλάκων υπό τον υπομοίραρχο Γ.Μανιάτη,μέ αποτέλεσμα να τραπούν σε φυγή, αφού σκοτώθηκαν 5 και πιάστηκαν 22 αιχμάλωτοι. Την ίδια ημέρα ο Μήτρος Πλαπούτας πήγε στη Ζελέχοβα, όπου ήρθε σε συνεννόηση με το Νικήτα Ζερμπίνη.Ο έπαρχος Λυκούργος Κρεστενίτης έστειλε από την Ανδρίτσεινα δύο χωροφύλακες για να τον συλλάβουν, οι οποίοι όμως συνελήφθησαν από τους Ζελεχοβίτες².

Στην επαρχία Γάρτινας, όπου πρωτοεμφανίστηκαν τα πρώτα σημάδια αποστατικών κινήσεων, δεν υπήρχε πλέον κανένα σώμα επαναστατών. Τα ένοπλα τμήματα του Κόλια Πλαπούτα,μετά την επίθεση που δέχτηκαν από το απόσπασμα του Γ.Μανιάτη, είχαν κατευθυνθεί προς την Ανδρίτσεινα³. Στην ίδια περιοχή κατέφθασαν στις 29 Ιουλίου και ο Μήτρος Πλαπούτας, ο Μουροειδής του Λιάκου και ο Νικήτας Ζερμπίνης με οπλοφόρους. Οι παραπάνω συγκρότησαν επιτροπή και εξέδωσαν έγγραφο που το υπέγραψε ,ως αρχιστράτηγος, ο Μήτρος Πλαπούτας και καλούσαν τους κατοίκους σε εξέγερση⁴. Έγγραφη διαταγή έστειλε ο Μήτρος Πλαπούτας και προς τους Δημαγέροντες του Αγίου Σώστη Κωνσταντίνο Κουκούλα,Γεροδήμο,Γιάννη Στάϊκο και Σπύρο με την οποία τους καλούσε να είναι έτοιμοι και οπλισμένοι '... με όλους τους καλούς πο-

1. Όπ.π., Φ.168, αρ.9935.

2. Βλ. Γ.Α.Κ.,Γραμμ.Εσωτ.,Φ.163B,αρ.εγγρ.5502,5503,5504.

3. Βλ.Γ.Α.Κ.,Γραμμ.Εσωτ.,Φ.168,αρ. 9935.

4. Βλ. Γ.Α.Κ.,Γραμμ.Εσωτ.,Φ.163,Τρίπολη, 27.8.1834,Αδάμ Δούκας προς Α.Ζαΐμη, Βλ.Παράρτημα ΙΙ,9.

λίτες και κατευθυνθήτε αμέσως εδώ στην Ανδρίτσαίνα. Προσπαθήστε να φτάσετε μέχρι το μεσημέρι, διότι εμείς θα ορμήσουμε εναντίον της Ανδρίτσαίνας κι εκείνοι που δεν θελήσουν νάρθουν άς είναι επίορκοι στην πατρίδα κι ότι θα τους έρθει άς πέσει πάνω τους...'¹

Στις 29 Ιουλίου, ο έπαρχος Ολυμπίας, Λυκ.Κρεστενίτης, γνωστοποίησε στο Νομόρχη Μεσσηνίας Δημήτριο Χρηστίδη με 'ταχυδρόμους' ότι αποκαλύφθηκε συνωμοσία που απέβλεπε στη σύλληψη των 'Βασιλικών Αρχών' στις επαρχίες Πατρών, Ολυμπίας, Κυπαρισσίας κ.ά. και ότι η συνωμοσία είχε ήδη εκραγεί στην πρωτεύουσα της επαρχίας του. Στή συνέχεια ο Νομόρχης Μεσσηνίας κάλεσε με προκήρυξη του τους κατοίκους της Ολυμπίας να καταδιώξουν τους αντάρτες. Ταυτόχρονα ειδοποίησε τους νομάρχες Αρκαδίας, Αχαΐας και Ήλιδας και τον έπαρχο της Ηλείας και τους προσκάλεσε να συγκεντρώσουν δυνάμεις στα όρια της Ολυμπίας². Επιπλέον, ζήτησε από τους στρατιωτικούς διοικητές των μεσσηνιακών φρουριών να στείλουν στην πρωτεύουσα του νομού δύο λόχους τακτικού στρατού και προσκάλεσε για προληπτικούς λόγους στην έδρα του τους ύποπτους Δημογέροντες και τον Κρίτσαλη³.

Ο νομόρχης Δημήτριος Χρηστίδης διατύπωσε αμέσως την άποψη ότι, εφόσον είχε εκδηλωθεί επαναστατικό κίνημα στην επαρχία Ολυμπία, δεν θα αργούσε να επεκταθεί σε πολύ μεγαλύτερη κλίμακα. Στη συνέχεια, διηγούμενος τα σχετικά με τη σύλληψη του ο ίδιος νομόρχης ανέφερε στην επίσημη έκθεσή του προς την Κυβέρνηση ότι,

-
1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 163β, Ναύπλιο, 1.8.1834, Κωλέττης προς Αντιβασιλεία.
 2. Βλ. Γ.Α.Κ., όπ.π., Κυπαρισσία, 21.8.1834 Χρηστίδης προς Α. Ζαΐμη Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 5
 3. Βλ. Γ.Α.Κ., όπ.π. 8.9.1834, Α. Ζαΐμης προς Αντιβασιλεία.

επειδή ο μοίραρχος είχε στην διάθεσή του μόνο 4-5 χωροφύλακες, οι Αρχές βρέθηκαν εκτεθειμένες στη διάκριση των ανταρτών. Και, επειδή οι διορισμένοι εθνοφύλακες στις εισόδους της Κυπαρισσίας δεν εκπλήρωσαν όπως έπρεπε τα χρέη τους, "... μίαν ώραν πρό της αυγής οι αποστάται με τα όπλα εις τας χείρας και με την φρίκην εις τα πρόσωπα και εις τα βήματα, εκύκλωσαν αίφνης το Νομαρχείον, τον Διευθυντήν και τον Β./ασιλικόν/ Έφορον."¹.

Την πρώτη Αυγούστου ο Νομάρχης, ο Διευθυντής και ο Έφορος οδηγήθηκαν στο χωριό του Κρίτσαςλη Ψάρι², όπου έμειναν μέχρι τις 11 Αυγούστου. Μετά την ήττα των αποστατών στη μάχη του Σούλου, οδηγήθηκαν με συνοδεία στο χωριό Σκάλα Μεσσήνης, όπου συναντήθηκαν με το στρατηγό Σμάλτς. Στις 17 Αυγούστου επανήλθαν στην πρωτεύουσα του νομού και ανέλαβαν πάλι τα καθήκοντά τους³.

Ήδη, κατά τη διάρκεια της νύχτας της 27ης προς 28η Ιουλίου ένοπλοι επαναστάτες από τα Σουλιμοχώρια και το Ψάρι είχαν εισέλθει κρυφά στην Κυπαρισσία και είχαν κρυφτεί στα υπόγεια των σπιτιών του Γ.Γρηγοριάδη, του γαμβρού του Μιμίκου Πολυχρονόπουλου, του Σμυρναίου και του Μήτρου Αναστασόπουλου⁴. Τη νύκτα της 29ης Ιουλίου άλλοι εκατό επαναστάτες κατέλαβαν το ερειπωμένο φρούριο της Κυπαρισσίας⁵. Το πρωί της 30ης Ιουλίου ενώθηκαν οι εντός της Κυπα-

-
1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ., Φ.163β, Κυπαρισσία, 21.8.1834, Χρηστίδης προς Ζαΐμη. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 5. Βλ. και όπ.π., 29.7.1834, Χρηστίδης προς Κωλέττη.
 2. Βλ. Γ.Α.Κ., όπ.π., Ναύπλιο, 13.8.1834, Κωλέττης προς Αντιβασιλεία. Βλ. και όπ.π., Κυπαρισσία, 8.9.1834, Ζαΐμης προς Αντιβασιλεία.
 3. Βλ. Γ.Α.Κ., όπ.π. Κυπαρισσία, 21.8.1834, Δημήτριος Χρηστίδης προς Α.Ζαΐμη. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 5.
 4. Βλ. Εφημ. "Αθηνά", αρ. 169, 11.8.1834, σσ 679-680.
 5. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ., Φ.163β, Κυπαρισσία, 8.9.1834. Επιστολή Ζαΐμη προς Αντιβασιλεία.

ρισσίας επαναστάτες με τις δυνάμεις του Κρίτσαλη. Η ημερομηνία αυτή είχε προκαθοριστεί από τους επαναστάτες για να ξεσπάσουν σε όλη την Πελοπόννησο οι νέοι αυτοί 'σικελικοί εσπερινοί', όπως ανέφερε χαρακτηριστικά ο Κωλέττης σε έκθεση του προς την Αντιβασιλεία¹.

Στην Κυπαρισσία επί δύο μέρες, στις 30 και 31 Ιουλίου, οι επαναστάτες ασχολήθηκαν με τη σύσταση 'πατριωτικής επιτροπής' σε αντικατάσταση των 'Βασιλικών Αρχών', που είχαν καταλύσει. Την ενέργεια τους αυτή την γνωστοποίησαν προς τον Όθωνα με δύο αναφορές. Εκεί εξέφραζαν τα αιτήματα, όπως και τους λόγους της εξέγερσής τους, που θα αναφερθούν στη συνέχεια εκτενέστατα, καθώς και τους λόγους της αρπαγής χρημάτων από το δημόσιο ταμείο².

Ο γέρος σπλαρχηγός του '21 Μητροπέτροβαζ³, παλιός σύντροφος του προεπαναστατικού κλέφτη Ζαχαριά και συμπαλεμιστής των Πλαπούταιων, ύψωσε μαζί με τον Α.Τζαμαλή τη σημαία της εξέγερσης στη

-
1. Βλ. Γ.Α.Κ., όπ.π., αρ.εγγρ.5667,5668,5669,Ναύπλιο,4.8.1834.
 2. Βλ. Γ.Α.Κ., όπ.π.,Κυπαρισσία,21.8.1834,Χρηστίδης προς Ζαΐμη Βλ.Παράρτημα ΙΙ,5. Το ποσό που υπήρχε στο ταμείο του έφορου ήταν 19.817 δραχμές και 49 λεπτά.Τα χρήματα αυτά,μαζί με 2.000 δραχμές του έφορου Σκαλίδη τα πήραν οι επαναστάτες. Πήραν επίσης και άλλες 1.926 δραχμές από το σπίτι του έφορου Τριφυλίας Α.Λυμπερακοπούλου,που προέρχονταν από δημόσιες συναλλαγές. (βλ. Γ.Α.Κ.,αναφορά του Λυμπερακόπουλου προς το Ζαΐμη,όπ.π., αρ.649,Κυπαρισσία,25.8.1834).Βλ.Παράρτημα ΙΙ,8 Ο Παναγής Πούλος αναφέρει ότι έχασε, τότε που ήταν Νομοδιευθυντής Μεσσηνίας, πάνω από 1.000 δρχ.,όταν ο όχλος λεηλάτησε το σπίτι του, (βλ. Απομνημονεύματα Αγωνιστών του '21,Εισαγωγή Πρωτοφάλη,Αθήνα 1957,τ.13,σελ.8).Βλ.και Γ.Α.Κ.,όπ.π.,φ.163β, 9.8.1834,Κωλέττης προς Αντιβασιλεία.
 3. Ήταν τότε 85 χρόνων.

Γαράντζα της επαρχίας Ανδρούσας της Μεσσήνης¹. Αναφέρεται χαρακτηριστικά, ότι, ο Μητροπέτροβας προτού πάρει τα όπλα, έκαψε τις θυμωνιές των σιταριών του στο αλώνι για να δείξει την αγανάκτησή του για τα νέα φορολογικά μέτρα που είχε επιβάλει η Αντιβασιλεία². Ο συντάκτης του 'Σωτήρος', αναφερόμενος στο γέρο Μητροπέτροβα, τον χαρακτηρίζει ως '... άλλο ληστή κάποιο Μητροπέτροβα' που καλεί το λαό σε εξέγερση κατά 'των καθεστώτων'³.

Γεγονός είναι ότι ο Μητροπέτροβας περιέτρεχε ταχωριά της Μεσσήνης καλώντας το λαό να ξεσηκωθεί για να καταργήσει την Αντιβασιλεία, να πολεμήσει για την ενθρόνιση του Όθωνα και την εκδίωξη των 'καλαμαράδων' από τον κρατικό μηχανισμό. Παντού γινόταν δεκτός με ενθουσιασμό από τους χωρικούς. Στίς 29 Ιουλίου κατέλαβε την Ανδρούσα αμαχητί με 150 Γαραντζαίους και λεηλάτησε το σπίτι του ειρηνοδίκη, ο οποίος είχε καταφύγει στην Πιπερίτσα⁴.

Ύστερα οι επαναστάτες κατευθύνθηκαν προς το χωριό Ασλάναγα, τρείς ώρες απόσταση από την Καλαμάτα, οι κάτοικοι του οποίου αρχικά δεν τους δέχθηκαν. Εξαιτίας αυτού του γεγονότος ο έπαρχος

-
1. Βλ. Α.Φραντζή..., 1841, τομ.Γ!, σελ. 192.
 2. Βλ. Ανώνυμου "Η Δίκη...", Προλεγόμενα, σελ. με'.
 3. Βλ. Εφημ. "Σωτήρ", αρ. 57., 5.8.1834. Είναι όμως πιθανό ο Μητροπέτροβας να κινήθηκε κυρίως για λόγους αλληλεγγύης προς τους παλιούς του συντρόφους Θεόδωρο Κολοκοτρώνη και Δημητράκη Πλαπούτα και λιγότερο από αντίθεση για τα οικονομικά μέτρα της Αντιβασιλείας.
 4. Βλ. εφημ. "Αθηναί" αρ. 168. Βλ. και Γ.Α.Κ., Γραμ. Εσωτ., Φ. 163β, αρ. 5667, 5668, 5669, Ναύπλιο, 4.8.1834, Κωλέττης προς Αντιβασιλεία και όπ. π., Φ. 168, αρ. 9935 και αναφορά του ειρηνοδίκη Ανδρούσας προς Ζαΐμη, Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ. Φ. 163, Νησίον 27.8.1834, Παράρτημα ΙΙ, 4.

Μεσσήνης έστειλε εκεί δυνάμεις για να διώξουν μαζί με τους κατοίκους τους επαναστάτες. Με εντολή του έπαρχου στάλθηκε καταδιωκτικό απόσπασμα 50 ανδρών 'της γραμμής' και 18 χωροφυλάκων με επικεφαλής τον υπομοίραρχο Γ.Κροκίδα. Τη νύχτα όμως της 30ης Ιουλίου, οι επαναστάτες δέχτηκαν ενισχύσεις και δυνάμωσαν τη θέση τους. Οι κάτοικοι του Ασλάναγα, βλέποντας εντωμεταξύ τη δύναμη των ανταρτών, άλλαξαν φρόνημα και συμπαρατάχτηκαν μαζί τους. Το καταδιωκτικό απόσπασμα αποκρούστηκε και αναγκάστηκε να υποχωρήσει στην Καλαμάτα με απώλειες¹. Την ίδια συμπεριφορά έδειξαν και οι κάτοικοι του Νησιού ενώ αρχικά αντιστάθηκαν εναντίον των ανταρτών, αργότερα έκλιναν προς το μέρος τους. Έτσι ο Μητροπέτροβας αποκτούσε καθημερινά όλο και μεγαλύτερη δύναμη στην πεδιάδα της Μεσσηνίας².

Στή συνέχεια οι επαναστάτες σχεδίαζαν να επιτεθούν εναντίον της Καλαμάτας, αλλά ο μοίραρχος Κατσάκος Μαυρομιχάλης, 'γρήγορος σαν αετός'³ επικεφαλής 100 Μανιατών, είχε φθάσει στην πόλη

-
1. Ο ίδιος ο υπομοίραρχος Γ.Κροκίδας πληγώθηκε και οι απώλειες του αποσπάσματος έφθασαν τους 6 έως 8 νεκρούς χωροφυλάκες. Άλλες πληροφορίες μιλούν για 7 σκοτωμένους και 6 πληγωμένους. Οι άνδρες " της γραμμής" έδειξαν υποδειγματική δειλία.
 2. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 163β, αρ. 5667, 5668, 5669, Ναύπλιο, 4.8.1834, Κωλέττης προς Αντιβασιλεία. Βλ. και όπ.π., Φ. 168, αρ. 9935. Πρβλ. και εφημ. "Αθηνά", αρ. 168, 8.8.1834, σελ. 675 και αρ. 169, 11.8.1834, σελ. 680.
 3. Βλ. εφημ. "Αθηνά", αρ. 168, 8.8.1834, σελ. 675. Βλ. και Γ.Α.Κ., όπ.π., Φ. 163β, αρ. 5667, 5668, 5669 και Φ. 168, αρ. 9935.

από τη Μάνη τη νύχτα της 31ης Ιουλίου, οπότε οι επαναστάτες προγραμμάτιζαν να επιτεθούν, ενώ μέσα στην πόλη υπήρχε ήδη ο συνταγματάρχης Φέδερ με 1.500 Βαυαρούς και 15 τηλεβόλα¹.

Ο Κατσάκης Μαυρομιχάλης σκόπευε να επιτεθεί κατά των αποστατών βλέποντας όμως τη γενική διάθεση του κόσμου να κλίνει προς το μέρος τους παρέμεινε άπρακτος. Ο αριθμός των επαναστατών είχε αυξηθεί σε διάστημα δύο ημερών κατά 1.000 άνδρες. Ένα τμήμα αυτών είχε εμφανιστεί στο χωριό της Μεσσηνίας Μελιγαλά με σκοπό να εισβάλει στη Μεγαλόπολη, επαρχία που ακόμα δεν είχε δείξει φιλοαποστατική διάθεση, εκτός από το χωριό Δρεμπούνι².

Οι κρατικοί υπάλληλοι, στις εκθέσεις τους προς την Κυβέρνηση, εκφράζουν τη βαθειά τους ανησυχία για την εξέλιξη των πραγμάτων: '... όλη η Μεσσηνία είναι ένα απέραντο θέατρο εξεγέρσεως...', ή '... η Μεσσηνία δεν είναι πλέον ιδική μας αλλά εις την διάθεσιν του Κρίτζαλη...', αποτελούν συνηθισμένες εκφράσεις τους³. Εκφράζουν επίσης την αμφιβολία τους, αν θα εξακολουθούσαν να παραμένουν και στο μέλλον πιστοί όσοι κάτοικοι έδειχναν πίστη προς την Κυβέρνηση. Γιατί, σύμφωνα με τις υποθέσεις τους, ακόμα και τα χωριά που βρίσκονταν στα σύνορα της Μεσσηνίας, μόλις πλησίαζαν οι αντάρ-

1. Στο ίδιο.

2. Βλ. Γ.Α.Κ., όπ.π., Φ.163, Τρίπολη, 16.9.1834. Έκθεση-αναφορά κατοίκων της Δημητσάνας προς τον Α.Ζαΰμη. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 27. Βλ. επίσης Παράρτημα ΙΙ, 3.

3. Βλ. Γ.Α.Κ., όπ.π. Φ.163β, Λεοντάρι, 1.8.1834 και 2.8.1834. Αναφορές του Δ.Κανελλόπουλου προς τη νομαρχία Αρκαδίας και του Αδάμ Δούκα προς τη Γραμματεία των Εσωτερικών.

τες θα τους ακολουθούσαν, επειδή τους έδεναν στενοί δεσμοί φι-
λίας, συγγένειας και 'πελατειακής' σχέσης από τα επαναστατικά
ακόμη χρόνια. Έτσι οι Αρχές ζητούσαν επείγοντως στρατιωτικές
ενισχύσεις για να προλάβουν την εκπληκτική πρόοδο της ανταρσίας.

Η αποστασία είχε εξαιρετική επίδραση στο πνεύμα των χωρι-
κών, κυρίως, επειδή προκαταλαμβάνονταν από τους φίλους και τους
συγγενείς τους, και παρασύρονταν εύκολα προς τους κόλπους της¹.
Ο έπαρχος Ολυμπίας, Λυκούργος Κρεστενίτης, πληροφόρησε στις 31
Ιουλίου τον έπαρχο Γάρτυνας Π. Νέγκα, ότι περισσότεροι από 300 Τρι-
φύλιοι βρίσκονταν στο χωριό Ζελέχοβα, μιά ώρα μακριά από την Αν-
δρίτσαϊνα και ότι υπήρχε φόβος να παρασύρουν πολλούς χωρικούς.
Ο ίδιος ανέφερε ότι δεν είχε **έμπιστους** ανθρώπους, αλλά ούτε
και πολεμοφόδια '... δεν έχω ούτε έν φυσέκι', έγραφε χαρακτη-
ριστικά. Παρόλα αυτά, όμως, κατόρθωσε να αποκρούσει το Μήτηρο
Πλαπούτα και κατόπιν τους Παυλιτσάνους και τους Γαρδισαΐους.
Την 1η Αυγούστου αποφάσισε να αμυνθεί στην Ανδρίτσαϊνα και ζή-
τησε, ακόμη μιά φορά, να του σταλούν πολεμοφόδια και στρατιωτι-
κή δύναμη από το Ναύπλιο, τουλάχιστον 1.500 ανδρών, για να μπορέ-
σει να αποκρούσει τους επαναστάτες. Σύμφωνα με πληροφορίες που δί-
νει ο ίδιος, οι κάτοικοι της πόλης ήταν διαιρεμένοι σε τρεις κα-
τηγορίες. Η πρώτη ακολουθούσε τους αποστάτες, ή άλλη παρέμενε
ήσυχη και μιά τρίτη αμφιταλαντευόταν, περιμένοντας ποιά πλευρά
θα υπερίσχυε².

1. Βλ. Γ.Α.Κ., όπ.π., Φ.163β, Τρίπολη, 2.8.1834, αναφορά του
Αδάμ Δούκα προς τη Γραμματεία των Εσωτερικών.

2. Βλ. Γ.Α.Κ., όπ.π., Φ.163, Ανδρίτσαϊνα 31.7.1834.

Οι επαναστάτες είχαν έλθει στην Ανδρίτσαινα στις 29 Ιουλίου με σκοπό να καταλάβουν τις Αρχές, και εγκαταστάθηκαν στις συνοικίες Σινιαλέϊκα και Πέρα Μαχαλά, σε σπίτια που τους παρεχώρησαν οι αμόφρονοι τους Τζανέτος Χριστόπουλος και Α. Ζαριφόπουλος. Μετέτρεψαν σε στρατηγείο τους το σπίτι του προύχοντα Α. Ζαριφοπούλου, που ως τότε στέγαζε το Δημαρχείο και το Επαρχείο. Από εκεί με προκήρυξη τους ανακοίνωσαν τους στόχους της εξέγερσης¹.

Η πρώτη τους επίθεση αποκρούστηκε από τους κατοίκους και τον έπαρχο, αλλά επανήλθαν στις 31 του ίδιου μήνα με μεγαλύτερες δυνάμεις² και κατέλαβαν μεγάλο τμήμα της Ανδρίτσαινας μετά από γενναία αντίσταση των κατοίκων της. Τα μόνα σπίτια που εξακολούθησαν να αντιστέκονται ήταν εκείνα που κατείχαν ο έπαρχος και οι αδελφοί Κανελλόπουλοι³.

Η περίπτωση της αντίστασης της Ανδρίτσαινας δείχνει πόσο σημαντική ήταν η παρουσία κυβερνητικών εκπροσώπων και δυνάμεων στο πλευρό των κατοίκων των εξεγερμένων περιοχών, που έμειναν πιστοί στην Κυβέρνηση. Στην Ανδρίτσαινα οι κάτοικοι εμψυχώθηκαν από την παρουσία και τη διάθεση για αναμέτρηση του έπαρχου Κρε-

-
1. Την προκήρυξη υπέγραψε ο Μήτρος Πλαπούτας, ως "αρχιστράτηγος και διευθυντής του Έθνους".
 2. Πήραν ενισχύσεις από χωριά της Ολυμπίας.
 3. Βλ. Γ.Α.Κ., όπ.π., φ.163β, αρ.5692,5693,16.8.1834, Κωλέττης προς Αντιβασιλεία.επ.φ.163, Ανδρίτσαινα, 2.8.1834, Κρεστενίτης προς Δεληγεωργόπουλο.Βλ. και "Αθηνά", αρ.168, 8.8.1834 Ο έπαρχος βρισκόταν στο σπίτι του Γεωργίου Ζαριφοπούλου Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ., φ.163, Κυπαρισσία 29.8.1834.Βλ. Παράρτημα, 11,19.

στενίτη και δίχως να έχουν ισχυρές στρατιωτικές δυνάμεις και πολεμοφόδια πρόβαλαν σθεναρή αντίσταση¹. Επομένως είναι απόλυτα δικαιολογημένη η άποψη των κατά τόπους κρατικών υπαλλήλων, που, στις συνεχείς εκκλήσεις τους προς την Κυβέρνηση για αποστολή στρατού, ανέφεραν ότι και μόνο η παρουσία κυβερνητικών εκπροσώπων μπορούσε να μετατρέψει το φρόνημα πολλών παρασυρμένων από τους στασιαστές.

Τις εγκυρότερες πληροφορίες για την κατάσταση που επικρατούσε στην Ανδρίτσαινα έχουμε από τον ίδιο τον έπαρχο Λυκούργου Κρεστενίτη, ο οποίος στις 2 Αυγούστου έγραψε προς το μοίραρχο Δεληγεωργόπουλο ότι περίπου 300 αντάρτες τους επιτέθηκαν στις 1 και 2 Αυγούστου, οι οποίοι όμως αποκρούστηκαν με απώλειες. Του ανέφερε επίσης ότι οι στασιαστές κρατούσαν τα βουνά, ενώ το μέρος προς το Λάβδα και τον Αλφειό ήταν ελεύθερο. Στην ίδια επιστολή συνιστούσε στον Δεληγεωργόπουλο να βρεί στο χωριό Λάβδα το Δημογέροντα Καλόγηρο Λυμπερόπουλο, τον οποίο και να συμβουλευτεί για να συλλάβει τους αντάρτες².

Στό μεταξύ, ο μοίραρχος Μ. Δεληγεωργόπουλος από την Αλωνίσταινα κατευθύνθηκε στις 31 Ιουλίου στη Δημητσάνα, περνώντας από μέρη φιλικά διακείμενα προς το κίνημα. Στις 31 Ιουλίου, μαζί με τον έπαρχο Γόρτυνας Π. Νέγκα, διέταξαν τους κατοίκους των κωμοπόλεων και των χωριών να οπλιστούν και να συγκεντρωθούν

1. Γ. Α. Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 163, Κυπαρισσία 29.8.1834. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 19

2. Βλ. Γ. Α. Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 163, Ανδρίτσαινα, 2.8.1834. Επιστολή Λυκούργου Κρεστενίτη προς τον Μ. Δεληγεωργόπουλο.

στο Λογάφτη, τοποθεσία της περιοχής Ηλιοδώρας, για να εκστρατεύσουν μέσω του Αλφειού ποταμού προς την Ανδρίτσαίνα. Η απροθυμία όμως που συνάντησαν από τη μεριά των κατοίκων ήταν μεγάλη. Χαρακτηριστικά: από την Τρίπαλη, ακολούθησαν θ, από το Ζυγοβίτσι κανείς, από τη Στεμνίτσα 33, από το Μουλάζι 6, από την Καρύταινα 10. Ο ίδιος αναφέρει ότι έξω από το χωριό Λάβδα συνάντησε τους κατοίκους με το Δημογέροντα τους Καλόγηρο Λυμπερόπουλο, οι οποίοι τον χαιρέτησαν '... με μεγάλην προθυμίαν', ενώ στην πραγματικότητα υποκρίνονταν. Έχοντας όμως το γράμμα του Κρεστενίτη, ο οποίος θεωρούσε το Λυμπερόπουλο έμπιστο 'στα καθεστώτα', παρασύρθηκε με αποτέλεσμα να οδηγηθεί στους αντάρτες, οι οποίοι και τον συνέλαβαν. Απόπειρα του να διαφύγει περνώντας τον Αλφειό απέτυχε, γιατί κάποιος ιερωμένος, συγγενής του Λυμπερόπουλου, τον παρέσυρε βαρειά τραυματισμένο προς τους αντάρτες.

Οι αποστάτες, στη συνέχεια, τον οδήγησαν στο χωριό Λάβδα και μετά στην Ανδρίτσαίνα, στο σπίτι του Νικ. Ζαριφόπουλου, όπου συνάντησε τον Κόλια Πλαπούτα στις 4 Αυγούστου. Την επομένη τον μετέφεραν προς το Ψάρι, παρόλο το βαρύ τραυματισμό του και την αδυναμία του να μετακινηθεί. Ο ίδιος Ο Δεληγεωργόπουλος στην επίσημη έκθεση του αναφέρει ότι στο χωριό Δραγώνι τού λυπήθηκε ο Μ. Τζαβέλης και, από φιλανθρωπία, κάλεσε γιατρό για να τον περιποιηθεί. Τελικά επέστρεψε στην Ανδρίτσαίνα στις 10 Αυγούστου, μετά δηλαδή την καταστροφή των αποστατών στο Σούλο¹.

1. Η "Αθηνά", αναφέρει, ότι ο αντάρτης Λιακόπουλος Παλουμπιώτης περιποιήθηκε το μοίραρχο Μ. Δεληγεωργόπουλο κατά την αιχμαλωσία του, ενώ ο Μαυροειδής του έκανε πολλές προσβολές. Πάντως ο ίδιος ο μοίραρχος Δεληγεωργόπουλος στην εκτενέστατη επίσημη αναφορά του σχετικά με την αιχμαλωσία δεν αναφέρει τα περιστατικά αυτά. Βλ. "Αθηνά", αρ. 193, σελ. 772, 3.11.1834.

Ο Μ. Δεληγεωργόπουλος αναφέρει επίσης και τις περιοχές που, σύμφωνα με τα λεγόμενα των αποστατών, πρωτοστάτησαν στην ανταρσία: συγκεκριμένα τὰ 'τμήματα' Σουλιμά, Κοντοβουνίων, Ζούρτζας και Γαράντζας, από την Ολυμπία τα χωριά Σκληρού, Τζελέχοβα, Μάτεσι, Ράβια, Παλάτου, Σμέρνα και Λάβδα, τα οποία ακολούθησε ολόκληρη η επαρχία. Από όλα χωριά και κωμοπόλεις περνούσαν οι αντάρτες οι κάτοικοι τους υποδέχονταν με φιλική διάθεση, τους ακολουθούσαν και τους εφοδίαζαν με πολεμοφόδια και τροφές. Αντίθετα, στα ίδια χωριά, οι βασιλικές δυνάμεις συναντούσαν τεράστιες δυσκολίες; ή και πλήρη άρνηση, στην προσπάθειά τους να πάρουν εφόδια ή να στρατολογήσουν άνδρες.

Ο μοίραρχος, τελειώνει την έκθεσή του σχετικά με την αιχμαλωσία του, αναφέροντας: '... την σκληρότητα, την φαντασίαν, την αισχρολογίαν την οποίαν είδον εις αυτούς, ετρόμαξα ἠρώτησα πολλάκις τινὰς ἐξ αὐτῶν ποίους εἶχαν βοηθούς και ποίοι τους ἔφεραν εις τον κρημνόν της απωλείας, μοί απεκρίθησαν ὅτι αυτούς ἔχομεν, τον Μαυρακορδάτον, Ζαίμην, τον Κολοκατρώνην και Πλαπούταν, οι οποίοι ελευθερώθηκαν από την φυλακήν και ἂν δεν ηλευθερώθηκαν, μετά πέντε ημέρας θέλει ἔμφομεν εις Ναύπλιον να τους ελευθερώσωμεν'¹.

Η είδηση της σύλληψης του μοίραρχου ευνόησε πολύ τους επαναστάτες, οι οποίοι κατόρθωσαν να παρασύρουν ὅλη τη Μεσσηνία, εκ-

1. Βλ. "έκθεση συμβάντων του μοίραρχου Αρκαδίας Μ. Δεληγεώργη παρά των ανταρτών", στα Γ. Α. Κ., ὄπ. π., Φ. 170, αρ. 41, αρ. 6760. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 6. Ο Δεληγεώργης παραπέμφθηκε σε Στρατοδικεῖο με την κατηγορία της δειλίας και διότι παραδόθηκε στους αντάρτες αμαχητί. Καταδικάστηκε σε φυλάκιση ενός έτους, ἀλλ ἀργότερα αποκαταστάθηκε. Βλ. Εφημ. "Αθηνά", αρ. 196, 13.11.1834, αρ. 197, 17.11.1834. Βλ. και Εφημ. "Εποχή", αρ. 15, 17, 27.

τός από την πόλη της Καλαμάτας, που την υπεράσπιζαν οι άνδρες του Κατσάκου Μαυρομιχάλη. Η σύλληψη καταρράκωσε το ηθικό και των κατοίκων της Ανδρίτσαινας. Στις 4 Αυγούστου οι αντάρτες επιτέθηκαν και κατέλαβαν ορισμένα σπίτια κοντά στον οχυρωμένο πύργο της Ανδρίτσαινας. Τότε οι χωρικοί που βρίσκονταν κάτω από τις διαταγές του ενωμοτάρχη Β.Κοκκινιάδη, τους παρέδωσαν το στρατώνια των χωροφυλάκων και πέρασαν στις γραμμές τους. Στις 5 Αυγούστου, αποχώρησαν από την πόλη της Ανδρίτσαινας, αφού πρώτα έκαναν συνθήκες με τους κατοίκους να μη τους κτυπήσουν κατά την αποχώρησή τους. Ο έπαρχος Κρεστενίτης και ο ενωμοτάρχης Κοκκινιάδης πήγαν στον Πύργο για να εμψυχώσουν τους κατοίκους του και να ματαιώσουν τα σχέδια του Μήτρου Πλαπούτα¹.

Αντίθετα, ο νομάρχης Αρκαδίας αναφέρει ότι ο έπαρχος Κρεστενίτης, αφού κατόρθωσε να ξεφύγει από τους αποστάτες, κατέφυγε στον Πύργο για να γλυτώσει ο ίδιος, εγκαταλείποντας την Ανδρίτσαινα².

Στο μεταξύ ο Κόλλιας Πλαπούτας, ο Ασημάκης Σεργόπουλος και σπαδοί τους από τα διάφορα χωριά της Ηλιοδώρας και κυρίως από τη Μακρινίτσα, Μπάτσι, Βλάχοι και Μωράτιστα, πήγαν από το Μπέλεσι στα χωριά της Περαμεριάς, απ όπου συντόνιζαν το αποστατικό κίνημα.

Κατά τις 30 Ιουλίου οι κάτοικοι του Δρεμπουνίου, χωριού

-
1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Στρατ., Φ. 13, Κοκκινιάδης προς Δεληγεώργη.
Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 163, Κυπαρισσία 29.8.1834.
Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 19.
 2. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 163β, 8/20.8.1834 Νομαρχία Αρκαδίας.

της Μεγαλόπολης, πήραν τα όπλα¹. Δεκαπέντε απ αυτούς κατευθύνθηκαν στο χωριό Κοτσιρίδι, κοντά στο Λεοντάρι, όπου αποκρούσθηκαν από δυνάμεις του έπαρχου και αναγκάστηκαν να υποχωρήσουν στο χωριό τους από το Δεδεμπεϊτικό δάσος². Στη συνέχεια πολιορκήθηκαν στο Δρεμπούνη από δυνάμεις της Εβνοφυλακής, που είχε σχηματίσει ο έπαρχος της Μεγαλόπολης³.

Το ίδιο διάστημα κατευθύνθηκαν προς τη Γόρτυνα, μετά από πρόσκληση της νομαρχίας Αρκαδίας, ο μοίραρχος Δεληγεωργόπουλος και ο υπομοίραρχος Γ.Μανιάτης. Επίσης την πρώτη Αυγούστου έφθασε στην ίδια επαρχία και ο ίδιος ο νομάρχης, Ν.Σιληβέργος, επικεφαλής βασιλικού ιππικού, που είχε έλθει από το Ναύπλιο, καθώς και στρατιωτών που είχαν στρατολογηθεί στην πρωτεύουσα του νομού⁴.

Οι αποστάτες, που τότε βρίσκονταν στη Γόρτυνα υπό τους Κόλια και Μήτρο Πλαπούτα, έφθασαν τους 100. Έδρα τους ήταν το χωριό Χώρα, όπου ο Κόλιας εξέδωσε διαταγή για εξοπλισμό, προς όσους είχαν επιρροή σε εκείνα τα μέρη. Συγκεκριμένα, στους

-
1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ., Φ.163, Κανελόπουλος προς Νομάρχη Αρκαδίας, Λεοντάρι, 26.8.1834. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 3
 2. Βλ., όπ.π., Φ.163β, Τρίπολη, 30.7.1834, Νομαρχία Αρκαδίας προς Κωλέττη.
 3. Βλ., όπ.π., Φ.163, Τρίπολη, Έκθεση κατοίκων της Δημητοάνας, προς τον Α.Ζαΐμη, 16.9.1834. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 27.
 4. Βλ., όπ.π., Φ.163β, Τρίπολη, Αδάμ Δούκας προς Κωλέττη, 1.8.1834.

Μπράμο, Καπογιαννόπουλο από τη Χώρα, στους Βασίλειο Τσόλτα και Παπαγεώργιο από το Μοναστηράκι και στους Θεωρή Σουλιμιώτη, Αργύρη Αποσκίτη και Πανταζή από την Κοντοβάζαινα¹.

Από το χωριό Χώρα ο Κόλιας Πλαπούτας πήγε στο χωριό Νεμούντα, όπου προσκόλεσε τους χωρικούς σε συνέλευση². Εκεί αυξήθηκε πολύ το σώμα των οπαδών του, αλλά ο υπομαίραρχος Γ.Μανιάτης τους ανάγκασε να διασκορπιστούν. Έτσι ο Κόλιας με λίγους μόνο οπαδούς διέφυγε στην Ολυμπία και ενώθηκε με τον Γιαννάκη Κρίτσαλη, ο οποίος με Μεσσήνιους αποστάτες πολιορκούσε την Ανδρίτσαίνα.

Έως τις 2 Αυγούστου οι δυνάμεις των αποστατών είχαν απομακρυνθεί από τη Γόρτυνα, αν και οι κάτοικοι της περιοχής εξακολουθούσαν να διάκεινται φιλικά απέναντί τους. Αντίθετα η αποστασία προόδευσε με γρήγορο ρυθμό στην Ολυμπία και τον υπόλοιπο νομό Μεσσηνίας. Στις 2, όμως, Αυγούστου στο Δρεμπούνι της Μεσσηνίας άλλαξαν τα πράγματα, γιατί, ενώ οι πολιορκούμενοι αποστάτες είχαν αποφασίσει να παραδοθούν, ξαφνικά άλλαξαν διάθεση και αφού αντιστάθηκαν κατέρωσαν στη συνέχεια να διαλύσουν την πολιορκία³.

Την ίδια νύχτα της 2ης Αυγούστου, οι Μεσσήνιοι αποστάτες προχώρησαν στην επαρχία Μεγαλόπολης και κατέλαβαν το Λεοντάρι. Τότε ο έπαρχος αναγκάστηκε να εγκαταλείψει την έδρα του και να μεταβεί στην Τρίπολη. Όλα τα αρχεία της υπηρεσίας του καταστράφηκαν από τους αποστάτες, ενώ όλη η επαρχία παραδόθηκε σ αυτούς. Επίσης,

1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 163β, 1/13.8.1834, Αδάμ Δούκας προς Κωλέττη.
2. Βλ. Γ.Α.Κ., όπ.π., 1.8.1834, Έπαρχος Γόρτυνας προς Νομάρχη Αρκαδίας.
3. Βλ. Γ.Α.Κ., όπ.π., Λεοντάρι, 1.8.1834, Δημήτρης Κανελλόπουλος προς Νομαρχία Αρκαδίας.

ο νομάρχης Αρκαδίας, ο οποίος θηισκόταν στη Δημητσάνα, βλέποντας ότι οι διαθέσεις των Γορτυνίων ήταν φιλικές προς την αποστασία, αναγκάστηκε στις 4 Αυγούστου να επιστρέψει στην Τρίπολη. Ο έπαρχος Γόρτυνας, αφού , όπως ισχυρίστηκε, βρέθηκε σε δύσκολη θέση, επειδή οι κάτοικοι της Δημητσάνας αρνήθηκαν να οργανώσουν άμυνα, αναγκάστηκε να ακολουθήσει το νομάρχη στην Τρίπολη¹.

Οι μαρτυρίες όμως των κατοίκων της Δημητσάνας είναι τελείως διαφορετικές από τον παραπάνω ισχυρισμό του έπαρχου. Οι Δημητσανίτες εξέφραζαν την απορία τους γιατί ο έπαρχός τους δεν ζήτησε τη συνδρομή τους εναντίον των ανταρτών, όταν πληροφορήθηκε από το Γιαννίκο Πλαπούτα, κατά τις 25 με 26 Ιουλίου, ότι θα ξεσπάσει εξέγερση. Όταν δε στις 29 Ιουλίου ο έπαρχος έστειλε δύναμη χωροφυλακής εναντίον των ανταρτών ακολούθησαν αμέσως 45 Δημητσανίτες. Οι τελευταίοι εντάχθηκαν στη δύναμη του Α! υπομοιράρχου και η πράξη τους αυτή παρακίνησε τους Λαγκαδινούς και τους Ακωβο-παραπερίτες να ακολουθήσουν και στη συνέχεια με μόνη την εμφάνιση τους διέλυσαν τις δυνάμεις του Κάλια Πλαπούτα. Μέχρις ότου , όμως, επιστρέψει η παραπάνω δύναμη ο έπαρχος φοβήθηκε, ή μάλλον υποκρίθηκε ότι φοβάται, ενώ δεν υπήρχε, όπως ισχυρίζονται οι Δημητσανίτες, κανέναν φόβο. Αφού, λοιπόν εγκατέλειψε την έδρα του κατέφυγε στην πρωτεύουσα του νομού . Γιά να δικαιολογήσει μάλιστα την λιποταξία του, άφησε ένα έγγραφο ότι αναχωρεί, γιατί δεν ήταν αρκετά ασφαλής². Παρά το γεγονός αυτό,

1. Βλ. Γ. Α. Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 163, Τρίπολη, 27.8.1834, Αδάμ Δούκας προς Α. Ζαΐμη. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 9.

2. Ο Δεληγιάννης στην επίσημη έκθεσή του, κατακρίνει τον έπαρχο Νέγκα για τη στάση του. Τον κατηγορεί γιατί με την αποχώρησή του η επαρχία Γόρτυνας έμεινε "...ως σκάφος άνευ πηδαλίου υπό την διάκρισιν των ανέμων". Βλ. Κτενιάδη, "Η Μεσσηνιακή Επανάσταση", στο Στρατιωτική Ηχώ, Αθήνα, 1932, αρ. 5, σελ. 9.

οι κάτοικοι της Δημητσάνας, άν και χωρίς αρχηγό, πήραν τα όπλα και δεν άφησαν τους αντάρτες να εισέλθουν στην πόλη τους. Το πρώτο βράδυ της πολιορκίας ο Α! υπομοίραρχος Γ.Μανιάτης έσπευσε να βοηθήσει τους κατοίκους και, ως αυτόπτης μάρτυρας των συμβάντων, τους χορήγησε αργότερα αποδεικτικό επαινετικό για την συγκεκριμένη τους διαγωγή¹.

Η διαγωγή των Δημητσανιτών, αναφέρουν οι ίδιοι οι Δημητσανίτες, υπήρξε παράδειγμα για όλες τις κωμοπόλεις και τα χωριά των βουνών της επαρχίας αυτής². Αντίθετα, ο Αδάμ Δούκας υποστήριξε ότι οι τελευταίοι δεν θέλησαν να δώσουν τρόφιμα στον ενωμοτάρχη Ν.Πασαρή και μάλιστα τον ειδοποίησαν να αποτραβηχτεί από τα μέρη τους³.

Στο μεταξύ οι αποστάτες αποσύρθηκαν στο Ζυγοβίτσι, για να ενωθούν με τον Κρίτσαλη, που βρισκόταν εκεί με 800 επαναστάτες. Κοντά τους, στη θέση Λούμη, είχε οχυρωθεί ο αδελφός του Κανέλου Δεληγιάννη, Δημήτριος, με 300 άνδρες. Ο Δημήτριος Δεληγιάννης, προδόθηκε από τους Δημήτρη Μπούκουρα, Γιαννίκο Πλαπούτα και Φώτη Δάρα, οι οποίοι, ενώ ήσαν με το μέρος των επαναστατών, υποκρίνονταν ότι τον ακολουθούσαν. Οι ίδιοι πληροφόρησαν το γιό του Μαστραγεώργη από το Παλούμπα για τις κινήσεις των κυβερνητικών στρατευμάτων. Ο τελευταίος μεταβίβασε τις πληροφορίες στο Ζυγοβίτσι.

-
1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμ.Εσωτ., Φ.163 και Εφημ."Αθηνά", αρ.170, 15.8.1834.
 2. Βλ. Γ.Α.Κ., όπ.π., Τρίπολη, 16.9.1834. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 27
 3. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Στρατ., Φ.9, Τρίπολη, 21.9.1834.

Το αποτέλεσμα ήταν να διαλυθεί από τα επαναστατικά στρατεύματα το σώμα του Δημήτρη Δεληγιάννη¹.

Στη συνέχεια οι αντάρτες δεν επιχείρησαν να εισέλθουν στη Δημητσάνα, γιατί και την αναχώρηση των Αρχών αγνοούσαν, αλλά και γιατί οι κάτοικοί της είχαν διαδώσει ότι γύρω από την πόλη υπήρχαν υπάνομοι με βαρέλια πυρίτιδας. Ζήτησαν μόνο τροφές και πολεμοφόδια, τα οποία, όμως, οι Δημητσανίτες τους αρνήθηκαν². Μετά από δύο μέρες, οι αποστάτες έλυσαν την πολιορκία της Δημητσάνας και κατευθύνθηκαν με όλες τους τις δυνάμεις, 2.000 άνδρες περίπου, βορειότερα με σκοπό να καταλάβουν την Τρίπολη³.

Ο Δεληγιάννης, που είχε σταλεί από την Κυβέρνηση για να καταστείλει την εξέγερση, κατηγορήσε τους Δημητσανίτες ότι βοήθησαν τους αποστάτες, επειδή δενκατόρβωσαν να ετοιμάσουν ένοπλο σώμα στην επίσημη έκθεση του τους ονομάζει αντάρτες, ενώ προβαίνει σε πράξεις εκδίκησης εναντίον τους, ξεσηκώνοντας παράπονα και δυσάρεσκείες από τη μεριά των κατοίκων⁴.

Οι επαναστάτες αυξάνονταν καθημερινά, μεταστρέφοντας το φρό-

-
1. Βλ., Κτενιάδη, όπ.π., αρ. 5, σελ. 10.
 2. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Στρατ., Φ.9, Τρίπολη, 21.9.1834, Αδάμ Δούκας πρὸς Γραμματείαν Στρατιωτικόν.
 3. Η "Αθηνα", αρ. 170, 15.8.1834, σελ. 684, αναφέρει ότι οι δυνάμεις των αποστατών έφθαναν τους 15.000 άνδρες.
 4. Βλ. Εφημ. "Αθηνα", αρ. 172, 22.8.1834, σ. 692. Βλ. και έκθεση Δεληγιάννη στα Γ.Α.Κ., όπ.π., 7.9.1834. Επ. Βλ. Κτενιάδη, όπ.π., αρ. 6, σελ. 9.

νημα των κατοίκων της Πελοποννήσου. Οι κατά τόπους Αρχές απηύθυναν συνεχώς απεγνωσμένες εκκλήσεις για να τους ἄποσταλεί ισχυρή στρατιωτική δύναμη, η οποία, ενδεχομένως, θα μπορούσε να επηρεάσει το φρόνημα των χωρικών¹.

Σχετικά με τις αμφίρροπες και ευμετάβλητες διαθέσεις των κατοίκων των επαναστατημένων περιοχών, αναφέρεται το περιστατικό που έλαβε χώρα στο χωριό Δρεμπούνη της Μεγαλόπολης, το πρώτο επαναστατημένο χωριό της περιοχής. Το χωριό πολιορκήθηκε αμέσως από δύναμη 300 ανδρών και αρχηγό το Ν. Φλέσσα. Οι στρατιώτες-χωρικοί του Φλέσσα, όταν πληροφορήθηκαν ότι ο Κρίτσαλης βάζει από το Μελιγαλά προς τη Μεγαλόπολη, άλλαξαν αμέσως φρόνημα και επιτέθηκαν εναντίον του αρχηγού τους. Ο Φλέσσας απέφυγε, την τελευταία στιγμή, τη σύλληψη και κατόρθωσε να διασωθεί, καταφεύγοντας στην Τρίπολη.

Επίσης, ένα μέρος των Μανιατών, που ακολουθούσε τον Κατσάκο Μαυρομιχάλη, ήρθε σε συνεννόηση με τους στασιαστές και θέλησε να ενωθεί μαζί τους. Από το διάβημα αυτό τους απομάκρυνε το δέλεαρ που με ευστροφία τους πρόσφερε ο στρατηγός Σμάλτς, του να λεηλατήσουν το Ασλάναγα².

Τα περιστατικά αυτά της εύκολης μεταστροφής των χωρικών υπέρ των στασιαστών οφείλονταν στη μεγάλη δυσσάρεσκεια που επικρατούσε στον αγροτικό πληθυσμό εναντίον της Κυβέρνησης, εξαιτίας της φορολογικής πολιτικής της τελευταίας στα αγροτικά προϊόν-

1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 163β, Τρίπολη, 2.8.1834 και Φ. 168, αρ. 9935. Αναφορά Αδάμ Δούκας προς Γραμμ. Εσωτερικών.
2. Βλ. Γ.Α.Κ., όπ. παρ. Φ. 160, Άργος, 10.12.1834, αναφ. Γκόρντον. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 18.

τα. Για το λόγο αυτό ήταν απαραίτητη η αποστολή ισχυρών κυβερνητικών δυνάμεων, οι οποίες θα κατόρθωναν να σταματήσουν την ταχύτατη εξάπλωση του επαναστατικού κινήματος και στη συνέχεια θα συνέτειναν στην ολοκληρωτική καταστολή της εξέγερσης αυτής.

Στην αρχή, επειδή οι δυνάμεις των στασιαστών αύξαιναν με την προσχώρηση σ αυτές όλο και περισσότερων οπαδών και επειδή δεν αντιμετώπιζαν ισχυρά στρατιωτικά σώματα της Κυβέρνησης, επικρατούσαν οι στασιαστές. Έτσι η αποστασία προχωρούσε με γοργό ρυθμό στη Γόρτυνα. Ο αριθμός των αποστατών μεγάλωνε κατά εντυπωσιακό τρόπο στην Καρύταινα, στα χωριά Βρωμοσέλλα, Καρκάζι, Σούλο, Μερζά και σ όλα τα λεγόμενα του Κάμπου. Όλα τα χωριά της Αρκαδίας καταλαμβάνονταν το ένα μετά το άλλο αμαχητί. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, στις 2 Αυγούστου οι επαναστάτες πέρασαν από τα Δερβένια, το Λεοντάρι και κατέλαβαν τη Μεγαλόπολη, χωρίς να βρουν αντίσταση. Το γεγονός αυτό οφειλόταν στην φυγή των κρατικών τοπικών Αρχών καθώς και στην αλλαγή του φρονήματος των κατοίκων υπέρ των αποστατών. Έτσι όλη η επαρχία της Μεγαλόπολης έμεινε στη δικαιοδοσία τους. Μέχρι δε τις 4 Αυγούστου είχε επαναστατήσει το σύνολο των χωριών της περιοχής¹.

Ο Κανέλλος Δεληγιάννης στην επίσημη του έκθεση προς τη Γραμματεία των Στρατιωτικών, που στάλθηκε από την Τρίπολη στις 4 Αυγούστου, ανέφερε ότι οι κάτοικοι της Μεσσηνίας και Μεγαλόπολης με αρχηγούς τους Μητροπέτροβα, Μήτρο Αναστασόπουλο, Γιαννάκη Κρίτσαλη, Κάλια Πλαπούτα και Αναστάσιο Κουλόχερα, ξάδελφο του Νικήτα Ζερμπίνη, βρίσκονταν συγκεντρωμένοι στη Μεσσηνία, Ανδρίτσει-

1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 168, αρ. 9935.

να και Λεοντάρι και απειλούσαν να εισβάλουν στην Τρίπολη. Ο Δεληγιάννης θεωρούσε ότι η διάθεση για αποστασία εξαπλωνόταν σε σημείο ώστε οι κάτοικοι της Γόρτυνας και Μαντινείας, που βρίσκονταν σε αμφίρροπη κατάσταση, θα ενώνονταν με τους επαναστάτες που βρίσκονταν στο Λεοντάρι, μόλις οι τελευταίοι εμφανίζονταν στις περιοχές τους¹.

Έτσι η ανταρσία μπορούσε να επεκταθεί στις περισσότερες περιοχές της Πελοποννήσου και οι Αρχές είχαν την άποψη ότι σ αυτή θα συμμετείχαν οι περισσότεροι κάτοικοι της περιοχής, επειδή το σύνολο σχεδόν του πληθυσμού βρισκόταν σε αναβρασμό εξαιτίας των αντιλαϊκών μέτρων της Αντιβασιλείας. Τα τελευταία έκαναν ευπρόσβλητους τους κατοίκους σε απαστατικές ενέργειες, που κατευθύνονταν κυρίως από σπαδούς του ρωσικού κόμματος.

Η Τρίπολη, αν και οχυρωμένη από επιστρατευμένους χωρικούς της Μαντινείας και της Κυνουρίας, καθώς και από τακτικά βασιλικά στρατεύματα, δεν θεωρείτο ασφαλής. Κι αυτό γιατί οι περισσότεροι κάτοικοι της έκλιναν προς τη μεριά των αποστατών. Ζητήθηκε επειγόντως η ενίσχυση της άμυνας της παραπάνω πόλης με δύναμη τουλάχιστον 1.500 πεζών και ιππέων, όπως και άτακτων στρατιωτών. Σε περίπτωση που τα στρατεύματα δεν θα έφθαναν, οι τοπικές Αρχές πρόβλεπαν την καταστροφή. Η πρόοδος των επαναστατικών δυνάμεων όχι μόνο δεν μπορούσε να εμποδιστεί, αλλά δεν μπορούσε να δοθεί καμιά ενθάρρυνση στους εναπομείναντες πιστούς υπηκόους του θρόνου. Υποδεικνυόταν στην Κυβέρνηση να μη θεωρήσει την υπό-

1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 168, αρ. 9935.

Βεση αυτή ως μικρής σημασίας, αλλ αντίθετα να επιβάλει αποφασιστικά μέτρα για να σώσει το βασίλειο από την αναρχία.

Σε έκθεση προς την Κυβέρνηση της 7ης Σεπτεμβρίου, ο Κανέλλος Δεληγιάννης, ο οποίος είχε φθάσει στην Τρίπολη στις 3 Αυγούστου, ανέφερε, ότι '... οι κάτοικοι της πρωτεύουσας του νομού πλήρεις φόβου, ήταν επί ποδός ήδη δια να αναχωρήσουν από τας εστίας των και να προφυλάξουν τας οικογενείας των από τα αποτελέσματα της ανταρσίας... διότι το πνεύμα της ανταρσίας είχαν εμπνεύσει και εις τον ειρηνικώτερον πολίτην'¹.

Στην αρχή, η Κυβέρνηση δεν κατανόησε την έκταση και τη σοβαρότητα της εξέγερσης, για αυτό επιδίωκε να την κατασφείλει με τη δύναμη της χωροφυλακής και με τους λίγους λόχους πεζικού και ιππικού. Το γεγονός αυτό είχε ως αποτέλεσμα να επεκταθεί το κίνημα ταχύτατα σε όλη τη Μεσσηνία και τις γειτονικές περιοχές και να τρομοκρατηθούν οι κατά τόπους κρατικοί υπάλληλοι, οι οποίοι ζητούσαν εναγώνια ενισχύσεις, φοβούμενοι ότι η επαναστατική ορμή θα κατίσχυε παντού.

Τελικά, μετά τις απεγνωσμένες εκκλήσεις των τοπικών Αρχών για αποστολή ενισχύσεων, για να μὴν επεκταθεί άλλο η ανταρσία και να μὴν αποδυναμωθεί η φύλαξη των επαρχιών εκείνων, των οποίων το φρόνημα άλλαζε περίπου καθημερινά, αποφασίστηκε: α) Να οπλιστούν οι εθνοφύλακες της Αχαΐας και Ηλείας και να σταλεί εκεί ο συνταγματάρχης - επιθεωρητής Α. Λόντος για να οργανώσει σώμα 300 ατάκτων και να δοθεί εντολή στο Χρύσανθο Σισίνη από τη Γασταύνη να δη-

1. Βλ. Κτενιάδη, όπ.π., αρ. 5, σελ. 9.

μιαυργήσει σώμα 200 ανδρών από την Ηλεία, τους οποίους να θέσει υπό τις διαταγές του συνταγματάρχη Λόντου. β) Να στρατολογηθούν στη Λακωνία, υπό τις διαταγές των Παναγιώτη και Νικολάου Γιατράκου, 900 άνδρες. Να ονομαστεί ο συνταγματάρχης Γρηγοράκης Γιατράκος, επιθεωρητής του νομού Λακωνίας και να στρατολογήσει 300 άνδρες έχοντας στη διάθεσή του, επιπλέον, και το διαθέσιμο ιππικό της Λακωνίας. γ) Να δοθεί εντολή στο συνταγματάρχη Δεληγιάννη να μεταβεί στην Καρύταινα με σκοπό τη στρατολόγηση 300 εθνοφυλάκων. δ) Να διαταχθεί ο υπουργικός σύμβουλος Νικόλαος Πονηρόπουλος να μεταβεί στην Κυπαρισσία, ως έκτακτος επίτροπος, και να επιστρατεύσει 300 Αρκάδες, επικεφαλής των ποίων είχε πολεμήσει στον Αγώνα της Ανεξαρτησίας. ε) Να διαταχθεί ο Παναγιώτης Δούκας να επιστρατεύσει όλους τους Ρουμελιώτες που βρίσκονταν στην Πάτρα και γενικά στην Αχαΐα και να τεθεί επικεφαλής τους. σ) Να διαταχθεί ο Γαρδικιώτης Γρίβας να επιστρατεύσει όλους τους Βούλγαρους, που βρίσκονταν στην Αργολίδα και να τους θέσει υπό τον Χατζηχρήστο¹. Όλα τα παραπάνω στρατεύματα θα επιστρατεύονταν προσωρινά με το μισθό του χωροφύλακα.

Η πορεία των στρατευμάτων, επειδή το κέντρο της αποστασίας ήταν η ορεινή περιοχή της Αρκαδίας και της Μεσσηνίας, ορίστηκε ως εξής:

α) Ο συνταγματάρχης Λόντος να διευθυνθεί από την Αχαΐα στη Μεσσηνία περνώντας από την Καρύταινα, Δημητσάνα, Γόρτυνα και Μεσσηνία. Ο Χρύσανθος Σισίνης να κατέλθει από Πύργο, Ολυμπία,

1. Από την επαναστατική περίοδο εμφανίζονται, κυρίως ως άτακτοι ιππείς, χριστιανού Βούλγαροι και παίρνουν μέρος στο πλευρό των Ελλήνων στις μάχες της περιόδου. Ο Χατζηχρήστος ήταν ο παραδοσιακός τους αρχηγός.

Ανδρίτσαινα προς Μεσσηνία, αφήνοντας στα περάσματα φρουράς ώστε να μην αποκοπούν οι επικοινωνίες.

- β) Ο Γεώργιος Γιατράκος να προχωρήσει στη Μεσσηνία περνώντας από το Λεοντάρι και να ενωθεί με το Λόντο στην επαρχία Μεσσηνίας. Ο Παναγιώτης Γιατράκος να παραμείνει στην Λακωνία για να επιβλέπει την περιοχή και να προχωρήσει κατά των Μανιατών σε περίπτωση που εξεγείρετο η περιοχή.
- γ) Ο συνταγματάρχης Κανέλλος Δεληγιάννης, αφού εκδιώξει τα τμήματα των αποστατών από την επαρχία Καρύταινας, να κατέλθει στη Μεσσηνία από το Φανάρι.
- δ) Ο έκτακτος επίτροπος Νικόλαος Πονηρόπουλος να βαδίσει άμεσα στην Αρκαδία για να βοηθήσει την άμυνα της πρωτεύουσας του νομού και να περικυκλώσει τους αντάρτες από τη μεριά του Σουλιμά, όπου οι Παπατσωραίοι είχαν τη μεγαλύτερη επιρροή.
- ε) Ο διευθυντής της Αχαΐας, Κωνσταντίνος Δούκας, να διασχίσει το δάσος Αλητσελεμπή, την πεδιάδα της Γαστούνης και του Πύργου κατά μήκος του βουνού και να εφορμήσει στην Κυπαρισσία από το βουνό. Σε περίπτωση που το τελευταίο δεν σταθεί δυνατά, να επιτεθεί από τη μεριά της θάλασσας, κάτω από τις διαταγές του συνταγματάρχου Λόντου.
- ς) Ο συνταγματάρχης Χατζηχρήστος να καταλάβει τις διόδους του Παρθενίου και του Τσοκόνια και όσες άλλες ήταν απαραίτητες για την επικοινωνία.

Η διατήρηση των διόδων κρίθηκε αναγκαία. Στο ίδιο έγγραφο,

όπου υπάρχει ο σχεδιασμός των παραπάνω επιχειρήσεων, εκφράζεται η άποψη ότι, εκείνη την περίοδο, η πρόοδος της αποστασίας επιβεβαιωνόταν ακριβώς γιατί δεν έρχονταν ειδήσεις από τη Μεσσηνία. Επομένως τα περάσματα ήταν αποκομμένα¹.

Όλες οι στρατιωτικές δυνάμεις στη Μεσσηνία και Αρκαδία τέθηκαν κάτω από τις διαταγές του 'Γενικού Επιθεωρητού των Βασιλικών Στρατευμάτων', αντιστρατήγου Σμάλτς. Στο νομό Μεσσηνίας και στην επαρχία της Καρύταινας, που είχαν εξεγερθεί, κηρύχτηκε στρατιωτικός νόμος. Επίσης συστήθηκε και στρατιωτικό δικαστήριο με πρόεδρο το Θωμά Γκάρντον και μέλη τους Παναγιώτη Γιατράκο, Αναστάσιο Λάντο, Φωκά Φραγκαύλη και Σπυραμήλιο. Εισαγγελέας διορίστηκε ο Δημήτριος Σούτσας και γραμματέας ο Χ. Ζώτος.

Επιπλέον στάλθηκε στη Μεσσηνία και Αρκαδία, ως πληρεξούσιος αυλικός επίτροπος, ο Ανδρέας Ζαΐμης, με σκοπό να συμβάλει στην αποκατάσταση της κοινής ησυχίας, να εξιχνιάσει ταίτια, να αποκλύψει τους πρωταίτιους της αποστασίας και να εξακριβώσει αν είχαν βάση τα παράπονα που διατυπώθηκαν. Βοηθεί του αυλικού επιτρόπου ορίστηκαν οι Γεώργιος Βαλτινός και Δημήτριος Μελετόπουλος και γραμματέας ο Κωστάκης Ρίζος. Οι νομάρχες Μεσσηνίας και Αρκαδίας, υπάγονταν στη δικαιοδοσία του πληρεξουσίου αυλικού επιτρόπου, ο οποίος είχε το δικαίωμα να εγκαταστήσει προσωρινά, αν το έκρινε σκόπιμο, άλλες αρχές.

Όλα τα έξοδα της εκστρατείας, του στρατιωτικού δικαστηρίου και των διάφορων εξεταστικών επιτροπών, βάρυναν τις ενοχοποιημέ-

1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 163β, αρ. 15799. Επ. στο ίδιο, αναφορά υπουργικού συμβουλίου προς την Αντιβασιλεία, Ναύπλιο, 3.8.1834. Βλ. και Α.Υ.Ε., Φ. 98.2, αρ. 2160, (ελήφθη 14.8.1834). Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 17.

νες κοινότητες και τα άτομα αλληλέγγυα¹.

Στις 5 Αυγούστου, ένα μεγάλο τμήμα των επαναστατών, αποτελούμενο από 1.200 άνδρες, εισήλθε στη Στερνίτσα, πόλη της επαρχίας Γόρτυνας². Την επόμενη μέρα πήγαν στο Ζυγαβίτσι, με τους κατοίκους του οποίου είχαν προσυνηνογηθεί και δύο μέρες αργότερα προχώρησαν προς το 'πεδίο' της Δημητσάνας. Στη συνέχεια κατέλαβαν τη Βυτίνα, Αλωνίσταινα, Χρυσοβίτσι, Αρκουδόρεμα και Πιάνα και σχεδίαζαν να εισβάλουν στην Τρίπολη. Τότε πληροφορήθηκαν ότι η πόλη φιλοξενούσε ισχυρότατη δύναμη στρατού και εθνοφυλάκων, κι έτσι παρέμειναν στο πεδίο της Καρύταινας³.

Στις 5 Αυγούστου, επίσης, οι αρχηγοί των πελοποννησιακών στρατιωτικών δυνάμεων έκαναν πολεμικό συμβούλιο στην Τρίπολη. Τότε έφθασε η διαταγή του Γραμματέα των Στρατιωτικών Λεζυΐρ προς τον Χατζηχρήστο, όπου αναφερόταν, ότι, σε περίπτωση που δεν κατάρθωνε ο στρατός να διατηρήσει την πεδιάδα της Μεγαλόπολης, έπρεπε με κάθε θυσία να κρατήσει την Τρίπολη. Η Κυβέρνηση αισθανόταν να κινδυνεύει η ίδια, γιατί αν η Τρίπολη έπεφτε στα χέρια των αποστατών δεν θα υπήρχε εμπόδιο στην πορεία τους για το Ναύπλιο, όπου θα έφθαναν συμπασούμενοι σε 3.000 με 4.000 άνδρες, δεδομένου ότι θα τους ακολουθούσε το μεγαλύτερο μέρος των μάχιμων ανδρών της Τρίπολης. Η επικίνδυνη αυτή εξέλιξη της εξέγερσης αποφεύχθηκε με τα αποτελεσματικά μέτρα που πήρε η Κυβέρνηση και με την πολεμική ικα-

1. Βλ. Ε.Κ., αρ. 28, 10.8.1834, σσ. 227-230

2. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 163β, Ναύπλιο, 7.8.1834, Κωλέττης προς Αντιβασιλεία.

3. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 163β, Ναύπλιο, 8.8.1834, Αναφορά Κωλέττη προς Αντιβασιλεία.

νότητα που επέδειξαν οι Ρουμελιώτες¹.

Η ίδια διαταγή έκανε γνωστή την άφιξη στρατευμάτων από την Καλαμάτα με το Σμάλτς και τον Κατσάκο Μαυρομιχάλη. Το σώμα του Χατζηχρήστου όφειλε, έως τις 8 Αυγούστου, να συνενωθεί με τα στρατεύματα του Σμάλτς, κοντά στο Λεοντάρι και να τεθεί κάτω από τις διαταγές του τελευταίου².

Πολλοί καπετάνιοι πρόσφεραν τότε τις εκδουλεύσεις τους, αυθόρμητα, στην Κυβέρνηση, σίς επιχειρήσεις της κατά των αποστατών. Ορισμένοι μάλιστα σημαντικοί πρώην αξιωματικοί των ελαφρών στρατευμάτων, ζήτησαν την άδεια από την Κυβέρνηση να εκστρατεύσουν ως άπλοϊ στρατιώτες κατά των ανταρτών³. Εξάλλου, διάφορες επαρχίες της Ρούμελης και της Πελοποννήσου ζητούσαν να οπλίσουν με δικά τους έξοδα τους κατοίκους τους εναντίον των ανταρτών⁴. Αργότερα η εφημερίδα 'Εποχή' διαμαρτυρόταν γιατί οι παλιοί αξιωματικοί, που είχαν βοηθήσει στην καταστολή της μεσσηνιακής εξέγερσης, αντί να ικανοποιηθούν, μετά το τέλος των ταραχών, δεν έπαιρναν ούτε το μισθό των 36 δραχμών⁵.

Σχετικά με τη στρατολόγηση των Ρουμελιωτών, ο πρεσβευτής Dawkins, σε αναφορά του προς τον προϊστάμενο του Palmerston, ανέφερε ότι επειδή ο βαυαρικός στρατός είχε αποδείξει ανικανότητα να ανταπεξέλθει στις περιστάσεις στη Μάνη, ο Αρμάνσπεργκ αποφάσισε να

-
1. Βλ. Γ.Α.Κ., όπ.π. Κυπαρισσία, 29.8.1834, αναφορά του Γραμματέα του Α.Ζαΐμη, Κωστάκη Ρίζου, προς τον Ι.Κωλέττη.
 2. Στο ίδιο.
 3. Βλ. εφημ. "Σωτήρ", αρ.57, 5.8.1834.
 4. Βλ. όπ.π., αρ.59, 12.8.1834.
 5. Βλ. Εφημ. 'Εποχή', αρ.15, 15.11.1834

στρατολογήσει 2 - 3 χιλιάδες Ρουμελιώτες, στους οποίους θα δίδασκε στρατιωτική πειθαρχία O R.Chuitch¹. Ο Άρμανσπεργκ στην απόφασή του να καλέσει ατάκτους και να τους αναθέσει στρατιωτική υπηρεσία, επηρεάστηκε από τον Κωλέττη. Οι άνδρες αυτοί, που δεν είχαν ακόμη συνηθίσει την ειρηνική εργασία, πήραν πρόθυμα ξανά τα όπλα, ελπίζοντας πως ο Κωλέττης, κλασσικά τους 'προστάτης' από τα χρόνια του απελευθερωτικού Αγώνα, θα τους έδινε και πάλι μεγάλους βαθμούς, όπως είχε γίνει κατά τον εμφύλιο που ακολούθησε τη δολοφονία του Κυβερνήτη Καποδίστρια. Κατά τον Φίνλεϋ ο Κωλέττης επιδίωξε να επαναφέρει στην ενεργό δράση ομάδες ατάκτων, πολιτικών του 'πελατών' και δεν άφησε να καταστείλει το κίνημα ο εθνικός στρατός και τά βαρβαρικά τμήματα για να μην ισχυροποιηθεί η απολυταρχική εξουσία του Άρμανσπεργκ, με αποτέλεσμα, κατά τον Φίνλεϋ πάντα, να οδηγήσει η ενέργεια αυτή στην τέλεια αποδιοργάνωση του στρατού και στην αύξηση της ληστείας². Επίσης ο Βρετανός πρόξενος στην Πάτρα Crowe διατύπωσε την άποψη ότι ήταν σφάλμα της Κυβέρνησης η χρησιμοποίηση των ατάκτων για την καταστολή της εξέγερσης³.

Η εξέλιξη, όμως, των πραγμάτων απέδειξε ότι η επιστράτευση των ατάκτων, που συνετέλεσαν στην καταστολή της μεσσηνιακής εξέγερσης, ήταν σωστή ενέργεια της Κυβέρνησης και φυσικά του Κωλέττη,

-
1. Βλ. "Επιτομές", 787, 45/17, 13.8.1834, Dawkins (Ναύπλιο) προς Palmerston (F.O.), F.O., 32/45(β), 127(10).
 2. Βλ. Γ. Φίνλεϋ, όπ.π., σ. 324-325.
 3. Βλ. "Επιτομές", 932, 48/28, 14.8.1934, Crowe (Πάτρα) προς Palmerston (F.O.) F.O., 32/48/74/(68)

άσχετα αν το μέτρο αυτό ευνοούσε τους πολιτικούς 'πελάτες' του τελευταίου. Η ευνοϊκή έκβαση της εκστρατείας στη Μεσσηνία σε συντομύτατο χρονικό διάστημα δικαίωσε τις παραπάνω ενέργειες, σε αντίθεση με ό,τι είχε συμβεί λίγους μήνες νωρίτερα στη Μάνη, όπου τα Βαυαρικά στρατεύματα είχαν κατατροπωθεί και γελοιοποιηθεί από τους εμπειροπόλεμους Έλληνες αγωνιστές. Όσο για την άποψη ότι αυξήθηκε η ληστεία εξαιτίας αυτού του μέτρου, επισημαίνεται ότι η ληστεία έλαβε επικίνδυνες διαστάσεις μετά από τα μέτρα της Αντιβασιλείας που αφορούσαν στη διάλυση των ατάκτων στρατιωτικών μονάδων και τον παραγκωνισμό των αγωνιστών και όχι επειδή ορισμένοι άτακτοι συνέπραξαν με τις κυβερνητικές δυνάμεις για την καταστολή μιάς εξέγερσης.

Για να αποφευχθεί κάθε αποστατική κίνηση στη Στερεά Ελλάδα προήχθησαν σε συνταγματάρχες οι Κίτσος Τζαβέλας, Νικόλαος Κριεζώτης, Βοδωράκης Γρίβας, Δημήτρης Φωτομάρας, Κώστας Χορμόβας και Γάτσος και σε αντισυνταγματάρχες οι Δημήτρης Ζέρβας, Γεώργιος Κίτσος, Χριστόδουλος Χατζηπέτρου, Ιωάννης Μαμούρης, Γιαννάκης Στράτος, Ιωάννης Ρούκης, Ιωάννης Μακρυγιάννης, Γιώργος Δουβουνιώτης και Σπύρος Μήλιος, σε ταγματάρχη ο Δημήτρης Τσάμης Καρατάσος, άλλοι επτά πήραν τον ίδιο βαθμό και άλλοι τρείς τον βαθμό του λοχαγού.

Από τους φυλακισμένους στο Ναύπλιο στάλθηκαν ελεύθεροι στην Καλαμάτα ο Δ. Ταγκόπουλος και ο ποιητής Κ. Κυριακός για να κατευνάσουν τα πνεύματα· επίσης αποφυλακίστηκε ο κόμης Βρέδ, αλλά εξορίστηκε από την Ελλάδα. Στην Μεσσηνία στάλθηκαν επίσης ο Απόστολος Ψωμαδάκης επικεφαλής 100 Κρητών και ο Νικήτας Φλέσσας με 200 ένοπλους.

Επιπλέον δόθηκε αμνηστεία στους Μανιάτες¹ και αποφασίστηκε άγρια καταδίωξη των Ναπαίων. Τότε παρουσιάστηκαν στον Άρμανσπεργκ ο Νικήτας και ο Καλίνος Κολοκοτρώνης και ζήτησαν να σταλούν στις ταραγμένες περιοχές για να συντελέσουν στην αποκατάσταση της ειρήνης. Το γεγονός αυτό είχε ως αποτέλεσμα να συλληφθούν την επόμενη μέρα, 4 Αυγούστου, μαζί με τους Π.Βαλσαμάκη, Δημήτρη Τσόκλη, Γιαννάκη Ράγκο, Β. Ζαχαρόπουλο, Ανδρέα Μεταξά, Δ.Ραζή, Τουρκοβασίλη, Σταμάτη Μήτσα με τέσσερις οπλαρχηγούς της Ερμιόνης, Στελ.Συναδινό, Γ.Αντωνόπουλο (πρώην γερουσιαστή), Χρ. Λυκιαρδόπουλο, Ποταμιάνο, Άννινο, Στρατηγόπουλο, Σπηλιάδη κ.ά.², για τους οποίους υπήρχε η φήμη ότι την προηγούμενη νύχτα είχαν μυστική συγκέντρωση και ότι βρέθηκαν 30.000 τάλληρα στο κιβώτιο ενός από τους φυλακισμένους³.

Πολλές συλλήψεις έγιναν και στην Τρίπολη⁴ όπως και στην Καλαμάτα, όπου συνελήφθησαν ο Δ.Τζάνες και ο Π. Πικουλάκης, που φυλακίστηκαν στο πλοίο 'Πρίγκηψ Μαξιμιλιανός'⁵.

Οι φυλακισμένοι έφθασαν τους 43 '... ερίφθησαν δε εις φρικώδεις φυλακάς, όπου μόλις ανέπνεον'.⁶ Η εφημερίδα 'Αθηνά' διαμαρτυρήθηκε για τις συλλήψεις αυτές και με μεγάλη ικανοποίηση δημοσίευσε λίγο αργότερα την 'αγαθοποιόν' απόφαση να μην φυλακίζεται πλέον κανείς δίχως την άδεια της Αντιβασιλείας. Αντίθετα ο μεγάλος αυτός σεβασμός προς την ατομική ελευθερία φάνηκε γελοίος στους ο-

1. Βλ. Ε.Κ., αρ.30, 22.8.1834, σ. 235.

2. Βλ. Ν.Σπηλιάδη "Απομνημονεύματα...", τ.Δ!, προλεγόμενα, σελ.να' Αθήνα, 1971.

3. Βλ.Εφημ."Σωτήρ", αρ.58, 9.8.1834.

4. Στο ίδιο.

5. Βλ.Εφημ."Αθηνά", αρ.174, 29.8.1834, σ.700

6. Βλ.Εφημ."Εποχή", αρ.4, 7.10.1834.

παδοός του γαλλικού κόμματος και ομοϊδεάτες του 'Σωτήρος'¹.

Έκτακτα μέτρα ελήφθησαν επίσης για τους φυλακισμένους Θεόδωρο Κολοκατρώνη και Δημητράκη Πλαπούτα και δόθηκε διαταγή στη φρουρά που ειδικά τους επιτηρούσε να τους σκοτώσει με 'τον παραμικρόν ύποπτον θόρυβον'². Αναφέρεται ότι πολλές φορές σώθηκαν χάρις στην επέμβαση του αξιωματικού της φρουράς 'Ιωνα Σπηλιωτόπουλου'³.

Με όλες αυτές τις κυβερνητικές ενέργειες τα πράγματα άρχισαν να παίρνουν δυσάρεστη τροπή για τους επαναστάτες⁴. Στις 7 Αυγούστου ο μοίραρχος Κατσάκος Μαυρομιχάλης με 800 Σπαρτιάτες, οι αδελφοί Γιατράκοι με 500, ο συνταγματάρχης Τζανετάκης με 500, ο συνταγματάρχης Λόντος με 300 και ο Σμάλτς επιτέθηκαν εναντίον 2.000 επαναστατών υπό το Μήτρο Πέτροβα στη θέση Φρουτζαλοκάμαρα⁵. Οι επαναστάτες τράπηκαν σχεδόν αμέσως σε φυγή και καταδιώχτηκαν από τον Κατσάκο μέχρι το χωριό Γαϊδουροχώρι. Η καταδίωξη διήρκεσε έξι μέρες και για να σωθούν τελικά οι αποστάτες κατέφυγαν στα βουνά⁶. Συνελήφθησαν 15 αντάρτες, και πληγώθηκαν πάνω από 150. Κατόπιν, ο στρατός μπήκε στο χωριό Ασλάναγα, το οποίο πυρπόλησε, '...διό

1. Βλ. εφημ. "Αθηνά", αρ. 169, 11.8.1834, σ. 680.

2. Βλ. Ανώνυμου, "Η δίκη...", σ. 381.

3. Στο ίδιο

4. Βλ. Α.Υ.Ε., Φ.98.2, ελήφθη 14.8.1834, αρ. 2160. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 17.

5. Βλ. Εφημ. "Σωτήρ", αρ. 58, 9.8.1834. Βλ. και Κτενιάδη, όπ. π., σ. 11, αρ. 5.

6. Βλ. Κτενιάδη, όπ. π., αρ. 4, σ. 11.

την επίβουλον και άπιστον διαγωγήν των κατοίκων του¹. Όλα τα σπίτια λεηλατήθηκαν και οι κάτοικοι κατέφυγαν σε ορεινές τοποθεσίες για να σωθούν.²

Με βάση τις εκθέσεις των διαφόρων στρατιωτικών αρχηγών που πήραν μέρος στην καταστολή της μεσσηνιακής εξέγερσης, οι κυβερνητικές δυνάμεις πρέπει να ήταν πολύ περισσότερες από 4.000 άνδρες³ συγκεκριμένα:

Σώμα Κανέλλου Δεληγιάννη:	άνδρες:2.800 (σύνολο)
(από Γόρτυνα)	1.500
(από Μαντινεία)	400
(από Μεγαλόπολη)	300
(από Ολυμπία)	300
(εθναφύλακες)	300 ³
Σώμα Χατζηχρήστου ('παρά τω ιδίω')	άνδρες 25
Τμήμα Γαρδικιώτη Γρίβα	330
Τμήμα Ζαφειρόπουλου	150
Τμήμα Κοντάκη	260
Τμήμα Γιατράκων	600
Τμήμα Γεώργη Βερβενιώτη	150
Τμήμα Λάμπρου Ριγιώτη	150
Τμήμα Γιαννάκου	100
Τμήμα Ντούρου	59
Τμήμα Γεωργίου Μιχαλάκη	100
	σύνολο 4.724

1. Βλ. εφημ. "Αθηνά", αρ. 169, 11.8.1834, σ. 680.

2. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμ. Εσωτ., Φ, 163B, αρ. 5811, 5818, 5819.

3. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Στρατ., Φ.5, αρ. 1077, Ανδρίτσαινα, 14.8.1834.

Σώμα τακτικού ιππικού	άνδρες	100
Σώμα τακτικού πεζικού		165
	σύνολο	4.989
Σώμα Ηλία Κατζάκου	άνδρες	135
	σύνολο	5.124

Επομένως το γενικό σύνολο των κυβερνητικών δυνάμεων ανερχόταν σε 5.124 άνδρες¹.

Στο μεταξύ κατά τις 6 Αυγούστου, όταν οι συνταγματάρχες Χατζηχρήστος και Κανέλλος Δεληγιάννης εκστράτευσαν έξω από την Τρίπολη για να στρατοπεδεύσουν στο Σινάνο με 800 περίπου στρατιώτες κι ενώ είχε φθάσει εκεί ο Γαρδικιώτης Γρίβας, έγινε στην Τρίπολη απόπειρα στάσης από τους Γεωργίτσα και Καραχάλιο, αλλά με την επεμβαση του Γρίβα τα σχέδια αυτά ματαιώθηκαν και οι πρωτεργάτες, περίπου δέκα, συνελήφθησαν². Σε μεταγενέστερα δημοσιεύματα του Τύπου υποστηρίχθηκε η άποψη ότι ο Καραχάλιος και ο Γεωργίτσας συνελήφθησαν μόνο και μόνο ως 'κολοκατρωνίζοντες' και όχι για απόπειρα στάσης. Επίσης ότι δεν συνελήφθησαν με άλλους δέκα αλλά μόνο με δύο αδελφούς τους.

Εδώ θα πρέπει να τονιστεί η ύπαρξη πολλών παραπόνων των κατ'οίκων για τη διαγωγή του Κ.Δεληγιάννη, ο οποίος φαίνεται ότι συχνά παρασυρόταν από προσωπικά του μίσση και πάθη. Χαρακτηριστική είναι η διακήρυξή του της 3ης Αυγούστου προς τους Τριπολιτσιώτες:

1. Βλ. Γ.Α.Κ.Γραμμ.Στρατ., Φ.5, αρ.10777. Έκθεση του συνταγματάρχου "νομοεπιθεωρητή Χατζηχρήστου. Επίσης ο L.Bower, ..., όπ.π. σελ. 68, υπολογίζει τις κυβερνητικές δυνάμεις γύρω στους 5.000 άνδρες.
2. Βλ. Εφημ. "Αθηνά", αρ. 168, 8.8.1834, σ. 675.

εκεί αναφέρεται ότι έχει πλήρη εξουσιοδότηση από το Βασιλιά για να τιμωρήσει τους Ναπαίους, '... έχω από το Βασιλέα μου κάρτα μπιάνκα δια τους νάπιδες, και εδώ είναι πολλοί, εγώ δεν έχω μπούρτζι, αλλά κόψιμον, κρεμάλα, παλούκι' ¹.

Τα στρατιωτικά σώματα με αρχηγούς τους Χατζηχρήστο, Κανέλλο Δεληγιάννη και Γαρδικιώτη Γρίβα, που είχαν φύγει από την Τρίπολη, κατευθύνθηκαν προς την πεδιάδα της Μεγαλόπολης (Σινάνου). Ο Δεληγιάννης κατέλαβε στις 6 Αυγούστου το χωριό Μπαλέτα και το χωριό Μπισίρι και στρατοπέδευσε στην πεδιάδα μεταξύ Μαρμαριάς και Άλικα. Ένα άλλο σώμα με αρχηγό τον Γκόρντον και με τον αρχηγό των εθνοφυλάκων Ρίζο, ακολουθούμενο από τον έπαρχο Λεονταρίου, κατέλαβε το Λεοντάριο. Ο Δεληγιάννης σε όλο αυτό το διάστημα δεν παρέλειπε να μεταχειρίζεται κάθε τρόπο για να εξουδετερώσει τα σχέδια των κοινοτήτων, που είχαν αποστατήσει, προσπαθώντας να αποσπάσει από τους αποστάτες όσους είχαν παραπλανηθεί ή ακολουθήσουν τους τελευταίους δια της βίας².

Οι επαναστάτες, όταν πληροφορήθηκαν τις κινήσεις των βασιλικών στρατευμάτων, εγκατέλειψαν τη Μεγαλόπολη κι όλες τις θέσεις τους στη Μεσσηνία και συγκεντρώθηκαν, περίπου 1.200, στο Ζυγοβίστι και τη Ζάτουνα. Στις 7 Αυγούστου συγκεντρώθηκαν οι κυβερνητικές δυνάμεις στον κάμπο της Μεγαλόπολης: ο Γαρδικιώτης Γρίβας με 300

1. Βλ. Εφημ. "Αθηναί", αρ. 174, 28.8.1834, σ. 70Q.

2. Βλ. Αναφορά του Κ. Δεληγιάννη προς Γραμματεία Στρατιωτικών 7.9.1834. Βλ. και Κτενιάδη, όπ.π., αρ.5, σ. 10.

εμπειροπρόθετους Ρουμελιώτες, ο Χατζηχρήστος επικεφαλής του βασιλικού ιππικού και πεζικού και πολλών εθνοφυλάκων από τη Μαντινεία και Κυνουρία και το σώμα του Κανέλλου Δεληγιάννη. Οι αρχηγοί αυτοί είχαν συνεννοηθεί στις 9 Αυγούστου να τοποθετηθούν με τα σώματά τους στα χωριά Βρωμοσέλα, Κουρουνιού, Καρυές και Κυπαρίσσια. Ενώ ο Χατζηχρήστος είχε φθάσει στα Κυπαρίσσια, ο Δεληγιάννης βρισκόταν μεταξύ Βρωμοσέλας και Κυπαρισσιών και ο Γαρδικιώτης είχε ήδη καταλάβει τη Βρωμοσέλα. Ο τελευταίος σκόπευε να στείλει ένα απόσπασμα στις Καρυές για να συλλάβει τις οικογένειες των στασιαστών. Η πρόθεση του αυτή δεν πραγματοποιήθηκε γιατί ειδοποιήθηκε από στρατιώτες του Δεληγιάννη ότι οι αποστάτες με τον αρχηγό τους Κρίτσαλη βρίσκονταν στο χωριό Σούλο. Έτσι τα κυβερνητικά στρατεύματα παρατάχτηκαν αμέσως για μάχη. Ο Γαρδικιώτης Γρίβας με 180 άνδρες κατέλαβε τη δεξιά πτέρυγα και προηγήθηκε στην επίθεση. Ο Δεληγιάννης κατέλαβε την αριστερή πτέρυγα και ο Χατζηχρήστος με το ιππικό το κέντρο.

Οι αποστάτες άρχισαν πρώτοι την επίθεση, ενώ ο Χατζηχρήστος έδωσε το σήμα της γενικής εφόδου. Ο Κόλλιας Πλαπούτας και ο Γιαννάκης Κρίτσαλης καλούσαν τους στρατιώτες των κυβερνητικών δυνάμεων να στρέψουν τα όπλα κατά των αξιωματικών τους και να έρθουν με το μέρος των επαναστατών, '...χάριν της σωτηρίας της πατρίδος'. Αλλά οι αποστάτες δεν μπόρεσαν να αντισταθούν για πολλή ώρα και μετά από ένα τέταρτο -όπως αναφέρει ο Γαρδικιώτης- άρχισαν να τρέπονται σε φυγή και καταδιώχτηκαν μέχρι το χωριό Ζωνάτου, μιάμιση ώρα μακριά από το Σούλο.

Ο Κ. Δεληγιάννης υπολόγιζε τη δύναμη των αποστατών σε 500

άνδρες, ο Γαρδικιώτης σε 1.200, ενώ ο διευθυντής της Νομαρχίας Αρκαδίας, Αδάμ Δούκας, σε 1.500. Από αυτούς σκοτώθηκαν 50 ή 70, κατά μιά άλλη πληροφορία. Στις εκθέσεις των στρατιωτικών αρχηγών προς την 'επί των Στρατιωτικών Βασιλικήν Γραμματείαν', αναφέρονται και οι άνδρες που ανδραγάθησαν κατά τη μάχη του Σούλου. Ο Γαρδικιώτης αναφέρει ότι πρώτος έφθασε στα εχθρικά οχυρώματα ο Κακλαμάνος με 30 στρατιώτες¹ από τους άνδρες του διακρίθηκαν οι ιππείς Τσομπάνης και Παλάσκας και οι πεζοί Μπακατσέλος, Μπότσαράκης, Γιαννάκης Παπαζαφείρη, Λιακόπουλος, Γ. Στέριου, Σταύρος Κόντας, Κωνσταντίνος Αϊβαλιώτης, που πήρε ως λάφυρο τη σημαία των επαναστατών. Διακρίθηκαν επίσης οι Β. Αλεξανδρόπουλος, Κώστας Γαρδελίνος, Γ. Σελιώτης, Νικ. Βασιλείου, Παναγιώτης Στάϊκος, Ηλίας Κιουλιαντζής, Ιωάννης Αργυρόπουλος, Αναστάσιος Χορμόβας και Λάμπρος Μπέκιος. Ο ενωμοτάρχης της 7ης ενωμοτίας χωροφύλακων Γιώργος Βέλος μαζί με τους έφιππους χωροφύλακες Π. Κωνσταντίνου και Δ. Σπάση με απaráμιλλο θάρρος ώρμησαν εναντίον των επαναστατών ο Πάνος Κωνσταντίνου, με κίνδυνο της ζωής του, άρπαξε μιά σημαία από τα χέρια των ανταρτών που έφερε το φοίνικα στεφανωμένο και επιγραφή ' εν ονόματι της Ελλάδος', Α^ος Ηγεμών Έθνων².

1. Βλ. Γ. Α. Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 163β, Ναύπλιο, 13.8.1834, Κωλέττης προς Αντιβασιλεία.
2. Για τη μάχη του Σούλου, Βλ. Εφημ. "Σωτήρ", αρ. 60, 16.8.1834. Έκθεση του Γαρδικιώτη Γρίβα προς την Γραμματεία των Στρατιωτικών, Γ. Α. Κ., Γραμμ. Στρατ., Φ. 5. Έκθεση Κανέλλου Δεληγιάννη προς την Γραμματεία Στρατιωτικών, 9.8.1834, Γ. Α. Κ., όπ. π. Ν. Κτενιάδη, όπ. π., αρ. 4, σελ. 11. Έκθεση Κανέλλου Δεληγιάννη, όπ. π. 7.9.1834. Ν. Κτενιάδη, όπ. π., αρ. 5, σ. 9. Αναφορά του Αδάμ Δούκα προς τον Α. Ζαΐμη, Γ. Α. Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 163, Τρίπολη, 27.8.1834. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 9. Εφημ. "Σωτήρ" αρ. 58, 9.8.1834. Εφημ. "Αθηνά", αρ. 169, 11.8.1834, σ. 680 και αρ. 170, 15.8.1834, σελ. 684 Π. Γ. Σπορίδου "Ο βίος του Χατζηχρήστου", Αθήνα, 1855, σ. 49. Έκθεση Κωλέττη προς Αντιβασιλεία, αρ. 5913, 5914, 5915, 5916, 5917, Γ. Α. Κ., Γραμμ. Εσωτ. Ναύπλιο, 13.8.1834. Έκθεση Αδάμ Δούκα προς τη Γραμματεία των Εσωτερικών;

Πολλά λάφυρα έπεσαν στα χέρια των στρατιωτών των κυβερνητικών δυνάμεων, από εκείνα που είχαν προηγουμένως λεηλατήσει από τις επαρχίες οι αποστάτες¹. Μετά τη μάχη του Σούλου, ο Γιαννάκης Κριτσάλης και ο Κόλιας Πλαπούτας κατέφυγαν στα βουνά της Γορτυνίας. Ο Κ. Δεληγιάννης εξέφραζε την άποψη ότι πλέον οι επαναστάτες δεν θα τολμούσαν να αντιπαραταχθούν στα κυβερνητικά στρατεύματα.

Το χωριό Σούλο πυρπολήθηκε από τους ιππείς του Χατζηχρήστου με εντολή του Κανέλλου Δεληγιάννη, επειδή οι κάτοικοι του στάθηκαν πάντα εχθρικοί εναντίον του. Ο Τύπος της εποχής και συγκεκριμένα η εφημερίδα 'Αθηνά' κάλεσε τον Κανέλλο Δεληγιάννη να διευκρινίσει και να δικαιολογήσει την πράξη του². Ο τελευταίος, δικαιολογώντας την ενέργεια του αυτή, υποστήριξε ότι το χωριό Σούλο κήκε, επειδή οι κάτοικοί του δεν ειδοποίησαν τα βασιλικά στρατεύματα για την εκεί παρουσία των αποστατών. Το χωριό, που αποτελείτο από 10 αχυρένιες καλύβες, παραδόθηκε στις φλόγες '... από την οργή των στρατιωτών'³.

Γ.Α.Κ., όπ.π., φ.163β, Τρίπολη, 11.8.1834. Α.Υ.Ε., φ.98.2, ελήφθη 14.8.1834 αρ.2160. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 17.Μ.Α.Ε. Rouen (Ναύπλιο) προς De Rigny (Παρίσι), 27.8.1834, αρ.40, CP/GR 18, φφ.224-233.

1. Βλ. Εφημ. "Σωτήρ", αρ.60, 16.8.1834.
2. Βλ. Εφημ. "Αθηνά", αρ. 170, σ.684, 15.8.1834.
3. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Στρατ., φ.5, Έκθεση Γαβριελιώτη Γρίβα προς τη Γραμματεία των Στρατιωτικών. Βλ. και έκθεση Δεληγιάννη, όπ.π.. Βλ. έπ. Ν.Κτενιάδη, όπ.π. αρ.4, σ.14. Αναφορικά με την ενέργεια του Δεληγιάννη, στάλθηκε και δημοσιεύθηκε στον "Σωτήρα", (αρ.65, 2.9.1834) επιστολή ενός Ι.Δ. ο οποίος υπερασπίζεται το Δεληγιάννη, λέγοντας ότι την πράξη του δεν την κίνησαν παλιά πάθη εναντίον ανθρώπων που ούτε καν γνώριζε.

Μετά την ήττα τους στο Σούλο οι στασιαστές προσπάθησαν να καταλάβουν τις κορυφές του Λυκαίου, αλλά καταδιώχθηκαν από τους κατοίκους της περιοχής. Τα υπολείμματα των αποστατών κατέφυγαν προς το μέρος των Καρυών με επικεφαλής το Γιαννάκη Κρίτσαλη και τον Κόλια Πλαπούτα, αλλά οι κάτοικοι, μαζί με εθνοφύλακες, τους επιτέθηκαν και τους ανάγκασαν να αποχωρήσουν στο Κουρουνιού, όπου τους διέλυσαν τελίως. Στην τελευταία αυτή επίθεση ο Νικόλαος Μπούτουνας με τους συγχωριανούς του Καργιώτες, συνέλαβε τον Κωνσταντίνο Οικονομόπουλο από τη Ζούρτζα και τον οδήγησε στην Καρύταινα¹.

Άλλες μαρτυρίες αναφέρουν ότι ο Κρίτσαλης κτυπήθηκε, ενώ κατευθυνόταν προς τις Καρυές, από την προφυλακή του Σ.Π. Ζαφειρόπουλου, ο οποίος στις 9 Αυγούστου είχε καταλάβει με εντολή του συνταγματάρχη Χατζηχρήστου, το χωριό Κερνεού με στρατιώτες-χωρικούς από την επαρχία του Αγίου Πέτρου². Την προφυλακή οδηγούσε ο Αγιοπετρίτης Γεώργιος Σφήκας. Σε αυτή τη συμπλοκή οι κυβερνητικοί πήραν λάφυρο την πιστόλα του Κρίτσαλη³.

Στις 10 Αυγούστου υπέστησαν επίθεση τα τελευταία τμήματα των αποστατών στα Στάσιμα και διαλύθηκαν⁴. Μία μέρα προηγουμένως, στις 9, τήν ίδια μέρα της μάχης του Σούλου, ο υπομοίραρχος Βρονικόφσκη συναντήθηκε στη θέση 'Περιβόλι του Μώρου' κοντά

-
1. Βλ. Εφημερίδα "Σωτηρ", αρ. 60, 16.8.1834. Βλ. και Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ. Φ. 163, Τρίπολη, 27.8.1834. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 9 και όπ. π. Φ. 163, Ναύπλιο, 11.8.1834. ΙΕΕΕ, Αρχείο Χρηστίδη, αρ. 9627, Λεοντάρι, 14.8.1834.
 2. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Στρατ., Φ. 5, αναφορά Βρονικόφσκη προς το Νομάρχη Αχαΐας, Βλ. και εφημ. "Αθηνα", αρ. 171, 18.8.1834.
 3. Βλ. Εφημ. "Αθηνα", αρ. 175, 19.1834, σ. 703.
 4. όπ. π., αρ. 170, 15.8.1834, σ. 684.

στον Αλφειό με 350 επαναστάτες με αρχηγό το Μήτηρο Πλαπούτα . Οι χωροφύλακες επιτέθηκαν εναντίον τους και τους διασκόρπισαν¹. Στο απόσπασμα του Βρονικόφσκη, συμμετείχε ο έπαρχος Ολυμπίας, που ανδραγάθησε στη συγκεκριμένη συμπλοκή και ο Χρυσάνθος Σισίνης. Από τους αποστάτες άλλοι διέφυγαν στα βουνά της Μπαρμπάσαιννας και άλλοι προσπάθησαν, δίχως επιτυχία, να περάσουν τον ποταμό με αποτέλεσμα να πνιγούν. Ο νομάρχης Αχαΐας και Ήλιδας Γ.Γλαράκης, σε έκθεσή του επαινεί τον '... γενναίον υπομοίραρχον κύριον Βρονικόφσκη, όστις έδειξε την πλέον μεγαλειότεραν ανδρείαν και αρίστην τόλμην και φρόνησιν κατά των ανταρτών καθώς και τους υπό τας διαταγάς του χωροφύλακας'².

Ο Χρυσάνθος Σισίνης, στην επίσημη έκθεσή του, αναφέρει ότι η καταστροφή των αποστατών, που βρίσκονταν στην Αγουλινίτσα και προσπαθούσαν να περάσουν τον Αλφειό, ενδεχομένως θα ήταν μεγαλύτερη, άν οι κυβερνητικές δυνάμεις παρέμεναν όλες στην τοποθεσία 'Περιβόλι του Μώρου' και δεν υπερίσχυε η φιλόδοξη συμπεριφορά του Λυκούργου Κρεστενίτη, ο οποίος συνέχισε την πορεία του και

-
1. Βλέπε εφημ. "Σωτήρ", αρ. 67, 9.9.1834.
 2. Για τα παραπάνω γεγονότα, βλ.: εφημ. "Σωτήρ", αρ. 67, 9.9.1834, αρ. 79, 11.11.1834 και αρ. 82, 22.11.1834. βλ. επ. εφημ. "Αθηνα", αρ. 171, 18.8.1834, σ. 688. αρ. 183, 29.9.1834, σ. 736, και αρ. 194, 7.11.1834, σ. 776. βλ. εφημ. "Εποχή", αρ. 9, 25.10.1834. Πρβλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 163β, Ναύπλιο, 13.8.1834, αρ. 5913, 5914, 5915, 5916, 5917 (αναφορές Κωλέττη). βλ. επ. Γ.Α.Κ. Γραμμ. Στρατ., Φ. 5, αναφορά Βρονικόφσκη. Στο ίδιο, αναφορά Δεληγιάννη. Στο ίδιο, Φ. 13, Δημητσάνα, 24.8.1834, αναφορά Κοκκινιάδη. Στο ίδιο, Φ. 5, αναφορά Σισίνη.

πέρασε στην αντίθετη μεριά, ενέργεια που έδωσε την ευκαιρία σε πολλούς αποστάτες να διαφύγουν. Παρά το γεγονός αυτό, ο αριθμός των νεκρών και των πνιγμένων στον Αλφειό υπήρξε μεγάλος. Οι αποστάτες μετά από την καταστροφή τους δεν μπόρεσαν πιά να ανασυγκροτηθούν σε μεγάλο σώμα¹.

Εκτός του Χρύσανθου Σισίνη, σημαντική προσφορά στην κατάπνιξη του κινήματος, ιδιαίτερα στη συγκεκριμένη φάση που εξετάζουμε είχε και ο εισπράκτωρ της Πάτρας Παπασταθόπουλος. Επίσης ο έπαρχος Ολυμπίας Λυκούργος Κρεστενίτης και ο υπομοίραρχος της περιοχής Μεσσηνίας έδειξαν ιδιαίτερο ζήλο, ενώ η διαγωγή των πεζών χωροφυλάκων της 18^{ης} ενωμοτίας Κώστα Παγδούλα και Αναστάσιου Φυλακτόπουλου υπήρξε υποδειγματική. Ο μοίραρχος Βρονικόφσκη υποστήριξε το αίτημα των έφιππων χωροφυλάκων που ζητούσαν ως ανταμοιβή του θάρρους τους να έχουν ίση μεταχείριση με τους συναδέλφους τους που πολέμησαν στη Σπάρτη· συγκεκριμένα ζητούσαν να γνωστοποιηθούν τα ονόματα τους στους συναδέλφους τους και στο κοινό².

Μετά τη διάλυση των δυνάμεων των αποστατών η Κυβέρνηση διέταξε τους κατοίκους των χωριών Γαράντζας, Ψάρι, και Παλούμπα να συλλάβουν και να παραδώσουν στη δικαιοσύνη, τους Μητροπέτροβα, Νικήτα Ζερμπίνη, Πλαπουταίους, Κριτσαλαίους, Σεργάπουλο και τους οπαδούς τους· σε αντίθετη περίπτωση θα θεωρούνταν συνυπεύθυνοι και

1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Στρατ., Φ.5, αναφορά Σισίνη Χρ., προς τη νομαρχία Αχαΐας-Ήλιδος.

2. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Στρατ., Φ.5, αναφορά του Βρονικόφσκη προς τη νομαρχία Αχαΐας-Ήλιδος.

θα εφαρμόζονταν εναντίον τους όσα όριζε ο νόμος. Κρίθηκε επίσης απαραίτητο για την ασφάλεια και τη διατήρηση της ηρεμίας, να τοποθετηθεί στρατιωτική δύναμη στα παραπάνω χωριά, που θεωρήθηκαν ως η πρώτη εστία του στασιασμού¹.

Οι αδελφοί Πλαπούτες με τον Οθωμανό Μουσταφά, είχαν καταφύγει στο Παλιόκαστρο της Αρκαδίας και κρύβονταν στο κοντινό δάσος. Τους ανεφοδίαζαν ο Μαστρογιώργης, ο Παρασκευάς Ηλιόπουλος, καθώς και όλοι οι κάτοικοι του χωριού Παλούμπα. Στις 22 Αυγούστου συνελήφθησαν από εθνοφύλακες που είχε στείλει ο Κανέλλος Δεληγιάννης και μεταφέρθηκαν πρώτα στη Ζάτουνα και κατόπιν στη Δημητσάνα, όπου ανακρίθηκαν από τον υπομοίραρχο Γ.Μανιάτη, μπροστά στους αδελφούς Κ. και Δ.Δεληγιάννηδες. Μετά οδηγήθηκαν, με συνοδεία χωροφυλάκων, στις φυλακές Κυπαρισσίας².

Όταν ο έπαρχος Π.Νέγκας πληροφορήθηκε τη σύλληψη των αρχηγών της αποστασίας Μήτρου και Κάλια Πλαπούτα, συμπέρανε ότι ο Ασημάκης Σεργόπουλος είχε καταφύγει στην πατρίδα του Δημητσάνα. Πράγματι, μετά από έρευνα στα σπίτια των συγγενών του, βρέθηκε

-
1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ., Φ.163, Κυπαρισσία, 25.8.1834 (Ζαΐμης προς Σμάλτς), στο ίδιο, Κυπαρισσία, 25.8.1834 (Ζαΐμης προς τους Δημογέροντες του χωριού Γαράντζα).
 2. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ., Φ.163β, Ναύπλιο, 23.8.1834, Κωλέττης προς Αντιβασιλεία. Στο ίδιο, Φ.163, Τρίπολη, 27.8.1834, αναφορά του Αδάμ Δούκα προς το Ζαΐμη. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 9. Βλ. και Εφημ."Αθηνά", αρ.173, 25.8.1834 και Εφημ."Σωτηρ", αρ.63, 26.8.1834, όπου αναφέρεται με ευχαρίστηση ότι "... οι ένδοξοι Αρχιστράτηγοι και διευθυνταί της ανταρσίας, οι έντιμοι αντιπρόσωποι του αντεθνικού κόμματος... συνελήφθησαν".

κρυμμένος στο αφοδευτήριο του σπιτιού της αδελφής του και συνελήφθηκε από τον ενωμότάρχη Κοκκινιάδη¹. Ο Μητροπέτροβας, αφού έμεινε οχυρωμένος στο σπίτι του στη Γαράντζα για λίγες ημέρες, παραδόθηκε, τελικά, στο Δεληγιάννη, τον οποίο ο ίδιος είχε προσκαλέσει. Τέλος, ο Νικήτας Ζερμπίνης παραδόθηκε μόνος του στις Αρχές της Ανδρίτσαινας². Στις 12 Αυγούστου παραδόθηκε στο στρατηγό Σμάλτς, παρουσία του νομάρχη Δ.Χρηστίδη και του Κατσάκου Μαυρομιχάλη, και ο αδελφός του Γιαννάκη Κρίτσαλη, Δημήτρης³.

Αφού αποκαταστάθηκε η ησυχία στις επαναστατημένες περιοχές, τα κυβερνητικά στρατεύματα πήγαν στο χωριό Ψάρι και ζήτησαν από τους συγγενείς του τον αρχηγό των στασιαστών Γιαννάκη Κρίτσαλη. Τελικά ο Κρίτσαλης, "... ο δραστηριότερος και γενναιότερος των κορυφαίων της μεσσηνιακής ανταρσίας"⁴ συνελήφθηκε στην τοποθεσία Ξεροβούνι από απόσπασμα του Γαρδικιώτη Γρίβα στις 18 Αυγούστου και οδηγήθηκε, αμέσως, στις φυλακές Κυπαρισσίας⁵.

Συνελήφθηκε επίσης και ο Δημήτριος Πολυχρονόπουλος (Μιμίκος), ο Λούντσης, ο Τυπάλδος, ο Μπόρσης, ο Γ.Γρηγοριάδης κ.ά. Τελευταίος

-
1. Βλ. Γ.Α.Κ., αναφορά Κοκκινιάδη, Γραμμ. Στρατ., Φ.5, 22.8.1834.
 2. Βλ. εφημ. "Αθηνά", αρ. 174, 26.8.1834 και 176, 5.9.1834.
 3. Βλ. Εφημ. "Αθηνά", αρ. 171, 18.8.1834, σ. 688.
 4. Βλ. εφημ. "Σωτήρ", αρ. 62, 23.8.1834.
 5. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 163β, Ναύπλιο, 2.8.1834 και Πύλος 25.8.1834. Βλ. επ. Εφημ. "Αθηνά", αρ. 172, 22.8.1834, σ. 672.

πιάστηκε ο Αν. Τσαμαλής, ο οποίος κρυβόταν στο έλος Μπισμπάρδι, μαζί με τους Ν.Τσίτουρα και Αθανάσιο Κάβδα μέχρι την 1^η Οκτωβρίου¹.

Το Υπουργικό Συμβούλιο ανέθεσε στον υπουργό Δικαιοσύνης Γεώργιο Πραϊδη να διανείμει το συνολικό ποσό της επικήρυξης (15.000) δραχμές σ αυτούς που συνέλαβαν τους αρχηγούς της ανταρσίας. Οι επικηρυγμένοι αρχηγοί ήταν πέντε: οι Κόλιας και Μήτρος Πλαπούτας, ο Ασημάκης Σεργόπουλος, ο Μητροπέτροβας και ο Γιαννάκης Κρίτσαλης.

Οι Πλαπούταίοι συνελήφθησαν από το Μιχάλη Κιντζόπουλο από την Καρύταινα, ο οποίος ακολουθείτο από 26 στρατιώτες. Ο Μητροπέτροβας από το Γιαννάκη Παπανδρέου από την Καρύταινα, που τον ακολουθούσαν 7 στρατιώτες. Ο Ασημάκης Σεργόπουλος από τον Κωνσταντίνο Διγενόπουλο από τη Δημητσάνα και το Γιάννη Αναγνωστόπουλο, με τη βοήθεια ενός ενωμοτάρχη και δύο χωροφυλάκων. Ο Γιάννης Κρίτσαλης από το συνταγματάρχη Γαρδικιώτη Γρίβα, που ακολουθείτο από 10 στρατιώτες με τη βοήθεια 13 κατοίκων του χωριού Ψόρι.

Η αμοιβή των 3.000 δραχμών, που αναλογούσε για τη σύλληψη καθενός από τους παραπάνω επικηρυγμένους αρχηγούς της εξέγερσης, αποφασίστηκε να δοθεί με τον παρακάτω τρόπο: ο επικεφαλής αξιωματικός πήρε το 1/3 του ποσού και τα υπόλοιπα 2/3 διανεμήθη-

1. Βλ. Εφημ. " Αθηνά ", όπ. π. και Γ.Α.Κ., όπ. π. ,αρ.6123, 6125, 6142, Ναύπλιο, 20.8.1834, αναφορά Κωλέττη πρὸς Αντιβασιλεία.

καν σε ίσα μερίδια στους στρατιώτες¹.

Μετά την αποκατάσταση της τάξης η Κυβέρνηση επιδίωξε να αντικαταστήσει, κατά το δυνατό, τις Αρχές στα μέρη που είχαν στασιάζει και διέταξε να διαλυθούν τα στρατεύματα που είχαν συσταθεί από διάφορες επαρχίες κατά των στασιαστών. Αποφασίστηκε να επιστρέψουν στα σπίτια τους όλοι όσοι συμμετείχαν στις επαρχιακές φρουρές της Πελοποννήσου, για να μη επιβαρυνθεί το κράτος με περιττά έξοδα και οι ίδιοι να μην απέχουν άλλο από τις αγροτικές τους εργασίες. Γι' αυτό διατάχθηκε να απολυθούν τα επαρχιακά στρα-

-
1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 160, αρ. 20840, 20988, (Σύσκεψη υπουργικού συμβουλίου της 17.1.1835). Βλ. επίσης, όπ.π., Φ. 166, Αθήνα, 18.1.1835. Επομένως, ο Γαρδικιώτης Γρίβας, ο Μιχάλης Κιντζόπουλος και ο Γιαννάκης Παπανδρέου πήραν το 1/3 της αμοιβής για κάθε αρχηγό που συνέλαβαν, ενώ οι στρατιώτες τους και οι 13 κάτοικοι του χωριού Ψάρι, μοιράσθηκαν τα άλλα 2/3. Εκείνοι δε που συνέλαβαν τον Ασημάκη Σεργόπουλο, μοιράσθηκαν, από κοινού όλοι, τής 3.000 δραχμές, Βλ. και Γ.Α.Κ., όπ.π., Φ. 173, 14.1.1835. Γραμματεία των Εσωτερικών προς την Αντιβασιλεία. Ο χωροφύλακας Γ. Δικαντωνίου ο οποίος είχε συντελέσει στη σύλληψη του Ασημάκη Σεργόπουλου, όταν είδε ότι δεν συμπεριλήφθηκε στον κατάλογο εκείνων που συνέλαβαν το Σεργόπουλο, εξέφρασε την αγανάκτησή του κατά του κράτους, τονίζοντας ότι δεν θέλει πιά να το υπηρετεί και ότι προτιμά να πεθάνει στις φυλακές, παρά αδικημένος και περιφρονημένος από τους συντρόφους του. Αποτέλεσμα αυτής της δημόσιας διαμαρτυρίας του ήταν η επανεξέταση του αιτήματός του από το υπουργικό συμβούλιο, και η συμπερίληψή του στον κατάλογο. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ. Φ. 166, Τρίπολη, 30.4.1836, (Μοιραρχία Αρκαδίας προς Αρχηγείο Χωροφυλακής-Αθήνα). Βλ. επ. , όπ.π., Φ. 166, Αθήνα, 21.4.1835, (Κωλέττης προς Υπουργείο Δικαιοσύνης) .

τεύματα, που ήταν κάτω από τις διαταγές των συνταγματαρχών Λάντου Δεληγιάννη, Γιατράκου, Χατζηχρήστου, του λογαχού Χρύσανθου Σισίνη, και του έκτακτου επίτροπου Μεσσηνίας Νικόλαου Πονηρόπουλου. Διατάχθηκαν επίσης οι Ρουμελιώτες να τεθούν κάτω από τις διαταγές του Γαρδικιώτη Γρίβα, ακόμη και εκείνοι που ανήκαν στο σώμα του Κωνσταντίνου Δούκα. Πρίν απολυθούν οι παραπάνω αποφασίστηκε να τους εκφραστεί, επίσημα, η ευαρέσκεια της Κυβέρνησης για το ζήλο που επέδειξαν· αποφασίστηκε, επίσης, να συσταθεί κατάλογος εκείνων που διακρίθηκαν περισσότερο στον αγώνα κατά των στασιαστών. Τέλος, θεωρήθηκε ότι τα στρατεύματα του Γαρδικιώτη Γρίβα, του Κατσάκου Μαυρομιχάλη, του Τζανετάκη, οι Βούλγαροι και οι Ρουμελιώτες του Χατζηχρήστου με τα στρατεύματα 'της γραμμής' του στρατηγού Σμάλιτς, ήταν αρκετά για να κρατήσουν την ησυχία και την τάξη, ώστε να μπορέσουν να συνεχιστούν απρόσκοπτα οι εργασίες του Στρατοδικείου που συγκροτήθηκε για τη δίκη των πρωταίτιων της μεσσηνιακής εξέγερσης¹.

1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ., Φ. 163β, Ναύπλιο, 17.8.1834
(Αναφορά του υπουργικού Συμβουλίου προς την Αντιβασι-
λεία).

γ) Αφοπλισμός των Κοινοτήτων

Μετά την καταστολή της μεσσηνιακής εξέγερσης αποφασίστηκε ο αφοπλισμός εκείνων που είχαν εξεγερθεί για δύο λόγους: πρώτον για να τιμωρηθούν οι ένοχοι και δεύτερον για να στερηθούν όσοι είχαν δείξει σημεία αποστατικών διαθέσεων από τα μέσα επίτευξης του σκοπού τους.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που συγκέντρωσε η Κυβέρνηση έκρινε ότι, εκτός από ορισμένους κατοίκους της Γόρτυνας, όλοι οι άλλοι πήραν μέρος στα αποστατικά κινήματα της Αρκαδίας βοηθώντας τους αποστάτες. Αναγνωρίστηκε βέβαια ότι σε ορισμένες περιπτώσεις πίεστηκαν οι κάτοικοι για να δώσουν τρόφιμα στους επαναστάτες και να τους φιλοξενήσουν. Πάντως είναι γεγονός ότι, κατά την αρχή της αποστασίας, όταν ο νομάρχης, ο έπαρχος και ο μοίραρχος εξέδωσαν εγκυκλίους καλώντας τους κατοίκους να σπλισθούν εναντίον των αποστατών, εκείνοι έδειξαν αδιαφορία. Ένας ελάχιστος αριθμός κοινοτήτων ακολούθησε το μοίραρχο και τον υπομοίραρχο, ενώ παντού δέχονταν τους αποστάτες με επιδοκιμασία και τους προμήθευαν όπλα και τροφές. Γι αυτούς τους λόγους αποφασίστηκε ο αφοπλισμός των κοινοτήτων, με τη ρητή εντολή να εξαιρεθούν από το μέτρο αυτό οι πιστοί υπήκοοι, κατά τρόπο ώστε να μην τεθούν στην ίδια μοί-

ρα οι ένοχοι με τους αθώους¹.

Υπάρχουν πολλές διαμαρτυρίες των κατοίκων της επαρχίας Γόρτυνας σχετικά με το ότι ο αφοπλισμός δεν γινόταν με δίκαιο τρόπο, γιατί οι επιφορτισμένοι με το καθήκον αυτό, όπως ο υπομοίραρχος Ν. Δημακόπουλος, διαιρούσαν τους κατοίκους σε Ναπαίους και σε Συνταγματικούς, παίρνοντας μόνο τα όπλα των πρώτων. Μιά άλλη κατηγορία, που αποδόθηκε στα αρμόδια όργανα, ήταν ότι διάλεγαν τα καλύτερα όπλα και δεν τα έστελναν στο δημόσιο οπλοστάσιο, αλλά τα μοίραζαν σε συγγενείς και πολιτικούς τους φίλους, ή σε όσους τους δωροδοκούσαν '... με δύο τάλληρα ή ένα τραγί'².

-
1. Ο Ζαΐμης είχε προτείνει καθολικό αφοπλισμό, ανεξάρτητα από τη θέση που τήρησαν οι κοινότητες στη διάρκεια του κινήματος. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ., Φ.163β, Κυπαρισσία, 29.8.1834, αρ. 6610, Στο ίδιο, Ναύπλιο, 17.8.1834. Βλ. επ. όπ. Γραμμ.Στρατ., Φ.9, Τρίπολη, 21.9.1834. Στην αρχή συλλέγονταν τα όπλα όλων των κατοίκων και αφού μεταφέρονταν στη νομαρχία, γινόταν επιλογή επιστροφής από τον ίδιο το Νομόρχη. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ., Φ.163, Κυπαρισσία 26.8.1834. (Αναφορές Ζαΐμη προς κατοίκους Σουλιμά και Δημ.Χρηστίδη). Βλ. επ. στο ίδιο, Έκθεση Ζαΐμη προς το διοικητή του Βασιλικού στρατού στην Πελοπόννησο).
 2. Βλ. Εφημ. "Αθηνά", αρ. 192, 31.10.1834. Βλ. επ. Εφημ. "Εθνική", αρ. 13, 22.11.1834. Επ. Εφημ. "Εποχή", αρ. 15, 15.11.1834. Πρβλ., Γ.Α.Κ., Γραμμ.Στρατ., Φ.9, Τρίπολη, 3.12.1834

Μεγάλη αντίθεση σημειώθηκε κατά τη διάρκεια του αποπλισμού της κωμόπολης της Δημητσάνας, άν και ήταν βεβαιωμένο ότι η επιρροή των επαναστατών στη συγκεκριμένη κωμόπολη υπήρξε ελάχιστη έως **μηδαμινή**, εντούτοις οι Αρχές κατελόγισαν στους κατοίκους της αδιαφορία προς τα κυβερνητικά στρατεύματα, καθώς και ότι αρνήθηκαν να τροφοδοτήσουν την 43^η ενωμοτία του ενωμοτάρχη Ν.Σ.Παζαρτζή, τον οποίο και περιφρόνησαν παρόλο που τους πρόσφερε χρηματική προκαταβολή¹. Ο νομάρχης και ο μοίραρχος εξέφρασαν τη δυσαρέσκειά τους και υποστήριξαν ότι οι Δημητσανίτες εκστόμισαν πολλές ύβρεις κατά της Κυβέρνησης, καθώς και ότι προμήθευαν με όπλα και τρόφιμα τους αποστάτες².

Ο υπομοίραρχος του νομού Αρκαδίας Ν.Δημακόπουλος, ο οποίος είχε αναλάβει τη διενέργεια του αποπλισμού στο νομό, κατήγγειλε στη μοιραρχία την άρνηση των κατοίκων της κωμόπολης της Δημητσάνας να καταθέσουν τα όπλα. Μόνο μετά από επιμονή του αποσπασματος και αφού απειλήθηκαν ότι θα χρησιμοποιηθεί βία εναντίον τους, οι Δημητσανίτες, ακολουθώντας το παράδειγμα των Δημογερόντων τους, κατέθεσαν τα όπλα³.

Οι κάτοικοι της Δημητσάνας, μέσω των Δημογερόντων τους Α. Λούλου και Μ. Οικονομόπουλου, εξέφρασαν τα παράπονά τους προς τον πληρεξούσιο αυλικό επίτροπο, Α.Ζαΐμη, γιατί δόθηκε διαταγή απο-

-
1. Βλ. Γ.Α.Κ., όπ.π., Τρίπολη, 5.8.1834. Αναφορά Δεληγεωργόπουλου.
 2. Στο ίδιο, Τρίπολη, 21.9.1834, Αδάμ Δούκας προς ΈΓραμμ.Εσωτερικών.
 3. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Στρατ., Φ.5, (αναφορά του υπομοίραρχου Ν.Δημακόπουλου προς τη Μοιραρχία Αρκαδίας).

πλισμού τους, γεγονός που το θεώρησαν ατιμωτικό και άδικο σε σχέση με τη στάση που κράτησαν στη διάρκεια του αποστατικού κινήματος. Υποστήριξαν ότι είχαν τροφοδοτήσει διάφορα σώματα κυβερνητικών, στρατιωτών και πολιτοφυλάκων, στους οποίους έδειξαν την πιο φιλόφρονη υποδοχή. Επιπλέον βοήθησαν στις συλλήψεις των ανταρτών και μάλιστα ενός από τους αρχηγούς τους. Θεωρούσαν ότι ο αφοπλισμός της κωμόπολης τους ήταν αποτέλεσμα της κακής διάθεσης του έπαρχου Γόρτυνας και πίστευαν ότι η διαγωγή που είχαν επιδείξει οι ίδιοι κατά την τελευταία αποστασία, ήταν πολύ ανώτερη από εκείνη του έπαρχου τους¹.

Το Υπουργείο Εσωτερικών αποφάσισε να σταματήσει τον αφοπλισμό των κατοίκων της Δημητσάνας, καθώς επίσης και να διατάξει την επιστροφή των όπλων που αφαιρέθηκαν, επειδή τα στοιχεία που υπήρχαν σχετικά με τη διαγωγή των Δημητσανιτών ήταν κάπως συγκεχυμένα. Από τη μιά μεριά εμφανιζόταν ότι η κοινότητα της Δημητσάνας δεν είχε πάρει μέρος στα επαναστατικά κινήματα της Αρκαδίας, ούτε είχε δώσει άσυλο και βοήθεια στους στασιαστές, ενώ, από την άλλη, ότι στάλθηκαν πολεμοφόδια προς τους στασιαστές από τη Δημητσάνα χωρίς όμως καμιά σίγουρη απόδειξη και χωρίς να έχει διευκρινισθεί αν τις προμήθειες αυτές τις είχαν στείλει μεμονωμένα άτομα ή ολόκληρη η κοινότητα. Γεγονός πάντως είναι ότι οι Δημητσανίτες δεν έδειξαν ιδιαίτερα ζωηρό ενδιαφέρον για την κυβερνητική άμυνα

1. Βλ. Γ. Α. Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 163, Τρίπολη, 16.9.1834 (αναφορά κατοίκων Δημητσάνας προς τον πληρεξούσιο αυλικό επίτροπο Α. Ζαΐμη) . Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 27.

και μάλιστα ότι αρνήθηκαν να δώσουν τρόφιμα σε ενωμοτάρχη της χωροφυλακής. Υπάρχει όμως η μερική δικαιολογία ότι η συμπεριφορά τους υπαγορεύθηκε από τις περιστάσεις· η εμφάνιση των ανταρτών στην περιοχή τους προξένησε φόβο στους κατοίκους, που φοβήθηκαν ότι μιά ανοιχτή συνδρομή προς τὰ κυβερνητικά στρατεύματα θα είχε ως συνέπεια την κακή μεταχείρισή τους από τη μεριά των ανταρτών. Επειδή, λοιπόν, από τα παραπάνω συνάγεται ότι η συμπεριφορά των κατοίκων της Δημητσάνας από τη μιά φαινόταν καλάσιμη και από την άλλη η καλύτερη δυνατή, αποφασίστηκε η επιστροφή των κατασχεθέντων όπλων¹. Τα όπλα των Δημητσανιτών που βρίσκονταν στην Τρίπολη επιστράφηκαν αμέσως, ενώ εκείνα που είχαν μεταφερθεί στο Ναύπλιο, κατακρατήθηκαν για ένα περίπου μήνα, προκαλώντας νέες διαμαρτυρίες και παράπανα².

Διαμαρτυρίες και παράπανα για τον αφοπλισμό τους εξέφρασαν και οι κάτοικοι της κωμόπολης Ζυγοβιστίου, οι οποίοι ανέφεραν ότι ο υπομοίραρχος Ν. Δημακόπουλος, συνοδευόμενος από 60-70 χωροφυλακες, πήρε τα όπλα όλων γενικά των κατοίκων. Οι ίδιοι δικαιολογήθηκαν στην αναφορά τους ότι ήταν αδύνατον να αντισταθούν στην ξαφνική εισβολή 1.500 ανταρτών στην πόλη τους, εφόσον μάλιστα ούτε παλεμοφόδια είχαν, ούτε καμιά συνδρομή από τις τοπικές Αρχές. Ισχυρίζονταν επίσης ότι οι αποστάτες μόνοι τους και δια της βίας απέσπασαν τρόφιμα, ενώ κανένας Ζυγοβιστινός δεν τους ακολούθησε· αντίθετα

1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Στρατ., Φ.9, Ναύπλιο, 22.10.1834 (Λεζυϋρ προς Γραμματεία Εσωτερικών).

2. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Στρατ., Φ.9, Ναύπλιο, 16.8.1834

ακολούθησαν πρόθυμα το σώμα του συνταγματάρχη Δεληγιάννη στις ενέργειές του ενάντια στους επαναστάτες. Οι Ζυγοβιστινοί κατηγορούσαν τον έπαρχο Π. Νέγκα, ότι, για να δικαιολογήσει τη διαγωγή και την αναχώρησή του, όχι μόνο δεν ανέφερε την αφοσίωσή τους στο θρόνο, αλλά αντίθετα συνετέλεσε στο να διαταχθεί ο αφοπλισμός τους. Κατηγορούσαν επίσης και τον υπομοίραρχο Ν. Δημακόπουλο για βάνουση συμπεριφορά και αυθαίρετες πράξεις. Ο τελευταίος, αντίθετα, στην αναφορά του επισημαίνει την απροθυμία των κατοίκων, οι οποίοι έμεναν κλεισμένοι στα σπίτια τους και δεν του άνοιγαν τις πόρτες, παρότι είχαν διαταχθεί να παραδώσουν τα όπλα τους. Τέλος αμφισβητεί τελείως την αφοσίωσή τους στο θρόνο¹. Οι Ζυγοβιστινοί ζήτησαν να τους επιστραφούν τα όπλα, τα οποία θεωρούσαν 'μνημεία'² και 'όργανα της ελευθερίας'³ και απαραίτητα για την προστασία των κοπαδιών τους από τα θηρία και αυτών των ίδιων από τις επιδρομές των ληστών⁴.

Οι Αρχές είχαν τελείως αντίθετη γνώμη για τη διαγωγή των Ζυγοβιστινών. Ο υπομοίραρχος Αρκαδίας Γ. Μανιάτης, αναφέρει ότι, όταν στις 7 Αυγούστου πήγε στη Δημητσάνα, προσκάλεσε επανειλημμένα τους Ζυγοβιστινούς καθώς και τους κατοίκους των άλλων χωριών και

-
1. Βλ. Γ. Α. Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 172, Τρίπολη, 5.11.1834, αναφορά Ν. Δημακοπουλου, Γ. Α. Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 172, Τρίπολη 5.11.1834 Νομάρχης Αρκαδίας προς Γραμμ. Στρατ. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 24
 2. Βλ. Γ. Α. Κ., όπ. π. Ναύπλιο, 20.10.1834. Αναφορά Ζυγοβιστινών προς το Βασιλιά.
 3. Στο ίδιο. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 25.
 4. Στο ίδιο. Βλ. και Γ. Α. Κ., Γραμμ. Εσωτ., Ναύπλιο 20.12.1834, αναφορά Μάσσωνος προς τη Γραμματεία Δικαιοσύνης.

κωροπόλεων της περιοχής να συνδράμουν στο έργο της εξόντωσης των αποστατών. Η πρόσκλησή του, όμως, όπως ο ίδιος αναφέρει, δεν βρήκε καμιά ανταπόκριση¹. Κατά τα λεγόμενα του έπαρχου Γόρτυνας οι Ζυγοβιστινοί σε όλη τη διάρκεια της μεσσηνιακής εξέγερσης βοήθυσαν τους αποστάτες. Για το λόγο αυτό η απαίτησή τους να τους επιστραφούν τα όπλα δεν είχε βάση, οι δε λόγοι που επικαλούνταν δεν ήταν παρά προφάσεις².

Υπάρχουν πολλές καταγγελίες, από τη μεριά των Αρχών, ότι οι Ζυγοβιστινοί είχαν δεχθεί με ευχαρίστηση τους αποστάτες, τους είχαν τροφοδοτήσει και τους είχαν βοηθήσει με άνδρες και πολεμοφόδια. Όταν, στην αρχή της εξέγερσης, ο μαίραρχος Αρκαδίας ζήτησε να πάρει από το χωριό τους στρατιώτες, αυτοί έδειξαν τη μεγαλύτερη αδιαφορία όταν ακολούθησαν μόλις επτά, οι οποίοι όμως τον εγκατέλειψαν κρυφά όταν έφτασαν στην Καρύταινα. Την ίδια αδιαφορία έδειξαν και στις εγκυκλίους του νομάρχη Αρκαδίας, της 2^{ης} και 3^{ης} Αυγούστου. Ελάχιστοι μόνο κάτοικοι της Γόρτυνας ακολούθησαν το συνταγματάρχη Δεληγιάννη κι αυτό στη τελευταία φάση του κινήματος, όταν πλέον η ανταρσία είχε κατασταλεί³.

Οι Αρχές υποστήριζαν επίσης ότι η διαγωγή του υπομοίραρχου

-
1. Γ.Α.Κ., όπ.π., Τρίπολη, 5.11.1834.
 2. Βλ. όπ.π., Αθήνα, 28.12.1834.
 3. Γ.Α.Κ. Γραμμ.Εσωτ., Φ.172, 27.9.1834, Έκθεση επάρχου Γόρτυνας. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 21. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ. Φ.172, Τρίπολη, 5.11.1834, Αδάμ Δούκας πρὸς Γραμματεία Εσωτερικών. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 25.

Ν. Δημακόπουλου υπήρξε ανεπίληπτη¹ως ενδεικτικό για την κακή πίστη των Ζυγοβιστινών θεωρήθηκε το γεγονός ότι από 191 οικογένειες, που αποτελούσαν τον πληθυσμό του χωριού, συγκεντρώθηκαν μόλις 56 'πυροβόλα όπλα', ενώ ήταν σίγουρο ότι υπήρχε τουλάχιστον ένα σε κάθε οικογένεια¹.

Στη Μεσσηνία ο αφοπλισμός των κοινοτήτων έγινε με υποδειγματικό τρόπο· καμιά κοινότητα δεν πρόβαλε, ούτε διανοήθηκε να προβάλλει αντίσταση στην παράδοση των όπλων. Στο τμήμα Σουλιμά ανατέθηκε στο δημογεροντικό έφορο να εποπτεύσει τον αφοπλισμό, ο οποίος διενεργείτο μέσω των Δημογερόντων, με τη διαταγή να διαχωρίζει τους κατοίκους που πολέμησαν υπέρ του θρόνου από εκείνους που ακολούθησαν τους αποστάτες. Τα σημαντικότερα χωριά του τμήματος αυτού που αφοπλίστηκαν ήταν το Ψάρι, Σουλιμά, Βλάκα, Κλιέσουρα, Λάπι, Πιτζά, Ρόπεσι, Αγριλιά και Μουρτάτου. Τα όπλα του χωριού Ψάρι παρέλαβε ο ίδιος ο στρατηγός Σμάλτς και τα μετέφερε στα Μοθακόρων² τα όπλα των υπόλοιπων χωριών στάλθηκαν στο Ναύπλιο μέσω Πύλου. Εκτός από τα χωριά του τμήματος Σουλιμά, αφοπλίστηκαν και τα χωριά του τμήματος Ζούρτζας, καθώς και εκείνα του τμήματος Κάμπου².

Ο έπαρχος Ολυμπίας ενήργησε τον αφοπλισμό, κυρίως των ορεινών χωριών της επαρχίας του. Από την επαρχία Μεσσήνης, σύμφωνα με τις μαρτυρίες του έπαρχου, αφοπλίστηκαν μόνο τα χωριά Γαράντζα, Δημάνδρα, Λυκουρέσι, Τζορωτά, Μύλα και Μπούλα. Τα παραπάνω χωριά θε-

1. Βλ. Γ.Α.Κ. στο ίδιο. Βλ. επ. Γ.Α.Κ., όπ.π., Αθήνα, 7.12.1834, Αναφορά Κωλέττη προς την Αντιβασιλεία.

2. Βλ. Πίνακες I, II, III.

ωρήθηκαν ότι πήραν ενεργό μέρος στην αποστασία, ενώ τα υπόλοιπα χωριά εξαιρέθηκαν από τον αφοπλισμό, είτε γιατί δεν πήραν μέρος είτε γιατί θεωρήθηκαν ότι συνέδραμαν τους επαναστάτες μετά από βία και απειλές.

Από την επαρχία Καλαμών αφοπλίστηκε το χωριό Ασλάναγα, που είχε πρωτοστατήσει στην εξέγερση. Στον έπαρχο Μεθώνης ανατέθηκε να σχηματίσει εθνοφυλακή από 20 άτομα τα οποία με επικεφαλής ένα Δημογέροντα ή Πρόκριτο θα ανέλαμβάναν να διενεργήσουν τον αφοπλισμό των 'ενόχων κοινοτήτων' της επαρχίας τους¹.

δ) Έξοδα εκστρατείας

Οι δαπάνες για την καταστολή των διαφόρων εξεγέρσεων επιβάρυναν υπερβολικά τα οικονομικά του κράτους. Εφόσον το κρατικό εισόδημα ήταν χαμηλό και τα χρέη του δανείου -που είχε δοθεί στην Αντιβασιλεία με εγγύηση των Δυνάμεων -χρησίμευαν για έκτακτες δαπάνες, όπως ήταν η καταστολή εξεγέρσεων, και για την κάλυψη των ελλειμμάτων του προϋπολογισμού, δεν απέμενε παρά ελάχιστο κεφάλαιο για παραγωγικές επενδύσεις. Γι αυτό το λόγο ενώ υπήρχε οικονομικό πρόγραμμα ανάπτυξης της χώρας από την αρχή της περιόδου της Αντι-

1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ., Φ.163, Κυπαρισσία, 28.8.1834, αναφορά του νομάρχη Μεσσηνίας Δημήτριου Χρηστίδη προς τον πληρεξούσιο αυλικόν επίτροπον Α. Ζαΐμη. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 10.

βασιλείας, η έναρξη για την εφαρμογή του καθυστέρησε επί δύο δεκαετίες. Επιπρόσθετα η διατήρηση της κακοδαιμονίας επιτεινόταν λόγω της κακής οικονομικής διαχείρισης και της κατασπατάλησης του δημόσιου χρήματος σε υπέρογκους μισθούς προς την Αντιβασιλεία, τους ανώτερους κρατικούς υπαλλήλους και τα βαυαρικά στρατεύματα.

Η κακή οικονομική κατάσταση του ελληνικού κράτους παρουσιάζεται αποκαλυπτικά αν αντιπαραθέσουμε στα γενικά ετήσια έσοδα από τα τελωνεία και το φόρο της δεκάτης (8.000.000 δρχ.) τα έξοδα και τις δαπάνες που στοίχισε στο κράτος η καταστολή των εξεγέρσεων της Μάνης και της Μεσσηνίας-Αρκαδίας (6.000.000δρχ.)¹.

Στη συνέχεια αναφέρονται ορισμένα στοιχεία σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης των εξόδων από τους κατά τόπους κρατικούς υπαλλήλους.

Τα έξοδα που έγιναν για την καταστολή των ταραχών της Μεσσηνίας και της Αρκαδίας από τους νομάρχες, επάρχους και άλλους κρατικούς υπαλλήλους περιλαμβάνουν την μισθοδοσία των στρατιωτικών σωμάτων, την τροφοδοσία, την αγορά πολεμοφοδίων, όπως και κάθε άλλη απαραίτητη δαπάνη για τις ανάγκες της εκστρατείας.

Ως προς τη μισθοδοσία έγινε σαφής διαχωρισμός ανάμεσα στους εθνοφύλακες, τους οποίους οι νομάρχες και οι έπαρχοι ήταν υποχρεωμένοι να έχουν κοντά τους για τη διατήρηση της τάξης και την εκτέ-

1. Βλ. Μ.Α.Ε. CP/GR. 18, Rouen (Αθήνα) προς de Rigny (Παρίσι), 27.8.1834, αρ. 40, pp.224-233.

λεση των διαταγών και σε αυτούς που κατατάχτηκαν στα οργανωμένα στρατιωτικά σώματα. Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν όλοι αυτοί που στρατολογήθηκαν από το νομόρχη Αρκαδίας, τον έπαρχο Γόρτυνας, τον έκτακτο επίτροπο και το νομόρχη Μεσσηνίας, τον έπαρχο Ολυμπίας, το νομόρχη Λακωνίας, το νομόρχη Αχαΐας και Ήλιδας, τον έπαρχο Ηλείας και το Χρύσανθο Σισίνη και των οποίων ο αριθμός είναι καθορισμένος.

Στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν αυτοί που κατατάχτηκαν από διάφορες επαρχίες στα σώματα του Χατζηχρήστου, του Κανέλλου Δελγιάννη, του Γαρδικιώτη Γρίβα, του Γιατράκου κ.ά. Ο αριθμός των τελευταίων δεν είναι καθορισμένος με ακρίβεια. Ο κατάλογος των εξόδων αναφέρεται μόνο στην μισθοδοσία των ανδρών της πρώτης κατηγορίας, που δεν φαίνεται να ήταν περισσότεροι από 400 και δεν υπηρέτησαν πάνω από ένα μήνα. Ως προς τους εθνοφύλακες της δεύτερης κατηγορίας θεωρήθηκε ότι δεν είχαν δικαίωμα μισθού, επειδή όλες οι γειτονικές προς τις εξεγερμένες επαρχίες περιοχές συνέτρεξαν με άνδρες, τρόφιμα και διάφορα άλλα έξοδα, που οι κάτοικοι μοιράστηκαν μεταξύ τους.

Ως προς την τροφοδοσία, εκτός από τις προμήθειες που έπαιρναν οι εθνοφύλακες από τα χωριά στο πέρασμά τους, υπήρχαν και ιδιώτες που ήταν επιφορτισμένοι με την εξασφάλιση της διατροφής των εθνοφυλάκων στις διάφορες πόλεις και χωριά. Οι κοινότητες, εθελοντικά, ανέλαβαν αυτό το βάρος. Από αυτές ελάχιστες απαίτησαν αποζημίωση. Επομένως, απέμεναν οι απαιτήσεις των ιδιωτών που είχαν αναλάβει την τροφοδοσία των παραπάνω σωμάτων. Ο άνθρωπος που

είχε κατεξοχήν αναλάβει το έργο της τροφοδοσίας ήταν ο Γ. Καρακατσάνης, ο οποίος τροφοδοτούσε από την Τρίπολη τους εθνοφύλακες του Χατζηχρήστου, του Γαρδικιώτη Γρίβα και του Κανέλλου Δεληγιάννη από τις 3 έως τις 18 Αυγούστου. Οι απαιτήσεις του Καρακατσάνη ανέρχονταν σε 6.234 δραχμές¹.

Ο πληρεξούσιος αυλικός επίτροπος Α. Ζαΐμης έκανε ορισμένα έξοδα κατά την εκτέλεση της αποστολής του στους νομούς Αρκαδίας και Μεσσηνίας, έφθσον μάλιστα ήταν υποχρεωμένος να ακολουθείται από 15 άνδρες σπλισμένους καθώς και από γραφείς.

Το υπουργείο ενέκρινε για τα έξοδά του αποζημίωση 1.055 δραχμών

1. Βλ. τους αναλυτικούς καταλόγους V, VI, VII, VIII εξόδων της εκστρατείας στους νομούς Αρκαδίας, Μεσσηνίας, Αχαΐας, Ήλιδας, καθώς και τον τελικό κατάλογο IX των εξόδων των νομών αυτών που εγκρίθηκε από τη Γραμματεία Εσωτερικών.

και 90 λεπτών, καθώς και 115 δραχμές ως αποζημίωση των στρατιωτών που τον συνόδευαν¹.

-
1. Ο πληρεξούσιος αυλικός επίτροπος Α. Ζαΐμης, παρουσίασε ως έξοδα κατά την αποστολή του στους Νομούς Μεσσηνίας και Αρκαδίας τα παρακάτω:
1. Για ενοίκια αλόγων μεταφοράς της ακολουθίας και των αποσκευών του 370', 90 λ.
 2. Για μηνιαία ενοίκιο του στην Κυπαρισσία 85.
 3. Για έξοδα συντήρησης του επί 40 ημέρες 600
(Βλ. Γ. Α. Κ., όπ. π., Φ. 163β, Ναύπλιο, 8-10-1834 Κωλέττης προς Αντιβασιλεία).

Γιὰ το μισθό του Γραμματέα του Γ. Κ. Κανέλου για όλο το διάστημα της υπηρεσίας του δόθηκαν από τον Ζαΐμη 120 δρχ.

Γιὰ το μισθό του Κ. Βικέλα, από 20.8. έως 20.9., δόθηκαν 100 δρχ. Στο στρατιώτη θάνο Παπαδόπουλο δόθηκαν 36 δρχ.

στους στρατιώτες Γ. Ταφιλιά και Γ. Τζιάχθο και λοιπούς 27 δρχ. στο Χρ. Πρεβεζάνο 12 δρχ., στον Γ. Κοκοβίτη 40 δρχ.

Το συνολικό ποσό αυτών των πληρωμών ανερχόταν σε 335 δρχ.

Ο Κωλέττης πρότεινε να του αποδοθούν μόνο οι 115 δρχ. που δόθηκαν στους στρατιώτες .

(Στο ίδιο, Ναύπλιο, 18.10.1834 και 7.11.1834, αναφορές Κωλέττη προς Αντιβασιλεία)

Ο έκτακτος επίτροπος της Μεσσηνίας Νικόλαος Πονηρόπουλος πρόβη σε ορισμένα έξοδα, από τα οποία ένα μεγάλο μέρος εγκρίθηκε από τη Γραμματεία των Εσωτερικών. Το τελικό ποσό που του αποδόθηκε ήταν 1.108 δραχμές και 60 λεπτά από τις οποίες οι 228 ήταν για τα έξοδα του ταξιδιού του και τις αμοιβές των πεζών αγγελιοφόρων, 296,60 για αμοιβές στρατιωτών, 584 για έξοδα μετακίνησης και ατομικής του αποζημίωσης για εργασία 73 ημερών (6 Αυγούστου έως 18 Οκτωβρίου 1834) πρὸς 8 δραχμές ημερησίως¹.

1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 160, Αθήνα, 30.1.1835. Αναλυτικότερα ο Ν. Πονηρόπουλος είχε παρουσιάσει στη Γραμματεία των Εσωτερικών τον παρακάτω κατάλογο εξόδων σχετικά με την αποστολή του στη Μεσσηνία, χωρίς να περιλάβει στον κατάλογο αυτό την προσωπική του αποζημίωση.

1. Για έξοδα ταξιδιού με επιστροφή από Ναύπλιο στην Κυπαρισσία, ναύλα και ενοικίαση 4 αλόγων	204
2. Για αμοιβές 2 πεζών που στάλθηκαν με γράμματα πρὸς τη Γραμματεία	24.
3. Για μισθό ενός γραμματέα επί δυόμισυ μήνες πρὸς 100 δρχ. το μήνα	250.
4. Για έξοδα γραφείου	25.
5. Για μισθούς 10 στρατιωτών, που στρατολο- γήθηκαν κατ εντολήν της Γραμματείας	503.

Στην Πύλο το νεοσύστατο Στρατοδικείο απαιτούσε ορισμένα έξοδα για επισκευή του κτιρίου, που επιλέχτηκε για τις συνεδριάσεις του, καθώς και για τα απαραίτητα έπιπλα, που στο σύνολό τους έφθαναν το ποσό των 215 δρχ. και 20 λεπτών. Τα έξοδα αυτά εγκρίθηκαν, γιατί θεωρήθηκαν απαραίτητα για τη συντήρηση του κτιρίου, που στη συνέχεια θα χρησιμοποιείτο για πρωτοβάθμιο δικαστήριο στην περιοχή Μεσσηνίας¹.

Εγκρίθηκαν επίσης τα έξοδα που έκανε η νομαρχία Μεσσηνίας για τη φυλάκιση πολλών από τους κρατουμένους, που ανέρχονταν στο ποσό των 777 δραχμών και 92 λεπτών².

1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 163β, Ναύπλιο, 25.10.1835, Πραΐδης πρὸς Αντιβασιλεία.

2. Βλ. Γ.Α.Κ., όπ. π., Φ. 160, Αθήνα, 5.12.1834, Πραΐδης, πρὸς Αντιβασιλεία.

Αναλυτικά τα έξοδα αυτά έχουν ως εξής:

1. Για τροφή κρατουμένων (στο διάστημα που το κακουργοδικείο είχε την έδρα του στην Κυπαρισσία)	44,80 λ.
2. Για τροφή κρατουμένων (στο διάστημα που το κακουργοδικείο είχε την έδρα του στην Πύλο)	537,12 λ.
3. Για το φωτισμό των σπιτιών όπου κρατούνταν οικατηγορούμενοι	132.65 λ.
4. Για αγορά σανιδιών που χρησίμευσαν για το σανίδωμα ενός μέρους των παραπάνω οικιών	24,15 λ.
5. Για καθαρισμό των παραπάνω οικιών	39,20 λ.

Η παραπάνω αναλυτική μνεία λεπτομεριακής καταγραφής ορισμένων εξόδων που έγιναν από κυβερνητικούς υπαλλήλους μέσα στα πλαίσια καταστολής της εξέγερσης και ειρήνευσης των επαρχιών κρίθηκε απαραίτητη, επειδή με αυτό τον τρόπο παρέχονται πληροφορίες σχετικές με τη διακίνηση των κρατικών υπαλλήλων, το κόστος παροχής ορισμένων υπηρεσιών, την κατάσταση δημοσίων κτιρίων ή τις συνθήκες φυλάκισης των κρατουμένων.

2. ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Η Κυβέρνηση συγκρότησε Στρατοδικείο, 'Στρατιωτικόν Δικαστήριον', για να δικάσει τους ενόχους της ανταρσίας. Πρόεδρος διορίστηκε ο συνταγματάρχης Θωμάς Γκόρντον και μέλη του οι συνταγματάρχες Παναγιώτης Γιατράκος, Αναστάσιος Λόντος, Φωκάς Φραγκούλης, ο αντισυνταγματάρχης Σπυρομήλιος¹ επίτροπος επικρατείας² διορίστηκε ο Δημήτριος Σούτσος και γραμματέας ο Χ. Ζώτος. Έδρα του δικαστηρίου ορίστηκε η Κυπαρισσία³.

Οι Ναπαίοι ήταν ικανοποιημένοι από τη σύνθεση του Στρατοδικείου. Υποστήριζαν ότι παράλες τις 'μυρίους επιβουλάς' για ενοχοποίηση των κρατουμένων, που έφθαναν στους 150, αποφεύχθηκε κάθε αδικία, χάρη στη σωστή στάση που τήρησαν οι δικαστές. Ειπώθηκε ότι αν η στελέχωση του Στρατοδικείου ήταν διαφορετική, θα είχαν εκτεσεί πολλοί⁴.

Αντίθετα, οι οπαδοί του γαλλικού κόμματος υποστήριζαν ότι τόσο τα μέλη της ανακριτικής επιτροπής (Α. Ζαΐμης, Γ. Βαλτινός, Δ. Μελετόπουλος), όσο και τα μέλη του Στρατοδικείου, δεν έδειχναν

-
1. Ο Σπυρομήλιος είχε φυλακισθεί στις 11 Σεπτεμβρίου 1833 μαζί με το θ. Κολοκοτρώνη και αποφυλακίστηκε 9 μήνες αργότερα.
 2. Εισαγγελέας
 3. Βλ. Ε.Κ., αρ. 28, 10.8.1834, σ. 288. Βλ. επ. Εφημ. "Αθηνα", αρ. 169, 11.8.1834, σελ. 680. Βλ. και εφημ. "Σωτήρ", αρ. 59, 12.8.1834, και Ν. Σπηλιάδου, όπ.π., σ. να΄
 4. Βλ. Ανώνυμου, "Η δίκη...", όπ.π. σ. 381.

ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τα καθήκοντά τους, με αποτέλεσμα να αθωώνονται πολλοί ένοχοι¹. Είναι πάντως γεγονός ότι, ενώ ο Κωλέττης επιδίωκε την καταδίωξη των Ναπαίων, ο Άρμανσπεργκ κατάφερε να αναθέσει το έργο των ανακρίσεων και της απονομής της Δικαιοσύνης σε προσωπικότητες που διακρίνονταν για τη μετριοπάθεια τους καθώς και για την αντίθεσή τους προς τον Κωλέττη. Όπως έχει ήδη αναφερθεί πρόεδρος της ειδικής επιτροπής, που συστάθηκε για να διενεργήσει τις ανακρίσεις και να ανιχνεύσει τα βαθύτερα κίνητρα της εξέγερσης στη Μεσσηνία, ορίστηκε ο Α.Ζαΐμης, ο οποίος έδειξε χαρακτηριστική μετριοπάθεια, ενώ ως πρόεδρος του Στρατοδικείου ορίστηκε ο Θωμάς Γκόρντον, ο οποίος επιδίωξε να επιβληθούν ποινές μόνο στους πρωταίτιους. Από τα δημοσιογραφικά όργανα όλων των κομμάτων η διαγωγή του χαρακτηρίστηκε αξιέπαινη. Ακόμη και ο 'Σωτήρ', όργανο του γαλλικού κόμματος, επαίνεσε τη μετριοφρονα και σταθερή στάση του Γκόρντον². Ιδιαίτερα επαινέθηκε και ο δικαστής Α.Λόντας³.

Ο εισαγγελέας Δημήτριος Σούτσος, γαμβρός του Γραμματέα της Δικαιοσύνης (υπουργού) Κ.Σχινά, που στη διάρκεια της δίκης των Κολοκοτρώνη - Πλαπούτα είχε τηρήσει αρνητική στάση απέναντι στους Να-

-
1. Βλ. εφημ. "Σωτήρ", αρ.69, 16.9.1834.
 2. Βλ. εφημ. "Εθνική", αρ. 17, 6.12.1834. Βλ. επ. και εφημ. "Σωτήρ", αρ. 82, 22.11.1834, Παράρτημα .Βλ. και J.Petropoulos, όπ.π.,σελ. 225.
 3. Βλ. Ανώνυμου, " Η δίκη...", όπ.π.,σελ. 381. Βλ. και Φραντζή, όπ.π., σ. 195.

παίους σπλαρχηγούς, τη φορά αυτή συμπεριφέρθηκε ευνοϊκά προς τους κατηγορουμένους, γνωμοδοτώντας ότι το Στρατοδικείο δεν είχε την αρμοδιότητα να κρίνει εγκλήματα εσχάτης προδοσίας και προτείνοντας να δικάσουν οι κατηγορούμενοι από το 'Ανώτατον Εγκληματικόν Δικαστήριον' του Ναυπλίου. Η πρόταση του όμως αυτή απορρίφθηκε¹.

Ενώ ορισμένη μερίδα του Τύπου επαίνεσε το Σούτσο για τη νομική του κατάρτιση και τη δίκαια στάση του², ο προσκείμενος στο γαλλικό κόμμα Τύπος κατέκρινε δριμύτατα τόσο τη γενικότερη στάση του, όσο και το ότι δεν υποστήριξε τη θέση του για μη αρμοδιότητα του Στρατοδικείου, προτού δεχτεί να συμμετάσχει σ αυτό, με αποτέλεσμα να κωλυσιεργεί την απονομή της δικαιοσύνης. Ο συντάκτης, μάλιστα, του 'Σωτήρος' έφθασε στο σημείο να εκφράζει θαυμασμό για την καποδιστριακή περίοδο και για το Στρατοδικείο που συστήθηκε την περίοδο εκείνη, κατά του οποίου είχε ασκήσει στο παρελθόν δριμύτατη πολεμική και αντιπολίτευση, με ευκαιρία την καταδίκη του Γεωργίου Μαυρομιχάλη. Τόση δε αστάθεια εμφάνιζε στις αρχές που υποστήριζε, ώστε κατηγορούσε την Κυβέρνηση γιατί δεν ακολούθησε το παράδειγμα του στρατοδικείου του Αυγουστίνου Καποδίστρια³.

Πρώτος καταδικάστηκε σε θάνατο από το Στρατοδικείο της Κυπριαρχίας ο Γιαννάκης Κρίτσαλης, στις 17 Σεπτεμβρίου 1834. Η διαδικασία της δίκης του διήρκεσε τρεις ημέρες και κρίθηκε ένοχος

1. Βλ. εφημ. " Σωτήρ" ,αρ. 66,6.9.1834.

2. Βλ. εφημ. "Εθνική",αρ.14 και αρ. 18. Βλ. και "Αθηνά" αρ.187.

3. Βλ. εφημ."Αθηνά",αρ. 177, 8.9.1834,σ. 709.

για το αδίκημα της στάσης.

Ο επίτροπος της επικρατείας, Δημήτριος Σούτσος, απήγγειλε την κατηγορία εναντίον του, '... ως διεγείροντος αποστασίαν, τουτέστιν στάσιν κατά της Υπερτάτης Αρχής και ως θελήσαντος δια της στάσεως ταύτης να μεταβάλη, ν ανατρέψη με βίαια μέσα την επισημοτάτην πασών των πράξεων αυτό το πολιτικόν καθεστώς' και ζήτησε να κηρυχτεί ένοχος εσχάτης προδοσίας. Ο πρόεδρος του Στρατοδικείου έθεσε το ερώτημα άν το έγκλημα για το οποίο κατηγορείτο ο δικάζόμενος μπορούσε να κριθεί, σύμφωνα με την προκήρυξη του στρατηγού Σμάλις, από το δικαστήριο αυτό. Το Στρατοδικείο αποφάσισε παμψηφεί ότι ήταν αρμόδιο να δικάσει το έγκλημα της στάσης.

Ως μάρτυρες υπεράσπισης εξετάστηκαν οι Ι. Τομαράς, Σπ. Παχύς, Π. Λυμπερόπουλος, Γ. Μπόρσας, Δ. Πολίτης, Π. Πετρόπουλος, Κ. Γραμματικόπουλος και Π. Γούτσος. Ο συνήγορος του κατηγορουμένου, τον οποίο είχε διορίσει αυτεπάγγελτα το δικαστήριο, παρουσίασε δύο μάρτυρες υπεράσπισης: τη σύζυγο του μοίραρχου Μεσσηνίας και τον κήρυκα της πόλης της Κυπαρισσίας. Το δικαστήριο δέχτηκε ως μάρτυρα μόνο τον κήρυκα, επειδή η άλλη μάρτυς θα κατέθετε πράγματα άσχετα με τη δίκη. Ο Γιαννάκης Κρίτσαλης στην απολογία του είπε ότι οι χωρικοί αποστάτησαν γιατί οι ενοικιαστές των φάρων τους εκμεταλλεύονταν στο ζύγισμα της δεκάτης.

Απόδείξεις για την ενοχή του Γιαννάκη Κρίτσαλη αποτέλεσαν:
α) η ίδια η ομολογία του, ότι δηλαδή στις 29 Ιουλίου 1834 εισέβαλε στην Κυπαρισσία με ένοπλους χωρικούς, ότι συνέλαβε τις εκεί βασιλικές Αρχές και τις οδήγησε στο χωριό του Ψάρι, ότι πήρε χρή-

ματα δημόσια, ότι έκστρατεύοντας με πλήθος ένοπλων χωρικών περιέρχονταν διάφορα χωριά των επαρχιών Μεγαλόπολης και Γόρτυνας μέχρι τη μάχη του Σούλου, β) έγγραφα υπογραμμένα και αναγνωρισμένα από τον ίδιο, στα οποία περιέχονταν διάφορες προτροπές προς άλλους για τη συνέχιση του επιχειρήματος, καθώς και οδηγίες για πολεμικές επιχειρήσεις. γ) Μάρτυρες, οι οποίοι κατέθεσαν ότι είδαν τον κατηγορούμενο επικεφαλής ενόπλων σε διάφορα μέρη, όπως στην Κυπαρισσία, σε άλλα χωριά καθώς και στη μάχη του Σούλου.

Το δικαστήριο παρατήρησε ότι ο κατηγορούμενος διέπραξε και το έγκλημα της εσχάτης προδοσίας, σύμφωνα με το άρθρο 123 του Ποινικού Κώδικα και το αδίκημα της στάσης, το οποίο προβλέπεται στο άρθρο 172 και αποφάσισε να του επιβάλει την ποινή του θανάτου παμψηφεί, ως ενόχου στάσης, (α' εδάφιο του άρθρου 177 του ποινικού νόμου). Καταδικάστηκε επίσης στην επιστροφή των αρπαγέντων χρημάτων, στην πληρωμή των εξόδων της εκστρατείας κατά των ανταρτών, των εξόδων του Δικαστηρίου κ.λπ.

Ο Κρίτσαλης τουφεκίστηκε μέσα σε δύο ώρες, όπως πρόβλεπε ο νόμος. Η ψυχραιμία, με την οποία αντιμετώπισε την εκτέλεσή του, υπήρξε αξιοθαύμαστη. Οι τελευταίες του λέξεις ήταν: ' άδικα αποθνήσκω' δεν επήγαινα εναντίον του Θρόνου επήγαινα δια τα δικαιώματα των Ελλήνων¹.

1. Βλ. Εφημ. "Εποχή", αρ. 15, 15.11.1834 και αρ. 26, 23.12.1834. Βλ. και Εφημ. "Εθνική", αρ. 3, 7.10.1834. Βλ. επ. Εφημ. "Αθηνα", αρ. 180, 19.9.1834, σελ. 724 και αρ. 181, 22.9.1834, σελ. 728. Βλ. επ. Εφημ. "Σωτήρ", αρ. 64, 30.8.1834. Ο Γιαννάκης Κρίτσαλης και ο Α. Τζαμαλής ήταν οι μόνοι που καταδικάστηκαν σε θάνατο. Κατά την Επανάσταση είχαν διακριθεί για την ανδρεία τους. Ο Α. Φραντζής προσπαθώντας να μειώσει τις ευθύνες τους κατά τη μεσσηνιακή εξέγερση αναφέρει (όπ.π., σελ. 195) "... η μωρία των συνωμένη μετά της επαράτου ραδιουργίας όχι τούτους απώλεσε, αλλά εγκατέλειψε και τας πολυαρίθμους

Ο επίτροπος της επικρατείας Δ.Σούτσος υποστήριξε την άποψη ότι ο Γ.Κρίτσαλης είχε κατηγορηθεί ως ένοχος εσχάτης προδοσίας κι επομένως θα έπρεπε να είχε καταδικαστεί με βάση αυτή την κατηγορία κι όχι, όπως τελικά καταδικάστηκε, με την κατηγορία της στάσης¹.

Το Στρατοδικείο μετά την καταδίκη του Κρίτσαλη επανεξέτασε το θέμα και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η καταδικαστική απόφαση εναντίον του Κρίτσαλη, ως ενόχου στάσης, υπήρξε σφάλμα, εφόσον ο τελευταίος είχε κατηγορηθεί ως ένοχος εσχάτης προδοσίας. Επιπλέον, επανέλαβε την άποψη ότι ήταν αναρμόδιο να δικάζει εγκλήματα εσχάτης προδοσίας. Γι αυτό το λόγο, επειδή και πριν από τη δίκη του Κρίτσαλη, είχε κηρυχτεί αναρμόδιο να δικάζει εγκλήματα εσχάτης προδοσίας, είχε καταδικάσει τον Κρίτσαλη ως αρχηγό στάσης που συνοδεύταν από φόνους κι εμπρησμούς, κι όχι ως αρχηγό ένοπλου κινήματος που είχε σκοπό την ανατροπή της κατεστημένης τάξης².

Μετά από την παραπάνω κρίση του Στρατοδικείου υπήρχαν δύο λύσεις, όσον αφορά τις δίκες των κατηγορουμένων που είχαν α-

οικογενείας των εις την παντελή απελπισίαν". Βλ. επ. Γ.Α.Κ. Γραμμ. Δικαιοσύνης, Φ.23, αρ.5680, Πρακτικά της συνεδρίασης περί της υποθέσεως του Γιάννακη Κρίτσαλη, κατηγορηθέντος ως ενόχου εσχάτης προδοσίας.

1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ.163β, Ναύπλιο, 21.9.1834, Πρακτός προς Αντιβασιλεία
2. Βλ. Γ.Α.Κ., στο ίδιο, αρ. 6927, Ναύπλιο, 22.9.1834, Κωλέττης προς Αντιβασιλεία.

ναμιχθεί στις ταραχές της Μεσσηνίας: ή να παραπεμφθούν οι υποθέσεις τους στα κανονικά δικαστήρια, ή να θεωρηθούν τα εγκλήματα, για τα οποία κατηγορούνταν, ως απλή στάση. Ο υπουργός της Δικαιοσύνης Γ. Πραϊδής έκρινε ότι η άποψη του Στρατοδικείου περί αναρμοδιότητάς του για κακουργήματα κατά της εσωτερικής ασφάλειας του κράτους, ήταν παράδοξη κι αντίθετη με το νόμο και τη συνήθεια. Επίσης δεν αποδέχτηκε τη γνώμη του επιτρόπου της επικρατείας, Δημητρίου Σούτσου, να παραπεμφθούν οι υποθέσεις αυτές στα κανονικά δικαστήρια και αποφάνθηκε ότι έπρεπε όλοι οι αυτοурγοί και οι συνένοχοι να δικαστούν από το Στρατοδικείο. Έτσι, έφθσον υπήρχε το προδικασμένο της υπόθεσης του Γιαννάκη Κρίτσαλη, το 'Έκτακτο Στρατιωτικόν Δικαστήριον', εξακολούθησε να δικάζει τους υπόλοιπους κατηγορούμενους κατά τον ίδιο τρόπο¹.

1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ.163β, αρ.6927, Ναύπλιο, 22.9.1834, αναφορά Πραϊδή προς Αντιβασιλεία. Στο ίδιο, Κυπαρισσία, 18.9.1834 αναφορά των δικαστών Θ.Γκρόντον, Π.Γιατράκου, Α.Λόντου, Φ.Φραγκούλη, Σπυρομήλιου προς την Γραμματεία της Δικαιοσύνης. Βλ. και Γ.Α.Κ., στο ίδιο, αρ. 5772, Ναύπλιο, 26.9.1834 αναφορά Πραϊδή προς Έκτακτο Στρατιωτικό Δικαστήριο Μεσσηνίας και Καρυταίνης. Επ. στο ίδιο, Ναύπλιο, 5.9.1834, αναφορά Πραϊδή προς Αντιβασιλεία. Βλ. επ. και "Επιτομές" 797, 46/4, 14.9.1834, Dawkins προς Palmerston, F.O., 32/46/22 (13) Εδώ επαινεύεται από το Dawkins η απόφαση της Αντιβασιλείας να απορρίψει την ένσταση του Στρατοδικείου για αναρμοδιότητα, και την αίτηση του για παραπομπή των επαναστατών στα κανονικά δικαστήρια.

Τα μέλη του Στρατοδικείου, που επιδίωκαν την επιεική μεταχείριση των ενόχων, υποστήριξαν την άποψη ότι διέπραξαν σφάλμα καταδικάζοντας τον Κρίτσαλη ως αρχηγό απλής στάσης, ενώ ήταν ένας από τους αρχηγούς της συνωμοσίας και της εξέγερσης για την ανατροπή ' των καθεστώτων' κι επομένως ένοχος εσχάτης προδοσίας, έγκλημα για το οποίο είχαν κηρύξει αναρμόδιο το δικαστήριό τους, με απώτερο σκοπό να παραπεμφθούν οι υπόδικοι σε κανονικά (τακτικά) δικαστήρια, όπου οι ποινές θα ήταν σίγουρα ελαφρότερες.

Αλλά υπήρχε και μία άλλη σκοπιμότητα στις παραπάνω ενέργειες των δικαστών . Από τη στάση τους, που δήλωσαν αναρμοδιότητα του δικαστηρίου τους για εκδίκαση εγκλημάτων εσχάτης προδοσίας και καταδίκασαν τον Κρίτσαλη ως αρχηγό στάσης, συνάγεται ότι, εφόσον ο νόμος ήθελε ο ένοχος για πολλά εγκλήματα να τιμωρείται για το μεγαλύτερο, αυτό στην προκειμένη περίπτωση ήταν η στάση και όχι η ένοπλη εξέγερση κατά ' των καθεστώτων'. Επομένως εμφάνιζαν την εξέγερση, η οποία είχε ως στόχο την ανατροπή της Κυβέρνησης, ως απλή στάση. Κύριος εισηγητής αυτής της προσπάθειας θεωρήθηκε ο πληρεξούσιος αυλικός επίτροπος Α.Ζαΐμης, ο οποίος είχε επηρεάσει τον πρόεδρο και τα μέλη του Στρατοδικείου προς αυτή την κατεύθυνση¹.

Οι οπαδοί του γαλλικού κόμματος εξέφρασαν τις αντιρρήσεις τους για τον 'περίεργο' τρόπο, που ο επίτροπος επικρατείας Δημή-

1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ.163β, Κυπαρισσία, 18.9.1834, αναφορά Δημήτριου Χρηστίδη προς τον Κωλέττη.

τρίας Σούτσας, εκτελούσε τα καθήκοντά του. Υποδείκνυαν πρὸς τὴν Κυβέρνηση ὅτι ὁ τελευταῖος ἔπρεπε νὰ μετατεθεῖ, γιὰτὶ σὲ ἀντίθετη περίπτωση οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς κρατουμένους θὰ ἀφήνονταν ἐλεύθεροι καὶ θὰ διαλύονταν ταυτόχρονα καὶ οἱ υποψίες γιὰ τοὺς ἐνόχους στὸ Ναύπλιο¹. Στις 12 Σεπτεμβρίου, ὁ Ἰωάννης Κωλέττης ζήτησε τὴν ἀνάκληση τοῦ Ζαΐμη καὶ τὴν ἀντικατάσταση τοῦ Σούτσου².

Μετὰ τὴν ἐκτέλεση τοῦ Γιαννάκη Κρίτσαλη, ὁ Σούτσος πρότεινε νὰ ἀφεθοῦν ἐλεύθεροι 13 συνένοχοι του, γιὰτὶ πίστευε ὅτι ἦταν ἀθῶοι, πράγμα που δὲν ἐνέκρινε ἡ Κυβέρνηση³. Τελικὰ ἀποφασίστηκε ἡ ἀμοιβαία μετάθεση τοῦ Σούτσου με τὸν Εδουάρδο Μάσσων. Ἐπειδὴ ὅμως ὀρισμένοι διέσπειραν φήμες, μὲσω τοῦ Τύπου, σχετικὰ με τὶς διαθέσεις τοῦ Μάσσωνα, γιὰ ἐκφοβισμό, ἡ Κυβέρνηση διαβεβαίωσε ὅτι ὁ τελευταῖος ἀναλαμβάνει τὴν νέα θέση του με ἐπιεικεῖς διαθέσεις⁴.

-
1. Βλ. Γ. Α. Κ., ὄπ. π., Ναύπλιο, 11.9.1834, Ὑπουργικὸ Συμβούλιο.
 2. Ὅπ. π., Ναύπλιο, 12.9.1834, Κωλέττης πρὸς Ἀντιβασιλεῖα.
 3. Ὁ ἐπίτροπος τῆς ἐπικρατείας Δημήτριος Σούτσος ἀνέφερε πρὸς τὸ Ὑπουργεῖο Δικαιοσύνης ὅτι οἱ κατηγορίες που τοῦ προσήπταν ὁ νομάρχης Μεσσηνίας Δημήτριος Χρηστίδης καὶ ὁ ἐκτακτὸς ἐπίτροπος Μεσσηνίας Νικόλαος Πονηρόπουλος, σχετικὰ με τὸ ὅτι ἀπέλυε κρατουμένους καὶ ὅτι προσπαθοῦσε νὰ ἀποδείξει πως ἡ τελευταία συνωμοσία δὲν ἔχει καμιά σχέση με τὴν προηγούμενη των Κολοκοτρώνη-Πλαπούτα, καθὼς καὶ νὰ ἀποκρύψει τὴν πραγματικὴ τῆς πηγῆς, ἦταν ἀνυπόστατες. Ὑποστήριξε ὅτι σκοπὸς τοῦ υπῆρξε ἡ ἐξακρίβωση των πραγματικῶν αἰτίων, γεγονός στο ὁποῖο οφείλεται ἡ ἐκδοση σὲ μιὰ μόνον ἡμέρα 19 ἐνταλμάτων σύλληψης καὶ τόνιζε ὅτι ἀποψὴ του ἦταν νὰ τιμωρηθοῦν περισσότεροι ἀπο τοὺς πέντε ἐνόχους που ἀνέφερε ἡ ὑπουργικὴ προκήρυξη (Βλ. Γ. Α. Κ., Γραμμ. Ἐσωτ., Φ. 163β, Κυπαραρσία, 17.9.1834).
 4. Βλ. Ἐφημ. "Ἐθνικὴ", ἀρ. 4, 11.10.1834. Βλ. καὶ Ἐφημ. "Ἀθηνα" ἀρ. 182, 26.9.1834, σ. 732.

Στο μεταξύ δόθηκε η διαταγή μετάθεσης του Στρατοδικείου από την Κυπαρισσία στην Πύλο, επειδή οι συνθήκες φυλάκισης των κρατουμένων ήταν πολύ δύσκολες. Στην Κυπαρισσία δεν υπήρχε καμιά ασφάλεια για τους κρατουμένους, επειδή στην πόλη δεν υπήρχαν τα κατάλληλα καταλύματα, ούτε δημόσια 'ειρκτή', ούτε ιδιωτικά οικήματα, που θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν γι αυτό το σκοπό, ούτε το φρούριο της ήταν σε καλή κατάσταση. Η θέση της, επίσης, και τα ερείπια που βρίσκονταν σ αυτήν μπορούσαν να διευκολύνουν κά-θε απόπειρα των κρατουμένων για απόδραση, πολύ περισσότερο μά-λιστα εφόσον δεν υπήρχε αρκετή στρατιωτική δύναμη κι εθνοφυλακή. Στην Κυπαρισσία διέμεναν μόνο δύο λόχοι πεζικού, δύναμη που δεν θεωρείτο επαρκής, εφόσον υπήρχαν στις φυλακές σαράντα περίπου κρα-τούμενοι, των οποίων ο αριθμός αυξανόταν. Ο νομάρχης Μεσσηνίας έκρινε σκόπιμο να σχηματίσει μιά ένοπλη δύναμη εξήντα εθνοφυλά-κων με την προοπτική να μειωθεί η δύναμη αυτή κατά το ήμισυ, σε περίπτωση που θα αποστέλλοταν δύναμη ενός ακόμη λόχου και ενός αποσπάσματος 8-10 ιππέων¹.

Η εντολή του επιτρόπου της επικρατείας Σούτσου ήταν να κρα-τούνται οι φυλακισμένοι κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να μη έχουν κα-μιά επικοινωνία μεταξύ τους, Εξ αιτίας της έλλειψης κατάλληλων κτιρίων, ο μοίραρχος Μαυρομιχάλης είχε τοποθετήσει τους περισσό-τερους κρατουμένους σε μιά υπόγεια φυλακή, 'απ όπου όμως αναγκάστη-κε να τους βγάλει γρήγορα, λόγω της μεγάλης υγρασίας και της έλ-

1. Βλ. Εφημ. "Εποχή", αρ. 4, 7.10.1834 .Βλ. και Γ.Α.Κ. Γραμμ. Εσωτ. Φ.163, Κυπαρισσία, 22.8.1834, Ζαΐμης προς Σμάλτς.

λειψης καθαρού αέρα. Στη συνέχεια ο μαίραρχος, για να μπορέσει να τους φυλακίσει ασφαλέστερα, έκρινε σκόπιμο να τους κρατήσει στο ερειπωμένο κάστρο της Κυπαρισσίας, το οποίο χρειαζόταν απαραίτητα μιά σχετική επισκευή και, κυρίως, μιά ασφαλή πύλη¹. Τελικά οι κρατούμενοι αυτοί μεταφέρθηκαν στην Πύλο.

Μεταφέρθηκαν επίσης από το Ναύπλιο στην Πύλο, για να δικαστούν από το Στρατοδικείο, οι Νικηταράς, Δημήτριος Καλλέργης, Γενναίος Κολοκοτρώνης, Κολίνος Κολοκοτρώνης, Νικόλαος Σπηλιόδης, Π. Βαλσαμάκης, Δημήτριος Τσόκρης, Ν. Στρατηγόπουλος. Κατά τις μαρτυρίες των ίδιων των φυλακισμένων "... σταλέντες ύποπτοι ετέθησαν εις φρικώδεις φυλακάς, όπου μόλις ανέπνεον"². Σ αυτή τη φοβερή κράτηση απέδωσε ο Γενναίος Κολοκοτρώνης τον πρόωπο θάνατο του αδελφού του Κολίνου³.

Όλες σχεδόν οι φυλακές της Πύλου βρίσκονταν σε άθλια κατάσταση, με αποτέλεσμα να καθιστούν και την πιά απλή κράτηση πραγματική κόλαση και να θέτουν σε κίνδυνο την υγεία αλλά και τη ζωή των φυλακισμένων⁴. Επισημαίνεται ακόμη η άρνηση των στρατιωτικών Αρχών να ενεργήσουν τη μεταφορά των κρατουμένων σε πιά υγιεινά

1. Τα έξοδα των επισκευών αυτών ανέρχονταν σε 50 δρχ. (βλ. Γ.Α.Κ., όπ.π., Κυπαρισσία, 23.8.1834, Χρηστίδης προς Α. Ζαΐμη. Στο ίδιο 25.8.1834 Ζαΐμης προς Χρηστίδη. Στο ίδιο, 26.8.1834, Μαυρομιχάλης προς Νομαρχία Μεσσηνίας. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 1.
2. Βλ. Σπηλιόδης, όπ.π., προλεγόμενα, σελ. νβ! Γενναίου Κολοκοτρώνη "απομνημονεύματα" χειρόγραφο Β!, 1821-1862, Αθήνα, 1961, σελ. 76. Βλ. και εφημ. "Αθηνά" αρ. 180, 19.9.1834, σ. 724, αρ. 186, 10.10.1834, σ. 748, Εφημ. "Εποχή", αρ. 4, 7.10.1834
3. Γενναίου Κολοκοτρώνη, όπ. π.
4. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 163β, Πύλος, 3.10.1834.

κτίρια, όπως είχε ζητήσει ο επίτροπος επικρατείας Μάσων και είχε εγκρίνει το υπουργείο Δικαιοσύνης¹. Ιδιαίτερα βάνουση ήταν και η συμπεριφορά της βαυαρικής φρουράς που τους επιτηρούσε, γεγονός που οφείλεται στο ότι προερχόταν από το αφοπλισμένο και αιχμαλωτισμένο στα γεγονότα της Μάνης βαυαρικό τάγμα, το οποίο διαπνεόταν από πνεύμα εκδίκησης².

Όταν ο Δημήτριος Σούτσος έφτασε στο Ναύπλιο, αφού ζήτησε, όπως αναγγέλθηκε, να μετατεθεί εκεί για λόγους υγείας³, πέτυχε να απολυθούν, ύστερα από κράτηση 14 μηνών, οι αδελφοί Αδάμ και Αναγνώστης Παπατσώρης, ο Αθανάσιος Γρηγοριάδης, ο Κ. Πελοπίδας, ο Δ. Χαϊδάς, ο Ν. Μπούκουρας, ο Γ. Αθανασιάδης, και ο Α. Φραντζής, οι οποίοι βγήκαν από τη φυλακή, "... ασθενείς και πένητες, απολέσαντες εκ των επιδρομών των αποσπασμάτων πάσαν την κινητήν περιουσίαν των και έζησαν εν γυμνότητι και λιμώττοντες"⁴.

1. Στο ίδιο, Ναύπλιο, 6.10.1834, και Μεθώνη, 2.10.1834.

2. Βλ. "Γενναίου Κολοκοτρώνη", όπ.π., σ. 76.

3. Βλ. Εφημ. "Εθνική", αρ. 1, 1.10.1834, σ. 4. Βλ. επ. Εφημ. "Εποχή" αρ. 15, 15.11.1834. Πρβλ., Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 163β Ναύπλιο, 22.9.1834, Γ. Πραΐδης πρὸς Αντιβασιλεία. Υπάρχει και πιστοποιητικό του γιατρού του Νομού Μεσσηνίας Ν. Φωτεινού, όπου αναφέρεται, ότι ο Δημήτριος Σούτσος, έπασχε από ασθένεια αναπνευστικού συστήματος και επιβαλλόταν η μετάθεση του (Γ.Α.Κ., στο ίδιο, αρ. 17117, Κυπαρισσία, 19.9.1834 -πιστοποιητικό του γιατρού Ν.Α. Φωτεινού).

4. Βλ. Α. Φραντζή, όπ.π., Τομ. Γ!, σ. 174. Βλ. και Εφημ. "Αθηνά", αρ. 195, 10.11.1834, σ. 780.

Οι καποδιστριακοί θεωρούσαν ότι αν ο προκάταχος του Δημητρίου Σούτσου, Εδ. Μάσσων, ο οποίος χαρακτηριζόταν ως το '... ευτυχέστερον ὄργανον του αρχηγού του ψευδοσυνταγματισμού', και ως '... άξιος αντιπρόσωπος των αγγλικών βεσμοθεσιών εις την Ελλάδα', είχε παραμείνει στο Ναύπλιο, όλοι αυτοί που αποφυλακίστηκαν δεν θα είχαν αφεθεί ελεύθεροι. Είναι χαρακτηριστικό ότι αυτοί ελευθερώθηκαν όταν '... η επιτροπεία έμεινεν εις χείρας καθαράς και μή επηρεαζομένης από ενεργείας ξένας προς τη δικαιοσύνη', δηλαδή όταν ο Εδ. Μάσσων αντικαταστάθηκε από το Δημήτριο Σούτσο.

Υποστηρίχθηκε μάλιστα μέσω του Τύπου, ότι τότε μόνο θα θριάμβευε η δικαιοσύνη, όταν οι υπαίτιοι των αυθαιρέτων αυτών φυλακίσεων εισάγονταν σε δίκη και αναγκάζονταν να λογοδοτήσουν¹.

Σύμφωνα με κατάλογο της Γραμματείας της Δικαιοσύνης² αναφέρονταν ως κρατούμενοι κατά το έτος 1833, μετά τις 11 Σεπτεμβρίου, για λόγους κρατικής ασφάλειας οι παρακάτω:

Α.Γρηγοριάδης	από την Κυπαρισσία
Κ.Κυριακός	από την Καλαμάτα
Αμπρόσιος Πρωτοσύγγελος	από την Κυπαρισσία
Γ.Αθανασιάδης	από τη Σύμρνη
Δ.Χοιδός	
Κ.Πελοπίδας	
Ν.Μπούκουρας	
Ιωάννης Καλοκατρώνης	
Θαδωράκης Γρίβας	
Κίτσος Τζαβέλας	

1. Βλ. Εφημ. "Εθνική", αρ. 15, 29.11.1834

2. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Δικαιοσύνης, Φ.23, αρ. 21615, Ναύπλιο 21.1.1835

Νικόλαος Κριεζώτης

Ιωάννης Μαμούρης

Τσάμης Καρατάσος

Σπυρομήλιος

Ιωάννης Ρούκης

Κ. Δουμπιώτης

Γεώργιος Βάγιος

Ιωάννης Πρεβεζάνος (Τρικολάρος)

Κωνσταντίνος Δημητρακόπουλος (Αλωνιστιώτης)

Η εφημερίδα 'Εποχή' υπενθύμιζε συνεχώς ότι οι παραπάνω φυλακισμένοι κρατούνταν πάνω από ένα χρόνο χωρίς να τους κοινοποιείται η αιτία της φυλάκισης τους και έθετε το ερώτημα, με ποιό τρόπο θα αποζημιώνονταν για τις τόσες ταλαιπωρίες που είχαν υποστεί άδικα σε περίπτωση που θα αποδεικνύονταν αθώοι¹. Από τους κρατούμενους αυτούς των φυλακών του Ναυπλίου δικάστηκαν οι Κ. Δημητρακόπουλος Γ. Βάγιος και Ιωάννης Πρεβεζάνος, ενώ οι υπόλοιποι, για τους οποίους δεν υπήρχαν αρκετές ενδείξεις - όπως ο Αμβρόσιος Πρωτοσύγγελος, Αθανάσιος Γρηγοριάδης, Ν. Μπούκουρας, Κ. Πελοπίδας, Γ. Αθανασιάδης και Δ. Χοϊδάς - θα είχαν ήδη απελευθερωθεί, κατά τους κυβερνητικούς ισχυρισμούς, αν στο μεταξύ δεν είχαν ξεσπάσει οι ταραχές της Μεσσηνίας².

Μέ αφορμή τη δίκη και την αθώωση, μετά από κράτηση 15 περί-

1. Βλ. Εφημ. "Εποχή", αρ. 6, 14.10.1834.

2. Βλ. Γ.Α.Κ. Γραμμ. Δικαιοσύνης, Φ.23, αρ. 4111, Ναύπλιο, 2.10.1834, επίτροπος επικρατείας Π. Κυπαρίσσης προς τη Γραμμ. Δικαιοσύνης. Στο ίδιο, αρ. 6539, Ναύπλιο, 5.11.1834, Γ. Πραΐδης προς Αντιβασιλεία.

που μηνών, των Κ.Δημητρακόπουλου, Γ.Βάγια και Ιω.Πρεβεζάνου, που κατηγορούνταν ως συναίτιοι των καταδικασθέντων Θ.Κολοκοτρώνη και Δ.Πλαπούτα για διάδοση στάσης, ο φιλοκαποδιστριακός Τύπος υπενθύμιζε ότι, βάσει του άρθρου 132 της ' εγκληματικής δικονομίας, οι συναίτιοι εις μίαν και την αυτήν εγκληματικήν πράξιν έπρεπε να συμπεριλαμβάνονται εις την αυτήν κατηγορίαν'. Επομένως, οι Θ.Κολοκοτρώνης και Δ.Πλαπούτας, κρατούνταν στη φυλακή για λόγους πολιτικούς και όχι δικαιοσύνης. Γιατί αυτοί οι δύο μόνο, άν και είχαν κατηγορηθεί ως συναίτιοι των άλλων, παρέμειναν φυλακισμένοι. Επίσης οι Ν. Μπούκουρας, Δ.Χοϊδάς κ.ά., που είχαν κατηγορηθεί ως υπεύθυνοι για αναφορά προς τον αυτοκράτορα της Ρωσίας, απολύθηκαν λόγω έλλειψης στοιχείων εναντίον τους. Απολύθηκαν ακόμη, οι Αμβρόσιος Πρωτσούγγελος και Αθ. Γρηγοριάδης, ενώ οι δύο στρατηγοί, πού είχαν κατηγορηθεί ως συναίτιοι αυτών '... αναφορικώς ως προς τινα με ληστάς συνεννόησιν, ήτις εγεννήθη εις τινα γραφεία, τα οποία είναι αρκετά γνωστά...', παρέμειναν στίς φυλακές¹.

Οι Καποδιστριακοί ήταν ικανοποιημένοι με τις απολύσεις των κρατουμένων και εξέφραζαν την ευγνωμοσύνη τους προς την Κυβέρνηση: '... είμεθα ευγνώμονες προς την Κυβέρνησίν μας δι όσα έλαβε φροντίδας, ώστε ν αποκλυφθή η επισκιαζομένη ένεκα των επιπολαζόντων παθών των κορμάτων αλήθεια, και να ελευθερωθή η καταδυναστευομένη αθώατης η Κυβέρνησις δεν παύει του να μας δίδη καθημερινώς νέα δείγματα των πατρικών φροντίδων της'².

-
1. Βλ. Εφημ. "Εποχή", αρ. 14, 11.11.1834 και αρ. 16, 18.11.1834. επ. αρ. 17, 22.11.1834 και αρ. 19, 29.11.1834. Πρβλ. με Εφημ. "Εθνική", αρ. 13, 22.11.1834
 2. Βλ. Εφημ. "Εποχή", αρ. 17, 22.11.1834.

Ο Εδουάρδος Μάσσων διορίστηκε επίτροπος της επικρατείας στο Στρατοδικείο Μεσσηνίας και Καρύταινας στις 24 Σεπτεμβρίου. Οι οδηγίες, που του δόθηκαν από τον υπουργό Δικαιοσύνης Γ.Πραΐδη, αποδείκνυαν το πνεύμα επιεικειάς που είχε επικρατήσει με την επέμβαση του Άρμανσπεργκ για ευνοϊκή μεταχείριση των κρατουμένων, που κατηγορούνταν για την ανάμιξη τους στη μεσσηνιακή εξέγερση. Ο Μάσσων καλείτο να μεταβεί το συντομότερο δυνατά στη νέα του θέση, γιατί κάθε αναβολή θα ήταν σε βάρος του έργου του Στρατοδικείου. Αναφερόταν η επιθυμία της Κυβέρνησης να ανακαλυφθεί η πραγματική πηγή της στάσης και να τιμωρηθούν οι αρχηγοί αυτής και μάλιστα οι πέντε που αναφέρονταν στην Κυβερνητική προκήρυξη και όχι να προσάγεται στο Στρατοδικείο πλήθος ατόμων που είχαν παρυσυρθεί από τους στασιαστές. Προτεινόταν, ως προτιμότερη λύση, η επιβολή ποινών περιοριστικών της ελευθερίας ή καθεστώτος αστυνομικής επιτήρησης¹.

Το Στρατοδικείο εξακολούθησε να χαρακτηρίζει την εξέγερση ως στάση και καταδίκασε μόνο όσους από τους κατηγορούμενους αποδεικνύονταν ότι είχαν συμμετάσχει σ αυτή. Όσοι απλά παρυσύρθηκαν, αλλά δεν πολέμησαν εναντίον της εξουσίας, απολύονταν.

Ο Μάσσων, όπως και ο προκάτοχος του Δ.Σούτσος, πρόβαλε ένσταση αναρμοδιότητας του Στρατοδικείου και πρότεινε να πα-

1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ., Φ. 163β, αρ. 5741, Ναύπλιο, 26.9. 1834, Γ.Πραΐδης προς Εδ. Μάσσωνα. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 16

ραπεμφθούν οι κατηγορούμενοι στα τακτικά δικαστήρια. Ο υπουργός Δικαιοσύνης απέρριψε και πάλι την πρόταση αυτή του επίτροπου της επικρατείας¹.

Μετά την άφιξη του Εδ. Μάσσων στην Πύλο και την αλλαγή στη σύνθεση του Στρατοδικείου, πρώτος δικάστηκε ο Μητροπέτροβας, στις 8 Οκτωβρίου 1834. Επειδή δεν είχε συνήγορο, το Δικαστήριο διόρισε αυτεπάγγελα τον Ν. Παντελέοντα.

Στην απολογία του ο Μητροπέτροβας υποστήριξε ότι δεν ήταν αρχηγός στάσης, ότι δεν είχε πάρει μέρος στη μάχη του Ασλάναγα, ότι συνεννοήθηκε με τους επαναστάτες δύο ημέρες μετά την κήρυξη της εξέγερσης. Αρνήθηκε, επίσης, την κατηγορία ότι ορισμένα έγγραφα που έφεραν την υπογραφή του, με τα οποία προτρέπονταν σε στάση διάφορα χωριά, ήταν δικά του, επικαλούμενος το γεγονός ότι ήταν αγράμματος. Ο Μάσσων, ο οποίος αγόρευσε με πολλή εμπάθεια και πολλές φορές έξω από το θέμα, σε βαθμό που να παρατηρηθεί από τον πρόεδρο του Στρατοδικείου, ισχυρίστηκε ότι ο Μητροπέτροβας είχε γράψει προς το Γαλάνη Κουμουνδουράκη ύποπτες σχετικά με το θέμα επιστολές και ζήτησε την εξέταση του Κουμουνδουράκη, ο οποίος ήταν κι αυτός υπόδικος. Σ αυτή την πρόταση ο συνήγορος εναντιώθηκε, ενώ το δικαστήριο δέχτηκε να προσέλθει ο Κουμουνδουράκης. Ο τελευταίος όμως αρνήθηκε ότι είχε σχέση με τις επιστολές αυτές. Κατόπιν εξετάστηκαν πέντε μάρτυρες κατηγορίας, από τους οποίους

1. Βλ. Εφημ. "Εθνική", αρ. 14, 25.11.1834, βλ. επ. Εφημ. "Εποχή" αρ. 16, 18.11.1834.

οι τέσσερις ήταν στασιαστές και κατέθεσαν ότι άκουσαν χωρικούς να απακαλούν το Μητροπέτραβα αρχηγό τους¹. Ο Παντολέων, συνήγορος του γέροντα σπλαρχηγού, υποστήριξε την απαλλαγή του τελευταίου, εφόσον δεν αποδείχτηκε αρχηγός. Το Δικαστήριο κήρυξε ένοχο στάσης το Μητροπέτραβα, βάσει του άρθρου 177 του Ποινικού Κώδικα και τον καταδίκασε σε θάνατο, με την ευχή να του δοθεί βασιλική χάρη, πράγμα που έγινε. Έτσι η ποινή του μετατράπηκε σε ισόβια δεσμά, 'ως υπέργηρου και αγωνισθέντος υπέρ πατρίδος', μετά δε δύο χρόνια αποφυλακίστηκε². Η προχωρημένη ηλικία του Μητροπέτραβα και η γενική εντύπωση ότι παρασύρθηκε στην εξέγερση από απερισκεψία, καθώς και η μεγάλη του προσφορά στον Αγώνα, ήταν οι λόγοι που συνετέλεσαν στο να του δοθεί χάρη³.

Ακολούθησε στις 17 Οκτωβρίου η δίκη του Νικήτα Ζερμπίνη από το χωριό Ζελέχοβα της Ολυμπίας, ανεψιού του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη. Ο επίτροπος της επικρατείας τον κατηγορήσε ως αρχηγό της στάσης της 29ης Ιουλίου 1834 και ως υπαίτιο του θανάτου ενός χωροφυλάκα. Αφού αποφασίστηκε ότι το έγκλημα της στάσης μπορούσε να κριθεί από το Στρατοδικείο, κηρύχτηκε ο κατηγορούμενος ένοχος στάσης παμψηφεί. Απόδειξη της ενοχής του υπήρξε η ίδια η ομολογία του, στην οποία παραδέχτηκε ότι πήρε μέρος στη στάση κατά την πολιορκία της Ανδρίτσαινας και κατά την εκστρατεία των στασιαστών στην επαρ-

1. Βλ. Εφημ. "εποχή", ο.π.

2. Βλ. εφημ. "Αθηνα", αρ. 190, 24.10.1834, σ. 760, αρ. 194, 7.11.1834, σελ. 775
Βλ. και εφημ. "Εθνική", αρ. 12, 18.11.1834 και Εφημ. "Σωτήρ", αρ. 75, 25.10.1834. Βλ. επ. Εφημ. "Εποχή", αρ. 7, 18.10.1834.

3. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 163β, φύλος 6.10.1834.

χία του Πύργου. Μάρτυρες, επιπλέον, κατέθεσαν ότι τον είδαν μαζί με άλλους στασιαστές στην Ανδρίτσαίνα, καθώς και να αφοπλίζει και να καταδιώκει ένα χωροφύλακα στο χωριό Ζελέχοβα. Σχετικά με την υπόθεση του χωροφύλακα αναφέρθηκε ότι στις 29 Ιουλίου 1834 είχε πάει εκεί ο Μήτρος Πλαπούτας, καταδιωκόμενος από δύο χωροφύλακες σταλμένους από το Λυκούργο Κρεστενίτη. Οι χωρικοί συνέλαβαν τον ένα χωροφύλακα και τον αφοπλίσαν· ο άλλος κατά την καταδίωξή του έπεσε, κτύπησε βαριά και πέθανε. Ο επίτροπος επικρατείας Μάσσων πρότεινε στη δίκη του Νικήτα Ζερμπίνη ως μάρτυρες τρεις πρόκριτους και τρεις χωροφύλακες· από τους μάρτυρες όμως αυτούς οι πρόκριτοι δεν χαρακτήρισαν το Ζερμπίνη ως αρχηγό στάσης. Παρότι ο Μάσσων ζήτησε για τον κατηγορούμενο την ποινή του θανάτου, το Στρατοδικείο τον καταδίκασε σε 'πρόσκαιρα δεσμά' 15 ετών ως απλό 'συναίτιον στάσης' ¹.

Στη συνέχεια δικάστηκαν οι Αναστάσιος Τσαμαλής, Νικήτας Τσίτουρας και Αθανάσιος Γκάβδας από το χωριό Ασλάναγα της επαρχίας Καλαμών. Ο επίτροπος κατηγορήσε τον Τσαμαλή ως αρχηγό και 'αδηγόν στάσης', τους δε Τσίτουρα και Γκάβδα ως 'συναιτίους'. Οι δύο τελευταίοι αθωώθηκαν, ενώ ο Τσαμαλής κρίθηκε ένοχος παμψηφεί. Απόδειξεις της ενοχής του ήταν: α) η ομολογία του, β) διάφοροι μάρτυρες που κατέθεσαν ότι τον είδαν στη μάχη του Ασλάναγα, όπου συνέλαβε κι ένα βασιλικό ίππο, γ) το ότι πίεζε χωρικούς να πάρουν

1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 163β, Πύλος, 18.10.1834. Βλ. επ. Εφημ. "Αθηνά" αρ. 191, 27.10.1834, σ. 764 και εφημ. "Εποχή", αρ. 18, 25.11.1834.

μέρος στην αποστασία. Ο Τσαμαλής υποστήριξε στην απολογία του ότι δεν γνώριζε τίποτε πριν από την έκρηξη της εξέγερσης. Οι έξι μάρτυρες, τρείς χωροφύλακες και τρείς πολίτες, τους οποίους κάλεσε ο επίτροπος, κατέθεσαν ότι ο Τσαμαλής πήρε μέρος στην αποστασία, πρωταγωνιστώντας στη μάχη του Ασλάναγα και πολεμώντας τις κυβερνητικές δυνάμεις, που ο ίδιος είχε οδηγήσει εκεί με την υπόσχεση να βοηθήσει στην καταδίωξη των στασιαστών.

Το Δικαστήριο έλαβε υπόψη ότι ο Τσαμαλής, επικεφαλής ένοπλων συγχωριανών του, καθώς και κατοίκων άλλων χωριών, επιτέθηκε στις 30 Ιουλίου εναντίον των βασιλικών στρατευμάτων, που ήταν στρατοπεδευμένα στο χωριό Ασλάναγα και ότι ακολουθούσε παντού τις αποστατικές κινήσεις του Μητροπέτροβα, αρχηγού όλων των αποστατών της περιοχής. Υπολόγισε επιπλέον το γεγονός ότι ο Τσαμαλής πήγαινε σε διάφορα χωριά και υποχρέωνε τους κατοίκους να τον ακολουθήσουν. Μετά τη διάλυση των αποστατών, ο Τσαμαλής και οι άλλοι δύο κατηγορούμενοι, Τσίτουρας και Γκάβδας, παρέμειναν κρυμμένοι στο έλος Μπισμπάρδι μέχρι την 1η Οκτωβρίου, οπότε και συνελήφθησαν. Το δικαστήριο αθώωσε τον Τσίτουρα και τον Γκάβδα, επειδή, εκτός από το γεγονός της απόκρυψής τους, δεν βρέθηκε καμιά άλλη μαρτυρία εναντίον τους και καταδίκασε τον Τσαμαλή σε θάνατο. Η ποινή του εκτελέστηκε μέσα σε δύο ώρες με τουφεκισμό. Όταν εκτελέστηκε ο Τσαμαλής ήταν 30 χρόνων. Το λείψανό του τάφηκε στο φρούριο της Πύλου σε τοποθεσία που μέχρι σήμερα είναι γνωστή ως 'του Τσαμαλή το μνήμα'. Θεωρείτο ότι ήταν πολύ ανδρείος και υπόμεινε το θάνατο με αξιοπρέπεια και γενναιότητα. Η παράκλησή του να του δοθεί παράταση

24 ωρών για να συναντηθεί με τη γυναίκα του και τα παιδιά του δεν έγινε αποδεκτή¹.

Στις 18 και 19 Οκτωβρίου έγινε η δίκη του Μήτρου και του Κόλια Πλαπούτα, καθώς και άλλων Γορτυνίων. Το Στρατοδικείο καταδίκασε τους δύο πρώτους σε φυλάκιση 15 ετών, αθρώνοντας τους υπόλοιπους. Λίγο καιρό αργότερα, οι Πλαπούτες κατάφεραν να δραπετεύσουν, αλλά συνελήφθησαν αμέσως. Ο Όθων τους έδωσε χάρη μετά την ενηλικίωση του ύστερα από παράκληση της μητέρας τους Ελένης².

Το Στρατοδικείο καταδίκασε στις 31 Οκτωβρίου επτά άτομα από την περιοχή της Τριφυλίας ως 'συναιτίους' στάσης, παρόλο ότι είχαν κατηγορηθεί ως αρχηγοί και οδηγοί στάσης, στις παρακάτω πινές.

Αναγν. Ντρίκολιόπουλος	πρόσκαιρα δεσμά 15 χρόνων
Καλόγηρος Παπαθεοδώρου	πρόσκαιρα δεσμά 15 χρόνων
Χρήστος Μπούκαλης	πρόσκαιρα δεσμά 15 χρόνων
Γ. Φαύτσας	ειρκτή 5 χρόνων
Γιαννάκης Τασόπουλος	ειρκτή 5 χρόνων
Γ. Κωστόπουλος	φυλάκιση 2 χρόνων
Κ. Οικονομόπουλος	φυλάκιση 2 χρόνων

Το Δικαστήριο ασχολήθηκε ιδιαίτερα με τον Κ. Οικονομόπουλο, του

-
1. Βλ. Γ. Α. Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 163β, Πύλος 25.10.1834 και στο ίδιο αρ. 6412, Πύλος, 24.10.1834. Βλ. επ. Εφημ. "Αθηνά", αρ. 194 7.11.1834, σ. 775. Επ. Εφημ. "Εποχή", αρ. 26, 23.12.1834. Για την ανδρεία και την προσφορά του Α. Τζαμαλή στον Αγώνα Βλ. αρχείο Δουκάκη ΕΒΕ Μ. 248.
 2. Βλ. Εφημ. "Εποχή", αρ. 42, 28.2.1834 και Εφημ. "Αθηνά" αρ. 224, σ. 910.

οποίου τόνισε το νεαρό της ηλικίας, τις σημαντικές θυσίες της οικογένειάς του κατά την Επανάσταση καθώς και το γεγονός ότι δεν συμπεριφέρθηκε, κατά τη διάρκεια της αποστασίας, απάνθρωπα και βάνουσα¹.

Το ίδιο Στρατοδικείο καταδίκασε, στις 26 Οκτωβρίου, τον Ασημάκη Σεργόπουλο σε εικοσαετή φυλάκιση. Ο Σεργόπουλος, που εξετάστηκε επτά ώρες, κατέθεσε ότι η συνωμοσία οργανώθηκε στο Ναύπλιο στις 18 Ιουλίου από τους Νικήτα Σταματελόπουλο (Νικηταρά), Δημήτρη Τσόκλη, Γενναίο Κολοκοτρώνη και Π. Βαλσαμάκη και ότι σύμφωνα με τις οδηγίες τους περιέτρεχε πολλές επαρχίες της Πελοποννήσου και κατήγαυσε τους Δημογέροντες. Επανάλαβε επίσης όσα είχε καταθέσει στον συνταγματάρχη Κανέλλα Δεληγιάννη².

Στις 3 Νοεμβρίου έγινε η δίκη του Δημογέροντα του χωριού Καραμουσταφά, Δημητρίου Μπουτούρη, ο οποίος κατηγορείτο ως οδηγός στάσης. Κρίθηκε ένοχος και καταδικάστηκε σε ειρκτή οκτώ χρόνων, ως απλός συναίτιος στάσης³.

Μετά από σημαντικές αποκαλύψεις, που είχαν προβεί ορισμένοι

-
1. Βλ. ΙΕΕΕ, αρ. 9627, Αρχείο Χρηστίδη, Λεοντάρι 14.8.1834. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Δικαιοσύνης, Φ.23, αρ. 6551, Πύλος, 31.10.1834, Πρακτικά συνεδριάσεως περί της υποθέσεως των Γιαννάκη Τασόπουλου και Αναγνώστη Ντριοκλιόπουλου κ.λπ..... κατηγορηθέντων ως αρχηγών και οδηγών της στάσης. Βλ. επ. εφημ. "Αθηνα", αρ. 195, 10.11.1834, σ. 779.
 2. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ. Φ.163β, αρ. 6413, Ναύπλιο, 31.10.1834, αναφορά Γεωργίου Πραΐδη προς την Αντιβασιλεία. Βλ. επ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ. Φ.163β, αρ. 6610, Κυπαρισσία, 1.9.1834, Αναφορά του Κωστάκη Ρίζου προς την Γραμματεία των Εσωτερικών. Πρβλ. με εφημ. "Αθηνα", αρ. 192, 31.10.1834, σ. 768 και με εφημ. "Σωτηρ", αρ. 66, 6.9.1834.
 3. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Δικ., Φ.23, Πύλος, 3.11.1834, πρακτικά συνεδριάσεως περί της υποθέσεως του Δημητρίου Μπουτούρη... ως αρχηγού της στάσεως.

αρχηγοί της μεσσηνιακής εξέγερσης, συνελήφθησαν -όπως έχει ήδη αναφερθεί - και πολλές σημαίνουσες προσωπικότητες του καποδιστριακού κόμματος, για λόγους κρατικής ασφάλειας, όπως οι: Δημήτριος Καλλέργης, Νικόλαος Σηλιιάδης, Δημήτριος Τσόκρης, Νικήτας Σταματελόπουλος, Β. Ζαφειρόπουλος, Γ. Αντωνόπουλος, Κανέλλος Μαθωναίος, Βασίλειος Δημητρακόπουλος Αλωνιστιώτης, Κολίνος Κολοκοτρώνης, Στέφανος Βαλιάνος, Γιαννάκης Ράγκος, Άννινος, Π. Βαλσαμάκης, Δ. Ραζής¹, πατέρας και γιός Στεκούλης, Ευάγγελος Ποταμιάνος, Στέλιος Συνοδινός, Ανδρέας Μεταξάς, Στ. Μήτζας, Β. Ζαχαρόπουλος, Χ. Λυκιαρδόπουλος, κ.ά., περίπου 150².

Ο Καλλέργης είχε συλληφθεί και κλειστεί στο Ίιτς Καλέ αμέσως μετά την επάνοδο του από τη Ρωσία. Λόγος της σύλληψης στάθηκε επιστολή που βρέθηκε πάνω του, στην οποία υποσχόταν να βρίσκεται στην Ελλάδα στις 31 Ιουλίου, μέρα κατά την οποία είχε οριστεί η εξέγερση³. Κατά μία άλλη εκδοχή, συνελήφθη επειδή βρέθηκε πάνω του

-
1. Ο Δ. Ραζής φαίνεται ότι έκανε ορισμένες αποκαλύψεις στην Κυβέρνηση, σχετικά με την εξέγερση στη Μεσσηνία και στη συνέχεια αποπειράθηκε να αυτοκτονήσει, ίσως μετά από τις απειλές που του έκαναν συγκατηγορούμενοί του (βλ. Εφημ. "Αθηνά", αρ. 169, 11.8.1834, σ. 680, αρ. 170, 15.8.1834 σ. 683, εφημ. "Σωτήρ", αρ. 59, 12.8.1834. Βλ. και Γ.Α.Κ., Γραμμ. Δικαιοσύνης, Φ. 23, Ναύπλιο, 18.8.1834, Ρίζος - Αντιβασιλεία.
 2. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Ναύπλιο, 9.8.1834, στο ίδιο Γραμμ. Δικ., Ναύπλιο, 21.1.1834, κατάλογος φυλακισμένων... Βλ. και Ανώνυμου, "Η Δίκη...", σσ. μζ', 380.
 3. Βλ. "Επιτομές", 785, 45/16, 13.8.1834, Dawkins προς Palmerston, F.O., 32/45 (β) 113 (β).

επιστολή του υπουργού των Εξωτερικών της Ρωσίας Κ. Νέσσελροδ, πρὸς το Θεόδωρο Κολοκοτρώνη. Κατηγορήθηκε επίσης ὅτι μοίραζε σε παλιούς στρατιωτικούς χρήματα του εἶχαν ρωσική πρᾶξλευση, για να διευκολύνη την επέκταση της εξέγερσης¹.

Απαραίτητη κρίθηκε και η σύλληψη του Νικόλαου Σπηλιόδη, σημαντικού πολιτικού παράγοντα του καποδιστριακού κόμματος, πού εἶχε καταγγελεθῆί ως ἕνας ἀπὸ τους κύριους υποκινητές της εξέγερσης². Τα δύο αὐτά πρόσωπα, που εἶχαν κατηγορηθεῖ, ἄδικα κατὰ τους Καποδιστριακούς, ἀπὸ το 'Αληπασαλικό σύστημα' του Κωλέττη, ἀφέθηκαν τελικά ελεύθεροι μετὰ ἀπὸ πρόταση του ἐπίτροπου της επικρατείας, ἐπειδὴ δεν βρέθηκαν ἐναντίον τους ἀρκετά στοιχεία για περαιτέρω καταδίωξη³.

Επίσης οἱ Νικήτας Σταματελόπουλος, Κολίνος Κολοκοτρώνης, Δ. Τσόκρης, Στρατηγόπουλος, Π. Βαλσαμάκης και ἄλλοι 50, ἐλευθερώθηκαν χωρὶς να εἰσαχθοῦν σε δίκη ὅπως και πολλοί ἀπὸ τις περιοχές της Γορτυνίας (Ταμπακάπουλος, Δάρας), ἐπειδὴ δεν υπήρχαν ἀρκετά ἐνοχοποιητικά στοιχεία ἐναντίον οὐς⁴. Ο Ράγκος μετὰ την ἀπαφυλάκισή του

-
1. Βλ. Γενναίου Κολοκοτρώνη, ὄπ. π. σ. 76. Βλ. ἐπ. Portfolio, ὄπ. π., III, σ. 497.
 2. Βλ. Εφημ. "Αθηνά", ἀρ. 177, 8.9.1834, σ. 710. Βλ. ἐπ. Γ. Α. Κ. Γραμμ. Εσωτ., Φ. 163β, Ναύπλιο, 7.9.1834, Πραϊῆδης, πρὸς Ἀντιβασιλεῖα
 3. Βλ. Γ. Α. Κ., Γραμμ. Δικ. Φ. 23, Ναύπλιο, 18.10.1834, Πραϊῆδης πρὸς Ἀντιβασιλεῖα. Στο ἴδιο, Ναύπλιο, 3.11.1834, στο ἴδιο, Πύλος 10.10.1834, Μάσσων πρὸς Ὑπουργὸ Δικαιοσύνης. Πρβλ. με εφημ. "Αθηνά" ἀρ. 192, 31.10.1834, σ. 768, με εφημ. "Ἐποχή", ἀρ. 11, 1.11.1834, ἀρ. 13, 8.11.1834.
 4. Βλ. Γ. Α. Κ., Γραμμ. Δικ., Φ. 23, Ναύπλιο, 3.11.1834, Εφημ. "Αθηνά" ἀρ. 198, 21.11.1834, σ. 792, εφημ. "Ἐθνική" ἀρ. 10, 11.11.1834, ἀρ. 14 25.11.1834. Εφημ. "Ἐποχή", ἀρ. 11, 1.11.1834, ἀρ. 14, 11.11.1834.

διορίστηκε με βασιλικό διάταγμα, συνταγματάρχης. Ένας άλλος συνταγματάρχης είχε πεί τότε χαρακτηριστικά: 'Δια να λάβη τις δίπλωμα πρέπει πρώτα να έμβη εις την φυλακήν'¹.

Ελεύθερος αφέθηκε επίσης και ο Ν. Λούζης, επειδή ο επίτροπος έκρινε ότι δεν ήταν 'αυτουργός' στην εξέγερση. Εναντίον του Λούζη υπήρχε η κατηγορία ότι είχε μεταβεί από το Ναύπλιο στη Μεσσηνία έξι ημέρες πριν την έναρξη της εξέγερσης. Επίσης ο Κρίτσαλης κατέθεσε ότι είχε μαζί του ιδιαίτερες συνομιλίες για τις επαναστατικές κινήσεις, καθώς και για τα μέτρα που είχαν επιλεγεί. Ο Ν. Λούζης αντιστοίχως σθεναρά την Κυβέρνηση. Παρόλα αυτά αφέθηκε ελεύθερος, όπως και ο Κ. Κυριακός από τη Μεσσηνία².

Μετά από δύο μήνες κράτησης απολύθηκαν όλοι σχεδόν οι κρατούμενοι για υποψία ενοχής κατά τη μεσσηνιακή εξέγερση, επειδή δεν βρέθηκε εναντίον τους αξιόλογη κατηγορία για περαιτέρω καταδίωξη³. Αφέθηκαν επίσης ελεύθεροι οι κρατούμενοι στην οικία του Αγαλόπουλου⁴ στο Ναύπλιο, που κατηγορούνταν για συνενοχή στα επαναστατικά συμβάντα της Μεσσηνίας και Γόρτυνας.

1. Βλ. Εφημ. "Αθηνά", αρ. 186, 10.10.1834.

2. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ. Φ. 163β, αρ. 6610, Κυπαρισσία, 9.9.1834, Στο ίδιο, Κυπαρισσία, 17.9.1834, αρ. 5524.

3. Βλ. εφημ. "Αθηνά", αρ. 186, 10.10.1834, σ. 748.

4. Βλ. Εφημ. "Εποχή", αρ. 5, 11.10.1834 και εφημ. "Σωτήρ", αρ. 71, 11.10.1834 Σημειώνεται ότι ο ιδιοκτήτης αυτής της οικίας ζήτησε ενοίκιο, κατά μήνα 350 δραχμές. Οι φυλακισμένοι, που ήταν 15 άτομα, κρατήθηκαν σ αυτή την οικία για δύο μήνες από 15.8.1834 έως 6.10.1834 και καταλάμβαναν το δεύτερο όροφο και ένα δωμάτιο του τρίτου. Επειδή η ενοικίαση είχε γίνει χωρίς συμβόλαιο, με προφορική εντολή του υπουργού Εσωτερικών, ο υπουργός Δικαιοσύνης πρότεινε ότι θα ήταν αρκετό ένα ενοίκιο 250 δρχ. (Γ.Α.Κ. Γραμμ. Δικαιοσύνης, Φ. 23, Ναύπλιο, 3.11.1834).

Ο Τύπος της εποχής είχε εκφράσει την ικανοποίηση για την επιεική στάση των μελών του Στρατοδικείου που συνετέλεσε στην αποκατάσταση της ομαλότητας¹.

Το ίδιο Στρατοδικείο καταδίκασε το Δημήτριο Παλυχρονόπουλο ή Μιμικό, σε φυλάκιση ενός έτους, επειδή είχε μοιράσει τα δημόσια χρήματα, που οι στασιαστές είχαν αρπάξει από το γενικό έφορο Μεσσηνίας στην Κυπαρισσία. Επίσης καταδίκασε και τον Π.Τυπάλδο, επειδή είχε συντάξει την αναφορά των επαναστατών προς τον Όθωνα σε φυλάκιση ενός μηνός. Επικρατέστερη ήταν η άποψη ότι ο Τυπάλδος δεν ήταν ο πραγματικός συντάκτης του κειμένου, αλλ απλώς ο κομιστής του από το Ναύπλιο, όπου βρισκόταν λίγες ημέρες πριν από την έκρηξη της εξέγερσης. Ο Τυπάλδος θεωρείτο ότι είχε εριστική τάση στις δικαστικές υποθέσεις, ως συνήγορος, αλλά ότι δεν εξεστόμιζε ποτέ υβριστικούς λόγους κατά των Αρχών. Πιστευόταν όμως ότι είχε διασυνδέσεις με την Κεφαλονιά², στην οποία είχε μεταβεί δύο φορές κατά το διάστημα της ενδεκάμηνης παραμονής του στην Κυπαρισσία. Η διάρκεια των ταξιδιών του ήταν την πρώτη φορά τρεις μήνες και τη δεύτερη (αρχές Ιουνίου 1834) τριάντα ημέρες. Μετά την επιστροφή του παρέμεινε στην Κυπαρισσία μιά μόνο ημέρα και κατόπιν πήγε στο Ναύπλιο. Μετά την επάνοδό του στην Κυπαρισσία από το Ναύπλιο είχε συνέχεια επαφές και συνομιλίες με το Μιμικό Παλυχρονόπουλο, που

1. Βλ. εφημ. "Αθηνά", αρ.195, 10.11.1834, σ. 780.

2. Κατά το "Σωτήρα", η μεσσηνιακή εξέγερση ήταν έργο των "Καρλιστών" της Ελλάδας με κέντρο της συνωμοσίας την Κεφαλονιά. Βλ. εφημ. "Αθηνά", αρ.170, 15.8.1834, σ.681-682.

είχε υπηρετήσει για πολύ καιρό κάτω από τις διαταγές του Γενναίου Κολοκοτρώνη. Έλεγε δε, μετά την έκρηξη της εξέγερσης, ότι ο λαός έπρεπε να επαναστατούν "... δίς και τρίς του ενιαυτού κατά της Κυβερνήσεως δια να την περιστείλουν εντός των ορίων της"¹.

Τελευταίος σχεδόν δικάστηκε από το Στρατοδικείο Πύλου, ο Γενναίος Κολοκοτρώνης και αθώωθηκε επειδή δεν αποδείχθηκε κανένα επιβαρυντικό στοιχείο για ανάμιξη του στην εξέγερση. Αλλά παρά την αθώωσή του δεν αφέθηκε ελεύθερος γιατί ο επίτροπος Μάσσων διέταξε να ξανασταλεί στο Ναύπλιο για να δικάσθει, επειδή εκκρεμούσε εναντίον του η παλιά κατηγορία για συμμετοχή στην συνωμοσία Κολοκοτρώνη - Πλαπούτα. Διατάχθηκε μάλιστα να μεταφερθεί μέσω θαλάσσης για να αποφευχθεί κάθε δυσάρεστη συνέπεια που θα μπορούσε να προκύψει αν η μεταφορά του γινόταν δια ξηράς, υπό τη συνοδεία χωροφυλάκων². Από τις φυλακές Ακραναυπλίας ο Γενναίος Κολοκοτρώνης έστειλε επανειλημμένα αναφορές στο Βασιλιά και στην Αντιβασιλεία για να δικάσθει. Τελικά η δίκη του έγινε και αφού κρίθηκε αθώος απελευθερώθηκε μετά από κράτηση 17 μηνών, τον Ιανουάριο του 1835, μετά την τάλαιπωρία αλλεπάλληλων μεταφορών από το Ναύπλιο στην Πύλο και αντίστροφα. Παρότι όμως αφέθηκε ελεύθερος εξακολουθούσε να βρίσκεται κάτω από αστυνομική επιτήρηση. Ο ίδιος ο Γενναίος ανέφερε στα απομνημονεύματά του ότι ο Μάσσων δεν κατάφερε να καταδικάσει

-
1. Βλ. Εφημ. "Αθηνά", αρ. 198, 21.11.1834, σ. 792. Βλ. και Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 163β, Ναύπλιο, 8.11.1834 και Κυπαρισσία, 8.9.1834. Βλ. στο ίδιο, Φ. 163, Κυπαρισσία, 22.8.1834. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 5
 2. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Δικ. Φ. 23, Αθήνα, 28.11.1834, αναφορά Πραΐδη πρὸς Αντιβασιλεία. Βλ. και εφημ. "Εποχή" αρ. 17, 22.11.1834, και αρ. 18, 25.11.1834, καθώς και αρ. 29, 10.11.1835.

τους κρατούμενους, με αποτέλεσμα να θορυβηθεί ο Άρμανσπέργκ ότι θα δυσφημισθεί στο εσωτερικό της χώρας καθώς και στο εξωτερικό για διενέργεια άδικων φυλακίσεων και για κατακράτηση των φυλακισμένων δίχως δίκη για μεγάλο χρονικό διάστημα. Επειδή λοιπόν, κατά το Γενναίο, ο Άρμανσπέργκ προσπαθούσε να δικαιολογήσει την πολιτική του, δόθηκε εντολή στον Γκόρντον να καταδικασθεί ο Γενναίος Κολοκοτρώνης σε θάνατο και μετά να ζητηθεί βασιλική χάρη. Ο Γκόρντον όμως, επειδή γνώριζε την αθωότητα του Γενναίου, δεν ενέδωσε σε αυτές τις πιέσεις και έτσι δεν έγινε 'αισχρόν όργανον της πολιτικής της Αντιβασιλείας'¹. Είναι περίεργο το γεγονός ότι ο Γενναίος στα Απομνημονεύματά του καταφέρεται τόσο κατά του Άρμανσπέργκ ως υπαίτιου για τις φυλακίσεις των Ναπαίων. Αντίθετα ο Άρμανσπέργκ εκείνη τη περίοδο διέκειτο ευνοϊκά απέναντι στους Ναπαίους και επιδίωκε την ελάχιστη τιμωρία ακόμη και των ενόχων και τούτο επειδή ήθελε να εμφανίσει ότι η μεσσηνιακή εξέγερση έγινε εξαιτίας των αστόχων μέτρων της πλειοψηφίας της Αντιβασιλείας.

Η Κυβέρνηση μέσω του δημοσιογραφικού οργάνου του γαλλικού κόμματος του 'Σωτήρος', προσπάθησε να δικαιολογήσει τη στάση της για την προληπτική κράτηση ατόμων χωρίς καμία κατηγορία, υποστηρίζοντας ότι η ασφάλεια του κράτους υπαγόρευε να κρατηθούν ορισμένοι ύποπτοι 'άλλωστε, σύμφωνα με το 'Σωτήρα', οι κρατήσεις έγιναν με βάση την ισχύουσα τότε νομοθεσία'².

Το Στρατοδικείο στη Μεσσήνη μετά την εκτέλεση του έργου του, ζήτησε άδεια να διαλυθεί. Ο υπουργός Δικαιοσύνης, Γεώργιος

-
1. Βλ. Γενναίου Κολοκοτρώνη "Απομνημονεύματα..." όπ.π.σ.76-77.
 2. Βλ. Εφημ. "Σωτηρ", αρ.72, 14.10.1834

Πραϊδης, εισηγήθηκε την απόλυση των μελών του Στρατοδικείου , έφθασον επιτελέστηκε ο σκοπός του. Επίσης έκρινε απαραίτητο, για λόγους πολιτικής σκοπιμότητας, να δοθεί αμνηστία σε όσους κρατούνταν στις φυλακές της Πύλου, με την αιτιολογία ότι θα ήταν υπερβολικό να προσαχθεί στα δικαστήρια ένας μεγάλος αριθμός χωρικών και μικροκαλλιεργητών που υπήρξαν και τα θύματα της όλης υπόθεσης¹.

Επαινέθηκε από τους συγχρόνους εκείνης της εποχής η φρόνηση που επέδειξε η βασιλική Αρχή για την αντιμετώπιση των στάσεων της Μάνης και της Μεσσηνίας· συγχρόνως εκφράστηκε ανακούφιση, γιατί θεωρήθηκε ότι είχε περάσει ο καιρός των αναταραχών καθώς και για τις ελαφρές ποινές που επιβλήθηκαν στους στασιαστές.

Αποτέλεσμα όλων αυτών υπήρξε η επιθυμητή γαλήνη και η ελπίδα για μελλοντική απαλλαγή από τὰ δεινά των δύο στρατηγών Θεόδωρου Κολοκοτρώνη και Δημητράκη Πλαπούτα, που παρέμεναν ακόμη φυλακισμένοι².

1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ., Φ.163β, Ναύπλιο, 8.11.1834, αναφορά του Γεώργιου Πραϊδη προς Αντιβασιλεία.

2. Βλ. Εφημ."Αθηνά" αριθμ. 199, 24.11.1834, σ. 793.
Οι Θεόδωρος Κολοκοτρώνης και Δημητράκης Πλαπούτας απελευθερώθηκαν με βασιλικό διάταγμα της 20^{ης} Μαΐου 1835 που εκδόθηκε λόγω της ενηλικίωσης του Όθωνα. Βλ. και εφημ."Εθνική" αρ.60, 6.6.1835 καθώς και Ε.Κ., αρ.1, 17.6.1835.

Μ Ε Ρ Ο Σ Γ '

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΚΗΣ
ΕΞΕΓΕΡΣΗΣ

Το τρίτο μέρος της εργασίας χωρίζεται σε δύο κεφάλαια.

Στο πρώτο κεφάλαιο επιχειρείται η ερμηνευτική προσέγγιση της Μεσσηνιακής εξέγερσης. Πιό αναλυτικά στα υποκεφάλαια α,β,γ,δ,ε,στ ερευνάται η μυστική οργάνωση της εξέγερσης, αναφέρονται οι ιδιαιτερότητες των εξεγερμένων περιοχών και επιχειρείται μια σκιαγράφηση του χαρακτήρα και της συμπεριφοράς των κατοίκων των περιοχών αυτών. Στη συνέχεια αναζητούνται οι πραγματικοί οργανωτές του κινήματος καθώς και οι άνθρωποι που εξετέλεσαν τα επαναστατικά σχέδια. Εξετάζονται οι διασυνδέσεις των επαναστατών με τα πολιτικά κόμματα και με τις ξένες Δυνάμεις καθώς ο βαθμός ανάπτυξης των Αρχών.

Στα υποκεφάλαια ζ,η επιχειρείται η λεπτομερής ανάλυση των βαθύτερων αιτίων και των αφορμών που οδήγησαν στην έκρηξη της μεσσηνιακής εξέγερσης και προβάλλονται οι στόχοι των επαναστατών. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στα οικονομικά αίτια, επειδή τα φορολογικά μέτρα της Αντιβασιλείας αποτέλεσαν την κυριότερη αφορμή κορύφωσης της λαϊκής αγανάκτησης με αποτέλεσμα να βρουν τα επαναστατικά σχέδια των Καποδιστριακών, που επιδίωκαν ταραχές για αντιπολιτευτικούς λόγους, πρόσφορο έδαφος στον αγροτικό πληθυσμό.

Στο δεύτερο κεφάλαιο του τρίτου μέρους εξετάζονται οι επιπτώσεις της μεσσηνιακής εξέγερσης, που ανάγονται κυρίως σε φορολογικές ελαφρύνσεις των γεωργών, αλλά και οι δυσμενείς συνέπειες σε βάρος των κατοίκων των εξεγερμένων περιοχών μετά τη καταστολή της εξέγερσης. Τέλος παρουσιάζονται διάφορα στοιχεία ενδεικτικά της οικονομικής και κοινωνικής κατάστασης των επαρχιών, επισημαίνονται ορισμένοι λόγοι για την έλλειψη εύρυθμης λειτουργίας του κρατικού

μηχανισμού και τονίζονται οι συνεχείς αντικυβερνητικές ενέργειες των Καποδιστριακών που αποσκοπούσαν στην αποδιοργάνωση της διοικητικής μηχανής και στη δημιουργία κλίματος ανασφάλειας στον πληθυσμό, με απώτερο σκοπό τη συμμετοχή τους και πάλι στην νομή της εξουσίας ή, τουλάχιστον, την επίτευξη ορισμένων σφελών για ανθρώπους του κόμματός του.

α) Π ρ ο ε τ ο ι μ α σ ί α κ α ι ο ρ γ ά ν ω σ η
τ η ς ε ξ έ γ ε ρ σ η ς

Τα κρατικά έγγραφα της εποχής εκείνης ανέφεραν ότι μιά μυστική εταιρεία είχε οργανωθεί σε όλη την Πελοπόννησο, με σκοπό την ανατροπή της Κυβέρνησης. Η κατάργηση των βασιλικών Αρχών θα ήταν το σύνθημα της εξέγερσης που εταιμαζόταν στον Πύργο και στην Πάτρα θα καταλύονταν από το Σισίνη¹, στην Γορτυνία από τούς Πλαπούτες και το Νικήτα Ζερμπίνη, στην Κυπαρίσσια από το Γιαννάκη Κρίτσαλη. Οι επαναστάτες στη συνέχεια προγραμματίζαν να στρατοπευδύσουν στο Άργος, σημείο συνάντησης όλων των οπαδών τους².

1. Στο έγγραφο αναφέρεται ότι ο γιός του Σισίνη ήταν συνεννοημένος με τους επαναστάτες. Επίσης ο Ασημάκης Στεργόπουλος στην κατάθεσή του προς τον Κανέλλο Δεληγιάννη ανέφερε ότι ο Μήτρος Πλακούτας είχε πάει στον Πύργο για να συνεννοηθεί με το Σισίνη. (Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ. Φ. 163, Δημητσάνα, 23.8.1834) Άλλες πληροφορίες για σύμπραξη του Σισίνη στη μεσσηνιακή εξέγερση με το μέρος των επαναστατών δεν έχουμε. Αντίθετα έχουμε την πληροφορία ότι, μετά τη μάχη του Σούλου, ο λοχαγός Σισίνης επιτέθηκε εναντίον των Πλακουταίων στην Ηλιοδώρα (Βλ. Γ.Α.Κ., δκ π. Φ. 163β, Ναύπλιο, 13/25.8.1834, Κωλέττης προς Αντιβασιλεία). Υπάρχει επίσης το έγγραφο του αρχείου Σισίνη, στο οποίο ο συνταγματάρχης Χρυσάνθος Σισίνης αναφέρεται στη στρατολόγηση που έκανε για την καταστολή της μεσσηνιακής εξέγερσης. (Βλ. Στεφ. Παπαγεωργίου, "Το Αρχείο Σισίνη", ΙΒΕΕ, Αθήνα, 1980, σ. 315). Επίσης ο λοχαγός της χωροφυλακής Βρονικόφση αναφέρει ότι ο Χρυσάνθος Σισίνης έδειξε από την πρώτη στιγμή της άφιξής του από τον Πύργο δραστηριότητα και ζήλο. (Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Στρατ., Φ. 15). Υπάρχει και αναφορά του ίδιου του Χρυσάνθου Σισίνη προς τη Νομαρχία Αχαΐας και Ήλιδος όπου εκθέτει τα περιστατικά της τελειωτικής συντριβής των αποστατών. (Βλ. στο ίδιο). Στο γενεαλογικό δένδρο που υπάρχει στο "Αρχείο Σισίνη", αναφέρονται δύο Σισίνηδες, γιοί του προεστού Σισίνη. Ο Χρυσάνθος και ο Μιχάλης. Το πιθανό λοιπόν είναι να πρόκειται για το Μιχάλη Σισίνη. Πιθανή επίσης είναι και η άποψη να είναι δντως ο Χρυσάνθος ο οποίος αργότερα να άλλαξε στάση.
2. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ. Φ. 163, Αδρίτσαίνα, 18.7.1834.

Μαρτυρίες των ίδιων των Καποδιστριακών ανέφεραν ότι οργανώνονταν για να είναι σε θέση να ενεργήσουν δραστήρια ώστε να προκαλέσουν αλλαγή στο σύστημα της Κυβέρνησης¹.

Κατά μία πληροφορία η μεσσηνιακή εξέγερση προετοιμαζόταν αρκετό καιρό πριν από την έναρξή της και συγκεκριμένα από το

1. Βλ. κατάθεση του Δ.Ραζή, ο οποίος ανέφερε ότι ο Βασίλειος Αλωνιστιώτης διακήρυσσε ότι, στην περίπτωση που καταδικαζόταν μαζί με τους δύο στοατηγούς και ο αδελφός του Κωνσταντίνος Δημητρακόπουλος-Αλωνιστιώτης, έπρεπε να είναι έτοιμοι οι Καποδιστριακοί για να επέμβουν δυναμικά, ώστε να αλλάξουν το σύστημα της Κυβέρνησης. (Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Δικαιοσύνης, Φ. 23, Ναύπλιο, 18.8.1834. Εβ. Μάσσων προς την Γραμματεία Δικαιοσύνης). Επίσης το περιεχόμενο ενός γράμματος του Μπούκουρα προς άλλο Καποδιστριακό, αποτελούσε ένδειξη ότι οι κρατούμενοι ως ύποπτοι για τη συνωμοσία ανέμεναν γεγονότα πριν την έκρηξη της μεσσηνιακής εξέγερσης, που θα είχαν ως αποτέλεσμα τη θριαμβευτική αποφυλάκισή τους. (Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 163β, Τρίπολη, 30.7.1834) Αντίθετα γράμμα που βρισκόταν στα χέρια του επιτρόπου της επικρατείας και προερχόταν από τον Αθ. Γρηγοριάδη, που είχε συλληφθεί μετά τη συνωμοσία των Κολοκοτρώνη - Πλαπούτα, δεν περιείχε καμία άλλη πληροφορία, εκτός του ότι ήλπιζε να απελευθερωθεί μετά την άφιξη του Κόβελ, νέου μέλους της Αντιβασιλείας. (Στο ίδιο 8.9.1834. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 7'.

Φεβρουάριο του 1834¹. Οι συνωμότες όμως δραστηριοποιήθηκαν κυρίως μετά την καταδικαστική απόφαση του δικαστηρίου για τους δύο στρατηγούς, το Θωδωράκη Κολοκοτρώνη και το Δημητράκη Πλαπούτα. Οι ανεψιοί του τελευταίου Μήτρος και Κόλιας, άρχισαν να συγκεντρώνουν Γορτύνιους και Ολύμπιους οπλαφόρους για να προλάβουν την εκτέλεση των οπλαρχηγών αυτών, πιέζοντας με εξέγερση την Αντιβασιλεία. Κατά τα μέσα Ιουλίου πήγε στο χωριό Παλαύμπα ο Ανδρέας Παπασταθόπουλος με εντολή του νομάρχη Αχαΐας Γεώργιου Γλαράκη, να τους ανακοινώσει ότι έφθασε η είδηση για την αλλαγή στη σύνθεση των μελών της Αντιβασιλείας και επομένως ήταν κατάλληλες οι συνθήκες για να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους². Είναι γεγονός ότι οι επανα-

1. Βλ. Εφημ. "Αθηνά" αρ. 168, 8.8.1834 σ. 675.

2. Βλ. Ν.Κτενιάδη όπ.π. άρ. 5, σ. 10. Ο Ασημάκης Σεργόπουλος κατέθεσε ότι ο Γλαράκης ανακοίνωσε στους Καποδιστριακούς την είδηση για αποστολή εντολών από την Αγγλία προς τον Πρόεδρο της Αντιβασιλείας για να απελευθερωθούν οι κρατούμενοι. Σε αντίθετη περίπτωση θα έπρεπε να εξεγερθούν. (Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Δικ. Φ.23, κατάθεση Σεργόπουλου).

στάτες γνώριζαν την επικείμενη αλλαγή στους κόλπους της Αντιβασιλείας όταν αποφάσισαν να εξεγερθούν¹. Η παραπάνω πληροφορία

1. Σχετικά με τις επιπτώσεις που είχε η ανάκληση των δύο μελών της Αντιβασιλείας, αναφορικά με την έκδοση της εξέγερσης, διατυπώθηκαν διάφορες απόψεις. Ο Γενναίος Κολοκοτρώνης πιστεύει ότι η ανάκληση έγινε " ...συγχρόνως που επήραν τα όπλα οι γεωργοί". (όπ.π.σ.76) Ο Φίνλεϋ θεωρούσε ότι η Μεσσηνία ξεσηκώθηκε αμέσως μετά την ανάκληση των Μαουρερ και Άβελ, αλλά υποστήριζε ότι ακόμα και αν παρόμεναν, η κατάσταση δεν θα εξελισσόταν διαφορετικά. (Βλ.Φίνλεϋ όπ.π. τομ.Β'σ. 324). Ο Γ. Τεοτσέτης στην απολογία του ως κατηγορούμενος, επειδή δεν υπέγραψε την καταδίκη των δύο στρατηγών, αναφέρει ότι είχε διατηρηθεί μυστικός ο ερχομός του Κόβελ, γεγονός που συντέλεσε στον ξεσηκωμό (Βλ. όπ.π. Ανώνυμου " Η δίκη..." σ. με') Άλλοι ιστορικοί θεωρούν εσφαλμένα, ότι η ανάκληση των μελών της Αντιβασιλείας ήταν αποτέλεσμα των στάσεων της Μάνης και της Αρκαδίας και μάλιστα ο Κυοιακίδης (όπ.π., τομος Ι,σ. 260) παραλληλίζει την αλλαγή αυτή, με την αφορμή που έδωσε η δίκη του Κολοκοτρώνη για να αποπεμφθούν στο εξωτερικό ως πρεσβευτές οι Τρικούπης και Μαυροκοοδάτος. (Βλ. και Ευαγγελίδη, όπ.π. σ. 56 - 57) Ο Ρός (όπ.π.,σ.93) παρατηρεί ότι η εξέγερση είχε ως σκοπό την πτώση της Αντιβασιλείας και την απελευθέρωση των κοατουμένων αλλά ότι ξέσπασε πολύ αργά, γιατί η Κυβέρνηση που είχε αντιληφθεί τις προεργασίες, έστειλε αμέσως σταυτεύματα και κατέπνιξε την εξέγερση. Ο συντάκτης της " Αθηνάς" (αο. 168, 8.8.1834, σ.673) κατηγορεί τους επικεφαλής των ποαγμάτων γιατί δεν ανακοίνωσαν εγκαίρως την μεταβολή στη σύνθεση της Αντιβασιλείας, ώστε και οι στασιαστές να τοομάξουν αλλά και οι δυσαοεστημένοι να ελπίσουν σε ευνοϊκές αλλαγές. Απόδειξη του ισχυοισμού αυτού αποτελεί το γεγονός ότι ενώ η εξάπλωση της εξέγερσης δε θα ήταν δύσκολο να νικευτεί απεναντίας νεκρώθηκε μόλις μαθεύτηκε η " αντιβασιλική μεταβολή" (Βλ. " Αθηνά" αρ. 170, 15.8.1834 ,σ.681) .Διαφορετική εντελώς άποψη (ότι δηλ. η εξέγερση δεν στρεφόταν κατά της σύνθεσης της Αντιβασιλείας) είχε ο Γκόδοντον. (Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ.,φ.160, Άογος 10/22.12.1834 .Βλ.Παράστημα ΙΙ, 18).

για προτροπή για εξέγερση από μία προσωπικότητα του ρωσικού κόμμα-
τος, όπως ήταν ο Γεώργιος Γλαράκης, ενισχύει την άποψη ότι, άσχετα
από τις μηχανορραφίες του Ιωάννη Κωλέττη και του Άρμανσπεργκ,
που ο καθένας τους επεδίωκε αναταραχές για προσωπικά του σφέλη,
η μεσσηνιακή εξέγερση ήταν έργο μεγαλεπίβολο των Καποδιστριακών.

Η τόσο γρήγορη εξάπλωση, μέσα σε τρεις μέρες, του στασιασ-
τικού κινήματος σε όλο το νομό Μεσσηνίας, στη Γάρτυνα και στην
Ολυμπία αποτελεί μία επιπλέον απόδειξη του ότι η αποστασία ήταν
προμελετημένη και διοργανωμένη πριν από πολύ καιρό. Είναι βέβαια
γεγονός ότι οι επαναστάτες εκμεταλλεύτηκαν τα νέα μέτρα που επέ-
βαλε η Αντιβασιλεία στον εκκλησιαστικό, στρατιωτικό και οικονομικό
τομέα για να εξάψουν ακόμη περισσότερο τη δυσαρέσκεια του αγροτι-
κού πληθυσμού εναντίον της Κυβέρνησης με αποτέλεσμα να εξεγερ-
θεί¹. Επίσης οι ταραχές της Σπάρτης, καθώς και οι ληστρικές επι-
θέσεις που υφίστατο το κράτος στα βόρεια σύνορά του τους έκαναν
να πιστέψουν ότι θα δυσχέραιναν ακόμη περισσότερο την Κυβέρνηση,
άν δημιουργούσαν και άλλη αναταραχή με αφορμή την ύπαρξη παραπό-
νων². Γιατί, κατά την άποψη των επαναστατών, η Κυβέρνηση μέσα
σε τόσες δυσκολίες και επιβαρυνμένη με πολλά έξοδα, δύσκολα θα κα-
τάφερνε να καταστείλει τις ταραχές αυτές.

-
1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ. Φ.163β, Κυπαρισσία, 22.8.1834.
 2. Βλ. "Επιτομές", 785, 45/16 Dawkins προς Palmerston F.O.
13.8.1834, F.O. 32/45 (B) 113 (8). Επ. στο ίδιο, 932, Crowe
προς Palmerston (F.O.), 14.8.1834, F.O., 32/48/74 (68).
Γ.Α.Κ. Γραμμ.Εσωτ. Φ. 163β, Κυπαρισσία 13.9.1834, Αναφορά
Ζαΐμη προς Άρμανσπεργκ .Βλ. Παράστημα ΙΙ, 12

Το γεγονός ότι κατόρθωσαν οι Καποδιστριακοί να παρασύρουν τόσο εύκολα το λαό αποδίδεται και στην οργάνωση του κόμματός τους, που είχε επιτευχθεί στη διάρκεια της καποδιστριακής περιόδου, όταν, όπως αναφέρει ο Α.Ζαΐμης, με διάφορα χαρακτηριστικά προνόμια (σιτηρέσια απομαχίας, φορολογικές απαλλαγές κ.ά.) είχε δημιουργηθεί ένα δίκτυο πιστών οπαδών στις πελοποννησιακές επαρχίες. Οι άνθρωποι αυτοί με την άφιξη του Βασιλιά, έχασαν τα παραπάνω προνόμιά τους και επειδή, ως Ναπαίοι, είχαν χαρακτηριστεί αντίθετοι προς την Κυβέρνηση επιθυμούσαν την αποτυχία των κυβερνητικών διατάξεων και τη δημιουργία ταραχών, ώστε να καταστούν οι ίδιοι αναγκαίοι για την εξομάλυνση της κατάστασης¹.

Ο Θ.Γκόρντον υποστήριξε ότι οι εξεγέρσεις του 1834 αποτελούσαν συνέχεια των ραδιουργιών του προηγούμενου χρόνου, αλλά ότι η πηγή και των δύο ανερχόταν στα 1830, όταν ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης με τους οπαδούς του, για να δημιουργήσουν μιά 'αλυσίδα προστασίας' του Ιωάννη Καποδίστρια, οικοδόμησαν ένα πανπελοποννησιακό δίκτυο πελατείας, με αποτέλεσμα να διατηρούν πάντα μεγάλη επιρροή στον πληθυσμό².

Έτσι εξηγείται η ταχύτατη διάδοση του κινήματος αυτού από την Καλαμάτα έως τη Γόρτυνα. Είναι χαρακτηριστική η πληροφωρία ότι οι κάτοικοι πολλών χωριών προχωρούσαν ακολουθώντας τους

1. Βλ. Γραμμ.Εσωτ. Φ.163β,Κυπαρισσία, 13.9.1834, (αναφορά Ζαΐμη προς Άρμανσπεργκ).Βλ.Παράρτημα ΙΙ,12.

2. Βλ.,όπ.π. Φ.160,Άργος, 10.12.1834, (αναφορά Θ.Γκόρντον προς τη Γραμματεία των Στρατιωτικών) Βλ.Παράρτημα ΙΙ,18.

αρχηγούς τους χωρίς να ξέρουν που πηγαίνουν. Ορισμένοι μάλιστα από τους χωρικούς είχαν την πεποίθηση ότι τους καλούσε η νόμιμη Αρχή του κράτους. Ο Μητροπέτροβας συγκεκριμένα κατάφερε να πείσει τους κατοίκους της Γαράντζας ότι ένα χαρτί με μία μεγάλη σφραγίδα που τους έδειξε ήταν διαταγή γραμμένη από τον ίδιο το Βασιλιά¹. Έτσι, όταν πάρθηκε η τελική απόφαση για εξέγερση, οι παλιοί οπλαρχηγοί (Γ.Κρίτσαλης, Μητροπέτροβας, Α.Τσαμαλής, Τρικολιδόπουλος κ.ά.) δεν δυσκολεύτηκαν να εξεγείρουν τους κατοίκους των χωριών χρησιμοποιώντας το κύρος που είχαν αποκτήσει από τα επαναστατικά χρόνια (1821-1287) και κατά τη διάρκεια τη καποδιστριακής διακυβέρνησης, υποβοηθούμενοι βέβαια και από τη μεγάλη αγανάκτηση του λαού εναντίον των νέων φεοκρατικών μέτρων και των καταπιέσεων που υφίσταντο από τους 'δεκατιστές'.

Παρόλα όσα αναφέρθηκαν και παρά το γεγονός ότι οι κάτοικοι των περιοχών που εξεγέρθηκαν, όπως θα τονισθεί στη συνέχεια, είχαν ιδιαίτερη ροπή για εμφύλιες διαμάχες, διατυπώθηκε το ερώτημα πως μπόρεσαν να εξοπλισθούν τόσο πολλοί άνθρωποι. Απάντηση στο ερώτημα αυτό δίνεται μόνο αν γίνει κατανοητή η μεγάλη προσφορά και συμμετοχή των 'προκριτοδημογερόντων' και γενικά των σημαντικών ανθρώπων των παραπάνω επαρχιών, οι οποίοι οργάνωσαν και όπλισαν τον πληθυσμό. Οι πέντε ή έξι αρχηγοί της εξέγερσης, δηλαδή οι Κρίτσαλης, Ζερμπίνης, Μητροπέτροβας και Πλαπούτες, χωρίς τη δημογεροντική βοήθεια, στην καλύτερη περίπτωση, θα μπορούσαν να απλίσουν μερικούς αντάρτες. Ποτέ όμως δε θα μπορούσαν να σηκώσουν το

1. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ. Φ.160, Αργος, 10.12.1834 .Βλ.Παράρτημα II, 18.

βάρος μιάς γενικότερης εξέγερσης. Έτσι επιβεβαιώνεται το γεγονός ότι το καποδιστριακό κόμμα στο οποίο ανήκαν οι άνθρωποι αυτοί που οργάνωσαν και εκτέλεσαν τη μεσσηνιακή εξέγερση εξακολουσε να διαθέτει πολλούς οπαδούς με οικονομική επιφάνεια και επιρροή, ώστε να διεκδικεί τις απαιτήσεις του, άποτε έκρινε σκόπιμο.¹

1. Υπάρχουν πολλές ματυρίες για τη συμμετοχή των Δημογερόντων στην εξέγερση. Οι Δημογέροντες του "τμήματος" Σουλιμά ύψωσαν πρώτοι τη σημαία της αποστασίας. Οι τελευταίοι μαζί με τους ομόλογούς τους του "τμήματος" Ζούρτζας και Κάμκου μπήκαν στις 30 Ιουλίου στην Κυπαρισσία. (Βλ.Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ. Φ.163β, 28.8.1834, Χριστίδης προς Κωλέττη .Βλ. και Φ.163, Κυπαρισσία, 22.8.1834, Χρηστίδης προς Ζαΐμη. Βλ. Παράρτημα II, 5). Οι Δημογέροντες των χωριών Βρωμοσέλλα, Καρκάτσι και Σούλο έδωσαν όσους οπλοφόρους τους ζήτησε ο Γιαννάκης Κρίτσαλης. Το ίδιο έκαναν και οι Δημογέροντες Καρύταινας και Ζυγοβιστίου. (Βλ.Γ.Α.Κ., στο ίδιο "εξέταση ανταρτών Τριφυλίας, Ολυμπίας, Γόρτυνος", Τρίπολη 11.8.1834) Αντίθετα, όταν ο ενωματάρχης Κοκινιάδης κάλεσε το Δημογέροντα του χωριού Μπέλεσι, ο τελευταίος αρνήθηκε και να τον συναντήσει ακόμη. Επίσης, ο Δημογέροντας του χωριού Ραγιάδα, όχι μόνο δεν θέλησε να φυλοξενήσει το απόσπασμα του παραπάνω ενωματάρχη, αλλά αρνήθηκε να του ανοίξει και την πόρτα του σπιτιού του (Βλ.Γ.Α.Κ., Γραμμ. Στρατ. ΜΚ.Ι, Φ.13, Δημητσάνα, 24.8.1834). Ο μοίραρχος Αρκαδίας Μήτρος Δεληγιώργης τόνιζε την απροθυμία των κατοίκων και των προκρίτων της επαρχίας Γόρτυνας οι οποίοι, αν και είχαν εντολή από τον έπαρχο να οπλισθούν και να συναθροιστούν, τουλάχιστον 500 απ αυτούς, δεν εμφανίστηκαν καθόλου. (Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ. Φ.170, αρ. 6760, 27.8.1834. Βλ. Παράρτημα II, 6). Επικλέον ο πρόκριτος Καλόγηρος Λυμπερόπουλος από το χωριό Λάβδα, ήταν ο κύριος υπαίτιος της σύλληψης του παραπάνω μοιράρχου, (στο ίδιο). Μεγάλη δράση είχε και ο Δημογέροντας του χωριού Λάπη της επαρχίας Σουλιμά, ο οποίος μετέφερε από το Ναύπλιο επαναστατικές εντολές και οδηγίες του Γενναίου Κολοκοτρώνη στη συνέχεια ξεσήκωσε και όπλισε τους χωρικούς, τέθηκε επικεφαλής των επαναστατών και πήρε μέρος στην αρπαγή του βασιλικού ταμείου. (Βλ.Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ.163, Κυπαρισσία, 24.8.1834. Βλ. και Φ.163β, 28.8.-9.9.1834, αναφορά του Χρηστίδη προς τον Κωλέττη). Επίσης, οι δύο κλού-

Αν θελήσουμε να κατατάξουμε επαγγελματικά τους φυλακισμένους καταλήγουμε ότι στις φυλακές του Πύργου και σε σπίτια βρίσκονταν:

Δημογέροντες:	15
Στρατιωτικοί:	3
Κτηματίες :	8
Γεωργοί :	8
Ιερείς :	2
Έμποροι :	2
Νομικοί :	1

Αν τώρα παρατηρήσουμε ξεχωριστά τους δύο καταλόγους θα διαπιστώσουμε ότι στα σπίτια φυλάγονταν αποκλειστικά οι 'σημαντικοί' κρατούμενοι. Πιθανόν να επρόκειτο για μία 'ταξική' προνομιακή μεταχείριση· ίσως όμως να θεωρείτο ασφαλέστερη η φύλαξη σε σπίτια και σε αυτά να είχαν κλείσει τους πλέον επικίνδυνους.

Από τα επαγγέλματα των συλληφθέντων διαπιστώνεται σε μεγάλο βαθμό και η κοινωνική προέλευση εκείνων που συνιστούσαν το ρωσικό κόμμα. Είναι εμφανής η υπεραχρή των γεωργών-κτηματιών και των Δημογερόντων, που μάλλον θα πρέπει να ανήκουν στην κατηγορία των γεωργών-κτηματιών, απέναντι στα 'αστικά' επαγγέλματα. Σημαντι-

οιοι Δημογέροντες των Φιλιατρών υπέγραψαν όλα τα κείμενα των επαναστατών, στρατολόγησαν κατοίκους, φορολόγησαν για όφελος των επαναστατών και κατεδύωξαν αντιφρονούντα συμπολίτη τους. Ο Ασ. Σεργόπουλος στην κατάθεσή του αναφέρει ότι περιέτρεχε πολλές επαρχίες της Πελοποννήσου και κατηχούσε τους Πρόκριτους και τους Δημογέροντες, οι οποίοι θα ξεσήκωναν με το κύρος τους τους χωρικούς. (Βλ. Γ.Α.Κ., ό.π., Φ.163β, Κυπαρισσία 1.9.1834, Ρίζος προς Κωλέττη). Ο Σεργόπουλος εκεδείκνυε μάλιστα και τη χρυσή ζώνη που έφερε το σήμα του Φοίνικα, δώρο του Μήτρου Πλακούτα. (Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Δικαιοσύνης, Φ.23, κατάθεση Σεργούπουλου.

κή είναι, ποσοστιαία, και η συμμετοχή του κλήρου και των στρατιωτικών¹.

β) **Ι δ ι α ι τ ε ρ ό τ η τ ε ς τ ω ν ε ξ ε γ ε ρ μ έ ν ω ν
π ε ρ ι ο χ ώ ν**

Στη μεσσηνιακή εξέγερση ξεσηκώθηκαν οι περιοχές όπου οι Ναπαίοι είχαν τα μεγαλύτερα ερείσματα και όπου βρίσκονταν οι θερμότεροι οπαδοί των καταδικασμένων Κολοκοτρώνη και Πλαπούτα, εφόσον εκεί ήταν και οι ιδιαίτερες πατρίδες τους. Αλλά εκτός του ότι οι περιοχές αυτές ήταν τα προπύργια του καποδιστριακού κόμματος, υπάρχουν και ορισμένες άλλες ιδιαιτερότητες που συνέβαλαν στην εξάπλωση του επαναστατικού κινήματος.

Οι περιοχές που πρώτες εξεγέρθηκαν ήταν κυρίως ορεινές. Η φτώχεια και η αμάθεια των κατοίκων τους, καθώς και το φιλοπόλεμο του χαρακτήρα τους, τούς ωθούσαν συχνά σε παράνομες πράξεις. Ενδιαφέρουσες είναι οι κρίσεις του Βωμά Γκόρντον σχετικά με το χαρακτήρα και τη νοστοροπία των κατοίκων του Μωριά, τούς οποίους χαρακτηρίζει ως λαό αεικίνητο, άπληστο για καινοτομίες, περήφανο για την αντίστασή του προς τους Τούρκους, ο οποίος μεγαλοποιεί τις δυνατότητές του και είναι εχθρός σε κάθε είδος ξένης κυριαρχίας, που αγαπάει τον κλεφτοπόλεμο στον οποίο είχε εξασκηθεί κατά τη διάρκεια του αγώνα για την ανεξαρτησία. Λαός ο οποίος φωνάζει σήμερα ' Ζήτω ο Βασιλιάς ' και αύριο παίρνει τα όπλα για να προσ-

1. Βλ. καταλόγους X και XI.

βάλει τα δικαιώματα του θρόνου και να λεηλατήσει την ίδια του την πατρίδα. Λαός ο οποίος περιφρονεί εύκολα αυτούς που δεν του εμπνέουν δέος και δημιουργεί καταστάσεις στις κρατικές Αρχές, όταν κρατούν τα ηνία της επαρχιακής διοίκησης κατά τρόπο ασταθή, στους υπαλλήλους δηλαδή που δέν έχουν το χάρισμα να γίνονται αγαπητοί, ούτε έχουν τα μέσα να επιβάλλουν αυτό το είδος σεβασμού, που οι αγάδες και οι βοεβόδες ήξεραν να εμπνέουν με την πολεμική εξάρτηση και τη μεγαλοπρέπεια που διέθεταν¹.

Ειδικότερα για την κατάσταση της Τριφυλίας, η οποία από την αρχή της Επανάστασης του '21 ήταν ένα από τα πρώτα κέντρα αλλά και μιά από τις εστίες των εσωτερικών αγώνων, αναφέρεται ότι δεν υπήρξε ανωμαλία, ούτε εξέγερση εναντίον της κατεστημένης τάξης, στην οποία οι κάτοικοι των ορεινών περιοχών της επαρχίας αυτής να μη συμμετάσχουν πρωταγωνιστικά. Ο χαρακτήρας τους που έτεινε στην αρπαγή, η δίχως πειθαρχία ζωή, η σχεδόν άγρια, που διήγον, και η ανδρεία τους τους έκαναν πάντα επιρρεπείς σε 'κακόβουλες' ενέργειες². Γιαυτό, μετά την κατάπαυση των μεσσηνιακών ταραχών, προτάθηκε οι κάτοικοι των κωμοπόλεων και των χωριών που βρίσκονταν σε ιδιαίτερα ορεινούς τόπους να μεταικήσουν σε πεδινούς, γιατί παραμένοντας σε τέτοια μέρη γίνονταν κι αυτοί τραχείς κι ανυπόταχτοι. Ο συντάκτης της αναφοράς καταφεύγει

1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ., Φ.160, Άργος, 10.12.1834, Γκόντον για Γραμματεία Στρατιωτικών. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 18.

2. Βλ. ό.π., Φ.163β, Ναύπλιο, 24.10.1834, Κωλέττης προς Αντιβασιλεία.

και στο εξής γνωμικό: ' και των φυτων τα σπέρματα και των ανθρώπων οι βίαι ταις χώραις συνεξαμοιούνται ' ¹. Η παραπάνω πρόταση θεωρήθηκε ότι έπρεπε να εφαρμοσθεί αμέσως για τα τέσσερα πρωταίτια χωριά των μεσσηνιακών ταραχών: Ασλάναγα, Γαράντζα, Ψάρι, και Σουλιμά. Κατ' αυτό τον τρόπο, όχι μόνον θα τιμωρούνταν οι κάτοικοι των χωριών αυτών, αλλά το γεγονός της μετοικεσίας θα αποτελούσε την απαρχή του εκπολιτισμού τους και της προσαρμογής τους σε κοινωνικότερο βίαι ².

Η εστία της αποστασίας στους δύο εξεγερμένους νομούς ξεκίνησε από την επαρχία Ηλιοδώρας της Γόρτυνας, όπου ένα μέρος των κατοίκων ακολούθησε τους επαναστάτες για να επωφεληθεί από τις διαπραγές που θα γίνονταν στην πόλη, ένα άλλο παρέμεινε θεατής των γεγονότων και ένα τρίτο παρασύρθηκε από το φόβο που πάντα είχαν οι κάτοικοι των περιοχών αυτών (Τριφυλίας και Μεσσήνης) για τά

-
1. Ανάλογη πρόταση είχε γίνει και επί Καποδίστρια για μετοίκηση 2.000 οικογενειών Μανιατών σε πεδινά μέρη. (Βλ. Χρήστου Λούκου, " Ο Κυβερνήτης Καποδίστριας και οι Μαυρομιχάλοι" στο περιοδικό "Μνήμων" Τ.4, Αθήνα, 1974, σ.23-24). Βλ.επ. " The Metamorphosis of Greece since World War II" του William H. Mc Neill, Chicago 1978, σελ.22-23, όπου επισημαίνεται η αντίθεση μεταξύ των "ηρωϊκών" ορεισίβιων και των κατοίκων των πεδιάδων.
 2. Βλ. Γραμμ.Εσωτ. Φ.163β, αρ.7356, Ναύπλιον 24.10.1834, Κωλέττης προς Αντιβασιλεία. Για τους ειδικούς λόγους που προβλήθηκαν και αποσκοπούσαν στη μετοίκηση των κατοίκων των παραπάνω χωριών Βλ. την αναφορά του Νικόλαου Πονηρόπουλου προς τον Α.Ζαΐμη (Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ., Φ.163, Κυπαρισσία 25.8.1834 . Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 2.).

χωριά Σουλιμά, Ψάρι και Γαράντζα¹. Επομένως, όταν εξοπλίσθηκαν οι Σουλιμαίοι, οι άλλοι κάτοικοι της επαρχίας αυτής ακολούθησαν είτε από φόβο είτε με τη θέλησή τους².

Οι ίδιοι οι κάτοικοι του τμήματος Σουλιμά ανέφεραν ότι από την αρχή της Επανάστασης του '21 υπέφεραν πολλά δεινά εξαιτίας των χωριών Σουλιμά και Ψάρι, γιατί οι κάτοικοι των τελευταίων, επωφελούμενοι πάντα από την αναρχία που πολλές φορές επικρατούσε στη χώρα, υποχρέωναν τους κατοίκους των άλλων χωριών να τους ακολουθούν στα αποστατικά τους κινήματα.

Ανέφεραν επίσης ότι, επειδή δεν υπήρχε ισχυρή διοίκηση τον περισσότερο καιρό, τους άρπαζαν τα πρόβατα, τα βόδια, τα άλογα, πότε με τη βία και πότε κουφά ως ζωοκλέφτες, χωρίς να βρίσκουν από πουθενά ικανοποίηση για τις ζημιές που υφίσταντο. Οι Σουλιμαίοι και οι Ψαράιοι είχαν εγκαταλείψει κάθε άλλη έντιμη εργασία και στηριζόμενοι στις δυνάμεις τους είχαν επιδοθεί σε κλοπές και κάθε είδους αρπαγές. Διενεργούσαν ακόμη κι αρπαγές κοριτσιών από τα γειτονικά χωριά. Ενώ λοιπόν μόνο οι κάτοικοι των χωριών αυτών είχαν επιδείξει τέτοια διαγωγή και ήταν οι μοναδικοί υπαίτιοι για τις λεηλασίες που έγιναν στην πρωτεύουσα της επαρχίας τους, εντού-

1. Βλ. όπ.π., Φ.163, Κυπαρισσία, 22.8.1834, Χρηστίδης προς Ζαΐμη.

2. Βλ. Γ.Α.Κ., Φ. 163β, Κυπαρισσία, 8.9.1834, Ζαΐμης προς Αντιβασιλεία και Φ.163, Ανδρίτσaina, 18.7.1834, Κρεστενίτης προς Δ.Χρηστίδη.

τοισ και οι κάτοικοι των άλλων χωριών, χωρίς να έχουν καμιά συμμετοχή σ αυτές τις ενέργειες, είχαν επισύρει το μίσος και την έχθρα των συνεπαρχιωτών τους. Παρότι είχαν ελπίσει, ότι με την άφιξη του βασιλιά θα αποκαθίστατο η τάξη, βρίσκονταν πάλι αναμιγμένοι στην τελευταία αποστασία της Μεσσηνίας, που είχε πηγάσει από τα συγκεκριμένα ταραχοποιά χωριά. Οι κάτοικοι των άλλων χωριων δικαιολογούσαν τη συμμετοχή τους στην εξέγερση αναφέροντας ότι, είτε παραπλανήθηκαν από τη φήμη ότι θα ενθρονιζόταν ο Όθων, είτε επειδή αναγκάστηκαν να ακολουθήσουν τους επαναστάτες εξαιτίας του φόβου που τους ενέπνεαν οι Σουλιμαίοι και οι Ψαραίοι¹. Παρόλες όμως τις παραπάνω δικαιολογίες ομολογούσαν ότι ο κυριότερος λόγος της μεγάλης συμμετοχής τους ήταν οι νέες οικονομικές επιβαρύνσεις που επιβλήθηκαν².

1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ.163, Κυπαρισσία, 26.8.1834, Αναφορά κατοίκων Σουλιμά προς Ζαΐμη.

2. Στο ίδιο, Κυπαρισσία, 26.8.1834, αναφορά κατοίκων 13 χωριών προς τους Ζαΐμη και Βαλτινό.

γ) Αρχηγοί και υποκινητές της
Μεσσηνιακής εξέγερσης.
Διασυνδέσεις των επαναστατών
με τα πολιτικά κόμματα

Η εξέγερση Μεσσηνίας- Γόρτυνας φαίνεται ότι οργανώθηκε στο Ναύπλιο από τους κορυφαίους αρχηγούς του καποδιστριακού κόμματος και εκτελέστηκε από τους τοπικούς στρατιωτικούς αρχηγούς¹. Το γεγονός ότι ορισμένοι από τους παραπάνω αρχηγούς είχαν επισκεφτεί το Ναύπλιο λίγο καιρό προτού εξεγερθούν, ενισχύει την άποψη ότι όλες οι κινήσεις διοργανώθηκαν εκεί². Ως εκτελεστικά όργανα της εξέγερσης αναφέρονταν οι Κόλιας και Μήτρος Πλαπούτας, ο Γιαννάκης Κρίτσαλης, ο Μητροπέτροβας, ο Ασημάκης Σεργόπουλος και ο Νικήτας Ζερμπίνης, οι οποίοι επικηρύχτηκαν πρὸς 3.000 δραχμές ο καθένας³. Σύμφωνα και με καταθέσεις συλληφθέντων επαναστατών, που ανέφεραν ως κύριους αρχηγούς της εξέγερσης προσωπικότητες του ρωσικού κόμματος καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι ο Δημήτρης Τσόκρης, ο Δημήτριος Καλλέργης, ο Νικόλαος Σπηλιάδης, ο Γενναίος και

-
1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ.163β, αναφορά Κωλέττη πρὸς την Αντιβασιλεία. Βλ. επ. και Γ.Α.Κ., Γραμμ. Δικαιοσύνης, Φ.23, κατάθεση Σεργόπουλου πρὸς τον Κανέλλο Δεληγιάννη. Πρβλ. και εφημ. "Αθηνά", αρ.168, 8.8.1834, σ. 675.
 2. Για τις κινήσεις των στρατιωτικών πρὶν από την έναρξη της εξέγερσης, βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ.163β, Τρίπολη, 30.7.1835.
 3. Βλ. Εφημ. "Αθηνά" αρ.168, 8.8.1834, σ.674. Βλ. και εφημ. "Σωτήρ", αρ.57, 5.8.1834. Πρβλ. με "Επιτομές" 797, 46/4, Dawkins πρὸς Palmerston, 14.9.1834, F.O. 32/46/22 (13) - επ. M.A.E. Rouen πρὸς De Rigny, 16.8.1834, αρ.39, στο CP/GR 18, φφ.216-219.

και Κολίνος Κολοκοτρώνης, ο Π. Βαλσαμάκης, Νικήτας Σταματελόπουλος (Νικηταράς) καθώς και άλλοι λιγότερο σημαντικοί από την Τρίπολη και την Ηλεία, ήταν άν' όχι οι κύριοι διοργανωτές της συνωμοσίας με σκοπό την εξέγερση πάντως γνώστες και υποστηρικτές της¹. Επειδή όμως επρόκειτο για επαναστατικό κίνημα καλά οργανωμένο, οι συνωμότες διατήρησαν τη μυστικότητα κι έτσι λίγα πράγματα διαλευκάνθηκαν από τις ανακρίσεις και τις καταθέσεις των επαναστατών.

Ο Ασημάκης Σεργόπουλος, στην κατάθεσή του έδωσε λεπτομερείς πληροφορίες για όλες τις κινήσεις και τις συνεννοήσεις του με τους Γενναίο και Κολίνο Κολοκοτρώνη, τον Π. Βαλσαμάκη, τον Νικήτα Σταματελόπουλο, το Δημήτρη Τσόκλη, τον Ιωάννη Στρατηγόπουλο και άλλους σημαντικούς παράγοντες της εξέγερσης. Μοναδικός σκοπός των συνεννοήσεων αυτών ήταν η απελευθέρωση των φυλακισμένων, μετά από μία εξέγερση εναντίον της Κυβέρνησης στο όνομα ενός φανταστικού πρωτοκόλλου που υποσχόταν Σύνταγμα² και που όφειλε η Αντιβασιλεία να είχε τηρήσει.

-
1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 163, Ανδρότσιαινα, 18.7.1834 και Φ. 163, Ναύπλιο, 5.9.1834. Ο Μουσταφά Κουφόπουλος, τυμπανιστής στο σώμα του Κόλια Πλαπούτα, κατέθεσε ότι αρχηγοί της εξέγερσης ήταν οι Σηλιιάδης, Καλλέογης, Τσόκλης, κ.ά. και ότι ο Κόλιας υποστηριζόταν από ανθρώπους με σημαντική ισχύ. Στο ίδιο, Φ. 163β, Ναύπλιο, 2.9.1834). Το ίδιο κατέθεσε και ο εξάδελφος του Γρηγοριάδη, Οικονομόπουλος. Βλ. Γ.Α.Κ., Φ. 163β, Τρίπολη 9.8.1834 και Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ. Φ. 163, Βλ. Παράρτημα ΙΙΙ, 1. Την επαφή με σημαντικά πρόσωπα του Ναυπλίου κατέθεσε και ο Θ. Πικούλης, Βλ. Γ.Α.Κ. Γραμμ. Δικαιοσύνης, Φ. 23, Ναύπλιο, 18.8.1834, αναφορά Μάσσωνος προς τη Γραμματεία της Δικαιοσύνης.
 2. Η άποψη αυτή αποτελούσε και τη γραμμή της εφημερίδας " Αθηνά".

Οι αποκαλύψεις του Ασημάκη Σεργόπουλου ενίσχυσαν την άποψη ότι η μεσσηνιακή εξέγερση υπήρξε το αποτέλεσμα μιάς ευρύτερης συνωμοσίας, της οποίας οι πραγματικοί αρχηγοί δεν αποκαλύφθηκαν, ενώ έδρασαν και φάνηκαν οι εκτελεστές των σχεδίων τους. Ο ίδιος ο Σεργόπουλος ανέφερε, τέλος, ότι δεν ανήκε στους αρχηγούς, γιατί δεν είχε την παραμικρή επιρροή, αλλά τον χρησιμοποίησαν για να βγάλει το φίδι από την τρύπα¹. Όμως, κατά τις αντιπαραθέσεις των διαφόρων ατόμων, που είχαν κατηγορηθεί από τους Ασημάκη Σεργόπουλο και Μήτηρο Πλαπούτα ότι διενεργούσαν ύποπτες συνεννοήσεις, δεν εξήχθησαν άλλα επιβαρυντικά στοιχεία. Ο Σεργόπουλος, επίσης, ο οποίος στη συνέχεια επικαλέστηκε τη μαρτυρία του Μήτρου Πλαπούτα, βρισκόταν συχνά σε φανερή αντίθεση μαζί του. Οι δε ύποπτοι, που αναφέρθηκαν παραπάνω, αρνούνταν όσα κατέθεσαν οι Σεργόπουλος και Πλαπούτας σέ βάρος τους².

-
1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Δικ., Φ.23, κατάθεση Ασ. Σεργόπουλου προς Κ. Δεληγιάννη.
 2. Είναι περίεργο το γεγονός ότι ο Ασημάκης Σεργόπουλος κατά την αντιπρόθεση του με το Γενναίο Κολοκοτρώνη, αρνήθηκε να δώσει την παραμικρή απάντηση, ισχυριζόμενος ότι θα αποκαλύψει την πραγματική αλήθεια στην Κυβέρνηση. Δήλωσε ότι φοβόταν, δίχως όμως να διευκρινίσει ακριβώς τι φοβόταν. Το ίδιο, περίπου συνέβη και σε άλλες αντιπαραθέσεις μεταξύ ισχυρών παραγόντων του ρωσικού κόμματος με τοπικούς αρχηγούς της εξέγερσης όπως: Γενναίου Κολοκοτρώνη -Μήτρου Πλαπούτα, Ασημάκη Σεργόπουλου-Ιωάννη Στρατηγόπουλου-Μήτρου Πλαπούτα, Κολίνου Κολοκοτρώνη -Ασημάκη Σεργόπουλου, Μήτρου Πλαπούτα-Ιωάννη Στρατηγόπουλου, Νικηταρά-Μ. Πλαπούτα -Ασημάκη Σεργόπουλου, Π. Βαλσαμάκη -Ασ. Σεργόπουλου, Δ. Τσόκλη-Ασ. Σεργόπουλου, Ασ. Σεργόπουλου-Νικόλαου Καφή. Γ.Α.Κ. Γραμμ. Δικ., Φ.23.

Πάντως η Κυβέρνηση, επειδή θεώρησε, με βάση τα στοιχεία που είχε στη διάθεσή της, ότι η εξέγερση Μεσσηνίας-Αρκαδίας αποτελούσε συνέχεια της συνωμοσίας της προηγούμενης χρονιάς, πήρε μέτρα εναντίον εκείνων που πήραν τα όπλα, αλλά και όσων καθοδήγησαν τα γεγονότα με τις συμβουλές τους. Έτσι, για λόγους κρατικής ασφάλειας συνελήφθησαν σημαίνοντα πρόσωπα της καποδιστριακής παράταξης, όπως: οι Δ. Καλλέργης, Δ. Τσόκρης, Νικηταράς, Β. Ζαφειρόπουλος, Ν. Σπηλιάδης και άλλοι, γνωστοί για την προσήλωσή τους στο ρωσικό κόμμα, όπως οι: Γ. Αντωνόπουλος, Κανέλας Μοθωναίος, Βασίλειος Δημητρακόπουλος-Αλωνιστιώτης, Χαλίνος Κολοκατρώνης, Στέφανος Βαλιάνος, Γιαννάκης Ράγκος, Άννινος, Π. Βαλασαμάκης, Δ. Ραζής, πατέρας και γιός Στεκούλης, Ποταμιάνος, Στέλιος Συνοδινός, Ανδρέας Μεταξάς¹.

Για να γίνει κατανοητός ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίστηκε η εξέγερση αυτή, τόσο από την Κυβέρνηση, όσο και από τα διάφορα κόμματα, θα αναφερθούν ορισμένα κείμενα. Από τις επίσημες πηγές, δηλαδή από τις προκηρύξεις της Κυβέρνησης προς τους αποστάτες, εξάγονται ορισμένα συμπεράσματα. Ο υπουργός των Εσωτερικών Κωλέττης, στην προκήρυξή του προς τους κατοίκους της Αρκαδίας, αφού τους παρότρυνε να βοηθήσουν τις Αρχές, συνέδεσε άμεσα την εξέγερση με τη συνωμοσία της προηγούμενης χρονιάς και την εξέλαβε ως έργο του καποδιστριακού κόμματος: «... άνθρωποι οι οποίοι πέρυσιν

1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 163β, Ναύπλιο, 9.8.1834, απόφαση Υπουργικού Συμβουλίου.

εζήτησαν να ταράξωσιν το Βασίλειον, άνθρωποι καταστροφής και ολέθρου, ζητούν και σήμερα να επανερημώσωσι τας ιδιοκτησίας σας (...) όσοι, όταν εξουσίασαν, σας εγύμνωσαν με φόρους και εράνους, ήρπασαν τα ποίμνιά σας, ετράφησαν με τα γεννήματά σας και κατέκαυσαν τας καλύβας σας¹. Στη συνέχεια υποστήριξε ότι οι αποστάτες στράφηκαν εναντίον του ίδιου του Βασιλιά².

Το Υπουργικό Συμβούλιο στήν προκήρυξή του πρὸς τους κατοίκους της Αρκαδίας και της Μεσσηνίας, με ηπιότερο τρόπο από εκείνο του Κωλέττη, έκανε μιὰ άδριστη συσχέτιση της τελευταίας εξέγερσης με γεγονότα του παρελθόντος, χωρίς όμως να κάνει καμιά σαφή αναφορά στην προηγούμενη συνωμοσία των Κολοκοτρώνη-Πλαπούτα. Ανέφερε επίσης ότι, '... τετυφλωμένοι ετόλμησαν να υψώσουν χείρας εγκληματικές κατά των οργάνων τηςεξουσίας, κατά των αντιπροσώπων του Σεβαστού ημών Μονάρχου³ και όχι κατά του ίδιου του προσώπου του Όθωνα.

Επομένως η Κυβέρνηση συσχέτιζε άμεσα τη μεσσηνιακή εξέγερση με την προηγούμενη συνωμοσία των Κολοκοτρώνη-Πλαπούτα. Σε επίσημη έκθεση των υπουργών Εσωτερικών Κωλέττη και Στρατιωτικών Λεζυΐρ, υποστηρίχτηκε ότι η μεσσηνιακή εξέγερση ήταν η απόδειξη του

-
1. Βλ. Εφημ. "Αθηνά", αρ. 168, 8.8.1834, σ. 675. Βλ. και εφημ. "Σωτήρ", αρ. 57, 5.8.1834.
 2. Οι επαναστάτες, αντίθετα, δήλωναν ότι κύριος στόχος της εξέγερσης ήταν η ενθρόνιση του Όθωνα. Βλ. Παράρτημα I, 1, 2.
 3. Βλ. Εφημ. "Σωτήρ" και "Αθηνά" όπ.κ, Βλ. και Γ.Α.Κ. Γραμμ. Εσωτ., Φ. 163, Ναύπλιο, 3.8.1834, Υπουργικό Συμβούλιο. Βλ. εκ. Μ Α Ε, αναφορά Rouen (Ναύπλιο) πρὸς De Rigny (Παρίσι), 16.8.1834 αρ. 39, στο CP/GR.18, φφ 216-219.

τι θα ξεσπούσε τον προηγούμενο χρόνο αν δεν γινόταν η σύλληψη των αρχηγών της συνωμοσίας. Η ίδια συνωμοσία εκδηλώθηκε ξανά, όχι βέβαια με τους πιά αξιόλογους αντιπροσώπους της, αλλά με τους έμπιστους τους, Κρισταλαίους Μητροπέτροβες, Κολιόπουλους κ.ά. Ως αρχηγοί της νέας ανταρσίας κατηγορήθηκαν εκείνοι που τον προηγούμενο χρόνο είχαν κατηγορηθεί ως συνένοχοι¹.

Μιά άλλη, ανακριβής άποψη, που υποστηρίχτηκε, ήταν ότι η αφορμή για τη διασάλευση της ησυχίας υπήρξε η ανάκληση του Μάουρερ και του Άβελ... η Μεσσηνία εκηρύχθη εις ανταρσίαν, ενώ οι αντάρται δια να φανερώσουν παρρησία τους σκοπούς των, ύψωσαν την σημαίαν του Φαίνικος².

Οι νομάρχες των εξεγερμένων νομών της Αρκαδίας και της Μεσσηνίας κατέληγαν στο συμπέρασμα ότι η εξέγερση ήταν συνέπεια της συνωμοσίας του 1833, εφόσον οι αρχηγοί της ήταν συγγενείς και έμπιστοι των Κολακοτρώνη - Πλαπούτα, καθώς επίσης και οι ίδιοι αυτοί καταδικασμένοι οπλαρχηγοί είχαν οργανώσει τα πάντα πριν από καιρό στο Ναύπλιο, πράγμα που ήταν γνωστό στα σημαντικά μόνο στελέχη του ρωσικού κόμματος. Την ίδια γνώμη υποστήριζε και ο έκτακτος επίτροπος Μεσσηνίας, Νικόλαος Πανηρόπουλος³. Επίσης ο πληρεξούσιος αυλικός επίτροπος, Α. Ζαΐμης, πίστευε ότι η μεσσηνιακή

1. Βλ. στα ίδια.

2. Βλ. εφημ. "Σωτήρ", αρ. 56, 2.8.1834 - αρ. 57, 5.8.1834 - αρ. 58, 9.8.1834 - αρ. 72, 14.10.1834. Βλ. εκτενή ανάλυση παραπάνω σελ. 152.

3. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 163β, 8.9.1834, αναφορά του Ζαΐμη προς την Αντιβασιλεία.

εξέγερση δεν ήταν έργο του Κρίτσαλη και των ανεψιών του Πλαπούτα, οι οποίοι ήταν απλώς εκτελεστές, αλλά δημιούργημα των ανωτέρων στελεχών του ρωσικού κόμματος¹.

Ο Τύπος της εποχής απηχεί τις διαφορετικές απόψεις που επικρατούσαν σχετικά με τους πραγματικούς υποκινητές, το χαρακτήρα, καθώς και τις διασυνδέσεις της μεσσηνιακής εξέγερσης με τα κόμματα.

Το γαλλικό κόμμα με το δημοσιογραφικό του όργανο, το 'Σωτήρα', υποστήριζε την ίδια άποψη με τη φιλογαλλική Κυβέρνηση του Κωλέττη. Ο 'Σωτήρ' τόνιζε με τα άρθρα του ότι οι ταραχές της Μεσσηνίας αποτελούσαν συνέχεια των συμβάντων του προηγούμενου χρόνου και διέκρινε τους ίδιους σκοπούς, τα ίδια μέσα, τους ίδιους ανθρώπους. Υποστήριζε ακόμη ότι εστία της τελευταίας αποστασίας ήταν το Ναύπλιο, όπου βρίσκονταν οι πραγματικοί δημιουργοί της, ενώ εκείνοι που είχαν εμφανιστεί στο προσκήνιο, ως αρχηγοί, ήταν απλοί εκτελεστές. Επέριπτε δε ο 'Σωτήρ' 'ανάθεμα και κατάρα' κατά των εγκληματιών εκείνων, οίτινες άναψαν το πύρ του εμφυλίου πολέμου².

-
1. Βλ. Γ.Α.Κ., όπ.κ. Άργος, 13.10.1834, αναφορά του Ζαΐμη προς Άρμανσπεργκ. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 12, και στο ίδιο, Κυκαρισσία, 18.9.1834. Επομένως δεν ευσταθεί η άποψη του Πετρόπουλου (όπ.κ. σ. 225), ο οποίος στηριζόμενος στον Dawkins υποστηρίζει ότι ο Ζαΐμης προσπάθησεν να εξαλείψει κάθε τύτωση της εξέγερσης με τα κόμματα (βλ. "Επιτομές" 797, 46/4, Dawkins προς Palmerston, 14.9.1834, F.O., 32/46/22 (13)
 2. Βλ. Εφημ. "Σωτήρ", αρ. 59, 12.8.1834 -αρ. 56, 2.8.1834 -αρ. 62, 23.8.1834.

Επιπλέον κατηγορούσε την Κυβέρνηση, γιατί στο παρελθόν καταδίωξε μόνο τους δύο οπλαρχηγούς -Καλοκοτρώνη και Πλαπούτα- ενώ άφησε τους άλλους Καποδιστριακούς ελεύθερους, με αποτέλεσμα να δημιουργούν συνεχώς ταραχές και υποστήριζε την παραδειγματική τιμωρία και τον αφανισμό των Ναπαίων¹. Επίσης ο Γάλλος πρεσβευτής Rouen στις επίσημες εκθέσεις του υποστήριζε την άποψη ότι η μεσσηνιακή εξέγερση εξυφάνθηκε από τους αρχηγούς του κόμματος του Β.Καλοκοτρώνη ως συνέχεια της προηγούμενης συνωμοσίας του ίδιου κόμματος². Ο ίδιος κατηγορούσε το ρωσικό κόμμα ως μόνο υπαίτιο για τις ταραχές . Αντίθετα ο Σωτήρ επέρριπτε ευθύνες και στο αγγλικό κόμμα στο οποίο καταλόγιζε ότι με τις συμβουλές και τις ραδιοουργίες του είχε καθοδηγήσει τους Ναπαίους, ώστε να δημιουργήσουν τις ταραχές αυτές στην Πελοπόννησο³. Στα τελευταία γεγονότα οι ραδιούργοι ενήργησαν περισσότερα από όσα ήθελαν. Οι δε ναπιστές έκαμαν και εις αυτήν την περίστασιν τα χρέη των, δηλαδή απεστάτησαν⁴. Επομένως κατηγορούσε από κοινού το αγγλικό και το ρωσικό κόμμα ως υποκινητές της εξέγερσης και δεν την θεωρούσε ως έργο μόνο του ρωσικού κόμματος⁵. Στο σημείο αυτό υπάρχει μιά διάσταση απόψεων μεταξύ του δημοσιογραφικού όργανου του γαλλικού κόμματος

-
1. "Σωτήρ", αρ.58, 9.8.1834.
 2. Βλ. . Μ.Α.Ε., Αναφορά Rouen πρὸς De Rigny, 16.8.1834. αρ. 39 , στο CR/GR, 18, φφ 216-219.
 3. "Σωτήρ" αρ. 57, 5.8.1834 και αρ. 59, 12.8.1834.
 4. "Σωτήρ" αρ. 60, 16.8.1834.
 6. Την άποψη ότι ο "Σωτήρ" κατηγορεί το ρωσικό κόμμα ως μόνο υπαίτιο της μεσσηνιακής εξέγερσης υποστηρίζει λανθασμένα και ο Petropoulos ,όπ.κ. σ. 220.

και του Γάλλου πρεσβευτή Rouen .

Την άποψη για σύμπραξη ρωσικού και αγγλικού κόμματος υποστήριζε και ο γραμματέας της αγγλικής πρεσβείας Henry Parish, ο οποίος τόνιζε ότι υπήρχε προσέγγιση μεταξύ Άρμανσπεργκ και Μαυροκορδάτου με το ρωσικό κόμμα. Ο ίδιος θεωρούσε ότι η μεσσηνιακή εξέγερση ήταν αποτέλεσμα μηχανορραφιών του Μαυροκορδάτου, οι οποίες μόλις αποκαλύφθηκαν είχαν ως συνέπεια την αποπομπή του τελευταίου ως πρεσβευτή έξω από τον ελληνικό χώρο¹. Επίσης, ο Άγγλος πρεσβευτής Dawkins, θεωρούσε ως κύριο υποκινητή της μεσσηνιακής εξέγερσης το ρωσικό κόμμα που είχε όμως υποστηριχτεί σ αυτή την περίπτωση από το αγγλικό κόμμα, επειδή οι σπαδοί του τελευταίου είχαν δυσανεστηθεί από την απομάκρυνση του Μαυροκορδάτου από την Κυβέρνηση². Την αναμφισβήτητη προσέγγιση του ρωσικού με το αγγλικό κόμμα επιβεβαιώνουν και ορισμένες ματυρίες των ίδιων των επαναστατών που ανέφεραν ως αρχηγούς της μεσσηνιακής εξέγερσης προσωπικότητες του αγγλικού κόμματος, όπως τούς: Μαυροκορδάτο, Ζαΐμη, Λόντο³.

-
1. Βλ. Henry Parish, The Diplomatic History of the Monarchy of Greece, London 1838, σ.291.
 2. Βλ. εφημ. " Αθηνά" αρ. 199, 24.11.1834 .Βλ. επ. Εφημ. "Εποχή" αρ. 11, 1.11.1834. Πρβλ. και "Επιτομές" 785, Dawkins προς Palmerston , 13.8.1834, F.O., 32/45 (β) 113 (8) και 932, Crowe προς Palmerston , 48/28, F.O., 14.8.1834, 32, 48/74 (68).
 3. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ. Φ.170, 27.8.1834 ,έκθεση του μοΐραρχου Αρκαδίας Μήτρου Δεληγεωργόπουλου προς το νομάρχη Αρκαδίας.Βλ.Παράρτημα ΙΙ, 6

Η σύμπραξη του ρωσικού κόμματος με το αγγλικό αποδεικνυόταν επίσης από την υποστήριξη που παρείχε προς τους Ναπαίους η εφημερίδα 'Αθηνά', που πρόσκειτο πάντα προς το αγγλικό κόμμα¹. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, κατά το διάστημα που εξεργόγη η εξέγερση οι Ναπαίοι δεν είχαν εφημερίδα δική τους. Ο 'Σωτήρ' αποκαλούσε την 'Αθηνά' εφημερίδα του 'κολοκοτρωνιακού' και του 'ραδιοσυργικού' κόμματος, υπονοώντας με αυτές τις ονομασίες το ρωσικό και αγγλικό κόμμα. Ανέφερε επίσης ο 'Σωτήρ' την πληροφορία ότι όλοι οι οπαδοί του καποδιστριακού ή ρωσικού κόμματος ήταν συνδρομητές της 'Αθηνάς', οι οποίοι με τη σύμπραξή της επιτίθεντο εναντίον κάθε μέτρου της κυβέρνησης που δε συμφωνούσε με τους 'αναρχικούς' σκοπούς τους².

Αντίθετα, το αγγλικό κόμμα μέσω της 'Αθηνάς' κατηγορούσε το 'Σωτήρα' ως υπεύθυνα για την όξυνση των πολιτικών παθών, που οδήγησαν στην εξέγερση³. Επί πλέον υποστήριζε την άποψη ότι

-
1. Υποστηριζόταν και από την κυβέρνηση η άποψη ότι η "Αθηνά" υποβοηθούσε τους Καποδιστριακούς και υποδαύλιζε "σαν δαδί φλογερόν" τα σχέδιά τους. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ. Φ.163β, Τρίπολη, 31.7.1834, Αναφορά Αδάμ Δούκα προς τη Γραμματεία των Εσωτερικών. Για τους συνδρομητές της "Αθηνάς", βλ. "Σωτήρ" αριθμ. 65, 2.9.1834. Βλ. επ. και Γ.Α.Κ., όπ.π. Φ.163, Αναφορά Κωλέττη προς Αντιβασιλεία.
 2. Βλ. εφημ. "Σωτήρ", αρ. 56, 2.8.1834.
 3. Βλ. εφημ. "Αθηνά", αρ. 167, 3.8.1834.

οι στασιαστές ήταν οπαδοί του καποδιστριακού κόμματος, που είχαν όμως υποκινηθεί από 'προκαλεστικά όργανα' (agents provocateurs) του γαλλικού κόμματος, των λεγόμενων 'Σωτηριανών' ¹. κατηγορία που επιβεβαιώνεται ως ένα σημείο, από την περίπτωση του Αριστομένη Κουβαρά, όπως θα δούμε παρακάτω. Το γαλλικό κόμμα κατηγορείτο από τους πολιτικούς του αντιπάλους ότι επιδίωκε τις εμφύλιες διαμάχες για να προσπορίζεται διάφορα σφέλη και για να έχει τη δυνατότητα να διασπέρνει κινδυνολογίες, που σκοπό είχαν να εμποδίσουν τη φήμη του αρχηγού του γαλλικού κόμματος Κωλέττη, ως του μοναδικού πολιτικού με τη δυνατότητα να καταστέλλει στάσεις, επικίνδυνες για την υπόσταση του κράτους². Οι πολιτικοί αντίπαλοι του 'Σωτήρος', για να επιβεβαιώσουν την ορθότητα των παραπάνω συλλογισμών τους, επικαλούνται το γεγονός, ότι όπου ήταν τοποθετη-

1 . Βλ. εφημ. "Αθηνά" αρ. 168, 8.8.1834, σ. 676 και αρ. 174, 29.8.1834, σ. 697. Κατά το "Σωτήρα" η εξέγερση ήταν έργο των "Καρλιστών" της Ελλάδας και κέντρο της συνωμοσίας η Κεφαλονιά. ("Αθηνά" αρ. 170, 15.8.1834, σ. 681-682.).

2. Βλ. εφημ. "Αθηνά" , αρ. 168, 8.8.1834, σ. 676 . Βλ. και εφημ. "Εποχή" αρ. 10, 28.10.1834, Πρβλ. Μ.Α.Ε. Rouen πρὸς De Rigny, αρ. 43, 10.9.1834: Μ.Α.Ε., CP/GR 18/250.

μένοι ' οι σφάδρα ψευδοσυνταγματικοί ' οι σπαδαί δηλαδή του γαλλικού κόμματος; εκεί είχαν ξεσπάσει οι ταραχές, ενώ, όπου υπήρχαν αμερόληπτοι διοικητές, δεν είχε συμβεί τίποτα¹.

δ) Α ν ά μ ι ξ η των Α ρ χ ώ ν

Επικρατούσε η άποψη ότι η μεσσηνιακή εξέγερση εναντίον της Κυβέρνησης είχε προετοιμαστεί με τόση μυστικότητα, ώστε τίποτε δεν είχε γνωστοποιηθεί πριν από την έκρηξή της². Από σύγχρονες, όμως, πηγές, εκφράστηκαν ορισμένες απορίες σχετικά με τη διοργάνωση της εξέγερσης αυτής και τη μυστικότητά της. Υπήρξε, πράγματι, τόσο μυστική η οργάνωση ή μήπως ορισμένες Αρχές δεν μπόρεσαν ή, ακόμη, δεν θέλησαν να αποκαλύψουν έγκαιρα τα στοιχεία που ήδη γνώριζαν;

Από μιά μερίδα του Τύπου υποστηρίχτηκε η άποψη, όπως αναφέραμε και παραπάνω, ότι οι ταραχές ξέσπασαν σε περιοχές με

1. Βλ. εφημ. "Αθηνά" αρ. 170, 15.8.1834, σ. 681-682.

Η "Αθηνά" κατηγορούσε τον Κωλέττη ότι γνώριζε την έκρηξη της μεσσηνιακής εξέγερσης και δεν έκαμε καμία ενέργεια για να την ματαιώσει. Τον κατηγορήσαν μάλιστα ως υπεύθυνο για τη διοργάνωσή της. Και απειλούσε να αποκαλύψει τους υπαίτιους, οπότε "...ο θεός να διαφυλάξει τον "Σωτήρα" και τους αντιπροσωπευομένους του" (σπ. π. αρ. 168, 8.8.1834, και αρ. 179, 15.9.1834.

2. Βλ. "Επιτομές", 785, 45/16 Dawkins προς Palmerston 13.8.1834, F.O. ,32/45 (β') 113 (8) .

γαλλόφιλους διοικητές και προτάθηκε να τιμωρηθούν εκείνοι που συνέβαλαν στην 'προδιάθεση' των ταραχών, ή που ενώ θα μπορούσαν να τις προλάβουν από αδιαφορία ή αδράνεια αμέλησαν να το πράξουν¹. Οι καποδιστριακοί υποστήριζαν ότι οι κεντρικές Αρχές αφησαν να εκδηλωθεί η εξέγερση ενώ μπορούσαν να την προλάβουν, με αποτέλεσμα να φυλακισθούν πολλά άτομα από τους οποίους αρκετοί εξακαλουθούσαν να βρίσκονται φυλακισμένοι πολύ καιρό μετά την κατάπαυση των ταραχών².

Ιδιαίτερα κατακρίθηκε η διαγωγή του νομάρχη Μεσσηνίας Δημήτριου Χρηστίδη³. Ο τελευταίος, αν και δεν ομολογεί ότι είχε προηγούμενες ειδήσεις⁴, δεν αποκρύπτει το γεγονός ότι στις 29 Ιουλίου 1834, ειδοποιήθηκε αλλά δεν έκαμε τίποτα για να ματαιώσει τις επαναστατικές κινήσεις. Παρέμεινε αδρανής και συνελλήφθη στις 30 Ιουλίου από στασιαστές μαζί με τρεις άλλες διοικητικές και οικονομικές Αρχές. Έτσι, οι παρασυρμένοι από

-
1. Βλ. εφημ. "Αθηνά", αρ. 170, 15.8.1834, σ. 681 και αρ. 178, 12.8.1834, σ. 714.
 2. Βλ. εφημ. "Εποχή" αρ. 45, 10.3.1835.
 3. Ο "Σωτήρ" είχε αναλάβει την υποστήριξη του νομάρχη Δ. Χρηστίδη εξαίροντας τη διαγωγή του. (Βλ. "Σωτήρ" αρ. 74, 21.10.1834) .
 4. Βλ. Γ.Α.Κ. , Γραμμ. Εσωτ., Φ.163, Πύργος, 25.7.1834, Ανάφορά του Π.Δεληγιάννη προς τη Νομαρχία Μεσσηνίας για υποψίες μελλοντικών ταραχών. Βλ. και Γ.Α.Κ., Γραμμ. Δικαιοσ. Φ.23, κατάθεση Ασημάκη Στεργόπουλου προς τον συνταγματάρχη Δεληγιάννη.

τους στασιαστές χωρικοί δεν είχαν κανένα να τους συμβουλευσει και 'εσύρθησαν ως τυφλοί από τους τυφλούς αρχηγούς των ¹. Ενώ, ως νομάρχης, όφειλε να ειδοποιήσει τους κατοίκους της Κυπαρισσίας και άν τους εύρισκε σύμφωνους να εναντιωθούν στους αποστατές, έπρεπε να οργανώσει την αντίστασή τους² διαφορετικά έπρεπε να μεταβεί στο Νεόκαστρο και να καλέσει το στόλο. Ο Χρηστίδης, προσπαθώντας να δικαιολογήσει την παραπάνω συμπεριφορά του, υποστήριξε ότι ενήργησε έτσι επειδή δεν είχε καμιά εμπιστοσύνη στα όπλα των κατοίκων της Κυπαρισσίας, οι οποίοι ποτέ δεν μπόρεσαν, ούτε καν αποφάσισαν να αποκρούσουν την επίθεση των βλάχων και πάντα ήταν το έρμαιο των τελευταίων. Επιπλέον θεωρούσε ερεθιστικό μέτρο να σπλίσει πολίτες, ενώ επικρατούσε ακόμα η τάξη στην επαρχία του και δεν υπήρχε κανένα δεδομένο για επικείμενη αποστασία. Παράλληλα, περίμενε την άφιξη στρατιωτικής δύναμης από τα μεσσηνιακά φρούρια, ελπίζοντας ότι με τη σύμπραξη των κατοίκων θα μπόρεσει να συλλάβει τον Κρίτσαλη, και τους ύποπτους Δημογέροντες της περιοχής του. Υποστήριξε, επίσης, ότι η αταραξία και η ψυχραιμία την οποία επέδειξαν οι υπάλληλοί του, κατά τη διάρκεια της εφόδου των αποστατών στην Κυπαρισσία, αποθάρρυνε τους τελευ-

1. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ. Φ.163β, Άρογος, 13.10.1834, Ζαΐμης προς Άομανσπεργκ. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 13.

ταίους από πολλές διαφόρες ενέργειες¹.

Αλλά και διάφοροι άλλοι διοικητές παρέμειναν αδρανείς, παρά το γεγονός ότι είχαν πληροφορίες για επικείμενη εξέγερση. Η νομαρχία Αρκαδίας είχε ειδοποιηθεί για ύπαρξη αποστατικών κινήσεων από τον έπαρχο Μεγαλόπολης, Δήμο Κανελλόπουλο. Ο νομάρχης όμως εξέλαβε τις πληροφορίες ως συκοφαντίες και αποτελέσματα προσωπικών παθών². Επίσης ο έπαρχος Ήλιδας, Πανάγος Δεληγιάννης, είχε ενημερώσει το νομάρχη Αχαΐας και Ήλιδας σχετικά με την ύπαρξη συνωμοτικών σχεδίων και είχε προβλέψει την επικείμενη εξέγερση ήδη από τις 21 Ιουλίου, αλλά ούτε ο νομάρχης, ούτε ο έπαρχος Ολυμπίας, που είχαν ειδοποιηθεί, ανακοίνωσαν τίποτε έγκαιρα στην Κυβέρνηση³.

-
1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ., Φ.163β, Κυπαρισσία, 21.8.1834, αρ. 2687 (Αναφορά Χρηστίδη προς τον Ζαΐμη). Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 5. Λίγο αργότερα, κατά τις 11.9.1834, ο Χρηστίδης κατηγορήθηκε από τον ανακριτή Δημήτριο Σούτσο, γιατί ενώ υπήρχε απαγόρευση για αποβίβαση στην Κυπαρισσία ανθρώπων, αντικειμένων και γραμμάτων που προέρχονταν από τη Ζάκυνθο, εισήχθησαν στην Κυπαρισσία πράγματα, δίχως την άδεια του Σούτσου. Για τα τελευταία υπήρχε η φήμη ότι ανήκαν στον Δ. Πολυχρονόπουλο, ύποπτο για συμμετοχή στην αποστασία. Ο Χρηστίδης απάντησε ότι τα πράγματα δεν έρχονταν από το λιμάνι της Ζακύνθου απευθείας, αλλά με ενδιάμεσο σταθμό την Πάτρα, λιμάνι που δεν υπόκειτο στην απαγόρευση του Σούτσου. Βλ. Γ.Α.Κ., Φ.163β, Κυπαρισσία, 11.9.1834 (Σούτσος προς Χρηστίδη), Βλ.επ. στο ίδιο, αναφορά Χρηστίδη προς Σούτσο.
 2. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ., Φ.163β, Ναύπλιο, 30.7.1834.
 3. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Στρατ., Φ.5, Έκθεση Πανάγου Δεληγιάννη.

Για ουσιαστική αμέλεια κατηγορήθηκε και ο έπαρχος Γόρτυνας Παντελής Νέγκας. Ενώ ο Γιαννίκος Πλαπούτας, μεγαλύτερος αδελφός των αρχιστασιαστών Κόλια και Μήτρου, του ανέφερε τα σχέδια των αποστατών και προθυμοποιήθηκε να βοηθήσει ο ίδιος για τη σύλληψή τους, ο έπαρχος σιώπησε μέχρι τις 29 Ιουλίου, ημέρα που εκδηλώθηκε επίσημα η εξέγερση¹. Την ειδοποίηση αυτή του Γιαννίκου την ανέφεραν και οι κάτοικοι της Δημητσάνας, διαμαρτυρόμενοι, γιατί ο Νέγκας, αν και ειδοποιημένος, δεν ζήτησε τη συνδρομή τους, αλλά τη ζήτησε αργότερα, όταν πλέον είχε εκδηλωθεί το κίνημα².

Όμως, η παραπάνω ενέργεια του Γιαννίκου Πλαπούτα είχε γίνει σε συνεννόηση με τους επαναστάτες. Φαίνεται ότι ο τελευταίος κατέδωσε το μυστικό της συνωμοσίας, όταν πιά δεν υπήρχε κίνδυνος να δημιουργηθεί καμιά δυσχέρεια στα επαναστατικά σχέδια, με σκοπό να πλησιάσει τις Αρχές και να αποκτήσει την εμπιστοσύνη τους. Ο Γιαννίκος φαίνεται ότι ήθελε, κερδίζοντας την εμπιστοσύνη των Αρχών, να μπορέσει να έχει προσβάσεις σε αυτές, ώστε να μπορεί να δίνει πολύτιμες πληροφορίες στους επαναστάτες³.

Ένας ακόμη σπαδός του γαλλικού κόμματος, ο έπαρχος Ολυμ-

-
1. Βλ. Γ.Α.Κ., Φ.163β, Άργος, 13.10.1834. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 13.
 2. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ. Φ.163, Τρίπολη, 16.9.1834. Αναφορά κατά των Δημητσάνας προς τον Α.Ζαΐμη. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 27. Βλ. και Γραμμ.Στρατ. Μ.Κ.Ι. Φ.13, Δημητσάνα, 24.8.1834, αναφ.Ενωμ.Β.Κοκκινιάδη προς τη μοιραρχία Αρκαδίας.
 3. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμ.Δικαιοσ. Φ.23, Κυπαρισσία, 29.8.1834, Ανάκριση Μουσταφά Κουφόπουλου. Βλ. επ. και κατάθεση Ασημάκη Σεργόπουλου προς το Δεληγιάννη.

πίας Λυκούργος Κρεστενίτης, κατηγορήθηκε ότι γνώριζε ήδη από τις 24 Ιουλίου την ύπαρξη επαναστατικών κινήσεων¹. Θεωρείτο επίσης ότι ο Κρεστενίτης με την συμπεριφορά του αναζωπύρωσε τα πολιτικά πάθη. Γιαυτό κατηγορήθηκε ότι ήταν ένας από τους κυριότερους παράγοντες που ώθησαν σε εξέγερση. Η αντιπάθεια που είχε δημιουργήσει στον πληθυσμό στάθηκε αιτία να βροούν οι Πλαπούτες πλατειά συμπάθεια ανάμεσα στους κατοίκους².

Ορισμένοι, λοιπόν, κρατικοί υπάλληλοι κατηγορήθηκαν ότι ολιγόρισαν και δεν ειδοποίησαν έγκαιρα την Κυβέρνηση με αποτέλεσμα να πάρει η εξέγερση μεγάλη και ανησυχητική έκταση. Παρατηρήθηκε όμως ότι ο χρόνος που οι διάφορες Αρχές πληροφορήθηκαν την ύπαρξη της συνωμοσίας ήταν λίγες μέρες πριν από την έκρηξή της. Ενώ, υπάρχει, έγγραφο του υπουργείου Εξωτερικών, στο οποίο αναφέρεται ότι η Κυβέρνηση γνώριζε την ύπαρξη της συνωμοσίας είκοσι, τουλάχιστον, μέρες πριν³. Επομένως η καθυστέρηση ελάχιστων

-
1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ. Φ. 163β, Ναύπλιον, 1.8.1834. Κωλέττης προς Αντιβασιλεία. Βλ. και εφημ. "Εθνική" αρ. 26, 13.1.1835 και εφημ. "Σωτήρ" αρ. 7, 10.2.1835.
 2. Βλ. εφημ. "Εθνική", αρ. 11, 15.11.1834, και αρ. 26, 13.1.1835. Στην εφημερίδα "Σωτήρ", αρ. 9, 17.2.1835, αλλά και από πολιτικούς φίλους του Κρεστενίτη είχε γίνει μιá προσπάθεια αποκατάστασης του ονόματος του τελευταίου. Γράφτηκε ότι ο Κρεστενίτης ήταν εκείνος που διέλυσε τη ληστεία στην Ολυμπία και νίκησε τους αποστάτες στη μάχη του Πύργου.
 3. Βλ. Α.Υ.Ε. Φ. 198, 2, Ναύπλιο, 4.8.1834, αρ. 1999

ημερών από τις τοπικές Αρχές δεν είχε καμία ουσιαστική σημασία, εφόσον η κυβέρνηση ήταν ήδη ενημερωμένη.

Ιδιαίτερα μέτρα δέν πάρθηκαν και για το λόγο ότι τα βασικά στρατεύματα ήταν ακόμη απασχολημένα στην κατάπαυση των τελευταίων εστιών των ταραχών της Μάνης, αλλά και γιατί αρχικά η εξέγερση θεωρήθηκε ασήμαντη. Την τελευταία άποψη την προωθούσαν άτομα μέσα από την κυβέρνηση, που αποσκοπούσαν σε προσωπικά σφέλη.¹

Για το λόγο αυτό η κυβέρνηση αιφνιδιάστηκε, μή υποψιαζόμενη το μέγεθος και τις συνέπειες μιάς γενικότερης αναταραχής, και δεν μπόρεσε να αντιδράσει αμέσως, δίνοντας τη δυνατότητα στους επαναστάτες να κερδίσουν πολύ έδαφος τις πρώτες μέρες της εξέγερσης².

Κατά την άποψη των Καποδιστριακών, αυτοί που άλλοτε είχαν αντιπολιτευθεί τον Καποδίστρια συνέπρατταν με την Αντιβασιλεία για να επιτύχουν την εξόντωση των πολιτικών τους αντιπάλων. Μέσα σ' αυτά το πολιτικό πλαίσιο, η δίκη του Καλακατρώνη και του

1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ., Φ.163β, Κυπαρισσία, 13.9.1834, Ζαΐμης πρὸς Ἄρμανσπεργκ. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 12.
2. Ο έπαρχος Μεγαλόπολης ανέφερε πρὸς το νομάρχη Αρκαδίας ότι όλη η Αρκαδία ήταν εξεγερμένη και ζητούσε κατεπειγόντως ενισχύσεις από τακτικά στρατεύματα. (Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ. Φ.163β, Λεοντόρι, 1.8.1834.) Βλ. επ. και στο ίδιο, Τρίπολη, 2.8.1834, Πρβλ. με όπ.π. Φ.163, Ανδρίτσαινα, 1.8.1834 και στο ίδιο, Ἄργος 10.12.1834, Αναφορά Γκρόρντον πρὸς τη Γραμματεία των Στρατιωτικών. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 18.

Πλαπούτα είχε σκοπό να τρομοκρατήσει τους δυσσρεστημένους με τον τρόπο διακυβέρνησης της χώρας από την πλειοψηφία των μελών της Αντιβασιλείας. Οι Καποδιστριακοί υποστήριζαν ότι η μεσσηνιακή εξέγερση εκδηλώθηκε ως αντίδραση για συγκεκριμένα μέλη της Αντιβασιλείας με υποκίνηση του Άρμανσπεργκ¹. Ο τελευταίος θεωρήθηκε ως υπαίτιος, όχι μόνο για τις μεσσηνιακές ταραχές, αλλά και για τις προηγούμενες της Μάνης, επειδή επεδίωκε να ενοχοποιηθούν τα υπόλοιπα μέλη της Αντιβασιλείας για τά νομοθετήματα που είχαν επιβάλει, παρά τη θέλησή του, στον έκκλησιαστικό και στρατιωτικό τομέα, καθώς και για το θέμα της καταδίωξης των Ναπαίων οπλαρχηγών².

Ο Φίνλεϋ υποστήριζε ότι εκείνοι που ξεσήκωσαν τη Μεσσηνία και την Αρκαδία, ήταν φίλοι των δύο κρατούμενων οπλαρχηγών και είχαν ενθαρρυνθεί ιδιαίτερα από το γεγονός ότι ο Άρμανσπεργκ είχε αντιμετωπίσει ευνοϊκά τις ραδιουργίες του Φράντς³. Γι αυτό η συμπεριφορά του Άρμανσπεργκ απέναντι στους στασιαστές δεν ήταν και τόσο αυστηρή, επειδή πίστευε πως θα τους προσεταιριζόταν κι επιπλέον, ίσως, επειδή φοβόταν ότι μιά περισσότερο εξονυχιστι-

-
1. Βλ. Νικ. Σπηλιόπουλου "Απομνημονεύματα", επιτ. Π. Χριστόπουλου, τ. 4^{ος}, τεύχ. Α', Αθήνα, 1971, Προλεγόμενα, σ. να'.
 2. Βλ. Π. Ι. Χαλκιδόπουλου, "Βαυαροκρατία και Ελλάδα. Πώς επαιδαγωγήθη η Ελλάδα και πώς έπρεπε να παιδαγωγηθεί", στο περιοδικό "Εβδομάς", αρ. 22, σ. 4.
 3. Για το επεισόδιο Φράντς βλ. παραπάνω, Μέρος Α, Κεφάλαιο 1γ.

κή έρευνα θα φώτιζε τη σχέση ανάμεσα στην καποδιστριακή συνωμοσί- και στις ραδιουργίες του ίδιου του Άρμανσπεργκ.¹

Η άλλη άποψη ήταν ότι ο Κωλέττης, που είχε την υποστήριξη του Μάουρερ, προκάλεσε τις παραπάνω ταραχές για να δικαιολογήσει τη φυλάκιση των Ναπαίων σπλαρχηγών, εφόσον το κόμμα τους δημιουρ- σε συνεχώς αναταραχές και εξεγέρσεις· επομένως να κάνει να φανούν δικαιολογημένα και απολύτως αναγκαία τα μέτρα της πλειοψηφίας της Αντιβασιλείας. Άλλος λόγος, που θα ερμήνευε την ενέργεια αυτή του Κωλέττη, ήταν το γεγονός ότι, μετά από την καταστολή της εξέ- γερσης, θα θεωρείτο ως ο πλέον κατάλληλος για να καταστέλλει στά- σεις και να επιβάλλει την ειρήνη στο εσωτερικό της χώρας. Γράφει χαρακτηριστικά ο Μακρυγιάννης: : 'Έστειλε κι ο Κωλέττης τους συν- τρόφους του εναντίον εις τους Πελοποννησίους, οπού τους βαίναν να κάμουν το κίνημα και ύστερα στέλναν και τους σκότωναν, και τους γύμνωναν· και χάθηκαν τόσοι αγωνιστές αδίκως και παραλόγως και χήρεψαν γυναίκες δια το χατίρι αυτηνών. Και όσους δεν σκότωσαν εις τον πόλεμον τους σκοτώνουν στην τζελατίνα με τους προκομμέ- νους τους κριτάς, οπού ενεργούνε τους νόμους καθώς θέλουν.²

Οι φίλοι του Κωλέττη κατηγορούσαν τον Α. Ζαΐμη, πως υ- παινίχτηκε ότι, ενώ οι πρωταίτιοι της ανταρσίας κατέβαλαν κόθε

1. Βλ. Γ. Φίνλεϋ, όπ.π. σ. 324, 326-327.

2. Βλ. Ιωάννη Μακρυγιάννη, "Απομνημονεύματα", Εισαγωγή -Σχό- λια Σπύρου Ασδραχά, Αθήνα, 1957, σ. 360.

προσπάθεια για να τη σταματήσουν αμέσως μόλις αντιλήφθηκαν τη μεταβολή στη σύνθεση της Αντιβασιλείας, ο Κωλέττης ενθάρρυνε ή, τουλάχιστον, άφησε να εκραγεί η εξέγερση στις νότιες επαρχίες του κράτους, ώστε να καταστεί απαραίτητος στον Αρμανσπεργκ και να βρεί πρόσχημα για να χρησιμοποιήσει τους Ρουμελιώτες¹. Την ίδια άποψη υποστήριζε και ο Αμβρόσιος Φραντζής². Ο συγγραφέας της 'Δίκης' των Κολοκοτρώνη - Πλαπούτα υποστήριζε, επίσης, ότι η μεσσηνιακή εξέγερση υποκινήθηκε από ανθρώπους της 'Αρχής' και θεωρούσε αναμιγμένους σ αυτήν τόσο τον Κωλέττη όσο και τον 'Αρμανσπεργκ'.³

Από τα στοιχεία που έχουμε συμπεραίνουμε ότι η εξέγερση στη Μεσσηνία-Αρκαδία εκτελέστηκε μεν από τους Καποδιστριακούς, ήταν όμως μάλλον επιθυμητή από τις Αρχές. Ός ένα σημείο, μάλιστα, υποκινήθηκε από ανθρώπους των Αρχών και ίσως και να υποβοηθήθηκε από ορισμένα τοπικά όργανα εξουσίας. Τα τελευταία με την αδράνειά τους δεν μερίμνησαν για τη συγκέντρωση μεγαλύτερης στρατιωτικής δύναμης, έγκαιρα. Πάντως, άσχετα από την ενδεχόμενη υπόθαλψη εκ μέρους μελών της Κυβέρνησης, που είχαν συμφέρον από τη δημιουργία

-
1. Βλ. "Επιτομές" 797,46/4, Dawkins προς Palmerston, 14.9. 1834. F.O., 32/46/22 (13).
 2. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ.Φ.163β, Κυπαρισσία 18.9.1834, αναφορά Χρηστίδη προς τον Κωλέττη. Βλ. και Α.Φραντζή, όπ.κ. σ.194.
 3. "... διά τούτο τέλος κι αυτή η φανερά υποκινηθείσα εις Μεσσηνιαν στάσις εξ απάτης από τους ανθρώπους της Αρχής' και η πολυειδώς και παντοιοτρόπως των τιμίων πολιτών καταδρομή' διότι απαιτούντο ευλογοφανείς προφάσεις, διά την τομήν του γέροντος στρατηγού της κεφαλής". Βλ. Ανώνυμου, "Η δίκη..." , όπ.κ. προλεγόμενα, σ. κε'

μικροταραχών για να δικαιολογήσουν την πολιτική τους, η εξέγερση της Μεσσηνίας αποτέλεσε κατά την περίοδο της Αντιβασιλείας τη δυναμικότερη παρουσία και εκδήλωση του καποδιστριακού κόμματος, το οποίο, αν και καταδικάταν απηνώς, εξακολουθούσε να είναι ισχυρό και συγκροτημένο και διεκδικούσε, δυναμικά, τα δικαιώματά του.

ε) Υπόθεση Αριστομένη Κουβαρά

Παρόλη την αφθονία των εγγράφων που αναφέρονται στα γεγονότα της εξέγερσης της Μεσσηνίας, ορισμένα σημεία εξακολουθούν να παραμένουν σκοτεινά. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η υπόθεση του Αριστομένη Κουβαρά, η ανάμιξή του στην εξέγερση και η δολοφονία του από τον Χατζηχρήστο.

Μαρτυρίες Ναπαίων εμφανίζουν τον Κουβαρά ως παλιό Καποδιστριακό, ο οποίος επειδή θεωρείτο φίλος των καταδικασμένων σπλαρχηγών, κατόρθωσε να παρασύρει το Γιαννάκη Κρίτσαλη και το Μητροπέτροβα, εμφανίστηκε ως σταλμένος από την 'Αρχήν' και τους παρουσίασε γράμματα με οδηγίες για την αποστασία. Με τον τρόπο αυτό παρέσυρε τους στρατιωτικούς φίλους των δύο σπλαρχηγών και τους έπεισε να εξεγερθούν, με σκοπό να ενθρονίσουν τον Όθωνα πριν από το συμφωνημένο χρόνο, να πολεμήσουν για την κατάργηση της Αντιβασιλείας και για να αποφυλακισθούν οι δύο στρατηγοί¹.

1. Βλ. Α. Φραντζή, όπ.κ., Τόμ. Γ', σ. 192.

Σύμφωνα με την άποψη των Καποδιστριακών, οι οποίοι επιδίωκαν να απαλύνουν τη σοβαρότητα του εγχειρήματός τους και να το παρουσιάσουν ως απόρροια μηχανορραφιών των Αρχών, ο Κουβαράς έπεισε τους Κρίτσαλη και Μητροπέτροβα ότι τα παραπάνω αιτήματα ήταν η επιθυμία του Βασιλιά και ότι ο Άρμανσπεργκ τους περίμενε στο Άργος. Πράγματι εκείνη την περίοδο ο τελευταίος παρέμενε στο Άργος για λόγους υγείας. Ο Κρίτσαλης και ο Μητροπέτροβας, οι οποίοι χαρακτηρίζονταν "... ως άνθρωποι χωρικοί και ως μή γνωρίζοντες τα ψεύδη της ολεθρίας και πονηράς επιβουλής"¹, θεώρησαν ότι με τον τρόπο αυτό θα προσέφεραν μεγάλες υπηρεσίες στην πατρίδα τους και εξεγέρθηκαν.

Σύμφωνα με την πληροφορία που δημοσιεύθηκαν στον Τύπο της εποχής, φαίνεται ότι ο Αριστομένης Κουβαράς ήταν άνθρωπος δίχως πολιτικά φρονήματα, πού φρόντιζε μόνο για το προσωπικό του συμφέρον και αφοσιωνόταν στους εκάστοτε ισχυρούς, για να επιτύχει την εύνοια της προστασίας τους². Παλαιότερα άνηκε στο κυβερνητικό κόμμα και φερόταν ως αφοσιωμένος στον Ιωάννη Καποδίστρια παράλληλα αυτά, όμως, δεν παρέλειπε να επιζητεί την προσκόλλησή του στη φατρία του Κωλέττη³. Κατά την Επανάσταση είχε σχέσεις με την οικογένεια των Δεληγιανναίων, την οποία ακολούθησε πολιτικά σε όλη

1. Βλ. Α.Φραντζή, όπ. π.

2. Βλ. Εφημ."Αθηνά" αρ. 172, 22.8.1834, σ. 692.

3. Βλ. Εφημ."Σωτήρ", αρ.75, 25.10.1834. Για το "σεβασμό" του Κουβαρά στις εκάστοτε κυβερνήσεις και για της μετέπειτα σχέση του με τον Κωλέττη, βλ. εφημ."Εποχή" αρ.16, 18.11.1834, και Εφημ."Εθνική" αρ.15, 29.11.1834.

τη διάρκεια του Αγώνα. Φαίνεται ότι ο Κουβαράς πήρε μέρος ενεργό στην προπαρασκευή της αποστασίας και είχε πολύ ύποπτο ρόλο. Το γεγονός ότι ήταν γνώστης πολλών παρασκηνίων που σίγουρα θα έθεταν σε κίνδυνο και θα εξέθεταν πολλές προσωπικότητες της εποχής, αν έβγαιναν στο φώς της δημοσιότητας, στάθηκε, ίσως, η αιτία να δολοφονηθεί, εν ψυχρώ, από το Χατζηχρήστο.

Πρίν εκδηλωθεί η εξέγερση είχε επισκεφτεί αρκετές φορές το Ναύπλιο. Στις 4 Ιουνίου 1834 είχε φύγει από το Ναύπλιο για την Τρίπολη και λίγο αργότερα, στις 14 Ιουνίου, ο Γραμματέας των Εσωτερικών Κωλέττης, με τον οποίο είχε στενή επικοινωνία, τον προσκάλεσε με ιδιόχειρη επιστολή να επιστρέψει στο Ναύπλιο¹.

Μετά την τελευταία του μετάβαση στο Ναύπλιο πήγε στη Στεμνίτσα, τόπο της γέννησής του, και κατόπιν στη Δημητσάνα, στο σπίτι του Ασημάκη Σεργόπουλου, τον οποίο παρακίνησε να μεταβεί στο Ναύπλιο². Αφού συνεργάστηκαν οι δύο τους, πάνω σε διάφορα έγγραφα, επέστρεψε στη Στεμνίτσα, δηλώνοντας ότι θα πάει στον κάμπο Γόρτυνας (Καρύταινα) για υποθέσεις του· στην πραγματικότητα όμως, πήγε στο Αρκουδόρεμα Μεσσηνίας, όπου, σύμφωνα με τα όσα

-
1. Βλ. Εφημ. "Αθηνά", αρ., 177, 8.9.1834, σ. 712 και αρ. 187, 13.10.1834, σ. 752. Βλ. επ. εφημ. "Εθνική", αρ. 15, 29.11.1834, "Αγαπητέ φίλε Αριστομένη Κουβαρά. Δέν απεκρήθην εις τα δύο σου γράμματα. επιθυμώ αφού λάβης το παρόν μου να έλθης ενταύθα. υγίαινε .ο Σός Ιωάννης Κωλέττης"
 2. Βλ. εφημ. "Αθηνά", αρ. 187, 13.10.1834, σ. 752.

διηγείται ο υπηρέτης του , συνάντησε το Μητροπέτροβα και το Γιαννάκη Κρίτσαλη. Μετά , κατά την επιστροφή του στη Μεγαλόπολη, διέδιδε ότι τον κυνηγούσαν οι βλάχοι, γιατί είχε ξεσηκώσει εκείνα τα μέρη σε αποστασία. Ύστερα πήγε στην Τρίπολη, όπου συνάντησε τον νομάρχη και είχε ιδιαίτερη συνομιλία μαζί του . Επέστρεψε στη Στερνίτσα όταν είχε ήδη ξεσπάσει η αποστασία και προσποιείτο το φοβισμένο¹.

Όταν τα βασιλικά στρατεύματα έφτασαν στη Γόρτυνα, ο Κουβαράς επικεφαλής πολλών συμπατριωτών του, πήγε για να πολεμήσει μέσα από τα σώματα των συνταγματαρχών Δεληγιάννη και Χατζηχρήστου τους αποστάτες². Ο Χατζηχρήστος όμως μόλις τον είδε διέταξε να τον αφοπλίσουν και να τον τοποθετήσουν κάτω από τη σημαία διατάσσοντας ταυτόχρονα τους στρατιώτες να τον τουφεκίσουν. Ο συντάκτης της 'Αθηνάς' θέτει το ερώτημα, αν η εκτέλεση του Κουβαρά έγινε από το Χατζηχρήστο αυθόρμητα ή μετά από εισήγηση άλλου³.

Άλλη περιγραφή του παραπάνω περιστατικού μας δίνει η εφημερίδα 'Εθνική': Ο ' φανέας' του Κουβαρά, αφού τον κάλεσε στη σκηνή του, χωρίς να τον αφήσει να μιλήσει, '...τον εθυσίασεν' εις την μανίαν του με τον πλέον τρομερόν και βάρβαρον τρόπον'.⁴

-
1. Βλ. εφημ. "Αθηνά" αρ.177 ,8.9.1834, σ.712, και αρ.187,, 13.10.1834,σ.752. Βλ. και "Εποχή" αρ.7,18.10.1834.
 2. Βλ.Εφημ."Αθηνά"αρ.172,22.8.1834,σ.692.
 3. Βλ. στο ίδιο.
 4. Βλ. Εφημ."Εθνική"αρ.15,29.11.1834.

Ο Ρός γράφει ότι ο κόσμος διηγείτο το περιστατικό αυτής της δολοφονίας με 'έκπληξιν και απελπισίαν'.¹ Θεωρεί δε τον Κουβαρά κατάσκοπον. 'Ένα απόγευμα, μετά τη μάχη, οστρατηγός κάθεται μπροστά στη σκηνή του, καπνίζοντας ένα τούρκικο τσιμπούκι. Τότε οι Ουλάνοι έφεραν ένα κατάσκοπο. Με μερικές γρήγορες ερωτήσεις του στρατηγού, παραδέχεται τρέμοντας ο αιχμάλωτος την ενοχή του. Σηκώνεται αμέσως ο Χατζηχρήστος, αφήνει το τσιμπούκι του μέφροντίδα σε μιάν άκρην της σκηνής, βγάζει με μιάς το κυρτό γιαταγάνι από τη θήκη του και κόβει με το ένα χέρι το κεφάλι του κατάσκοπου, σάν ένα κοκκινογούλι. Μετά σκουπίζει ηρεμώτατα το αίμα από το γιαταγάνι του και βάζει στό στόμα του το τσιμπούκι που ακόμη ήταν αναμένο.¹

Κατά το βιογράφο του Χατζηχρήστου, Π.Γ.Σπορίδη, ο Κουβαράς δολοπλοκούσε για να καταστρέψει το στρατό του Χατζηχρήστου και είχε, μάλιστα, κατορθώσει να γίνουν πιστευτές οι παραπλανητικές διαδόσεις που διέσπειρε ότι δήθεν οι αντάρτες, όταν είδαν τα βασιλικά στρατεύματα, διαλύθηκαν και ότι ο αρχηγός τους Γιαννάκης Κρίτσαλης περιπλανιόταν στα βουνά για να σωθεί. Ο Χατζηχρήστος δεν πίστεψε σ αυτές τις διαδόσεις και παρέμεινε σταθερά στις θέσεις του, οπότε ο Κουβαράς, για να διαφύγει τον κίνδυνο που διέτρεχε παρουσιάστηκε στον Χατζηχρήστο και ζήτησε συγχώρεση. Τότε, όμως, κάποιος αξιωματικός του παρουσίασε ' υπο-

1. Βλ. Ρός, όπ.π. σελ. 94.

χθόνιαν αλληλογραφίαν του Αριστομένους'. Όλα αυτά ερέθισαν, σύμφωνα πάντα με το Σπορίδη, το Χατζηχρήστο, ο οποίος κτύπησε τον Κουβαρά με το ξίφος του και τον αποτελείωσαν οι φύλακες του στρατοπέδου¹.

Βρέθηκε και άλλη αλληλογραφία, ενοχοποιητική για τον Κουβαρά και όλο το σώμα στάλθηκε στην Αντιβασιλεία, η οποία είχε ήδη πολλές καταγγελίες για τις δραστηριότητες του Αριστομένη Κουβαρά και τον θεωρούσε από τους πρωτεργάτες του κινήματος².

Ο Τύπος της εποχής διαμαρτυρόταν συνεχώς και θεωρούσε απαράδεκτο το γεγονός, ότι, ενώ βρέθηκαν τόσα σημαντικά έγγραφα, δεν έρχονταν στην επιφάνεια και στη δημοσιότητα, εφόσον μάλιστα θα μπορούσαν να διαφωτίσουν διάφορα θέματα σχετικά με την εξέγερση στη Μεσσηνία. Υποστηρίχθηκε, εξάλλου, ότι έπρεπε να εισαχθεί σε δίκη ο Χατζηχρήστος, επειδή ο Κουβαράς αθώος ή ένοχος, δεν δικάστηκε γι αυτό και ο θάνατός του μόνο ως δολοφονία μπορούσε να εκληφθεί³.

1. Βλ. Σπορίδη, όπ.π. σ. 50-51.

2. Βλ. εφημ. "Αθηνά" αρ.177, 8.9.1834, σ.712, και Σπορίδη, όπ.π.

3. Βλ. εφημ. "Αθηνά", αρ.170, 15.8.1834, σ.683, αρ.172, 22.8.1834, σ.692. Βλ. επ. εφημ. "Εποχή", αρ.7, 18.10.1834, και αρ.16.18.11.1834. Πρβλ. και εφημ. "Αθηνά" αρ.187, 13.10.1834, σ.752. Ακόμη και ο βιογράφος του Χατζηχρήστου Π.Σπορίδης, ο οποίος τον αντιμετωπίζει πάντα με μεγάλη επιείκεια, παραδέχεται ότι ο Χατζηχρήστος "... έμαθε μεν να πολεμή, ουχί δε και να εφαρμόζη τους νόμους", Σπορίδη, όπ.π.σ.51.

Τρείς μήνες μετά τη δολοφονία του Α.Κουβαρά, οι εφημερίδες εξακολουθούσαν να διαμαρτύρονται εντονότατα : ' ...έγκλημα φρικτόν επράχθη πρό τριών μηνών·εις των ανωτέρων αξιωματικών εφόνευσεν εν τω μέσω των στρατευμάτων του τον Αριστομένην Κουβαράν· οι εφημερίδες εκράυγασαν εναντίον του σκληρού τούτου ανασιουργήματος (....) και το έγκλημα μένει εν τούτοις ατιμώρητον...'¹. Κατηγορούνταν ακόμη ο Γραμματέας των Στρατιωτικών και ο πρόεδρος του Υπουργικού Συμβουλίου ως υπαίτιοι για την αναβολή της δίκης του Χατζηχρήστου. Δημοσιεύτηκε δε αναφορά της μητέρας του Κουβαρά προς τον Όθωνα, όπου τονίζονταν ιδιαίτερα οι σχέσεις του Κου-

1. Βλ. εφημ. " Εποχή " αρ. 16, 18.11.1834.

βαρά με τον υπουργό των Εσωτερικών Ιωάννη Κωλέττη¹.

1. Βλ. εφημ. "Εποχή" αρ. 15, 29.11.1834. Τόση εντύπωση είχε προκαλέσει η δολοφονία του Κουβαρά από το Χατζηχρήστο, ώστε ο Άγγλος πρεσβευτής Dawkins ανέφερε το περιστατικό στον αρμόδιο Υπουργό του, Palmerston. (Βλ. "Επιτομές" 797, 46/4, 14.9.1834). Το κείμενο της αναφοράς της μητέρας του Κουβαρά έχει ως εξής:

Μεγαλειότατε

Είναι ήδη γνωστός προς την Υ.Μ. ο τραγικός θάνατος του Αριστομένου Κουβαρά. Ούτως εδολοφονήθη παρά του Συνταγματάρχου Χ.Χρήστου, εκπληρούντος τα έργα της στρατιωτικής υπηρεσίας του. Αγνωστούμεν εισέτι ποία ισχυρά αίτια παρεκίνησαν τον Αξιωματικόν τούτον να πράξη φρικτόν έγκλημα αφαιρών την ζωήν ενός δυστυχούς, όστις τόσον μ αυτόν, καθώς και με πολλούς φίλους του είχε σχέσεις φιλικάς.

Είναι γνωστός, Μεγαλειότατε, ο Αριστομένης δια το σέβας του προς τας κατά καιρούς Κυβερνήσεις. Σήμερον μάλιστα είχε σχέσεις με διαφόρους αρχάς, και εξόχως με τον επί των Εσωτερικών Γραμματέα, μετά του οποίου είχε συχνήν αλληλογραφίαν ολίγας ημέρας πρό της δολοφονίας του. Την 14 Ιουλίου, ο ρηθείς υπουργός τον έγραψε το επόμενον γράμμα.

"Αγαπητέ φίλε Κύριε Αριστομένη Κουβαρά.

"Δεν απεκρίθην εις τα δύο σου γράμματα έπιθυμώ αφού λάβης το παρόν μου να έλθης ενταύθα. υγίαινε"

ο Σός. Ιωάννης Κωλέττης.

Με αφορμή την αλληλογραφία του Κωλέττη με τον Αριστομένη Κουβαρά, η οποία αποτελεί ένα επιβαρυντικό στοιχείο για την ύποπτη

Ο Κουβαράς είχε και εκ πνεύματος συγγένειαν και σχέσεις παλαιότερας παρά την Ελληνικήν Επανάστασιν με την οικογένειαν των Δεληγιανναίων . Ούτος συμμορφούμενος με τας διαταγὰς των πολιτικών καὶ στρατιωτικῶν Αρχῶν, ἔτρεξεν ἐναντίον των ἀποστατῶν της Μεσσηνίας και Γόρτυνος, και ἐτάχθη ὑπὸ τὰς διαταγὰς του Συνταγματάρχου Δεληγιάννη. Ο φονεύς του τον ἐκάλεσε εις την σκηνήν του και χωρὶς να τον αφήση να προφέρῃ λέξιιν , τον εθυσίασεν εις την μανίαν του με τον πλέον τρομερόν και βάρβαρον τρόπον. Το αχνίζον ἀκόμη αἷμα του φωνάζει ἐκδίκησιν. Η δυστυχὴς μήτηρ του, της οποίας εἶμαι ἐγγονός και ἐπίτροπος, βυθισμένη εις την φρικωδεστέραν ἀπελπισίαν ἐξαιτεῖται δακρυροοῦσα την δικαιοσύνην, ἣτις συνοδεύει τους Βασιλεῖς, και στερεεῖ τους θρόνους των

Πρὸ ολίγων ημερῶν ἀνέφερον τὰ παράπονά μου πρὸς των ἐπί των Στρατιωτικῶν Γραμματέα, ἀλλὰ ουδεμίαν ἀπόκρισιν ἔλαβα Διατάξατε, Βασιλεῦ , ὥστε οι νόμοι να ἦναι εις ἐνέργειαν ἀσφαλίσαι την ζωὴν των πιστῶν υπηκόων σας. Ἄν ἐγκλημα τόσον φρικτόν και ἀπάνθρωπον μείνη ἀτιμώρητον δεν θέλει ὑπάρχει πλέον εις το Βασίλειον ἀσφάλειαν δια κανένα ἄνθρωπον .

Υποσημειούμαι κ.λπ.

συμμετοχή του υπουργού των Εσωτερικών στο μεσσηνιακό κίνημα, διατυπώθηκαν πολλά δυσμενή σχόλια σε βάρος του τελευταίου, κυρίως από τις στήλες της 'Εποχής' και της 'Εθνικής'. Ο 'Σωτήρ', αντίθετα, ανέλαβε και πάλι την υποστήριξη του υπουργού αναφέροντας ότι ο Κωλέττης κοινοποιούσε τις επιστολές του Κουβαρά στο Υπουργικό Συμβούλιο, το οποίο όμως δεν έδινε καμία πίστη στα γραφόμενα του τελευταίου, γιατί ήταν γνωστός ο χαρακτήρας του ανθρώπου αυτού, ο οποίος, ενώ ανήκε σε μιά ορισμένη φατρία, πρόβιθε τα μυστικά της.

Όταν, όμως, διάφορα περιστατικά άρχισαν να επιβεβαιώνουν τις πληροφορίες του Κουβαρά, ο Κωλέττης, μετά από προτροπή του Υπουργικού Συμβουλίου, κάλεσε τον Κουβαρά στο Ναύπλιο για περισσότερες πληροφορίες. Αυτά αποτέλεσαν την επίσημη δικαιολογία του Κωλέττη στην υπόθεση Κουβαρά¹.

Αυτή όμως η επίσημη κυβερνητική εκδοχή αποτελεί ταυτόχρονα μιά μαρτυρία για την ανάμιξη του Κωλέττη στα παρασκήνια της εξέγερσης, όπως και για τον ύποπτο ρόλο του Κουβαρά, ως μεσσαλαβητή (Agent Provocateur), που ενθάρρυνε τους Καποδιστριακούς να ενεργήσουν την αποστασία, παρέχοντάς τους συγχρόνως με την αλληλογραφία του και τις σχέσεις του με τον Κωλέττη τα πειστήρια για την υποστήριξη στην υπόθεσή τους από άνθρωπο που μετείχε στην Κυβέρνηση. Η υποστήριξη αυτή επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι, ενώ ο υπουργός Εσωτερικών είχε πληροφορηθεί τα σχετικά με την

1. Βλ. Εφημ. "Σωτήρ", αρ. 74, 21.10.1834 και αρ. 75, 25.10.1834.

επικείμενη εξέγερση της Μεσσηνίας, δεν πήρε κανένα μέτρο για την ματαίωσή της¹.

Ο Κουβαράς είχε διασυνδέσεις και με κυβερνητικούς υπαλλήλους, τους οποίους ενημέρωνε για την πορεία της αποστασίας². Ταυτόχρονα, όμως, θεωρείτο απ' αυτούς ύποπτο πρόσωπο. Ο διευθυντής του νομού Αρκαδίας, Αδάμ Δούκας, πρότεινε τη σύλληψη του Κουβαρά, κατά τη μετάβασή του στο Ναύπλιο, επειδή έκρινε ότι η επιστροφή στη Στεμνίτσα θα ήταν αλέθρια, εφόσον, σύμφωνα με τις αναφορές του έφαρου και του έπαρχου, είχε ξεσηκώσει τους κατοίκους της περιοχής σε αποστασία³.

Ο πληρεξούσιος αυλικός επίτροπος Α. Ζαΐμης, στην επίσημη αναφορά του, παραδέχτηκε ότι ο Αριστομένης Κουβαράς δεν θανατώθηκε σύμφωνα με τους νόμους της δικαιοσύνης, καθώς επίσης ότι, αν είχε επιζήσει, θα είχε διαλευκάνει πολλές σκοτεινές και ύποπτες πτυ-

1. Αντίθετα, ο Σπορίδης υποστηρίζει ότι ο Κουβαράς, τον οποίο χαρακτηρίζει ραδιούργο και στασιαστή, διέτρεχε "αποστολικώς" τις επαρχίες και παρότρυνε τους κατοίκους σε εξέγερση, ενώ ταυτόχρονα έγραφε στον Κωλέττη ότι σε όλες τις επαρχίες επικρατούσε τάξη και ηρεμία (Βλ. Σπορίδη, όπ.π. σ.50).

2. Ο μοίραρχος Αρκαδίας ανέφερε ότι ο Αριστομένης Κουβαράς τον ενημέρωσε για απόπειρα ορισμένων οπαδών του Κολοκοτρώνη να αποστατήσουν στην Ανδρούσα, όπου εισχώρησαν οι "απόστολοι" της ανταρσίας, ενώ ο πληθυσμός παρέμενε ήρεμος. (Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ. Φ.163β, Τρίπολη 31.7.1834.).

3. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ.Φ. 163β, Τρίπολη, 1.8.1834, αναφορά Αδάμ Δούκα, προς τη Γραμματεία των Εσωτερικών.

χές, σχετικές με τη διοργάνωση και την προετοιμασία της εξέγερσης¹.

Έτσι, η δολοφονία του Αριστομένη Κουβαρά υπήρξε ένα πολιτικό έγκλημα, που, παρόλο το θόρυβο που δημιούργησε παρέμεινε ατιμώρητο και τελικά λησμονήθηκε. Πάντως η υπόθεση αυτή παραμένει χαρακτηριστικό δείγμα των πολιτικών ηθών της εποχής. Εκτός των διαφόρων ενοχοποιητικών στοιχείων που προσφέρει για την ανάμιξη κυβερνητικών παραγόντων στην εξέγερση - σχέσεις Κουβαρά με Κωλέττη - αποκαλύπτει τη ρευστότητα των πολιτικών πεποιθήσεων και διασυνδέσεων των ατόμων εκείνης της περιόδου.

1. Βλ. δπ.π. Άργος, 13.10.1834, αναφορά Ζαΐμη προς Άρμανσπεργκ.
 " Πολύς λόγος έγινε μετά το θάνατο του Αριστομένου, δεν ηξεύρω αν ούτος θανατώθη χωρίς να παραδωθή εις το αρμόδιον Δικαστήριο, εγεννήθησαν πολλοί λόγοι, ότι αυτός αν δεν εθανατώνετο ήθελεν ανακαλύψει πολλά εκ των ενεργηθέντων καθ ότι είχεν ανταποκρίσεις ". Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 13.

ς) Διασυνδέσεις των επαναστατών
με ξένες Δυνάμεις

Στην περίπτωση της μεσσηνιακής εξέγερσης, όπως και σε άλλες τις εσωτερικές διαμάχες της περιόδου, σημαντικό ρόλο διαδραμάτισαν οι μήχανορραφίες των ξένων¹. Οι ίδιοι οι επαναστάτες διέδιδαν ότι είχαν την υποστήριξη μιάς μεγάλης Δύναμης, όπως και ότι είχαν σταλεί πλοία από ξένη Δύναμη, ισχυρή, για να συμπράξουν μαζί τους². Οι διαδόσεις αυτές για υποστήριξη της εξέγερσης από ξένα κράτη δεν περιοριζόταν μόνο στην ανάμιξη των τριών μεγάλων Δυνάμεων. Στο Μπέλεσι, την ημέρα της κήρυξης της ανταρσίας από τον Ασημάκη Σεργόπουλο, μίλησε και ο Αναστάσιος Λυκουρεσιώτης, ο οποίος ανέφερε ότι Ρώσοι και Τούρκοι θα εκδηλώνονταν σύντομα υπέρ του ρωσικού κόμματος³.

Σε άλλη περίπτωση αναφερόταν ότι η Ρωσία θα συμπαραστεκόταν ενεργά υπέρ των επαναστατών και ότι 20.000 Τούρκοι θα έρχονταν σε βοήθειά τους⁴. Αλλά και στην πορεία των ανακρίσεων, που α-

1. Βλ. εφημ. "Σωτήρ" αρ. 56, 2.8.1834.

2. Βλ. εφημ. "Σωτήρ" αρ. 66, 6.9.1834.

3. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ.Φ.163β, 30.7.1834, νομαρχία Αρκαδίας πρὸς τον Κωλέττη.

4. Βλ. όπ.π. Τρίπολη, 30.7.1834, αναφορά του Αδάμ Δούκα πρὸς τον Κωλέττη.

κολούθησαν την καταστολή του κινήματος, οι επαναστάτες αναφέρθηκαν στην ανάμιξη των ξένων Δυνάμεων. Ο Κόλιας Πλαπούτας κατέθεσε ότι είχε διαβεβαιώσεις για την υποστήριξη του κινήματος από τη Ρωσία και άλλες Δυνάμεις και ότι, αν τα πράγματα είχαν δυσάρεστη έκβαση, θα μπορούσαν να καταφύγουν στα ρωσικά πλοία που βρίσκονταν αγκυροβολημένα στο Ναύπλιο, όπου θα έβρισκαν προστασία, ασφάλεια και ανταμοιβή. Επίσης ο Μουσταφά Κουφάπουλος, κατέθεσε ότι τά ίδια αυτά ρωσικά πλοία, τα οποία είχε επισκεφθεί ο Μήτρος Πλαπούτας, θα στήριζαν τις κινήσεις τους¹.

Είναι εντυπωσιακό το γεγονός ότι όχι μόνο οι επαναστάτες -ο αρχηγός των επαναστατών Μήτρος Πλαπούτας στην προκήρυξή του ανέφερε ότι υποβάλλει τα παράπονά του διαμαρτυρούμενος ενώπιον των νόμων και των μεγάλων Δυνάμεων -² αλλά και οι ίδιοι οι κρατικοί υπάλληλοι αναμίγνυαν σε επίσημα έγγραφα τους τις μεγάλες Δυνάμεις, πρὸς τις οποίες θα έπρεπε να λογοδοτήσουν οι αντάρτες. Ο έπαρχος Ολυμπίας Λυκούργος Κρεστενίτης, σέ έγγραφό του πρὸς το Μήτρο Πλαπούτα και τους οπαδούς του, ανέφερε: '... εν καιρώ θέλεις δώσει λόγον όχι μόνον εις την Α.Μ., αλλά και εις όλας τας υπερασπίστριας της Ελλάδος δυνάμεις'³.

-
1. Βλ. όπ.π.Χαλκίς 2.9.1834, αναφορά του Ιωάννου Κωλέττη πρὸς την Αντιβασιλεία.
 2. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ.Φ.163β Νεμούντα 30.7.1834, προκήρυξη του αρχηγού των επαναστατών Μήτρο Πλαπούτα. Βλ. Παράρτημα Ι, 3.
 3. Βλ. όπ.π. Φ.163, Ανδρίτσαινα, 29.7.1834, επιστολή Α.Κρεστενίτη πρὸς Μήτρο Πλαπούτα.

Εκτός από τις διαδόσεις για το ρόλο που διαδραμάτισαν οι άλλες Δυνάμεις, ισχυρές ενδείξεις ενισχύουν την άποψη για ανάμιξη στη μεσσηνιακή εξέγερση της ρωσικής πρεσβείας στο Ναύπλιο, η οποία συνέδραμε τους επαναστάτες με χρήματα¹. Ο Κάβελ, διαβεβαιώνει το Γάλλο πρεσβευτή Rouen ότι σημαντικά ποσά είχαν διανεμηθεί από τη ρωσική πρεσβεία προς τους αρχηγούς της εξέγερσης για να ξεσηκώσουν σε αποστασία το λαό της Μεσσηνίας².

Μία άλλη μαρτυρία για ρωσική ανάμιξη στις ταραχές της Μεσσηνίας αποτέλεσε το γεγονός της άφιξης από τη Ρωσία του Δημήτριου Καλλέργη, ο οποίος λίγο πριν την έναρξη της εξέγερσης είχε συναντηθεί με μερικούς από τους ισχυρότερους σπλαρχηγούς, στους οποίους είχε χορηγήσει χρήματα. Ο Καλλέργης κατηγορείται ότι, μετά την επιστροφή του από τη Ρωσία και πριν συλληφθεί ως ύποπτος στο Αργος για συνενοχή στην ανταρσία, είχε μοιράσει χρήματα στους Ναπαίους, περίπου 7.0000 τάλληρα, για τους σκοπούς της εξέγερσης.³ Ο Καποδιστριακός Α. Παπαδόπουλος - Βρεττός, διέψευσε αυτή την πληροφορία διευκρινίζοντας ότι τα χρήματα, που θεωρήθηκε ότι δόθηκαν στον Καλλέργη από την Πετρούπολη ήταν μόνο 4.000 τάλληρα,

-
1. Βλ. Μ.Α.Ε., αναφορά Rouen προς De Rigny, 27.8.1834, στο CP/GR 18, αρ. 37, φφ 201.
 2. Βλ. Μ.Α.Ε., Rouen προς De Rigny, 27.8.1834 στο αρ. 40 φφ 224-233.
 3. Βλ. Portfolio όπ.π. αρ. 26, σ. 497, Βλ. "Επιτομές" 932, 14/26, Crowe (Πάτρα) προς Palmerston (F.O.) 32748/74(68) 14.8.1834.

τα οποία ο Δ. Καλλέργης είχε πάρει ως δώρα από τον πλούσιο ξάδελφό του Ιωάννη Καλλέργη, ο οποίος του τα έδωσε με τη συγκατάθεση του κηδεμόνα του Ν. Νικηφοράκη, επειδή ήταν ακόμη ανήλικος.

Η άποψη των Καποδιστριακών είναι ότι ο Δημήτριος Καλλέργης έφθασε με αυστριακό πλοίο από την Τεργέστη στην Πάτρα και από εκεί δια ξηράς στο Άργος. Τόσο όμως στην Πάτρα, όσο και σε διάφορους σταθμούς που έκανε, συναντήθηκε με πολλούς παλιούς του στρατιώτες και βλέποντας τις δύσκολες συνθήκες διαβίωσης τους, τους διαμοίρασε πολλά χρήματα, '...επειδή είχε χαρακτήρα γενναιόδωρον'¹.

Παρόλες όμως τις καποδιστριακές ερμηνείες, σχετικά με την προέλευση και τη χρησιμοποίηση των χρημάτων, παράμένει γεγονός αναντίρρητο η διαμοίραση, εκ μέρους του Καλλέργη, μεγάλων χρηματικών ποσών που προέρχονταν από τη Ρωσία.

Ένα άλλο ενοχοποιητικό στοιχείο, που καθιστά ύποπτη τη θέση της ρωσικής πρεσβείας, είναι η αναχώρηση του Ρώσου πρεσβευτή Κατακάζυ από το Ναύπλιο για περιήγηση των νησιών του Αιγαίου, τη μέρα ακριβώς που γνωστοποιήθηκε η αλλαγή στη σύνθεση των μελών της Αντιβασιλείας και όταν είχε πλήρως οργανωθεί η μεσσηνιακή ανταρσία. Η παρατεταμένη απουσία του, εκείνη την τόσο κρίσιμη περίοδο, ανάγκασε την Αντιβασιλεία να εκφράσει τη δυσαρέσκειά της στον πρώτο γραμματέα της ρωσικής πρεσβείας, ο οποίος έδωσε πολύ

1. Βλ. Παπαδόπουλου-Βοεϊτού, "Διάφορα πονήματα ιταλιστί και γαλλιστί" Atene, 1844, σ. 22.

φτωχές εξηγήσεις¹.

Το γαλλικό κόμμα, μέσω του 'Σωτήρος' κατηγορούσε συνέχεια τη Ρωσία για την ανάμιξη της στη μεσσηνιακή εξέγερση². Η στάση αυτή του 'Σωτήρος' ανάγκασε την Κυβέρνηση να εκφράσει με διάταγμα τη δυσαρέσκειά της εναντίον του³. Επιπλέον, η Αντιβασιλεία κοινοποίησε με διακοίνωση, τόσο προς τις ελληνικές πρεσβείες στο εξωτερικό όσο και προς τις ξένες πρεσβείες στην Ελλάδα, την αγανάκτηση της για το γεγονός ότι ο 'Σωτήρ' ενοχοποίησε μιά ξένη δύναμη για υποκίνηση των Ελλήνων σε εξεγέρσεις, ενισχύοντας τους με χρήματα και άλλα μέσα. Ο συντάκτης του 'Σωτήρος' επιπλήχτηκε δριμύτατα και απειλήθηκε να προσαχθεί σε δίκη, αν εξακολουθούσε να αναμιγνύει το όνομα των μεγάλων Δυνάμεων στις τελευταίες εξε-

-
1. Μ.Α.Ε. Ρουεν προς De Rigny, 6.8.1834, αρ.37, CP/GR.18, φφ 201 - Ρουεν προς De Rigny, 27.8.1834, αρ. 40, CP/GR, 18, φφ. 224-233. Εντούτοις, ο Έλληνας πρεσβευτής στην Πετρούπολη, Μιχαήλ Σούτσος, ανέφερε ότι ο Ρώσος υφυπουργός των Εξωτερικών τον έπεισε ότι δεν γνώριζε τίποτε για την εξέγερση, την οποία έδειξε ότι αποδοκίμαζε ζωηρότατα. Γεγονός είναι, επίσης, ότι η ρωσική κυβέρνηση στερείτο ανταποκρίσεων, λόγω της απουσίας του Κατακάζου από το Ναύπλιο (βλ. Α.Υ.Ε., φ. 98.2, Πετρούπολη, 16.10.1834, Μιχαήλ Σούτσος προς Ρίζο).
 2. βλ. "Σωτήρ", αρ. 56, 2.8.1834, αρ. 57, 5.8.1834, αρ. 58, 9.8.1834, αρ. 59, 12.8.1834, αρ. 72, 14.10.1834.
 3. βλ. "Αθηναί", αρ. 168 8.8.1834, αρ. 169, 11.8.1834.

γέρσεις της Πελοποννήσου, Επιπλέον η Κυβέρνηση έπαυσε να επι-
 χορηγεί την παραπάνω εφημερίδα, την οποία πιά δεν αναγνώριζε
 ως επίσημη ή ημιεπίσημη. Ακόμη οι διάφορες Αρχές του Βασιλείου,
 που είχαν διαταχτεί στο παρελθόν να κοινοποιούν ορισμένες πλη-
 ροφορίες προς την συγκεκριμένη εφημερίδα, πήραν εντολή να μὴν
 συνεχίσουν πλέον την τακτική τους αυτή¹.

Ενώ όμως ο 'Σωτήρ' υποτιμήθηκε τόσο πολύ από την Κυβέρνη-
 ση, επειδή αναμίγνυε τις μεγάλες Δυνάμεις στα γεγονότα της Μεσ-
 σηνίας, οι ίδιοι οι υπουργοί Εσωτερικών και Στρατιωτικών, σε επί-
 σημη έκθεση τους προς την Αντιβασιλεία, παραδέχονταν ότι ξένες Δυ-
 νάμεις είχαν υποβάλψει την ανταρσία². Παράλληλα, το Υπουργικό
 Συμβούλιο τόνιζε τη σημαντική ανάμιξη ξένου παράγοντα στη συγκεκρι-
 κριμένη συνωμοσία³.

-
1. Βλ. Α.Υ.Ε., φ/83.1, Ναύπλιο, 17.7.1834, Αντιβασιλεία προς
 υπουργείο των Εξωτερικών.
 Ναύπλιο, 6.8.1834, Αντιβασιλεία προς
 το υπουργείο των Εξωτερικών
 Ναύπλιο, 19.9.1834, Αντιβασιλεία προς
 το υπουργείο των Εξωτερικών.
 Ναύπλιο, 20.9.1834, Ρίζος προς τα
 Προξενεία.
 2. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ., Φ.163β, Ναύπλιο, αρ. 15799.
 3. Βλ. δ.π.π., Ναύπλιο, 3.8.1834 Υπουργικό Συμβούλιο προς
 Αντιβασιλεία.

ζ) Αίτια - Αφορμές - Στόχοι

Τα κύρια αίτια της μεσσηνιακής εξέγερσης υπήρξαν οι αντιπολιτευτικές διαθέσεις των Καποδιστριακών, οι οποίοι επιδίωξαν να δείξουν δυναμικά την ισχύ τους, ώστε να επιτύχουν τους σκοπούς τους.

Κύριοι στόχοι τους ήταν η απελευθέρωση των Βεόδωρου Κολοκοτρώνη και Δημήτριου Πλαπούτα ή η αναθεώρηση της δίκης τους, η παραχώρηση Συντάγματος, η ελάττωση των φόρων, η κατάργηση της Αντιβασιλείας και η ενθρόνιση του Όθωνα, καθώς και η απομάκρυνση από την Κυβέρνηση των ανθρώπων που το επάνδρωσαν μέχρι τότε και που είχαν τολμήσει να προσβάλλουν τη θρησκεία των Ελλήνων και τους παλιούς θεσμούς. Πρώτος και άμεσος στόχος ήταν η κατάργηση των βασιλικών Αρχών. Ήλπιζαν έτσι να επιβάλουν τη συμμετοχή τους στη διακυβέρνηση της χώρας, αναγκάζοντας την Αντιβασιλεία να απομακρύνει από την Κυβέρνηση τον Κωλέττη και τους ανθρώπους του και να τοποθετήσει στη θέση τους στελέχη του ρωσικού κόμματος.

Τα μέτρα που πήρε η Αντιβασιλεία στην προσπάθειά της να εγκαθιδρύσει ένα αυστηρά συγκεντρωτικό σύστημα διακυβέρνησης, υπήρξαν οι αφορμές που εκμεταλλεύτηκαν οι Καποδιστριακοί για να εκδηλώσουν τις αντιπολιτευτικές τους τάσεις παρακινώντας το λαό

σε εξέγερση. Αλλά οι επιδιώξεις των επαναστατών που αντιπολιτεύονταν τα κυβερνητικά μέτρα προβάλλονταν καθαρά στις ίδιες τους τις προκηρύξεις.

Στην επαναστατική προκήρυξη, που εξέδωσε ο Μήτρος Πλαπούτας στις 30 Ιουλίου 1834 από τη Νεμούντα, αναφέρεται ότι οι Έλληνες εξεγέρθηκαν επειδή έβλεπαν τους σκοπούς της Επανάστασης του '21 να αποτυχαίνουν και τη θρησκεία των προγόνων τους να κινδυνεύει να χαθεί. Η χώρα κυβερνιόταν χωρίς Σύνταγμα, άνθρωποι ετερόχθονες και ξένοι, δίχως καμιά συμμετοχή στον απελευθερωτικό αγώνα υπερίσχυαν και καταλάμβαναν τις δημόσιες θέσεις, ενώ οι αγωνιστές είχαν παραγκωνιστεί. Τέλος, γινόταν αναφορά στις βαριές φορολογίες¹.

Οι εξεγερμένοι κάτοικοι της Τριφυλίας απηύθυναν δύο αναφορές προς τον Όθωνα, όπου δικαιολογούσαν τη στάση τους δηλώνοντας ότι ήταν δυσαρεστημένοι κατά των οργάνων του θρόνου και όχι κατά του ιδίου του θρόνου². Γι' αυτό επιδίωκαν την κατάργηση της Αντι-

1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ.163β, Νεμούντα, 30.7.1834, προκήρυξη Μήτρος Πλαπούτα, Βλ. Παράρτημα Ι, 3.

2. Ο Γάλλος πρεσβευτής Rouen παρατηρούσε ότι δεν είναι δυνατό οι επαναστάτες να είναι υπέρ του Βασιλιά και κατά της Κυβέρνησης που είχε εγκαθιδρύσει ο ίδιος ο Βασιλιάς. Βλ. Rouen πρὸς De Rigny, όπ.π. Βλ. και Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ.163β, Κυπαρισσία, 21.8.1834, αρ.2687, Παράρτημα ΙΙ, 5.

βασιλείας και την ενθρόνιση του Όθωνα. Επίσης δήλωναν την αγανάκτηση τους για τις καταχρήσεις των τοπικών διοικητικών και δικαστικών Αρχών, τις οποίες κατήργησαν και αντικατέστησαν με μία 'πατριωτική επιτροπή', που αποτελείτο από 'πατριώτες των διάφορων περιοχών της επαρχίας τους'¹. Η επιτροπή αυτή ανέλαβε να μεσολαβήσει στο Βασιλιά για να τεθούν τα 'θεμέλια της συνταγματικής μοναρχίας'. Διαμάρτύρβταν ακόμη για την καταδίκη των σπαραχγών και τον παραγκωνισμό των αγωνιστών καθώς και για την αναξιοκρατία που επικρατούσε στην κατάληψη των δημόσιων αξιωμάτων. Τόνιζαν επίσης τα ολέθρια μέτρα που είχε θεσπίσει η Κυβέρνηση στον οικονομικό τομέα².

Οι επαναστάτες, όπως εξάγεται από τα κείμενα των προκηρύξεων τους, διεκδικούσαν εθνική συνέλευση, κατάργηση της Αντιβασιλείας και ανακήρυξη του Βασιλιά ως ενήλικου, πριν από την καθορισμένη προθεσμία, αποκατάσταση των αγωνιστών, χρηστή διοίκηση και

-
1. Την "Πατριωτική επιτροπή" την αποτελούσαν: Μ. Αναστασόπουλος, Δ. Κατσαρός, Δ. Χριστόπουλος, Α. Δ. Σκορδάκης, Α. Αγαπινός, Γ. Κοσμάς, Παπάς Κυρ. Νικολάκης, Γ. Κρίτσαλης, Καλόγηρος Παπαθεοδώρου και Κ. Οικονομόπουλος. Βλ. δύο αναφορές των επαναστατών προς τον Όθωνα, Παράρτημα Ι, 1, 2.
 2. Βλ. Γ. Α. Κ., Γραμμ. Εσωτ. Φ. 163β, Κυπαρισσία, 30.7.1834, αναφορά κατοίκων Τριφυλίας, 71 υπογραφές. Βλ. Παράρτημα Ι, 1.

δίκαιη διευθέτηση των πραγμάτων στον οικονομικά τομέα¹. Κατά πολύ είχε συμβάλει στη γενική δυσαρέσκεια η αντίδραση του κλήρου εναντίον ορισμένων μέτρων της Αντιβασιλείας στο θρησκευτικό τομέα, που είχαν γίνει με εισήγηση, κυρίως, του υπουργού Κ. Σχινά, όπως ήταν η διαφορετική διάθεση των μοναστηριακών κτημάτων από τις επικρατούσες μέχρι τότε θρησκευτικές προλήψεις κ.ά.²

Η ρωσία επίσης, με το πρόσχημα του ομόθρησκου, εξασκούσε μεγάλη επιρροή στο λαό. Ως μέσο σε αυτή την περίπτωση χρησιμοποιήθηκε το ότι ο Βαυαρός Βασιλιάς ήθελε να αλλάξει την θρησκεία των Ελλήνων, καθώς και το ότι η απόσχιση της Εκκλησίας από

-
1. Οι "απόστολοι" της εξέγερσης, που περιέτρεχαν τη Λακεδαίμονα προσπαθώντας να εξεγείρουν το λαό, διέδιδαν ότι οι "Κολοκοτρωνιακοί" που συνέλαβαν τις Αρχές δεν ήταν αντάρτες, αλλ επιδίωκαν να επισπεύσουν την ενθρόνιση του Βασιλιά, γιατί οι ξένοι, η Αντιβασιλεία και οι Φαναριώτες ήθελαν να τους υποδουλώσουν και τόνιζαν ιδιαίτερα το γεγονός της βαριάς φορολογίας (Γ.Α.Κ., όπ. π., Καστανιά, 5.8.1834, αναφορά ειρηνοδίκη Λακεδαίμονος
 2. Βλ. "Επιτομές", 785, 45/16 Dawkins προς Palmerston, 13.8.1834, F.O., 32/45 (B) 113 (8). Βλ. επ. Α.Α.Ε., MD, Grèce, tI, n.I. p.35.

το Πατριαρχείο της Κωνσταντινούπολης ήταν σχισματική¹. Επειδή λοιπόν ένας από τους λόγους δυσaréσκειας του λαού ήταν οι εκκλησιαστικές μεταρρυθμίσεις², η Ιερά Σύνοδος εξέδωσε προκήρυξη, με την οποία επιτίθετο εναντίον εκείνων που προσπαθούσαν να διαταράξουν την τάξη της Εκκλησίας. Στην ίδια προκήρυξη, τονιζόταν ότι όσα ενεργούνταν στον εκκλησιαστικό τομέα ήταν ήδη προβεσπισμένα από την Εθνοσυνέλευση του 1829 στο Άργος, με σκοπό την ωφέλεια του λαού, τη βελτίωση του κλήρου και γενικά την εξύψωση της εκκλησίας³. Επιπλέον η Ιερά Σύνοδος ανέθεσε στους επισκόπους Μαντινείας, Γόρτυνας και Μεσσήνης, καθώς και στον κήρυκα Καλλίνικο Καστάρχη να μεταβούν στις εξεγερμένες περιοχές για να εξηγήσουν στους ανθώπους που είχαν παρασυρθεί, ότι σκοπός της Κυβέρνησης ήταν να αποκαταστήσει την Εκκλησία στην παλιά της αίγλη. Η Κυβέρνηση δεν έμεινε ικανοποιημένη από τις ενέργειες της επιτροπής των ιεραρχών γιατί, ενώ δεν συνεισέφεραν ιδιαίτερα στην κατάπαυση των

-
1. Βλ. Μ.Α.Ε., αναφορά Rouen προς De Rigny, 14.8.1834, στο CP/GR, 18, αρ. 38, φφ 205-213.
 2. Βλ. Εφημ. "Αθηνά" αρ. 168, 8.8.1834, σ.675.
 3. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ.163β, Ναύπλιο, 4.8.1834, αρ.15799. Η εφημερίδα "Αθηνά", αναφερόμενη στα μέτρα της Αντιβασιλείας, σχετικά με τα μοναστήρια, υπενθύμιζε ότι κατά τη βυζαντινή περίοδο τα μοναστήρια είχαν συντελέσει στην πτώση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Τα τελευταία τα θεωρούσε "... καταγώγια της σκηνρίας και της παραλυσίας" ("Αθηνά", αρ.170, 15.8.1834, σ.681,682).

ταραχών, δέχτηκαν με ευμένεια τα παράπονα των κατοίκων εναντίον των στρατιωτικών και πολιτικών υπαλλήλων με αποτέλεσμα να αποφανθεί στη συνέχεια η Ιερά Σύνοδος -χωρίς να είναι αρμόδια για τέτοια θέματα- ότι οι δημιουργοί των ταραχών της Μεσσηνίας δεν είχαν κινηθεί με κακόβουλους σκοπούς¹.

Ένας άλλος τομέας έντονης δυσαρέσκειας και διαμαρτυρίας των Ναπαίων εναντίον της πολιτικής της Αντιβασιλείας ήταν η διευθέτηση του στρατιωτικού ζητήματος. Η Αντιβασιλεία, έλυσε το στρατιωτικό πρόβλημα με πνεύμα στρατιωτικής κατοχής σε ξένη χώρα, απολύοντας όλα τα ελληνικά στρατεύματα και αντικαθιστώντας τα με ένα εβελονικό σώμα στρατολαγμένο στη Βαυαρία με γερό μισθό². Έτσι προκρίθηκε το δυτικό στρατιωτικό σύστημα καθώς και η δημιουργία στρατού από ξένους, οι οποίοι θα ήταν αμέτοχοι σε ανταγωνισμούς και σε κομματικές διαμάχες. Τα μέτρα όμως αυτά είχαν ως αποτέλεσμα τη διάλυση των ελάχιστων υπολειμμάτων του ελληνικού 'τακτικού' στρατού και κυρίως τη διάλυση των ατάκτων³. Το πρόβλημα των αγωνιστών, που δεν γνώριζαν άλλη εργασία και δεν είχαν άλλους πόρους ζωής, δεν ήταν μόνο στρατιωτικό, αλλά πολιτικό και κοινωνικό. Η κακοδαιμονία που μάστιζε την ελληνική ύπαιθρο και την ελληνική κοινωνία γενικότερα εξαιτίας της ληστείας επί ένα αιώνα, οφείλει, κατά πολύ, τη μεγάλη της ανάπτυξη στη διά-

-
1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ. Φ. 163β, Ναύπλιο, 10.10.1834, αναφορά Ρίζου προς Αντιβασιλεία. Ο Ρίζος είχε ζητήσει την ανάκληση του Καλ. Καστόρχη, εξαιτίας των διαδόσεων που κυκλοφορούσαν για σχέσεις του με αρχηγούς των αποστατών. Ο Καστόρχης αρνήθηκε να υπακούσει και ακολούθησε την επιτροπή.
 2. Βλ. Ν. Σβαρώνου "Επισκόπηση της Νεοελληνικής Ιστορίας", Αθήνα, 1976, σ. 78
 3. Βλ. J.A.Petrooulos, όπ.π. σ. 165-172.

λυση των άτακτων σωμάτων των αγωνιστών και στην αδυναμία απορρόφησης τους στις τάξεις του ελληνικού στρατού, που δημιουργήθηκε στη συνέχεια. Επομένως το ρωσικό κόμμα, στο οποίο ανήκαν οι περισσότεροι από τους στρατιωτικούς των διαλυμένων άτακτων σωμάτων του Αγώνα και της καποδιστριακής περιόδου, είχε αναλάβει την υπεράσπιση των συμφερόντων και τη βελτίωση της δεινής θέσης στην οποία είχαν περιέλθει οι αγωνιστές.

Ένας άλλος λόγος, που βοήθησε τους Καποδιστριακούς στην εξάπλωση των επαναστατικών τους σχεδίων, ήταν η αγανάκτηση του λαού, εξαιτίας της διαγωγής πολλών υπαλλήλων, οι οποίοι κατηγορούνταν για ποικίλες καταχρήσεις και καταπιέσεις¹. Οι ίδιοι οι Καποδιστριακοί υποστήριζαν ότι η κακή διοίκηση στη Μεσσηνία είχε παίξει σημαντικό ρόλο στη δημιουργία των ταραχών, επειδή αντί να συνενώσει τις αντιθέσεις των πολιτών, συνετέλεσε στην όξυνση των παθών που τελικά οδήγησαν στην εξέγερση².

Ο Κανέλλος Δεληγιάννης, στην επίσημη του έκθεση προς την Κυβέρνηση, παραδεχόταν ότι οι κάτοικοι των νομών Αρκαδίας και Μεσσηνίας είχαν πολλές αιτίες για παράπονα κατά των Αρχών. Ο ίδιος υποστήριζε ότι η αποστασία στους δύο παραπάνω νομούς οφειλόταν κατά πολύ στην απαράδεκτη διαγωγή των υπαλλήλων και πίστευε ότι αν

-
1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ, Εσωτ., Φ.160, Άργος, 10.12.1834, αναφορά Γκόρντον προς τη Γραμματεία των Στοιχιωτικών. Βλ. Παράρτημα ΙΙ. 18, Βλ. στο ίδιο, Φ.163β, Κυπαρισσία, 13.9.1834, αναφορά Ζαΐμη προς Άρμανσπεργκ. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 12. Γεγονός είναι ότι δικαστικοί υπάλληλοι κρατούσαν για μήνες ανθρώπους δίχως δίκη και δίχως ενδείξεις ενοχής.
 2. Βλ. εφημ. "Εποχή", αρ. 40, 21.2.1835.

οι κατά τύπους κρατικές Αρχές ακολουθούσαν σρθό και δίκαιο τρόπο διοίκησης, οι αρχηγοί της αποστασίας δεν θα μπορούσαν να παρασύρουν τόσο πολύ πληθυσμό¹. Επίσης ο Γκόρντον ανέφερε την αγανάκτηση των κατοίκων των επαρχιών εξαιτίας των καταπίεσεων και καταχρήσεων σε βάρος τους από τους κρατικούς υπαλλήλους, με αποτέλεσμα να καταστούν ευάλωτοι σε ανταρτικά κηρύγματα².

Ένα άλλο αίτημα που πρότειναν οι Καποδιστριακοί κατά τη μεσσηνιακή εξέγερση ήταν η απόκτηση Συντάγματος³. Αντίθετα το λεγόμενο 'συνταγματικό' κόμμα του Κωλέττη, που συμμετείχε στην Κυβέρνηση, υποστήριζε ότι κατά την περίοδο εκείνη, λόγω των κρίσιμων περιστάσεων πού αντιμετώπιζε το ελληνικό κράτος, το Σύνταγμα θα αποτελούσε το πλέον ολέθριο δώρο που θα μπορούσε να δοθεί στο ελληνικό έθνος. Οι Καποδιστριακοί εξέφραζαν την απορία τους για τις απόψεις αυτές των 'συνταγματικών', γιατί οι ίδιοι ακριβώς, ελάχιστα χρόνια νωρίτερα, είχαν χρησιμοποιήσει ως πρόταση για την ανατροπή του Καποδιστρια την έλλειψη Συντάγματος⁴.

-
1. Βλ. Ν. Κτενιάδη, όπ.π. αρ. 6, σ.9, Ποβλ. και έκθεση Δεληγιάννη, όπ.π. 7.8.1834.
 2. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ., Φ.160, Άρτος, 10.12.1834, αναφορά Γκόρντον προς τη Γραμματεία των Στρατιωτικών.
Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 18.
 3. Βλ. όπ.π. , Φ.163β, Νεμούντα, 30.7.1834, προκήρυξη Πλαπούτα. Βλ. Παράρτημα Ι.3, Βλ. και στο ίδιο, Κυπαρισσία, 30.7.1834, αναφορά κατοίκων Τριφυλίας. Επ. στο ίδιο, Κυπαρισσία 30.7.1834, αναφορά "πατριωτικής επιτροπής", προς τον Όθωνα. Βλ. Παράρτημα Ι, 2, 3.
 4. Βλ. Εφημ. "Εποχή", αρ. 11, 1.11.1834.

η) Τα οικονομικά αίτια

Εκτός από τους λόγους που αναφέρθηκαν παραπάνω, κυρίως συνέβαλαν και απετέλεσαν αναμφισβήτησα τη σπουδαιότερη αιτία και αφορμή, πού είχε ως συνέπεια την κορύφωση της λαϊκής αγανάκτησης, τα βαριά φορολογικά μέτρα, οι κανονισμοί της υλοτομίας των λειμώνων και κυρίως ο νέος τρόπος είσπραξης της δεκάτης. Κατά την άποψη που διατύπωσε ο Α. Ζαΐμης: "Όσον σοφοί, όσον δίκαιοι και αν είναι οι νόμοι ούτοι, ήταν επόμενον ότι ήθελον δυσσαρεστήσει πολλούς μόνον και μόνον διότι κατήργησαν τα παλαιά, και ότι ήθελον φανεί βαρείς εις τον απερίσκεπτον και αδιοργάνωτον λαόν, διά τον οποίον αι ιδέαι της ελευθερίας συνίστανται εις το να μὴν πληρώνη φόρους"¹. Επιπλέον η κακή διαχείριση των οικονομικών της χώρας από την πλειοψηφία της Αντιβασιλείας είχε συντελέσει στο να καταστούν τα μέλη της ύποπτα στην κοινή γνώμη². Ο αρχαιολόγος Ρός, περιγράφοντας τη συνομιλία του με κάποιο χωρικό στην οροσειρά του Λυκαίου, ομολογεί ότι ένοιωσε πραγματικό φόβο, όταν ο συνομιλητής του τον ρώτησε με σκυθρωπό ύφος "... έως πάτε θα μας τυ-

-
1. Βλ. Ε.Κ., αρ. 27, 10.8.1834, σ.224-226 Βλ. και Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ. Φ.163β, Κυπαρισσία, 13.9.1834, αναφορά Ζαΐμη προς Άρμανσπεργκ. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 12.Προβλ. "Επιτομές" 785, 45/16 Dawkins προς Palmerston 13.8.1834, F.O., 32/45(B) 113(8) και 13.8.1834, F.O., 32/45 (β) 127, (10) Η εφημερίδα "Αθηναί" (αρ.199, 24.11.1834, σ.793) υποστήριζε ότι η εξέγερση ήταν "...γέννημα ανοήτων παιδαρίων" που είχε όμως κυφορηθεί από τη γενική δυσσαρέσκεια.
 2. Βλ. "Επιτομές", 787, 45/17, Dawkins προς Palmerston, 13.8.1834 F.O., 32/45 (B) 127 (10).

ραγνούν αυτοί οι τρείς φαγάδες', υπονοώντας τους τρείς Αντιβασι-
 λείς¹. Παρόμοιο περιστατικό αναφέρει και ο συγγραφέας των πρακτι-
 κών της δίκης του Θ. Κολοκοτρώνη. Τόσο μεγάλη ήταν η δυσπιστία
 του λαού προς τους Βαυαρούς, ώστε κατά την άφιξη του Κόβελ στην
 Κόρινθο, άκουσε από 4-5 εβνοφύλακες χωρικούς το παρακάτω σχόλιο:
 '... ήρθαν και αυτοί να πάρουν κάμποσα γρόσια και να επιστρέψουν
 εις τον τόπον τους κανέν δεν θα κάμουν εις την Ελλάδα καλόν'².

Πολύ καιρό πριν από την έκρηξη της μεσσηνιακής εξέγερσης
 διατυπώνονταν διάφορες διαμαρτυρίες, που φανέρωναν τη λαϊκή αγανάκ-
 τηση κατά της Αντιβασιλείας³. Στις επαρχίες της Αρκαδίας διατυπώ-
 νονταν απειλές εναντίον της Κυβέρνησης. Μάλιστα είχαν διαταχτεί
 ανακρίσεις κατά ορισμένων βασκών που καταφέρθηκαν εναντίον βα-
 σιλικού υπαλλήλου και της Κυβέρνησης κατά την πληρωμή του δικαι-
 ώματος βεσκής⁴.

Η μεσσηνιακή εξέγερση άρχισε να εκδηλώνεται με απείθεια
 των χωρικών προς τις κατά τύπους οικονομικές Αρχές. Οι κάτοικοι
 των χωριών Μπογιάτι και Σαρακίни, κοντά στην Ηλιοδώσα Γόρτυνας

-
1. Λ. Ρός, Απομνημονεύματα, δπ.π. σ. 91.
 2. Βλ. Ανώνυμου "Η δίκη..." δπ. π. σ. 382.
 3. Ο έπαρχος Γόρτυνας, όταν επισκέφτηκε στα τέλη Μαιοτίου
 τους πύργους του χωριού Παλούμπα, άκουσε τον Παρασκευά
 Πλαπούτα, αδελφό του Δημήτρη, να καταφέρεται προσβλητικά
 κατά της Κυβέρνησης (Γ.Α.Κ., δπ.π. Φ.170, Ναύπλιο 20.4.
 1834.
 4. Βλ. Γ.Α.Κ., δπ.π. Τρίπολη, 19.2.1834 αναφορά Μοναρχίδα.

αντέταξαν ένοπλη αντίσταση στους οικονομικούς υπαλλήλους της επαρχίας και καταδίωξαν τον επιστάτη που είχε τοποθετήσει ο βασιλικός έπαρχος στη συνέχεια αλώνισαν μόνοι τους¹. Επίσης, σε ένα χωριό της Μαντινείας οι χωρικοί δήλωσαν ότι δεν ήταν διατεθειμένοι να πληρώσουν τίποτε στους οικονομικούς υπαλλήλους οι οποίοι θα έπρεπε να απομακρυνθούν από τις περιοχές τους². Στις 26 Ιουλίου 1834 κάποιος Γεροφώτης στην Αλωνίσταινα εκτόξευσε ύβρεις εναντίον του ίδιου του προσώπου του Βασιλιά, τον οποίο δήλωνε ότι δεν αναγνώριζε πλέον, επειδή στο εξής Βασιλιάς θα ήταν το σπαθί του. Ο ίδιος ανήγγειλε ότι στο χωριό Αγιάνη οι κάτοικοι ήταν έτοιμοι να σηκώσουν τη σημαία της εξέγερσης³.

Η υπόθεση σχετικά με την επικείμενη εξέγερση αρχισε να παίρνει όλο και πιά επικίνδυνο χαρακτήρα επειδή κυκλοφορούσαν διαδόσεις ότι σε περίπτωση επιτυχίας του κινήματος θα καθιερωνόταν απαλλαγή από κάθε φόρο. Έτσι ο λαός πασσαυρόταν στην εξέγερση, εξαιτίας κυρίως του οικονομικού συστήματος της δεκάτης εκείνης χρονιάς, που ήταν μήνες πριν το κεντρικό αντικείμενο διαμαρ-

-
1. βλ. Γ.Α.Κ., όπ.π. 27.8.1834, αναφορά μούραοχου Δεληγιώγη. βλ. Παράρτημα ΙΙ, 6.
 2. βλ. Γ.Α.Κ., όπ.π. Φ163β, Τρίπολη, 30.7.1834, αναφορά Αδ. Δούκα πός Κωλέττη.
 3. Είναι η μοναδική ματυροία που έχουμε, σύμφωνα με την οποία επαναστάτης στοάφηκε άμεσα εναντίον του προσώπου του Βασιλιά (Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ. Φ.163β, Ναύπλιο, 30.7.1834, αναφορά έπαρχου Γόρτυνας πός το νομάοχη Αρκαδίας.

τυριών και παραπόνων. Ο Ασημάκης Σεργόπουλος, κηρύσσοντας την επανάσταση στα χωριά Μπέλεσι, από την μιά εξέφραζε παράπονα για την τύχη του Β.Κολοκατρώνη και από την άλλη καταργούσε το οικονομικό σύστημα της δεκάτης, περιγράφοντας με ζωηρά χρώματα την καταπίεση που θ ακολουθούσε¹.

Οι αξιωματικοί, που στάλθηκαν αργότερα από την Κυβέρνηση στις εξεγερμένες περιοχές, μετέδωσαν την πληροφορία ότι οι χωρικοί είχαν πουλήσει σε ευτελείς τιμές τα πλεονάσματα των προϊόντων τους του Ιουνίου και Ιουλίου του ίδιου χρόνου και είχαν μεταφέρει τις οικογένειες και την κινητή περιουσία τους στα βουνά. Οι ίδιοι υποστήριζαν ότι είχαν πάρει τα όπλα, κυρίως, επειδή ήταν δυσαρεστημένοι με τον τρόπο είσπραξης της δεκάτης². Οι επαναστάτες, κατά την 'Αθηνά', κήρυτταν την εξέγερση '... έχοντες πρόφασιν και την εφετεινήν των προσόδων αποδεκάτωσιν και διά τούτο μάλλον ηύραν και ευρίσκουν τινάς χωρικούς συντρόφους των (...) τας απαιτήσεις των κανείς δεν τας γνωρίζει, αλλά μήτε οι τυφλοί ούτοι γνωρίζουν τι ως φαίνεται εν τωσούτω με το πρόσχημα ο λαός των γεωργών ζητούν να αναστατώσουν και να κάμουν πολλούς άλλους συντρόφους των...'³ Οι ίδιοι τόνιζαν στις επαναστατικές τους προκηρύ-

-
1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Βσωτ. Φ.163β 30.7.1834, αναφορά του νομάρχη Αρκαδίας προς τον Κωλέττη.
 2. Βλ. "Επιτομές", 797, 46/4 Dawkins προς Palmerston, F.O., 14.9.1834, 32/46/22 (13) .
 3. Βλ. εφημ. "Αθηνά" αρ. 168 8.8.1834 σ.675 και αρ.169, 11.8.1834. σελ. 680 .

ξεις ότι ξεσηκώθηκαν επειδή δεν μπορούσαν να υποφέρουν τους υπερβολικούς φόρους και τον παράνομο τρόπο είσπραξης της δεκάτης. Ανέφεραν ότι τα μέτρα που είχε πάρει η Αντιβασιλεία στον οικονομικό τομέα είχαν ως αποτέλεσμα να απογυμνωθούν τόσο οι κτηματίες όσο και οι γεωργοί. Οι τελευταίοι, μετά την αποδεκάτωση εκείνης της χρονιάς δεν κατόρθωσαν να συγκεντρώσουν ούτε όσους σπόρους είχαν σπείρει. Το σχέδιο είσπραξης της δεκάτης, σύμφωνα με τα εκλεγμένα δεμάτια από τον ενοικιαστή, στερούσε το γεωργό από το μισό του καρπού του, εξαιτίας του τριπλού δεκάτου, ενώ με το υπόλοιπο που του απέμενε έπρεπε να πληρώσει θεριστικά, αλωνιστικά κ.ά.¹ Γενική άλλωστε ήταν η αντίληψη ότι το σύστημα φορολογίας της δεκάτης εκείνης της χρονιάς έπαιρνε το 50% των προϊόντων των χωρικών². Τα οικονομικά αίτια θεωρούσε και ο Γενναίος Κολοκοτρώνης ως τα βασικά για την εξέγερση των νομών της Αρκαδίας και της Μεσσηνίας³. Τα αφόρητα οικονομικά βάρη προβάλλονται ως κύρια αί-

-
1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ., Φ.163β, αναφορά των κατοίκων της Τριφυλίας προς Όθωνα. Βλ.Παράρτημα Ι,1.
 2. Βλ. Γ.Α.Κ., όπ.π. Φ.163β, Καστανιά, 5.8.1834, αναφορά του ειρηνοδίκη Λακεδαιμόνος προς την " επι των Εσωτερικών Γραμματεία".
 3. Βλ. Γενναίου Κολοκοτρώνη, όπ.π. ,σ. 76.(Η Αντιβασιλεία είχε κάμει εις την φορολογίαν να μετρούνται τα δεμάτια των δημητριακών καρπών εις τα αλώνια και όποιον δεμάτιον ήθελε ζυγίζη ο ενοικιαστής, επί τη βάσει αυτού να φορολογή και τα λοιπά των αλωνιών. Ως εκ της φορολογίας ταύτης λοιπόν και άλλων αιτιών απελπίσθησαν οι γεωργοί αφενός αφετέρου και από την απείθειαν της Μάνης η οποία είχε οπλισθεί εν γένει εναντίον της εξουσίας και ενίκησε τα βαμαρικά στρατεύματα (...) και εσηκώθησαν εις τα όπλα ...)

τια για εξέγερση και σε αφήγηση γερόντων από το χωριό Ψάρι. Οι τελευταίοι αναφέρονται στη ζωή τους κατά την εποχή της Τουρκοκρατίας και στην περίοδο μετά την άφιξη του Όθωνα. Τονίζεται ιδιαίτερα ότι οι απλοί χωρικοί παρασύρθηκαν από τους επαναστάτες, όπως δε διηγούνται χαρακτηριστικά οι ίδιοι με τη διάλεκτό τους:

... σπαΐδες προτού ν αρθή ο Βασιλιάς τους δεχτήκαμε και τους δύνανμεν την δεκατίαν μας όσον κάναμεν, εγύρευον κάτι τζαπέλοι να μας πέρνουν παραπάνω μα δεν ημποράγαμε, τι τα πας γυρεύοντας, αδελφέ, πεονάγαμε καλά με το Βασιλιά μας, επιάσαμεν την δουλιάν μας και εχορτάσαμεν ψωμάκι, μα δεν τον αφήνουνε οι κοτζαμπασίδες, έπιασε κι έβαλε χάψι όλους τους αρχηγούς μας και τότε μας πήρανε μωροσιά να πληρώνομεν δεκατίαν, νόμιστρα, βελανιδιάτικα, ξυλιάτικα, τι να σου πώ πόσα άλλα ήθελαν να μας φορτώσουν οι Καλαμαράδες, δεν λέγονται ευρεθήκαμεν δεν είχαμεν κανένα να τα ειπή του Βασιλιά μας, γιατί εκείνοι σπού μας θέλουν το καλόν μας είναι άλλοι έ το Παλαμήδι, άλλοι έ την Βάλασσαν κι άλλοι έ την στεριάν ριμένοι έ τή χάψι, είναι κάμποσος καιρός που το μαθεν ο Βασιλιάς μας και μάλιστα από τους χαφαμένους, και είπανε να βγαύμεν ημείς την μιάν μεσιάν, και κείνοι την άλλην να πάμεν έ το Άργος που κάθηται ο Βασιλιάς εκεί χολιασμένος από την Αντιβασιλείαν να ιδούνε τι γίνεται έ τον κόσμο και να κάτζη ο Βασιλιάς έ το Σκαρνί να ιδή τι κάνει έ το πούπουλον (...) και οι Καλαμαράδες από το Νάπλη έστειλαν πάλιν ρουμελιώτας να μας βαρέσουν, μας έστειλαν οι εδικοί μας χαμπέρι και γυρίσαμεν πίσω εις την Αλωνίσταιναν και τους καταφθάσαμεν έ το Σούλι έ τόν κάμπον της Καρύταινας (...) έτζι απελπίσθη το πούπουλον, έρριξεν μιάν μπαταριάν κι ύστερα επήρε τα βουνά και οι Ρουμελιώτες πάλιν μας τα κάναν σαν τα πρώτα...¹

1. Βλ. εφημ. "Αθηνά", αρ. 189, 20.10.1834, σ. 759-760.

Επίσης η επιτροπή που αποτελείτο από τους επίσκοπους Μαντινείας, Μεγαλοῦπολης και Γάρτυνας και τους ιεροκήρυκες Καλλίνικο Καστόρχη και Γερμανό ιερομόναχο και είχε σταλθεί από την Ιερά Σύνοδο στις εξεγερμένες περιοχές, αποφάνθηκε ότι το βασικό παράπονο των κατοίκων ήταν εναντίον του συστήματος της αποδεκάτωσης και του τρόπου κατά τον οποίο διενεργείτο· γιατί, με τον τρόπο αυτό είχαν καταστραφεί και οι γεωργοί αλλά και η γεωργία. Οι δε χωρικοί πιεσμένοι από τους ενοικιαστές και τους επιστάτες, είχαν φθάσει στο σημείο να νοσταλγούν την εποχή της Τουρκοκρατίας, που την ονόμαζαν 'καλό καιρό' και προτιμούσαν να μὴ θερίζουν παρά να βρίσκονται εκτεθειμένοι στη βαναυσότητα των ενοικιαστών¹. Παραπονιόνταν ακόμη, ότι τους υποχρέωναν ν αφήνουν τους καπούς στα δέντρα για πολύ χρονικό διάστημα, γεγονός που τους δημιουργούσε μεγάλες απώλειες, καθώς επίσης ότι πλήρωναν μεγάλο φόρο -25%- για τα καυσόξυλα, ενώ το φτιάξιμο ενός δεματιού τους απασχολούσε ολόκληρη μέρα, ότι δεν είχαν το δικαίωμα να κάβουν τίποτε ούτε για να φτιάξουν ένα δακάρι για τα σπίτια τους².

-
1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ.163β, Ναύπλιο, 20.9.1834, αναφορά Συνόδου πρὸς τη Γραμματεία Θρησκευμάτων.
 2. Αντιπρόσωποι των Σουλιμιωτῶν ανέφεραν ότι πιέζονταν υπερβολικά από τους ενοικιαστές για την πληρωμή του φόρου της δεκάτης και ότι ζημιώνονταν από τον κανονισμό για την ξυλοκοπία και τους άλλους φόρους σε όλα τα ζώα τους και τα προϊόντα. (Βλ. Γ.Α.Κ., δπ.π. Φ.163, Κυπαρισσία, 26.8.1834).

Ακόμη και ο φόρος που επιβλήθηκε για τους σκύλους τους εξαγρίωνε, κυρίως γιατί ήταν ελάχιστα συνηθισμένοι σε τέτοιου είδους φόρους¹.

Η επίσημη άποψη της Αντιβασιλείας ήταν ότι η φορολογία της δεκάτης, πού προβλήθηκε ως κύρια αιτία της εξέγερσης, ήταν απλώς τό πρόσχημα, κάτω από το οποίο οι επαναστάτες έκρυβαν τους πραγματικούς τους σκοπούς, τη διάλυση δηλ. των 'καθεστώτων' και το σχηματισμό νέας τάξης πραγμάτων².

Επίσης οι οπαδοί του γαλλικού κόμματος υποστήριζαν ότι η εξέγερση δεν ήταν, σε καμία περίπτωση, αποτέλεσμα παραπόνων³, ενώ τσαγγλικό κόμμα υποστήριζε την άποψη ότι έγινε η εξέγερση ακριβώς λόγω της μεγάλης δυσανεμίας του λαού εναντίον των μέτρων της Αντιβασιλείας και κυρίως εναντίον εκείνων που αναφέρονταν στον οικονομικό τομέα⁴.

-
1. Ο γιατρός του νομού Μεσσηνίας, Ν. Φωτεινός, άκουσε τους αποστάτες να αυτοαποκαλούνται "λαός των γεωργών", και ότι θέλουν να ενθρονίσουν το Βασιλιά "βεβαιωμένοι από τις τυσανίες των καλαμαράδων" πού τους "εστενοχώρησαν" με νέους φόρους. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ. Φ.163, Κυπαρισσία 25.8.1834 αναφορά του νομιάτρου Ν. Φωτεινού. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 7.
 2. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ. Φ.163β, Κυπαρισσία, 29.8.1834. Αναφορά του Κωστάκη Ρίζου πρὸς τον Κωλέττη.
 3. Βλ. όπ.π., Κυπαρισσία, 22.8.1834, αναφορά Χρηστίδη πρὸς Κωλέττη. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 1, Βλ. και όπ.π., Φ.163, Κυπαρισσία, 25.8.1834, αναφορά Πονηρόπουλου πρὸς Ζαΐμη. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 2.

Οι πιστοί οπαδοί του γαλλικού κόμματος Δημήτριος Χρηστίδης (νομάρχης Μεσσηνίας) και Νικόλαος Πονηρόπουλος (έκτακτος επίτροπος Μεσσηνίας), υποστήριζαν ότι η εξέγερση αυτή ήταν προμελετημένο έργο 'τρομερού' σχεδίου, και όχι αποτέλεσμα παραπόνων. Θεωρούσαν ότι κανένας από τους αποστάτες δεν μπορούσε να έχει βάσιμα παράπονα κατά των Αρχών '... Όθεν η ανταρσία αυτή δεν δύναται ποτέ να θεωρηθή ως φρόνημα των λαών της Μεσσηνίας, διότι δεν έχωσι κατά τας ιδίας ομολογίας των παράπονον εναντίον βασιλικής τινός αρχής, εκτός τινών ενοικιαστών¹. Παρότι όμως ο Χρηστίδης υποστήριζε ότι δεν υπήρχαν πραγματικές αιτίες για παράπονα αναγκάστηκε να ομολογήσει ότι ο νόμος για την αποδεκτότητα έφερε 'εν αυτώ παρεξηγήσεις' σε βάρος των χωρικών. Παρόλα αυτά, συνέχιζε, οι ενοικιαστές είχαν παντού συμφωνήσει με τους κατοίκους χωρίς να ζημιωθεί κανείς. Μόνο από το τμήμα της Ζούρτζας, ανέφερε, όπου επέμενε ο ενοικιαστής να εκτελέσει τη φορολογία της δεκάτης 'πρός ζημίαν των κατοίκων', μετά από αναφορά των τελευταίων προς τη νομαρχία το θέμα διευθετήθηκε. Αλλά και ο ίδιος ο Χρηστίδης έρχεται σε αντίθεση με τα λεγόμενά του γιατί, ενώ υποστήριζε την αμαλότητα των σχέσεων γεωργών και ενοικιαστών από την άλλη ισχυριζόταν -απηχώντας τις απόψεις του γαλλικού κόμματος-

1. Αναφερόταν ως παράδειγμα το γεγονός, ότι ο νομάρχης Δημήτριος Χρηστίδης, 8-10 ημέρες πριν από την έκρηξη της εξέγερσης περιόδευε για την καταγραφή των δήμων, συνοδευόμενος από τον Γ.Κρίτσαλη, με τον οποίον διατηρούσε φιλικότερες σχέσεις. (Βλ. Γ.Α.Κ., όπ.π. Φ.163β, Κυπαρισσία, 8.9.1834, Ζαΰμης προς Βαλτινό και Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ.Φ.163, Κυπαρισσία 26.8.1834 κατάθεση απεσταλμένων του χωριού Σουλιμά, παπά-Κωνσταντή και Δημητράκη Γκάστου ενώπιον των Α.Ζαΰμη και Γ.Βαλτινού).

ότι οι αποστάτες είχαν γίνει οι ίδιοι ενοικιαστές για να καταπιέσουν επίτηδες το λάδι και να τον ώθήσουν σε εξέγερση¹. Θεωρούσε 'την παρεξήγηση' πάνω στο νόμο της δεκάτης ως προϊόν μιάς προπαγάνδας και μιάς τακτικής των μελών του ρωσικού κόμματος. Ανέφερε, μάλιστα, ότι, κατά την αιχμαλωσία του στο χωριό Ψάρι, είχε ακούσει τον Ασημάκη Σεργόπουλο να λέει ότι είχε γίνει εσκεμμένα ενοικιαστής φόρων κι επιστάτης στα χωριά της Γόρτυνας και βασάνιζε επίτηδες τους γεωργούς για να τους εξωθήσει σε εξέγερση².

Γεγονός πάντως είναι ότι πολλοί από τους αρχηγούς του κι-

-
1. Γ.Α.Κ. Γραμμ.Εσωτ., Φ.163β,Κυπαρισσία 21.8.1834,βλ.Παράρτημα ΙΙ,5. Το γαλλικό κόμμα, μέσα από τις στήλες του "Σωτήρος" υποστήριζε την άποψη ότι "... πολλοί εκ των ενοικιαστών περυσινάς προσόδους εις την Ολυμπίαν φαίνεται να μήν είχαν σκοπόν ωφελείας αλλ επί προσχήματι ενοικιάσεως να ερεθίσουν τους κατοίκους, καταπιέζοντες αυτούς μ' ανηκούστους και ασυνειδήτους προτάσεις' το αποτέλεσμα τούτων είδομεν προφανώς την επανάστασιν της 29 του Ιουλίου" ("Σωτήρ" αρ. 7, 10.2.1835).
 2. Βλ. Γ.Α.Κ.,Γραμμ.Εσωτ. Φ.163β Κυπαρισσία 21.8.1834,αναφορά Χρηστίδη πρὸς Ζαΐμη. Βλ.Παράρτημα ΙΙ,5. όπ.π.Φ.163β, Κυπαρισσία, 22.8.1834, αναφορά Χρηστίδη πρὸς Κωλέττη. Βλ. Παράρτημα ΙΙ,1. όπ. π. Φ.163,Κυπαρισσία, 25.8.1834, αναφορά Πονηρόπουλου πρὸς Ζαΐμη. Βλ.Παράρτημα ΙΙ,2.

νήματος ή από εκείνους που είχαν ενεργή συμμετοχή ήταν ενοικιαστές φόρων¹. Σ αυτό το σημείο πρέπει να τονιστεί ότι στελέχη του ρωσικού κόμματος που διέθεταν δύναμη και χρήμα και ήταν ήδη ενταγμένα στον κρατικό μηχανισμό θυσίασαν τα επιμέρους συμφέροντά τους προκειμένου να υποστηρίξουν τους απώτερους σκοπούς του κόμματος στο οποίο ανήκαν.

-
1. Για παράδειγμα, οι Πλαπουταίοι είχαν μισθώσει τα Άσπρα Σπίτια και ο Ασημάκης Σεργόπουλος είχε συνεταιριστεί μαζί τους. (Βλ. Γ.Α.Κ. Γραμμ.Δικ.Φ.23, Κυπαισσία, 23.8.1834, ανάκριση Κόλια Πλαπούτα). Ο Σεργόπουλος αναφέρει επίσης, ότι ήταν ενοικιαστής της δεκάτης στα Άσπρα Σπίτια μαζί με το Διονύσιο Αθανασόπουλο (Στο ίδιο, κατάθεση Σεργόπουλου). Ο Μιμίκος Πολυχρονόπουλος ήταν ενοικιαστής φόρων στα βελανδία (όπ.π. Γράμμ.Εσωτ., Φ.163, Κυπαισσία, 26.8.1834 . Βλέπε και Παράρτημα ΙΙ, 7) . Ο Δημήτριος Κοίτσαλης ήταν ενοικιαστής των προσόδων στο χωριό Λάπι (στο ίδιο, Κυπαισσία, 25.8.1834. Βλ. και Παράρτημα ΙΙ, 8). Ο Σαράντος Ασημακόπουλος, ενεργό στέλεχος της αποστασίας, ήταν ενοικιαστής προσόδων (όπ.π., Φρουτζάλα, Σεπτέμβριος 1834). Ο σημαντικότερος από τους αρχηγούς της μεσσηνιακής εξέγερσης Γιαννάκης Κοίτσαλης, είχε νοικιάσει δημόσιες προσόδους, για το δικαίωμα των " ασταχυρόρων" κασπών. Γι αυτό ζήτησε το δημόσιο να εξασφαλίσει τα δικαιώματά του από την κινητή περιουσία του οφειλέτη Κοίτσαλη' και μάλιστα από τα γεννήματα που βοίσκονταν στις αποθήκες του. (Βλ. όπ.π., Κυπαισσία 23.8.1834, αναφορά Χρηστίδη προς Ζαΐμη).

Ο πληρεξούσιος αυλικός επίτροπος, Α.Ζαΐμης, ο οποίος είχε αναλάβει την εξιχνίαση των αιτιών και τους στόχους της εξέγερσης, προτίμησε, για την καλύτερη εκτέλεση των σχεδίων του, να παραμείνει στην Κυπαρισσία για αρκετό χρονικό διάστημα, επειδή εκεί υπήρχε το περισσότερο υλικό για μελέτη. Εκεί είχαν συλληφθεί οι βασιλικές Αρχές, εκεί υπογράφηκαν οι αναφορές των επαναστατών προς το βασιλιά κι εκεί συντάχθηκαν διάφορα έγγραφα που μαρτυρούσαν τη δημιουργία τοπικού συστήματος στην επαρχία Τριφυλίας, απ όπου μάλιστα ξεκίνησαν τα διάφορα οπλισμένα σώματα για να μεταβούν στις περιοχές της Ολυμπίας, της Γόρτυνας, της Μεγαλόπολης και της Μεσσηνίας¹. Ο Ζαΐμης, μετά από ενδελεχή μελέτη, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η εξέγερση, εκτός από τις διασυνδέσεις της με τους Κοποδιστριακούς, ή με προγενέστερες καταστάσεις, υπήρξε και ένα λαϊκό κίνημα, άξιο του οίκτου του βασιλιά. Την ίδια άποψη με το Ζαΐμη εξέφρασαν ο πρόεδρος του Στρατιωτικού Δικαστηρίου Γκόβονταν, και ορισμένα μέλη του, όπως ο Α.Λόντος και ο επίτροπος Α.Ζούτσας. Αντίθετη γνώμη, όπως ήδη αναφέρθηκε, διατύπωσαν ο νομάρχης Μεσσηνίας Χρηστίδης, ο έκτακτος επίτροπος Μεσσηνίας Βαγγερόπουλος, οι σύμβουλοι του Ζαΐμη, Βαλτινός και Μελετόπουλος, καθώς και τα υπόλοιπα μέλη του Στρατιωτικού Δικαστηρίου².

Ο Α.Ζαΐμης, επισήμανε ότι η αγανάκτηση των κατοίκων των επαρχιών για τα αντιλαϊκά μέτρα της Αντιβασιλείας, κυρίως όταν

-
1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ., Φ.163β, Κυπαρισσία, 8.9.1834, αναφορά Ζαΐμη προς Αντιβασιλεία.
 2. Στο ίδιο. Βλ. και όπ.π., Κυπαρισσία, 29.8.1834, αναφορά Κ. Ρίζου προς Κωλέττη.

οικονομικό τομέα, καθώς και η κακή διοίκηση των επαρχιών εξώθησαν το λαό να ξεσηκωθεί τόσο μαζικά. Πρότεινε, επειδή οι λόγοι των παραπόνων που εκφράστηκαν δεν ήταν διόλου ευκαταφρόνητοι, να ληφθεί ειδική μέριμνα για ορισμένα θέματα σχετικά με τη διοίκηση των νομών με τα εκκλησιαστικά ζητήματα και κυρίως με το σύστημα της φορολογίας της δεκάτης που τη θεωρούσε ως κύρια πηγή των παραπόνων¹.

Οι εκτιμήσεις του Ζαΐμη, θα πρέπει να θεωρηθούν ως οι πλέον εμπεριστατωμένες και ακριβείς. Η δυσαρέσκεια των κατοίκων των εξεγερμένων περιοχών, η διάψευση των ελπίδων τους, ως προς τις προσδοκίες που έτρεφαν για τα νέα κυβερνητικά μέτρα, η αμάθεια και η επιδείνωση της οικονομικής τους κατάστασης είχαν δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες για να ευδοκιμήσουν οι επαναστατικές κινήσεις κατά της Κυβέρνησης. Με τη μεσσηνιακή εξέγερση, που οργάνωσαν οι Καποδιστριακοί μέσα στο πλαίσιο των αντιπολιτευτικών τους ενεργειών, εκδηλώθηκε η μεγάλη δυσαρέσκεια του αγροτικού πληθυσμού απέναντι στα οικονομικά μέτρα που είχε θεσπίσει η Αντιβασιλεία.

1. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ., Φ.163β, Κυπαρισσία, 13.9.1834, Α.Ζαΐμη προς Άρμανσπεργκ. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 12.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΚΗΣ
ΕΞΕΓΕΡΣΗΣ .

Μετά τη μεσσηνιακή εξέγερση η Κυβέρνηση, για να ικανοποιη-
σει το κοινό αίσθημα, απέλυσε τον υπουργό Παιδείας, Εκκλησιαστικών
και Δικαιοσύνης Κ. Σχινά, ο οποίος είχε θεωρηθεί ως ο κύριος υπεύ-
θυνος για τα αντιλαϊκά κυβερνητικά μέτρα στον εκκλησιαστικό τομέα
και τον αντικατέστησε με το Γεώργιο Πραϊδή στη Γραμματεία της
Δικαιοσύνης και το Ι. Ρίζο-Νερουλό στη Γραμματεία της Παιδείας¹.
Μέσω του Τύπου διατυπώθηκε η ικανοποίηση της κοινής γνώμης για την
απομάκρυνση από τη Κυβέρνηση του Σχινά, ο οποίος ήταν 'δημιούργημα'
του Μάουρερ και κατηγορείτο για τη μή συμμετοχή του στην Επανάστα-
ση και για την έλλειψη πολιτικής πείρας και γνώσης των ελληνικών
πραγμάτων καθώς και για την κηλίδωση της Δικαιοσύνης, με τη στά-
ση του κατά τη διάρκεια της δίκης των Κολλοκοτρώνη - Πλαπούτα².

-
1. Βλ. Ε.Κ. αρ. 27, 10.8.1834, σ. 223. Βλ. και εφημ. "Σωτήο"
αριθμ. 53, 9.8.1834. Πρβ. εφημ. "Αθηνά", αρ. 168, 8.8.1834,
σελ. 676.
 2. Βλ. εφημ. "Αθηνά" αρ. 169, 11.8.1834. Ο Σχινάς κατηγορείτο
και για κακή μετάφραση των νομικών κωδίκων που είχε εισαγάγει
ο Μάουρερ. Για το Σχινά δημοσιεύτηκε στην "Αθηνά" (αρ. 178,
12.9.1834, σ. 714) και σατιρικό ποίημα, όπου επισημαίνεται
η αδυναμία του υπουργού να γίνει κατανοητός με τα γραφόμε-
νά του: "ο δε υπουργός μας ο νούς ο μέγας - εις γλώσσαν
άλλην δίδει τους νόμους - τοσοῦτον ὡστε παρά πολλοί - κατα-
λαμβάνουν τι λέγει αυτός... - και δεν τον μέλλει εάν ο Έλ-
λην-χωός να ηξεύρη τους νόμους σφάλλει..."

Ακόμη και ο 'Σωτήρ', ο οποίος αποδείχτηκε ασταθής όχι μόνο ως προς τις πολιτικές του αρχές, αλλά και ως προς τα πρόσωπα με τα οποία είχε συνδεθεί πολιτικά, ενέπαιξε την πτώση του φίλου του υπουργού Κ. Σχινά, γράφοντας χλευαστικά ότι κανείς δεν αισθάνθηκε τη δύση του μέχρι πρότινος 'φαινού τούτου αστέρος'¹. Η Αντιβασιλεία πήρε μέτρα και κατά του ίδιου του 'Σωτήρος', του οποίου, όπως έχει ήδη αναφερθεί, επικρίθηκε η στάση σχετικά με την ανάμιξη των ξένων Δυνάμεων στην εξέγερση της Μεσσηνίας και του οποίου απαγορεύτηκε η κατά το μισό δωρεάν τύπωση στο βασιλικό τυπογραφείο².

Άμεση συνέπεια της μεσσηνιακής εξέγερσης υπήρξε η βελτίωση ορισμένων φορολογικών μέτρων ως προς την είσπραξη της δεκάτης των διαφόρων προϊόντων. Η Κυβέρνηση θορυβημένη από το μέγεθος και την έκταση της λαϊκής δυσανεκτικότητας, όπως εκδηλώθηκε στη διάρκεια των ταμαχών, έσπευσε στις 8 Αυγούστου του 1834 να δώσει ορισμένες διασαφηνίσεις σχετικά με την παράγραφο 8 του άρθρου 2 του 'νόμου

1. Βλ. εφημ. "Αθηνά", αρ. 171, 18.8.1834, σ. 688.

2. Βλ. Α.Υ.Ε., Φ.83.1, αρ. 15326, 17.7.1834, Ναύπλιο, 7.8.1834, Ναύπλιο, 19.9.1834. Βλ. και εφημ. "Αθηνά" αρ. 169, 11.8.1834: "Δέν δύναται να έχη την εμπιστοσύνην της παρουσίας Αντιβασιλείας ο παράσιτος του Βασιλικού Τυπογραφείου, ο θεωρούμενος ως ημιεπίστημος εφημερίς της παρελθούσης πλειοψηφίας, ήν υπηρετεί τόσον αφιλοκερδώς, εξακολουθών να αναοριπίζη πάθη, να παριστάνη την Ελλάδα εις τον έξω κόσμον καταγώγιον θηρίων αλληλοκτονούντων, τρομάζων τους εκτός της Ελλάδος Έλληνας και εξουβρίζων πολίτας και ξένας Δυνάμεις". Το ύφος του άρθρου μπορεί να φαίνεται επιθετικό για τα σημερινά δεδομένα αλλά ήταν σύνηθες στις μεταξύ των αντιπολιτευομένων εφημερίδων της εποχής εκείνης αντιπαραθέσεις.

περί αποδεκατώσεως' της 24ης Μαρτίου 1834¹, και επί πλέον να εκδώσει νέο διάταγμα ώστε να μὴν αδικηθούν και εκείνες οι κοινότητες των οποίων η φορολογία της δεκάτης για τα 'ασταχυφύρα' προΐόντα είχε ήδη υπολογιστεί και είχαν εναποθηκευτεί οι καρποί².

-
1. Το άρθρο 2 του "νόμου περί αποδεκατώσεως" ανέφερε τα παρακάτω επίμαχα σημεία: " Τα λοιπά γεννήματα αποδεκατίζονται εις καθαρισμένον καρπόν. Επί τούτω διαλέγει ο ενοικιαστής παρουσία του φορολογουμένου και του ιερέως, δέκα δεμάτια από μίαν θημωνιάν' πέντε εξ αυτών απορρίπτει ο φορολογούμενος, τα δε άλλα κοπανίζονται και ζυγισθέντος του κομανισμένου καρπού των πέντε τούτων δεματίων, προσδιορίζεται ο μέσος όρος του καθαρισμένου πρὸς τον ακαθάριστο ενός δεματίου καρπόν και τοιουτοτρόπως υπολογίζεται το ποσόν του φόρου το οποίον έχει να δώσει ο φορολογούμενος . Ο ενοικιαστής έχει το ελεύθερον να ζητήση για τα γεννήματα τον φόρον ,εις καθαρισμένον και ως ανωτέρω υπολογισμένον καρπόν, ή εις χρήματα κατά τον μέσον όρον των τιμών, εις τας οποίας πωλούνται τα γεννήματα κατά τους μήνας Αύγουστον και Σεπτέμβριον' αλλά τότε η πληρωμή των χρημάτων δεν δύναται να ζητηθή πρὸ του Οκτωβρίου. Ο φορολογούμενος οφείλει να μεταφέρει τον εις είδη αποδιδόμενον φόρον 5 ώρας μακράν με ιδία του έξοδα. Δια την περαιτέρω μετακώμισιν, πληρώνεται πρὸς 10 λεπτά το κοιλόν ανά εκάστην ώραν , έχει όμως το δικαίωμα να εκφορτώση τον φόρον του εις την πρώτην πρωτεύουσαν Νομού ή Επαρχίας, την οποίαν ήθελεν απαντήσει μετά τας πρώτας πέντε ώρας και να αποποιηθή την περαιτέρω μετακώμισιν". (Βλ. Ε.Κ., 10.4.1834, σ.93).
2. Βλ. Ε.Κ., αρ. 27, 10.8.1834.

Όπως αναφέρθηκε εκτενέστερα σε προηγούμενο κεφάλαιο η είσπραξη της φορολογίας της δεκάτης του έτους 1834 έγινε με μεγάλη ζημιά των γεωργών. Οι ενοικιαστές του φόρου της δεκάτης διάλεξαν δέκα δεμάτια από το σωρό του φορολογούμενου γεωργού, από τα οποία ο τελευταίος δικαιούτο να αφαιρέσει πέντε. Με βάση τα υπόλοιπα πέντε δεμάτια, αφού τα κοπάνιζαν και τα ζύγιζαν οι ενοικιαστές υπολόγιζαν τη δεκάτη που αναλογούσε και εισέπρατταν το φόρο. Με αυτόν τον τρόπο, όμως, οι γεωργοί αντί να πληρώνουν 25%, πλήρωναν τα διπλάσια ή και παραπάνω, επειδή όλα τα δεμάτια δεν είχαν το ίδιο βάρος με αυτά που διάλεγαν οι ενοικιαστές. Σε αυτό το άδικο μέτρο προστίθεται και η επιβαρυντική διάταξη του να παίρνουν οι ενοικιαστές το φόρο σε χρήματα με την τρέχουσα τιμή του Αυγούστου και Σεπτεμβρίου, που είχε ως συνέπεια να ζητούν όλοι οι γεωργοί να πουλήσουν τα προϊόντα τους την ίδια εποχή, με άμεσο αποτέλεσμα την πτώση των τιμών¹.

1. Όλες οι φορολογίες θεωρήθηκαν επαχθείς, όπως ο φόρος επί της υλοτομίας που ανερχόταν σε 25%. Επίσης τα μέτρα τα σχετικά με τους ποιμένες θεωρήθηκαν ως μη ευνοϊκά. Η διανομή των λειβαδιών που έγινε μέσω των εφόρων διενεργήθηκε κατά τρόπο άδικο, με αποτέλεσμα πολλοί ποιμένες να αναγκασθούν να περάσουν τα σύνορα του Βασιλείου, καταφεύγοντας σε οθωμανικά εδάφη. Στη συνέχεια δόθηκε η άδεια να βοσκούν οι ποιμένες τα ποιμνιά τους, όπου εύρισκαν χόρτο, με καταστροφικό αποτέλεσμα για τα λειβάδια, (εθνική ζημιά 500 χιλιάδες δραχμές) (βλ. εφημ. "Σωτήρ", αριθ. 85, 6.12.1834 και εφημ. "Εποχή" αρ. 3, 4.10.1834). Και τούτο επειδή η πλεονεξία των ποιμένων να βοσκήσουν τα ποιμνιά τους, κατά τρόπο εξαντλητικό για την υπάρχουσα βοσκή, οδήγησε στην καταστροφή των λειμώνων και κατά συνέπεια στον αφανισμό των ποιμνίων, τα οποία, μετά την παρέλευση ορισμένου χρόνου, έμεναν χωρίς τροφή ("Σωτήρ" αρ. 89, 23.12.1834.

Η Κυβέρνηση για να κατευνάσει τη γενική κατακραυγή του αγροτικού πληθυσμού, ανήγγειλε ότι οι ενοικιαστές είχαν παρερμηνεύσει το άρθρο 2 του ' νόμου περί αποδεκατώσεως', εφόσον τη δοκιμή που ανέφερε ο νόμος την έκαναν σε έναν μόνον σωρό. Διευκρίνιζε επίσης ότι κάθε ενέργεια των ενοικιαστών που απέφερε περισσότερο από 10% ως έγγειο φόρο και 15% ως φόρο επικαρπίας ήταν παράνομη. Έτσι η Κυβέρνηση για να περιορίσει τις απαιτήσεις των ενοικιαστών θέσπισε ορισμένες προσωρινές διατάξεις, που θα ίσχυαν μέχρι την οριστική αναθεώρηση των νόμων για τη φορολογία της δεκάτης.

Το διευκρινιστικό διάταγμα της Κυβέρνησης ανέφερε ότι οι φορολογούμενοι είχαν το δικαίωμα να ξαναδέσουν τα δεμάτια τους στα αλώνια και έτσι να τα κάνουν ισοβαρή. Επίσης είχαν το δικαίωμα να στοιβάζουν τα δεμάτια ανάλογα με την ποιότητά τους σε διάφορους σωρούς, σε καθένα από τους οποίους θα γινόταν η προσδιορισμένη με το νόμο της 24ης Μαρτίου 1834 δοκιμή για να υπολογιστεί ο πραγματικός μέσος όρος του βάρους των δεματιών. Άν οι ενοικιαστές θεωρούσαν ότι έτσι προσβάλλονται τα δικαιώματά τους, μπορούσαν να διατάξουν να ' κοπανιστούν αμέσως τα δεμάτια, να ζυγιστεί ο ' κοπανισμένος' καρπός και έτσι να βρεθεί ο οφειλόμενος φόρος' (10% έγγειος, 15% επικαρπίας)¹.

Επίσης η κυβέρνηση εξέδωσε και άλλο διάταγμα για την είσοδο της δεκάτης του 1834 απ όλες εκείνες τις κοινότητες, των

1. Βλ. Ε.Κ. αο. 27, 10.8.1834, :διάταγμα περί διασαφήνσεως του άρθρου 2 παρ. 8 του από 24.4.1834 διατάγματος του νόμου περί αποδεκατώσεως.

σποίων τα γεννήματα είχαν ήδη 'κοπανιστεί' και των σποίων το χρέος είχε υπολογιστεί από την αποδεκτάωση¹. Για να μην αδικηθούν λοιπόν αυτές οι κοινότητες αποφασίστηκε να εκπεσθεί το 1/10 από τον έγγειο φόρο και από το φόρο επικαρπίας. Οι ενοικιαστές αποζημιώνονταν από την έκπτωση αυτή σε χρήμα κατά το μέσο όρο των τρεχουσών τιμών, τον οποίο θα προσδιόριζαν οι αρμόδιοι έπαρχοι σύμφωνα με το διάταγμα της 25ης Μαρτίου 1834².

Όσες κοινότητες είχαν αποδώσει ήδη ταχέως τους από την αποδεκτάωση των σταχυφόρων γεννημάτων στους ενοικιαστές θα έπαιρναν αμέσως από το δημόσιο ταμείο την αποζημίωση που υποσχόταν το άρθρο 2 του παραπάνω διατάγματος στους ενοικιαστές. Οι κοινότητες αυτές - όπως και οι ενοικιαστές στην ανάλογη περίπτωση - όφειλαν ν αποστείλουν στους αρμόδιους βασιλικούς εφόρους μέσα σε 4 εβδομάδες από τη δημοσίευση του διατάγματος τ αποδεικτικά ή τις σημειώσεις που τους είχαν δώσει οι ενοικιαστές όταν υπολόγιζαν το χρέος τους. Το διάταγμα αυτό δεν ίσχυε για εκείνες τις κοινότητες που νοίκιαζαν για δικό τους λογαριασμό τις προσόδους, άσχετα αν στη συνέχεια τις μετενοικίαζαν σε άλλους³.

Το μέτρο της έκπτωσης του 1/10 από τον έγγειο φόρο και από το φόρο επικαρπίας, παρότι έδείχνε τις καλές προθέσεις της

-
1. Βλ. Ε.Κ., αρ. 27, 10.8.1834, σ.225: Διάταγμα περί της εισπράξεως του δεκάτου κατά το 1834 έτος.
 2. Βλ. Ε.Κ. Παράρτημα αρ. 20, 3.6.1834, σ.193. Βλ. και αρ.29, 17.8.1834, σ.234: Διάταγμα περί προσδιορισμού του μέσου όρου της τιμής...
 3. Βλ. Ε.Κ. αρ. 27, 10.8.1834, σ.225.

Κυβέρνησης δεν θεωρήθηκε ότι συντελούσε στην ουσιαστική βελτίωση του φορολογικού συστήματος¹, ούτε ότι συνέβαλε σε οικονομική ανακούφιση των φορολογουμένων εφόσον πολλοί είχαν πληρώσει για τα προϊόντα τους 40,50 και έως 60%. Αντίθετα το μέτρο αυτό ζημίωσε το εθνικό ταμείο το 1/10 των εσόδων του και σύμφωνα με το 'Σωτήρα κατά 1500000δραχ.²

Ουσιαστικότερο αποτέλεσμα της κατακραυγής κατά του τρόπου είσπραξης της δεκάτης του έτους 1834 υπήρξε η βελτίωσή του κατά το επόμενο έτος. Το περί φορολογίας διάταγμα του 1835 διέφερε κατά πολύ από τα παλαιότερα διατάγματα κατά τον τρόπο της φορολογίας των δημητριακών και τούτο επειδή η αποδεκάτωση της προηγούμενης χρονιάς, σε δεμάτια εκλεγόμενα από τους ενοικιαστές των φόρων, είχε δημιουργήσει πολλές καταχρήσεις και παράπονα. Με το νέο σύστημα ο φορολογούμενος γεωργός έπρεπε να σχηματίσει μία ή περισσότερες δεκάδες θημωνιών και ο ενοικιαστής να εκλέξει μία θημωνιά από κάθε δεκάδα. Άν ο φορολογούμενος υπάκειτο ταυτόχρονα σε έγγειο φόρο και σε φόρο επικαρπίας, και όφειλε να πληρώσει 25%, τότε σχημάτιζε μία ή περισσότερες τετράδες θημωνιών και ο ενοικιαστής έπαιρνε μία θημωνιά από κάθε τετράδα. Με τον τρόπο αυτό αποφεύγονταν οι αδικίες, επειδή σχηματίζοντας πολλές θημωνιές, τοποθετούνταν σε κάθε μία και μικρά και μεγάλα δεμάτια. Η μόνη ζημιά των φορολογουμένων προέρχονταν από την καθυστέρηση της έκ-

1. Βλ. εφημ. "Εποχή" αρ. 1, 27.9.1834, σ. 4.

2. Βλ. εφημ. "Σωτήρ" αρ.89, 23.12.1834.

δουης του διατάγματος περί φορολογίας, το οποίο δημοσιεύτηκε το Μάιο του 1835¹ μέχρι όμως να φτάσει και στα απομακρυσμένα χωριά, μέχρι να γίνει καταληπτό, μέχρι να στείλουν οι κοινότητες τους αντιπροσώπους τους για τη δημοπρασία και μέχρι να μεταβούν επί-τόπια οι ενοικιαστές ή οι έφοροι για να αρχίσει η αποδεκάτωση, ήταν δυνατόν να περάσουν τριάντα ή σαράντα ημέρες. Επιτακτική ήταν η ανάγκη για επίσπευση του καθορισμού της φορολογίας της δεκάτης ώστε και η αγορά να τροφοδοτείται με τ αναγκαία προϊόντα και οι γεωργοί πουλώντας τα προϊόντα τους να μπορούν να τραφούν επαρκώς¹.

Γενική πάντως ήταν η αντίθεση κατά της φορολογίας της δεκάτης, εφόσον ο τρόπος αυτός φορολογίας θεωρείτο απαρχαιωμένος και μη ανταποκρινόμενος στις ανάγκες της εποχής. Το θέμα είχε σημαντικές προεκτάσεις, αφού η μελλοντική τύχη της γεωργίας στην Ελλάδα εξαρτιόταν στο μεγαλύτερό της μέρος από το φορολογικό σύστημα².

Η μεσσηνιακή εξέγερση είχε και δυσμενείς επιπτώσεις στους κατοίκους των περιοχών που εξεγέρθηκαν, οι οποίες υπέστησαν το βάρος της στρατοπέδευσης των κυβερνητικών στρατευμάτων καταστολής. Ακόμη και μετά την κατάπαυση των ταραχών, ο πληθυσμός υπέστατο καταπιέσεις εκ μέρους των στρατιωτικών δυνάμεων, ενώ ήταν υποχρεωμένος να μεριμνά και για τον επισιτισμό τους³. Οι κάτοι-

1. Βλ. εφημ. "Εθνική" αρ.55, 16.5.1835.

2. Βλ. εφημ. "Σωτήρ" αρ.78, 4.11.1834.

3. Βλ. Ι.ΕΕΕ, αρχείο Χρησιτίδη, αρ.9626, Κυπαρισσία.

κοι της Καρύταινας διαμαρτύρονταν για τον καταυλισμό στην περιοχή τους του άτακτου σώματος του Γαρδικιώτη Γρίβα και ζητούσαν να περιοριστεί στα καθήκοντά του, δηλαδή στην επαγρύπνηση για την τήρηση της τάξης και την καλή διαγωγή των στρατιωτών του, χωρίς να προβαίνει σε αυθαίρετες φυλακίσεις ανθρώπων και άλλες καταχρήσεις¹.

Ο στρατηγός Σμάλτς, κατανοώντας την κατάσταση, διατύπωνε την επιθυμία να τελειώσει το συντομότερο τις εργασίες του το Στρατοδικείο, ώστε και οι κάτοικοι των διαφόρων περιοχών να ανακουφιστούν και τα στρατεύματα που για μεγάλο χρονικό διάστημα υπέφεραν από στερήσεις και ασθένειες να επανέλθουν στη βάση τους.²

Επίσης στην επαρχία Ολυμπίας η κατάσταση ήταν πολύ δύσκολη, εφόσον κι εκεί οι στρατιώτες και οι χωροφύλακες έπαιρναν από τους κατοίκους υπέρογκα 'ποδοκόπια' και υποχρέωναν τους δημogerantes να τους χρηματοδοτούν με επαχθή για τους φορολογουμένους της επαρχίας αυτής χρηματικά ποσά.³

Στο νομό Αχαΐας και Ήλιδας οι κάτοικοι ήταν δυσαρεστημένοι γιατί είχαν διαταχθεί να επανδρώσουν τις φρουρές για τη

1. Βλ. Γ.Α.Κ. Γραμμ. Εσωτ., Φ.163, Κυπαρισσία 8.9.1834, αναφορά Ζαΐμη προς Σμάλτς. Στο ίδιο Σεπτέμβριος 1834, αναφορά κατοίκων Καρύταινας προς Ζαΐμη .

2. Βλ. όπ.π., Σινάνο 9.9.1834, Σμάλτς προς Ζαΐμη.

3. Βλ. εφημ. "Εθνική" αρ. 26, 13.1.1835.

φύλαξη των δισδίων, καθώς και τα 'επιβατικά' σώματα, χωρίς να παίρνουν ούτε μισθό, ούτε σιτηρέσια και χωρίς να έχουν τη δυνατότητα να ασχοληθούν με το κύριο βιοποριστικό τους επάγγελμα¹.

Καταχρήσεις σε βάρος των χωρικών αναφέρεται ότι έγιναν και στο νομό Μεσσηνίας από το σώμα των Μανιατών που εξεστράτευε, μετά από κυβερνητική διαταγή, για να συνδράμει στην καταστολή του κινήματος². Άμεση συνέπεια της μεσσηνιακής εξέγερσης, με δυσμενείς επιπτώσεις για τους κατοίκους της επαρχίας Τριφυλίας, ήταν το γεγονός της μη εισδοχής στις τάξεις των αξιωματικών και υπαξιωματικών ανδρών της περιοχής³.

Αρκετό καιρό μετά τη καταστολή της μεσσηνιακής εξέγερσης και με αφορμή την επανεμφάνιση ληστών, διατυπώνονταν διάφορες κατηγορίες κατά του Γραμματέα των Εσωτερικών Κωλλέτη ο οποίος παραμελούσε τη λήψη των απαιτούμενων μέτρων για την επιβολή της τάξης στις επαρχίες που είχαν εξεγερθεί, ενώ πρώτιστο μέλημα έπρεπε να είναι η αντικατάσταση ορισμένων κρατικών υπαλλήλων, οι οποίοι εξερέ-

-
1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Στρατ.Φ.9, Ναύπλιο 22.10.1834, Αναφορά του συνταγματάρχη - επιθεωρητή Λόντου προς τη Γραμματεία των Στρατιωτικών .
 2. 'Οκ.π. αρ. 8257 ,Ναύπλιο 25.11.1834, αναφορά του Κωλλέτη προς τη Γραμματεία των Στρατιωτικών .
 3. Αναφέρεται στο διάταγμα της 9.10.1834, "περί διορισμών και προβιβασμών εις τον στρατόν ξηράς" . Βλ. Ε.Κ., αρ.39, 6.11.1834, και εφημ."Εποχή" αρ. 19,29.11.1834.

θιζαν μάλλον τους κατοίκους παρά συντελούσαν στην αποκατάσταση της τάξης¹. Ο Κωλέττης κατηγορείτο ότι δεν προέβαινε σε κανενός είδους ενέργεια, επειδή ευνοούσε τους πιστούς στο κόμμα του υπαλλήλους, ενώ, όπως έχει ήδη αναφερθεί, η κακή διοίκηση εκ μέρους των τοπικών Αρχών είχε κατά πολύ συντελέσει στην εξάπλωση του επαναστατικού κινήματος².

Ο Ζαΐμης υποστήριζε ότι επιβαλόταν η μετάθεση ορισμένων υπαλλήλων, όπως του νομάρχη Μεσσηνίας Δημήτριου Χρηστίδη και ότι οι διοικητικές θέσεις θα έπρεπε να δίνονται σε άτομα που θα ενέπνευαν σεβασμό και εμπιστοσύνη και θα ήταν σε θέση να κατευνάσουν με τη διαγωγή τους τις πολιτικές αντιθέσεις των πολιτών³. Από τους αντιπολιτευόμενους κατά του Κωλέττη θεωρείτο απαράδεκτο το γεγονός ότι άνθρωποι που ήταν αρεστοί στα μέλη της παλιάς πλειοψηφίας της Αντιβασιλείας εξακολουθούσαν να βρίσκονται επικεφαλής στις επαρχίες⁴. Η κατάσταση διαγραφόταν απογοητευτική μέσω του τύπου καταγγέλονταν συνεχώς διάφορες καταχρήσεις που γίνονταν στις επαρχίες από τους ενοικιαστές των φόρων, τους δημογέροντες, τους στρατιωτικούς, τους δικαστικούς και τους παλιούς κοτζαμπάσηδες, τους οποίους υποστήριζαν πολλοί δημόσιοι υπάλληλοι

-
1. Βλ. εφημ. "Εθνική" αρ. 22, 23.12.1834 και "Αθηνά", αρ. 204 15.12.1834 σ. 686
 2. Βλ. εφημ. "Εθνική" αρ. 40, 7.3.1835. Βλ. και Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ. Φ. 160, Άργος, 10.12.1834, Αναφορά Γκόρντον προς τη Γραμματεία των Στρατιωτικών. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 18. Βλ. όπ. π. Φ. 163β, Κυπαρισσία, 8.9.1834, Αναφορά Ζαΐμη προς Αντιβασιλεία. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 12.
 3. Βλ. Γ.Α.Κ., όπ. π., 22.8.1834, Αναφορά Ζαΐμη-Αντιβασιλεία.
 4. Βλ. Εφημ. "Εποχή" αρ. 1α, 28.10.1834.

ενώ κώφευαν στα παράπονα και τις διαμαρτυρίες των πολιτών¹. Στην επαρχία Τριφυλίας καταγγελλόταν ότι ο τρόπος διοίκησης δεν διέφερε καθόλου από τον 'ντανμινγουελικών'². Οι χωρικοί υπέφεραν αφάνταστα δεινά μετά την αποκατάστασή της ησυχίας και θεωρούνταν από ορισμένους υπαλλήλους ως 'Ιουδαίοι' ή 'Είλωτες'³. Παλιοί ενοικιαστές φόρων έστελναν εθνοφύλακες σε χωριά του τμήματος Σουλιμά για να εισπράξουν περασμένα χρέη και διέπρατταν τόσα παλλά σε βάρος των κατοίκων, ώστε αποκλήθηκαν μιμητές των 'Λαλαίων' και των 'Βαρδουναίων'⁴. Οι δε ενοικιαστές του βελανιδιού ονομάζονταν σε ορισμένα χωριά 'μάστιξ του λαού'⁵. Συχνή ήταν και η παρομοίωση των κρατικών λειτουργών

-
1. Βλ. εφημ. "Εποχή" αρ. 26, 23.12.1834, και αρ. 19, 29.11.1834
 2. Ο Ντόν Μιγκουέλ ήταν δευτερότοκος γιός του βασιλιά της Πορτογαλίας Ιωάννη ΣΤ' Είχε υποχρεώσει το 1823 το βασιλιά να καταργήσει το Σύνταγμα του 1820 και να του παραδώσει την εξουσία. Παραγκωνίστηκε μετά από πέντε χρόνια απολυταρχικής και τυραννικής διακυβέρνησης από την Αγγλία. Υπήρχε σκέψη κατά το 1824 οι Έλληνες να προτείνουν τον Ντόν Μιγκουέλ για βασιλιά τους (βλ. Παύλου Καρολίδου, Τόμ. Γ' Αθήνα 1893 σ. 680-681).
 3. Βλ. εφημ. "Εποχή" αρ. 13, 8.11.1834.
 4. Οι κάτοικοι του χωριού Λάλα της Ηλείας και των Βαρδουνοχωριών, Αλβανοί οι πρώτοι και Οθωμανοί Τούρκοι οι δεύτεροι, υπήρξαν οι πλέον απολυταρχικοί δυνάστες στην περσόδο της Τουρκοκρατίας και οι σκληρότεροι συλλέκτες φόρων.
 5. Βλ. Εφημ. "Εποχή" αρ. 13, 8.11.1834

με Τούρκους αξιωματούχους .Ο έπαρχος Λυκούργος Κρεστενίτης θεωρείτο ότι ενεργούσε σαν πασάς ενώ ο Δεληγιάννης σαν βοεβόδας ¹. Ο έπαρχος και ο ειρηνοδίκης Γόρτυνας χαρακτηρίζονταν σαν ' παλαιοί κατζαμπάσηδες' , οι οποίοι δεν ήθελαν να καταλάβουν ότι η κατζαμπασίδικη εξουσία τους είχε πάψει και ότι όφειλαν να αφήσουν τις παλιές τους συνήθειες και να συμμορφωθούν με μία νέα τάξη πραγμάτων².

Κυρίως, όμως, καταγγελίες δημοσιεύονταν στις εφημερίδες κατά των οικονομικών υπαλλήλων οι οποίοι παρομοιάζονταν με τους Τούρκους σπαχήδες³. Εξαιτίας των συνεχών διαμαρτυριών των φο-

1. Βλ. Εφημ. "Εθνική" αρ. 26, 13.1.1835

2. Βλ. εφημ."Εθνική" αρ. 40, 7.3.1835.

3. Βλ. εφημ."Εποχή" αρ. 2, 30.9.1834 και "Εθνική" αρ.2, 4.10.1834. Ο έφορος Κυνουρίας συμπεριφερόταν στους φορολογουμένους με περιφρονητικό τρόπο και μεροληπτούσε σε βάρος τους στις δημοπρασίες . Η δε συμπεριφορά και η ενδυμασία του θύμιζαν προύχοντα της περιόδου της Τουρκοκρατίας. (Εφημ."Εποχή" αρ. 20, 2.12.1834.). Ο έφορος Ηλείας κατηγορείτο τόσο για καταχρήσεις, όσο και για διαγωγή που θύμιζε καλαιότερες εποχές. Δεν παραχωρούσε χώρο νομής στους ποιμένες, αν δεν προηγούνταν οι "μιλιόρες" *αντιπρόσωποι του αφαιρούσαν τους βοσκότοπους από τους αυτόχθονες και τους παραχωρούσαν σε νομάδες που του πρόσφεραν καλλύτερες "μιλιόρες" (Εφημ."Εποχή" αριθμ. 31, 17.1.1835). Τέλος ο έπαρχος Γόρτυνας κατηγορείτο ότι κατά την καταμέτρηση των προβάτων έπαιρνε από κάθε ποίμνιο 30 έως 50 πρόβατα για λογαριασμό του (Εφημ."Εποχή" αρ. 47, 21.3.1835) .

ρολογουμένων κατά της αυθαιρεσίας και των καταχρήσεων των εφόρων και των ενοικιαστών της δεκάτης, η Γραμματεία των Οικονομικών, διέταξε τη δημιουργία 'πρωτοκόλλου παραπόνων' στην πρωτεύουσα κάθε επαρχίας, - μέτρο που σε πολλά μέρη ήταν ανεφάρμοστο, επειδή ο ίδιος ο έπαρχος ήταν ταυτόχρονα και ενοικιαστής των πλέον παραγωγικών χωριών της επαρχίας του- οπότε η κατάσταση δεν διέφερε ουσιαστικά από εκείνη της Τουρκοκρατίας¹. Οι περισσότερες, λοιπόν διαμαρτυρίες των κατοίκων των επαρχιών απευθύνονταν προς τη Γραμματεία των Οικονομικών, εφόσον από το οικονομικό σύστημα εξαρτιόταν η υλική ευδαιμονία του λαού. Πρωταρχικοί παράγοντες, που θα συντελούσαν στην ευημερία των κατοίκων της χώρας, θεωρούνταν η απόκτηση ιδιόκτητης γής και η περαιτέρω βελτίωση του φορολογικού συστήματος². Όμως, για την επίτευξη αυτών των προϋποθέσεων επιβαλόταν η εύρυθμη διοικητική λειτουργία του κρατικού μηχανισμού που ακόμη δεν υπήρχε, εφόσον τα διατάγματα που εξέδιδε η Κυβέρνηση παρέμεναν ανεφάρμοστα για μεγάλο χρονικό διάστημα. Μετά την πάροδο χρονικού διαστήματος, μεγαλύτερου του έτους από τη δημοσίευση των νόμων 'περί δήμων', σε ελάχιστα μέρη είχαν συσταθεί δήμοι, όπου πάλι δεν είχαν διορισθεί δήμαρχοι, με αποτέ-

1. Βλ. εφημ. "Εποχή" αρ. 28, 6.1.1835.

2. Βλ. εφημ. "Εθνική" αρ. 3, 7.10.1834, και εφημ. "Σωτήρ" αριθμ.74.21.10.1834. Αλλά και η βελτίωση του συστήματος φορολογίας των γεωργών που επιτεύχθηκε μετά τη μεσσηνιακή εξέγερση, δεν είχε τις ανάλογες ευεργετικές συνέπειες, λόγω της κακής διοίκησης των επαρχιών.

λεσµα να αποκλείεται η λειτουργία των δηµοτικών συµβουλίων .

Η καθυστέρηση αυτή επέφερε άλλα προσκόµµατα στην εφαρµογή νέου και τακτικότερου φορολογικού συστήµατος, στη σύσταση δηµοτικών σχολείων¹, στη διοίκηση της δηµοτικής περιουσίας της οποίας η έλλειψη προκάλεσε πολλές ζηµιές στη γεωργία, που δεν είχε ακόµη πάρει την αναγκαία ανάπτυξη, ενώ τα περισσότερα εθνικά κτήµατα παρέµεναν ακαλλιέργητα. Ακόµη δεν είχε οργανωθεί τελωνειακό σύστηµα, δεν είχε αναπτυχθεί το εµπόριο, και δεν είχε δηµιουργηθεί 'χρηµατική τράπεζα'. Επίσης το διάταγµα για την αποκατάσταση των Σαµίων και των άλλων αποίκων παρέµενε ανεφάρµοστο, επειδή η Γραµµατεία των Εσωτερικών δεν έδινε τις αναγκαίες επιχορηγήσεις².

Γενική ήταν η κατακραυγή και κατά του τρόπου διαχείρισης της οικονοµίας της χώρας καθώς και η σπατάλη της Κυβέρνησης η οποία χωρίς να λαµβάνει υπόψη της την οικονοµική κατάσταση του τύπου αποβλέποντας στα χρήµατα του δανείου και όχι στα τακτικά εισοδήµατα του κράτους, χορηγούσε στους υπαλλήλους της υπέρογκους µισθούς, µε αποτέλεσµα να αυξάνεται αντί να µειώνεται η 'υπουργοµανία', που χαρακτηριζόταν ως αληθινή πληγή του έθνους³. Ως μέ-

-
1. Στην επαρχία Κυπαρισσίας η εκπαίδευση ήταν ανύπαρκτη.Κανένα εκπαιδευτήριο δεν υπήρχε σε µία περιοχή 25 χιλ.κατοίκων. Άν µάλιστα κανένας προθυµοποιείτο να διδάξει αµισθί, αντιμετώπιζε την οργή του νοµάρχη (Εφηµ."Εποχή" αριθµ. 26, 23.12.1834. .
 2. Βλ.όπ.π. αρ. 38,14.1.1835
 3. Βλ. εφηµ."Εποχή" αρ.24,16.12.1834

τρο θεραπείας προβαλόταν από τον τύπο η μείωση του μισθού των δημοσίων υπαλλήλων τουλάχιστον κατά το ένα τρίτο¹. Κατακρινόταν επίσης και η πολυδάπανη διατήρηση των βαυαρικών στρατευμάτων².

Οι Καποδιστριακοί μετά την αποτυχημένη εξέγερση και παρά τη συστηματική καταδίωξή τους από τον Κωλέττη, εξακολουθούσαν να διαθέτουν δύναμη και επιρροή, ώστε να συντελούν στην αποδιοργάνωση της διοικητικής μηχανής στην περιφέρεια και να καθιστούν δύσκολη της εφαρμογή των νέων κυβερνητικών μέτρων και προγραμμάτων. Απόδειξη της ισχύος τους αποτελεί η έκδοση της εφημερίδας 'Εποχή' στα τέλη του Σεπτεμβρίου του 1834, η οποία υπήρξε το δημοσιογραφικό όργανο του ρωσικού κόμματος και εκδόθηκε αμέσως μετά την καταστολή της μεσσηνιακής εξέγερσης, με σκοπό να υποστηρίξει τους δημιουργούς της, καθώς και τους χωρικούς που συμμετείχαν σ αυτή και που ήταν στην πλειονότητά τους οπαδοί του ρωσικού κόμματος. Μέσα από την εφημερίδα 'Εποχή' προβάλλονταν οι θέσεις του καποδιστριακού κόμματος, το οποίο αισθανόταν τόσο ισχυρό, ώστε να προβαίνει σε νέες κινητοποιήσεις κατά της νόμιμης εξουσίας. Κατά τους τελευταίους μήνες του 1834 οι νομόσχίες Μεσσηνίας και Αρκαδίας ανέφεραν συνεχώς ενδείξεις και φήμες για μηχανορραφίες και αποστατικές κινήσεις των οπαδών του ρωσικού κόμματος³.

1. Επί Καποδίστρια οι εργοί έπαιρναν μηνιαίο μισθό 1.000 γρόσια και οι σύμβουλοι 300-400 γρόσια. Επί Αντιβασιλείας οι ίδιοι υπάλληλοι έπαιρναν τριπλάσια χορήματα (Βλ. εφημ. "Εθνική" ,αρ.21,20.12.1834).
2. Βλ. εφημ. "Εποχή" αρ. 24, 16.12.1834.
3. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ. Φ.160, Αθήνα, 16.12.1834, αναφορά Κωλέττη πρός Αντιβασιλεία. Βλ. και εφημ. "Εθνική" αρ.24 3.1.1835.

Συνεχείς εκκλήσεις στέλλονταν από τις επιτόπιες αρχές πρὸς την Κυβέρνηση για τα μέτρα που έπρεπε να ληφθούν ώστε να αποσβηθούν δυσάρεστες συνέπειες. Ο νομάρχης Αρκαδίας, στα τέλη του 1834, ζήτησε να σταλεί στην Τρίπολη ο Γαρδικιώτης Γρίβας με το σώμα του καθώς και οι δύο λόχοι στρατευμάτων ' της γραμμής' των οποίων τα έξοδα προτάθηκε ν αναλάβει η Κυβέρνηση¹. Τον ίδιο καιρό ο νομάρχης Μεσσηνίας, επειδή δεν είχε επαρκείς δυνάμεις στην πρωτεύουσα του νομού του και για να είναι σε θέση να προλάβει ενδεχόμενες αποστατικές ενέργειες, σχημάτισε φρουρά εθνοφυλάκων από τους κατοίκους της Κυπαρισσίας, για τους οποίους προτάθηκε μισθός 25 δραχμών².

Οι διαδόσεις για νέα αποστατικά κινήματα, καθώς και οι αυθαιρεσίες και καταχρήσεις πολλών υπαλλήλων, ανάγκασαν την Αντιβασιλεία να ανακαλέσει τους νομάρχες Λακωνίας και Αρκαδίας; που ήταν έμπιστοι του Κωλέττη και να διορίσει με βασιλικό διάταγμα το Γ.Βαλτινό ως έκτακτο επίτροπο στη Μεσσηνία³. Το τελευταίος ανέλαβε την υποχρέωση ν απευθύνει τις αναφορές του απευθείας στον Άρμανσπεργκ⁴. Οι κάτοικοι της Κυπαρισσίας δέχτηκαν με

-
1. Βλ. Γ.Α.Κ., όπ.π., Αθήνα, 31.12.1834, Αναφορά Κωλέττη προς την Αντιβασιλεία.
 2. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ., Φ.160, Αθήνα, 13.1.1835,
 3. Βλ. Α.Υ.Ε., Φ.98/2 αρ. 21099, 13.1.1835.
 4. Βλ. Μ.Α.Ε., αναφορά Rouen πρὸς De Rigny στο CP/GR. 19, 21.1.1835, αριθμ.4, φφ 26-30.Βλ.και παράρτημα αρ.214-215 εφημ."Αθηνά" .

ευμενή σχέδια την τοποθέτηση του Βαλτινού, επειδή ήλπιζαν ότι με τη σύνεση που τον διέκρινε και τη μεγάλη πείρα του θα δισακούσε με ' απροσωποληψίαν' και θα θεράπευε τις αιτίες των παραπόνων τους, χωρίς να ενδώσει σε φατριαστικά συμφέροντα¹.

Σύμφωνα με τις αναφορές του νομάρχη Μεσσηνίας Δημήτριου Χρηστίδη, κατά τα τέλη του 1834, οι Καποδιστριακοί είχαν δημιουργήσει μια 'Πελοποννησιακήν Ένωσιν', με σκοπό την απομάκρυνση των ξένων από τα κυβερνητικά αξιώματα και την αντικατάστασή τους από Πελοποννησίους·γιαυτό ο Χρηστίδης ζητούσε κατεπειγόντως την αποστολή στρατιωτικής δύναμης στο νομό².

Ο Κωλέττης υποστήριζε ότι ο καλλίτερος τρόπος για την ματαίωση των παραπάνω σχεδίων των Καποδιστριακών ήταν η διαφώτιση της κοινής γνώμης μέσω των εφημερίδων³. Ενώ όμως ανέφερε ότι η εσωτερική ησυχία της χώρας εκείνη την περίοδο δεν είχε διαταραχτεί σε κανένα μέρος, από την άλλη υποστήριζε ότι 'ραδιούργοι' οργάνωναν μια ' Πελοποννησιακήν Ένωσιν' και ότι οι 'απόστολοι' της Ένωσης περιφέρονταν στις επαρχίες προσηλυτίζοντας τους κατοίκους. Ο συντάκτης του 'Σωτήρος' ισχυριζόταν ότι παρόμοια κινήματα δεν είχαν αναπτυχθεί ποτέ στα νησιά, των οποίων οι κάτοικοι ασ-

-
1. Βλ. εφημερίδα "Εποχή" αρ. 36, 7.2.1835 και εφημ. "Εθνική" αρ.27, 17.1.1835.
 2. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ.Φ.160, Αθήνα, 3.1.1835, Αναφορά Κωλέττη προς την Αντιβασιλεία.
 3. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ., Φ.160, Αθήνα, 16.12.1834, αναφορά Κωλέττη προς την Αντιβασιλεία.

χολούνταν κυρίως με το εμπόριο, ούτε στην 'ηρωϊκήν Ρούμελην', η οποία πάντα παρέμενε αφοσιωμένη στην Κυβέρνηση. Παρότρυνε ακόμη την Κυβέρνηση να μή θορυβηθεί, σε περίπτωση που στην Πελοπόννησο ξεσπούσε νέος εμφύλιος πόλεμος, εφόσον η 'εθνική' Κυβέρνηση βρισκόταν επικεφαλής του κράτους¹.

Οι Καποδιστριακοί στις κινδυνολογίες αυτές του 'Σωτήρος' απαντούσαν προκαλώντας το συντάκτη του να καταγγείλει τους δημιουργούς των νέων συνωμοσιών, πριν προκληθούν συμφορές και του υποδείκνυαν να μη θεωρεί ως το καταλληλότερο μέτρο για την κατάπαυση των ταραχών!... τους βραχίονες της ηρωϊκής και ανδρείας Ρούμελης'. Υποστήριζαν δε ότι οι υποκίνητές ταραχών στο τέλος πάντα αποματώνονταν, επειδή, οι κάτοικοι της Πελοποννήσου -γεωργοί, έμποροι, ποιμένες, τεχνίτες, ιδιοκτήτες- ήταν στο σύνολό τους φιλήσυχοι και ειρηνικοί². Οι Ναπαίοι, ενώ στην πραγματικότητα υποδαύλιζαν συνέχεια αποστατικά κινήματα, στις επίσημες δηλώσεις τους αποκήρυσσαν κάθε αντικηβερνητική ενέργεια.

Οι κάτοικοι της Κυπαρισσίας διαμαρτυρήθηκαν, μέσω του Τύπου, για τις διαδόσεις επικείμενης νέας έκρηξης ταραχών και εγυήθηκαν για τη μεγάλη αφοσίωση των κατοίκων της Μεσσηνίας προς το θρόνο.³ Μάλιστα οι 'προκρίττεροι' κάτοικοι της πόλης αυτής,

1. Βλ. εφημ. "Σωτήρ" αρ. 88/20.12.1834 και αρ. 92/10.1.1835.

2. Βλ. εφημ. "Εποχή" αρ. 26, 23.12.1834.

3. Όπ.π.αρ. 27, 30.12.1834

ώτων αντιλήφθηκαὶ ὅτι οἱ τοπικεῖς Αὐχέες εἶχαν ἀπορῶθῆναι καὶ ὅτι ἔνωπλιον φῶλαγον τὰ δημόσια καταστήματα, παρομοιωθέντων τῶν δι-
 εσωθεντῆ τῶν νομοῦ Μεσσηνίας καὶ τῶν διαβεβαίωσαν τὴν ἀφασίαν
 ἄλλων τῶν κοινοτικῶν πρὸς τὴν Κωβέσηση¹. Ἐπίσης οἱ προῶχοντες τῆς
 Μελοποννησίου, Α. Ζαῖμης, Α. Αἰώντος, Μ. Ρωῦρος, Σ. Θεοχαροπούλου καὶ
 Α. Χαρολάμπης, δημοσιεύσαν προκήρυξη στὴν ποίκα συναληγορούσαν ἀπὸ
 τῶν Μελοποννησίων καὶ ἀφενῶντων τὴν ὑπαρξὴ "Μελοποννησιακῆς
 Ἐνώσεως"².

Στὴ συνέχεια οἱ Κοποδιοποιοκοὶ μέσω τοῦ δημοσιογραφικοῦ
 τῶς προῶντων ἐξέφραζαν τὴν ἰκανοποίησή τῶς, ἐπειδὴ οἱ ὑποψίες γιὰ
 ἐπονομαστικὴς διαθέσεις τῶν Μελοποννησίων τελικὰ ἐγκοταλείφθη-
 καν χωρὶς τὴν παραμικρὴ συνέπεια, ἀφῶς προηγουμένως ἡ συροή διὰ-
 φορῶν στρατιωτικῶν συμῶτων ἀτὸ κέντρο τῆς Μελοποννησίου εἶχε δη-
 μιουργήσει δῶσῶρες εἰκοσίες καὶ ἄλλοι μὲν περιμένον τὴν
 ἐκρηξὴ νέων ταραχῶν, ἄλλοι δὲ φαντόζονταν ὅτι οἱ ἐποχίες αὐτές
 θα καταπιέζονταν ἀπὸ μεγάλη στρατιωτικὴ δύναμη ἔτοιμη νὰ ἐνεργή-
 σει ἐναντίον ἀνωπῶτων, κατὰ τὴ γνώμη τῶς, συνωμοτῶν³.

Ἐνῶ ὁμως οἱ Κοποδιοποιοκοὶ διατείνονταν ὅτι οἱ φήμες γιὰ
 νέες συνωμοσίες ἦταν τελείως φανταστικὴς, ὑπόσχον ὀρισμένα στοι-

1. Δπ. π. αο. 29, 10.1.1835
2. Βλ. ἐρημ. "Ἐθνικὴ" αο. 24, (Παράσημα), 3.1.1835. καὶ
 "Σωτήρ" αοιθμ. 92, 10.1.1835.
3. Βλ. ἐρημ. "Ἐποχὴ" αο. 45, 10.3.1835.

χεία για συνωμοτικές κινήσεις οπαδών του ρωσικού κόμματος. Ο υπο-μοίραρχος Σολομονίδης ανέφερε ότι οι απελευθερωμένοι από τις φυλακές της Μεσσηνίας διέδιδαν ότι η ελευθερία τους δεν σφειλόταν στην επιείκεια του Βασιλιά, αλλά σε ρωσική μεσολάβηση. Συγκεκριμένα θεωρούσαν την απελευθέρωσή τους ως αποτέλεσμα των πιέσεων παραγόντων που βρίσκονταν σε αγκυροβολημένη ρωσική φρεγάτα στον κόλπο του Ναυπλίου. Οι ίδιοι άνθρωποι, αμέσως μετά την αποφυλάκισή τους, άρχισαν να διοργανώνουν μυστικές συνελεύσεις. Κατά τη διάρκεια μιάς τέτοιας συνέλευσης, που έγινε στις 25 Νοεμβρίου 1834, υπέγραψαν αναφορά, της οποίας όμως το περιεχόμενο αγνοούσε ο υπο-μοίραρχος¹.

Στην Αργολίδα οι αποφυλακισμένοι από τις φυλακές του Νεόκαστρου έκαναν συνεχείς συγκεντρώσεις στα σπίτια γνωστών στελεχών του κόμματος των Ναπαίων, όπως στου συμβολαιογράφου Χ. Παπαδόπουλου, του Νικήτα Σταματελόπουλου, του Μιχαλόπουλου και του Νικολάου Σηληιάδη. Τα περιεχόμενα των συνελεύσεων αυτών ήταν άγνωστα στις Αρχές. Παρόμοιες συνελεύσεις γίνονταν στη Μεσσηνία στα σπίτια του Διονύσιου Βασιλείου, του Γεώργιου Περωτή, του Δικαίου Ζαχαρία και του Γ.Κυριακού, καθώς και στη Σπάρτη². Στο νομό Λακωνίας η χωροφυλακή συνέλαβε ορισμένους Μανιάτες που είχαν προβάλλει αντίσταση στις Αρχές και που, όπως αποκαλύφθηκε, είχαν εξεγείρει σε ανυπακοή προς τις Αρχές το γιό του Κύβελου από τη Μηλιά. Ένας από τους συλληφθέντες ήταν ο Ξανθέος. Μία

-
1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Στρατ., Φ.9, Κυπαρισσία, 1.12.1834, αναφορά μοιράρχου Α.Μαυρομιχάλη προς το Αρχηγείο Χωροφυλακής.
 2. Βλ. Γ.Α.Κ. Γραμμ. Εσωτ. Φ.160, Ναύπλιο 1.12.1834, νομάρχης Αρκαδίας προς το Αρχηγείο Χωροφυλακής, Βλ. όπ.π. Άργος, 10.12.1834, Αναφορά Γκρόντον προς τη Γραμματεία των Στρατιωτικών. Βλ. Παράστημα ΙΙ, 18.

ύποπτη συγκέντρωση ορισμένων ατόμων , που έγινε στο σπίτι του Καρφιωτάκη στο Μυστρά, έδωσε αφορμή για να διπλασιαστεί η επαγρύπνηση των Αρχών στην περιοχή. Επιπλέον, επιβλήθηκαν ειδικά μέτρα από την αστυνομία, επειδή γίνονταν πολλές κλοπές στην πρωτεύουσα του νομού¹. Θεωρείτο ότι στη Μάνη, κατ'εξοχήν, βρισκόταν το αδύνατο σημείο της Πελοποννήσου. Κάθε φορά που ξέσπαγε ένα πολιτικό κίνημα, ο αντίκτυπός του γινόταν αμέσως αισθητός στο άκρο αυτό της Πελοποννήσου, γι' αυτό υποστηρίχτηκε η άποψη ότι έπρεπε η Κυβέρνηση να συμπεριφερθεί προς τους ορεινούς πληθυσμούς της περιοχής με τρόπο ήπιο, χωρίς να δίνει ιδιαίτερη προσοχή στίς μεταξύ τους διενέξεις, μέχρις ότου αποκτήσει αρκετή ισχύ, ώστε να δώσει τέλος στις καταστάσεις που δημιουργούσαν οι περιοχές αυτές. Πραττάθηκε ακόμη να τεθούν υπό παρακολούθηση οι ενέργειες ορισμένων κατοίκων της Μεσσηνίας, που είχαν ενδιαφέροντα στη Μάνη και ήταν ενδεχόμενο να δημιουργήσουν ανωμαλίες. Ως ύποπτα άτομα χαρακτηρίστηκαν ο Κουμουνδουράκης από την Ανδρούσα, ο Μπασινάκης, ο Γ. Περωτής και ο Διονύσιος Βασιλείου από τα περίχωρα της Καλαμάτας².

Άλλα γεγονότα που αποδείκνυαν ότι τα πνεύματα είχαν αξυνθεί ήταν οι ενέργειες των Φαναριτών και Παλιραίων, οι οποίοι απειθούσαν στην καταβολή των φόρων προς τους ενοικιαστές και εξύβριζαν τις Αρχές, ενώ παράλληλα τις νύχτες διοργάνωναν μυστικές συνε-

1. Βλ. Γραμμ. Εσωτ., όπ. π. Αθήνα, 14.1.1835, Κωλέτιης προς Αντιβασιλεία.

2. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., φ. 120, Άγγελος 10.12.1834, αναφορά Γκρόντον προς τη Γραμματεία των Στοιχειωτικών. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 18.

λεύσεις. Καταγγέλλθηκε επίσης ότι 30 ληστές είχαν οργανωθεί στην Ολυμπία, ένας από τους οποίους ο Στ. Σούκος, φαίνεται ότι είχε πεί: '... καθώς βλέπω θα μας φάν το κεφάλι πάλιν'¹. Διαπιστώθηκαν επιπλέον συνεννοήσεις των παραπάνω με τους Χονδρογιανναίους του Λάλα. Με τους τελευταίους ήταν συνεννοημένοι και οι Καμαραίοι, οι οποίοι διατηρούσαν φιλικές σχέσεις με το Γοηγοριάδη. Μαζί τους είχε επαφές και ο Καπετάν Νάκος από τα μέρη της Πάτρας και της Γαστούνης. Τις κινήσεις όλων αυτών τις γνώριζαν όλοι οι συμπατριώτες τους².

Οι δυσαρέσκειες που προκλήθηκαν από τον αφοπλισμό που ακολούθησε την καταστολή του κινήματος συνετέλεσαν στην όξυνση των αποστατικών διαθέσεων σε περιοχές της Γόρτυνας και της Μεγαλόπολης. Διαδίδονταν φήμες για επικείμενες ταραχές καθώς και για διενέργειες μυστικών συνελεύσεων, όπως στο χωριό της Γόρτυνας Νεμούντα. Στη Γόρτυνα, επίσης, ο Αναγνώστης Πετσόπουλος διακήρυττε ότι ετοιμαζόταν νέα αποστασία. Ακόμη πολλοί κάτοικοι των χωριών της παραπάνω επαρχίας διέπρατταν καθημερινά διάφορες ληστείες. Μάλιστα οι ζωακλέφτες είχαν αρχίσει, αντίθετα προς κάθε έθιμο, να σκοτώνουν τα ζώα που έκλεβαν. Αυτές οι πράξεις δεν είχαν άλλο σκοπό από του να ερεθίσουν τους κατοίκους ενάντια στις Αρχές, επειδή δεν τους παρείχαν αρκετή ασφάλεια³.

-
1. Βλ. Γ.Α.Κ., όπ.π. 20.11.1834, αναφορά του μοίραρχου Αργολίδας Κλεώπα προς το Αρχηγείο της Χωροφυλακής.
 2. Βλ. Γ.Α.Κ., όπ.π. Ναύπλιο, 1.12.1834, η νομαρχία της Αργολίδας προς το Αρχηγείο της Χωροφυλακής
 3. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ. Φ.160, Αθήνα, 16.1.1835. Αναφορά Κωλέττη προς την Αντιβασιλεία.

Στο Φανάρι, όπου επίσης γίνονταν επαναστατικές προετοιμασίες, ενώ καθημερινά ληστές έκλεβαν περί τα δέκα ζώα, ο έπαρχος αδιαφορούσε. Στην Αργολίδα ο μοίσαρχος Κλεώπας είχε τόσο θορυβηθεί από τις αποστατικές κινήσεις, ώστε σε μιά αναφορά του κατέληγε: '... εγώ δεν ευχαίνω έξω, στο διάβολο να πάν και τα εισοδήματα και η τύχη μας καθώς και εις τοιούτον τόπον ευρέθημεν¹.

Αποστατικά σχέδια διαδίδονταν και σε πολλά χωριά της Μεσσηνίας, όπου επίσης διαπράττονταν πολλές κλοπές, οι δε κάτοικοι παραπονούνταν ότι δεν τους είχαν αφήσει ούτε ένα μαχαίρι τραπεζιού για να υπερασπίζονται τα σπίτια τους εναντίον των ληστών². Οι ίδιοι διαμαρτύρονταν κατά των χωροφυλάκων, οι οποίοι περιέτρεχαν τα χωριά για την ανακάλυψη ληστών και συμπεριφέρονταν κατά προσβλητικό τρόπο προς τις γυναίκες και τις κόρες των χωρικών³.

Οι Καποδιστριακοί, με διάφορες παράτολμες ενέργειες και ληστρικές πράξεις, αποσκοπούσαν στη δημιουργία κλίματος ανασφάλειας μεταξύ των κατοίκων των επαρχιών, οι οποίοι μη βρίσκοντας επαρκή προστασία στη νόμιμη διαίκηση, γίνονταν περισσότεροι ευάλωτοι στα αντιπολιτευτικά κηρύγματα των οπαδών του ρωσικού κόμματος. Οι Καποδιστριακοί είχαν επιπλέον διασυνδέσεις και με άτομα-μέλη

-
1. Όπ. π., 20.11.1834, αναφορά Κλεώπα προς το Αρχηγείο της Χωροφυλακής.
 2. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Στατ., Φ.9, Τσίπολη, 9.12.1834 (έκτακτη επιστολή Χατζηχορήστου)
 3. Βλ. Εφημ. "Εποχή", αο. 47, 21.3.1835.

της δημόσιας υπαλληλίας. Ο Α.Γρηγοριάδης, ενώ βρισκόταν υπό αστυνομική επιτήρηση, είχε συνεχείς επαφές με το διευθυντή του νομού Μεσσηνίας, του οποίου κατακρίθηκε η διαγωγή, αφενός για τις σχέσεις του με το Γρηγοριάδη και αφετέρου για ορισμένες ύποπτες ενέργειες απέναντι στην Κυβέρνηση¹.

Επειδή τα περιστατικά που αναφέρθηκαν θεωρήθηκαν ως προποαρασκευαστικές αιτίες νέων ταραχών, κρίθηκε αναγκαία η τοποθέτηση στην περιοχή της Πελοποννήσου μιάς ισχυρής φρουράς ελαφρών στρατευμάτων, που μόνο με την παρουσία τους θα μπορούσαν να σταματήσουν τις αποστατικές διαθέσεις ή ακόμη, σε επείγουσα περίπτωση, θα μπορούσαν να στηρίξουν τις κυβερνητικές Αρχές².

Ο συνταγματάρχης Ε. Γκόληντον υποδείκνυε στην Κυβέρνηση να προσπαθήσει να συμφιλιώσει και να ικανοποιήσει τόσο τα πνεύματα του λαού, όσο και των Ελλήνων στρατιωτικών με δημοφιλή μέτρα. Της πρότεινε, επιπλέον, να υιοθετήσει περισσότερα προληπτικά μέτρα, που ήταν απαραίτητα, επειδή η έδρα της βρισκόταν μακριά από την Πελοπόννησο, για την αποσάβησηκάθε επαναστατικής έκρηξης.

Η στρατιωτική οργάνωση της Πελοποννήσου δεν ήταν καθόλου ικανοποιητική. Εξω από τις πύλες του Ναυπλίου δεν υπήρχαν σχεδόν καθόλου στρατεύματα. Μετά από το Άργος δεν υπήρχαν στρατιωτικά τμήματα, εκτός από δύο ολιγάριθμα τάγματα διασκορπισμένα στους πύργους της Μεσσηνίας και στα άκρα της Μάνης, τα οποία σε περίπτωση νέων ταραχών θα αποκόπτονταν, όπως είχε συμβεί με τους βαυαρούς στις ταραχές της Μάνης το προηγούμενο καλοκαίρι.

1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ., Φ.160, Κυπαρισσία, 30.1.1835, (ιδιαίτερο γράμμα από Κυπαρισσία προς το Αρχηγείο της Χωσορυλακής).
2. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Στοατ., Φ.9, Τσίπολη, 3.12.1834, έκτακτη επιστολή συνταγματάρχη Χατζηχρήστου.

Για να τεθεί υπό έλεγχο η Πελοπόννησος, που αποτελούσε το μισό τμήμα του βασιλείου, έπρεπε να ανατεθεί η στρατιωτική διοίκηση σε ένα στρατηγό που θα αναλάμβανε να επιβλέπει για την τήρηση της ησυχίας και της τάξης στην περιοχή, να επικοινωνεί με τους στρατηγούς - επιθεωρητές και να κρατάει την Κυβέρνηση ενήμερη για κάθε θέμα. Εκτός από τις φρουρές θα έπρεπε να έχει κάτω από τις διαταγές του ένα σώμα ευκολομετακίνητο, αποτελούμενο από 350 πεζούς και 150 άλογα τουλάχιστον. Το σώμα αυτό θα έδρευε στην Τρίπολη από όπου σε περίπτωση ανάγκης θα μπορούσε να μετακινηθεί εύκολα γιατί στην Ελλάδα το πάν ήταν να καταπνίγονται οι εξεγέρσεις στη γέννησή τους. Με το σύστημα αυτό μιά ταξιαρχία 2.500 ανδρών στρατευμάτων της γραμμής με 500 χωροφύλακες, καλά διανεμημένους, θα επαρκούσε για την τήρηση της τάξης ολόκληρης της Πελοποννήσου.

Προτιμήθηκε, τέλος, μία νέα οργάνωση της Εθνοφυλακής, επειδή η επαρχιακή πολιτοφυλακή ήταν μέν πολυάριθμη αλλά με ευμετάβολες διαθέσεις* μπορούσε κανείς να βασιστεί μόνο σε κείνη της Αχαΐας και Λακωνίας, εφόσον επικεφαλής τους ήταν οι συνταγματάρχες Λόντος και Γιατράκος. Υποστηρίχτηκε έτσι η άποψη για τοποθέτηση σε κάθε επαρχία μικρού αριθμού υπερασπιστών που θα εκλέγονταν από τους στρατηγούς-επιθεωρητές¹.

Σχετικά με τις φήμες για επικείμενες ταπαχές προβλήθηκε από τους Καποδιστριακούς και μιά άλλη άποψη: ότι δηλαδή αυτοί

1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ.Εσωτ., Φ.160, Αρχος, 10.12.1834, αναφορά Β. Γκόρντον προς τη Γραμματεία των Στρατιωτών. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 18.

που είχαν κατηγορήσει στο Στρατοδικείο της Πύλου μερικούς από τους συμπολίτες τους για συμμετοχή στη μεσσηνιακή εξέγερση - οι οποίοι όμως τελικά αθωώθηκαν - βλέποντας από το ένα μέρος την αποτυχία των επιδιώξεών τους και από το άλλο την περιφρόνηση των συμπολιτών τους, διέσπεισαν θορύβους για ταραχές που τις απέδιδαν στους εχθρούς τους¹. Με την ερμηνεία αυτή οι Καποδιστριακοί απεκδύονταν κάθε υπόνοια για νέες αποστατικές υποκινήσεις². Οι ίδιοι θριαμβολογούσαν ότι μετά την καταστολή της εξέγερσης η θέση τους δεν ήταν και τόσο δυσάρεστη, εφόσον η Κυβέρνηση εξετέλεσε δύο μόνο ενόχους και αντιμετώπισε τους υπόλοιπους με επιείκεια³. Σε τέτοιο σημείο υπερεκτιμούσαν την ισχύ τους στη ρύθμιση των πραγμάτων στις Πελοποννησιακές επαρχίες, ώστε θεωρούσαν το γεγονός της μεταφοράς της πρωτεύουσας από το Ναύπλιο στην Αθήνα ως ενδεικτικό του φόβου της Κυβέρνησης απέναντί τους. Το γεγονός είναι τελείως αναληθές γιατί η μεταφορά της πρωτεύουσας είχε αποφασιστεί πριν από την εκδήλωση των μεσσηνιακών ταραχών. Τόνιζαν δε ότι, με τις πιέσεις τους προς την Κυβέρνηση, κατόρθωσαν να επιτύχουν την βελτίωση των φορολογικών μέτρων είσπραξης της δεκάτης και υποστήριζαν ότι με τα

-
1. Όπ.π. Αθήνα, 14.1.1835, αναφορά Κωλέττη προς την Αντιβασιλεία.
 2. Όπ. π., Τρίπολη, 24.12.1834, αναφορά Αστυνόμου Τριπόλεως, και στο ίδιο, Τρίπολη, 24.12.1834, αναφορά Αδάμ Δούκα προς Αομανσπεργκ.
 3. Βλ. ερημ. "Αθηνά" το. 199, 24.11.1834, σ.793. Βλ. και Α.Υ.Ε., Φ.98.2, Ναύπλιο, 14.11.1834, Εγκύκλιος Ρίζου προς τους πρεσβευτές του εξωτερικού.

ίδια μέσα θα πετύχαιναν μεγαλύτερες φορολογικές απαλλαγές καθώς και άλλα οφέλη¹.

Με τις συνεχείς κινητοποιήσεις και τις πιέσεις τους οι Καποδιστριακοί επιδίωκαν πρώτιστα να αναγκάσουν τη Κυβέρνηση να απομακρύνει τον Κωλέττη και τους πολιτικούς του 'πελάτες' από τη διακυβέρνηση της χώρας, κατόρθωσαν όμως το αντίθετο αποτέλεσμα, γεγονός που οφειλόταν στην πείρα και την επιδειξιότητα με την οποία ο Κωλέττης κατέστειλε την εξέγερση και επομένως ισχυροποίησε τη θέση του. Ακόμη και ο Άρμανσπεργκ, παρόλες τις επιφυλάξεις του εξαιτίας του σύνδεσμου του Κωλέττη με την παλιά πλειοψηφία της Αντιβασιλείας, αναγκάστηκε να παραδεχτεί την αναγκαιότητα της παραμονής του στην Κυβέρνηση. Στη διατήρηση του Κωλέττη στην εξουσία σημαντικό ρόλο έπαιξε η ξένη διπλωματία, που ήταν κατά πλειονότητα ευνοϊκή απέναντί του. Ο Dawkins ο οποίος προηγουμένως, ως υποστηρικτής του Μαυροκορδάτου έβλεπε με ανησυχία το θρίαμβο του Κωλέττη, διαβεβαίωνε το Rouen ότι για εκείνη την περίοδο θεωρούσε τον Κωλέττη ως τον πλέον κατάλληλο

1. Βλ. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Στρατ. Φ.9, Τρίπολη, 3.12.1834, επιστολή Χατζηχορήστου. Είναι γεγονός ότι η έκρηξη της μεσσηνιακής εξέγερσης πίεσε την Κυβέρνηση να αποφασίσει τη βελτίωση των φορολογικών μέτρων είσπραξης της δεκάτης, όπως έχει ήδη αναφερθεί. (βλ. σ. 225-231).

Έλληνα πολιτικό, που θα μπορούσε να στηρίξει το έργο της Αντιβασιλείας. Παρόλα όμως αυτά, ο Rouen δεν έπαυε να δυσπιστεί για την ειλικρίνεια των προθέσεων του Dawkins και πίστευε ότι ο Άγγλος πρεσβευτής δρούσε παρασκηνιακά, επιδιώκοντας να εμφανίσει τον Κωλέττη ως άνθρωπο επικίνδυνα φιλόδοξο, που θα επωφελείτο από την εμπιστοσύνη της Αντιβασιλείας για να προωθήσει ανθρώπους της εμπιστοσύνης του στη διοίκηση κι έτσι να δημιουργήσει στην Ελλάδα μία εξουσία διαφορετική από εκείνη της Αντιβασιλείας. Σ αυτές τις ενέσργειες αποδιδόταν η δυσπιστία που επικρατούσε μεταξύ της Αντιβασιλείας και της Κυβέρνησης, η οποία εμπόδιζε την πρόοδο των πραγμάτων. Ο Rouen υποστήριζε συνέχεια την ανάγκη για αδιάτάρακτη συνεργασία μεταξύ Αντιβασιλείας και Κυβέρνησης, καθώς και ότι ενδεχόμενη απομάκρυνση του Κωλέττη θα εξέθετε σε μεγάλους κινδύνους το κράτος¹.

Οι Καποδιστριακοί, αντίθετα, υποστήριζαν την ανάγκη σχηματισμού νέας Κυβέρνησης - ' νέου υπουργείου φωτισμένου, εθνικού και ειλικρινώς αγαπώντος την ευδαιμονίαν της πατρίδος' - την οποία θα έπρεπε να αναλάβουν άνθρωποι καινούργιοι 'μετρούφρονες και ικανοί'². Κατά την άποψή τους, εφόσον η εξέγερση είχε προκληθεί

1. Βλ. Μ.Α.Ε., αναφορά Rouen πρὸς De Rigny στο CP/GR 18, 10.9.1834, αρ. 43, pp 250-253.

2. Βλ. εφημ. "Εποχή" αο. 24, 16.12.1834.

κατά μεγάλο μέρος από την κακή διαχείριση των υπουργίων και από τα φερολογικά μέτρα της Κυβέρνησης, θα έπρεπε οι υπουργοί να παραιτηθούν και όχι να δικαιολογούνται ότι τα μέτρα αυτά υπαγορεύτηκαν από άλλους. Σ αυτή την περίπτωση τους κατηγορούσαν ότι, προκειμένου να διατηρήσουν τις θέσεις τους, προτίμησαν να γίνουν παθητικά όργανα και όχι υπεύθυνοι πολιτικοί, αφοσιωμένοι στα συμφέροντα του έθνους¹.

Οι Καποδιστριακοί μαζί με τους οπαδούς του αγγλικού κόμματος ζητούσαν την απομάκρυνση του Κωλέττη από την Κυβέρνηση και λόγω της αδράνειάς του στη διεκπεραίωση των θεμάτων της εσωτερικής διοίκησης, απορρίπτοντας την άποψη των 'Κωλεττικών' ότι επιβαλλόταν να μή γίνουν μεταρρυθμίσεις από το φόβο και μόνο μελλοντικών ταραχών, τις οποίες θεωρείτο ο Κωλέττης ως μόνος κατάλληλος να καταστείλει².

Παρόλες τις παραπάνω αντιδράσεις ο Κωλέττης παρέμεινε στην εξουσία μέχρι την ενηλικίωση του Όθωνα, οπότε αποπέμφθηκε από την Κυβέρνηση και διορίστηκε ως πρεσβευτής στο Παρίσι, ενώ ο Άρμανσπεργκ παρέμεινε ο μόνος κυρίαρχος στην πολιτική σκηνή της χώρας και κατέλαβεν το αξίωμα του αρχιγραμματέα³.

1. Βλ. εφημ. "Αθηνά" αρ. 178, 12.9.1834, σ. 713

2. Βλ. εφημ. "Εθνική" αρ. 11, 15.11.1834 και αρ. 23, 30.12.1834.

3. Βλ. εφημ. "Εθνική", αρ. 58, 30.5.1835.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Είναι φανερό πως η Αντιβασιλεία στην προσπάθειά της να διαμορφώσει ένα θεσμικό πλαίσιο για το νεοσύστατο ελληνικό κράτος και να διοικήσει ένα λαό που μόλις είχε ανακτήσει την ελευθερία του μετά από μακροχρόνιο αγώνα, έγινε αντικείμενο αζύτων επικρίσεων και προκάλεσε έντονες δυσαρέσκειες και απογοητεύσεις παρά τις αναμφισβήτητες επιτυχίες που σημείωσε σε ορισμένους τομείς.

Η απόπειρα διάλυσης των πολιτικών κομμάτων και ο παραγκωνισμός των Ελλήνων πολιτικών από την ουσιαστική διακυβέρνηση της χώρας υπήρξαν από τις κυριότερες αιτίες της δημιουργίας ενός κλίματος δυσπιστίας και εναντιώσεων απέναντι σε κάθε κυβερνητική ενέργεια. Από την άλλη μεριά η εμπλοκή των μελών της Αντιβασιλείας στις κομματικές διαμάχες και έριδες όξυνε ακόμη περισσότερο την αντίδραση των κομμάτων και ιδιαίτερα του ρωσικού, που ανέπτυξε σε εντονότερα την αντιπολιτευτική του δράση, καθώς τα στελέχη του ήταν εκείνα που είχαν κατεξοχήν παραγκωνισθεί και διωχθεί. Όμως, παρά τις επιδιώξεις της Αντιβασιλείας, το ρωσικό κόμμα διατήρησε την ισχύ και τη δυναμικότητά του. Η άριστη οργάνωσή του από την καποδιστριακή περίοδο είχε δημιουργήσει ένα δίκτυο πιστών οπαδών στις επαρχίες της Πελοποννήσου, κυρίως, οι οποίοι διέθεταν τα

οικονομικά μέσα και την επιρροή ώστε να διεκδικούν σθεναρά τις απαιτήσεις τους, όποτε το έκριναν σκόπιμο. Οι Καποδιστριακοί με τη δημιουργία ταραχών επιδίωκαν την αποτυχία της εφαρμογής των κυβερνητικών διατάξεων με απώτερο σκοπό να ανακτήσουν την εξουσία ή, τουλάχιστον, να επιτύχουν διάφορα μικρότερα οφέλη. Οι αντιπολιτευτικές ενέργειές τους ενισχύονταν από την υποστήριξη της ρωσικής πρεσβείας. Η Ρωσία προσπαθώντας να εξουδετερώσει τις προθέσεις της Αντιβασιλείας να εφαρμόσει μία πολιτική πρός όφελος των δύο άλλων Δυνάμεων, συντόνιζε τις αντιδράσεις των δυσαρεστημένων οπαδών του ρωσικού κόμματος εναντίων ορισμένων μέτρων της Αντιβασιλείας, που κατά την κοινή γνώμη ήταν αντιδημοκρατικά, όπως η διάλυση των σωμάτων των παλιών αγωνιστών, η κατάργηση των προνομίων της τοπικής αυτοδιοίκησης και η απόσχιση της ελληνικής εκκλησίας από το Πατριαρχείο Κωνσταντινούπολης και η ανακήρυξή της ως αυτοκέφαλης. Εξάλλου η προσήλωση του ρωσικού κόμματος στην Ορθοδοξία και η αντίθεσή του στις προσπάθειες της Αντιβασιλείας για δυτικοποίηση της χώρας και δημιουργία αυστηρά συγκεντρωτικού κράτους εύρισκαν στήριγμα στις παραδοσιακές δυνάμεις της ελληνικής κοινωνίας.

Μέσα από την ανάλυση των γεγονότων της μεσσηνιακής εξέγερσης και των αιτίων που οδήγησαν σ αυτήν, μπορούμε να παρακολουθήσουμε την εξέλιξη των σχέσεων ανάμεσα στα κόμματα, την Κυβέρνηση και τις ξένες Δυνάμεις. Φανερό είναι και σ αυτή την περίπτωση η εμπλοκή των Δυνάμεων στις εσωτερικές διαμάχες της χώρας. Οι ίδιοι οι φορείς της εξέγερσης άλλωστε διέδιδαν ότι είχαν την υποστήριξη ξένης Δύναμης, ενώ από την άλλη μεριά και κρατικοί υπάλληλοι σε δημόσια έγγραφα αποδέχονταν ρητά, όχι μόνο την ανά-

μιξη των μεγάλων Δυνάμεων στα ελληνικά πράγματα, αλλά και το δικαίωμα να αποφαινόνται πάνω σε αυτά. Χαρακτηριστικό τέτοιο παράδειγμα αποτελεί έγγραφο του έπαρχου Ολυμπίας Α.Κρεστενίτη προς τον αρχιστσιαστή Μ.Πλαπούτα όπου αναφέρεται: "... εν καιρω θέλεις δώσει λόγον όχι μόνον εις την Α.Μ. αλλά και εις όλας τας υπερασπιστρίας της Ελλάδος Δυνάμεις"¹.

Τα αιτήματα των επαναστατών της μεσσηνιακής εξέγερσης είναι αποκαλυπτικά για τη ρευστότητα των πολιτικών προποθέσεων των κομμάτων καθώς και για την ασάφεια διαφόρων ατομικών διεκδικήσεων. Οι επαναστάτες από τη θέση της αντιπολίτευσης που βρίσκονταν απαιτούσαν την παραχώρηση συντάγματος, πράγμα που ερχόταν σε αντίθεση με τις ιδέες τις οποίες εξέφραζαν όταν συμμετείχαν στην εξουσία, κατά την καποδιστριακή περίοδο. Ενώ, οι πρώην "συνταγματικοί" οπαδοί του Κωλέττη, όταν ο αρχηγός τους βρισκόταν στην Κυβέρνηση, θεωρούσαν το σύνταγμα ως "το ολεθριώτερον δώρον", το οποίο ανήδύνατο να δοθή εις το ελληνικόν έθνος"². Η ευκαιριακή προσήλωση ή απομάκρυνση από τις συνταγματικές αρχές προδίδουν τον επιπόλαιο χαρακτήρα της ελληνικής δυτικοποίησης.

Στον οικονομικό τομέα ορισμένοι παράγοντες που επέτειναν την οικονομική δυσπραγία και οδήγησαν σε κοινωνική αναταραχή, είχαν άμεση σχέση με τα φορολογικά μέτρα που πήρε η Αντιβασιλεία, τα οποία είχαν συντελέσει κατά πολύ στην κορύφωση της λαϊκής αγανάκτησης. Τούτο είχε ως αποτέλεσμα τα αντιπολιτευτικά κηρύγματα

1. Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ.163, Ανδρότσινα 29.7.1834, επιστολή Α.Κρεστενίτη προς Μήτηρο Πλαπούτα.

2. "Εποχή" αρ. 11, 1.11.1834.

των Καπδοιστριακών να βρουν ευρύτατη απήχηση στον αγροτικό πληθυσμό. Τα παραπάνω μέτρα και κυρίως ο νέος τρόπος είσπραξης της δεκάτης φάνηκαν βαρύτατα στο λαό που βρίσκονταν στα πρώτα χρόνια της ανεξαρτησίας του, και για τον οποίο οι ιδέες περί ελευθερίας συνίσταντο - σύμφωνα με τον χαρακτηρισμό του Α. Ζαΐμη-στο να μη πληρώνει φόρους¹.

Πάντως η λαϊκή δυσφορία, η πολιτική δυσαρέσκεια και κυρίως η οικονομική στενότητα ήταν τα φαινόμενα που εκμεταλλεύτηκαν τα κόμματα στην προσπάθειά τους να επιβληθούν υποκινώντας τον αγροτικό πληθυσμό καθώς και αγωνιστές, τους οποίους το κράτος δεν είχε ενσωματώσει στις τάξεις του στρατού. Από την άλλη μεριά η Κυβέρνηση επιστράτευσε ορισμένους παλιούς στρατιωτικούς, οι οποίοι ανασυγκρότησαν τα στρατιωτικά τους σώματα και τη βοήθησαν στην καταστολή της εξέγερσης, σχηματίζοντας έτσι συμπληρωματικά σώματα τακτικού στρατού χωρίς όμως επίσημη αναγνώριση.

Ενώ υπήρχε από την περίοδο της Αντιβασιλείας οικονομικό πρόγραμμα ανάπτυξης της χώρας, η έναρξη για την εφαρμογή του καθυστέρησε επί μία εικοσαετία. Και τούτο έγινε κυρίως επειδή το κρατικό εισόδημα ήταν χαμηλό. Όπως αναφέρθηκε ήδη τα έσοδα της Κυβέρνησης για την καταστολή των εξεγέρσεων στη Μάνη και Μεσσηνία στα 1834 ανέρχονταν σε 6.000.000 δραχμές, ενώ τα κρατικά έσοδα εκείνης της χρονιάς από τα τελωνεία και το φόρο της δεκάτης έφθαναν μόλις σε 8.000.000 δραχμές. Τα δε χρήματα του δανείου, που είχε δοθεί στην Αντιβασιλεία με εγγύηση των Δυνάμεων, χρησιμοποιούνταν για έκτακτες δαπάνες και για κάλυψη των ελλειμμάτων του προϋπολογισμού. Απο-

1. Βλ. παράρτημα ΙΙ, 12.

τέλεσμα όλων αυτών ήταν να απομένει ελάχιστο κεφάλαιο για παραγωγικές επενδύσεις. Ένας πρόσθετος παράγοντας διατήρησης της κακοδαιμονίας που επικρατούσε στη χώρα, ήταν η κακή οικονομική διαχείριση και η διασπάθιση του δημόσιου χρήματος σε υπέρογκους μισθούς προς την Αντιβασιλεία, τους ανώτερους κρατικούς υπαλλήλους και τα βαυαρικά στρατεύματα.

Η κατάσταση επιδειωνόταν ακόμη περισσότερο εξαιτίας της αποδιοργάνωσης της διοικητικής μηχανής. Κυβερνητικοί παράγοντες προκειμένου να εξασφαλίσουν τη συνεργασία διαφόρων ελληνικών πολιτικών δυνάμεων - κομμάτων, σπλαρχηγών, προεστών - παρέβλεπαν διάφορες υπερβάσεις και καταχρήσεις. Η υπόθαλψη κινήματων από μέλη της κυβέρνησης επέτεινε αυτή την αποδιοργάνωση και συντελούσε στην καθυστέρηση εφαρμογής των νέων μέτρων διοίκησης της χώρας. Στην περίπτωση της μεσοηνιακής εξέγερσης φάνηκε ότι το κίνημα ήταν μεν δημιούργημα των Καποδιστριακών, αλλά ότι ήταν ως ένα σημείο επιθυμητό και από κυβερνητικούς παράγοντες και ότι υποβοηθήθηκε μάλιστα από ανθρώπους της Αρχής, καθώς και από ορισμένα τοπικά όργανα εξουσίας. Από την υποψία ανάμιξης στην εξέγερση δεν ήταν απαλλαγμένοι ούτε οι Άρμανσπεργκ και Κωλέττης, που επιδίωκαν τη δημιουργία ταραχών για προσωπικούς λόγους ο καθένας. Ο μεν Κωλέττης, ο οποίος ήταν ευνοούμενος του Μάουρερ, ήθελε την πολιτική αναταραχή για να δικαιολογήσει ως απολύτως αναγκαία τα μέτρα της πλειοψηφίας της Αντιβασιλείας σχετικά με τις φυλακίσεις των σπλαρχηγών Κολοκοτρώνη και Πλαπούτα. Ένας άλλος λόγος που ίσχυε για τον Κωλέττη ήταν και η τροφοδότηση του μύθου για το αναντικατάστατο της παρουσίας του στην Κυβέρνηση, ως του μόνου κατάλληλου να καταστέλλει στάσεις και να επιβάλλει την ειρήνη στο εσωτερικό της χώρας. Ο Άρμανσπεργκ από τη μεριά του έβλεπε με ευμενή διάθεση τις ταραχές, οι οποίες αποδείκνυαν την ευθύ-

νη των άλλων δύο μελών της Αντιβασιλείας για τα νομοθετικά έργα που είχαν επιβάλλει παρά τη θέλησή του στον εκκλησιαστικό και στρατιωτικό τομέα και τα οποία είχαν προκαλέσει τη γενική κατακραυγή.

Η αδυναμία εφαρμογής εύρυθμης διοικητικής λειτουργίας στις επαρχίες αφειλόταν, ως ένα βαθμό τουλάχιστον, και στις αντιπολιτευτικές ενέργειες των Καποδιστριακών, που πολλές φορές καθιστούσαν δύσκολη, αν όχι αδύνατη, την εφαρμογή των νέων προγραμμάτων της Κυβέρνησης. Οι διαρκείς συνωματικές προσπάθειες και κινητοποιήσεις τους, καθώς και άλλες ανατρεπτικές ενέργειες είχαν σκοπό τη δημιουργία κλίματος ανασφάλειας στους κατοίκους των επαρχιών και δυσπιστίας προς τις δυνατότητες της Κυβέρνησης να τους προστατεύσει, με αποτέλεσμα να γίνονται πιά ευάλωτοι στα αντιπολιτευτικά κηρύγματα.

Όμως, στις παραπάνω ενέργειες πέρα από τις αντιπολιτευτικές διαθέσεις των Καποδιστριακών πρέπει να διακρίνουμε την απήχηση μιάς γενικότερης αντίθεσης μεταξύ περιφέρειας και κέντρου. Η κατάργηση των παραδοσιακών τοπικών αυτονομιών έφερε αντιμέτωπους φορείς της περιφέρειας προς το πρόγραμμα δημιουργίας αυστηρά συγκεντρωτικού κράτους με κατάργηση των τοπικών προνομίων.

Ως προς το θεσμό του βασιλικού αξιώματος μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι οι περισσότεροι Έλληνες, μετά από τις καταστροφικές συνέπειες της εμφύλιας διαμάχης του 1832, είχαν εναποθέσει τις ελπίδες τους στη μοναρχία, που τη θεωρούσαν σύμβολο εθνικής ενότητας. Στη μεσσηνιακή εξέγερση οι επαναστάτες ζητούσαν την κατάργηση της Αντιβασιλείας και την ενθρόνιση του ίδιου του Όθωνα¹ ακόμη και η σημαία τους ανέγραφε: ' Εν ονόματι της Ελλάδος Α^{OC} ηγεμών Όθων ' ¹. Ένας από τους αρχηγούς της εξέγερσης, ο Μητρο-

1. Βλ. παράρτημα II, 9

πέτροσβας, κατάφερε να κινητοποιήσει πολλούς Μεσσήνιους πείθοντάς τους ότι ένα χαρτί με μεγάλη σφραγίδα που τους επέδειξε, ήταν διαταγή γραμμένη από τον ίδιο το βασιλιά¹, ο δε Κρίτσαλης κατά την ώρα της εκτέλεσής του αναφώνησε ' άδικο αποθνήσκωδεν επήγαινα εναντίον του θρόνου' επήγαινα δια τα δικαιώματα των Ελλήνων ' ². Οι επαναστάτες άλλωστε σε προκήρυξή τους της 31 Ιουλίου 1834 δήλωναν ότι ήταν δυσαρεστημένοι κατά των οργάνων του θρόνου και όχι κατά του ίδιου του θρόνου³.

Σύμφωνα με τις πηγές της εποχής η δημοτικότητα του Όθωνα ήταν αναμφισβήτητη. Ο ελληνικός λαός απέβλεπε με θρησκευτική αφοσίωση στο βασιλιά του, τον οποίο είχε θεωρήσει ως την καλλίτερη λύση για να σωθεί από την αναρχία. Η αντίδραση και οι κινητοποιήσεις στρέφονταν εναντίον προσώπων που ασκούσαν την εξουσία και όχι εναντίον του προσώπου του βασιλιά ή πολύ περισσότερο εναντίον του θεσμού της βασιλείας.

Μολονότι η λύση του μοναρχικού πολιτεύματος που επιβλήθηκε στην Ελλάδα δεν ανταποκρινόταν στις προσδοκίες και τις ιδέες των Ελλήνων σχετικά με τη διακυβέρνηση της χώρας τους - όπως αυτές είχαν διατυπωθεί μέσα από τα συντάγματα της επανάστασης- έγινε τελικά αποδεκτή και επιθυμητή, τόσο από τους πολιτικούς παράγοντες όσο και από την κοινή γνώμη, λόγω του εμφύλιου σπαραγμού που είχε προηγηθεί και είχε οδηγήσει τη χώρα σε πλήρη αποσύνθεση.

1. Βλ. Παράρτημα ΙΙ, 18

2. "Εποχή", αριθ.26, 23.12.1834.

3. Βλ. Παράρτημα Ι, 1,2 .

ΚΑΤΑΛΟΓΟΙ

- 269 -

Κ Α Τ Α Λ Ο Γ Ο Σ Ι

ΚΡΑΤΙΚΟΙ ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ ΠΟΥ ΕΔΡΑΣΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗ ΜΕΣΣΗΝΙΑΚΗ ΕΞΕΓΕΡΣΗ

1. Βαλτινός Γεώργιος : Βοηθός του αυλικού επιτρόπου Α.Ζαΐμη
2. Βρονιακόφσκου Ροβέρτος: Υπομοίραρχος Αχαΐας-Ήλιδας
3. Γιατρόκος Γρηγοράκης : Επιθεωρητής νομού Λακωνίας
4. Γκάρντον Βωμάς: Πρόεδρος του Στρατοδικείου
5. Γλαράκης Γεώργιος : Νομόρχης Αχαΐας-Ήλιδας
6. Δεληγεωργόπουλος-Δεληγιώργης Μήτρος: Μοίραρχος Αρκαδίας
7. Δημακόπουλος Ν.:Υπομοίραρχος νομού Αρκαδίας
8. Δούκας Αδάμ: Διευθυντής νομαρχίας Αρκαδίας
9. Ζαΐμης Ανδρέας: Πληρεξούσιος αυλικός επίτροπος
10. Κανελλόπουλος Δήμος: Έπαρχος Μεγαλούπολης
11. Κλεώπας Γεώργιος: Μοίραρχος Αργολίδας-Κορινθίας
12. Κοκκινιάδης Β. : Ενωμοτάρχης
13. Κρεστενίτης Λυκούργος: Έπαρχος Ολυμπίας
14. Κροκίδας Γ. : Υπομοίραρχος Μεσσηνίας
15. Κωλέττης Ιωάννης : Γραμματέας Εσωτερικών
16. Γεώργιος-Γουλιέλμος Λεζυΐρ: Γραμματέας Στρατιωτικών
17. Μανιάτης Γεώργιος : Α' Υπομοίραρχος νομού Αρκαδίας
18. Μάσσων Εδουάρδος : Εισαγγελέας Στρατοδικείου
19. Μαυρομιχάλης-Κατσάκος Ηλίας: Μοίραρχος Μεσσηνίας
20. Μελετόπουλος Δημήτριος : Βοηθός αυλικού επιτρόπου
21. Νέγκας Παντελής : Έπαρχος Γόρτυνας
22. Πονηρόπουλος Νικόλαος: Έκτακτος επίτροπος Μεσσηνίας
23. Πραΐδης Γεώργιος : Γραμματέας Δικαιοσύνης

24. Ρίζος Κωστάκης: Γραμματέας αυλικού επιτρόπου
25. Σισίνης Μιχαήλ: Μοίραρχος Αχαΐας - Ήλιδας
26. Σμάλις: Υποστράτηγος, γενικός επιθεωρητής βασιλικών
Στρατευμάτων Πελοποννήσου
27. Σούτσος Δημήτριος: Εισαγγελέας Στρατοδικείου
28. Τζίνος Δημήτριος :Υπομοίραρχος Αργολίδας-Κορινθίας
29. Χατζηχρήστος: Συνταγματάρχης -Νομοεπιθεωρητής

Κ Α Τ Α Λ Ο Γ Ο Σ Ι Ι
 ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΩΝ
 ΤΟΥ ΡΩΣΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ

<u>ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ</u>	<u>ΤΟΠΟΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ</u>	<u>ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ</u>
Κολοκοτρώνης Θεόδωρος	Αρκαδία	Στρατιωτικός
Μαμούρης Ιωάννης	Φωκίδα	Στρατιωτικός
Ράγκος Ιωάννης	Άγραφα	Στρατιωτικός
Βαρνακιώτης Γεώργιος	Ακαρνανία	Στρατιωτικός
Κοντογιάννης Μήτσος	Υπάτη	Στρατιωτικός
Λιδωρίκης Παναγιώτης	Δωρίδα	Προεστός
Νάκος Λάμπρος	Λιβαδιά	Προεστός
Καλανδρούτσος Αναστάσιος	Σπέτσες	Ναυτικός
Καλανδρούτσος Γεώργιος	Σπέτσες	Ναυτικός
Μεταξάς Ανδρέας	Κεφαλονιά	Πολιτικός
Μεταξάς Κωνσταντίνος	Κεφαλονιά	Πολιτικός
Πανάς Δανιήλ	Κεφαλονιά	Στρατιωτικός
Πανάς Ηλίας	Κεφαλονιά	Στρατιωτικός
Βαλσαμάκης Δημήτριος	Κεφαλονιά	Στρατιωτικός
Βαλλιάνος Θεόδωρος	Κεφαλονιά	Στρατιωτικός
Τζαβέλας Κίτσος	Σούλι	Στρατιωτικός
Παπαδόπουλος-Βρεττός Ανδρέας	Κέρκυρα	Δημοσιογράφος
Σπυρομήλιος Μιχαήλ	Χειμάρα	Στρατιωτικός
Ρόδος Κωνσταντίνος	Ήπειρος	Στρατιωτικός
Κανάρης Κωνσταντίνος	Ψαρά	Ναυτικός
Ράλλης Γ.	Κων/πολη	Νομικός
Καλλέργης Δημήτριος	Κρήτη	Στρατιωτικός- Πολιτικός

Μάμουκας Ανδρέας	Χίος	Πολιτικός
Γλαράκης Γεώργιος	Χίος	Πολιτικός
Ρόδιος Παναγιώτης	Ρόδος	Στρατιωτικός
Αναγνωστάπουλος Παναγιώτης	Ανδρίτσαινα	Έμπορος - Πολιτικός
Σπηλιάδης Νικόλαος	Τριπολιτσά	Έμπορος - Πολιτικός

Κ Α Τ Α Λ Ο Γ Ο Σ Ι Ι Ι

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΩΝ
ΤΟΥ ΑΓΓΛΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ

<u>ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ</u>	<u>ΤΟΠΟΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ</u>	<u>ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ</u>
Κλωνάρης Χριστόδουλος	Ήπειρος	Πολιτικός
Πραϊδης Γεώργιος	Ανδριανούπολη	Πολιτικός
Πολυζωΐδης Αναστάσιος	Μελένικο	Πολιτικός
Αργυρόπουλος Περικλής		Πολιτικός
Φαρμακίδης Θεόκλητος	Θεσσαλία	Κληρικός
Βάμβας Νεόφυτος	Χίος	Κληρικός
Θεοχάρης Νικόλαος	Καστοριά	Οικονομολόγος
Σπανιολάκης Γεώργιος	Κρήτη	Οικονομολόγος
Αντωνιάδης Εμμανουήλ	Κρήτη	Δημοσιογράφος
Σούτσος Αλέξανδρος	Κων/πολη	Δημοσιογράφος
Τρικούπης Σπυρίδων	Μεσολόγγι	Πολιτικός
Ψύλλας Γεώργιος	Αθήνα	Πολιτικός
Μπενιζέλος Ρούφος	Πάτρα	Προεστός
Δαρειώτης Γεώργιος	Δάρα (Μεσσηνίας)	Προεστός

Κ Α Τ Α Λ Ο Γ Ο Σ Ι V

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΩΝ
ΤΟΥ ΓΑΛΛΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ

<u>ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ</u>	<u>ΤΟΠΟΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ</u>	<u>ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ</u>
Κριεζώτης Νικόλαος	Βοιωτία	Στρατιωτικός
Μαυροβουνιώτης Βάσος	Μαυροβούνι	Στρατιωτικός
Δούκας Αδάμ	Ιωάννινα	Πολιτικός
Στράτος Γιαννάκης	Βάλτος	Στρατιωτικός
Στράτος Νικόλαος	Βάλτος	Στρατιωτικός
Στράτος Σωτήρης	Βάλτος	Στρατιωτικός
Γρίβας Βαδωράκης	Ακαρνανία	Στρατιωτικός
Γρίβας Γαρδικιώτης	Ακαρνανία	Στρατιωτικός
Γρίβας Σταύρος	Ακαρνανία	Στρατιωτικός
Γρίβας Φλώρος	Ακαρνανία	Στρατιωτικός
Δεληγιάννης Αναγνώστης	Αρκαδία	Πολιτικός- Προεστός
Δεληγιάννης Αναστάσιος	Αρκαδία	Προεστός
Δεληγιάννης Δημητράκης	Αρκαδία	Στρατιωτικός
Δεληγιάννης Κανέλλος	Αρκαδία	Πολιτικός- Προεστός
Δεληγιάννης Κωνσταντάκης	Αρκαδία	Πολιτικός
Δεληγιάννης Νικόλαος	Αρκαδία	Προεστός
Δεληγιάννης Πανάγος	Αρκαδία	Πολιτικός
Παλαμήςδης Ρήγας	Τριπολιτσά	Πολιτικός

Χριστακόπουλος Βασίλης	Τριπολιτσά	
Πονηρόπουλος Νικόλαος	Κυπαρισσία	Πολιτικός
Μπάστας Γ.	Κορώνη	
Κρεστενίτης Λυκούργος	Πύργος (Ηλείας)	Πολιτικός
Μελετόπουλος Δημήτριος	Βοστίτσα	Στρατιωτικός
Καλαμογδάροτης Ανδρέας	Πάτρα	Πολιτικός
Νοταράς Πανούτσος	Κορινθία	Πολιτικός
Νοταράς Σωτήρης	Κορινθία	Προεστώς
Γιατράκος Παναγιώτης	Μυστράς	Στρατιωτικός
Γιατράκος Γεώργιος	Μυστράς	Στρατιωτικός
Γιατράκος Ηλίας	Μυστράς	Στρατιωτικός
Γιατράκος Νικόλαος	Μυστράς	Στρατιωτικός
Γιατοάκος Μιχαήλ	Μυστράς	Στρατιωτικός
Γρηγοράκης Αντώνιος	Μάνη	Στρατιωτικός
Γρηγοράκης Τζανετάκης	Μάνη	Στρατιωτικός
Γρηγοράκης Πιέρρος	Μάνη	Στρατιωτικός
Γρηγοράκης Δημήτριος	Μάνη	Στρατιωτικός
Σαχίνης Γεώργιος	Ύδρα	Ναυτικός
Σαχίνης Σταύρος	Ύδρα	Ναυτικός
Μπάτσης Γκίκας	Σπέτσες	Πολιτικός
Κασκατσάνης Γκίκας	Σπέτσες	Προεστώς
Χορητίδης Δημήτριος	Κων/πολη	Πολιτικός
Μανσόλας Δρόσος	Θεσσαλία	Πολιτικός
Σοφιανόπουλος Παναγιώτης	Καλάβρυτα	Πολιτικός
Σκούφος Νικόλαος	Σμύρνη	Δημοσιογράφος

Κ Α Τ Α Λ Ο Γ Ο Σ V

Κατάλογος των εξόδων του ΝΟΜΟΥ ΑΡΚΑΔΙΑΣ

Α.	<u>ΕΞΟΔΑ ΝΟΜΑΡΧΗ</u>	<u>Δρχ.</u>	<u>Λεπτά</u>
1.	Μισθός για 8 αξιωματικούς πρός 62 δρχ. και 50 λεπτά	500	
2.	Μισθός για 31 στρατιώτες από 1.9.1834 έως 24.12.1834 πρός 25 δραχμές το μήνα	2.016	48
3.	Ενοίκιο για 6 άλογα και 1 σέλλα των ενόπλων εθνοφυλάκων του Χατζηχρήστου και Γαρδικιώτη Γρίβα από 6.8.1834 έως 11.9.1834, πρός 4 δραχμές για κάθε άλογο καθημερινά	763	
4.	Αμοιβές των έκτακτων αγγελια- φόρων (πεζών και έφιππων)	732	
5.	Έξοδα για πολεμοφόδια των εθνοφυλάκων	<u>946</u>	<u>34</u>
		4.957	82
Β.	<u>ΕΞΟΔΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΡΑΚΑΤΣΑΝΗ</u>		
1.	Για τροφοδοσία των εθνοφυλάκων των σωμάτων του Χατζηχρήστου,		

<u>συνέχεια Κατάλογου</u>	<u>Δρχ.</u>	<u>Λεπτά</u>
Γαρδικιώτη Γρίβα και Κανέλλου Δεληγιάνη από 3.8.1834 έως 18.8.1834	6.234	80
Γ. <u>ΕΞΟΔΑ ΕΠΑΡΧΟΥ ΓΟΡΤΥΝΑΣ</u>		
1. Για πολεμοφόδια, αμοιβές αγ- γελιαφόρων, έξοδα έκτακτων περιοδειών	280	15
2. Για τροφοδοσία εθνοφυλάκων του σώματος του Γιατροάκου	<u>135</u>	<u>55</u>
	415	70
Δ. <u>ΕΞΟΔΑ ΕΠΑΡΧΟΥ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΗΣ</u>		
1. Για τροφοδοσία εθνοφυλάκων που είχε στην υπηρεσία του από τις 13.8.1834 έως τις 10.11.1834	379	30
2. Για τροφοδοσία διάφορων στρατιω- τικών σωμάτων και εθνοφυλάκων του σώματος του Χατζηχρήστου , για πολεμοφόδια, αμοιβές αγγελια- φόρων, έξοδα μεταφοράς κ.λπ.	<u>1.602.</u>	<u>92</u>
	1.982	22

<u>Ε.</u>	<u>ΕΞΟΔΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗ ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ</u>	<u>Δρχ.</u>	<u>Λεπτά</u>
1.	Για μισθό 34 εθνοφυλάκων του από 1.8.1834 έως 30.9.1834 πρός 36 δρχ. το μήνα	2.448	
2.	Για μισθό 67 εθνοφυλάκων του Γ. Δούσια και Γ. Διαμαντόπουλου από 1.8.1834 έως 15.8.1834 με μισθό 36 δρχ.	<u>1.242</u>	
		3.690	
<u>Σ.</u>	<u>ΕΞΟΔΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗ ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ</u>		
1.	Για αμοιβές σε απεσταλμένους να παρατηρήσουν την κατάσταση μεταξύ των ανταρτών και να τους ενσπείρουν διχόνοιες και διασπαστικές διαθέ- σεις, για αμοιβές αγγελιαφόρων, ενοί- κια αλόγων, πολεμοφόδια, μισθός του γραμματέα του και άλλα έκτακτα έξοδα	2.251	
2.	Έξοδα του αδελφού του για μισθοδοσία 25 εθνοφυλάκων, ενοικίαση αλόγων, πο- λεμοφόδια και άλλα έκτακτα έξοδα	1.309	45
3.	Έξοδα δημογεροντιών των χωριών Βερβίτσα, Βιτσιτίσι, για μισθοδοσία 30 εθνοφυλάκων, έξοδα αγγελιαφόρων κ.ά.	<u>1.240</u>	
	Σύνολο	22.080	99

Κ Α Τ Α Λ Ο Γ Ο Σ V I

Κατάλογος των εξόδων του ΝΟΜΟΥ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ

Α.	<u>ΕΞΟΔΑ ΤΟΥ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ ΜΟΝΗΡΟΠΟΥΛΟΥ</u> <u>ΚΑΙ ΤΟΥ ΝΟΜΑΡΧΗ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ</u>	<u>Δρχ.</u>	<u>Λεπτά</u>
1.	Για μισθό 61 στρατιωτών από 12.8.1834 έως 30.9.1834 και 30 άλλων από 1.8.1834 μέχρι 22.10.1834 πρὸς 36 δρχ. κατά μήνα	4.238	40
Β.	<u>ΕΞΟΔΑ ΕΠΑΡΧΟΥ ΟΛΥΜΠΙΑΣ</u>		
1.	Για μισθό και τροφοδοσία διαφόρων εθνοφυλάκων της υπηρεσίας του, έξοδα αγγελιαφόρων, πολεμοφόδια, *ενοίκια αλόγων, από 30.7.1834 έως 20.9.1834	2.242	32
2.	Για τροφοδοσία 60 εθνοφυλάκων του σώματος του Γαρδικιώτη Γρίβα από τις 27.8.1834 έως 11.9.1834	678	17
3.	Για τροφοδοσία από τους κατοίκους της Ανδρίτσαινας, Διαβολιτσίου, Α- γουλινίτσας πρὸς τους εθνοφύλακες και τα ελαφρά στρατεύματα	<u>1.657</u>	<u>4</u>
		8.815	93

Γ.	<u>ΕΞΟΔΑ Α . ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ</u>	<u>Δρχ.</u>	<u>Λεπτά</u>
1.	Για μισθό 70 στρατιωτών από 29.7.1834 έως 12.8.1834, για πολεμοφόδια, τροφοδοσία κ.λπ.	1.780	
Δ.	<u>ΕΞΟΔΑ ΕΠΑΡΧΟΥ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ</u>		
1.	Για πολεμοφόδια προς τους εθνοφύλακες	<u>20</u>	<u>20</u>
		1.800	20

Κ Α Τ Α Λ Ο Γ Ο Σ VII

Κατάλογος των εξόδων του ΝΟΜΟΥ ΛΑΚΩΝΙΑΣ

Α.	<u>ΕΞΟΔΑ ΝΟΜΑΡΧΗ</u>	<u>Δρχ.</u>	<u>Λεπτά</u>
1.	Για μισθό 21 εθνοφυλάκων στην υπηρεσία του από 2.8.1834 έως 12.9.1834 πρὸς 36 δρχ. μισθό	660	
2.	Για τρόφιμα, πολεμοφόδια του σώ- ματος Γιατράκου	987	75

Κ Α Τ Α Λ Ο Γ Ο Σ V I I I

Κατάλογος των εξόδων του ΝΟΜΟΥ ΑΧΑΪΑΣ-ΗΛΙΔΑΣ

A.	<u>ΕΞΟΔΑ ΝΟΜΑΡΧΗ</u>	<u>Δρχ.</u>	<u>Λεπτά</u>
1.	Μισθός 14 στρατιωτών στην υπηρεσία της νομαρχίας από 1.9.1834 έως 4.10.1834 πρόσ 36 δρχ.το μήνα	554	40
2.	Αμοιβές έκτακτων αγγελιαφόρων, ενοικίαση μέσων μεταφοράς, πολεμοφόδιων κ.ά.	<u>178</u>	<u>90</u>
		733	30
B.	<u>ΕΞΟΔΑ ΕΠΑΡΧΟΥ ΗΛΙΔΑΣ</u>		
1.	Μισθός 92 εθνοφυλάκων στην υπηρεσία του, από 10.8.1834 έως 21.8.1834, πρόσ 36 δρχ. μηνιαίο μισθό	765	60
2.	Αμοιβές έκτακτων αγγελιαφόρων, τροφοδοσία εθνοφυλάκων, πολεμοφόδια	<u>800</u>	<u>4</u>
		1.565	64
Γ.	<u>ΕΞΟΔΑ ΕΠΑΡΧΟΥ ΚΥΝΑΙΘΗΣ</u>		
1.	Πολεμοφόδια εθνοφυλάκων	55	

Δ. ΕΞΟΔΑ ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ ΣΙΣΙΝΗ Δρχ. Λεπτά

1. Μηνιαίος μισθός για 200 στρα-
τιώτες στην υπηρεσία του, υπό
τις διαταγές του συνταγματάρχη
Λόντου

7.200

Γενικό σύνολο: 43.899 δρχ. και 41 λεπτά

* Τα στοιχεία αντλήθηκαν από καταλόγους των Γ.Α.Κ.
(Φ.182) και από την εφημερίδα 'Αθηνά' της
25.5.1835

Καταλογος των εξόδων που έγιναν από τους νομάρχες, έπαρχους κ.ά. κρατικούς υπάλληλους στην διάρκεια της αποστασίας στις περιοχές ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ και ΑΡΚΑΔΙΑΣ και εγκρίθηκαν από τη Γραμματεία των Εσωτερικών

	<u>Δραχμές</u>	<u>Λεπτά</u>
1. Ο νομάρχης Αρκαδίας, για πληρωμές στρατιωτών, έξοδα οχημάτων, έξοδα αγγελιαφόρων, πολεμοφόδια κ.ά.	4.957,	82
2. Ο έπαρχος Γορτυνίας για πολεμοφόδια, έξοδα αγγελιαφόρων, έξοδα οχημάτων κ.ά.	308,	40
3. Ο έπαρχος Μεγαλόπολης για προμήθειες εθνοφυλάκων, πολεμοφόδια, έξοδα αγγελιαφόρων, οχημάτων κ.ά.	1.383,	12
4. Ο έκτακτος επίτροπος Νικόλαος Πονηρόπουλος για μισθό 61 στρατιωτών στην Μεσσηνία	4.238,	40
5. Ο έπαρχος Ολυμπίας για μισθούς, επισιτισμό και πολεμοφόδια εθνοφυλάκων, έξοδα αγγελιαφόρων, οχημάτων κ.ά.	3.242,	32
6. Ο έπαρχος Μεσσήνης για πολεμοφόδια εθνοφυλάκων	20,	80

	<u>Δρχ.</u>	<u>Λεπτά</u>
7. Ο νομάρχης Λακωνίας για μισθούς στρατιωτών, επισιτισμό, πολεμοφόδια κ.ά.	1.527,	85
8. Ο νομάρχης Αχαΐας και Ήλιδας για μισθούς στρατιωτών, έξοδα αγγελιαφόρων, οχημάτων κ.ά.	733,	30
9. Ο έπαρχος Ηλείας, για μισθούς, τρόφιμα και πολεμοφόδια εθνοφυλάκων, έξοδα αγγελιαφόρων, οχημάτων κ.ά.	1.565,	64
10. Ο έπαρχος Κυναιθης για πολεμοφόδια εθνοφυλάκων	55	
11. Ο Χρ. Σισίνης για πληρωμές στρατιωτών	<u>3.000</u>	<u> </u>
	20.032,	65

Κ Α Τ Α Λ Ο Γ Ο Σ Χ

Κατάλογος των υποδίκων των ευρισκομένων εις τας οικίας
(Γραμμ.Εσωτ.,Φ.163β,Γ.Α.Κ.)

α/α	Όνοματεπώνυμον	Ηλικία	Χωρίον	Επάγγελμα
1.	Γιαννάκης Κρίτζαλης	43	Ψάρι(Τριφυλίας)	Στρατιωτικός
2.	Δημήτριος Κρίτζαλης	37	Ψάρι(Τριφυλίας)	Στρατιωτικός
3.	Νικόλαος Λούζης	46	Κυπαρισσία(Τριφυλίας)	Κτηματίας
4.	Φωτεινός Σκαπετουράκης	40	Χριστιάνα(Τριφυλίας)	Δημογέρων
5.	Παναγιώτης Τυπάλδης	32	Κεφαλονιά(Κ.Τριφυλίας)	Συνήγορος
6.	Δημήτριος Παλυχρονόπουλος	29	Τριφυλία	Έμπορος
7.	Γεώργιος Γρηγοριάδης	32	Τριφυλία	Κτηματίας
8.	Ιωάννης Οικονομόπουλος	35	Αυγουδίτσα(Τριφυλίας)	Δημογέρων
9.	Διονύσιος Αλεξόπουλος	60	Γαργαλιάνοι(Τριφυλίας)	Δημογέρων
10.	Ιωάννης Αγαπητός	37	Τζιφλίκι(Τριφυλίας)	Δημογέρων
11.	Γεώργιος Μπόρσας	40	Κυπαρισσία(Τριφυλίας)	Κτηματίας
12.	Αντώνιος Καραπατάς	62	Φιλιατρά(Τριφυλίας)	Κτηματίας
13.	Ανδρέας Σκορδάκης	50	Φιλιατρά(Τριφυλίας)	Κτηματίας
14.	Αναγνώστης Σπέντζας	54	Φιλιατρά(Τριφυλίας)	Δημογέρων
15.	Ιωάννης Σόμπαλης	57	Φιλιατρά(Τριφυλίας)	Δημογέρων
16.	Μήτρος Αναστασόπουλος	55	Κυπαρισσία(Τριφυλίας)	Στρατιωτικός

Κ Α Τ Α Λ Ο Γ Ο Σ Χ Ι

Κατάλογος των υποδίκων οπού ευρίσκονται
εις την φυλακήν του Πύργου

(Γραμμ.Εσωτ.,Φ.163, Γ.Α.Κ.)

α/α	Όνοματεπώνυμον	Ηλικία	χωρίον	επάγγελμα
1.	Γεώργιος Περωτής	28	Κυρτζαούση(Μεσσήνης)	Κτηματίας
2.	Διονύσιος Βασιλείου	31	Μικρομάνη(Μεσσήνης)	Κτηματίας
3.	Γιαννάκης Κοσμάς	68	Βούτενα(Τριφυλίας)	Δημογέρων
4.	Δήμος Ανδρουτζόπουλος	30	Μήλα (Μεσσήνης)	Έμπορος
5.	Λάμπρος Κοσμάς	55	Βούτενα(Τριφυλίας)	Γεωργός
6.	Νικόλαος	43	Ραυτόπουλου(Τριφυλίας)	Ιερεύς
7.	Αναστάσιος	45	Σουλιμά(Τριφυλίας)	Ιερεύς
8.	Αναγν.Καλατζάκης	35	Βλάκα(Τριφυλίας)	Δημογέρων
9.	Τάσης Μήτρος	60	Σουλιμά(Τριφυλίας)	Δημογέρων
10.	Γιαννάκης Τασόπουλος	27	Σουλιμά(Τριφυλίας)	Γεωργός
11.	Τάσης Δήμος	50	Αγρελιά(Τριφυλίας)	Δημογέρων
12.	Παναγιώτης Δημόπουλος	37	Λάπη(Τριφυλίας)	Δημογέρων
13.	Παναγιώτης Πετρόπουλος	30	Ψάρι(Τριφυλίας)	Γεωργός
14.	Αντώνης Αγγελόπουλος	32	Γαρόντζα(Μεσσήνης)	Γεωργός
15.	Αντώνης Ντάρας	70	Ψάρι(Τριφυλίας)	Δημογέρων
16.	Αντώνιος Συράκος	50	Ψάρι(Τριφυλίας)	Γεωργός
17.	Αγγελής Πεζοτόπουλος	22	Γαρόντζα(Μεσσήνης)	Παιμής

Συνέχεια κατάλογου ΧΙ

α/α	Όνοματεπώνυμον	Ηλικία	Χωρίον	Επάγγελμα
18.	Παναγιώτης Κατζουρής	32	Διαβολίτσι (Μεσσήνης)	Γεωργός
19.	Γεώργιος Φούτζης	36	Γκλιιάδα (Τριφυλίας)	Γεωργός
20.	Γεώργιος Κιστάπουλος	36	Κούβελα (Τριφυλίας)	Γεωργός
21.	Γιάννης Μαντάς	21	Ξιδίσιβα (Τριφυλίας)	Ποίμην
22.	Δημήτριος Μπουτούρης	56	Κοσμομυσταφά (Τριφυλίας)	Δημογέρον
23.	Καλόγερος Παπαθεοδωρόπουλος	38	Σιδηρόκαστρον (Τριφυλίας)	Δημογέρον
24.	Νικόλαος Τζαβέλας	30	Πλατάνια (Τριφυλίας)	Δημογέρον
25.	Αναγνώστης Νταρέ-Καλιόπουλος	27	Σουλιμιά (Τριφυλίας)	Κτηματίας

ΠΙΝΑΚΕΣ

Π Ι Ν Α Κ Α Σ Ι
(Γραμμ. Εσωτ. Φ 163, Γ.Α.Κ.)

Πίναξ των αποπλισθεισών ενόχων της αποστασίας κοινοτήτων
με την σημείωσιν των αφαιρεθέντων εξ εκάστης όπλων

Όνομα Επαρχίας	Όνομα Κοινότητας	Όπλα κατ'είδος τουφέκια-μπιστόλια-μαχαίρια			Παρατηρήσεις
Τροιφυλία	Ψάρι	-	-	-	τα έλαβε απ'ευ- ευθείας ο κ.στρα- τηγός Σμάλτς και διεύθυνε εις Μοθοκόρωνα
"	Πλάκα	19	16	-	ευρίσκονται εις χείρας του μοισάρχου
"	Σουλιμά	-	-	-	κατά διαταγήν Σμάλτς συνεβλά- σθησαν
"	Κλέσουρα	18	6	-	
"	Κιτζά	9	11	-	εστάλησαν εις Πύ- λον δια να διευ- θυνθούν εις
"	Μουσιτάτου	10	5	-	Ναύπλιον
"	Αγριλιά	7	5	-	
"	Ρίπεσι	21	14	-	ευρίσκονται εις χείρας του μοι- σάρχου
"	Λάπι	17	11	1	ωσαύτως
Μεσσήνη	Μύλα	18	14	1	τα έφευρεν ο Δημογέρων
Ολυμπία	Μαρίνα	4	1	-	τα διεύθυνεν ο έπαρχος δια τυ- χούσης ευκαιρί- ας,εστάλησαν εις Πύλον εις παρα- λαβήν του επαρχου, δια να τα στείλει εις Ναύπλιον
"	Μπόϊκα	4	5	1	
"	Δραγώϊ	11	11	2	
"	Σκληρού	13	8	1	

Πίνακας των κοινοτήτων των οποίων διετάχθη ο αφοπλισμός(συνέχεια)

Όνομα Επαρχίας	Όνομα Κοινότητας	Όπλα κατ'είδος τουφέκια-μπιστόλια-μοχαίρια	Παρατηρήσεις
Σουλιμά	Κούβελα		υπό την ονομασίαν Κούβελα, συμπεριε- λήφθησαν τέσσαρα μικρά χωριά: Κούβελα, Αγία Πα- ρασκευή, Μαυρομάτη, Κερκαίοι.
"	Τσίργκι (Σίρτζι)		
"	Δημόνδρα		
"	Πλατάνια		
"	Καραμουσταφά		
"	Κοπανιτζάνικα		
"	Σιδηρόκαστρον		
"	Βανάδα		
"	Βλασάδα		
"	Αγαλιανή		
"	Καντζούρα		
"	Γκλιάδα (Γλιάτα)		
"	Βιδίσσβα		
"	Μάκρενα		
"	Βοδενά		

την 28 Αυγούστου 1834

εν Κυπαρισσία

Ο Νομάρχης

(Τ.Σ.)

Π Ι Ν Α Κ Α Σ Ι Ι

(Γραμμ.Εσωτ.,Φ.163,αρ.3046 Γ.Α.Κ.)

Πίναξ των αποπλισθεισών ενόχων κοινοτήτων
εις την αποστασίαν με την σημείωσιν των
αφαιρεθέντων εκάστης όπλων ως την 29 Αυγούστου

Όνομα Επαρχίας	Όνομα Κοινότητας	Όπλα κατ'είδος τουφέκια-μπιστόλια-μαχαίρια		
Τριφυλία	Κούβελα	37	22	-
"	Σίργκι	8	4	-
"	Θανάδα	4	2	-
"	Βλασάδα	1	1	-
"	Αγριλιά	15	8	-
"	Σιδερόκαστρον	23	15	-
"	Καντζούρα	10	5	-
"	Γκλιάτα	14	6	-
"	Άλβενα	23	8	-
"	Βρεζό(Βρεστόν)	5	5	-
"	Μπασιζέλι	20	7	-
"	Γαρδίτζα	13	7	-
"	Παυλίτζα	11	7	-
"	Γυμαρλίντζα	10	5	-
"	Γλάτζα	5	1	-
"	Μπισκίνι	10	3	-
"	Άγιος Ηλίας	9	4	-
"	Στροβίτζι	8	1	-
"	Σάρενα	13	5	-

(συνεχίζεται)

ΠΙΝΑΚΑΣ ΙΙ (συνέχεια)

Όνομα Επαρχίας	Όνομα Κοινότητας	Όπλα κατ'είδος τουφέκια-μπιστόλια-μαχαίρια		
Τριφυλία	Γαλέμι	3	-	-
"	Μοφικίτζα	11	3	-
"	Λιγουδίτζα- Τζιφλίκια- Καβδελλαριά	7	2	-
"	Γαργαλιάνοι	7	-	-
"	Φιλιατρά	10	6	-
		277	127	-
Ολυμπία	Κακαλέτρι	5	2	-
"	Ζέλγα	6	-	-
"	Αμπελιώνα	1	6	-
"	Άγιος Σώστης	6	1	-
"	Λάβδα	10	5	-
"	Παλάτου	2	1	-
"	Μάτεσι	29	17	-
"	Δραγουμάνου	7	1	-
"	Ρόβια	4	-	-
"	Δινίτζενα	4	2	-
		351	162	-

Π Ι Ν Α Κ Α Σ Ι Ι Ι
(Γ ρ α μ μ . Ε σ ω τ . Φ . 1 6 3 , α ρ . 3 0 9 3 , Γ . Α . Κ .)

Πίναξ των αφροπλισθέντων κοινοτήτων εις Τριφυλίαν και
Ολυμπίαν μετά την αγδόην Σεπτεμβρίου

Όνομα Επαρχίας	Όνομα Κοινοτήτος	Όπλα κατ'είδος τουφέκια-μπιστόλια-μαχαίρια			Παρατηρήσεις
Τριφυλία	Ζούρτζα	26	12	-	ετζακίσθησαν παρά επάσχου, παρόντων των κατοίκων
"	Μουντρά	5	2	-	
Σουλιμά	Τογιαχώρα	12	2	-	ωσαύτως
"	Πλατάνια	11	1	-	"
"	Γρέκα	6	4	-	"
"	Μουντρίζα	2	-	-	"
"	Ρώσσοβα	6	1	-	"
"	Αλιτσελεπί	5	-	-	"
"	Κρέστενα	6	-	-	"
"	Μακούσια	11	1	1	"
"	Λαδικού	4	-	-	"
"	Ανεροχώρι	3	-	-	"
"	Ξεροχώρι	4	-	-	"
"	Λόγκος	1	-	-	"
"	Παρράκου	3	-	-	"
"	Καλύβια	2	-	-	"
"	Τρούπα	8	4	-	"
"	Κουμπυθέκρα	4	-	-	"
"	Τσοβαρτζί	13	4	3	"
"	Σμέρνα	13	5	-	"
"	Βρούνα	4	1	-	"
		149	37	4	

1. Τα μαχαίρια μετακομίσθησαν εις Κυπαρισσίαν

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΩΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

Α. ΑΝΑΦΟΡΕΣ- ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ- ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΣΤΑΣΙΑΣΤΩΝ *

1. Αναφορά τῶν στασιαστῶν πρὸς τὸν Ὅθωνα
(Γ.Α.Κ., Γραμμ. Ἐσωτ., Φ.163β, ἀρ.16717)

Μεγαλειώτατε.

Ὁ λαὸς τῆς Ἐπαρχίας Τριφυλλίας, λαὸς εὐάγωγος, εὐπειθής καὶ πιστὸς εἰς τὰ καθεστῶτα, ἔδειξεν πάντοτε πληρεστάτην ἀρ-
σίωσιν εἰς τὴν νόμιμον Κυβέονησίν του, καὶ ἠγάπησεν ὑπέο πᾶν
ἄλλον τὴν ἡσυχίαν καὶ εὐταξίαν, ἐν τῇ μέσῃ τῆς ὁποίας διὰ
τῆς φιλοπονίας του ἔζησεν ἐπαρκῶς.

Βεβαρυσμένος ἀπὸ τὰ δεινὰ ἐπακόλουθα τῆς ἀναρχίας καὶ τοῦ
πολέμου ἐδόξασεν τὸν ὕψιστον ὅταν εὐαγγελίσθη τὸν αἷσιον διο-
ρισμὸν τῆς Υ.Μ. καὶ ἡ ἡμέρα καθ' ἣν ἡ πατρίς ἠξιώθη νὰ δεχθῆ
εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς Διαδοχικῆς Βασιλείας, μέλλοντα νὰ Κυβεονήσῃ
τὸν λαὸν του, διὰ θεσμοθεσιῶν ἐγγυουμένων τὴν ἀσφάλειαν τῶν
πολυτίμων δικαίων, τὰ ὁποῖα ὁ Ἕλλην ἐξηγόρασε διὰ τοῦ αἵματός

*Στὰ παρουσιαζόμενα ἀνέκδοτα ἔγγραφα διατηρήθηκε ἡ ὁθογραφία καὶ ἡ στίξη
τῶν πρωτοτύπων. Ἐπεμβάσεις ἔγιναν μόνον ὅπου κρίθηκε ἀναγκαῖο γιὰ τὴν κα-
λύτερη κατανόηση τῶν κειμένων.

του ἦτον δια τόν λαόν τοῦτον ἡμέρα χαρᾶς καί ἀγαλιάσεως. Τά αἰσθήματα ταῦτα ἀπαραμείωτα τοῦ φει οἱ πιστός οὗτος λαός ἔτι καί σήμερον, ὡς πρός τόν περιπόθητον Βασιλέα του, καί ὑπό τῶν αἰσθημάτων τῆς πίστεως καί τῆς ἀγάπης ὁμόμομος ποσοτοῦχει μετά παρῶρησίας εἰς τάς πόδας τοῦ Κλεινοῦ θοδόνου τῆς Υ.Μ. νά ἐκθέσῃ τά παράπονά τῆς καρδίας του, καί νά ἐπικαλεσθῇ τῶν δεινῶν, τά ὁποῖα ἐπροξένησαν ἄνθρωποι ἐχθροί τῶν Ἑλλήνων, οὐχ ἦτον διά τῶν συμφερόντων τῆς Υ.Μ. καί τά ὁποῖα ἠνάγκασαν τόν εὐπειθῆ τοῦτον λαόν νά παρεκτραπῇ δι' ὀλίγας στιγμάς ἀπό τήν ὁδόν τοῦ Νόμου, διά νά δυνηθῇ νά προσπελάσῃ εἰς τά ὄττα τῆς Υ.Μ. τά παράπονά του, ἐν ᾧ αἱ μεταξύ τοῦ λαοῦ καί τῆς Υ.Μ. μεσολαβοῦσαι ἀρχαί ἀπέφευγον τήν φωνήν τοῦ πάσχοντος λαοῦ .

Στοατιωτικά Ἐπιτροπαί ὑπό τό ὄνομα Ἐγκληματικῶν Δικαστηρίων ἀνέλαβον τόν τόπον τῶν Τακτικῶν Δικαστηρίων τῆς προλαβούσης Ἐθνικῆς Κυβερνήσεως, καί αὐτά δέν ἐχορησίμευσαν τί ἄλλο, εἰμή εἰς το νά καταταλαιπωρήσουν καί ἀποκεφαλίσουν τοὺς προμάχους τῆς Ἐλευθερίας μας ἀντεκδικούμενοι ὡς ἐπί τό πολύ ἐγκλήματα εἰς τά ὁποῖα τοὺς ἐρόψαν τά ἄρονα καί παράκαιρα μέτρα τῶν ὑπουργῶν σας. Μεγαλειότατε, πατριακά συμφέροντα καί πάθη ἀτομικά ἐδιεύθυναν τα βήματα τῶν ὑπουργῶν σας, καί οἱ Ἑλληνας ἐκεῖνοι οἷτινες ἐδόλιφοκινδύνευσαν τό πᾶν ὑπέο τῆς Ἐθνικῆς τῶν ἀνεξαοτησίας ἐστερηθήσαν τῶν πολιτικῶν τῶν δικαιομάτων, τά ὁποῖα ἐδόθησαν εἰς ἀνθρώπους ξένους, καί εἰς ἀνθρώπους ἐχθρούς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, τοῦ δέ Ἑλληνος ἡ μεοῖς ἦτον ἡ δυσπιστία καί ἡ καταρρόνησις.

Πνεύματα φιλύποτα καί ἐλεγχόμενα ἀπό τήν σύνδεσιν τῶν παρανομιῶν ἐσχεδίασαν σκευωρίαν τήν πλέον φρικτήν, διά νά ζω-γραφίσουν εἰς τά δῆματα τῆς Υ.Μ. μέ μαύρα χρώματα, καί να δυστυχίσουν διά παντός τοὺς ἀνθρώπους, εἰς τῶν ὁποίων τὰς προσπα-θείας χρεωστεῖ ἡ πατοῖς τήν ἐλευθερίαν της, καί Δικαστικοί ὑπάλ-ληλοι ἐκ τῆς πλέον ἐξευτελισμένης τάξεως τῶν ἀνθρώπων τοὺς ἐδ-ρίψαν εἰς το σκότος τῆς φυλακῆς ὑπό τό πρόσχημα ποσοχεδιασμένων συκοφαντιῶν, καί μετά παρέλευσιν πολλῶν μηνῶν, ἔφεραν τινάς ἐξ αὐτῶν εἰς τό μέσον διά νά πέξωσιν τὰς τραγικάς σηηνάς τοῦ Ἰου-νίου, πολλοί δέ ἐξ αὐτῶν στενάζουσιν εἰσέτι εἰς τὰς φυλακάς ἄ-κριτοι ἀπό τόν παρελθόντα Σεπτέμβριον.

Νεοφανῆ πρόσωπα διαπιστευθέντα τήν διαχείρησιν τοῦ Οἰκο-νομικοῦ κλάδου ἐστοχάσθησαν νά συστήσωσι τόν ἑαυτῶν των ἀπογυμ-νοῦντες τόν κληματίαν καί τόν γεωργόν. Naί Μεγαλειότατε. Ὅσοι γεωργοί ἔμειναν εἰς τήν διάκοισιν τῶν ἐνοικιαστῶν τῆς ἀποδε-κατώσεως δέν συνάζουσιν ἀπό τό πρῶτον τῶν ὑδωμάτων των οὔτε τοὺς ὁποίους ἔσπειρον καρπούς. Το σχέδιον τῆς εἰσπράξεως τῶν δεκάτων διά κανόνος τῶν ὑπό τοῦ Ἐνοικιαστοῦ ἐκλεγομένων δεμα-τίων, ὕστερεῖ τόν γεωργόν ἀπό τό ἥμισυ τῶν καρπῶν του λόγῳ τρι-πλοῦ δεκάτου, καί το ὑπόλοιπον τοῦ μένει διά νά πληρώσῃ, ἄλωνι-στικά, σπόρους καί λοιπά.

Ἡθέλαμεν λυπήσει, Μεγαλειότατε, τήν Εὐαίσθητον ψυχὴν σας, ὅτι ἐπεχειροῦσαμεν νά ἐκτραγωδήσωμεν ὅσα ὁ λαός τῆς Ἐπαρχίας ταύτης κατεταλαιπωρήθη ἀπό τοὺς χωροφύλακας καί Ἐκτακτους Ἀστυ-νόμους, τοὺς ποινῆτορας, καί λοιπὰς τῶν επιτοπίων ἀρχῶν, οἷτινες ποδράσιν ποιούμενοι τήν ἀνίχνευσιν τῶν ληστῶν, ἐζημίωσαν, ἐξῆ-

βοισαν, έμαστίγωσαν, έβασάνισαν τόσους καί τόσους άθώους, καί ταυτα πάντα έποαξαν προβάλλοντες οί προδότες το Σεβαστόν όνομα τής Υ.Μ.

Κατατρεχόμενος υπό τοςούτων καί τηλικούτων δεινών τής έπαρχίας ταύτης δέν είχεν άλλα μέσα να προστατεύση έαυτόν καί τήν από τό ίερόν πρόσωπον τής Υ.Μ. έκπορευομένην δικαιοσύνην, είμή τό νά διεγερθῆ κατά τών όργάνων τής άδικίας, καί δεσμίους νά τούς παραδώση είς τήν δικαίαν όργήν τής Υ.Μ. 'Ο λαός τής έπαρχίας ταύτης δέν έφαντάσθη κών νά άποστατήση κατά τών νομίμων δικαιωμάτων τής Υ.Μ. αλλά δέν δύναται τοῦ λοιποῦ νά άναγνωρίση άρχήν, ανίσως δέν διορίζεται άμέσως από τήν Υ.Μ. Είλναι καιρός Μεγαλειότατε, νά άπαλλαχθῆς καί νά άπαλλάξης τούς πιστούς σου ύπηκόους από τούς κινδύνους τής έπιτροπείας. Είλναι καιρός νά γνωρίσης άμέσως ό ίδιος τάς άνάγκας τοῦ λαοῦ σου, καί περιστοιχούμενος από άνθρώπους πιστούς καί αξίους νά διοργανήσης τοῦ Βασιλείου τά συμφέροντα συμβουλευόμενος τούς άντιπροσώπους τοῦ πιστοῦ Σου λαοῦ, όστις στηρίζει τάς έλπίδας του είς τήν στερέωσιν τοῦ θρόνου, καί μακροημέρουσιν τής Υ.Μ.

Έν Κυπαρισσία τήν 31 'Ιουλίου 1834

Οί Εύπειθεῖς 'Υπήκοοι'

" Γεώργιος Γκότζος	" Δημητράκης Μπουντούρης
" 'Ρήγας Κότζας	" 'Αντώνης Συράκος
" Γιάννης Δ.Κούτζαλη	" Καλόγερος Παπαθεοδώρου
" 'Αναγνώστης Νιρεκολιδόπουλος	" Γιαννάκης Τασιόπουλος
" Κ. Οικονομόπουλος	" Κωνσταντής Γαλανόπουλος

" Τάση Μητρου	" Τάσης Μητρος
" Ιωάννης Νασόπουλος	" Εύθύμιος Μηχόπουλος
" Δημήτρης Πανότης	" Θεόδωρος Σελέτας
" Χαράλαμπος Άλεβιζόπουλος	" Κωνσταντής Μέλης
" Λιμπέρης Γιαννιτρούτζας	" Δημήτρης Παβληνός
" Ιωάννης Μοϋτζος	" Δημήτριος Μέλιος
" Θανάσης Μπουντούρης	" Άν. Μανοϋσος
" Τζανέτος Ποπουλής	" Δημ. Άρβανιτόπουλος
" Άλέξης Νιέτης	" Δημήτριος Χριστόπουλος
" Καλατζής	" Κωνσταντής Λάλης
" Αναγνώστης Καλατζάκης	" Παναγιώτης Μπουκολιάς
" Ανδρέας Κανέλος	" Κωνσταντής Κοτζύρης
" Αναγνώστης Άλεξόπουλος	" Θώτης Ζατουτζής
" Παναγιώτης Δημόπουλος	" Παναγιώτης Άλεξόπουλος
" Στέργιος Γεωργακόπουλος	" Σταματέλος Καμιπιάνης
" Ιωάννης Μπάλας	" Παναγιώτης Βλάχος
" Αναγνώστης Άλεξόπουλος	" Αναγνώστης Σπέντζας
" Γιάννης Γυφτόπουλος	" Ιωάννης Σαμπάλης
" Γεωργάκης Ναστόπουλος	" Διονύσιος Άλεξόπουλος
" Γιαννάκης Κοσμᾶς	" Αντώνιος Άγαπίου
" Στάσιος Άντωνόπουλος	" Ιωάννης Οίκονομόπουλος
" Δημήτριος Ζέζες	" Ιωάννης Άγαδινός
" Κωνσταντής Πολυχρονόπουλος	" Παναγιώτης Λαραπήοας
" Παναγιωτάκης Γυφτάκος	" Ανδρέας Α. Σκοοντάκης
" Ιωάννης Τομαράς	" Διονύσιος Τζώοτζης
" Μητρος Άναστασόπουλος	" Αντώνης Μαυροσηδής

" Γεώργιος Μπόρσας	" Γεώργιος Σκλαβοῦνος
" Α. Ζαδές	" Νικόλαος Κακαβῆς
" Γεώργιος Λιμπερόπουλος	
" Δημήτριος Μανολόπουλος	
" Ἰωάννης Γιολιᾶς	
" Ἠλίας Γαλανόπουλος	
" Δημήτρης Κοσόπουλος	

Ἴσον ἀπαράλακτον τῷ πρωτοτύπῳ
 τῆ 21 Αὐγούστου 1834. Ἐν Κυπαιοσίῃ
 Ὁ Γραμ. τοῦ Νομάρχου Μεσσηνίας
 (Τ.Σ.) Γεράσιμος Παπαδημητρακόπουλος

2. Ἀναφορά τῶν στασιαστῶν πρὸς τὸν Ὅθωνα.
 (Γ.Α.Κ., Γραμμ. Ἐσωτ., Φ. 163β, ἀρ. 16717)

Μεγαλειώτατε.

Ὁ λαὸς τῆς Ἐπαρχίας Τριφυλίας ἀγανακτούμενος ἀπὸ τὰς καταχρήσεις τῶν Διοικητικῶν καὶ Δικαστικῶν ἀρχῶν, μὴ δυνάμενος πλέον νὰ ὑποφέρῃ τὰ ὑπερβολικὰ βᾶση καὶ τὸν παράνομον τρόπον τῆς εἰσπράξεως τοῦ περὶ ἀποδεκατώσεως φόρου παραδειγματιζόμενος ἀπὸ τὴν παράνομον καὶ αὐθαίρετον σύληψιν καὶ φυλάκισιν τῶν συμπατριωτῶν ἡμῶν καὶ φοβούμενοι καθ' ἕκαστος περὶ τῆς ἀσφαλείας τῆς προσωπικῆς του ἐλευθερίας. Μὲ ἀγανάκτησιν δὲ μαθόντες τὸν ἐπειρασμὸν καὶ τὴν παράνομην ἐπέμβασιν τῆς ἐξουσίας εἰς το ἐν Ναυπλίῳ Δικαστήριον ὑπὸ

τοῦ ὁποῦ ἀνθρώποι προσφυλεσίνιοι εἰς τὴν πατοῖδα διὰ ὑπο-
 θετικά καὶ ἀνύπαρκτα ἐγκλήματα κατεδικάσθησαν εἰς τὴν ἔσχά-
 την τιμωρίαν, ἀπερασίσαμεν νά ἀνακτῆσωμεν τὰ πολιτικά μας
 δίκαια διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ μόνου καὶ τελευταίου μέσου πρὸς
 δικαίωσιν τοῦ καταπιεζομένου λαοῦ. Ἐπὶ τούτου λαβόντες τὰ
 ὄπλα εἰς τὰς χεῖρας συνελάβαμεν τὰς Διοικητικὰς καὶ Δικαστι-
 κὰς ἀρχὰς τὰς ἐν τῇ πόλει τῆς Κυπριασσίας συνεννοημένοι κατὰ
 τοῦτο καὶ μέ τὰς πλησιεστέρους Ἐπαρχίας ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νά
 ζητήσωμεν ἐπιμόνως τὴν ἀνδρόθωσιν τῶν δικαίων ἡμῶν.

Κατὰ συνέπειαν συνελθόντες σήμερον εἰς τὴν πόλιν ταύτην
 ὁμοιογνώμως ἀπερασίσαμεν νά ἐκλέξωμεν καὶ διοοίσωμεν ἀπὸ
 μέρους ἡμῶν μίαν πατριωτικὴν Ἐπιτροπὴν συγκειμένην ἀπὸ πα-
 τριώτες τῶν διαφόρων θεμάτων τῆς ἐπαρχίας τοὺς Κ.Κ. Μῆτρον
 Ἀναστόπουλον, Διονύσιος Κατζαρόν, Δ. Χρηστόπουλον, Ἀνδρέαν Δ.
 Σκορδάκη, Ἀντώνιον Ἀγαπιδόν, Παπὰ Κύριον Νικολάκης, Γιαννάκη
 Κοσμᾶ, Γιαννάκη Δ. Κοίτζαλην, Καλόγερον Παπᾶ Θεόδωρον, καὶ
 Κωνσταντίνον Οἰκονομόπουλον. Ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη θέλει ἀντιπρο-
 σωπεύσει τὸν λαόν τῆς Ἐπαρχίας Τοιρωλίας εἰς τὴν περίστα-
 σιν ταύτην καὶ ὡς πληροεξούσιοι αὐτῶν διορίζονται νά ἀναρέ-
 ρωσιν ὅπου κρύνουσιν ἀμοδιώτερον τὰ παράπονα καὶ τὰς οἰκε-
 σίας τοῦ λαοῦ τούτου πρὸς ἀνδρόθωσιν τῶν καταπατηθέντων αὐ-
 τοῦ δικαίων. Εἰς τοῦτο χρεωστοῦν οἱ διαληρθέντες πληροεξού-
 σιοι νά ἔχουν πάντοτε ὑπ' ὄψιν τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἀφροσίω-
 σιν τοῦ λαοῦ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Σεβαστοῦ καὶ πολυθοθήτου
 αὐτῶν Βασιλέως Ὁθωνος καὶ τὴν ἀρεσιν καὶ προθυμίαν αὐτῶν
 εἰς τὸ νά εἰδῶσιν ὀριστικῶς καὶ μονήμως καταβεβλημένα τὰ

θεμέλια τῆς συνταγματικῆς Μοναρχίας.

Ἐνταυτῷ παραχωρεῖται πρὸς τὴν συστηθεῖσαν Ἐπιτροπὴν ἡ ἀποχωρῶσα ἐξουσία, καὶ ἄδεια ἵνα λάβῃ προσωρινῶς ὅσα μέσα κρίνει ἀναγκαῖα διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὰ δημόσια συμφέροντα καὶ νὰ διατηρήσῃ τὴν κοινὴν ἀσφάλειαν καὶ εὐταξίαν.

Ἐσυντάχθη καὶ ὑπογράφη ἐν δημοσίῳ Συνελεύσει

Ἐν Κυπρισσίῳ τὴν 31 Ἰουλίου 1834

" Γιάννης Δ. Κρίτζαλης

" Ἀντώνιος Συράκος δι' ἐμοῦ Λυμπέριου
Γοηγοριάδη

" Παναγιώτης Μπάλας

" Γιωργάκης Παναγιωτόπουλος δι' ἐμοῦ
Καλατζῆ

" Δημήτριος Πανότης

" Δημητράκης Μπουτούρης

" Καλόγερος Παπᾶ Θεόδωρος

" Ἀναγνώστης Ντροῆς Κολιόπουλος

Ἴσον τῷ πρωτοτύπῳ

τὴν 21 Αὐγούστου 1834, ἐν Κυπρισσίῳ

ὁ Γραμμ. τῆς Νομαρχίας Μεσσηνίας

(Τ.Σ.) Γεράσιμος Παπαδημητρακόπουλος

3. Προκήρυξη τοῦ Ν.Κολιόπουλου πρὸς τοὺς
κατοίκους τῆς Ἀρκαδίας καὶ τῆς Καρύταινας
(Γ.Α.Κ., Γραμμ. Ἐσωτ., Φ.163β)

P r o c l a m a t i o n

A tous les frères chrétiens et Primats de Phanari,
de l'Arcadie et des montagnes de Carytène.

Le but de notre révolution était de nous délivrer des
droits illégaux que les turcs levaient sur nous. Nous avons
donc saisi les armes pour voir notre patrie libre et notre
religion triomphante. Malheureusement rien de tout cela
nous ne voyons aujourd'hui; au contraire les traîtres sont
honorés, et les habitudes turques sont toujours en vigueur.
C'est pourquoi le soussigné ayant été appelé par les habi-
tans du Peloponnèse à diriger nos forces militaires partout
où il en sera besoin, je marche en invitant tous mes confrères
chrétiens à marcher avec moi selon le précepte de l'Évangile:
" Tous les fidèles..." pour aller à Tripolitza y attendre
qu'on nous donne nos droits, et demander explication du Pro-
tocolé signé par les Puissances Alliées envoyé avant l'arrivée
du Roi et qui porte que le Roi de Grèce gouvernera ce Pays
avec une charte constitutionnelle; ce que nous n'avons pas vu
jusqu'à présent nous voyons au contraire des pires dans les
emplois, et des individus qui n'ont pris aucune part pendant

la guerre de l'indépendance.

Qui est le Procureur du Roi, celui qui pendant que nous nous battons contre les Turcs était livré à tout sortes de débauches. Le ministre des Finances est un homme sans un pouce de terrain en Grèce. Celui de la justice et de l'instruction publique n'a pas aussi des biens-fonds dans le pays, et il faisait jadis le métier d'entremetteur, nous autres sommes nous considérés comme des bruts. C'est en vain que nous avons tant souffert et que nous avons versé tout de sang.

Des hommes qui ne sont jamais battus, et qui n'ont fait aucun sacrifice, possèdent maintenant les palais. D'autres ont semé, et d'autres sont venus cueillir le fruit de nos sueurs. Le citoyen est accablé des impôts considérables. Les cultivateurs est ruiné à cause des charges énormes qu'il supporte. Notre religion a été foulée aux pieds; l'établissement des orpheliens a été dissous. En un mot chaque jour on nous dépouille.

Nous ajoutons que si nos ministres nous recommandent au Roi comme des insurgés et des rebelles, et si le Roi cède aux intimations de ses ministres, et qu'ils voudraient d'après leur coutume employer la force nous répondons à la force, par la force en protestant contre eux devant les lois et les Puissances Alliées.

Le 30 Juillet 1834
11 Aout

Le directeur
N: Coliopoulos
/signé/

A Némounta

4. Ἐπιστολή τοῦ Μητροπέτροβα πρὸς τοὺς
Δημογέροντες τῆς Στεμνίτσας
(Γ.Α.Κ., Γραμμ. Ἐσωτ., Φ. 163β)

Lettre de Mitropetrova
aux Demogerontes de Stemni

Le 31 Juillet 1834

12 Aout

Je vous invite à m'écrire ce qui eut lieu à Nauplie et à Roumeli, parce qu'ici l'insurrection réussit et nous nous sommes emparés des autorités et des adhérens de la Royauté. Rassemblez-vous et emparez-vous de Tripolitza. La Messénie, grâce à Dieu est à pleine révolte. Encore une fois prenez les défilés et les postes militaires de Tripolitza et envoyez moi, comme je viens de vous écrire surtout des nouvelles.

Mitropetrova

5. Ἐπιστολή τῶν Σπ. Πέτροβα, Ἀπ. Σεργόπουλου καί
Κ. Ζάγουρα πρὸς τὸν Κόλια Πλαπούτα

(Γ.Α.Κ., Γραμμ. Ἐσωτ., Φ.163)

ἀρχηγέ κατεπάν Κόλια

Ἡμεῖς αὖριον σὺν θεῷ ἀγίῳ εἵμεθα εἰς Στεμνίτσα, καί
ἡ γενναιότητα σας ν' ἀπεράσετε εἰς Ζάτουνα, αὖριον να ἦσθε
ἀρεύκτως, καί ἡμεῖς θέλουμε ἀπεράσει καί μέρος εἰς το Ζι-
γοβίτσι, καί ἐκεῖθε ἀνταμωνόμεθα· δέν ἀμφιβάλλω, ὅτι θέλετε
φυλάττει καί διὰ τὸν γραμματικὸν ἐν ἄλογον, ἂν τοῦτο δέν
ἐγίεινε. Παρακαλῶ νά λάβετε ἕνα τοιοῦτον μέτρον, καί μέ-
νομεν.

τὴν 4 αὐγούστου 1834, ἐν Καουπαίνῃ

οἱ ἀδελροί

Σπυροῖδων Πέτροβας

ὁ γραμματικὸς σου

Ἀσημάκης Σεργόπουλος

Κωνσταντίνος Ζάγουρας

ἠθέλησα να κοατήσω τὸ ἄλογον τοῦ Λαυδαίου, καί δέν τό ἄφησεν
ἀλλά νά τό βαστίξης, καί αὖριον ἀνταμόνομεν

ὁ ἴδιος Ἀσημάκης

μὴν γράφεις διόλου γράμμα τοῦ καπετάν Ἀποστόλη, οὔτε ἄλλου
τοιούτου ἕως ὅτου ἀνταμώσομεν, καί σέ λέγω αὖριον εἶμαι εἰς
Στεμνίτσαν, καί ἐκεῖθεν διὰ Ζάτουναν διὰ νά σᾶς ἀνταμώσομεν.

ἂν δὲν ἐρχοῦμην ἐδόθηε ἤθελε γενῆ ἀλλέως, πλὴν ἐστάθη τυχηρόν,
διότι ὁ θεὸς μᾶς ἀγαπᾷει.

Ἴσον τῷ πρωτοτύπῳ τὴν 25 αὐγούστου 1834

ἐν Ἀνδριτσαίνῃ

ὁ Ἐπαρχος Ὀλυμπίας

(Τ.Σ.)

Λυκοῦργος Ι.Κρεστενίτης

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

ΚΡΑΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

1. Ἀναφορά τοῦ Νομάρχου Μεσσηνίας πρὸς τὴν
Γραμματεῖαν τῶν Ἑσωτερικῶν
(Γ.Α.Κ., Γραμμ. Ἑσωτ., Φ.163β)

Ἀριθμὸς 2709

τὴν 22 Αὐγούστου 1834, Ἐν Κυπαρισσίᾳ

Ἀναφορά τοῦ Νομάρχου Μεσσηνίας ἀφοῶσα
τὴν φύσιν τῆς ἀποστασίας καὶ τὴν ἐσωτε-
ρικὴν κατάστασιν τοῦ Νομοῦ

Πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν Ἑσωτερικῶν Βασιλικῆν
Γραμματεῖαν τῆς Ἐπικρατείας.

Ἐπεσχέθημεν νὰ πέμψωμεν πρὸς τὴν Γραμματεῖαν ταύτην
καὶ λεπτομερῶς ἐκθεσιν περὶ τῶν περιστάσεων τῆς ἀποστα-
σίας τῆς 30 Ἰουλίου, δὲν ἐκπληρώσαμε μέχρι τοῦδε τὸ χρέ-
ος, μὴν ἔχοντες εἰσέτι ὑπ' ὄψιν τὰς ἀναφορὰς ὄλων τῶν κα-

τά τόν Νόμον 'Επάρχων. 'Αλλ' ἐπειδή ὁ πληρεξούσιος αὐλικός 'Επίτροπος μᾶς ἠνάγκασε νά δώσωμεν εἰς αὐτόν μίαν τοιαύτην ἔκθεσιν ὀλίγως ἀναβολήν, ἐκάμαμεν εἰς τήν στιγμὴν ὅτι ἦτον δυνατόν, καί σήμερον σᾶς διευθύνομεν τήν ὑπ' ἀριθμ: 2687 ἔκθεσιν μας.

'Ενόμισα δέ ἐκ τῶν ἱερωτέρων χρεῶν μου νά δώσω ταυτοχρόνως καί εἰς τήν Γραμματεῖαν ὅ,τι μέχρι τώρα ἡδυνήθην νά γνωρίσω καί νά ἀνακαλύψω περί τῆς φύσεως, τῆς περιστάσεως τῶν πρωταιτίων καί αὐτουργῶν τῆς ἀποστασίας, καί εἰς τοιαύτην περίστασιν, δέν εἶχα τίποτε ἄλλο καταλληλότερον νά πράξω, εἰμὴ νά πέμψω καί εἰς τήν Γραμματεῖαν ἀντίγραφα, πρὸς τόν Πληρεξούσιον Αὐλικόν 'Επίτροπον ἀναφοράς μου καί τῶν διακινουμένων ἄλλων ἐγγράφων.

'Εάν ἡ μνησθεῖσα ἔκθεσις δέν εἶναι πλήρης καθ' ὅλα τῆς τὰ μέρη, δύναμαι ὁμως νά ὑποστηρίξω ὅτι ὡς πρὸς τήν φύσιν τοῦ τολμήματος δέν ὑπάρχει ἀνάγκη ἄλλων δεδομένων.

Εἶμαι αὐτόπτης καί αὐτήκοος τῶν πράξεων, τῶν ὁμολογιῶν καί πολλῶν ἄλλων περιστάσεων τῆς ἀποστασίας, καί ταῦτα καθ' ἣν στιγμὴν ἄνθρωποι χωρὶς καμμίαν συστολήν ἐξηγοῦν τὰς ἐπιθυμίας των καί τοὺς σκοποὺς των, καί εἰσέτι ὅτι καμμία τροποποίησις δέν θέλει δυνηθεῖ νά συγκαλύψῃ τήν τοιαύτην ἀλήθειαν.

Χρεωστῶ μάλιστα ὡς ὑπάλληλος καὶ ὑπήκοος πιστῶς ἀφωσιωμένος εἰς τόν θρόνον νά συστήσω ὅτι ἡ συνομοσία καί ἀποστασία τῆς 30 'Ιουλίου ἔχει τὰς πηγὰς τῆς εἰς τό Ναύπλιον

καί ἴσως μακρύτερα. Ὅτι ἡ Β.Κυβέρνησις δέν πρέπει νά ἀμφιβάλλῃ οὔτε στιγμήν, ὅτι τό τόλμημα εἶναι προμελετημένον καί ἔργον τρομεροῦ σχεδίου καί ὄχι ἀποτέλεσμα παραπόνων.

Δέν ἐξεύρω τί ἐπραξαν εἰς τοὺς ἄλλους Νομούς καθ' ὅσον ὁμως ἀφορᾷ τήν Μεσσηνίαν ἤμπορεῖ νά ἔχη πλήρη πεποίθησιν ἡ Κυβέρνησις ὅτι οὐδεὶς τῶν κατοίκων καί μάλιστα τῶν ἀποστατῶν ἤμπορεῖ νά ἔχει βάσιμον παράπονον κατά τῶν ἀρχῶν. Ἐσεβάσθησαν καθ' ὅλας τὰς περιστάσεις τὰ πρόσωπα, ἡ τιμή καί ἡ ἰδιοκτησίᾳ των, καί ἐάν και αὐτός ὁ περὶ ἀποθεκατώσεως νόμος ἔφερνε ἐν ἑαυτῷ τινάς παροξυγήσεις, μολοντοῦτο ελήφθη πᾶσα φροντίς ὥστε νά μή λάβωσιν οἱ κάτοικοι ἐκ τούτου καμμίαν ζημίαν. Περὶ τοῦ νόμου τούτου ἐγκαίρως ἐκάμαμεν τὰς παρατηρήσεις μας.

Τό πεοίεργον εἶναι ὅτι οἱ ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι κατ' ἐξαίρεσιν εἶχον εὐχαρίστησιν ἀπό τήν διοίκησιν μας εἶναι οἱ αὐτουργοί καί συναίτιοι τῆς ἐπαναστάσεως. Τήν εὐχαρίστησιν ταύτην ἐξηγοῦν σήμερον καίτοι ἐν φυλακῇ ἐξήγησαν πανδήμως καί εἰς τὰς στιγμὰς ἀκόμη τῆς ἐπαναστάσεως, καί ἴσως εἰς αὐτό καί μόνον ὀφείλομεν τήν ἐπιβίωσιν τῶν συλληφθέντων ὑπαλλήλων. Παῖα ἄλλα λοιπόν αἷτια τοὺς ἠνάγκασαν νά ἀποστατήσουν ἐναντίον τοῦ νομίμου βασιλέως των, εἰμή σκοτεινῶν συμβουλιῶν καί σκευωριῶν συνομωσία. Κατά τήν γνώμην μου δέν θεωρῶ τόσον οὐσιῶδες τήν ποινὴν τῶν ὀργάνων τῆς ἀποστασίας, ὅσον τήν ἀνακάλυψιν καί στηλίτευσιν τῶν πηγῶν, καί εἰς τοῦτο κυρίως τό ἀντικείμενον ἐνασχολοῦμαι.

Ἐάν δέν ἀναδοᾷμη σήμερον ἡ Κυβέρνησις εἰς τὰς ποῶτας

αίτίας τοῦ κακοῦ διὰ νά ἐπιβάλλῃ ἐμφρόνως καί ἐγκαίρως τήν θεραπείαν του, δέν εἶναι δύσκολον νά παρουσιασθῶσι καί ἄλλοῦ εἰς τήν σκηνήν Κριτζάλιδες και Ζερμπίνιδες.

Ὁ κορυφαῖος τοῦ ἀποστατικοῦ κινήματος Ἰωάννης Κριτζάλης ἐξετασθεῖς παρ' ἐμοῦ δέν ἠθέλησε νά ὁμολογήσῃ τίποτε περί τῶν πρωταιτίων. παρουσιάζεται ὡς μόνος πρωταίτιος ἐνῶ τά πράγματα δέν τόν συνιστῶσι τοιοῦτον. Ὁ ἀδελφός του ὁμολόγησε ὅτι ἔλαβε μυστικές συνεντεύξεις μέ τόν Κόλιαν εἰς χωρίον Σ..... ἡ ἐκεῖ πέριξ. αὐτός δὲν ἀρνεῖται. ἴσως ἀκολούθως θελήσει νά ὁμολογήσῃ τήν ἀλήθειαν, καί εἰς τοῦτο γίνεται ὀλη ἡ φροντίς.

Ἐσταμάτησα τόν δρόμον τοῦ ἀφοπλισμοῦ κατά διαταγήν προροικιῆν τοῦ πληρεξουσίου αὐλικοῦ ἐπιτρόπου. παρατηρῶ μόνον ὅτι ὁ ἀφοπλισμός ἠθελε κατορθωθῆ σήμερον εὐκολώτερον.

Ὁ ἀρχηγός τῶν Β. ὀπλων ἀναχωρήσας χθές διὰ Μεγαλόπολιν ἤρσηεν δύο λόχους ἀπό ἑκατόν πενήκοντα περίπου στρατιῶτας τακτικούς. ὑπεσχέθη νά στείλῃ καί μερικούς χωροφύλακας. Ἀλλά ἡ γνώμη μου ἦτον νά μένη διαρκῶς εἰς τήν Μητρόπολιν, ἐνὸς μάλιστα διαρκεῖ καί ἡ στρατιωτική δίκη, δύναμις πεντακοσίων ἢ ἑξακοσίων στρατιωτῶν διὰ τὰς ἐπαρχίας Καλαμῶν και Μεσσηνίας νά ὑπάρχῃ ἀεικίνητον σῶμα ἀπό ἑκατόν πενήκοντα ἕως νά ἀφοπλισθοῦν αἱ αἰτίες τῆς κακότητος, καί διὰ τήν Ὀλυμπίαν πενήκοντα μόνον. Οὗτοι δέν πρέπει νά εἶναι ἐκ τῶν ἰδίων κατοίκων, διότι κἀμνουν μωρὰς καταχρήσεις, καί ἔπειτα εἶναι ἐπόμενον νά χαρίζωνται ὁ εἰς πρὸς τόν ἄλλον. Ὡστε ἢ χωροφύλακες ἢ τακτικοί ἢ ρουμελιῶτες

πρέπει νά εἶναι.

Ἄκομη δέν ἀρχισεν ἡ στρατιωτική δίκη· σήμερον ἐτοιμάσθη τό κατάστημα τῶν συνεδριάσεων, καί ἴσως σήμερον ἡ αὐριον κάμει ἐναρξιν.

Διά τούς ὑπό κράτησιν ὑποδίκους δέν ἔχωμεν τήν ἀναγκαίαν φυλακήν, προχθές μάλιστα ὀλίγον ἔλειψε νά μᾶς διαφύγουν ὅλοι διά τῆς τοιχορῶξεως. Ὁ Μοίραρχος προβάλλει καί εἶμαι μέ τήν γνώμην του, νά διασκευασθῇ ἐν μέρος του φουρτίου, ὅπου ἤμποροῦν νά ἐξασφαλισθοῦν οἱ κρατούμενοι. ἄπαιτοῦνται δέ διά τό παρόν πεντήκοντα πεοῖπου δραχμές κατά τόν ἐμπερικλειόμενον ὑπολογισμόν. διώρισα νά γένη ἡ δαπάνη, καί ἐξαιτοῦμαι τήν συγκατάθεσιν τῆς Β. Γραμματείας καί τόν πόρον. ἡ προσεπιχορήγησίς μας ἐξηντλήθη πλέον.

Ὁ Αὐλικός Ἐπίτροπος μᾶς ἐπροσχάλεσε νά διευθύνωμεν ἐγκυκλίους του εἰς τούς Δημογέροντας καί κατοίκους διά νά πέμψωσι τά χωρία ἐνώπιον του ἀνά ἕνα ἡ δύο ἀποσταλμένους των.

Τό ἐνεργήσαμεν ἀπό χθές.

Εὐπειθέστατος

Ὁ Νομάρχης Μεσσηνίας

(Τ.Σ.)

Ὁ Γραμματεὺς

Γεράσιμος Παπαδημητριάδης

Υ.Γ. α) Εἶχα ἤδη τελειωμένην τήν παροῦσαν ἀναφοράν μου, ὅταν ἔλαβον συνέντευξιν μετὰ του Πληρεξούσιου αὐλικοῦ Ἐπιτρόπου, καί ἐνεκοί-

θη νά εξακολουθήση ὁ ἀφο-
πλισμός γι' ὄλας ἐν γένει
τάς ἐνόχους κοινότητας.

β) Ταύτην τήν στιγμὴν δίδουν
τὸν ὄρκον τῶν τὰ μέλη τοῦ
Δικαστηρίου καὶ κάμουν ἔ-
ναρξιν τῶν ἐργασιῶν τῶν.

2. Ἐναφορὰ τοῦ Ἐκτακτοῦ Ἐπιτρόπου Μεσσηνίας
πρὸς τὸν πληρεξούσιον Αὐλικὸ Ἐπίτροπον.

(Γ.Α.Κ., Γραμμ. Ἐσωτ., Φ.163)

ἀριθμὸς: 34

ἐν Κυπαρισσίᾳ

τὴν 25 Ἀυγούστου

1834

Πρὸς τὸν πληρεξούσιον αὐλικὸν ἐπίτροπον
τοῦ Βασιλεῖου τῆς Ἑλλάδος

Σᾶς ἐπισυνάπτεται ἔκθεσις τῶν μέχοι
τῆς παρούσης ἡμέρας πρακτικῶν μου, καὶ περὶ
τῆς εἰς τὸ μέλλον ἡσυχίας, σκέψεων τινῶν καὶ
παρατηρήσεών μου.

Εὐπειθέστατος ὁ

κατὰ τὴν Μεσσηνίαν Ἐκτακτὸς Ἐπίτροπος

Νικόλαος Πονηρόπουλος

Πρὸς τὸν Πληρεξούσιον Αὐλικὸν Ἐπίτροπον τοῦ
Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος

Δι' ὑψηλοῦ Βασιλικοῦ Διατάγματος διωρίσθην ἕκτακτος ἐπι-
τροπος τῆς Μεσσηνίας, τὴν ἕκτην ἱσταμένην διαταχθεὶς ἐκτάκτως
νὰ ἐκτελῶ καὶ τὰ Νομαρχιακὰ χρέη ἐν ὄσῳ διαμένει αἰχμάλωτος ὁ
Νομάρχης Μεσσηνίας, τὴν ἑβδόμην ἀποβιβασθεὶς εἰς Ἄργος, ἀφη-
ρῶν τὰς ἀπὸ τῆν συγερὰν ἀνταρσίαν προεχομένης δυσκολίας, ἐρθὰ-
σα τὴν δεκάτην εἰς Καλαμάταν, ἀοξώμενος δὲ τὴν ἐργασίαν μου
ἐκοινοποίησα εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Μεσσηνίας διὰ τῶν ἀρμοδί-
ων Βασιλικῶν ἀρχῶν τὴν προκύρηξιν μου διὰ τῆς ὁποίας ἐξήγησα
τοὺς πρὸς τοὺς λαοὺς τῆς Μεσσηνίας πατρικοὺς σκοποὺς τοῦ Σ:
ἡμῶν ἀνακτος προσκαλῶν αὐτοὺς νὰ συντρέξουν εἰς τὴν στερέωσιν
τῆς ἡσυχίας καὶ εὐταξίας, προσεκάλεσα ἐν τούτοις τὰς κατὰ τὸν
Νόμον τοῦτον ἐπιτοπίας ἀρχὰς καὶ τοὺς εὐπειθεστωτέρους πολίτας
περὶ τῆς πρὸς τὸν θρόνον πίστεως καὶ ἀρροσιώσεως, τῶν ὁποίων
ἤμην πεπεισμένος νὰ ἐξοπλίσωσιν μὲ δραστηριότητος ἕκαστος
προσδιορισμένον ἄοιθμόν στρατιωτῶν τοὺς ὁποίους νὰ παραλάβω καὶ
νὰ μεταβῶ εἰς Κοντοβούνια τῶν ὁποίων τοὺς κατοίκους ἤμην βέ-
βαιος ὅτι ἤθελον στρατολογήσει ἀμέσως καὶ ἐκεῖθεν ἔχων δύναμιν
ἰκανὴν ν' ἀπεράσω εἰς τὰ χωρία Σουλιμᾶ καὶ Ψάοι, τῶν ὁποίων οἱ
κάτοικοι ἐρανερώθησαν πρῶτοι καὶ συλλαβόντες τὸν Νομάρχη τὸν
ἐκρατοῦσαν ὑπὸ φύλαξιν εἰς τὰ διαληρθέντα χωρία.

Ἐν ᾧ μὲ τὴν ἀπαιτουμένην ταχύτητα ἐνεργοῦσα τὸ σχέδιον
τοῦτο τὸ ὁποῖον ἐγκαίρως ἐγνωστοποίησα εἰς τὸν Στρατηγὸν Κ:
Σμάλτζ πρὸς ὁδηγίαν του, βεβαιωθεὶς εὐχαρίστως ὅτι οἱ ἀντῆρται

κιτυπηθέντες ἀπὸ τὰ Β:Στρατεύματα, κατὰ τὴν Ἀρκαδίαν, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν καὶ διελύθησαν, ὁ δὲ Νομάρχης διὰ τῶν κατὰ τῶν ἀποστα- τῶν νίκην τῶν Β/Στρατευμάτων ἐλυτρώθη καὶ ἦλθεν εἰς τὸν Στρα- τηγὸν Σμάλτζ στρατοπεδευμένον εἰς το χωρίον Σκάλαν, μετέβην εἰς τοῦτο καὶ ὁ ὑποφαινόμενος καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὰ ἀναφερθέντα χωρία Ψάρι καὶ Σουλιμᾶ μετὰ τοῦ στρατηγοῦ καὶ Νομάρχου.

Οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων τούτων ἐμφανιζόμενοι ἐνώπιον μας ἀνήγγηλαν τὴν διὰ τὸ ἀνούσιον κίνημα μεταμέλειάν των κα- ταρώμενοι ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐφρυναπάτησαν καὶ ᾤθησαν αὐτούς εἰς τοῦτο. Συσκεφθέντες ὠρίμως μετὰ τοῦ Νομάρχου καὶ Στρατη- γοῦ περὶ ἀσφαλείας μέτρων ἀφοπλίσαμεν κοινῇ γνώμῃ τὰ χωρία Ψάρι καὶ Γαράντζα καὶ τοὺς ἐκ τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου Σουλι- μᾶ συμμεθέξαντες εἰς τὴν ἀνταρσίαν συλλαβάντες καὶ τοὺς κατὰ τὰ χωρία ταῦτα πρωταιτίους καὶ συναιτίους τῆς ἀνταρσίας καὶ ἀφοῦ ἐξηγήσαμεν ἐκ συμφώνου πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν χωρίων τούτων τὰ αὐστηρὰ μέτρα τὰ ὁποῖα ἡ Σ:Κυβέρνησις θέλει λάβει κατ'αὐτῶν, Ἐάν δὲ συλλάβωσι τὸν Γρίτζαλην, καὶ ἰδιαιτέρως ἐπεισα διὰ λόγων ἕνα τῶν ἀξιωτέρων κατοίκων τοῦ χωρίου Ψάρι Δήμου Κατζηκάρην εἰς τὸ νὰ συλλάβῃ τὸν ἀναφερθέντα Γρίτζαλην ὁ ὁποῖος καὶ συνελήφθη ὕστερον ἀπὸ ὀλίγας ἡμέρας διὰ τούτου, ἦλθομεν εἰς τὴν Κυπαρισσίαν πρωτεύουσαν τοῦ νομοῦ τῆς Μεσσηνί- ας ἀφήσαντες εἰς τὰ διαληφθέντα χωρία ἱκανὴν φρουρὰν μετὰ δὲ τὴν εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἀφιξίῃν μας θεωρῶν ὄχι μόνον περιτ- τοὺς τοὺς ἐπαρχιακοὺς στρατιῶτας ἀλλὰ καὶ ἐπιζημίους εἰς ἑαυ- τοὺς ἀφήσαντες τὰ ἔργα καὶ τὰς οἰκιακὰς των ὑποθέσεις καὶ ἐ- πιβλαβεῖς ἐν ταυτῷ. εἰς τοὺς συμπολίτας των διὰ τὰ βάρη τὰ ὁποῖα ἀναποφεύκτως ἤθελον προξενηθῆ εἰς αὐτούς, τοὺς διέλυσα

διατηρήσας πενήντα μόνον στρατιώτας τούς οποίους μεταχειρίζονται αἱ εἰς τήν πόλιν ταύτην πολιτικά ἄρχαι. μετ' ἄλλων δέκα τούς οποίους ὁ Νομάρχης ὡς ἀναγκαίους ἐπρόσθεσεν καί ἀνέφερα ἀμέσως εἰς τήν ἐπί τῶν Ἑσωτερικῶν Γραμματεῖαν τήν πράξιν μου ταύτην, τήν ὁποίαν ἐνέκρινεν. Ἐφοῦ οὖν ἐξέθεσα Κύρῳ Πληρεξούσιε τὰ μέχρι τοῦδε πρακτικά μου δέν νομίζω περιττόν νά καθυποβάλλω υπ' ὄψιν σας καί ὅτι ἐγνώρισα καθ' ὅλην τήν διάρκειαν τῆς περιόδου μου περὶ τῆς στυγεραῆς ἀνταρσίας καί σκέψεις καί παρατηρήσεις τινάς πρὸς διατήρησιν τῆς κατὰ τὸ μέλλον ἡσυχίας.

Ἐκ τῶν μαρτυρίων τῶν κατοίκων τῆς Μεσσηνίας καί τὰς ἐξομολογήσεις τῶν ἰδίων ἀνταρτῶν οἱ ὅποιοι συνελήφθησαν μέχρι τοῦδε καί μένουσιν ἤδη ὑπὸ φύλαξιν διὰ νά παραδωθῶσιν εἰς τήν ἀπόφασιν τῶν Νόμων, ἀπὸ διάφορα ἔγγραφα ποῦ εὐρέθησαν εἰς τοὺτους καί ἀπ' αὐτὴν ἀκόμη τήν πρὸς τὸν Σ' ἡμῶν Βασιλέα ἀναφορὰν τῶν διαβεβαιούται, ὅτι ὁ κύριος σκοπὸς τῆς ἀνταρσίας ἦτο ἡ διάλυσις τῶν καθεστώτων καί ἡ σχηματίσις νέας τάξεως πραγμάτων καί ἡ ἀποφυλάκισις ἐκεῖνων οἱ ὅποιοι κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος ὡς ἀρχηγοὶ ἀνταρσίας ἐφυλακίσθησαν εἰς Ναύπλιον καί ὅτι ἡ ἀνταρσία αὕτη εἶναι συνέπεια τῆς περισυνῆς ὀργανισθεῖσα ἐν τῷ τοῦ Ναυπλίου. Προσεπιβεβαιούται δέ τοῦτο καί ἐκ τοῦ ὅτι οἱ ἀντάρτες δέν εἶναι ἄλλοι παρὰ ἀδελφοί, ἀνεψιοί, Γαμβροί, ἐξαδέλφοι καί λοιποὶ συγγενεῖς καπετανίσκοι καί ἄλλοι οἱ ὅποιοι ἀπεδείσαν κατὰ τὸ παρελθόν πιστοὶ ὁπαδοὶ τῶν εἰς Ναύπλιον ρυλακισμένων. Ὅθεν ἡ ἀνταρσία αὕτη δέν δύναται ποτέ νά θεωρηθῆ ὡς φρόνημα τῶν λαῶν τῆς Μεσσηνίας διότι δέν ἔχωσι κατὰ τὰς τὰς ἰδίαν ὁμολογίαν των παράπονα ἐναντίον βασιλικῆς τινός

ἀρχῆς, ἐκτός τινῶν ἐνοικιαστῶν, ἀλλ' ἡ ἀναφερθεῖσα συμμορία συνη-
 θισμένη νὰ ζῆ ὄχι μόνον ἀπό τοὺς κόπους καὶ ἰδρωτὰς τῶν πολι-
 τῶν, ἀλλὰ καὶ ν' ἀρπάξῃ τὰς ἐθνικὰς προσόδους κτλ., ἔκαμεν τὴν
 ἀνταρσίαν ταύτην διὰ τῶν ἰδίων δολερῶν καὶ ἀπατηλῶν τρόπων
 μὲ τοὺς ὁποίους ἐφ' ὧν τῶν προλαβουσῶν Κυβερνήσεων ἀπεπλάνη-
 σεν τοὺς πολίτας, ὅθεν ἡ Στρατιωτικὴ δίκη παραδίδουσα ἤδη τοὺς
 μὲν πρωταιτίους εἰς τὴν αὐστηρότητα τῶν νόμων τοὺς δὲ ἀνετίους
 καὶ ἀποπλανηθέντες εἰς τὴν ἐπιείκτιαν τῆς Α.Μ. θέλει ἐπιφρα-
 γίσει τὰ λεγόμενα μας. δὲν νομίζωμεν ὅμως ἐκτός τοῦ προκειμέ-
 νου νὰ ἐξηγήσωμεν τὴν γνώμην μας ὅτι ὅλοι οἱ συμμεθέξαντες εἰς
 τὴν ἀνταρσίαν καὶ ἄξιοι τῆς βασιλικῆς ἐπιεικείας εἶναι δίκαιον νὰ
 ἐνοχοποιηθῶσιν εἰς τὴν ἀποκλήρωσιν τῶν ἐξ αἰτίας τῆς περιστά-
 σεως ταύτης προκυψαμένων βασιλικῶν καὶ λοιπῶν ἐξόδων πρὸς παο-
 δεῖγμα καὶ σωφρονισμόν δι' ἀποράσεως τακτικοῦ Δικαστηρίου, καταλ-
 λειλώτερον δὲ καὶ ἐπιτηδειότερον ἄλλο δικαστήριον δὲν νομίζω
 παρὰ τὸ ἥδη συστηθὲν διότι μετὰ τὴν διεκπαιόωσιν τῶν κυρίων
 ἐργασιῶν του θέλει βέβαια γνωρίζει ἀκοιβέστατα τοὺς πρωταιτί-
 οὺς, συναιτίους καὶ ὄλους ἐν γένει τοὺς συμμεθέξαντας εἰς τὸ
 ἀνταρτικὸν κίνημα καὶ ἐπομένως δύναται νὰ ἀποφασίσῃ τὰ περὶ
 τούτου δικαίως, καὶ δύναται ποοσέτι νὰ ἐνεογηθῇ ταχέως ἢ ἀπό-
 ρασις ἐάν ἀποφασίσῃ τὸ δικαστήριον τὴν ἀποκλήρωσιν τῶν ἐξό-
 δων κατὰ τμῆμα ἢ κατὰ κοινότητα ἀροῦ ἐξαιρέσει τοὺς μὴ με-
 θεξαντας εἰς τὴν ἀνταρσίαν καθ' ἃς θέλει λάβει πληροφορίας
 ἀπό τοὺς ὑπαλλήλους μάλιστα ἄρχάς, ἔπειδὴ ἐάν τὸ περὶ οὗ ὁ
 λόγος μέοος τῆς ὑποθέσεως μένει εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῶν
 συνειθισμένων πολιτικῶν δικαστηρίων ἢ ἀναβολὴ τῆς πράγματο-
 ποιήσεως τοῦ διαληρθέντος βασιλικοῦ νόμου θέλει ἀφαιρέσει τὴν

ήθικὴν δυνάμιν τῆς ἐξουσίας καὶ ἐνθαρρύνει τοὺς κακοῦργους εἰς ἄλλα τρομερώτερα ἐγκλήματα, καὶ τοῦτο μᾶς τὸ ἐπιβεβαίωσεν ἡ παροῦσα περίστασις, καθὼς ἐπειδὴ οἱ αὐτοὶ κακοῦργοι οἱ ὅποιοι τρεῖς μετ' αὐτὴν ἐγύμνωσαν τὴν ἰδίαν πόλιν καὶ ἐσφρατέρισαν τὰ ἐθνικὰ δικαιώματα καὶ προσόδους, δὲν ἐτιμωρήθησαν εἰσέτι, εὖρον ἤδη πιστότερους ὁπαδοὺς καὶ τοῦτο δύναται νὰ βεβαιωθῆτε ἀπὸ τοὺς δημογέροντες τῶν κωμοπόλεων καὶ τῶν χωρίων τῆς ἐπαρχίας ταύτης καὶ μάλιστα τῶν κοντοβουνίων, εἰς τοὺς ὁποίους ἀπεκρίνονται οἱ συμπολίται των ἐν ᾧ τοὺς ἐσυμβούλευαν νὰ μὴ ἀκολουθήσουν τοὺς **κακοῦργους** καὶ ἀντάρτας, δὲν θέλομεν πλέον Σᾶς ἀκούσει διότι ἀκούσαντες σας εἰς τὸ παρελθόν ὑστερήθημεν τὰς ὠφελείας τὰς ὁποίας οἱ ἀκολουθήσαντες ἐκείνους.

ὅσα δὲ περὶ τῶν εἰς τὸ μέλλον μέτρα γνωμοδοτῶ:

- α") ὅτι ὅλα τὰ κατὰ τὴν ἐπικρατέειαν ἀντιπροσωπεύοντα τὴν Κυβέρνησιν ὄργανα εἶναι ἀνάγκη νὰ εἶναι ὁμοίφρονα καὶ ἀποδεδειγμένα πιστὰ καὶ ἀροσιωμένα εἰς τὴν Α:Μ: διότι ἡ ἀνομοιότης τῶν προσημάτων των φέρει ἐμπόδια πολλά καὶ μεγάλα εἰς τὴν κίνησιν τῆς Διοικητικῆς μηχανῆς διαιρεῖ τοὺς ὑπηκόους, ἐνθαρρύνει καὶ ὑποθάλλει τοὺς κακοῦργους.
- β") εἰς ἕκαστον Νομόν νὰ διοργανισθῆ στοατιωτικὴ δυνάμις συνισταμένη ἀπὸ 300:πιστοὺς στρατιώτας ἐκλεγομένους ἀπὸ τὸν ἴδιον Νομόν πρὸς διατήρησιν τῆς ἡσυχίας.
- γ") νὰ συστηθῶσιν ὅσον τάχιστα τὰ τακτικά Δικαστήρια καὶ αἱ περὶ ἀρπαγῆς, ληστείας καὶ κλοπῆς διαφοραὶ νὰ ἐξαίρεθῶσιν ἀπὸ τὰ δικαστήρια ταῦτα ἀλλ' εἰσηνοδύκται ἄξιλοι

καί εὐσυνείδητοι νά κρίνουν καί νά ἀποφασίζωσιν
 ὀριστικῶς καί ἀνεκλήτως μέχρι τῶν 500:δραχμῶν...
 τό δικαίωμα τοῦ συμβιβασμοῦ ὡς ἀρεστοί κριταί καί
 τοιοῦτοτρόπως θέλει ἐξαλειφθῆ ἢ εἰς τάς κεφαλάς
 τῶν χωρικῶν ἰδίᾳ τῆς ἀτιμωρησίας γενομένη πολλῶν
 κακῶν αἰτία καί ἐπομένως θέλουν καταπαύσει αἱ δι-
 αιρέσεις αἱ ὅποσαι σχηματίζονται ἀφ' ἑνός μέρους ἀπό
 τοῦς διψῶντες ἐκδίκησιν καί ἀποζημιώσιν δι' ὅσα ἔ-
 παθον καί ἐζημιώθησαν, καί ἐξ ἄλλου ἀπό τοῦς ἀδική-
 σαντας Φοβούμενοι τήν ἀπόφασιν τῆς δικαιοσύνης καί
 ἐκ τῶν μερικῶν διαιρέσεων τούτων γενόμεναι γενικώ-
 τεραι καί μεγαλύτεραι ἀταξίαι. τά μέτρα ταῦτα νομί-
 ζω πρό πάντων ἀναγκαῖον νά λάβῃ ἡ Σ:Κυβέρνησις πρός
 κατάπαυσιν τῶν διαληφθέντων διαιρέσεων διότι τοιαύτης
 φύσεως διαφοραί εἶναι πάμπολλαι καί ἐπειδή τα τακτι-
 κά δικαστήρια ἐνασχολούμενα εἰς τήν διάλυσιν τῶν...
 ὑποθέσεων θέλουν ἀργοπορήσει νά ἐπιβάλλουν τέλος
 εἰς αὐτάς, θέλουν ὑπάρχει διά πολύν καιρόν αἱ ὀλέ-
 θρεις διαιρέσεις ἐνῶ κατά τό εἰρημένον μέτρον εἶ-
 μαι πεπεισμένος ὅτι οἱ πλείότεροι πολῖτες γρήγορα
 θέλουν συμβιβασθεῖ μεταξύ των.

- δ") αἱ κωμοπόλεις καί χωρία εὐρισκόμενα εἰς τοῦς ὄρει-
 νοῦς καί καί τραχεῖς νά μετατεθῶσιν εἰς ὀμαλοῦς διότι
 ἐν ᾧ οἱ κατοικοῦντες τοιοῦτους τόπους εἶναι πάντοτε
 δυστυχεῖς, εἶναι ἐπομένως δυσάγωγοι καί τραχεῖς
 κατά τόν τόπον εἰς τόν ὅποιον κατοικοῦν ἐπειδή κα-
 τά τό Γνωμικόν "καί τῶν ρυτῶν τά σπέρματα καί τῶν

ἀνθρώπων οἱ βίαι ταῖς χώραις συνεξομοιοῦνται" ἡ γνώμη αὕτη ἔγκριθεῖσα παρὰ τῆς Σ"Κυβερνήσεως εἶναι ἀναγκαῖον καὶ εὐκόλον ἐν ταύτῃ νά πραγματοποιηθῆ ἁμέσως διὰ τὰ ἀκόλουθα τέσσερα πρωταίτια χωρία τῆς ἀνταρσίας τῆς Μεσσηνίας:

αγ) οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου Ἀσλάναγα πυρποληθέντες νά διαταχθῶσιν νά κατοικήσωσιν εἰς ἄλλον τόπον, διότι τὸ πυρποληθέν χωρίον των κεῖται εἰς ἐπίπεδον τόπον περικυκλούμενον ὁμως ἀπὸ ποταμοῦ καὶ βάλτους εἶναι ὄχυρόν καὶ συντελεστικόν εἰς κακουργίας.

β") οἱ τοῦ χωρίου Γαράντζας νά κατοικήσωσιν εἰς τὰ Καλύβια τὰ ὅποια ἔχουν διὰ τὸν χειμῶνα εἰς τὸ Μπουγάζη καὶ ἀφοῦ κάμουν ἐκεῖ τὴν σταθερὰν κατοικίαν των νά καταδαφῆσωσιν τὰς εἰς τὸ ὅποῖον ἤδη κατοικοῦν χωρίον οἰκοδομὰς των.

γ") οἱ τοῦ Ψᾶρι νά μεταναστεύσωσιν εἰς τὰ οἰκήματα τὰ ὅποια ἔχουσιν εἰς τὴν πεδιάδα διὰ τὸν χειμῶνα.

δ") εἰς ὅε τοὺς Σουλιμαῖους μὴ ἔχοντας ἔτοιμα οἰκήματα ὡς οἱ ἀναφερθέντες νά μετοικήσωσιν ἁμέσως, νά δοθῆ ἀνάλογος προθεσμία νά κτίσωσιν οἴκους εἰς τὴν πεδιάδα.

Προσθέτω προσέτι εἰς τὰς ἐκτεθείσας παρατηρήσεις μου

ὅτι ἐάν τό φρούριον τῆς πόλεως Κυπαρισσίας τό ὁποῖον χρειάζεται ὀλίγιστα ἔξοδα πρὸς ἐπισκευήν καί ἐπιδιόρθωσιν νά διορθωθῆ καί οἱ κατά τόν Νομόν τῆς Μεσσηνίας Στρατιωτικῆ δύναμις θέλει κατοικεῖ εἰς τοῦτο καί ὡς ἀποθήκη ἐθνικῶν πραγμάτων ἐμπορεῖ νά χρησιμεύσῃ καί αἱ ἐλπίδαι τῶν κακούργων θέλουν ἀφαιρεθῆ οἱ ὅποιοι ἔχουν αὐτό καταφύγιον ὡς ἂν θέλουν νά πράξουν τοὺς κακοὺς σκοποὺς των.

Φροντίζοντες προσέτι περὶ τῆς διατηρήσεως τῆς εἰς τό μέλλον ἡσυχίας ἐνεργοῦμεν ἤδη τὴν ἀφοπλισιν τῶν κατοίκων ὄλων τῶν χωρίων τὰ ὅποια συνεμέθεξαν εἰς τὴν ἀνταρσίαν διακρίναντες τοὺς μείναντας ἡσύχους εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἢ λαβόντες ὄπλα ὑπὲρ τῆς Κυβερνήσεως, τό μέτρον δέ τοῦτο νομίζομεν καί δίκαιον καί πολιτικῶς θεωρούμενον συμφέρον, δίκαιον μὲν διότι οἱ μὴ συμμεθέξαντες εἰς ἀνταρτικά κινήματα καί μάλιστα οἱ λαβόντες ὄπλα πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς Κυβερνήσεως δέν εἶναι δίκαιον νά ἀφοπλισθῶσιν. Πολιτικῶς δέ συμφέρον, ἐπειδὴ θέλει ἐμφράξει τὰ στόματα τῶν κακούργων σπερμολογούντων ἤδη διὰ τὴν Κυβέρνησιν θέλει ἀφοπλίσει ὄλους ἐν γένει τοὺς πολίτας διὰ νά τοὺς κακομεταχειρίζεται.

Ἐν Κυπαρισσίᾳ τὴν

25" Αὐγούστου 1834,,

εὐπειθέστατος ὁ κατὰ τὴν Μεσσηνίαν

ἐπίτοπος

Νικόλαος Πονηρόπουλος

3. 'Αναφορά τοῦ Ἐπαρχοῦ Μεγαλοπόλεως
πρὸς τὴ Νομαρχία Ἀρκαδίας

(Γ.Α.Κ., Γραμμ:Εσωτ., Φ.163)

'Αρ.ἀφ:63"

ἐν Ναυπλίῳ

τῆ 26:Αὐγούστου

1834

ἐπὶ τοῦ ἀριθμ:6760-6761.

Πρὸς τὴν Νομαρχίαν Ἀρκαδίας

περὶ τῶν κατὰ τὴν Μεγαλόπολιν
ἀποστατῶν.

Πρῶτοι οἵτινες ἔλαβον τὰ ὄπλα ἐκ τῶν κατοίκων τῆς Ἐπαρχίας ταύτης ἐναντίον τῶν Καθεστώτων εἶναι οἱ κάτοικοι χωριοῦ Δρεμποῦνο, ἐξαιρομένου τοῦ Ἀθανασίου Παναγιωτοπούλου, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὀπῶν ἐθεωρήσαμεν καὶ θέλομεν θεωρήσει πάντοτε τοὺς ἐκ τοῦ ἰδίου χωρίου Κωνσταντῖνον, Ἠλίαν, Ἀθανάσιον καὶ Ἀνδρέαν Ζαγούρην.

Ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ μὴν κατηγορήσωμεν ὡς προγνωρίζοντα τὸ κίνημα τοῦτο τὸν ἐκ Τουρκολέκα Α.Κουλόχειρον, ἀπὸ τὰς ἀκολούθους περιστάσεις: τὴν ἡμέραν δηλ.: τὴν 30: Ἰουλίου καθ' ἣν οἱ ὀδηγῶντες τοὺς κατοίκους Δρεμπουνίου Ζαγουραῖοι, ἦλθον καὶ κατέλαβον τὸ πλησίον τῆς πρωτευούσης χωρίον ὀνομαζόμενον Κοτσιρίδι, καὶ ἀφοῦ καὶ ἔγραψα ἀμέσως πρὸς τὸν ῥηθέντα Κουλόχειρον ὡς οἱ ἴδιοι ὁμολογοῦν (εἰς ἄλλους τινάς) ἐγὼ διέταξα ὄλους τοὺς περὶ τὴν πόλιν ταύτην κατοικοῦντας

χωρικούς νά ὀπλισθῶσι καί νά ἐξέλθωσι πρὸς καταδίωξιν τῶν ἀποστατῶν, ἔστειλα καί εἰς τὴν Ποταμιά τὸν ἐξ Ἀκόβου θεοδωρὴν Παναγιωτόπουλον νά ὀπλίσῃ τοὺς κατοίκους ἐκείνους καί νά ποροθάσῃ εἰς τὴν πρωτεύουσαν ὅσον τάχιστα, ἀλλ' εὐρεθεῖς κατὰ τύχην ἐκεῖ ὁ ὀρθεὺς Ἀναστάσιος Κουλόχειρος καί μαθῶν περὶ ἀρπλισμοῦ τῶν χωρικῶν ἔλευσιν τοῦ Παναγιωτόπουλου παρῆγγειλε τῶν χωρικῶν νά στέκωνται ἡσυχοί, καί νά μὴν κινηθοῦν καθόλου, διότι θέλει καύσει τὰς οἰκίας των, ὡς καί ἄλλοτε· τοῦτο δὲ ἀκούσαντες διὰ τοῦ ἐκ Χουντάλου Σταύρου Κολινιάτη οἱ χωρικοί, ἧ ροβηθέντες δὲν ἐκινήθησαν, καὶ ὁ Παναγιωτόπουλος μόνος του ἐπέστρεψεν εἰς ἐμέ καί μοῦ ἐδιηγήθη τὰ οἴκοθεν.

Ἐγὼ δὲ ἀμέσως διέταξα ἐντόνως διὰ περισσοτέρων στοατιωτῶν, τοὺς μὲν χωρικούς νά ἔλθωσιν ἔνοπλοι πρὸς καταδίωξιν τῶν ἀποστατῶν, οἳτινες καί ἦλθον ἀμέσως, τὸν δὲ Κουλόχειρον νά παρουσιασθῇ εἰς τὸ Ἐπαρχεῖον διὰ νά τοὺς δώσῃ λόγον τῆς διαγωγῆς του.

Ἐν δὲ τῷ μεταξύ τούτων ἐξετασθεὶς ὁ Σταῦρος Κολινιάτης περὶ τῶν ὄσων εἶπε πρὸς τοὺς χωρικούς ὁ Κουλόχειρος διὰ νά μὴ κινηθοῦν ὁμολόγησεν ὅτι αὐτὸ τοὺς ἐπαρήγγειλεν· ὁ Κουλόχειρος νά εἴπῃ, αἱ μαρτυρίαι αὗται ἐχάθησαν μετὰ τῶν λοιπῶν ἀρχείων. ἀλλὰ τὸ ἀρμόδιον δικαστήριον δύναται νά προσκαλέσῃ τὸν ἐξ Ἀκόβου θεοδωρὴν Παναγιωτόπουλον καί τοὺς ἐν Χουντάλου Πολυχρόνην καί Σταῦρον Κολινιάτην διὰ νά ἀκούσῃ τὰς ὁμολογίας των.

Ὁ δὲ Κουλόχειρος λαβὼν τὴν διαταγὴν τοῦ Ἐπαρχείου

ἀμέσως ὄπισθε τὸν ἐν Τουοκολέκα θεοδωρὴν Νικολόπουλον, τοῦ ὁποῦ ἡ ἐξομολόγησις ἐπισυνάπτεται, καὶ ἐπὶ λόγῳ ὅτι θέλει ὑπάγει πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ ποιμνίου του ἐπῆλθεν ὅπου οἱ ἀντῆρται, τοὺς ὁποῖους καὶ ἔστρεψε πρὸς τὸ μέρος τοῦτο, ἐνῷ αὐτοῖ ἐπορεύοντο πρὸς τὴν Καλαμάταν.

Περί δέ τῶν ὄσων ἔπραξε ὁδηγῶν πρὸς τὸ Λεοντάρι τοὺς ἀντάτους, ὅπου ἔρθασαν τὴν 2: Αὐγούστου τὸ ἐσπέρας, φαίνεται εἰς τὰς ἐπισυναπτομένας ἐξετάσεις τοῦ ἐκ Τσαουσίου Γιάγκου Πολυχρονόπουλου καὶ Γεωργάκη Πετρούπουλου. θέλουν ἐξετασθῆ προσέτι καὶ οἱ ἐκ Βομοβούσεως Ἀλεξανδρῆς Μενάρδης, καὶ Ἡλίας Δεγράκης, καὶ οἱ ἐν Τουοκολέκα Α. καὶ Δημητράκης Πετρούπουλοι, καὶ ὁ ἐκ Καμάσας Παναγιώτης Μπούσας.

Συνεστοάτευσαν δέ μετὰ τοῦ Κουλόχειρα αὐθοομήτως ὁ ἐκ Σουλίου Παῦλος Καθαροαναστόπουλος, οἱ ἐν Τουοκολέκα Ἀντωνόπουλος, Ἰωάννης καὶ Νικόλαος Λαγκαδινοί, Γεώργιος Κομινάκης Γεώργιος Καλογερόπουλος, Δημήτριος καὶ Πανάγος Νικολοῦ Κουλόχειρα, Λυμπέσης Κουλόχειρας καὶ Κωνσταντίνος Γεωργίου Σταματελοπούλου, Κωνσταντίνος Σουακίδουλος, καὶ Νικόλαος Σουάκος.

Τοὺς δέ ἐκ τῶν χωρίων Τσαούση, Λουτοδ, Ῥεοεῖκα καὶ Ἀλητσελεμπῆ ἐλθόντας μετὰ τῶν ἀποστατῶν χωρικοὺς, δέν δύναμαι νᾶ ἐνοχοποιήσω, καθότι ὄντα τὰ χωρία ταῦτα... καὶ ἐπομένως κατὰ τὴν ὁδὸν τοὺς ἐκίνησαν διὰ τῆς βίας, καὶ ὅλοι αὐτοῖ ἀπ' ἐνταῦθα ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια.

Νομίζω προσέτι καὶ τὸν ἐκ Λεονταρίου Ἀναστάσιον Σαραντόπουλον ὡς ὑποκινούντα τὴν ἀποστασίαν, καθότι ἐν ᾧ ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς πρωτεύουσας ἐταράχθησαν μέ τὴν ἔξαρνον ἄ-

πήλαυσιν τῶν ἀποστατῶν, καί καθεὶς κατεγίνετο νά ἀσφαλίσῃ τὰ πράγματα του καί τήν οἰκογένειάν του, μόνος αὐτός ἀτάραχος τοὺς ἐπερίμενεν, καί ἐλθόντες ἔλαβεν τινάς ἐκ τῶν ἀρχηγῶν εἰς τήν οἰκίαν του, ὅπου συνεροχόμενοι καί οἱ λοιποὶ ἐσυμβουλευόντο καί ἐξέβιδον πολλά ἔγγραφα διὰ διάφορα μέρη, περὶ τῶν ὁποίων αὐτός χωρὶς ἄλλο πρέπει νά γνωρίζῃ περὶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου ἀποδείξεις ἱκανάς δέν ἔχω, ὁ Κουλόχειρας ὁμως, ὁ Γρίτσαλης, ὁ Σεργόπουλος δύνανται νά ὁμολογήσῃσι ἂν καὶ αὐτός εἶναι συνένοχος ἢ ὄχι.

Ἐν Σῶμα ἀνταστῶν ὀδηγούμενον ἀπὸ τὸν Κουλόχειραν ὡς ἐμπροσθοφυλακὴ ἐγύμνωσεν εἰς Τσαούση τὸν ἐκ Βρωμοβρύσεως Ἀλεξανδρὴν Μενάοδην καί Ἡλίαν Δεγοῶκην μετὰ τοὺς σὺν αὐτοῖς εὐοισκομένους ἐκεῖ κατὰ διαταγὴν μου διὰ νά ὀπλίσωσι τοὺς χωρικοὺς καί νά κινήθῃσιν κατὰ τῶν ἀνταστῶν, τήν ἰδίαν μου οἰκίαν, τὸ Δημόσιον κατὰστημα τοῦ Β: Ἐρδίου, τοῦ Εἰρηνοδίκου, τοῦ Οἰκονομ: Λεονταρίτη, Ἰωάννη Πετροπούλου, Α: Μανούσου εἰς Λεοντάριον, σημείωσιν τῶν ἀπαγμένων πραγμάτων ἐπὶ ἐκάστου θέλω διευθύνει ἀκολούθως ἅμα μοῦ δοθῆσι παρὰ τῶν γυμνωθέντων.

Εὐπειθέστατος

Ὁ Ἐπαρχος Μεγαλοπόλεως

Ἀθ: Κανελλόπουλος

4. Ἀναφορὰ τοῦ Εἰρηνοδίκου Ἀνδροῦσας
πρὸς τὸν Αὐλικὸν Ἐπίτροπον

(Γ.Α.Κ., Γραμμ. Ἐσωτ., Φ.163)

Ἀνδροῦσας Εἰρηνοδίκου
τὴν 27 Αὐγούστου 1834

Πρὸς τὸν Ἐκλαμποτάτον Αὐλικὸν Ἐπίτροπον
Μεσσηνίας κτλ .:

Εἰς Κυπαρισσίαν

Περὶ τῶν δῶν ὑπέπερον μετὰ
τῆς οἰκογενείας τοῦ ἀπὸ τοῦς
ἀποστάτας

ἀριθμός: 583

τὴν 24^α Αὐγούστου
1834

Νησίον

Ἐκλαμποτάτε Κύριε

Γνωστά νομίζω ἐγείναν πρὸς τὴν ἐκλαμπρότητα ὅσα ὑ-
πέπερον οἱ ἐν τῷ Νομῷ Μεσσηνίας πιστοὶ ὑπήκοοι τῆς Α.Μ. Βασι-
λέως τῆς Ἑλλάδος, καὶ μάλιστα οἱ ἐν ὑπουργήματι παρακείμενοι.

Εἰς ἐξ αὐτῶν εἶμαι ὁ ὑποσημειούμενος εὐσεβάστως ὁστις

κατά τὰς 3-: τοῦ παύσαντος ἀπὸ τὴν ἀθέμιτον ἀποστασίαν τῶν
 ὀαδιοῦργων Γααρανσταίων, Μηλαίων, καὶ λοιπῶν συνενόχων των ὑ-
 πέφερα ἀδίκως. ὄμησαν θηριωδῶς εἰς ἀνδρούσαν ὅπου ἔδορουν ὡς
 εἰρηνοδίκης, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἤμην ἐκεῖ, ἐσύλλαβον τὸν Γραμμα-
 τεά μου, ὅστις παυτοχείρως παραδίδει τὴν παροῦσαν, τὸν ἔδει-
 ραν, τὸν ἐπλήγωσαν ἀπανθοῶπως, τὸν ἐγύμνωσαν ἀπ' ὄλην τὴν χρη-
 ματικὴν του κατάστασιν, τὴν εὐρεθεῖσαν ἐπάνω του, καὶ ἀπὸ
 ὅλα τὰ φορέματά του. ὄλην τὴν ἐπισκευὴν τοῦ εἰρηνοδικείου μας
 ἔλαβον, καὶ μόνον τὰ ἀρχεῖα δυνηθεὶς ἐδιαφύλαξεν.

Ἔτρεξαν ἄλλοι μαθῶντες ὅτι εὕρισκόμην εἰς Πεπερίσταν
 ἐπήδησαν ἀπὸ τὸν χαμηλὸν περιφραγμὸν τοῦ οἰκῆματός μου, ἐσύλ-
 λαβον τοὺς ἀνθρώπους μου κοιμωμένους εἰς τὸ προαύλιον, ἐγύμνω-
 σαν αὐτούς καὶ ἄρχησαν νὰ καταδυναστοῦν αὐτούς, λέγωντες, ὁ-
 μοιλήστε τῷ Εἰρηνοδίκῃ νὰ ἀνοίξῃ τὴν θύραν του. ἤκουσθη ὁ θό-
 ουβος καὶ αἱ φωναὶ τῶν κακούργων, ἐγνώρισα ὅτι τὸ κίνημά των
 εἶναι ὀλέθριον δι' ἐμέ, ἔσπευσα νὰ ἀποροίγω τὴν αἰχμαλωσίαν μέ-
 σον τῆς στέγης τοῦ οἰκῆματος, καθὼς καὶ τὸ ἐκατόρθωσα.

Γυμνὸς λοιπὸν καὶ ξυπόλυτος ὡς ἤμην ἀπὸ τὴν κλίνην,
 ἀνέβην εἰς τὴν στέγην, ἐξήλθον αὐτῆς, καὶ πηδῆσας ἀπὸ τὸ
 ἀπροϋλακτον μέρος τῆς οἰκίας μου, διὰ μέσον τῶν ἀκανθῶν,
 καλαμίων, καὶ ποταμοῦ κατέφυγον εἰς Μικρομάνην καταξοχισμέ-
 νος εἰς τὸ σῶμα μου, καταπληγμένος ἀπὸ τὰς ἀκάνθας, καὶ κα-
 τακτιπημένος ἀπὸ τὸ πέσιμον τοῦ οἰκῆματος. ἐνεδύθην ξανά φορέ-
 ματα, ἀνήγγηλα τὰς ἐπιτοπίας ἀρχῆς τὰ διατοξέξαντα, καὶ οὕτω
 ἀπήλθον εἰς Καλαμάταν, ὅπου δὲν ἔλειψα νὰ εἶπω καὶ εἰς ἐκεί-
 νας τὰ δέοντα.

Ἄλλὰ βεβαιωθείς ὅτι ἡ γυνή μου συλληρθεῖσα παρὰ τῶν καταράτων, ἐμαστιγώθη, ἐγυμνώθη, ὄχι μόνον αὐτή καί ὄλη ἡ ἐν τῇ οἰκίᾳ μου ἐπισκευή, καθὼς καί ἡ εἰς τὰ ἐνδύματά της εὐρεθείσα χρηματικὴ κατάστασίς μου, ὥστε ἔμεινε ἔξω φορεῶν, καί παρατηθείσα ἀφήχθη εἰς Νησίον, ἔσπευσα ἕνεκα τούτου νὰ ἀπέλθω πρὸς ἀντάμωσίν της.

Αὐτὴν εὖρων Ἐκλαμπρότατε εἰς ἀπαραδειγμάτιστον ἀπελησίαν, συγκερασμένην μέ ἄκραν παραλυσίαν, δι' ἧς ἔκοινα εὐλογον νὰ ἰμβαρκαρισθῶ εἰς τὸ τειχόν ἐπὶ τοῦ λοιμένου μας πλοῦτου τὸ ὄνομα Τερέζα, Διοικούμενον παρὰ τοῦ πλοιάρχου Ἰωάννη Μποτίνη, καί νὰ ἀπέλθω εἰς Μεθώνην, καθότι δέν ἦτον ἄσυλον δι' ἡμᾶς πλέον ὅσπερ εἰς Νησίον.

Ἐμείνα δέ ἐκεῖ ἕως ἡ ὀργή τῆς κοταριοτάτης χειρός τῆς Α.Μ: τρισεβάστου ἡμῶν Ἄνακτος ἐπέβαλεν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς τῶν κακούργων, καταδιώξασα αὐτούς. Ἦδη δέ ἐπανελθὼν εἰς τὰ χρέη μου θέτω ὑπ' ὄψιν τῆς Υ.Ε. ταῦτα καί μένω πεπεισμένος ὅτι θέλουν χορηγηθεῖν εἰς τὰ μεγάλα χρέη σας, τὰ ὅποια εἴσθε ἐπιφορτισμένος, καί ὅτι θέλετε τὰ κοινοποιήσει ἔνθα ἀνήκει.

τῆς ὑμετέρας ἐκλαμπρότητος

ὄλος πρόθυμος καί εἰλικρινής

ἰκέτης

ὁ Εἰρηνοδίκης Ἀνδρούσης

Σπύρος Φραντζέσκος

(Τ.Σ.)

5. 'Αναφορά τοῦ Νομάρχου Μεσσηνίας Δ.Χρηστίδη
πρὸς τὸν Πληρεξούσιον Αὐλικὸν Ἐπίτροπον
Α. Ζαΐμη.

(Γ.Α.Κ., Γραμμ. Ἐσωτ., Φ.163β)

ἀριθμὸς 2687

τῆν 21 Αὐγούστου 1834

ἐν Κυπαρισσίᾳ

Ὁ Νομάρχης Μεσσηνίας

Πρὸς τὸν Πληρεξούσιον Αὐλικὸν Ἐπίτροπον

Δὲν εἴμεθα εἰσέτι εἰς κατάστασιν νὰ σᾶς χορηγήσωμεν,
Κύριε Ἐπίτροπε, λεπτομερεῖς πληροφορίας περὶ τῆς συμβάσης
ἀποστασίας κατὰ τὸν Νομὸν τοῦτον τῆν 30 Ἰουλίου του τελευ-
ταίου.

Αἱ πολλαὶ ἀσχολίαι δὲν μᾶς ἐσυγχώρησαν εἰσέτι νὰ
λάβωμεν τὰς ἐξομολογήσεις ὅλων τῶν ἐν φυλακῇ ὑποδίκων, καί
νὰ δυνηθῶμεν ἐκ τούτου νὰ φωτισθῶμεν καὶ νὰ φωτίσωμεν ὑμᾶς
ἀποχρώντως.

Τῆν 28" Ἰουλίου πρὸς τὸ ἑσπέρας ἐλάβαμεν διὰ τοῦ
Ταχυδρομείου ἔγγραφον τῆς 25" τοῦ ἰδίου μηνὸς τοῦ ἐπάρχου
Ἡλείας, διὰ τοῦ ὁποῦ ἐζήτει νὰ ἐξετάσωμεν τὸν ἐκ τοῦ χω-
ρίου Τζοοβατζῆ Καλόγερον Μαγουλιανίτην, προσθέτων ὅτι ἐδόθη-
σαν ὑποψίαι μυστικῆς συνομωσίας. Ἀντίγραφον τοῦ ἐγγράφου
τούτου ἐπισυνάπτεται.

Τὴν 29" περὶ τὴν ὀγδόην ὥραν ἐφθασεν πεζοδρόμος ἀπὸ τὸν Ἐπαρχὸν Ὀλυμπίας. Διὰ τῆς εὐκαιρίας ταύτης μᾶς ἐγνωστοποιήθη ὅτι ἀνεκαλύφθη συνομωσία σκοπὸν ἔχουσα τὴν σύλληψιν τῶν Β: Ἀρχῶν κατὰ τὰς ἐπαρχίας Π. Πατρῶν, Ὀλυμπίας, Κυπαρισσίας, κλπ. Ἀντίγραφον τῆς ἀναφορᾶς τοῦ Ἐπαρχοῦ, ὑπ' ἀριθμὸν 934 τῆς 18" Ἰουλίου ἐπισυνάπτεται.

Μίαν ὥραν μετὰ τὴν μεσημβρίαν τῆς 29" Ἰουλίου ἐφθασε καὶ δεῦτερος πεζοδρόμος ἀπὸ τὴν Ὀλύμπειαν φέρων ἀναφορὰν τοῦ Ἐπαρχοῦ, ὑπ' ἀριθμὸν 934" διὰ τῆς ὁποίας ἐγνωστοποιεῖ ὅτι ἡ ρημηθεῖσα συνομωσία ἐξεβρόχη εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Ἐπαρχίας του καὶ ὅτι ὁ Νικήτας Ζερμπίνης ἀπὸ Τζελέχοβαν εἶναι ὁ πρωταγωνιστὴς τοῦ δράματος. Ἀντίγραφον καὶ τῆς ἀναφορᾶς ταύτης ἐπισυνάπτεται.

Παρατηρήσαντες ὅτι αἱ εἰδήσεις, τὰς ὁποίας μᾶς ἐδίδεν ἡ πρώτη ἀναφορὰ τοῦ Ἐπαρχοῦ ἐσυμφωνοῦσαν ἐν μέρει μὲ τὸ μνησθέν ἔγγραφο τοῦ Ἐπαρχοῦ Ἡλείας, ἐνομίσαμεν ἀναγκαῖον νὰ ἰδεάσωμεν ἀμέσως περὶ τῶν διατρεχόντων τὴν ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν Β: Γραμματεῖαν, τὸ ὅποιον καὶ ἐπράξαμεν.

Μετ' οὗ πολὺ κατὰ συνέπειαν τῶν δευτέρων εἰδήσεων ἰδεάσαμεν μὲ ἄλλον πεζὸν τὴν Γραμματεῖαν. Ἐπροσκαλέσαμεν διὰ διακηρύξεως μας τοὺς κατοίκους τῆς Ὀλυμπίας νὰ καταδιώξωσι τοὺς κακούργους ὅπως ἤθελον ὀδηγηθῆ παρὰ τοῦ Ἐπαρχοῦ καὶ τοῦ Ὑπομοιράρχου τὸν ὅποιον αὐθημερὸν ἐξεκινήσαμεν. Εἶδοποιήσαμεν καὶ πρῶτα καὶ δεῦτερον τὸν Νομάρχην Ἀρκαδίας καθὼς καὶ τὸν τῆς Ἀχαΐας καθὼς καὶ τὸν Ἐπαρχὸν Ἡλείας περὶ τῶν διατρεχόντων, καὶ τοὺς ἐπροσκαλέσαμεν νὰ συγκεντρώσωσι

μίαν δύναμιν περί τὰ ὄρια τῆς Ὀλυμπίας καί νά συμπράξωσι με-
τά του Ἐπάρχου εἰς τήν ἀποκατάστασιν.

Ἐπροσκαλέσαμεν καί τόν στρατιωτικόν Διοικητήν τῶν
Μεσσηνιακῶν φρουρίων νά προφθάσῃ εἰς τήν μητρόπολιν του
Νομοῦ, δύο λόχους τακτικῶν στοατευμάτων. Διετάξαμεν τά εἰ-
κότα καί εἰς τούς Ἐπάρχους τοῦ Νομοῦ καί ταυτοχρόνως ἐπρο-
σκαλέσαμεν ἐνώπιον τῆς Νομαρχίας δι' ἐπίτηδες πεζοδρόμου ἐκ
τῆς Τριφυλίας τούς ὑπόπτους δημογέροντας καί τόν Κρίτσαλην.

Ὁ Μοίραρχος δέν εἶχε παρόντας εἰμή τέσσαρας ἢ πέντε
χωροφύλακας. Αἱ ἀρχαί διὰ ταῦτα εὐοδέθησαν ἐκτεθειμέναι εἰς
τήν διάκρισιν τῶν κακούργων.

Δέν ἤχομεν τόν καιρόν διὰ νά ἐλπίσωμεν ἔνοπλον συν-
δρομήν ἀπό τάς πλησιεστέρας κοινότητας. Δέν εἶχαμεν κῆμμίαν
πεποιθήσιν εἰς τά ὄπλα τῶν κατοίκων τῆς Κυπαρισσίας διότι
ποτέ δέν ἐδυνήθησαν οὔτε ἐστάθησαν σύμρωνοι νά ἀντικρούσουν
τήν ὁρμήν τῶν Βλάχων καί πάντοτε ἐστάθησαν τό ἔρμαιον τῶν
τελευταίων. Ἐπειτα ἐνομίσαμεν ἐρεθιστικόν μέτρον τό νά ὀπλί-
σωμεν πολίτας καθ' ἣν στιγμὴν ἐβασίλευεν ἡ μεγαλυτέρα εὐταξία
εἰς τήν ἐπαρχίαν, καί δέν εἶχομεν κῆνένα διδόμενον μελλούσης
προσεχοῦς ἀποστασίας, καί μάλιστα ὁπόταν εἴμεθα βέβαιοι ὅτι
μακρὰν τοῦ νά ἀποκορούσωμεν διὰ δυνάμεως τούς κακούργους, ἢ θέ-
λαμεν γένη αἷτιοι νά ρονευθῶσιν ἄθῳοι, καί νά διαρπαγῇ ἀρεύ-
κτως ἡ πόλις.

Ἐπροτιμήσαμεν νά διατηρήσωμεν τήν ἀταραξίαν καί τήν
σιωπὴν καθ' ὅσον ἀπέβλεπε τά τῆς Τριφυλίας, περιμένοντες να
φθάσῃ ἐάν ἦτο δυνατόν ἡ προσκληθεῖσα δύναμις ἀπό τά Μεσσηνιακά

φρούρια, καί τότε νά ζητήσωμεν καί τήν σύμπραξιν τῶν κατοίκων. Ἠλπίζαμεν ἐκτός τούτου νά βάλωμεν εἰς χεῖρας καί τοὺς ὑπόπτους Δημογέροντας καί τόν Κρίτζαλην, ἐάν ἡ ἀποστασία δέν ἦτον εἰσέτι ὄριμος. Δέν εἶχομεν τίποτε ἄλλο καλύτερον νά πράξωμεν.

Δέν ἐνεκοίναμεν ποτέ νά ἀφήσωμεν τήν ἔδρα μας πρὶν παρουσιασθῆ ἡ βία, διότι ἤθελαν τότε ζητήσαι δικαιολογήματα, οἱ κακούργοι αποτυχῶντες εἰς τήν διαγωγὴν μας, καί ἠθέλαμεν ἐπικυρώσαι εἰς τὰ ὄμματα τῶν ἀπλουστέρων τὰς φήμας, τὰς ὁποίας οἱ πρωταγωνισταὶ διέσπειρον. Ἔπρεπε νά μάθωσιν οἱ ἀνόητοι, ὅτι οἱ βασιλικοὶ Ὑπάλληλοι πιστεύουν εἰς τήν ἰσχύν τοῦ θεοῦ, καί δυνάμεθα νά σᾶς βεβαιώσωμεν, Κύριε Ἐπίτροπε, ὅτι ἡ ἀταραξία τῆς ψυχῆς μέ τήν ὁποίαν ἐφέοθησαν εἰς τὰς στιγμὰς τῆς ληστρικῆς ἐφόδου οἱ δημόσιοι Ὑπάλληλοι ἐνέκρωσε τήν θοασύτητα καί τὰς ἐλπίδας τῶν κακούργων καί αὐτοῦ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἀποστασίας ὄχι ὀλίγον.

Τέλος πάντων οἱ διορισθέντες ἔθνορῦλακες εἰς τὰς εἰσόδους τῆς πόλεως δέν ἐπλήρωσαν ἀκριβῶς τὰ χρέη των, καί μίαν ὥρα πρὸ τῆς αὐγῆς τῆς 30^{ης} Ἰουλίου οἱ ἀποσταῖται μέ τὰ ὄπλα εἰς τὰς χεῖρας καί μέ τήν φρίκην εἰς τὰ πρόσωπα καί εἰς τὰ βήματα ἐκύκλωσαν αἶρνης τό Νομαρχεῖον, τό Μοισαρχεῖον, τόν Διευθυντήν καί τόν Β:Ἔβροον. Τοῖς παρετήρησα ὅτι εἶναι περιττόν νά ὁμιλοῦν περί παύσεως τῆς Ἀρχῆς καί παραδόσεως τῶν Ἀρχείων της ἐνῶ πραγματικῶς οὗτοι ἀπό τό πρῶν μέ τήν βίαν τήν ἔπαυσαν. Ἐπροώδευσαν ἔπειτα εἰς τήν σφράγησιν τῶν Ἀρχείων καί μᾶς ἐγκατέλειψαν εἰς τήν ἄγροπνον ρυλακὴν τῶν πλέον ἀπονενομημένων ἀποστατῶν.

Οἱ ἀποσταῖται ἐνησχολήθησαν ἔπειτα τὴν 30^η καὶ 31^η δύο ὀλοκλήρους ἡμέρας εἰς τὴν διανομὴν τῶν ἐθνικῶν χρημάτων, τὰ ὅποια εἶχον ἀπάσει ἀπὸ τὸ κατάστημα τοῦ Βασιλικοῦ Ἐργοῦ. Ἐσύστησαν λεγομένους πληρεξουσίου των. Ἐσύστησαν ἐπαρχιακὸν λεγόμενον σύστημα, συγκαίμενον ἀπὸ τὸν Γεώργιον Γκότζην, Γεώργιον Μπόρσαν, Ἀνδρέαν Σκορδάκην καὶ Καλόγερον Παπαθεοδώρου. Ἐπαυσαν ὅλας τὰς Β: Ἀρχάς καὶ τὴν ἀΐδου του πρὸ μεσημβρίας ἔσυρον τὸν Νομάρχην, Μοίσαρχον, Διευθυντὴν καὶ Βασιλικὸν Ἔργον εἰς χωρίον Ψάοι, ὅπου μᾶς εἶχον ἐγκαταλελειμένους ὑπὸ αὐστηροτάτην ἐπαγρύπνησιν μέχρι τῆς 11ης τοῦ αὐτοῦ μηνός, ἐποχῆς καθ' ἣν ἐνῶ ἐπέστρεψαν οἱ Ψαοῖται ἀπὸ τὴν εἰς Σούλο καταστροφὴν τῶν ἀποστατῶν, ὠφεληθέντες ἀπὸ τὸν ὅποιον ἔλαβον τρόπον, διεσώθημεν καὶ ἐρθάσαμεν εἰς χωρίον Σιάλα τῆς Μεσσηνίας. Ἐκεῖ ἀνταμωθέντες μετὰ τοῦ ἀντιστρατήγου κυρίου Σμάλτς ρθάσαντος τὴν αὐτὴν στιγμὴν μετὰ τὰ Βασιλικὰ στρατεύματα ἐσυναρμολογήσαμεν τὸ σχέδιον, κατὰ συνέπειαν τοῦ ὁποίου τὸ στρατόπεδον κατέλυσεν τὴν ἐπιοῦσαν εἰς Κωνσταντίνους. Τὴν 13ην κατέλυσαν τινὰ στρατεύματα εἰς Σουλιμᾶ καὶ τὴν 14ην εἰσῆλθωμεν εἰς Ψάοι καὶ Γαράντζαν. Διέτριψαμεν εἰς τὰ εἰρημνέα χωρία τρεῖς ἡμέρας καὶ τὴν 17ην εἰσῆλθωμεν μετὰ τὰ Βασιλικὰ στρατεύματα εἰς τὴν Μητροπολιν τοῦ Νομοῦ ὅπου ἀρχίσαμεν τὰς τακτικὰς ἐργασίας μας.

Ἡ παρουσία τῶν Βασιλικῶν στρατευμάτων εἰς τὴν Μεσσηνίαν, ἡ καταστροφὴ τῶν ἀποστατῶν πῶτον εἰς Φουριζαλοκάμαρα καὶ Ἀσλάναγα, καὶ δεῦτερον εἰς Σούλου, ἡ ἀταραξία καὶ ἡ εἰρήνη ἡ βασιλεύουσα εἰς τὰς λοιπὰς ἐπαρχίας, ἡ ἀποδοκίμασις τὴν ὁποίαν ἔλαβε τὸ κίνημα ἐνώπιον πολυαρίθμων φρονίμων πολι-

τῶν, ἀπέλπισεν τοὺς ἀποστάτας. ἐπανῆλθον ἀπὸ τὴν πλάνην εἰς τὰς ἐστίας των, ἐξαιρουμένων τῶν κορυφαίων, καὶ τοὺς ὑπαγόρευσε νὰ καταφύγουν εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Βασιλέως.

Εἰς τοιαύτην περίστατιν ἐνόμισε κατάλληλον μέτρον ὁ φρόνιμος Ἀρχηγὸς τῶν Β: ὀπλων, σύμφωνα μὲ τὰς ἀνωτέρας διαταγὰς, ἀφ' ἐνὸς μέρους νὰ μεταχειρισθῆ τὴν ἐπιείκειαν εἰς τοὺς ἀνοήτους, καὶ ἀφ' ἐτέρου νὰ λάβῃ τὰς ἀνηκούσας ἀναγκάσας προφυλάξεις, καὶ τελευταῖον ἐφρόνισε νὰ συλληφθοῦν οἱ ἀρχηγοὶ καὶ τὰ δογανα τῆς ἀποστασίας.

Ἐκ τούτου τὰ χωρία Ψάρι, Σουλιμᾶ, Γαράντζα, αἱ εἰσὶν αἱ τῆς ἀποστασίας ἐνεκρίθη νὰ κατακρατοῦνται ἀπὸ τὰ βασιλικὰ στρατεύματα καὶ ἀπὸ ἐθνοφυλάκας ἕως οὗ νὰ συλληφθῶσι οἱ πρωταῖτιοι. Διετάχθη ταυτοχρόνως καὶ ἡ στρατοπέδευσις διαφόρων στρατιωτικῶν σωμάτων εἰς τὰ χωρία τῶν ὁποίων κυρίως οἱ κάτοικοι ἔλαβον ἐνεργητικὸν μέρος εἰς τὴν ἀποστασίαν, ἀναλόγως πάντοτε μὲ τὴν κατάστασιν τῶν κατοίκων. Το τελευταῖον μέτρον δὲν ἐπραγματοποιήθη ὅπως ἐσχεδιάσθη, διότι τὰ στρατιωτικὰ κινήματα τῶν διαφόρων ὀπλαρχηγῶν εἶχον προλάβει τὰς δοθείσας παρὰ τοῦ ἀντιστρατήγου ὁδηγίας καὶ μετ' οὗ πολὺ νέαι διαταγαὶ τῆς ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν Γραμματείας ἔδωκεν ἄλλην μορφήν εἰς τὰς στρατιωτικὰς τοποθετήσεις. Ἐκ τούτου εἰς τὰ περισσότερα χωρία τοῦ τμήματος Σουλιμᾶ δὲν κατέλυσαν στρατεύματα, εἰς τὰ Κοντοβούνια παντελῶς. Εἰς το τμήμα τοῦ Κάμπου ὡσαύτως ἐξαιρουμένης τῆς Κυπαρισσίας καὶ δύο πλησιεστέρων χωρίων. Περὶ δὲ τοῦ τμήματος Ζούρτζας δὲν γνωρίζομεν θετικῶς εἰς ποῖα χωρία καὶ πόσας ἡμέρας κατέλυσαν Ἐθνοφυλακῆς στρατεύματα.

Εἰς τὴν αὐτὴν ἀγνοίαν εὐρισκόμεθα καὶ περὶ τῶν στοατιωτικῶν κινήσεων κατὰ τὴν Ὀλυμπίαν. Εἰς τὴν Μεθώνην δὲν μετέβησαν παντελῶς στρατεύματα. Διὰ δὲ τῶν Καλαμῶν καὶ Μεσσηνίας διέβησαν κατὰ τὰς πρῶτας ἡμέρας τὰ Βασιλικά τακτικά στρατεύματα καὶ τὸ σῶμα τῶν Σπαρτιατῶν τὸ ὑπὸ τὸν Μοίραρχον Κατζάκον.

Ἄγνοοῦμεν ὕστερα ἀπὸ τὴν σημερινὴν κίνησιν τοῦ Ἀρχηγοῦ καὶ τῶν κατὰ τὴν Κυπαρισσίαν Β:στρατευμάτων ποῦθι θέλουσιν εἶναι αἱ τοποθεσίαι τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως.

Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἐνταῦθα διαμένουν δύο μόνον τακτικοὶ λόγοι, κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἀρχηγοῦ, καὶ χρεωστοῦμεν νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι δὲν θεωροῦμεν τὴν δύναμιν ταύτην ἱκανὴν καθ' ἡν στιγμὴν ἔχομεν εἰς φυλακὴν περὶ τοὺς τεσσαράκοντα ὑποδίκους καὶ μετ' οὗ πολὺ θέλομεν ἀναγκασθῆναι νὰ κρατήσωμεν καὶ ἄλλους, καὶ ἐν ᾧ ἡ στρατιωτικὴ δίκη ἐμβῆκεν ἤδη εἰς ἐνέοργειαν. Ἐνεκα τούτου ἐθεωρήσαμεν ἀναγκαῖον νὰ μένη τουλάχιστον εἰς κίνησιν καὶ μίαν ἐνοπλιον δύναμιν ἐξήκοντα περὶ τοὺς ἐθνοφυλάκων.

Ἐκρατήθησαν μέχοι τοῦδε οἱ κορυφαῖοι καὶ τὰ πρῶτα ὄργανα τῆς ἀποστασίας τεσσαράκοντα εἰς, οἱ μὲν κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἀρχηγοῦ τῶν Β: ὄπλων, καθ' ἡμετέραν πρότασιν, οἱ δὲ κατ' ἄμεσον διαταγὴν μας. Σᾶς ἐγκλείομεν τὸν ὀνομαστικὸν κατάλογον αὐτῶν καὶ εἰς τὴν στήλην τῶν παρατηρήσεων βλέπετε ἐν συνόψει τὰς αἰτίας τῆς κρατήσεώς των. Διατάξατε καὶ σήμερον νὰ παρουσιασθῶσιν εἰς τὴν Νομαρχίαν καὶ ἐκ τοῦ Τμήματος Ζούσιζας διὰ νὰ ἐξετασθῶσι δέκα λαβόντες μέρος, ὡς λέγεται, εἰς τὴν ἀποστασίαν καὶ δύο νὰ συλληρθῶσιν τοὺς ὁποίους αὐτοὺς νομίζομεν ἀρχηγούς τοῦ ἐκ τῆς κωμοπόλεως Ζούσιζας ἀποστατικοῦ σώ-

ματος . Διετάξαμεν διά τοῦ προλαβόντος Ταχυδρομείου νά συλλη-
ρθῶσι παρά τοῦ Ἐπάρχου καί νά σταλῶσι εὐταῦθα ὄσοι ἐστάθη-
σαν καί εἰς ἐκεῖνα τά μέρη πρῶτα ὄργανα τῆς ἀποστασίας .

Ὁ δέ ἀρχηγός τῆς ἀποστασίας κατά τήν Τριφυλίαν Γιαν-
νάκης Κρίτζαλης, ἐσυλλήφθη ἀπό τοὺς ἰδίους συμπολίτας του,
συμπράττοντος καί ἑνός σώματος τοῦ Συνταγματάρχου Γαρδικιώτη,
κατά τήν 19" τοῦ τρέχοντος, καί εὐρίσκεται εἰς τά δεσμά .

Ὁ Μητροπέτροβας καί Νικῆτας Ζερμπίνης ἀρχηγοί καί οὗ-
τοι τῆς ἀποστασίας, ὁ μὲν κατά τήν Μεσσηνίαν, ὁ δέ κατά τήν
Ὀλυμπίαν εἰσέτι δέν ἐσυλλήφθησαν .

Κατά συνέπειαν τῶν διαταγῶν τὰς ὁποίας ἔλαβον ὁ Ἄρχη-
γός τῶν Β: ὄπλων καί ὁ Νομάρχης παρά τῶν ἀνηκουσῶν Γραμματειῶν
διετάχθη αὐθημερόν κατά τήν 16: ὁ ἀφοπλισμός τῶν χωρίων Σουλι-
μᾶ, Ψάρι καί Γαράντζα . Ἀλλά κατά τό τελευταῖον μόνον χωρίον
δέν εἶχε πραγματοποιηθεῖ μέχρι τῆς προχθῆς ἀπό παρανόησι
τῆς δοθείσης διαταγῆς· δέν γνωρίζομεν ἀνίσως μέχρι τοῦδε ἐνερ-
γηθῆ .

Κατά τήν 19: διετάχθη παρά τοῦ Ἄρχηγοῦ ὁ ἀφοπλισμός
τῶν ὑπολοίπων χωρίων τοῦ Τμήματος Σουλιμᾶ . Ὁ Κ. Ἀναγνώστης
Μαυροειδῆς μέ ἕν σῶμα ἐθνοφυλακῆς ἐπεφορτίσθη τήν ἐκτέλεσιν
τούτου . Οὗτος μᾶς ἐπεμφε σήμερον τά ὄπλα τῶν χωρίων Ἀγαλιανῆς,
Πιτζᾶ καί Μουρτάτου, καί ἐξακολουθεῖ μέ δραστηριότητα καί ἐπι-
τυχίαν τόν ἀφοπλισμόν τῶν ἐπιλοίπων χωρίων .

Συμφώνως μετὰ τοῦ Ἄρχηγοῦ εἶχομεν ἤδη ἐτοιμούς τὰς
διαταγὰς τοῦ ἀφοπλισμοῦ κατά τό Τμήμα Ζούσιτσας , ἀλλ' ἀναβάλα-

μεν τήν ἐκτέλεσιν τοῦ μέτρου, ἀφοῦ μᾶς διατάξατε προφορικῶς νά ἀναμένωμεν δευτέρας διαταγᾶς σας, κύριε Ἐπίτροπε.

Οἱ Ἐπαρχοὶ διὰ τῶν προλαβόντων Ταχυδρομείων διατάχθησαν νά ἐνεργήσωσι τόν ἀροπλισμόν συμφώνως μετά τᾶς ὁδηγίας τῆς Γραμματείας, ὅπου οἱ κάτοικοι ἔλαβον μέρος εἰς τήν ἀποστασίαν, καί σήμερον ἔχομεν ἀναφορὰν τοῦ Ἐπάρχου Ὀλυμπίας, διὰ τῆς ὁποίας μέ εἰδοποιεῖ ὅτι ἔκαμαν ἐναοξιν τοῦ ἀροπλισμοῦ εἰς χωρίον Λιζίνενας καί ὅτι τά ὄπλα καί αὐτῶν καί τῶν ἐπιλοῖπων κοινοτήτων ἐνόχων τῆς ἀποστασίας θέλει μᾶς τά διευθύνει ἐγκαίρως.

Ὁ Ἐπαρχὸς τῆς Μεσσηνίας μᾶς ἀνέφερον ἀπό χθές ὅτι δέν δύναται νά ἐπιχειροῖσιν τόν ἀροπλισμόν, διότι δέν ἔχει οὔτε ἓνα στρατιώτη. Μᾶς ζητεῖ τήν ἄδειαν νά σχηματίσῃ διὰ τήν ἀνάγκην ταύτην Ἐθνοφυλακὴν. Ἀλλὰ κατὰ τήν γνώμην μας τό μέτρον τοῦτο ἀποδοκιμάζεται. Ὁ Ἀρχηγός τῶν ὄπλων μᾶς ὑπέσχεθη νά μᾶς προρθάσῃ προσεχῶς μίαν δύναμιν ἱκανήν, Ἐθνοφυλάκων, τήν ὁποίαν διέταξε τόν Μοῖσαοχον νά μεταχειρισθῆ εἰς τόν ἀροπλισμόν τῶν διαφόρων κοινοτήτων.

Ἀπό τούς Ἐπαρχοὺς Καλαμῶν καί Μεθώνης δέν ἔχομεν περὶ ἀροπλισμοῦ καμμίαν εἰσέτι πληροφοροῖαν.

Μετάνοια δεσπόζει τᾶς καρδίας τῶν ἀποπλανηθέντων ἐν γένει. Πανταχόθεν πληροφοροῦμεθα ὅτι ἡ ἡσυχία ἀπεκατέστη. Οἱ κάτοικοι ἐπανῆλθον εἰς τᾶς ἐστίας των. Ἄγνοοῦμεν ἀνίσως οἱ δύο κορυφαῖοι τῆς ἀποστασίας ἐκ τῶν χωρίων Ἀσλάναγα, Τζίτουρας καί Τζαμαλῆς, οἵτινες ἐλεγχόμενοι ἀπό τήν συνείδη-

σιν, διότι ἀσῆκωσαν μέ ἐπιβουλήν ὄπλα κατά τῶν Βασιλ:στρα-
τευμάτων, καί ἐφόρευσαν ἐξ αὐτῶν ἐπλανῶντο εἰς τόν πέριξ βάλ-
τον, ἐάν οὗτοι λέγομεν ἐπανῆλθον μέχρι τοῦδε εἰς τὰς ἐστί-
ας τῶν.

Ἄφοῦ ἐσυλλήφθησαν τινές τῶν Δημογερόντων, ὡς ἐ-
νοχοὶ τῆς ἀποστασίας, ἠναγκάσθημεν προσωρινῶς νά ἐπιφορτίσω-
μεν τὰ δημογεροντικά καθήκοντα τῶν ἀνηκόντων χωρίων εἰς τινάς
ἐκ τῶν ἰδίῶν κατοίκων μέχρις οὗ λάβωμεν τήν εὐκαιρίαν νά ἐνε-
ργήσωμεν τακτικὴν ἐκλογὴν Δημογερόντων.

Καθ' ὅσα μέχρι τοῦδε ἔχομεν δεδομένα, ἀποδείξεις καί
πληροφορίας, ἡ ἀποστasia τῆς 30: Ἰουλίου ἐκινήθη πρὸς ἀ-
νατροπὴν τῆς καθεστῶσης ἐξουσίας.

Ἡ συνωμοσία ἐπήγασε κυρίως ἀπὸ ἄτομα ἀνήκοντα εἰς τὸ
Κολοκοτρωνικὸν κόμμα καί ἐσκευωρήθη, καθὼς φαίνεται, ἐντὸς
τοῦ Ναυπλίου πρὸ πολλοῦ. Δέν θέλει σφάλει τις ἐάν πιστεύσῃ,
ὅτι ἡ συνωμοσία τῆς 30: Ἰουλίου εἶναι συνέχεια τῆς μελετη-
θείσης κατά τόν παρελθόντα Μάϊον, Ἰούνιον καί Ἰούλιον τοῦ
1833. Ἀπόδειξις τρανωτάτη εἶναι τὰ ἐμπεριεχόμενα εἰς τὴν
ὁποῖαν συνελάβαμεν ἀναφορὰν τῶν ἀποστατῶν ὑπὸ ἡμερομηνίαν
31 Ἰουλίου καί τῆς ὁποίας ἀντίγραφον σᾶς ἐπισυνάπτομεν, Κύ-
ριε Ἐπίτροπε, διέλθετε καί αὐτὸ τὸ πρωτότυπον. Ἄλλη ἀπόδειξις
εἶναι καί τὸ ὁποῖον ἤδη σᾶς ἐπισυνάπτομεν ἀντίγραφον δευτέ-
ρου ἐγγράφου ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἡμερομηνίαν. Εἰς τὸ πρῶτον ἐξηγοῦν
καθαρά οἱ ἀποσταῖται ὅτι δέν θέλουν τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ὑψη-
λῆς Ἀντιβασιλείας καί εἰς ἀμφοτέρα κατακρίνουν ἀσυστόλως δι-
καστικὰς, διοικητικὰς καί οἰκονομικὰς πράξεις τῆς Κυβερνήσε-

ως. Μὲ ἄλλας λέξεις πραγματοποιοῦν ἤδη τὴν περυσινὴν μελετηθεῖσαν συνομωσίαν καὶ νομίζουσι ὅτι ἀπατοῦν κἀνένα ὡς πρὸς τὸν κύριον σκοπὸν τοὺς φέροντες πρόσχημα καθ' ὅλας τὰς ἐγκληματικὰς βουλὰς καὶ ἐργασίας τῶν τὴν ἱερότητα τοῦ προσώπου τοῦ Βασιλέως, ὡσάν νά εἶναι τρόπος νά συμβιβασθῇ καθ' ὅποιανδήποτε ὄψιν ἢ ἀφοσίωσιν πρὸς τὸν Βασιλέα μὲ τρομερὰς ἀπαιτήσεις καὶ μὲ κινήματα ἀνταρτικά ἐναντίον τῆς Κυβερνήσεως τοῦ ἰδίου Βασιλέως.

Δέν θέλουσι ἀρνηθῆ καὶ οἱ ἴδιοι ὅτι πρὸ πολλοῦ διωγανίζοντες τὴν ἀποστασίαν, καθὼς τὰ πράγματα μαρτυροῦσι, σήμερον μετεχειρίσθησαν ὅλα τὰ μέσα διὰ νά φθάσουν εἰς αὐτὸν τὸν σκοπὸν.

Ἐγένετο ἐξ αὐτῶν ἐνοικιάσεις διὰ νά σκληρύνουν τὸν λαὸν εἰς τὴν ἀποδεκτικὴν καὶ νά προδιαθέσουν εἰς τὸ τόλμημα, τὸ ὁποῖον μελέτησαν. Ἐάν παρεξηγηθῇ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ὁ περὶ Ἀποδεκατώσεως Νόμος, χρεωστεῖται κυρίως εἰς τοὺς ὀπαδοὺς τῆς αὐτῆς φατρίας. Κἄποιος Ἀσημάκης ἐκ Γορτυνίας διωχόμενος ἀπὸ Ψάρι ὡς εἰς τῶν πρωτίστων ὀργανωτῶν τῆς ἀποστασίας καθ' ὃν καιρὸν εὐρίσκοντο ἐκεῖ αἱ Ἀρχαὶ ὑπὸ κράτησιν, ἀροῦ ἐξεστόμισε μύρια ἐναντίον τῆς ἐξουσίας δέν ἠσχύνθη νά ὁμολογήσῃ ὅτι πρὸ πολλοῦ περιερέρετο εἰς τὰς Ἐπαρχίας ἀπόστολος ὑπὸ τὴν πόρρῃσιν ἐμπορίου δερμάτων καὶ τέλος ὅτι ἐγένετο ἐνοικιαστὴς ἢ ἐπιστάτης εἰς χωρία τῆς Γορτυνίας καὶ ἐβασάνιζεν ἐπίτηδες τὸν λαὸν διὰ νά τὸν προδιαθέσῃ εἰς τὴν ἐπανάστασιν.

Εἶναι ἀληθές ὅτι ὁ περὶ ἀποδεκατώσεως Νόμος ἔφερεν

έν ταυτῷ παρεξηγήσεις εἰς ζημίαν τῶν γεωργῶν, ἀλλά μήπως εἰς τήν Τριφυλίαν ὁ λαός ὑπέρερεν αὐτήν τήν ζημίαν; Οἱ ἐνοικιασταί παντοῦ ἐσυμβιβάσθησαν εἰς τήν ἀποδεκάτωσιν μέ τούς κατοίκους χωρῆς κῆμμίαν ζημίαν τῶν μερῶν· μόνον εἰς τό Τμήμα τῆς Ζούρτζας ἐπέμενεν ὁ ἐνοικιαστής εἰς τό νά ἀποδεκατίσῃ μέ ζημίαν τῶν κατοίκων, ἀλλ' οἱ τελευταῖοι ἀναρέθησαν εἰς τήν Νομαρχίαν, ἣτις δέν ἐδίστασεν νά ἐκδόσῃ τάς ἀναγκαίας διαταγάς σύμφωνα μέ τούς σκοπούς τοῦ Νόμου τῆς ἀποδεκατώσεως. Ἄλλ' οἱ ἀποσταῖται ἔλεγον ὅτι ἐκίνησαν τά ὄπλα διά τούς βαρεῖς φόρους τῶν τζουλουφίων, τῶν κυνῶν, τῶν ἐνδυμάτων, τῶν παραθύρων, τῶν ἀλόγων κλπ., καί ἐν τοσοῦτῳ κανέν ἀπό τά τοιαῦτα βάρη δέν ὑπέφερον. Ποῖος λοιπόν δύναται νά ἀμφιβάλλῃ, ὅτι ὅλα ἦτο προσχήματα, ὅτι οἱ κάτοικοι μάλιστα τῆς Τριφυλίας δέν εἶχον τό παραμικρόν νά παραπενοθεῶν ἐναντίον τῆς διοικήσεως των ἐφ' ὅτου Βασιλικαί Ἀρχαί τούς κυβερνοῦν καί ὅτι ὁ μόνος καί κύριος σκοπός των ἦτο ἡ ἀνατροπή τῶν καθεστώτων. Αὐτή εἶναι κατά τήν γνώμην μου τρανωτάτη ἀλήθεια καί τά πράγματα εἶναι ἐδῶ διά νά ἐπικυρώσωσι τά λεγόμενα.

Εὔπαμεν ἀνωτέρω ὅτι ἡ συνωμοσία ἐσκευωρήθη εἰς Ναύπλιον. Τό πιστεύομεν διότι νομίζομεν, ὅτι ἡ ποδός τήν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα ἀναγορά τῶν Ἀποστατῶν δέν εἶναι ἔογον τοῦ ἐν φυλακῇ Τυπάλδου, ὅστις ἐραίνετο ὅτι τήν ἐσυνέθεσεν, ἀλλ' ὅτι οὗτος ἔφερε τό σχέδιον ἀπό τό Ναύπλιον, ὅπου εὐρίσκετο ὀλίγας ἡμέρας πρό τῆς ἀποστασίας. Τό πιστεύομεν ἀκόμη διότι κατά τάς διαφόρους πληροφορίας οἱ ἐξελεθόντες ἀπό Ναύπλιον

πρὸ ὀλίγου τινές σχετικοὶ τοῦ Πλαπούτα ἐφάνησαν ὅτι ἔδωσαν τὸ σύνθημα τῆς ἀποστασίας.

Χρεωστοῦμεν ἐπὶ τέλους νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ὑπογραφῶν τῆς μνησθείσης ἀναφορᾶς ἐτέθη μὲ τὴν βίαν καὶ πολλοὶ ἀκόμη ἀπὸ τοὺς τοιούτους ὁμολογοῦν ὅτι ἐν ἀγνοίᾳ παντελεῖ ὑπέγραψαν.

Μὲ τὴν αὐτὴν εἰλικρίνειαν, μὲ τὴν ὁποίαν ἐζωγραφήσαμεν ἕως ἐδῶ τὰ πράγματα, ὀφείλομεν νὰ μὴ παράσιωπήσωμεν, ὅτι οἱ ἄνθρωποι, οἵτινες, διωργάνωσαν καὶ ἐνήργησαν τὴν ἀποστασίαν εἰς τὸν Νομόν τοῦτον εἶναι πολλὰ ὀλίγοι, καὶ τοῦτο περισσότερον ἀπὸ τὰ ἄτομα, τὰ ὁποῖα ἀνῆκον εἰς τὴν πατρίαν τοῦ Κολοκοτρώνη, καὶ ἡ δίκη θέλει τὸ ἀποδείξει. Ἐστὶν δὲ τῆς ἀποστασίας εἰς τοὺς δύο Νομοὺς ἐστάθη τὸ Τμήμα τῆς Ἡλιοδώρας τῆς Γορτύνης. Ἐάν εἰς τὴν πρῶτην σηκηνὴν ἐρανεοώθησαν ἀρκετοὶ ὀπαδοὶ ἐδυνάμεθα νὰ ὑποστηρίξωμεν ὅτι ἐν μέσοις ἠκολούθησεν μὲ τὴν ἐλπίδα τοῦ νὰ διασπάσῃ τὴν πόλιν καὶ ἐν ἄλλο μέρος διὰ νὰ μένῃ θεατῆς καὶ ἐν ἄλλο παρασυστῆται ἀπὸ ῥόβον τὸν ὁποῖον ἔχουν παλαιότερον πρὸς τὰ χωρία Σουλιμᾶ, Ψάρι, καὶ Γαράντζας τὰ ἐπίλοιπα μικρὰ χωρία τῆς Τοιρυλίας καὶ Μεσσήνης.

Ἐἶδομεν ὀφθαλμοφανῶς ὅτι μόνον οἱ κάτοικοι τοῦ Τμήματος Σουλιμᾶ ἐκινήθησαν διὰ νὰ συλλάβουν τὰς ἀρχάς καὶ οὗτοι διότι οἱ Δημογέροντες αὐτῶν ὕψωσαν τὴν σημαίαν τῆς ἀποστασίας, ἐκτὸς τινῶν Βιδοσοβετῶν ἀνθρώπων, τῶν ὁποίων ἡ διαγωγή ἐστάθη πάντοτε διεστραμμένη, καὶ ἐν ἄλλο χωρίῳ τῶν Κοντοβουνίων δὲν συνέθεξεν. Ἐάν μετέπειτα ἐστρατολογήθη-

σαν ἐκ τῶν Κοντοβουνίων ὀπλοφόροι καὶ ἠκολούθησαν τὸν Μη-
τροπέτροβαν, τοῦτο εἶναι ἀναμφιβόλως ἀποτέλεσμα τῆς ὁαδι-
ουραγίας τοῦ Παπανικολάκη ἀπὸ Ῥαρτόπουλου, ὅστις λαβὼν πεν-
τακόσια τόσα τάλληρα ἐθνικὰ ἐδελέασε μὲ τὰ χρήματα τοὺς
ὀπλοφόρους καὶ ἐκινήθησαν, καὶ μολοντοῦτο εἶναι ὁμολογούμε-
νον ὅτι τὸ σῶμα τοῦτο ὄχι μόνον ἔλαβε συνεννοήσεις ἀμέσως
μὲ τὰ Βασιλικά στρατεύματα εὐρισκόμενα εἰς Καλαμάταν, ἀλλὰ
εἰς πρώτην εὐκαιρίαν ἐσυσπειρώθησαν ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ Βα-
σιλέως καὶ κατέτρεξαν τοὺς ἀποστάτας.

Ἀπὸ τὸ Τμήμα τοῦ Κάμπου δέν συνεμέθεξαν, εἰ μὴ ὀλί-
γοι προύχοντες, εὐραχθέντες ἐκ συνεννοήσεως βέβαια εἰς τὴν Κυ-
πρισσίαν τὴν 30: Ἰουλίου.

Ἀπὸ τὸ Τμήμα τῆς Ζούριτζας καὶ πρῶτα καὶ ἔπειτα δέν
συνεμέθεξαν εἰ μὴ οἱ ρίλοι τῆς αὐτῆς βασιλείας.

Εἰς τὴν Ὀλυμπίαν οἱ κάτοικοι τῆς Ἀνδριτζαινας ἔ-
δειξαν τὸ πρῶτο παράδειγμα τῆς πίστεως καὶ ἀθωότητος των
ἀποκοοῦσαντες μὲ τὰ ὄπλα τοὺς κακούργους. Οἱ συμεθέξαντες
καὶ ἐκεῖ καὶ πρῶτα καὶ ἔπειτα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον παρερέθη-
σαν ἀπὸ τὸν ρόβον τῶν αἰρνιδίως παρουσιασθέντων ἐνόπλων ἀ-
ποστατῶν.

Εἰς τὴν Μεσσήνην ἀπὸ Γαραντζαίους ἐβιάσθησαν οἱ πτω-
χοὶ νὰ συνακολουθήσουν διὰ νὰ τοὺς ἀρήσωσιν ἔπειτα μόνους
ἅμα ἐπαρουσιάσθη ἡ Β:δύναμις. Εἰς τὰς Καλάμας μόνον οἱ
Ἀσλαναγαῖοι. Ὁ λαὸς ἐν συντόμῳ παντοῦ ἀπεδοκίμασε τὰ ἀπο-
στατικά ταῦτα κινήματα, καὶ εὐθύς ὅπου ἐπαρουσιάσθη ὀλίγη

Β: δύναμις, συνεγεντοώθη άμέσως περί αύτήν καί έξαγριωμένος
 έτρεψε κατά τών κακούργων.

θέλομεν κοινοποιήσει προς ύμᾶς, Κύριε 'Επίτροπε, καί
 δσας σας άκολούθως πληροφορίας συλλέξωμεν περί τοῦ αύτοῦ
 άντικειμένου.

ὁ εύπειθέστατος Νομάρχης Μεσσηνίας

Δ: Χρησιτίδης

ὅτι άπαράλλακτον τῷ

πρωτοτύπῳ

έν Κυπαρισσίῳ τήν 22: Αύγουστου 1834

ὁ Γραμματεὺς τῆς Νομαρχίας Μεσσηνίας

(Τ.Σ.)

6. 'Αναφορά τοῦ Μοιράρχου 'Αρκαδίας
 Μήτρου Δεληγιώργη

(Γ.Α.Κ., Γραμμ. 'Εσωτ., Φ.170)

"Εκθεσις τών Συμβάντων τοῦ Μοιράρχου 'Αρκαδίας
 παρὰ τών άνταοτῶν.

ἀο. 6760.

Κατά τήν 29: τοῦ άπερασμένου 'Ιουλίου προς τήν Μεσημ-
 βρίαν είδοποιήθη ὁ Νομάρχης 'Αρκαδίας παρὰ τοῦ 'Επάρχου Γορ-

τύνης, ὅτι εἰς χωρίον Μπογιάτι, Σαρακίνη ἔδιωξαν τὸν ἐπιστά-
την τοῦ Β: ἐβόου καὶ ἀλώνισαν μόνοι των. Τὴν ἰδίαν ἡμέραν
α΄ ὥραν μετὰ τὴν μεσημβρίαν ἄλλος πεζὸς παρὰ τοῦ ἰδίου λέγων
ὅτι ὁ Κόλιας Πλαπούτας καὶ ὁ Ἀσημάκης Σεργόπουλος ἐκινήθη-
σαν εἰς ἀποστασίαν ρανερὰν μετὰ μίαν ὥραν διετάχθη ὁ ἀΰπο-
μοίραρχος Γ:Μανιάτης μὲ μέρος Χωροφυλάκων νὰ κινηθῆ πρὸς
καταδίωξιν τῶν ἀνταρτῶν τῆς Γορτύνης καὶ ὀπλίση ὄσους εὐα-
γωγοῦν ἀπὸ ἐκεῖ.

Εἰς τὰς 5: ὥραν μετὰ τὴν μεσημβρίαν τρίτος πεζὸς,
εἰδοποιῶν μας ὅτι εἰς Ἀλωνίσταιναν ἠκολούθησε σύγχησις, καὶ
ἐξέφρασαν λόγους ὕβριστικούς κατὰ τῶν καθεστώτων. Λαβῶν λοι-
πὸν παρὰ τοῦ Νομαρχεῖου τὰς τρεῖς τοιαύτας εἰδήσεις, καὶ κα-
τὰ ποδσκλησιν του ἀνεχώρησα εἰς τὰς 9: ὥρας μετὰ τὴν μεσημ-
βρίαν, καὶ εἰς τὰς τρεῖς μετὰ τὸ Μεσονύκτιον ρθάσας εἰς Ἀλω-
νίσταιναν συνέλαβον τοὺς δύο ὕβριστάς. Εἰς τὰς 30: ἔβαλα
εἰς ἐξομολόγησιν τοὺς εἰρημένους. Ἔστειλα τὰς ἐξομολογήσεις
εἰς τὸ Νομαρχεῖον, ἐγὼ δὲ ἐπορεύθην εἰς Δημητζάναν. Εἰς τὰς
31: ρθάσας εἰς Δημητζάναν εὔρον τὰ κινήματα Ἀνδριτζαίνης καὶ
Ἑλιοδώρας πολλὰ τεταραγμένα, καὶ γνωρίζων τὰ πράγματα ὅτι
εἶναι γενικὸν εἰδοποιούσα τὴν Νομαρχίαν.

Τὴν ἰδίαν ἡμέραν συμφώνως μὲ τὸν Ἐπαρχον Γορτύνης
ἐκδώσαμε διαταγὰς πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς Ἐπαρχίας τῶν
κωμοπόλεων καὶ χωρίων νὰ ὀπλισθοῦν προσδιορίζοντες ἀναλόγως
τὸν ἀριθμὸν, καὶ νὰ καταβοῦν εἰς ἓν μέρος τῆς Ἑλιοδώρας, λε-
γόμενον λαγάρτι καὶ νὰ γενῆ ἐκεῖ ἢ συνάθροισις, ὅπου παρευρε-
θεῖς καὶ ἐγὼ ἐκεῖ νὰ γένη ἡ ἐκστρατεία ἀπὸ τὸν Ἀλρεῖον πο-

ταμόν εἰς ἀνδρίτζαιναν. ἄλλὰ ποῦ ἡ προθυμία τῶν κατοίκων τῆς Γορτύνης; κατὰ τὰς διαταγὰς ἔπρεπε νά συναχθοῦν τουλάχιστον περίπου τῶν 500: ὄπλων ἀλλ' ὡς φαίνεται, ἦσαν ὄλοι ἐσθισμένοι ἀπό τοὺς ῥαδιούργους καὶ δέν ἐσυνάχθη οὐδεὶς.

Τὴν α' τοῦ τρέχοντος ἐλάβαμεν ἄλλα γράμματα ἀπὸ τὸν Ἐπαρχὸν Ὀλυμπίας ὁ ὁποῖος μᾶς ἐζωγράριζε τὸν κίνδυνον τῆς πολυουκίας του καὶ ἐζητοῦσε βοήθειαν παρὰ τῶν Β: ἀρχῶν. Συμ- ρώνως λοιπὸν μετὰ τοῦ Β: Ἐπαρχοῦ ἀπερασίσσαμεν νά μεταβῶ εἰς Ζυγοβίτσι, Στεμνίτσα, Κασούταινα, κάμπου χωρία καὶ νά λάβω τοὺς διατεταγμένους στρατιῶτας καὶ νά ἔλθω εἰς χωρίον Λαύδα τῆς ἐπαρχίας Ὀλυμπίας, καὶ συνεννοηθεὶς μετὰ τοῦ Ἐπαρχοῦ Ὀλυμπίας νά ὑπάγω πρὸς βοήθειάν του, ἄλλὰ ποῦ ἡ προθυμία τῶν κατοίκων; ἀπὸ Τοῦπολιν μὲ ἠκολούθησαν ὀκτώ, εἰς Ζυγο- βίτσι δέν μὲ ἠκολούθησε οὐδεὶς, ἀπὸ Στεμνίτσα 33:, ἀπὸ τὸ μουλᾶζι ὀδ:, ἀπὸ κωμόπολιν καουταίνης 1ο:. Εἶχον καὶ μετ' ἐμοῦ 14: Χωροβύλακας, ἵππεῖς καὶ πεζοὺς ἀπὸ τὸν Νομάρχην Ἀοκαδίας ὁ ὁποῖος εὐρίσκειτο εἰς Δημητζίαναν, καὶ μ' ἔγραψεν ὅτι ἀπὸ τὸ **πρωτὶ** μοὶ διεύθυνεν ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν μου 30: ἵππεῖς.

Ἄλλ' ἐπειδὴ δέν εἶχον προοράσει, καὶ στοχαζόμενος ὅτι δέν ἤξευρον τὸν δρόμον, ἔστειλα ἓν ἐκ τῶν ἱππέων Χωρο- βυλάκων νά τοὺς ὀδηγήσῃ τὸν δρόμον διὰ νά ἔλθουν εἰς Λαύδα. Ἐγὼ δὲ ἐξακολουθῶ τὸν δρόμον διὰ τὸ εἰρημένον χωρίον καὶ ρθάσας ἕως ἓν τέτατον τῆς ᾠρας πλησίον, ἀπάντησα ὄλους τοὺς κατοίκους τοῦ χωρίου μὲ τὸν Δημογέροντά τους δεικνύοντες με- γάλην προθυμίαν (πλὴν μὲ ὑποκρισίαν) μ' ἐχαιρέτησαν. Εὐθύς παρουσιάζεται καὶ ὁ δημογέρων καλόγηρος Λυμπερόπουλος καὶ

μοί ένεχειρήσε τό γράμμα του Έπαρχου Όλυμπίας, ώστε κι εγώ έπήνεσα τόν ειρημένον καλόγηρον λέγων πός αυτόν: Εύγε. και είς αύτήν τήν περίστασιν είναι ό πρώτος όπου θέλει άνταμοι- φθή παρά τής Α,,Μ,, Συντροφεύοντές με μέ δλην τήν ύποκρισίαν έπερίπεζον μέ τās Βασιλικάς άρχάς και μέ τόν Α,,Μ,, φθάσας είς τό χωρίον τούς έκραξα κατά μέρος. Τόν καλόγηρον τόν ήρώ- τησα άν έμεινον μέσα είς τήν άντρίτζαινα πολλοί τών άνταρ- τών. μοί άπεκρίθη ότι δεν έμεινε κήνέννας και ότι να τραβί- ξωμεν τώρα όπου είναι ένωρίς νά έμβοϋμεν μέ τήν ώραν είς αν- τρίτζαιναν, και ότι οι άντάρται, έμεινον ένενήκοντα, μέχρι τών έκατόν δεν φθάνουν και αυτοί έφυγον είς τά βουνά. καθώς οι στεμνιτσαϊτοι και καρυτινοί ήρώτησαν αυτόν και τοίς άπε- κρίθη "κάμμιά σαρανταριά είναι και αυτοί φεύγουν είς τά βουνά διότι τούς διεσκορπίσαμεν κακήν κακώς τούς κλέπτας".

Μέ τούς λόγους αυτούς λοιπόν βάλλων βάσιν και είς τό γράμμα του Έπαρχου τής Όλυμπίας έκινήσαμεν είς τās 5: ώρας μετά τήν μεσημβρίαν δι' άντρίτζαινα. ό όηθείς καλό- γηρος μάς έκοινοποίησε τήν ιδίαν ήμέραν "ότι έπεριωρίσθη είς φυλακήν παρά τοϋ άρχηγού τών άνταρτών κόλια πλαπούτα, και ότι τόν ύπόπτευσαν ότι τοϋ έστάλθησαν πολεμοφόδια από τόν Έπαρχον Γοστύνης, και παραλαβών αυτά τά έμβασεν είς τήν Έπασχίαν Όλυμπίας ". (Χωρίς αυτό νά είναι αληθινόν) και άλλα έπληροροήθην ότι διά νά δείξη είς τόν άρχηγόν τών άνταρτών ότι είναι πιστός, και διά νά ύποστηρίξη τόν έαυτόν του είς αυτόν και νά δειχθῆ πιστός, ήξεύρων και από τόν Έ- παρχον ότι έκινήθην έγώ από Δημητζάναν δι' άντοίτζαιναν, και

ὠμολογήσας εἰς αὐτόν τὰ πάντα ὑπεσχέθη νά κάμῃ τήν προδοσίαν. ὁ δέ ἀντάρτης Κόλιας Πλαπούτας παραλαβών περίπου τῶν 500:συναπαδῶν του ἤλθε περίπου ἡμίσειαν ὥραν μακροῦν τῆς ἀντοιτζαίνης εἰς τόπον δύσβατον ὅπου ἦτο ῥεῦμα μέγα, λογκώδες, καί πετρώδες, καί τοὺς μέν ἔκαμεν νά ἐνδρεύωσιν μέσα εἰς τό ῥεῦμα, ἔμπροσθεν ὅπου ἠθέλαμεν ἀπεράσει, τοὺς δέ εἰς τὰς δύο πλευράς μέσα εἰς τό δάσος, καί ἐν μικρόν μέρος ἐπί τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους εἰς τὰ ἀντριτζάνικα ἀλώνια ἐκάθηντο κουρίως. ὡς δ' ἀφικόμενοι εἰς αὐτήν τήν θέσιν ἐμπρός τοῦ Καλογήρου μετὰ τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς πορευομένης, ἐπλησίασαν εἰς τό ἐμπρός ῥεῦμα, εἰς ὃ παρερύλλατον οἱ Στασιασταί τοποθετημένοι, αἵρνης βλέπω τοὺς τοποθετημένους εἰς τήν κορυφήν τοῦ ὄρους. ἔστειλα ἐν ἐκ τῶν ἰππέων Χωροφυλάκων νά σταματήσῃ τήν ἐμπροσθοφυλακήν ὁ δέ καλόγηρος μᾶς ἐβίαζεν νά ἐξακολουθοῦμεν τόν ὁδόν μας καί νά μὴν βοροῦμεθα, ὠμίλησα λοιπόν ὄλων τῶν ἐδικῶν μου στρατιωτῶν, καί ἐνῶ ὁδηγοῦν αὐτοὺς νά πιάσουν θέσιν, ἕως νά πληροφορηθοῦμεν, ἐπειδὴ καί ὑπόπτευσά ὅτι ὁ καλόγηρος μᾶς ἔκαμεν ἀπάτη, ἀνοίγοντες λοιπόν καί κινῶντες ἕως 10 : βήματα μᾶς ἔβαλον τό τουρέκι, καί τὰς ρωνάς. Ἐτοάπησαν εἰς ρυγὴν οἱ καρυτινοί καί λοιποὶ στρατιῶτες καί τουρεκῶντες πρὸς ὑπεράσπισιν των ἔρθασαν εἰς Λαύδα διὰ νά διασωθοῦν ἀπὸ τοὺς λαυδιῶτες, ὡς δέ ἐπλησίασον τοὺς ἔβαλον αὐτοὶ τό τουρέκι, λέγοντες βαράτε τους τοὺς κερατάδες. Τραπόντες λοιπόν πάλιν εἰς ρυγὴν ἐπῆραν τό ἐμπρός ἐκ τοῦ Λαύδα ὄρος, καί καταβάντες εἰς τόν πόρον τοῦ ἀλφειοῦ ποταμοῦ, διέσῳθησαν πέρα τῆς καρυτίνης. Ἐγὼ δέ μετὰ τῶν Χωροφυλάκων

πολεμοῦντες καὶ ρεύγοντες, καὶ περιπλεχθέντες μέσα εἰς τὰ δάση, συνέλαβον 4: Χωρορύλακας, καὶ πεσόντες ἐνώπιον μου ἀπὸ τὰ ἔμπροσθεν μέρη ἐρίχθησαν κατὰ πάνω μου ὑπερασπίσθην μὲ μίαν κουμπουριάν, ἀροῦ ἐκτύπησα ἕναν εἰς τὸ χέρι καὶ ἔφυγον. κυνηγῶντες μας λοιπὸν ἕως εἰς τὰς 3: (ἔχοντες καὶ 4: Χωρορύλακας), ἡ ὥρα μετὰ τὴν Μεσημβρίαν μέχρις οὗτου ἔφθασα εἰς Λαύδα καὶ ἐκεῖ ἔπαυσαν. Εἰς τὴν συμπλοκὴν αὐτὴν ἐπληρώθη ὁ Χωρορύλαξ Κώνστας Σταύρου τῆς 33" Ἐνωμοτίας βαρέως εἰς τὴν δεξιάν χειρᾶν. ἀπεράσισα νὰ πιάσω ἕν σπήτιον κι ἐκεῖ ν' ἀποθάνωμεν, ἀλλ' ἐπιτυχῶν δύο Λαυδεῖους μοὶ λέγουν ὅτι τὰ ὀσπήτια εἶναι ὄλα κλεισμένα καὶ φύγετε πρὶν φθάσουν. μετὰ ταῦτα ἔπαυσα ἕν παράστρατον μέρος διὰ νὰ ἔλθωμεν εἰς καρύταινα καὶ ἀπεμακρῆνθην· εἰς μικρὸν διάστημα ἀπάντησα τοὺς ἱππεῖς οἱ ὅποιοι ἤρχοντο ἀπὸ καρύταιναν. ἄλλο δυστύχημα δι' ἐμέ. ἄλλος κίνδυνος. πῶθεν νὰ τοὺς ἀπεράσω καὶ νὰ διασωθῶ ἀπὸ τὸν θόρυβον τῶσων ἱππων. Συλλογιζόμενος μοὶ ἤλθεν εἰς ἐνθύμησιν ὁ πόρος τοῦ ἀλφειοῦ, ἀπεράσισα λοιπὸν διὰ τὸν πόρον. ἐκινήσαμεν καὶ πηγαίνοντες εἰς ἕν μικρὸν διάστημα, ἄλλος Ἰουδάς. ἄλλος ποοδότης μοὶ ἐπαρουσιάσθη ὁ ἱερεὺς τοῦ ἰδίου χωρίου καὶ συγγενῆς τοῦ ἰδίου καλογήρου μὲ τοὺς συγχωρίους του. μοὶ ὁμιλεῖ ὁ ὑποκριτῆς τί ἦτον ὁποῦ ἐπάθαμεν ἐλθέ κοντὰ μου διὰ νὰ Σᾶς ὑπάγω εἰς τὸν πόρον ν' ἀπεράσετε πέρα ἀκολουθητε. θέτω λοιπὸν τὸν παπᾶ ἔμπρός καὶ ἀκολουθῶς τοὺς ἱππεῖς καὶ ἐπομένως ἐγὼ διὰ νὰ προσέχω πάντοτε μήπως καὶ κινηθοῦν οἱ ἀντάρται καθ' ἡμῶν. Δέν ἐπέφυγον τὸ φοβούμενον. Ἐλλειπεν ἕν μικρὸν διάστημα νὰ φθάσωμεν εἰς τὸν ποταμόν, ἀκούω μίαν βοήν

καί τουφκειισμόν ἐναντίον μας. πλησιάζοντες τόν ποταμόν εὐρέθημεν ἀντί τοῦ πόρου εἰς βράχους καί εἰς κρημνοὺς καί τό ἐν καί τό ἄλλο μέρος τοῦ ποταμοῦ. ζωτῶ τόν παπᾶ, ἔρυγεν. Ἐνίκησαν οἱ ἀντάρται, μᾶς ἔπιασαν τόν πόρον μᾶς ἔβαλαν τό τουρέκι. Εὐρισκόμενος λοιπόν εἰς μίαν τοιαύτην θέσιν εἶπα πός τόν ἀξιωματικόν τῶν ἰπέων, ἐπειδή δέν εἶναι θέσις νά δουλεύσῃ ἄλογον, νά κατεβῶσιν οἱ ἔριπποι καί νά μεταχειρισθῶσιν ὡς ρύλακες τὰ δένδρα, καί μέ ταῖς κουμπούσας νά ἀποθάμωθεν ἀνδρείως. διέταξε λοιπόν ὁ ἀξιωματικός καί ἐκατέβησαν εἰς δέ φωνάζων εἰ θά μᾶς σκοτώσουν. ἐλθέ Μοίραρχε νά κάμης συνθήκην. ἐλθέ ἀξιωματικέ. Ἐγώ δέ τοῦ ἀπεκρίθην ὅτι μέ τοὺς ἀποστάτας δέν κάμνομεν συνθήκας καί ἀμέσως ἤκουσα φωνήν: συνθήκην, μή μᾶς βασεῖτε, ἀποκρίθησαν καί οἱ ἀντάρται "μπέσα γιά μπέσα" καί μέ αὐτό παρεδώθησαν. Ἐγώ δέ τραβῶν εἰς τό ὀπισθεν μέρος ἐρώναξα ἕνα ἐκ τῶν ἰπέων Χωροφυλάκων νά μέ ἀκολουθήσῃ καί θέλει ἀπεοῶσμεν πέραν τοῦ ποταμοῦ. Τοῦτο ἀροῦ ἤκουσεν εἰς τῶν ἰπέων μεγαλοφώνησεν: ὄχι μοίραρχε, ὅλοι ἐδῶ θέλει πᾶμε, δέν φεύγεις ἐσύ ἀπό ἐδῶ ὁποῦ μᾶς ἔφερες. Ἐγώ ἰπεύσας τό ἄτι ν' ἀπομακουνθῶ ἀπ' αὐτόν, καί ἀκούων ὅτι οἱ ἀντάρται μ' ἐζήτησαν ἐκινήθην κατὰ μέρος τοῦ ἀλφειοῦ, παραπατήσας ὁ ἵππος μου καί πέσας μ' αὐτόν κάτω εἰς κρημόν δύο ὀργιές ὕψος ὑποκάτωθεν ἐγώ καί ἀπό πάνω τό ἄλογον, ἐνῶ εἶχα μέ τόν ἴδιον ἵππον ἄλλας δύο φραῖς εἰς τήν πρώτην καταστροφῇν, ἔφθασε ὁ Σεῖζης μου μ' ἕνα χωροφυλάκα καί μ' ἐσήκωσαν. τρέχοντες καί οἱ ἀντάρται καί ἀρπάσαντες μου μ' ἔβαλλον καβάλα καί μ' ἔφερον εἰς τό χωρίον Λαύδα σκοτωμένον χωρίς νά ἤμπορῶ νά καθήσω μήτε νά σταθῶ. Ἐκεῖνο το βρά-

δυ ἦλθε ὁ καλόγηρος ὁποῦ ἦτο ἐκεῖ, καί ὁ Στασιάρχης κόλις Πλαπούτας καί εἰς τήν παρουσίαν μου τοῦ λέγει ἀλβανίτικα ὁ καλόγηρος. εἰ βλέπεις ἀρχηγέ τί δουλεύειν σοῦ κάμνω; Ναί σ'εὐχαρίστῳ καί εἰς ἀποδέλοιπα, αὐτά δέν τά μιλοῦσαν ἑλληνιστί ἀλλ'αὐτό στοχαζόμενοι ὅτι δέν καταλαμβάνομεν τί λέγουν.

Τήν ἰδίαν στιγμὴν ἔφεραν καί ἄλλους δύο Χωροφύλακας τοὺς ὁποίους συνέλαβον πρῶην καί τοὺς εἶχον εἰς τό χωρίον φερμένους. μοί ὠμολόγησαν ὅτι οἱ ἀντᾶρται ἔκαμαν στάσιν ἀπό τό νά μᾶς κινηγοῦν ἀλλ'ἀγροικοῦντες τήν φωνήν " ὁ Μοίραρχος ἐπῆρεν τόν καλόγηρον καί τρέξατε εἰς τόν πόρον καί τρέξατε νά τόν γλυτώσετε. τρέξατε. τρέξατε" .τότε ἐκίνησαν ἕως τριακόσιοι περίπου καί ἦλθον εἰς τό ποτάμι καί μ'ἐπρόφθασαν. ὄχι μόνον οἱ Χωροφύλακες μοί τό ὠμολόγησαν ἀλλά καί οἱ ἴδιοι ἀντᾶρται καθῶς καί ὁ κόλις μοί ὠμολόγησεν τήν προδοσίαν τοῦ καλογήρου, κατ'ἀρχάς ὁποῦ μᾶς ἔκαμεν εἰς τό γράμμα τοῦ Ἐπάρχου.

Εἰς τάς τρεῖς τοῦ τρέχοντος, τό πρωῖ μ'ἐβίασαν διὰ νά μέ φέρουν εἰς ἀντρίτζαιναν. ἀφοῦ δέ μέ εἶδον εἰς τοιαύτην ἐλεεινήν κατάστασιν, ἔλαβον συμπάθειαν καί μέ ἄφησαν, ἀλλά ποῖος νά μ'ἐπισκευτῆ καί νά μέ γιαιοεῦση; εἰς τάς 6: ἡ ὥρα μετὰ τήν Μεσημβρίαν ἦλθον 15: ἐκ τῶν ἀνταοτῶν ἀπεσταλμένοι ἀπό τόν Στασιάρχη ἀυτῶν Κόλιαν Πλαπούταν διὰ νά μέ σηκώσουν καί πῶς νά σηκωθῶ ἢ νά σταθῶ εἰς τήν ἐλεεινήν κατάσταση ὁποῦ εὐρισκόμην, ὁποῦ ὅταν ἤθελε νά κάμω τό οὔρος μου ἔκβαινον εἰς τήν πόρτα μέ τά γόνατα. Τοὺς παοακάλεσα τόσον διὰ νά μέ ἀφήσουν δύο ἡμέρας διὰ νά ἀναλάβω ὀλίγον,

δέν ἐστάθη τρόπος ἀλλ' ἀοπάσαντες με ὡς τὸν κατάδικον μ' ἐ-
 βαλον ἐπὶ τοῦ ἵππου, ὥστε μετὰ τέσσαρας ὥρας ἐφθάσαμεν
 εἰς ἀντρίτζαιναν, ἤμουν ἡμιθανής. με ὑπῆγον εἰς τὴν οἰκίαν
 τοῦ Νικολάου Ζαρειφόπουλου, ἐκεῖ ἀφοῦ μοῦ ἔφερον ἓνα κου-
 ρέα τὸν εἶπον καὶ μ' ἐῤῥιψε τριάντα βεντοῦζες καὶ ἓν ἐμπλαστρον
 καὶ ἐστάθην ὀλην τὴν ἡμέραν εἰς τὰς 4: τοῦ τρέχοντος πρὸς
 τὸ μεσημέρι. Τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἦλθεν ὁ Κόλιας πλαπούτας καὶ
 με εἶπεν ὅτι τὴν ἐρχομένην ἡμέραν θέλει με στείλουν εἰς τὸ
 Ψάρι, ὅπου ἐκεῖ εἶναι ὁ προσδιορισμένος τόπος τῶν σκιάβων.
 Ἐγὼ τοῦ ἀπεκρίθην ὅτι προτιμῶ τὸν θάνατον, ὅχι νὰ ὑπάγω
 εἰς τὴν κατάστασιν ὅπου με βλέπεις. Τέλος δὲ παρακαλεσθεὶς
 παρὰ τῶν κυρίων Ζαρειφόπουλων, Νικολάκη καὶ Γεώργη, ἔκαμον
 εἰς αὐτόν ἐγγοαφα ἐγγυητικά με τὴν κατάστασιν τους διὰ νὰ
 με ἀφήσουν καὶ ἀφοῦ ἀναλάβω καὶ με ζητήσουν νὰ με παραδώ-
 σουν. Εἰς τὰς 5: τὸ πρωτὶ ἐνῶ ἔμελλε ν' ἀναχωρήσουν ἀπὸ ἀντοί-
 τζαιναν συνήχθησαν εἰς τὴν πλατείαν τῆς κωμοπόλεως ἀντοι-
 τζαίνης. δέν ἐνεκρίθη ἡ ἐγγύησις ὅπου ἔγεινε διὰ νὰ μ' ἀρή-
 σουν. ἐστάθησαν ἕως τοιάντα ἀπὸ τοὺς ἀντάρτας νὰ με σηκώ-
 σουν καὶ φθάσαντες ἐκεῖ πρῶτος λόγος τῶν ἐτοιμάσου με λέ-
 γουν διὰ νὰ ὑπάγῃς εἰς τὸ Ψάρι. Ἐλεεινὸν θέαμα ἐστάθη ἔ-
 πειτα ἀπὸ μισὴν ὥραν ὅπου μ' ἐτυραννοῦσαν νὰ με σηκώσουν,
 με ἄρπασαν ἀπὸ τὰς χεῖρας διὰ νὰ μ' ἐκβάλουν ἔξω, καὶ μὴ δυ-
 νάμενος νὰ βασταχθῶ τοὺς εἶπα νὰ κατασκευάσουν ἓνα ξυλο-
 κρέββατον καὶ νὰ με ὑπάγουν οἱ χωροφύλακες, ἀλλὰ πῶς ἤμπο-
 ροῦσαν νὰ με ὑπάγουν οἱ Χωροφύλακες. Λοιπὸν κατασκεύασαν
 τὸ κρεβάτιον, μ' ἐβαλαν ἐπάνω καὶ ἀφοῦ μ' ἐβαλον εἰς τὴν

ράχην μή δυνάμενοι οἱ χωροφύλακες νά μέ σηκώσουν πλέον μέ ἄφησαν ἐκεῖ. Τότε μοῦ ἔγιναν δλα τά μαρτύρια ἀπό τοὺς ἀντάρ-
 τας. μ' ἐβίασαν πάλιν οἱ ἀντάρται νά μέ βάλουν εἰς τόν ἵππον
 καί νά ὑπάγουν, συναχθέντες πολλοί κάτοικοι ἀντρίτζάνοι πα-
 ροεκάλουν αὐτούς διά νά μέ ἀφήσουν, πλὴν δέν ἐστάθη τρόπος
 εὐχαρις ὁποῦ μοῦ ἔγεινε εἰς δλας τὰς παρακλήσεις μου τό νά
 τοὺς πληρώσω δέκα τάλληρα κολωνάτα καί νά μέ ὑπάγουν εἰς
 τοὺς ὄρους των αὐτοῖ μέχρι τοῦ χωρίου Δραγῶγι 3: ὥρας μακράν
 καί ἀπό ἐκεῖ εἰς τό ψάρι νά μέ ὑπάγουν μέ τό ἄλογο.

Ἐθάσας εἰς τό χωρίον Δραγῶγι, εὐρέθη ἕνας χριστιανός,
 ὀνομαζόμενος Μ: Τζαβέλης, αὐτός εἰδὼν με εἰς τοιαύτην κατά-
 στασιν καί κινήθεις ὑπό φιλανθρωπίας μ' ἐκράτησεν εἰς τό χω-
 ρίον Δραγῶγι, ἐνῶ οἱ ἀντάρται μ' ἐβίαζον νά μέ ὑπάγουν εἰς
 ψάρι. καὶ οὕτως ἠλευθερώθην ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ἀνταρτῶν με-
 τὰ βίας ὁ εἰρημένος τζαβέλης εὐθύς ἔφερεν ἰατρόν καί μ' ἐπι-
 σκεύθη ὥστε ἀνέλαβον ὀλίγον. Εἰς τὰς ἑννέα τοῦ τρέχοντος
 ἐστειλαν ἀπὸ ἀντρίτζαινα οἱ κανελόπουλοι ἄλογον διά νά μέ
 φέρουν εἰς ἀντρίτζαιναν, καί μή ὦν εἰς κατάστασιν ἐμείνα
 διά τὴν ἄλλην ἡμέραν. εἰς τὰς δέκα ἔλθῶν εἰς ἀντρίτζαινα
 καί μαθὼν τὴν καταστροφὴν τῶν κακούργων ἀνέλαβον περισσό-
 τερο.

Τοιαύτη ἐστάθη ἡ ἐλευθέρωσίς μου ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν
 ἀνταρτῶν. Τὰ βάσανα, τὰς ὕβρεις, τὰ περιπαίγματα τὰ ὁποῖα
 ἐδοκίμασα παρ' αὐτῶν εἶναι ἀπερίγραπτα.

Προσθέτω τά χωρία τὰ ὁποῖα ἐκινήθησαν ἀφ' ἑαυτῶν

πρός δ' αὐτοῖσιν τῆς ἀνταρσίας καθῶς ἀπ' αὐτοῦς ἤκουσα ὡς ἐξῆς.

Τμήμα Σουλιμᾶς, τμήμα Κοντοβούνια, Τμήμα Ζούρτζης, Τμήμα Γαράντζας· αὐτὰ ὤρμησαν κατὰ πρῶτον, καί ἀπό τήν Ὀλυμπίαν τὰ χωρία Σκληροῦ, Τζελέχοβα, Μάτεσι, ῥόβια καὶ παλάτου, Σμέρνα καὶ Λαύδα. Ἀκολούθως ἐκινήθη ὅλη γενικῆς ἡ Ἐπαρχία.

Τὴν σκληρότητα, τὴν φαντασίαν, τὴν αἰσχρολογίαν τὴν ὁποίαν εἶδα εἰς αὐτοὺς ἐτρόμαξα. ῥώτησα πολλάκις ποῖος ἐξ αὐτῶν, ποίους εἶχον βοηθοὺς, καὶ ποῖοι τοὺς ἐπλάνισαν καὶ τοὺς ἔφεραν εἰς τόν κρημνὸν τῆς ἀπωλείας, μοὶ ἀπεκρίθησαν ὅτι αὐτοὺς ἔχομεν. Τὸν Μαυροκορδάτον, Ζαῖμην, τὸν Κολοκοτρώνην, Πλαπούταν, οἱ ὅποιοι ἠλευθερώθησαν ἀπὸ τὴν φυλακῆν, καὶ ἂν δέν ἠλευθερώθησαν, μετὰ πέντε ἡμέρας θέλει ἔμβομεν εἰς Ναύπλιον νὰ τοὺς ἐλευθερώσωμεν.

Ἄρ' ὅσας κωμποδῆεις καὶ χωρία ἐπέρασαν οἱ ἀντάρται εἰς κῆνένα ἐκ τούτων δέν ἐστάθη δυνατόν νὰ μὴ τοὺς ὑποδεχθοῦν, ἀκολουθήσαντες αὐτοὺς μὲ στρατιῶτας καὶ συνδράμοντας τοὺς εἰς πολεμοῦδια καὶ τροφάς. Ἄν ἡ Βασιλικὴ Ἀρχὴ ἐξητοῦσεν ἀπὸ τὰ τοιαῦτα χωρία τὰ τοιαῦτα, ἀπαντοῦσε μεγάλας δυσκολίας. Ὅς ἐκ τούτων ἠμπορεῖ κῆνεῖς νὰ στοχασθῆ ὅτι ἦσαν ὅλοι ἐρεθισμένοι εἰς τὴν ῥαδιουργίαν.

Ταῦτα θέτω ὑπόψιν τῆς Βασιλικῆς Νομαρχίας Ἀρκαδίας.

Ὁ Μοῖσαρχος Ἀρκαδίας

Μ: Δεληγιώργης

(Τ. Σ.)

Διὰ τὸ ἀκριβές τῆς ἀντιγραφῆς
ἐν Τριπόλει τὴν 27^η Αὐγούστου 1834

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Νομαρχίας Ἀρκαδίας

(Τ. Σ.)

7. 'Αναφορά τοῦ γιαιτροῦ Μεσσηνίας γιά τά
στασιαστικά γεγονότα στήν πόλη τῆς
Κυπαρισσίας.

(Γ.Α.Κ., Γραμμ. 'Εσωτ., Φ.163, ἀρ.34.)

ἀρ.:34

'Ιατρός τοῦ Νομοῦ Μεσσηνίας

τήν 27: Αὐγούστου 1834,,

ἔκθεσις περί τῶν διατρεξάντων
εἰς τήν πόλιν τῆς Κυπαρισσίας
μετά τήν εἰσβολήν τῶν ἀποστατῶν.

Παρουσιασθεῖς χθές ἐνώπιον τοῦ Κυρίου Πληρεξουσίου
Αὐλικοῦ 'Επιτρόπου, κατά προφορικήν πρόσκλησιν τοῦ ἰδίου,
ὅπως ἐκθέσω ἐγγράφως ὅσα εἶδα, ἢ ἤκουσα σχέσιν ἔχοντα μέ
τά εὐταῦθα πρό τινων ἡμερῶν διατρέξαντα μέ τό νά διατρέξω
τρεῖς ὀλοκλήρους ἤδη μήνας εἰς τήν πόλιν ταύτην ὡς ἱατρός
δημόσιος τοῦ Νομοῦ Μεσσηνίας ἐκθέτω εὐσυνειδήτως τά ἐφεξῆς.

Εἰς τάς 25: τοῦ παρελθόντος μηνός κατά διαταγήν τοῦ
Κ:Νομάρχου Μεσσηνίας ὀφείλων νά μεταβῶ εἰς χωρίον Γλιάτα
τῆς 'Επαρχίας ταύτης ἀπέχον ἕξ περίπου ὥρας ἐντεῦθεν, διά
νά παρατηρήσω τό σῶμα μιᾶς γυνῆς φονευθείσης ἐκεῖ ἀπό βο-
λήν τουφεκίου. ἐξέφρασα τήν προηγουμένην ἡμέραν εἰς ἐπιστο-
λήν μου εἰς τόν ἀδελφόν τοῦ κυρίου Νομάρχου ὁποῖαν εἶχα ἐπι-
θυμίαν νά δώσῃ ἀρ' ἐσπέρας εἰς ἕνα ὑπρέτην τοῦ κυρίου Μιμί-
κου Πολυχρονόπουλου σχετικοῦ μου τήν παρ' ἐκείνου ζητηθεῖσαν

ἀδειαν ὀπλορορίας διὰ νά συνοδοιπορήσωμεν καί ἀκολουθήθωμεν μέχρι τινός, σκοπεύοντος τοῦ ἰδίου νά ὑπάγη εἰς Σουλιμοχώρια πρὸς κ...εψιν ὡς μοί ἔλεγε, τῶν ὁποίων ἠγόρασε βελανιδίων. ὁδοθείσης τῆς ἀδείας ἀνεχωρήσαμεν τὸ πρωί, καί φθάσαντες εἰς ἓν κεφαλοβρυσον κείμενον τρεῖς ὥρας μακρὰν ἀπὸ ἐδῶ, ἐπεζέψαμεν διὰ νά ἀναπαυθῶμεν ὀλίγον καί νά συμπάγωμεν. μετὰ μίαν ὥραν ἀπεχωρήσαμεν ἀκολουθῶν ἕκαστος ἡμῶν τὴν ὁδοιπορίαν του. Οἱ μεταξὺ ἡμῶν συνομιλῆσαι καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς πορείας μας ἦσαν διόλου ἀδιάφοροι. Κἀνέν περίεργον εἰς χωρίον Γουπάτο, οὔτε εἰς τὸ παρακείμενον χωρίον τοῦ Κλείσουρα, ὅπου διημέρευσα. Ἐπιστρέψας τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν εἰς Κυπαρισσίαν ἐπέζηυσα εἰς τὸ Νομαρχεῖον διὰ νά κάμω τὴν ἔκθεσιν τῶν παρατηρήσεων μου ὡς πρὸς τὴν φονευθεῖσαν ἐκεῖ ἔμπα παρὰ τοῦ ἰδίου Νομάρχου τὴν ..ανην τῶν δύο μελῶν τῆς Υ. Ἀντιβασιλείας.

Τρεῖς ἡμέρας ἔπειτα καί τέσσερας ὥρας μ.μ. παρατηρήσας εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Νομαρχείου ἐνέργειαν περισσώτερην τοῦ συνήθους, καί ἀκούσας καί λέξεις „ἐγκυκλίους“ καί τὴν ἀποστολὴν τεσσάρων ἢ πέντε πεζῶν ταυτοχρόνως εἰς διάφορα μέρη, ἔλαβα περιέργειαν νά ἐρωτήσω τὸν κύριον Νομάρχην /ὅστις ὠμίλει μυστικῶς μετὰ τῶν ΚΚ. διευθυντοῦ, Μοιράρχου καὶ Ἀλεξίου Μανούσου/ τί ἀκολουθεῖ; μέ εἶπεν μειδιῶν τί βλέπω διὰ νά μέ ἀναγκάσῃ νά κάμω τοιαύτας ἐρωτήσεις; ἀπεκρίθην, ὅτι ἡ περιέργειά μου ἐκινήθη ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἤκουσα λέξιν „ἐγκυκλίους“ καί ἀπὸ τὴν ὁποίαν θεωρῶ ἐμψύχωσιν καί δραστηριότητα περισσοτέρας ἀπὸ τὸ σὺνηθες εἰς τὸ γραφεῖον μου. Τότε μέ εἶπεν ὁ Κ. Μοίραρχος, ὅτι κἀποια τρελόπαιδα εἰς Ὀλυμπίαν ἐ-

τάραξαν τούς κατοίκους της, και καταγίνονται διά τοῦτο εἰς τό νά τά καθυσοχάσουν. Εὐχαριστηθεῖς εἰς τοῦτο ἐπέστρεψα εἰς τήν οἰκίαν μου.

Τήν ἀκόλουθον πρωΐαν περί τό Λυκαυγές μέ ἐξύπνησε κρότος τις εἰς τήν θύραν τῆς οἰκίας τοῦ Κυρίου Ν:Λούζη εἰς τήν ὁποίαν τότε ἐκατοικοῦσα ἄκουσας καί δεῦτερον καί τρίτον ἐπανειλημένως, καί ὑποπτευθεῖς μήπως ἀνάγκη κατεπέιγουσα ἐβίαζε τινά νά ζητήσῃ ἀπό ἐμέ ἰατρικήν τινα βοήθειαν, ἔτρεξα ἀμέσως νά εἶπω νά ἀνοίξουν ἀλλά προλαβών ὁ οἰκοδεσπότης ἤνοιξε, καί τότε ἐξαίφνης μᾶς παρουσιάζονται 12-13 ἔνοπλοι λέγοντες νά μήν ταραχθῶμεν διόλου, καθὼς δέν ἦλθον νά ληστεύσουν, καί ὅτι οἱ σκοποὶ των ἀποβλέπουν εἰς καλόν τῆς πατρίδος· εἰς ἐκ αὐτῶν μέ ἐπλησίασεν ἐρωτῶν ποῖος εἶμαι, καί ἄν τόν γνωρίζω. Εἶμαι, ἀπεκρίθην, Ἴατρος τοῦ Νομοῦ, καί ὅτι δέν γνωρίζω κἀνένα ἀπ' αὐτούς. Ἐγὼ εἶμαι ὁ Γιαννάκης Γοίτζαλης, εἶπε τόν ὁποῖον χθές ὁ Νομάρχης σου ἐπροσκάλεσε νά τρέξῃ πρὸς βοήθειάν του μέ 50,, ἐνόπλους στρατιῶτας, καί σήμερον, ὦ τοῦ θαύματος, μέ ἔφεραν 500,, διὰ νά τόν συλλάβω μέ τὰς λοιπὰς ἀρχάς. Ταῦτα εἰπών, καί στρέψας πρὸς τούς λοιπούς μετ' ὀλίγον εἶπε, θέλω διορίσει καταλύματα διὰ τούς στρατιῶτας, ἐν ἀπό τά ὁποῖα θέλει χρησιμεύσει καί τό ἰδικόν σου, καί ἀνεχώρησεν μετὰ τῶν συντρόφων του.

Ἐκπλαγεῖς ἐκ τῶν νέων τούτων ἀντικειμένων δέν ἔκρινα εὐλογον, οὔτε ἠμποροῦσα νά ἐξέλθω τῆς οἰκίας μου διὰ νά πληροφορηθῶ τά εἰς τήν πόλιν διατοέχοντα ἤκουσα μ' ὄλον τοῦ-

το από τούς όκτώ στρατιώτας, οί όποιοι μετ'όλίγον έκόνιασαν είς τό κατάλυμά μου, ότι πραγματικώς συνέλαβαν τās αρχάς, καί τούς έπῆραν από τό Γ: Έρορεΐον έως 22.000 δραχμών ποσότητα, τήν όποίαν εϋραν είς σακκούλια καλώς έσφαλισμένα, καί ότι έζήτουν έπιμόνως νά συλλάβουν καί τούς δημογέροντας, πλήν δέν εϋτύχησαν νά τούσεϋρωσιν. Τότε έρώτησα αύτούς τούς ίδίους, ποίος τούς έκίνησε νά πράξουν παρόμοια κακά, διά ποίαν αίτίαν, καί ποίους σκοπούς έχουν, μέ άπεκρίθησαν έξηγησιμένοι, καί ώς έξ ένός στόματος, ότι βεβαρυμένοι από ήμῶν τῶν καλαμασάδων τήν τυραννίαν, οί όποιοι τούς έστεναχωήσαμεν έκτός πολλῶν άλλων πόρων νά πληρώσουν δραχμάς καί είς αύτά τά σκυλιά των, άπεράσισαν νά μᾶς συλλάβουν δλους, και δεμένους νά μᾶς παραδώσουν είς τήν Α.Μ. καί νά ένθρονίσουν καί τόν Βασιλέα μίαν ῶραν αρχήτερα, καί ότι τό κίνημα τοϋτο είναι ταυτόχρονον είς δλας τās έπαρχίας κλπ.

Όλίγας ῶρας έπειτα ήλθεν ό Μιμηκος μέ τόν Γ.Γοηγοιιάδη είς τήν οίκίαν μας ζητῶν νά κρυθῆ, διότι τόν έβίαζαν μετά άλλων συμπολιτῶν νά υπάγη νά παραλάβη τά άρχεΐα από τās αρχάς, καί νά διαμοιράση είς τούς στρατιώτας τά όποια είχον ύραοπάσει από τό ταμεΐον χρήματα· αλλά μόλις έξέφρασαν αύτούς τούς λόγους, καί εξαίφνης ήλθον τρεΐς ένοπλοι καί τούς έπῆραν κακῶς έχοντας.

Τήν έπιούσαν ήκουσα θόρυβον μέγιστον είς τήν οίκίαν του Γοηγοιιάδου, όπου έπαρατήρησα μερικούς ξεσπαθμένους, καί άλλους μέ πιστόλας είς τās χεΐρας. Ή αίτία ήτο, καθόσον έπειτα έπληροφόρηθην, ότι τινές έξ αύτῶν υπέκου-

ψαν καί δέν ἐφανέρωσαν εἰς τοὺς λοιποὺς ἀοικετὴν ποσότητα χρυσῶν νομισμάτων, τὰ ὅποια ἠῦρον εἰς τὸ ταμεῖον, ἢ κατ' ἄλλους, διότι δέν ἐσυμφωνοῦσαν εἰς τὴν μεταξύ των διανομὴν ἐκεῖνων.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν /ἂν δέν ἀπατῶμαι/ ὁ ἐπονομασθεὶς οὗτος λαὸς τῶν Γεωργῶν ἐβίβαζε τοὺς πολίτας νά συγκροτήσουν μίαν ἐπιτροπὴν ἐκ τῶν διαφόρων τῆς Ἐπαρχίας Τμημάτων διὰ νά ἐπαγουπνῇ διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ τόπου, καί νά χορηγῇ τὰ ἀναγκαῖα εἰς μίαν ρουρᾶν, τὴν ὁποίαν ἐμελλον νά ἀρήσουν ἐπ' αὐτῇ εἰς τὴν πόλιν· καί διὰ νά γράψουν καί συνθέσουν μίαν ἀναφορᾶν πρὸς τὴν Α.Μ. ἐκροάζουσαν τὰ παράπονά των καί τὸ τέλος, διὰ τὸ ὁποῖον ἐκινήθησαν, τὰ τῶν θέσεων κλπ.

Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν, ἦτοι τὴν πρώτην τοῦ Αὐγούστου συναθροισθέντες οἱ ἀποστάτες καί κακοῦργοι ἕως 800, τὸν ἀριθμὸν, ἔμπροσθεν τοῦ Νομαρχείου καί λαβόντες μετ' αὐτῶν τὰς ἀρχὰς ἀνεχώρησαν .

Ἐν τῇ μεταξύ τούτῳ μέχοι τῆς χαρμοσύνου ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἠκούσαμεν εὐχαρίστως τὸν θοῖαμβον τῆς Κυβερνήσεως κατὰ τῶν ἐπαράτων ἀποστατῶν, τοῖς μόνον ἐξῆλθον τῆς οἰκίας μου πρὸς ἐπίσκεψιν ἀσθενῶν, ἐν οἷς καί τῆς συζύγου τοῦ Μιμηκου, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ὁποίου ἤκουσα πολλοὺς πολίτας νά ἀναρέουον περὶ μιᾶς ἐπιστολῆς τοῦ ἐν Ναυπλίῳ Αἰ:Γρηγοριᾶδου τὴν ὁποίαν πρὸ τινῶν ἡμερῶν ἔλαβεν ὁ Μιμηκος δι' ἐπίτιδες ἀπεσταλμένου, καί διὰ τῆς ὁποίας τῷ ἀνηγγέλετο, ὅτι ἐντὸς ἰλίγων ἡμερῶν ἐμελλε νά ἐξέλθῃ τῆς ρυλακῆς καί νά ἐλευθερωθῇ, τελειῶνων μὲ τὸ „Ζήτω ὁ Βασιλεὺς, καί ἡ Υ. Ἀντιβασιλεῖα“.

Ὁ Μιμηκος ἐπρόσθεσεν, ὅτι ἐροβεῖτο μήπως τόφρικτόν τοῦτο τῶν ἀποστατῶν κίνημα φέρει ἐμπόδια ἢ ἀργοπορίαν εἰς τήν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Γρηγοριάδου, καί ἐλεεινολογοῦσε τόν ἑαυτόν του προβλέπων, ὡς ἔλεγεν, ὅτι οἱ ἐχθροί του βλέποντες τήν οἰκίαν του εἰς αὐτήν τήν περίστασιν ὡς πᾶσα κάπιος (κατά τήν ροάσιν του) θέλουν ἀρεῦκτως τόν κατηγορήσει μίαν ἡμέραν ὡς συμμεθέξαντα εἰς τὰς βδελυράς πράξεις του λαοῦ των Γεωργῶν.

Ἄνεκφραστος ἦτο ἡ κατήρεια καί δυσσαεσκεια τῶν πολιτῶν καθ' ὅσον ἠδυνήθην νά συμπεράνω, εἰς τό δωδεκαήμερον τοῦτο διάστημα τῆς ἀποστασίας, ἀκούσας τούς μέν νά καταρῶνται τούς κινήσαντας τόν λαόν τοῦτον εἰς τοιαύτας στυγεράς πράξεις, τούς δέ νά παραπονῶνται κατά τοῦ Νομάρχου ὅτι δέν τούς ἐπροσκάλεσε καί αὐτοί καί νά λάβουν τά χρειώδη μέτρα πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν ἀρχῶν, καί πρὸς ἀπομάκρυνσιν τῶν κακούργων, ἐν ᾧ πρὸ μίας ἡμέρας εἶχε πληροφορηθεῖ τά εἰς Ὀλυμπίαν διατρέξαντα, εὐαρεστηθεῖς νά ἰδεῖσθαι περὶ τοῦτου ἓνα μόνον πολίτην ἰδιαιτέως, καί τόν Β: Ἐφορον δια νά μετοήσῃ καί σφραγίσῃ διὰ κάθε ἐνδεχόμενον τά εἰς τό Γενικόν Ἐροσεῖον εὐοισκόμενα χρήματα.

Τούς δέ, τέλος πάντων νά κακοτυχίζουσιν καί νά ἐλεεινολογοῦν τήν μέλλουσαν τύχην ἐκείνων, ὅσοι βιασθέντες διὰ τῆς μαχαίρας τῶν κακούργων ἠναγκάσθησαν νά πράξουν ὅ,τι δέν ἔπρεπε.

ἐν Κυπαρισσίᾳ
τῆν 25., Αὐγούστου 1834

Νικόλαος Α: Φωτεινός

8. Ἐναφορά τοῦ Βασιλικοῦ Ἐφόρου Τριφυλίας
πρός τόν Πληρεξούσιον Βασιλικόν Ἐπίτροπον

(Γ.Α.Κ., Γραμμ. Ἐσωτ., Φ.163, ἀρ.24.)

ἀρ:24

Β. Ἐφορος Τριφυλίας
τῆν 25,, Αὐγούστου 1834

περί τῶν συμβάντων κατά τήν
30,, τοῦ ἀπελθόντος Ἰουλίου
συμβαίνων ἀποστατικῶν κινή-
μάτων.

ἀρ.:649"
εν Κυπαρισσίᾳ
τῆν 25,, Αὐγούστου 1834"

Πρός τόν Πληρεξούσιον Αὐλικόν
Ἐπίτροπον καί Σύμβουλον τῆς
Ἐπικρατείας

" Κατά τήν 29,, τοῦ παύσαντος Ἰουλίου μηνός ἐνήογουν
ὁ ὑποραινόμενος ὡς Βασιλικός ἔφορος τῆς Τριφυλίας κατά συνέ-
χειαν τήν δημοκρασίαν τῶν ἐλαιῶνων τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας, τήν
ὁποίαν καί ἐτελείωσα πρό τῆς Μεσημβρίας, διά νά τήν ἐξακολου-
θήσω τήν αὔριον, ὅτε ἦτο προσδιορισμένη τελειωτική τῆς Δημο-
κρασίας ἡμέρα.

Ἐπανελθών ὄθεν ἀπό τήν Δημοκρασίαν εἰς τό κατάστημα
τῆς ὑπηρεσίας μου, μοῦ ἐπαρουσιάσθη παρά τοῦ διαμένοντος πρό

τρεις ή τέσσερας ήμέρας ένταϋθα Δημητρού Κρίτζαλη άναφοά κατά τών Λαπαίων, έχοντας ένοικιασμένας τάς προσόδους τοϋ είρημένου χωρίου περίδσων έπραττον ζημιών, τήν όποιαν και ένήργησα, διευθύνοντας τά παράπονα τοϋ ένοικιαστοϋ πρός τήν Βασιλικήν Νομαρχίαν.

Μετά τήν Μεσημβρίαν είδον όπλισμένους τούς ύπάχροντας τότε ένταϋθα χωροφύλακας, άλλ'ή αίτία τής όπλίσεως των ήτον πρός έμέ άδηλος. έπειτα από όλίγας στιγμάς, προσεκληθήν από τόν Νομάρχην πρό τρεις ώρες τής δύσεως τοϋ ήλίου, και άπελθών είς τό Νομαρχείον, εύρον τόν Νομάρχην μετά τοϋ Μοιράρχου μόνον. ό Νομάρχης μέ ήρώτησεν άν εύρίσκοντο είς τό ταμείον τοϋ Γεν: Έφδρου, τόν όποτον έπιτρόπευον διά τήν άπουσίαν του, δημόσια χρήματα, και άφ'οϋ τοϋ άπεκρίθην ότι ύπάρχουν, έπανελάβην εάν είναι δέκα έως δώδεκα χιλιάδας δραχμάς και τοϋ είπον, ότι είναι και περισσότερα. τότε μοϋ είπε διά νά άπέλθω νά τά σφραγίσω δσα κι άν είναι μέ άδιαφορίαν χωρίς τινός νά είπώ τίποτε. απήλθον λοιπόν πάραυτα είς τό κατάστημα τοϋ Γεν: Έφδρου και έπροσκάλεσα τόν Ταμίαν και Γραμματέα του Κ: Πετρόπουλον, μετά τοϋ όποιου, και ένώπιον τοϋ κυρίου Δημητρού Πολίτη συγκατοίκου τοϋ Γεν: Έφδρου, έσφραγίσαμεν τά δημόσια χρήματα διά τής ήδικής μου σφραγίδος, και διά τής σφραγίδος τοϋ Γεν: Έφδρου.

Τοιουτοτρόπως διήλθεν ή ήμέρα τής 29: χωρίς νά είδοποιηθῶ τίποτε πεοισσότερον, ούτε νά φαντασθῶ κανέν μικρόν κίνημα περί άποστασίας. δθεν και περί τά ξεμεοώματα τής 30: Ίουλιού ένφ' άκόμη ήμουν επί κλίνης, άκούω νά κτυπῶσι τάς θύ-

ρας τοῦ οἰκήματος μου παρά τῶν εἰσβαλλόντων ἐνόπλων, καί ἐ-
γειρόμενος ἠσθάνθην κοαυγᾶς καί ταραχᾶς. ἔτρεξα πρῶτον διὰ
νά ἀνοίξω τό παράθυρον, μέ σκοπόν νά ἀναχωρήσω ἐάν ἤθελεν
ἰδῶ ἀναρχικά κινήματα, καί ἄλλοι ἐκεῖ ἔνοπλοι οἱ ὅποιοι κατέ-
λαβον τόν τόπον, μοῦ ἐρώναξαν νά σταθῶ, διότι ἐχάθηκα. ἡ θύ-
ρα ἠνοίχθη τέλος πάντων παρά τῶν κακούργων, καί εἰσέβαλον
δέκα Σουλιμαῖοι, ἐπί κεφαλῆς τῶν ὁποίων, ἐθεωρεῖτο ὡς ἀρχη-
γός ὁ Ἄθανάσιος Βασιλόπουλος ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου, καί ἄλλοι
δύο, τοὺς ὁποίους γνωρίζω μέν, ἀλλά τά ὄνόματα των ἄγνωσθ.

Οἱ εἰρημένοι Σουλιμαῖοι ἄμα μετά τήν εἰσβολήν ἀρή-
ρουν τά δημόσια τῆς ὑπηρεσίας μου χρήματα, Δραχμᾶς: χιλίας
ἐννακοσίας εἴκοσι ἕξι, ἀρ: 1926", τά ὅποια εἶχον συνασμένα
ἀπό διαφόρους δημοσίας δωσοληψίας. μετά μισήν ὥραν, ἦλθεν
εἰς τό κατάστημα μου καί ὁ Ἄναγνώστης Ντρέ Κολιδόπουλος
Σουλιμιώτης, ἀρχηγός ὄλων τῶν ἐνόπλων Σουλιμαίων, καί μέ
παρέλαβεν ὑπό τήν φύλαξίν του, ὡς αιχμάλωτον τρόπον τινά.

Κατά τᾶς ἰδίαις αὐτάς στιγμᾶς ὅπου ἐπράττοντο ταῦ-
τα εἰς τό κατάστημά μου, ἐγίνοντο τά ἴδια καί εἰς τό κατά-
στημα τῆς Γεν: Ἐφορίας, εἰς τό ὅποτον εἰσέβαλον ἄλλοι Σου-
λιμαῖοι ἔχοντας ἐπικεφαλῆς εἰς τήν ἀρπαγήν τοῦ δημοσίου
χρήματος τόν Ἄναγνώστην ντρεκολιδόπουλον, οἵτινες καί διέ-
μεινον εἰς τό αὐτό κατάστημα ἄχρι τῆς ἀναχωρήσεως των.

Τά εἰς τό Ταμεῖον τοῦ Γεν: Ἐφόρου δημόσια χρήματα,
ὑπῆρχον Δραχμᾶς 19817:49, καί δύο χιλιάδες περίπου ὑπῆρχον
ἰδιαίτερα τοῦ Γεν: Ἐφόρου κυρίου Σκαλίδη χρήματα, κατά τά
λεγόμενα τοῦ Γραμματέως του, εἰς τόν ὅποτον καί τά δημόσια

καί τά ἰδιαίτερα ἦτον ἐμπιστευμένα.

Μετά τήν Μεσημβρίαν τῆς ἰδίᾳς ἡμέρας ὁ Καλόγερος Παπαθεοδώρου ἐκ Σιδεροκάστρου, ἦλθε μετά τινῶν ἀκόμη ἐνόπλων καί παρέλαβε τά ἀρχεῖα τῆς ὑπηρεσίας μου, τά ὅποια καί μετακόμησεν εἰς τό Νομαρχιακόν κατάστημα, εἰς τό ἴδιον μέρος ἀπόθεσεν καί τά ἀρχεῖα τῆς Γεν:έφορίας, τά ὅποια παρέλαβον εἰς τόν ἴδιον καιρόν ἄλλοι ἔνοπλοι.

Ἀρχηγός τῆς ἀνταρσίας καί ὄλου τοῦ σώματος τῶν κακούργων, ὑπῆρχεν ὁ ἐκ τοῦ χωρίου Ψάρι Γιαννάκης Κρίτσαλης, ὁ ὁποῖος ἐκάμεν ὡς ἔμαθον ἐρευναν περὶ τῶν δημοσίων χρημάτων, τά ὅποια καί ἀφ' οὗ ἐσύναξεν εἰς ἓν καί τό αὐτό μέρος ἐκτός μόνον ἑνός μέρους ἐκ τῶν χουσῶν νομισμάτων τα ὅποια ὡς λέγουν δέν ἐφανερῶθησαν παντελῶς ἀπό ἐκείνους οἰτινες τά ἔλαβον, τά διεχειρίσθη εἰς διανομήν ὄλων τῶν χωρίων τοῦ τμήματος Σουλιμᾶ, διαφυλάξας εἰς τήν διανομήν καί μερίδια τῶν δύο τμημάτων Ζούρτζας καί Κοντοβουνίου, ἀλλ' οἱ ἐκ τοῦ τμήματος Σουλιμᾶ ἔλαβον διπλοῦν μερίδιον εἰς τήν διανομήν ταύτην, δηλονότι τά ἡμίσεια ἔλαβον αὐτοί, καί τά ἡμίσεια ἔδωσαν εἰς τά ἄλλα τμήματα Ζούρτζας καί Κοντοβουνίου.

Μετά τήν διαχείρησιν ταύτην, καί ἀφ' οὗ διέμεινον ἐνταῦθα οἱ ἀποστᾶται ἀπό τό πρωτῆ τῆς 30: Ἰουλίου ἕως τήν Μεσημβρίαν τῆς Α' Αὐγούστου, παρέλαβον τὰς συλληφθείσας ἀρχάς, δηλ: τόν Νομάρχην, τόν Διευθυντήν καί τόν Μοίραρχον τοῦ Νομοῦ, καί τόν ὑποφαινόμενον ὡς Βασιλικόν Ἐφορον Τριφυλίας, καί μᾶς μετεκόμησαν εἰς τό χωρίον Ψάρι, ὅπου μᾶς ἐκράτησαν εἰς τό ἴδιον τοῦ Κρίτσαλη οἴκημα ἀπό τήν φύλαξιν μιᾶς ἐπί

τούτω ρυλακῆς ἐκ Ψαράων ἄχρι τῆς 10: Αὐγούστου, καθ' ἣν μαθόντες τὴν καταστορῆν τῆς ἀποστασίας παρὰ τῶν Βασιλικῶν στρατευμάτων εἰς τὸ χωρὶον Σούλου τῆς Γορτύνης, μᾶς ἀπέλυσαν συνοδευθέντες ἕως εἰς τὸ χωρὶον Σκάλαν τῆς Μεσσηνίας παρὰ τοῦ Δημητρίου Κούτζαλη ὅπου εὗρομεν τὸν στρατηγὸν Σμάλτε διοικοῦντα τὰ Βασιλικά στρατεύματα.

Ἐπανῆλθον ἐνταῦθα κατὰ τὴν 12: τοῦ ἐνεστῶτος πρὸς τὸ ἑσπέρας, καὶ τὴν 13: ἐξέθεσα εἰς τὴν ἐπί τῶν οἰκονομικῶν Βασιλικὴν Γραμματεῖαν τὰ διατρέξαντα, καθὼς καὶ τὴν ἀπαγὴν τοῦ δημοσίου χρήματος κατὰ τὴν 17: ἐνεστῶτος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἔδραν του καὶ ὁ Νομάρχης, καὶ τὴν 18: παρέλαβον τὰ ἀρχεῖα τῆς Γενικῆς καὶ τῆς Βασιλικῆς ἐφορίας, καὶ ἤδη ἐνεογῶ τὰ εἰς ἑμέ ἐμπιστευμένα καθήκοντα.

ὁ εὐπειθέστατος Βασιλικὸς ἔρρορος

Τριφυλίας

A: Λυμπερακόπουλος

(Τ.Σ.)

9. Ἀναφορὰ τοῦ Ἀδάμ Δούκα γιὰ τὰ στρατιωτικὰ γεγονότα τῆς Ἀρκαδίας.

(Γ.Α.Κ., Γραμμ. Ἐσωτ., Φ. 163 .)

Ἀριθμὸς: 6760"

Ἐν Τριπόλει

τὴν 27 Αὐγούστου

1834

Πρὸς τὸν Πληρεξούσιον Αὐλικόν

Ἐπίτροπον τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος.

Ἐπί τοῦ ἀριθμοῦ 7"

Ἐκθεσις τῶν διατρεξάντων εἰς Γόρτυνα καί Μεγαλόπολιν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τῆς ἀποστατικῆς ῥήξεως.

Ἀπό τῆς 26,, τοῦ μηνός Ἰουλίου ὁ Κόλλιας καί Μητρος Πλαπούται ἀπό χωρίον Παλοῦμπα τῆς Γόρτυνος, καί ὁ Ἀσημάκης Σεργόπουλος ἀπό Δημητσάναν τῆς αὐτῆς Ἐπαρχίας, ἐφανέρωσαν τά προοίμια τῆς Ἐπαναστατικῆς Σκηνῆς, τήν ὁποίαν εἶχον σύστημα κάμωσιν ἐναντίον τῶν Καθεστώτων. Ἐξοπλισθέντες αὐτοί καί ὁ Μαυροειδῆς τοῦ Λιάκου ἀπό Παλοῦμπα / οὗτος πρό καιροῦ τινός μέ ληστρικῆν διαγωγὴν περιπλανᾶτο ὁρεσίβιος καί καταδιώκετο ἀπό τὰς ἀρχάς / καί περιφερόμενοι ἀπό χωρίον εἰς χωρίον τοῦ Τμήματος τῆς Ἡλιοδώρας - ἐσπερομολόγουν ἐναντίον τῶν καθεστώτων, διά νά ἀποπλανήσουν καί παρασύρουν τοὺς ὑπηκόους τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος εἰς τὰ κακόβουλα αὐτῶν διανοήματα.

Κατά τήν 27,, τοῦ αὐτοῦ μηνός εἰς τό χωρίον Μπέλεσι καί ἄλλα παρακείμενα ἐβρίψαν τό προσωπεῖον καί ἀνεβάνισαν εἰς τό Στάδιον τῆς ἀνταρσίας ὡς Ἀρχηγοί, ὕψωσαν ἐκεῖ ὄπλα καί Σημαία, ἐναντίον τοῦ ὑψηλοῦ θρόνου καί προσεκάλουν εἰς ἐξοπλισμόν τοὺς κατοίκους. Περίπου τῶν 30 ὁπαδοί των ἴσως ἐκ συνεννοήσεως προὔπαρχούσης τοὺς ἠκολούθησαν μέ τὰ ὄπλα εἰς χεῖρας καί ἄλλοι πολλοί κάτοικοι τῶν μεσῶν ἐκείνων, πρὸς τοὺς ὁποίους διεδόθη τό ἀνταρτικόν πνεῦμα, ἠτοιμάζοντο νά φανῶσι πρόθυμοι εἰς τὰς προσταγὰς των.

Ὁ Μητρος Πλαπούτας, καί ὁ Μαυροειδής τοῦ Λιάκου μετέβησαν κατά τήν 29^η τοῦ ἰδίου μηνός εἰς Ὀλυμπίαν. Ἐκεῖ ἀνταμώθησαν μέ τόν ἀπό Ζελέχοβα /χωρίον τῆς Ἐπαρχίας ταύτης/ Νικήτα Ζερμπίνην, ἔχοντα περὶ αὐτόν 20 περίπου ὀπλοφόρους πρὸς τὰ ἴδια διανοήματα διατεθειμένους, καί ἐπλησίασαν εἰς τήν Ἀνδρίτσαινα Πρωτεύουσάν τῆς Ἐπαρχίας ταύτης. Ἐκεῖ ἐξέδωκαν ἔγγραφα ὑπογεγραμμένα ἀπὸ τόν Μητρον Πλαπούταν ὡς Ἀρχιστράτηγον, καί προσεκάλουν τοὺς κατοίκους εἰς ἐξοπλισμόν ἐναντίον τῶν καθεστώτων, ἀλλ' ἀποκρουσθέντες κατά πρῶτον ἀπὸ τόν Ἐπαρχον Ὀλυμπίας ἀπεσύρθησαν εἰς τὰ ὄρη.

Ὁ Κόλιας ἐντοσοῦτψ ὁ Ἀσημάκης καί οἱ λοιποὶ συγκεντρωθέντες ἀπὸ τὰ διάφορα χωρία καί κυρίως ἀπὸ τήν Κεοκινίτσαν, Μπάτσι, Βλάχους καί Μπράτιστα μετέβησαν ἀπὸ τὸ μπέλεσι εἰς τινὰ χωρία τῆς Παραμεοιᾶς ὅθεν διεύθυνον τὰ τῆς κακοβούλου ἀντασσίας των.

Κατά τήν 30 τοῦ Ἰουλίου οἱ κάτοικοι τοῦ Δοεμπουνίου, χωρίου τῆς Μεγαλουπόλεως συνυπακουσμένοι βέβαια εἰς τὰ διανοήματα τῆς συμμορίας ταύτης ὕψωσαν καί αὐτοὶ τὰ ὄπλα. Δέκα πέντε ἐξ αὐτῶν διευθύνθησαν εἰς τὸ χωρίον Κοτσιρίδι πλησίον τοῦ Λεονταρίου κείμενον. Ἐκεῖ ἀποκρουσθέντες ἀπὸ τόν Ἐπαρχον ἀπεσύρθησαν διὰ τοῦ Δεδεμπέικου δάσους εἰς τὸ χωρίον των, ὅπου μετὰ ταῦτα ἐπολιορκήθησαν στενά ἀπὸ Ἐθνορύλακας, τρῦς ὁποίους ἐσύστησεν ὁ Ἐπαρχος τῆς Μεγαλουπόλεως.

Ἄμφοτεροὶ οἱ Ἐπαρχοὶ Γόρτυνος καί Μεγαλουπόλεως

δέν ἔπαυσαν νά εἰδοποιῶσιν ἐκάστοτε τήν Νομαρχίαν περὶ τῶν διατρεχόντων τούτων, ἡ δέ Νομαρχία ν' ἀναγγέλη τά πάντα διά τακτικῆς συνερείας πρὸς τήν ἐπί τῶν Ἑσωτερικῶν Βασιλικῆν Γραμματεῖαν τῆς Ἐπικρατείας.

Τά δοαστηριώτερα μέτρα ελήρθησαν παρευθύς καθ' ὅσον ἐκείτο εἰς τήν Νομαρχίαν. Ἐξεδόθησαν αἱ ἀναγκαῖαι ὁδηγαί πρὸς τοὺς δύο Ἐπάρχους. Ὁ κατὰ τήν Ἀσκαδίαν Μοῦραρχος τῆς Χωροφυλακῆς ἐπί προσκλήσει τῆς Νομαρχίας διευθύνθη· ὁ ἴδιος μετὰ τοῦ Ἀ' Ὑπομοιράρχου τοῦ Κου Γ:Μανιάτη εἰς Γόρτυνα, ἐπι κεφαλῆς τῆς Χωροφυλακῆς ὁση εὐρέθη εἰς τήν Μητοπόλιν τοῦ Νομοῦ διαθεσίμος. Κατόπιν τήν 1^ην Αὐγούστου ἀνεχώρησεν εἰς τήν αὐτήν Ἐπαρχίαν καί ὁ ἴδιος Νομάρχης Κύριος Ν. Σιληβέργος, ἐπί κεφαλῆς μιᾶς μερίδος Βασιλικοῦ Ἴππικοῦ, ὅπου εἶχε προφθάσει ἀπὸ τὸ Ναύπλιον κατὰ συνέπειαν τῶν αἰτήσεων μας, καί διαφόρων στρατιωτῶν, τοὺς ὁποίους παρέλαβεν ἀπὸ τήν Πρωτεύουσαν τοῦ Νομοῦ.

Ἐν ᾧ τοῦτο προπαρασκευάζετο, καί ἐγείνετο ἀνένδοτος φροντίς διά τήν ἐξόπλισιν τῶν χωρικῶν, οἱ ἐν Γορτύνι ἀποστᾶται ὑπὸ τὸν Κόλιαν καί Μητρον Πλακοῦταν εἶχον συσσωματωθεῖ περίπου τῶν 100,, εἰς τὸ χωρίον Χώραν, ὅθεν ὁ Κόλιος ἐξέδωκε Διαταγὰς ἐξοπλισμοῦ. Εἰς τινὰς ὡς ἔχοντας φαίνεται ἐπιχώριον ἐπιβρόχην εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, ὀνομαστί δέ, εἰς τοὺς Μπράμον, Καπογιαννόπουλον ἀπὸ τὸ αὐτὸ χωρίον, Βασίλειον Τοῦλαν καί Παπαγεώργιον ἀπὸ Μ..... κι, Θεοδωρῆν Σουλιμιώτην, Ἀργύρην Ἀποσκίτην καί Πανταζῆν ἀπὸ Κοντοβάζαιναν.

Ἀπὸ τὸ χωρίον Χώραν μετέβη ὁ Κόλιος εἰς τὸ χωρίον

Νεμοῦνταν, ὅπου προσεκάλει τοὺς χωρικούς εἰς Συνέλευσιν. Ἐκεῖ ἐπλήθυνε τὸ Σῶμα τῶν ὁπαδῶν του κατέπροσπάθει νά παρασύρη καὶ ἄλλους περὶ αὐτόν, ὁπότεν ὁ Ἵπομοίραρχος Μανιάτης τοὺς ἠνάγκασεν ἐξ ἀμυντικῆς θέσεως εἰς τὴν ὁποίαν ἐστάθη νά διαλυθῶσι καὶ ἐπομένως τοὺς κατεδίωξεν, ὥστε ὁ Κόλιας μὲ ὀλίγους μόνον διευθύνθη εἰς τὴν Ὀλυμπίαν καὶ ἐνώθη μὲ τοὺς ὑπὸ τὸν Κρίτσαλην Μεσσηνίους ἀποστάτας οἵτινες πολιῶρκουν τὴν Ἀνδρίτσαιναν.

Εἰς τὸ μεταξὺ τοῦτο ὁ Μοίραρχος, ἄρ' οὐ διαβάς εἰς Ἀλωνίσταιναν ἔκαμεν μερικὰς ἐξετάσεις περὶ τινος καταγγελθέντος ὡς ὑβριστοῦ τοῦ Προσώπου τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος. Ἐλαβε τὸ μέτρον τοῦ νά δώσῃ ἐπικουρίαν εἰς τὴν πολιορκουμένην Ἀνδρίτσαιναν, ἐνῶ εἰς τὴν Γόρτυνα μετὰ τὴν ἀπὸ Νεμοῦτα διάλυσιν τοῦ Κόλια δέν ὑπῆρχον αἷτια προσελκύνοντα τὴν προσοχὴν τῆς Δυνάμεως του. Ἐπὶ τούτῳ ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς Ὀλυμπίας ἐπὶ κεφαλῆς διαφόρων Ἐθνοφυλάκων. Ἐκ τῶν χωρίων, τὰ ὁποῖα φαίνονται εἰς τὴν ἔκθεσιν τοῦ ἰδίου Μοιράρχου, καὶ ἀποσπάσματος Χωροφυλακῆς πρὸς τὸν ἴδιον σκοπὸν καὶ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Μοιράρχου, ἔστειλεν ὁ Νομάρχης καὶ τὴν Μερίδα τοῦ Ἰππικοῦ, ἀλλ' ἡ ἐπίβουλος προδοσίᾳ τινὸς Καλογήρου Λιμπεροπούλου ἀπὸ Λάβδα, καὶ ἐνὸς Ἱερέως ἀπὸ τὸ αὐτὸ χωρίον τὸν παρέδωκαν εἰς χεῖρας τῶν ἀποστατῶν, καὶ συγχρόνως ἐσυλλήθη παρά τῶν ἰδίων καὶ τὸ ἀπόσπασμα τοῦ Βασιλικοῦ Ἰππικοῦ. Τὰ καθ' ἕκαστα τῆς ἐκστρατείας ταύτης τοῦ Μοιράρχου καὶ τῆς κατ' αὐτοῦ ἐπιβουλῆς καθοοῶνται εἰς τὴν ἐπισυνατομένην εἰς ἀντίγραφον ὑπὸ Στοῦχ, εἰς ἡμερολογιακὴν ἔκθεσιν τοῦ ἰδίου.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα μέχρι τῆς 2 του Αὐγούστου εἰς Γόρτυνα, ἣτις παρεκτός τοῦ πνεύματος τῆς συμμορίας τό ὄποιον ἐνυπῆρχεν εἰς τοὺς κατοίκους, ἦτον κενή ἀπό τοὺς ἀποστάτας, ἡ σκηνή τῶν ὄποιων προώδευσεν εἰς Ὀλυμπίαν καί τόν λοιπόν Νομόν τῆς Μεσσηνίας. Ἄλλά τὰ τῆς Μεγαλοπόλεως, τὰ ὅποια διὰ τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν εἰς Δερμποῦνι ἀποστατῶν ἐφαίνοντο ἡσυχασμένα κατὰ τήν ἡμέραν ταύτην ἔλαβον διάφορον μορφήν. Οἱ εἰς Δερμποῦνι πολιορκούμενοι, οἵτινες τήν προλαβοῦσαν εἶχον ἀποφασίσει νά παραδοθοῦν καί ἐζήτων τό ἔλεος τῆς Κυβερνήσεως ἔδειξαν νέαν ἀντίστασιν· συνέκεια τῆς ἀντιστάσεως των ὑπῆρξεν ἡ διάλυσις τῶν πολιορκητῶν, ἐξ ὧν οἱ μὲν Ἐθνοφύλακες εἶτε ἀπό δειλίαν, εἶτε ἐξ ἀπιστίας ἀπεσύρθησαν, οἱ δέ Ἴκκεῖς οἵτινες συνακοτέλουν μέρος τῆς πολιορκίας ἐπανῆλθον εἰς Λεοντάριον.

Τήν νύκτα τῆς ἰδίας ἡμέρας 2 Αὐγούστου οἱ Μεσσηνιοὶ ἀποστᾶται μετὰ τῆς ἐκεῖσε προόδους των ἐπροχώρησαν καί εἰς τήν ἐπαρχίαν Μεγαλοπόλεως, κατέλαβαν τήν πόλιν Λεονταρίου. Ὁ Ἐπαρχος δέ προειδοποιηθεὶς τὰ τῆς αἰφνιδίας ταύτης εἰσβολῆς ἠναγκάσθη νά ἐγκαταλείψῃ τήν Ἔδραν του καί τήν ἐπιούσα περὶ τήν προῖαν ἐφθασεν εἰς Τρίπολιν.

Τὰ Ἀρχεῖα δὲ τῆς ὑπηρεσίας του διερπάγησαν καί παρεδώθησαν εἰς τήν ἀπώλειαν ἀπό τοὺς ἀποστάτας ὡς ἐξάγεται ἀπό τὰς ἀναφοράς του, ὅλη δέ ἡ Ἐπαρχία αὕτη, παρεκτός τοῦ Σινάνο ἐβιάσθη νά παραδοθῆ εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἀνταρτῶν.

Οὕτως εἶχον τὰ τῆς Μεγαλοπόλεως, ὅταν καί οἱ ἀπό τήν Ὀλυμπίαν ἀποστᾶται προώδευσαν εἰς τὰ ἐντός τῆς Γόρτυνος.

Ὁ Νομάρχης τῆς Ἀρκαδίας, ὅστις εὐρίσκειτο εἰς Δημητσάναν παρατηρῶν ὅτι τὰ πνεύματα τῶν Γορτυνίων ἦταν μᾶλλον ἐπιβρόκη εἰς τὰ διανοήματα τῆς ἀνταρσίας, καί θεωρῶν ἑαυτὸν ἐκτός ἀσφαλείας ἠναγκάσθη ν' ἀναχωρήσῃ καί κατὰ τὴν 4, τοῦ Αὐγούστου ἐπανῆλθεν εἰς Τρίπολιν. Ὁ Ἐπαρχος τῆς Γόρτυνος εὐρέθη εἰς τὴν ἰδίαν ἀνάγκην, διότι ὡς παρέστησεν εἰς τὴν Νομαρχίαν οἱ κάτοικοι τῆς Δημητσάνης τῷ ἠρνήθησαν ὅλας τὰς ἐγγυήσεις, αἱ ὅποιαι ἐδύναντο νὰ τὸν θέσουν εἰς ἀμυντικὴν τουλάχιστον θέσιν κατὰ τῶν ἀποστατῶν. Ἐφθασεν καί αὐτὸς κατόπιν τοῦ Νομάρχου εἰς Τρίπολιν.

Οἱ ἀποστᾶται ἐν τσοῦτῳ εἶχον προχωρήσει εἰς τὴν Γόρτυνα, τὸ πνεῦμα τῆς ἀνταρσίας διεδίδετο γενικώτερον εἰς τὴν Ἐπαρχίαν ταύτην. Προσέλαβον καί ἄλλους ὁπαδοὺς ἀπὸ τὴν κωμόπολιν Καρυταίνης, ἀπὸ τὰ χωρία Βρωμοσέλλας, Κερκέζι, Σοῦλο, Μερζά, καί ἀπὸ ὅλα τὰ λεγόμενα τοῦ κάμπου συνεννοήθησαν μετὰ τῶν εἰς Μεγαλόπολιν καί κατὰ τὴν 5 τοῦ Αὐγούστου εἰσέβαλον εἰς τὴν κωμόπολιν Στεμνίτσης, ὅπου οἱ κάτοικοι τοὺς ἐδέχθησαν μὴ δυνηθέντες ὡς λέγουσι νὰ τοὺς ἀντισταθῶσιν. Τὴν ἐπιόσσαν μετέβησαν εἰς τὸ Ζυγοβύστι ὅπου λέγεται ὅτι εἶχον συνεννοήσεις προὔπαρχούσας, καί μετὰ δύο ἡμέρας ἀνεχώρησαν ἐκεῖθεν εἰς τὸ πεδῖον τῆς Δημητσάνης, ὅθεν μετέβησαν εἰς Βυτίνην, καί ἀπ' ἐκεῖ ἐξηπλώθησαν εἰς τὴν Ἀλωνίσταιναν, Χρυσοβίτσι, Ἀρκουδῶρεμα, καί Πιάνναν, ὅθεν ἐμελέτων κατὰ τὰς δοθείσας πληροφορίες νὰ εἰσβάλωσιν εἰς Τρίπολιν.

Εἰς τοιαύτην κατάστασιν εὐρίσκοντο τὰ ἀνταρτικὰ κινήματα, ὅποταν κατὰ τὴν 7 Αὐγούστου ὁ Συνταγματάρχης Χάτσι

Χρήστος ἐπι κεφαλῆς τῆς ἐλθοῦσης Βασιλικῆς δυνάμεως καί πολλῶν Ἐθνοφυλάκων κατοίκων ἐκ Μαντινείας καί τῆς Κυνουρίας ἐξοπλισθέντων κατά συνέπειαν τῶν ἐν ὄνοματι τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος ἐκδοθεισῶν διαταγῶν, ἐξεστράτευσεν, διὰ νά ἐπιτεθῆ κατά τῶν ἀνταρτῶν, τριακόσιοι περίπου ἐμπειροκόλλεμοι Ῥουμελιώται ἐφθασαν τήν ἰδίαν ἡμέραν ὑπό τόν Ἀντισυνταγματάρχην Γαρδικιώτην Γρίβαν, καί ὅλη ἡ δύναμις τῆς Κυβερνήσεως συνεγκεντρώθη εἰς τό πεδῖον τῆς Μεγαλοπόλεως (Σινάνο) . Ἐκεῖθεν ἐξεστράτευσαν ἐναντίον τῆς κυριευθείσης ἀπό τοὺς ἀποστάτας Γόρτυνος, κατά τήν 9,, τοῦ ἰδίου μηνός, καί εἰς τό χωρίον Σοῦλο τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς εἶδον ἐρχομένους τοὺς ἀποστάτας, ἐν Σῶμα περίπου τῶν 1500.

Αὐτοί ὀχυρώθησαν εἰς τό χωρίον Σοῦλο ἅμα ἰδόν τήν Βασιλικήν δύναμιν. Ἡ Βασιλική δύναμις χωρίς νά χάσῃ στιγμήν ἐβρέθη κατ' αὐτῶν ἀποφασιστικῶς, καί μετ' ὀλίγον πυροβολισμόν τοὺς ὑποχρέωσαν ν' ἀφήσουν τὰ ὀχυρώματά των. Ἐκεῖνοι δέ χωρίς νά κάμουν πλέον χρήσιν τῶν ὀπλων, ἐτράπησαν εἰς φυγήν καταδιωχθέντες μέχρι τοῦ χωρίου Ζωνάτι, μίαν καί ἡμίσεαν ὥραν ἀπέχοντος ἀπό τό μέρος τῆς Μάχης.

Εἰς τήν Μάχην ταύτην ἐφονεύθησαν 50,, περίπου ἐκ τῶν ἀποστατῶν, ἐζωγήθησαν δέ καί οἱ καταγεγραμμένοι εἰς τόν ἐσώκλειστον ὑπό Στοχ, Β! Κατάλογον, ἐκ τῶν ὀπείων οἱ μὲν 37,, παραπέμφθησαν εἰς Ναύπλιον, πρὶν νά γνωστοποιηθῆ ἔνταῦθα τό Βασιλικόν Διάταγμα τῆς 9/21 Αὐγούστου, οἱ δέ 4,, ὡς κληγωμένοι καί μὴ δυνάμενοι ν' ἀνθέξουν εἰς τήν πορείαν ἐκρατήθησαν ἔνταῦθα ὑπό χειρουργικὴν ἐπίσκεψιν.

Τό χωρίον Σοῦλο ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς μάχης, ἐκυρπολήθη παρά τῶν Στρατιωτῶν, ἐσκυλεύθησαν δέ καί δύο σημαῖαι τῶν ἀποστατῶν, ἡ μία φέρουσα τόν φοίνικα μέ ἐπιγραφῆν ἐν ὀνόματι τῆς Ἑλλάδος, Α' Ἡγεμῶν Ὅθων, αἱ ὁποῖαι διευθύνθησαν καί αὐταί εἰς Ναύπλιον.

Οἱ ζωγρηθέντες, περί ὧν ἐβόεθη ἐξετάσθησαν συνοπτικῶς ἐνταῦθα, ἡ δέ ἐξέτασις τῶν ἐπισυνάπτεται ὑπό Στοῦχ, καί εἰς ἀντίγραφον.

Μετά τήν ἄνω περιγραφεῖσαν μάχην οἱ ἀποσταῖται διελύθησαν ἀφ' ὅλα τά μέρη τῆς Γόρτυνος ὄσα κατεῖχον καί ἐφευγον εἰς τά ὄρη. Τό πρωί τῆς 10^η Αὐγούστου ἐφάνη ἐν μέρος αὐτῶν εἰς τό χωρίον Καρυαῖς, ἀλλά καί αὐτό ἔλαβε τήν ἰδίαν τῆς καταστροφῆς τύχην ἀπό τά βασιλικά Στρατεύματα. Ἐδῶ ἐζωγρήθησαν τρεῖς ἄλλοι ἐπαρχιωταί τῆς Τριφυλίας μεταξύ τῶν ὁποίων καί ὁ Κωνσταντῖνος Οἰκονομόπουλος ἐξάδελφος τοῦ ἐν εἰρηκτῇ Γρηγοριάδου. Τοῦτον ὡς δυνάμενον νά ἔχη διηκριβωμένας τῶν σχεδίων τῆς ἀποστασίας γνώσεις ὑποβαλόντα εἰς ἐξέτασιν ἡ Νομαρχία ἔλαβε τὰς φαινομένας εἰς τήν ἐγκλειομένην ὑπό Στοῦχ Α' εἰς ἀντίγραφον ἐξομολόγησιν ἀποκρίσεις.

Οἱ τρεῖς οὗτοι συλληφθέντες καί οἱ τέσσερεις παραμειναντες ἐνταῦθα ὡς πληγωμένοι ἐκ τῶν πρώτων, παρεπέμφθησαν ὑπό φυλακῆν πρός τόν Ἐπίτροπον τῆς Ἐπικρατείας παρά τό ἐν Κυπαρισσίᾳ Δικαστηρίῳ τῆς Στρατιωτικῆς Δίκης κατά τήν 24^η τοῦ μηνός.

Οὕτω πως ἐκενώθη ἡ τε Γόρτυς καί ἡ Μεγαλόπολις ἀπό

τό μόλυσμα τῶν ἀποστατῶν εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν ὀπίων ἔφθασαν ἢ ὀργή τοῦ θεοῦ καί τοῦ θρόνου, καί οἱ Ἐπαρχοὶ τῶν δύο Ἐπαρχιῶν ἐπανῆλθον εἰς τὰς Ἔδρας των, καί ἀνέλαβον τὰ ἐμπιστευμένα εἰς αὐτούς χρέη.

Μετά ταῦτα συνελήφθησαν εἰς τό Παλαιόκαστρον ἄνωθεν τοῦ χωρίου Παλοῦμπα κείμενον οἱ δύο ἀρχιαποστάται Πλαποῦται, μεθ' ἐνός Ὀθωμανοῦ Μουσταφᾶ, ὅστις μετ' αὐτῶν συνέπραττεν εἰς τὰ κακουργήματα, καί ταυτοχρόνως ἐσυλλήφθη εἰς Δημητσάνην καί ὁ Ἀσημάκης Σεργόπουλος, καί οὗτοι κατὰ διαταγήν τῆς ἐπί τῶν Στρατιωτικῶν Γραμματείας παρεπέμφθησαν εἰς Κυπαρισσίαν.

Εἰς τὴν προοδευτικὴν στάσιν τῶν ἀποστατῶν ἡ Γόρτυς ἐφάνη ὅτι δέν ἀδιαφορεῖ εἰς τὰ διανοήματά των, οὔτε παραμελεῖ ἀμέσως καί πλαγίως νά τοὺς ὑποστηρίξῃ. Ἄν δέν ἐκοινώνησε μέ ὄλον τόν λαόν τό ἀνταρτικόν πνεῦμα, διότι δέν ἔφθασαν ὄλοι νά ποτισθοῦν οἱ ἔχοντες ὁμως ἠθικὴν τινά ἐπιβρόχην εἰς τὰ διάφορα χωρία δέν φαίνονται νά ἦτον ἀμέτοχοι εἰς τὰς προμελέτας τῆς σκευωρίας. Ἀνεξαρτήτως ὅλα τὰ τμήματα καθὼς καί τοῦ κάμπου τῆς Καρυταίνης ἔλαβον προφανῶς μέρος εἰς τὴν ἀνταρσίαν. Ἐδέχθησαν τοὺς ἀποστάτας τοὺς ἔδωκαν ἀνθρώπους συνέπραξαν κατὰ πρῶτον μέ τόν Κόλιαν καί Ἀσημάκην. Ἐν ᾧ ζητούμενοι πρότερον νά συντρέξουν τὰς Ἀρχάς πρὸς διεκδίκησιν τῶν Νόμων ἔφερον διαφόρους ἀκαίρους προφάσεις. Καί ἐνᾧ οὕτω πως διήκειντο ὡς πρὸς τοὺς ἀποστάτας, εἰς τὴν Νομαρχίαν δέν ἔδοσαν κῆμμίαν εἰδήσιν περὶ τῶν ἀποστατικῶν κινήματων.

Εἰς τὰς ἐπισυνακτομένας ὑπὸ Στοῦχ Ε΄ Στ' ἐξομολογήσεις διαφόρων, τὰς ὁποίας ἔλαβεν ἡ Νομαρχία παρατηρεῖται λεπτομερέστερον ποῖα ἐκ τῶν χωρίων τῆς Γόρτυνος ἐνοχοποιοῦνται ὅτι ἔλαβον μέρος εἰς τὴν ἀποστασίαν. Ὁ δὲ βαθμὸς κατὰ τὸν ὁποῖον ἐμέθεξαν οἱ Κοινότητες εἰς τὸ κακούργημα τοῦτο δὲν εἶναι ἔργο τοῦ ὑποφαινομένου νὰ τὸ ἐξετάσῃ.

Ἡ τοιαύτη κακόνους διαγωγή τῶν Γόρτυνίων ἐξάγεται περιπλέον καὶ ἀπὸ τὰς διαφορὰς ἀναφορὰς τοῦ Ἐπαρχοῦ Γόρτυνος, καὶ τὰς πληροφορίας τοῦ Μοιράρχου καὶ τῆς Χωροφυλακῆς, ἣτις περιῆλθεν εἰς τὴν περίστασιν ταύτην διάφορα μέρη τῆς Γόρτυνος. Ἄν καὶ ἐνοχοποιοῦνται τὰ ἀνωτέρω δύο Τμήματα, καὶ αἱ λοιπαὶ Κοινότητες ὡς φαίνεται ἀπὸ τὰς ἐξομολογήσεις, ὡς μεθέξαντες προφανῶς εἰς τὴν ἀποστασίαν, ἡ διαγωγή ὅμως τῶν κατοίκων Στεμνίτσης, Δημητσάνης, Βυτίνης, καὶ τῶν λοιπῶν Κωμοπόλεων, ὅθεν διέβησαν οἱ ἀποστάται ἂν καὶ εἶναι δυσεξήγητος, δὲν δύναται μ' ὄλον τοῦτο νὰ θεωρηθῆ ἄθῶα. Εἶναι χρεῖα ἐπιτοπίων ἐξετάσεων πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς ἀληθείας, καὶ ἐπὶ τούτῳ διετάχθη νὰ ἐνασχοληθῆ ὁ Ἐπαρχος Γόρτυνος.

Ἡ Μεγαλόπολις /ἐξαιρεῖται τὸ Δραμποῦνι κατ' ἄτομα τινά, τὰ ὁποῖα θέλει καταμηνύσει ὁ Ἐπαρχος/ δὲν εἰδειξαν τὴν αὐτὴν μὲ τὴν Γόρτυνα διαγωγὴν, οἱ κάτοικοι ἐφάνησαν κατ' ἀρχὰς πρόθυμοι εἰς τὰς περὶ ἐξοπλισμοῦ πρὸς διεκδίκησιν τῆς Κυβερνήσεως διαταγὰς τοῦ Ἐπαρχοῦ /ὡς μαρτυρεῖται ἀπὸ ἰδίᾳς ἀναφορὰς του/ ἡ ἀνάγκη ὅμως τοὺς ἔκαμε νὰ ὑποκύβουν ἐν ὄσῳ ὁ ἀριθμὸς τοῦ δόχλου τῶν ἀποστατῶν κατεῖχε τὴν Ἐπαρχίαν των .

Εἰς τὴν Ἐπαρχίαν τῆς Μαντινείας, φαίνεται δὲν διεδόθη τὸ πνεῦμα τοῦ Στασιασμοῦ, τουλάχιστον δὲν ἔχομεν δεδομένα, ὅτι προὔπηρχον ἐνταῦθα συνεννοήσεις, ὅλα μάλιστα τὰ χωρία τῆς Μαντινείας ἐδειξαν ζῆλον καὶ προθυμίαν εἰς τὰς περὶ τοῦ ἐξοπλισμοῦ τῶν Διαταγὰς τῆς Νομαρχίας, παρεκτός τοῦ χωρίου Δάρα, τὸ ὅποῖον ἀδιαφόρησεν εἰς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο.

Ἄλλα τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα μὲ τὴν δυνατὴν λεπτομέρειαν καὶ ἀκρίβειαν, καθ' ὅσον προκύπτει ἀφ' ὅσα ἔγγραφα ἔχει ὑπ' ὄψιν τῆς Νομαρχίας εἶναι τὸ ἱστορικὸν μέρος τῶν διατρεξάντων εἰς τὰς δύο Ἐπαρχίας Γόρτυνα καὶ Μεγαλόπολιν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τῆς ἐπαναστατικῆς ῥήξεως. Ὑποβάλλονται δὲ εἰς ὄψιν τοῦ Αὐλικοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος, κατὰ συνέπειαν τῆς ἀπὸ 21, Αὐγούστου καὶ ὑπ' ἀριθμ. 7, Διαταγῆς του.

Τὰς αἰτίας τῆς ἀποστασίας δὲν δύναται ὁ ὑποφαινόμενος νὰ ἀποδώσῃ παρὰ εἰς προμελετημένην σκευωρίαν ἐναντίον τῶν καθεστώτων. Ὁ τρόπος τῶν Μηχανοῤῥαφιῶν, αἱ δημαγωγικαὶ σπερμολογίαι, αἱ ραδιοῤῥγαι εἰσηγήσεις, τὰ ὅποια ἐπεχείρησαν οἱ πρωτοῤῥγοὶ τοῦ Δράματος, ἀποδεικνύουν τὸν ἀνωτέρω σκοπὸν. Τὰ περὶ ἀποδεκατώσεως, τὰ ὅποια λέγεται ὅτι ἔθεσαν τὸν χωρικὸν εἰς ἀθυμίαν, εἰς τὴν Γόρτυνα διευθετήθησαν μὲ εὐσχημον τρόπον ἀπὸ τὰς Ἀρχάς. Ἡ Νομαρχία ἐπρόβλεψεν ἐν καιρῷ νὰ δώσῃ ὁδηγίαν πρὸς τὸν Ἐπαρχον ὡς πρὸς τὴν ἐξήγησιν τοῦ περὶ ἀποδεκατώσεως Νόμου. Οἱ ὁδηγίαι αὗται ἐστρέφοντο κυρίως εἰς τὸν ὑπολογισμὸν τῆς φορολογίας, ἥτις κα-

τά τήν ἀληθῆ ἔννοιαν τοῦ Νόμου ἐξηγεῖτο νά γείνη διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν Δεμματίων καί ἀποβάρων ὡς ἀνεπτύχθη ἐσχάτως, καί ἀπό τό Βασιλικόν Διάταγμα τῆς 8/20 Αὐγούστου. Κατ'αὐτόν τόν τρόπον δέν ἦτο ἐπόμενον νά ἐφθασαν οἱ κάτοικοι νά ὑποπέσουν εἰς τὰς αἰσχροκερδεῖς ἀπαιτήσεις τῶν ἐνοικιαστῶν. Κἄν ἐν ἄλλο Διάταγμα τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος, ἀφ' ὅσα ἡ ραδιουργία ἔχει ἔργον νά παρεξηγῆ δέν ἀπάντησε παραμικρόν παράπονον εἰς τήν ἐκτέλεσίν του, ὄχι μόνον εἰς τήν Γόρτυνα, ἀλλά καί εἰς τὰς λοιπὰς Ἐπαρχίας τῆς Ἀρκαδίας. Ἡ ἀλήθεια αὕτη ἀποδεικνύεται, διότι οὔτε ὁ Ἐπαρχος τῆς Γόρτυνος, οὔτε ἡ Νομαρχία ὡς ἀνωτέρα Ἀρχή, ἔλαβε ποτέ παράπονον Κοινότητος ὅτι κατεθλίβη ἀπό τόν δεῖνα ἐνοικιαστήν, ἢ ἀπό Οἰκονομικήν Ἀρχήν ἐπί τῆς συντάξεως τοῦ φόρου.

Μετά θετικότητος δέν δύναμαι νά γνωρίσω ποῖα ἡ πηγή τῆς ἀποστασίας, καί ποῖοι οἱ ἀναχαλκεύσαντες ταύτην. Μ' ὅλα ταῦτα ἐπειδή ὁ Σεργόπουλος καί ὁ Πλαποῦτας πέντε ἡμέρας πρὶν ρίψωσι τό προσωπεῖον εἰς Γόρτυνα ἦτον εἰς Ναύπλιον, καί ὡς φέρεται συνεννοήθησαν μέ τούς ἐν εἰρική καταδίκους, ἠνταμώθησαν δέ και προσωπικῶς μέ τόν Ἰωάννην θ. Κολοκοτρώνην. Ἐπειδή ὁ Γρίτσαλης, Πέτροβας, Κουλοχέρης, Μπούντουνας, Φουντᾶς, Α. Κολοκοτρώνης, Καρέλλας και ἄλλοι πρόκριτοι τῶν χωρίων ὅσοι ἐφάνησαν εἰς τό Δράμα τῆς ἀποστασίας ἦσαν ἄμποτε προσκολλημένοι εἰς τόν Κολοκοτρώνην. Οἱ λόγοι τῶν ἰδίων τούτων ὅτι μέ τήν κράτησιν τῶν ὑπαλλήλων ἀρχῶν τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος θέλουν ὑποχρεώσαι τήν Κυβέρνησιν νά ἐλευθερώσῃ τούς Γέρους. Ἐκεῖνο τό ὁποῖον ὁ Οἰκονομόπουλος

λέγει εἰς τὴν ἐξομολόγησιν του, ὅτι ἅμα πλησιάζουν οἱ ἀποστάται θέλει ἐλευθερωθῶν οἱ Γέροι, αἱ ὑποσχέσεις τῆς ἀσυδοσίας, ὁ λόγος περὶ τῆς παύσεως τῆς Ἀντιβασιλείας καὶ τοῦ ἐνθρονισμοῦ τοῦ Βασιλέως, ἡ σκυλευθεῖσα σημαία τοῦ Φοίνικος, καὶ ἄλλα παρόμοια δεδομένα πιθανολογοῦν ὅτι ἡ σημερινὴ ἀποστασία εἶναι συνέχεια τῆς περυσινῆς σκευωρίας.

Τὰς παρατηρήσεις ταύτας ἐνόμισα χρέος μου νὰ ἐκθέσω καθ' ὅσον ἡ Διαταγὴ τοῦ Αὐλικοῦ Ἐπιτρόπου μοὶ ἐπιβάλλει τὸ χρέος νὰ ὀμιλήσω καὶ περὶ τῶν αἰτίων, τὰ ὅποια ἐκίνησαν τὴν ἀποστασίαν· ἡ πεῖρα καὶ ἡ ἐκ τοῦ πλησίον γνῶσις τῶν πνευμάτων καὶ τῶν διατρεξάντων, τοιαύτας παρατηρήσεις μοι ὑπαγόρευσαν νὰ ἐκθέσω εἰλικρινέστατα.

Διὰ περαιτέρω ἐξακριβώσεις ἐνασχολοῦνται ἀνευδότως κατὰ συνέπειαν παραγγελιῶν μου οἱ Ἐπαρχοὶ Μεγαλοπόλεως καὶ Γόρτυνος. Αὐτοὺς διετάξα νὰ μοὶ διευθύνωσι παρομοίως τῶν διατρεξάντων ἐκθέσεις, τὰς ὁποίας προσεχῶς ἅμα λάβω, θέλ' ὑποβάλλει εἰς ὄψιν Σας· οἱ ἴδιοι Ἐπαρχοὶ διετάχθησαν νὰ καταμηνύουν ἀμέσως εἰς τὸν Ἐπίτροπον τῆς Ἐπικρατείας, καὶ τὰ ἄτομα καὶ τὰς κοινότητας, τὰ ὅποια ἀνεκάλυψαν ἤδη, ἢ θέλουν ἀνακαλύψει κατὰ συνέπειαν τῶν ἐρευνῶν των. Δέν θέλω λείψει δέ, ὡς διατάττομαι νὰ Σᾶς δίδω καὶ ἐφεξῆς τὰς πληροφορίας.

Τὰ τῆς ἡσυχίας καὶ ἀσφαλείας τοῦ ὑπὸ τὴν Διοίκησιν μου Νομοῦ ἀντεκατέστησαν ἤδη ἐντελέστατα. Δέν ἀκούεται εἰς κἄν ἐν μέρος, ὅτι ὑπάρχει αἷτιον νὰ τὰ διαταράξῃ. Ἡ παρουσία τῆς Στρατιωτικῆς Δίκης, καὶ ὁ κατὰ συνέπειαν παραδειγ-

ματισμός διά τῆς τιμωρίας τῶν κατεσχεθέντων κακούργων, θέ-
λουν περιστείλει τοὺς ἀνοήτους καὶ κακοβούλους καὶ θέλουν
θέσει εἰς ἐντελῆ ἀσφάλειαν πλεον τοὺς ὑπηκόους τῆς Αὐτοῦ
Μεγαλειότητος.

Δέν θέλω λείψει νά Σᾶς κοινοποιῶ ἐκάστοτε τά περί
τῆς ἡσυχίας καὶ εὐταξίας τοῦ ὁποίου προΐσταμαι Νομοῦ.

Προσεπισυνάπτονται ὑπό Στοῦχ Ζ' εἰς ἀντίγραφα καὶ
δύο ἐξομολογήσεις τοῦ συλληφθέντος ἀρχιαποστάτου Σεργό-
πουλου, τὰς ὁποίας ἐσχάτως ἤδη μέ διεύθυνεν ὁ Ἐπαρχος τῆς
Γόρτυνος, καὶ εἰς αὐτάς θέλετε παρατηρήσει τά περί τῶν ἐνο-
χοποιουμένων χωρίων τῆς Γόρτυνος, ὡς μεθεξάντων εἰς τό κα-
κούργημα τῆς ἀποστασίας.

Εὐπειθέστατος

Ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ Νομάρχου Ἀρκαδίας

Ὁ Διευθυντής

Ἀδάμ Δούκας

10. 'Αναφορά τοῦ Νομάρχου Μεσσηνίας πρὸς τὸν
"Πληρεξούσιον Αὐλικὸν 'Επίτροπον"

(Γ.Α.Κ., Γραμμ. 'Εσωτ., Φ.163, ἀρ.2810-2816.)

'Αρ:2810-2816

τὴν 28: Αὐγούστου 1834

ἐν Κυπαρισσίᾳ

ἐπὶ τῶν ἀρ: 31 καὶ 35 ἀναφορά
τοῦ Νομάρχου Μεσσηνίας περὶ
ἀποπλισμοῦ τῶν ἐνόχων τῆς
ἀποστασίας κοινοτήτων κατὰ τὸν
Νομόν.

Πρὸς τὸν Πληρεξούσιον Αὐλικὸν 'Επίτροπον.

Σας ἐκοινοποιήσαμεν Κύριε 'Επίτροπε διὰ τῆς ὑπ'
ἀριθμὸν 2687 τῆς 21" Αὐγούστου ἐκθέσεώς μας ὅτι κατὰ συ-
νέπειαν τῶν περὶ ἀποπλισμοῦ διαταγῶν τῆς ἐπὶ τῶν 'Εσωτε-
ρικῶν Βασ:Γραμματείας ἐπεφορτίσαμεν τὸν Δημογεροντιακὸν
'Εφορον τοῦ Τμήματος Σουλιμᾶ τὸν ἀποπλισμὸν τῶν χωρίων τοῦ
αὐτοῦ Τμήματος, μὲ διαταγὴν τοῦ νὰ διακρίνη τοὺς λαβόντας
τὰ ὄπλα κατὰ τῆς ἐξουσίας ἀπὸ τοὺς ὀπλισθέντας ὑπὲρ τοῦ
θρόνου· ὅτι τὸ ἔργον προοδεύει μὲ ἐπιτυχίαν κτλ. 'Οφείλο-
λομεν δὲ καὶ ἤδη νὰ σᾶς προσθέσωμεν ὅτι κἄμμια κοινότης
οὔτε ἔκαμνεν οὔτε ἐφαντάσθη νὰ κάμῃ ἀντίστασιν εἰς τὴν
ἀπόδοσιν τῶν ὀπλων, καὶ ἐάν ὁ διωρισμένος Δημογεροντιακὸς
'Εφορος δὲν ἔφερε μέχρι τοῦδε εἰς πέρας τὸν ἀποπλισμὸν δ-

λων τῶν ῥηθέντων χωρίων τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι ἀπαιτεῖται ἀναγκαῖος καιρὸς διὰ νὰ περιέλθῃ ὅλα τὰ χωρία διὰ νὰ ἐνεργήσῃ τακτικῶς τὸν ἀφοπλισμὸν καὶ νὰ ἐξετάζη μήπως παρεισφύση ὁδὸς ἀπὸ μέρους τινῶν τῶν ἀφοπλισμένων.

Ἔχομεν ἤδη ἀφοπλισμένα τὰ σημαντικώτερα χωρία τοῦ Τμήματος καὶ αὐτὰ εἶναι τὸ Ψάρι, Σουλιμᾶ, Κλιέσουρα, Λάπι, Πίτσα, Ῥίπεσι, Ἀγριλιά, καὶ Μουρτάτου ὅθεν γνωρίζομεν ἀπὸ χθὲς πόσα καὶ ποῖα ἄλλα χωρία ἀφοπλίσθησαν. Ἐκ τῶν ὄπλων τὰ μὲν τοῦ χωρίου Ψάρι ὁ ἴδιος στρατηγὸς Σμάλις παρέλαβε καὶ διεύθυνε εἰς Μοθοκόρωνα, τὰ τοῦ Σουλιμᾶ κατὰ διαταγὴν τοῦ ἰδίου στρατηγοῦ συνεθλάσθησαν· τὰ τῶν λοιπῶν χωρίων περιῆλθον εἰς χεῖρας μας, καὶ ἐξ αὐτῶν ἓν μέρος διὰ τῶν Δημογερόντων Πύλου διευθύνωμεν πρὸ τινῶν ἡμερῶν εἰς παραλαβὴν τοῦ ἐπάρχου Μοθώνης διὰ νὰ τὰ πέμψῃ τυχοῦσης εὐκαιρίας εἰς Ναύπλιον. τὰ δὲ ἄλλα μένουσιν ἐνταῦθα εἰς χεῖρας τοῦ Μοιράρχου διὰ νὰ σταλῶσι καὶ αὐτὰ μὲ πρῶτην εὐκαιρίαν διὰ Πύλου εἰς Ναύπλιον.

Συμφώνως μὲ τὴν γνώμην σας διετάξαμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τοὺς Δημογέροντας τῶν ἀφοπλισθέντων εἰσέτι χωρίων τοῦ αὐτοῦ Τμήματος νὰ φροντίσουν ἀμέσως αὐτοὶ οἱ ἴδιοι νὰ συλλέξουν τὰ ὄπλα τῶν χωρίων τῶν καὶ νὰ μᾶς τὰ διευθύνουν μὲ ἀκριβῆ κατάλογον.

Διετάξαμεν συγχρόνως καὶ τὸν Δημογεροντικὸν Ἔφορον νὰ ἐξακολουθῇ τὴν ἔνεκα τοῦ ἀφοπλισμοῦ περιοδείαν του, καὶ ὅπου ἀμεληθῇ παρὰ τῶν Δημογερόντων ὁ διαταχθεὶς ἀφοπλισμὸς νὰ τὸν ἐνεργήσῃ αὐτὸς ὅπου ἐπισυμβῇ εἰς τὴν συλ-

λογήν τῶν δῶλων δόλος νά τόν ἀνακαλύψῃ, καί νά συλλέξῃ τά κρυπτόμενα δπλα.

Ἐλπίζομεν εἰς ὀλίγας ἡμέρας, ὁ γενικός ἀφοπλισμός τοῦ Τμήματος Σουλιμᾶ νά πραγματοποιηθῆ. δέν ἐξαιρέσαμεν ἀπό τό μέτρον τοῦ ἀφοπλισμοῦ κῆνέν χωρίον τοῦ ῥηθέντος Τμήματος, διότι δλα κατά τό μᾶλλον καί ἤττον συνεμέθεξαν εἰς τήν ἀποστασίαν. Ἄλλ' ἐπειδή εἶναι βέναιον ὅτι τά περισσότερα καί αὐτά εἶναι τά ὀλιγαριθμότερα, ἔλαβον μετοχήν ἀπό ἀπειλᾶς καί βίας.

Θέλομεν φροντίσει ἐγκαίρως νά κάμνωμεν τήν ἀναγκαίαν διάκρισιν καί νά συγχωρήσομεν εἰς τοὺς πιστοὺς ὑπηκόους τοῦ Βασιλέως νά ἐπιστραφῶσι τά δπλα, ἀφοῦ λάβωμεν ὅλας τᾶς ἐγγυήσεις. Τό μέτρον τοῦ ἀφοπλισμοῦ θέλει ἐνεργηθῆ γενικῶς κατά τήν γνώμην σας καί εἰς αὐτό τό χωρίον Σουλιμᾶ ἄλλ' ἐπειδή καί ἐκ τῶν κατοίκων οἱ πλείους ὄχι μόνον ἐστάθησαν ἐναντίον τῶν ἀποστατικῶν φρονημάτων, ἀλλ' ἐπάσχισαν νά ἐλευθερώσουν τᾶς ἐν Ψάρι ὑπό κράτησιν Βασ: Ἀρχᾶς, θέλομεν κάμη ἐγκαίρως καί εἰς αὐτοὺς δικαίαν διάκρισιν μέ τᾶς ἀναγκαίας προφυλάξεις. Εἶπομεν καί ἐπαναλαμβάνομεν νά παρατηρήσωμεν ὅτι δέν θεωροῦμεν παντελῶς οὔτε πολιτικόν οὔτε δίκαιον νά συγχύσωμεν τοὺς πιστοὺς ὑπηκόους τῆς Α.Μ. μέ τοὺς ἀποστάτας· μέ τοιοῦτον σύστημα ἐνεργήσωμεν καί θέλομεν ἐξακολουθήσει τήν ἐκτέλεσιν τοῦ περὶ ἀφοπλισμοῦ Βασ:μέτρου, σύμφωνα καί μέ τᾶς ὁδηγίας τῆς ἐπί τῶν Ἑσωτερικῶν Γραμματείας.

Ἐπισυνάπτομεν τόν κατάλογον τῶν ἀφοπλισθέντων μέχρι τοῦδε χωρίων μέ τήν σημείωσιν τῶν ληφθέντων παρ' αὐ-

τῶν ὄπλων. προσέτι σημειοῦται καί ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀφοπλισθησο-
μένων χωρίων καί τῶν ὀπλῶν διετάχθη ὁ ἀφοπλισμὸς εἰς τὰ
τμήματα Σουλιμᾶ καί Κοντοβούνια.

Διὰ τὸ Τμήμα Ζούρτζας δέν δυνάμεθα νά πράξωμεν τὸ
ἴδιον, διότι εἰσέτι δέν ἔχομεν ἐξηκριβωμένας πληροφορίας
ποῖα χωρία, μέχρι τίνος βαθμοῦ καί μέ ποῖον σύστημα ἐφοπλί-
σθησαν· περιμένομεν τὰς πληροφορίας ταύτας ἀπὸ τοὺς ἐπὶ τού-
τῳ ὀφρισμένους. ῥητῶς δέ διετάξαμεν τὸν ἀφοπλισμὸν τοῦ χω-
ρίου Ἀλβένη, ὡς λαβόντος μέρος εἰς τὴν ἀποστασίαν. ἐπιφυλατ-
τόμενοι νά κάμωμεν καί εἰς αὐτὸ τὴν ἀναγκαίαν διάκρισιν ἐγ-
καίρως.

Διὰ τὸ Τμήμα τοῦ Κάμπου ἐπεριωρίσθημεν νά ληφθῶσιν
τὰ ὄπλα ἀπὸ ἐκείνους ὁποῦ τὰ ἔλαβον καθ' ὅποιονδήποτε λόγον,
καί ἀφοῦ γένωσιν αἱ ἀναγκαῖαι ἐξετάσεις περὶ τῶν περιστάσε-
ων τῆς ὀπλοφορίας ταύτης, νά συγχωρήσωμεν κατὰ τὴν γνώμην
σας τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ὄπλων, ἐάν ἀποδειχθῇ ὅτι ἐβιάσθησαν
εἰς τὸ κίνημα, ὅτι δέν περιέπεσαν εἰς βιοπραγίας, καὶ ἐάν
λάβωμεν ἀποχρώσας ἐγγυήσεις.

Ὁ ἑπαρχὸς τῆς Ὀλυμπίας ἐνήργησε μέχρι τοῦδε τὸν
ἀφοπλισμὸν τῶν ὀρεινῶν μερῶν τῆς ἐπαρχίας του, μᾶς ὑπεσχέ-
θη ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν νά μᾶς διευθύνῃ τὸν κατάλογον, τὴν
ἐκθεσιν καί τοὺς ἐνόχους· μᾶς ἔπεμψε δέ μέχρι τοῦδε τεσσά-
ρων χωρίων ὄπλα καθὼς θέλετε παρατηρήσει εἰς τὸν ἐπισυνακτό-
μενον πίνακα.

Εἰς τὴν ἐπαρχίαν Μεσσηνίας δέν ἠδυνήθη ὁ ἑπαρχὸς

νά ἐνεργήσῃ τὸν ἀφοπλισμὸν τῶν ἐνόχων Κοινοτήτων μὴ ἔχων τὴν ἀναγκαίαν ἐκτελεστικὴν δύναμιν· τέσσαρες ἐνωμοτίες διευθύνθησαν πρὸ τριῶν ἡμερῶν εἰς τὰς Ἐπαρχίας Μεσσηνίας καὶ Καλαμῶν διὰ νὰ συντρέξωσι τοὺς Ἐπάρχους εἰς τὸ μέτρον τοῦ ἀφοπλισμοῦ. Κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Ἐπάρχου Μεσσηνίας μόνον τὰ χωρία Γαράντζα, Δημάνδρα, Λυκουρέσι, Τζορετά, Μύλα καὶ Μποῦγα ἔλαβον ἐνεργητικὸν μέρος εἰς τὴν ἀποστασίαν. Ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν χωρίων ἡ μετοχή ἐγίνε με βίαν καὶ με ἀπειλὰς τῶν ἀποστατῶν.

Δι' ἀκριβῶν ἐξετάσεων, τὰς ὁποίας καὶ ἀμέσως θέλομεν διορίσει νὰ γένωσι, θέλομεν δυνηθῆ ἀκολουθῶς νὰ ἀνακαλύψωμεν τὴν ἐνοχὴν ἐὰν ὑπάρχῃ καὶ ἄλλων Κοινοτήτων, καὶ τότε θέλομεν πράξῃ καὶ ὡς πρὸς αὐτὰς τὰ διατεταγμένα.

Ἐντοσοῦτε διετάξαμεν τὸν Δημογέροντα τοῦ χωρίου Μήλα, εὐρεθέντα ἐνταῦθα νὰ μᾶς φέρῃ ὁ ἴδιος τὰ ὄπλα τοῦ χωρίου, τὰ ὁποῖα καὶ χθὲς μᾶς ἔφερον, ὡς φαίνεται εἰς τὸν πίνακα.

Περὶ τοῦ χωρίου Γαράντζας εἰσέτι ἀγνοοῦμεν ἂν τὰ ὄπλα ἐλήφθησαν παρὰ τοῦ Γαρδικιώτου Γρίβα ἢ ὄχι. θέλομεν δὲ πέμψει καὶ σήμερον πεζὸν διὰ νὰ μάθωμεν τί ἐπραξεν ὁ στρατηγὸς Σμάλτζ, καὶ νὰ ἐνεργήσωμεν ἀκολουθῶς τὰ χρειώδη. Περὶ τοῦ Μητροπέτροβα σήμερον διὰ φήμης μαθάνομεν, ὅτι ἐσυλλήφθη· ἐπισήμως ὁμως δὲν τὸ γνωρίζομεν.

Ὁ Ἐπαρχὸς Καλαμῶν εἰσέτι δὲν μᾶς ἐπεμψε τὴν ὀπίαν τοῦ ἐζητήσαμεν ἔκθεσιν καὶ ἐκ τούτου δὲν εἴμεθα εἰς

κατάστασιν νά σᾶς διακοινώσωμεν τίποτε θετικόν περί τῶν Κοινοτήτων αὐτῆς τῆς Ἐπαρχίας.

Γνωρίζομεν μόλα ταῦτα, ὅτι τινές τῶν κατοίκων Ἀσάναγα ἔπραξαν τό τρομερώτερον κακούργημα κινήσαντες δολίως ὄπλα κατά τῶν Βασιλικῶν στρατευμάτων, ἐκ τῶν ὀπίων καί ἐφόνευσαν καί ἐλαφυραγώγησαν. Οἱ Δημογέροντες αὐτοῦ, πιστοί καί πρότερον καί μετὰ εἰς τόν Βασιλικόν θρόνον παρουσιασθέντες εἰς τήν Νομαρχίαν χθές αἰτιῶντες ὀλίγους ἐκ τῶν ἐγχωρίων των ὡς συνενόχους τοῦ τολμήματος, καί ἐπικαλοῦνται διὰ τοῦς λοιπούς τήν δικαιοσύνην τοῦ Βασιλέως ὑπεσχέθησαν νά συμπράξουν ὑπέρ τῆς συλλήψεως τῶν πρωταιτίων καί εἰσέτι κρυπτομένων ἐγχωρίων των εἰς τόν Ἐπαρχον. Ἐδώκαμεν εἰς αὐτούς ὄλας τὰς διαβεβαιώσεις περί τῆς δικαιοσύνης ἣτις θέλει γενῆ εἰς τοῦς ἀθώους ἀλλ' ὅτι περιμένομεν δείγματα ἀπό τοῦς πιστούς καί εὐπειθεῖς ὑπηκόους τῆς Α.Μ. Περιμένομεν καί τήν ἀναφοράν τοῦ Ἐπαρχου διὰ νά δυνηθῶμεν νά ἐκτιμήσωμεν τήν διαγωγὴν ἐκάστου, καί νά διακρίνωμεν τοῦς καλῶς πράξαντας ἀπό τοῦς κακούργους.

Ὁ Ἐπαρχος Μοθῶνης μᾶς ἀναφέρει περί ὄσων νομίζει ἐνόχων καί πρωταιτίων τῆς εἰς τήν Ἐπαρχίαν ἐκείνην ἀποστασίας, καί ζητεῖ ἐκτελεστικὴν δύναμιν διὰ νά συλλάβῃ αὐτούς. Τόν διετάξαμεν νά σχηματίσῃ εἰς ἔλλειψιν τακτικῆς δυνάμεως μίαν ἐθνοφυλακὴν ἀπό εἴκοσι τιμίους πολίτας, ἐπὶ τῶν ὀπίων θέλει διορίσει ἓνα Δημογέροντα ἢ πρόκριτον ἐκ τῶν πιστῶν καί φρονιμωτέρων, καί εἰς αὐτόν θέλει ἐπιφορτίσει τόν ἀφοπλισμὸν τῶν ἐνόχων τῆς ἀποστασίας Κοινοτήτων. τόν παραγ-

γείλαμεν νά μήν συγχωρήσῃ εἰς τήν φρουράν ταύτην να μεταχει-
ρισθῆ βίαν, ὅπου ἀπαντήσῃ ἀντίστασιν, ἀλλ' εἰς τοιαύτην πε-
ρίστασιν να μεταχειρισθῆ τήν κατά τά φρούρια τακτικὴν στρα-
τιωτικὴν δύναμιν.

Εὐπειθέστατος

Ὁ Νομάρχης Μεσσηνίας

(Τ.Σ.)

ὁ Γραμματεὺς

Πρ. Παπαδημητρακόπουλος.

11. Ἐναφορὰ τοῦ Νομάρχῃ Μεσσηνίας πρὸς τὸν
Πληρεξούσιον Αὐλικὸν Ἐπίτροπον.

(Γ.Α.Κ., Γραμμ. Ἐσωτ., Φ.163)

Ἄρ. 3047
τὴν 10 Ἰουλίου 1834
ἐν Κυπαρισσίᾳ

Ἐπὶ τοῦ 56 ἀριθμοῦ
περὶ τῆς διατηρήσεως
τῆς ἰσυχίας τοῦ Νομοῦ.

Ὁ Νομάρχης Μεσσηνίας

πρὸς τὸν Πληρεξούσιον Αὐλικὸν Ἐπίτροπον

Ἡ ἰσυχία ἐξακολουθεῖ νά διατηρεῖται καθ' ὅλον
τὸν Νομόν τῆς Μεσσηνίας.

Σήμερον μόνον ἔμαθον, ὄχι ἐξ ἐπαγγέλματος, ὅτι κατὰ τὸ χωρίον Γκερουστέσι τῆς Μοθώνης ἐπράχθησαν τινές κλοπές πρὸ ὀκτώ ἡμερῶν. δέν ἐλείψον νά διατάξω τὸν ἀρμόδιον Ἐπαρχον νά φροντίσῃ νά ἀνακαλύψῃ τοὺς αὐτουργοὺς τῆς πράξεως, καί νά τοὺς καταδιώξῃ βοηθούμενος ἀπὸ τὸ ἀπόσπασμα Ἐθνοφυλακῆς ἐκ τῶν κατοίκων.

Ἐάν εὐρίσκετο ἐνταῦθα δύναμις διαθέσιμος ἤθελα ἐξαποστείλει κατευθεῖαν ἐν ἀπόσπασμα εἰς τὴν καταδίωξιν καί σύλληψιν αὐτῶν, ἀλλά γνωρίζετε, Κύριε Ἐπίτροπε, ὅτι ἡ ὑπηρεσία τῆς Πόλεως ταύτης καταντῆ καθημέραν πλέον δύσκολος. Ἡ Ἐθνοφυλακὴ ἐπιφορτισμένη τὴν ἐπαγρύπνησιν τῶν κρατουμένων μόλις ἐπαρκεῖ εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτοῦ τοῦ χρέους, καί αὐτὴ ἀφ' ἡμέραν εἰς ἡμέραν καταντῆ δυσκολωτέρα, συμβαίνει ὥστε οἱ φύλακες οἱ ὅποιοι εἶναι ἐξηκοντα νά εἶναι ὀλιγώτεροι τῶν φυλαττομένων, καί εὐρίσκομαι μάλιστα εἰς τὴν ἀνάγκην νά σᾶς παρατηρήσω, Κύριε Ἐπίτροπε, ὅτι εἶναι ἐπάναγκες νά ληφθῆ τὸ συντομώτερον ἐν μέτρον περὶ τῆς μισθοδοσίας τῆς.

Ἡ ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν Γραμματεία δέν μᾶς ἀπήντησε μέχρι τοῦδε τίποτε· καί προβλέπομεν ὅτι θά εὐρεθοῦμεν εἰς πολλὰ δύσκολον θέσιν, ἐάν διὰ τοῦ ἐρχομένου Ταχυδρομείου δέν λάβομεν ὁδηγίαν καί πῶρον περὶ τῆς πληρωμῆς αὐτῶν· καί εἰς τοιαύτην περίστασιν θέλετε εὐαρεστηθῆ, Κύριε Ἐπίτροπε, νά συστήσῃτε εἰς τὴν Βασιλικὴν Κυβέρνησιν τὴν ὑπόθεσιν ταύτην καθὼς καὶ τὴν ἀνάγκην τοῦ νά αὐξηθῆ εἰς ὀγδοήκοντα διότι κατὰ τὰς πληροφορίας τὰς ὁκοίας δίδει ὁ Μοίραρχος οἱ ὑπάρ-

χοντες δέν έπαρκούν .

εύπειθέστατος

(Τ.Σ.)

Ό Νομάρχης

Ό Γραμματεός

Πρ. Παπαδημητρακόπουλος

12. Άναφορά τοϋ Πληρεξουσίου Αύλικού Έπιτρόπου
πρός τόν Πρόεδρον τής "Υψηλής Άντιβασιλείας".
(Γ.Α.Κ., Γραμμ. Έσωτ., Φ. 163β.)

Έν Κυπαρισσία τήν 13/25 7βρίου 1834

Έ ξ ο χ ώ τ α τ ε κ α ί Σ ε β α σ τ έ μ ο υ

Κ ύ ρ ι ε

Η έγνωσμένη πολιτική άρετή σας, τά ύψηλά φώτα σας,
καί αί προσπάθειαι τάς όποίας άδιακόπως καταβάλλετε διά νά
στηρίξητε τήν τύχην τής Έλλάδος είς βάσεις αΐτινες θέλουν
τήν καταστήσει εύτυχή, έμπνέουν θάρρος καί πίστιν είς τούς
κατοίκους τοϋ τόπου.

Καί ώς Έλλην εύγνωμωνών διά τάς εύγενείς ταύτας
προσπαθείας, καί ένθαρρυνόμενος από τήν εύνοιαν μέ τήν ό-
ποίαν εύηρεστήθητε νά μέ τιμήσητε άπ' άρχής τής είς τήν Έλ-
λάδα εύτυχοϋς άφίξεώς Σας, λαμβάνω τήν τόλμην άφοϋ άνεφέρ-
θην είς τήν Ύψ:Βασ:Κυβέρνησιν / κατά τήν 22 Αύγούστου καί
8 7βρίου/ νά καθυποβάλλω καί ίδιαιτέρως ύπ' όψιν τής Υ. Έξοχώ-

τητος τινάς παρατηρήσεις περί τῶν τελευταίων λυπηρῶν συμβάντων, τά ὅποια ἐτάραξαν τοὺς Νομοὺς τῆς Μεσσηνίας καί Ἀοκαδίας.

Το ἐγκληματικόν τοῦτο κίνημα προετοιμάσθη καί ὁργανίσθη κυρίως καθὼς τά πράγματα ἀποδεικνύουν ἀπό τῶν δυσαρεστημένων ἐκείνων ἀνθρώπων τήν μερίδα, οἵτινες ἔλαβον τό ὄνομα πατρία Κολοκοτρωνιακή. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἐκαιροφυλάκτουσαν φαίνεται, καί ἅμα εἶδον τὰς ταραχάς τῆς Σπάρτης καί τήν κατ'αὐτῆς ἐπιχειρηθεῖσαν ἐκστοατεῖαν ἄρχισαν νά συλλαμβάνουν ἐλπίδας στοχαζόμενοι ὅτι ἡ Κυβέρνησις τῆς Α.Μεγαλειότητος δυσκόλως μέ πολλά ἔξοδα καί μέ μεγάλας δυνάμεις ἤθελεν ἐπιτύχει νά τὰς καταπαύσῃ. Ἐνόμισαν ὅτι ἤθελον κάμει πλεόν ἐπαισθητόν εἰς τήν Κυβέρνησιν τό βάρος τῆς ἐπιχειροῦσέως της. Ἄν ἤθελον ἠμπορέσει νά κατορθώσουν ν'ἀναφανῆ καί ἄλλη κῆμμία ταραχή ὑπό τό πρόσχημα δικαίων παραπόνων. Αὕτη εἶναι κατ'ἐμῆν γνώμην ἡ ἀληθῆς αἰτία τῶν ἐσχάτως γενομένων ταραχῶν.

Ἀλλά πῶς οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἠδυνήθησαν ἠμπορεῖ νά εἰπῆ τις, νά παρασύρῳ τόν λαόν/ δέν εἶναι δύσκολον νά τό εὕρωμεν. Ὁ Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος ἔκαμεν ἕογον του δια τήν θέσιν του, ἢ διὰ μέλλοντας πολιτικούς σκοπούς, νά ἐκχύσῃ εἰς ἑαυτόν προσκλήτους εἰς τὰς ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου, καί κατόρθωσε τοῦτο, δίδων εἰς μέν ἐκείνους οἵτινες ἐδύναντο νά κινήσουν τήν σπάρην σιτηρέσια ἐπί λόγῳ ἀπομαχίας, ἢ στρατιωτικῆς ταξιαρχίας, εἰς δέ ἄλλους ἐφημέρους τινάς ἄλλου εἴδους ὠφελείας, οἷον τήν σύναξιν τοῦ ποιμενικοῦ φόρου κτλ, καί ἐνίστε παραχωροῦσε κατὰ χάριν καί τὰς προσόδους τῶν ἐπαρχιῶν.

Εἰς ταῦτα ἐπρόσθετε τό νά περιέροχεται μόνος του τάς ἐπαρχίας, νά ὠμιλῇ μέ τοὺς κατοίκους τῶν ὁποίων ἐγνώριζε τήν γλῶσσαν, καί νά τοὺς μαγεύῃ ὑποσχόμενος ὅτι θέλει τοὺς ἀπαλλάξῃ ἀπό τό λεγόμενον τρίτον τό ὁποῖον δίδουν οἱ γεωργοῦντες εἰς ἐθνικᾶς γαίας κτλ.

Μετά τήν εὐτυχή ἐγκαθίδρυσιν τῆς Ὑψ:Βασ:Κυβερνήσεως ἦτον δικαίως ἐπόμενον οὕτως τά κατὰ χάριν αὐτά πλεονεκτήματα ἤθελον παύσει, διότι ὁ Βασιλεὺς ἔπρεπε νά θεωρήσῃ γενικῶς τήν κατάστασιν τοῦ τόπου, τό εἰσόδημα αὐτοῦ καί μέ ὑγείᾳ, γενικῆν καί πρὸς ὅλους τοὺς ὑπηκόους του ὁμοιόμορφον νομοθεσίαν, καί νά ἐνασχοληθῇ εἰς τήν προόδον τῆς εὐτυχίας τῆς Ἑλλάδος.

Οἱ ἀναφερθέντες ἄνθρωποι ἐξ ἑνός μέρους μὴ ἔχοντες πλέον τάς ὁποίας ἄλλοτε ἀπελάμβανον ὠφελείας, ἐξ ἄλλου δέ καταθλιβόμενοι μέ τό ὄνομα Νάπας, τό ὁποῖον ἐγεννήθη ἀπό τάς διαιρέσεις τῆς Ἑλλάδος, καί τό ὁποῖον εἰς μέν τοὺς λαμβάνοντας αὐτό ἐσήμενεν ἦταν, εἰς δέ τοὺς δίδοντας το νίκην, ὅχι δι' ἄλλο παρά διότι ἐφαίνοντο ὅτι ἐκέρδησαν τήν ἐμπιστοσύνην τῆς Υ.Β. Κυβερνήσεως / καί ἡ ἐμπιστοσύνη αὕτη ἐνομίζετο ὄλεθος εἰς τοὺς λεγομένους Νάπας κατὰ τάς ἰδέας των/ εὐρέθησαν εἰς θέσιν ὥστε νά ἐπιθυμοῦν τήν ἀποτυχίαν τῶν Β:διατάξεων, ὅπως κατασταθοῦν ἀναγκαῖοι νά ἐξομαλύνουν τάς δυσκολίας. Οἱ δημοσιευθέντες νόμοι ἐπολέμησαν πολλήφεις καὶ παλαιᾶς συνηθείας, καί ἀντικατέστησαν νέαν ἀκριβῆν τάξιν πραγμάτων. Ὅσον σοφοί, ὅσον δίκαιοι καί ἂν εἶναι οἱ νόμοι οὗτοι, ἦτον ἐπόμενον ὅτι ἤθελον δυσαρεστήσει πολλοὺς μόνον καί μό-

νον διότι κατήργησαν τὰ παλαιά, καί ὅτι ἤθελον φανεῖ βαρεῖς εἰς τὸν ἀπερίσκεπτον καί ἀδιοργάνωτον λαόν, διὰ τὸν ὅποτον αἱ ἰδέαι τῆς Ἐλευθερίας, συνίστανται εἰς τὸ νά μὴν πληρώνη φόρους. Ὁ κανονισμὸς τῆς ἀποδεκατώσεως, τῆς ὑλοτομίας τῶν λειμῶνων καί ἡ ἐναντία τῶν ἐπικρατουσῶν θρησκευτικῶν προλήψεων διάθεσις τῶν μοναστηριακῶν κτημάτων καί ἡ διαγωγή τινῶν δικαστικῶν ὑπαλλήλων οἵτινες πολλοὺς ἐκράτησαν ἀνεξετάστους καὶ ἀδικάστους ἀνθρώπους, ἔδωκαν τὰς πρῶτας ἀφορμάς, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἡ ραδιουργία ἐχάλασε τὸ ἀνοσιούργημα. Ἐκ τούτου διεδόθησαν πάμπολλαι σπερμολογίαι αἵτινες ἐδυνήθησαν νά παρασύρῳ τὸν κουφώτατον τῶν λαῶν τῶν τῆς Μεσσηνίας.

Αὐτὸς δὲ πεισθεὶς ὅτι δέν θέλει εὖγει εἰς τὸν ὁδὸν τῆς δυσκολίας ἐσπρώχθη εἰς τὸν κρημνόν.

Ἄν οἱ ἄνθρωποι περὶ τῶν ὁποίων ἀνέφερον δέν παραστάθησαν φανερά εἰς τὴν σκηνήν, ὀρέγοντο ὁμως εἰς τὴν ταραχήν διὰ νά καταστήσουν ἑαυτοὺς ἀναγκαίους εἰς τὴν Κυβέρνησιν. Ἐν τοσοῦτῳ καί οἱ λεγόμενοι Συνταγματικοὶ θέλοντες νά ὑπάρχη πάντοτε μία αἰτία ἣτις τοὺς μὲν ἐναντίους των νά καταθλίβῃ, αὐτοὺς δὲ νά δικαιώνη εἰς τὴν διαχείρισιν τῶν πραγμάτων, καὶ οὕτω νά δυνηθοῦν νά παγιώσουν ἐξειδικασμένα σχέδια, ὄχι μόνον δέν ἐνησχολήθησαν νά προλάβουν τὸ κακόν, ἀλλὰ δέν βλέπω τὴν συνείδησίν μου ἂν εἶπω, ὅτι ὅσον ἠμπόρεσαν τὸ ἐπροκάλεσαν διὰ λόγων καὶ πράξεων ἐρεθιστικῶν.

Τότε ἀσυλλόγιστοι ἄνθρωποι, ὡς οἱ Κριτσάληδες καὶ οἱ ὅμοιοι τῶν, ὕψωσαν τὴν σημαίαν τῆς στάσεως καὶ εἰς σαθρὰς

βάσεις στηριγμένοι αι επιχειρήσεις τους, διελύθη έντελως
ως ιστός άράχνης εις διάστημα όλιγωτάτων ήμερών. Οί νόμοι
έλαβον τήν ισχύν των, οί φανέντες άρχηγοί παρεδόθησαν εις
τάς χεΐρας τής δικαιοσύνης, καί τό Δικαστήριον δύναται ση-
μερον νά καταδικάση άκολύτως εκείνους οίτινες νομίμως ήθελον
άποδειχθεΐ ένοχοι.

Εΐμαι ευέλπις ότι τό Δικαστήριον προβαΐνον εις
τάς εργασίας του μέ τήν παρά τοϋ Νόμου άπαιτουμένην αύστη-
ρότητα, εκδίδον τά άναγκαΐα παραδείγματα θέλει διδάξει τούς
έπιθυμοϋντες τάς ταραχάς, νά μήν τάς φαντασθοϋν καν εις τό
έξης. Κατ' άτυχίαν όμως ως έσχάτως μετά τήν αναρρώσιν μου έ-
μαθον, ό 'Επίτροπος τής 'Επικρατείας Κ. Δημήτριος Σούτζος ά-
νήρ συνετός καί χρηστοήθης, κινούμενος από ειλικρινή πρός
τήν Υ. Β. Κυβέρνησιν έμπιστοσύνην, άνέβαλλε τήν εις τήν δίκην
είσαγωγήν τών έγκαλουμένων, θέσας ύπ' όψιν τής Β. Κυβερνήσεως
παρατηρήσεις τινάς, περί τής άρμοδιότητος ή μή τοϋ Δικαστηρί-
ου, αλλά τώρα μετά ώριμωτέραν σκέψιν τών Νόμων, πεισθείς ότι
τό Δικαστήριον χωρίς επέκτασιν τής δικαιοδοσίας του δύναται
νά κρίνη τά πραχθέντα κακουργήματα, θέλει εύρεθῆ εις κατάστα-
σιν μετά ένδεδλεχῆ προετοιμασίαν τής ανακρίσεως τήν όποίαν
δέν διέκοψε ποτέ, νά εισάξη τούς έγκαλουμένους εις δίκην.

'Ακούω 'Εξοχώτατε ότι μετά τήν ρίζιν τών αξιοθρηνή-
των γινομένων ταραχών, έπράχθησαν αξιόποιναι παρανομίαι καί
άταξίαι, δέν έχω άκόμη θετικής περί αύτών πληροφορίας, διά
νά καθυποβάλλω ύπ' όψιν Σας τήν άλήθειαν.

Παρατηρῶ όμως μέ βαθεΐαν μου λύπην ότι, τά πάθη καί

ἰδιοτέλεια εἶναι τόσον κορυφωμένα, ὥστε δέν γίνεται παντάπα-
 σιν ἢ ἀναγκαῖα προσπάθεια διά νά ἐνεργηθοῦν εἰλικρινῶς ὅσα
 αἱ περιστάσεις καί οἱ νόμοι ὑπαγορεύσεις, τουτέστιν νά συνα-
 χθοῦν ἀμερολήπτως τά ὄπλα τῶν λαβόντων μέρος εἰς τήν στά-
 σιν καί νά τιμωρηθοῦν οἱ ὄντες ἀναγκαῖοι νά τιμωρηθοῦν, ἀλλ'
 ἀντί τούτων, περιπλοκαί, σοφίσματα, προσπάθειαι ἄλλοι μὲν νά
 ἐξοντωθοῦν ἄλλοι δέ νά ὑπερασπισθοῦν, καί τέλος πάντων ν' ἀ-
 ποδειχθῆ ὅτι ἡ συνομωσία δέν ἐτελείωσε, καί ὅτι εἶναι ἀνάγκη
 ἢ Κυβέρνησις νά λάβῃ μέτρα διά νά ὀκλίσῃ χιλιάδας ἀτάκτων
 στρατιωτῶν νά λάβουν κατοχήν εἰς τάς ἐπαρχίας τοῦ Βασιλείου,
 ἐνῶ δταν ἀφοκλισθῶσι πρεπόντως οἱ μετασχόντες εἰς τήν στάσιν,
 καί ἐνεργηθοῦν αἱ Βασιλικαί διατάξεις αἱ ἀφορῶσαι τό ἀντικει-
 μενον τοῦτο, ἐν σῶμα τῆς γραμμῆς, τοποθετημένον εἰς Τριπολιτζάν,
 ὅπου εἶναι τό κεντρικώτερον μέρος τῆς Πελοποννήσου, ἡμπορεῖ
 νά κατορθώσῃ πᾶν ὅ,τι θά κάμνουν οἱ ἀτακτοὶ χιλιάδες.

Ἐτόλμησα ἐξοχώτατε νά σᾶς καθυποβάλλω τάς παρατηρή-
 σεις μου ταύτας ὀδηγούμενος μᾶλλον ἀπό τήν ἀφήν τῶν πραγμά-
 των, παρ' ἀπό θετικᾶς πληροφορίας. Δέν εἶναι εὐκολον μετά μίαν
 στάσιν καταθλιβεῖσα νά μάθῃ τις τήν ἀλήθειαν ἀπό ὁμολογίας
 ἀνθρώπων, διότι φοβοῦνται μήπως ὁμολογοῦντες αὐτήν ἐνοχοποιη-
 θοῦν, καί διότι τά πάθη τήν πνίγουν.

Ἐνόμισα χρέος μου Ἐξοχώτατε νά θέσω τά πράγματα
 ὑπ' ὄψιν σας ὅπως ἠδυνήθην νά τά γνωρίσω ἀφ' ἑμαυτοῦ ἢ δι' ἄλ-
 λων. Ἡ ἕμετέρα Ἐξοχώτης εἶσθε εἰς θέσιν ν' ἀκούσῃ καί παρ'
 ἄλλοις, καί πλέον τά ὑψηλά σας φῶτα, ἢ βαθεῖα πεῖρα σας, καί
 ἡ καλή σας καρδία θέλουν σᾶς βοηθήσει νά διακρίνετε τό ὀρθώ-

τερον, καί νά προνοήσητε περί τῆς μελλούσης ἡσυχίας καί ἀσφαλείας τοῦ δυστυχοῦς τούτου τόπου, καί περί τῶν μέτρων διὰ τῶν ὁποίων θέλει εὐδαιμονήσει.

Σεβαστέ μοι Κύριε. γνωρίζω χωρίς νά Σᾶς τό εἶπῶ ὅτι, δέν ἔχω ἐξειδικασμένην ἰκανότητα διὰ νά δυνηθῶ νά γνωμοδοτήσω περί τῆς Διοικήσεως τοῦ τόπου. εὐρέθην κι ἐγώ εἰς τήν Ἐπαναστασιν τῆς Ἑλλάδος καί ἠγωνίσθην ὅσον ἠμπόρεσα διὰ τήν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τῆς Ἐπαναστάσεως αὐτῆς. Ἄν ἡ πεῖρα μ' ἔδωσε τινάς ἐπιτοπίους γνώσεις διὰ νά κρίνω περί τῶν προκειμένων πραγμάτων, ἰδοῦ μ' ὄλην τήν εἰλικρίνειαν καί ἐμπιστοσύνην ὑπέβαλλον ὑπ' ὄψιν Σας τὰς παρατηρήσεις μου.

Ἄφοῦ ἡ θεία πρόνοια ηὐδόκησε νά θέσῃ πέρας εἰς τόν ἀγῶνα τῆς Ἑλλάδος καί νά στερεώσῃ τήν πολιτικὴν της ὑπαρξιν διὰ τῆς Μοναρχίας, ἐνόμισα τόν μέγαν σκοπόν τῆς Ἐπαναστάσεως τελειωμένον, καί τήν Βασιλείαν τοῦ λαμπροῦ Ὁθωνος ἀμιβήν τῶν θυσιῶν μας. Ἐκτοτε ἐπροσπάθησα νά δυνηθῶ νά ἡσυχάσω τό λοιπόν τῶν ἡμερῶν μου ὑπό τήν σκιάν τοῦ θρόνου ἐν τῇ μέσῃ τῆς προσφιλοῦς μου οἰκογενείας. Ἐνατένισα τοὺς ὀφθαλμούς μου εἰς τήν Ἐξοχώτητα Σας, καί ἐπροσῆλθω τὰς ἐλπίδας μου εἰς τήν καλήν Σας καρδίαν. Τώρα παρ' ἄλλοτε ἐλπίζω εἰς τήν προστασίαν σας διὰ νά ἐπιτύχω τὰς ἐπιθυμίας μου.

Ἄναφέρω προλαβόντως εἰς τήν Βασιλικὴν Κυβέρνησιν, ὅτι μεταβαίνω εἰς τόν Νομόν τῆς Ἀρκαδίας ἕνεκα τῆς πασχούσης ὑγείας μου. Νέαι ἐνοχλήσεις ὁποῦ μέ ἠκολούθησαν αὐθις μ' ἐμπόδισαν μέχρι τοῦδε, καί δέν ἤξεύρω ἀκόμη πόσας ἡμέρας ἠμπο-

ρῶ νά μείνω ἐδῶ, διὰ νά φθάσω εἰς κατάστασιν νά καβαλικεύσω.
 Ὄταν ὑπάγω ἐκεῖ θέλω πασχίσει ν' ἀνακαλύψω τι περισσότερον
 ἀφ' ὅτι ἐφάνη μέχρι τῆς σήμερον, καί θέλω ἐξηγήσει τοὺς ἀγα-
 θοεργοὺς σκοποὺς τῆς Υ.Β.Κυβερνήσεως, διὰ νά εὐγάλω ἀπὸ τὴν
 ἀπάτην, καί τὴν κακὴν πίστιν τοὺς ὑπηκόους τοῦ Βασιλείου. Ἐ-
 κεῖθεν πάλιν θέλω ἀναφέρει πρὸς ὑμᾶς Ἐξοχώτατε ὁ, τι ἡ περι-
 στασις ὑπαγορεύσει. Ἄν ἡ χρεῖα τὸ καλέσῃ νά ἐπανέλθω εἰς τὰ
 μέρη ταῦτα ἀφοῦ ἀναλάβω τὰς δυνάμεις μου θέλω τὸ κάμει.

Καλὸν ἤθελεν εἶσθαι νά μετακαλεσθῆ εἰς Ναύπλιον ὁ
 ἐνταῦθα Ἐκτακτὸς Ἐπίτροπος, Κύριος Ν. Πονηρόπουλος. Ἐπειδὴ ἂν
 εὐρεθῆ ἐδῶ ὅταν θέλουν συναχθῆ ἀπὸ τὰς κοινότητας τὰ ἔξοδα
 εἰς τὰ ὅποια θέλουν καταδικασθῆ, εἶναι ἀδύνατον νά μὴν συμ-
 βοῦν διαστροφαί καί ἀδικίαι.

Ἔχω τὴν τιμὴν νά ὑποσημειωθῶ μέ βαθυτάτον Σέβας.

Τ ἦ ς Υ. Ἐ ξ ο χ ῶ τ η τ ο ς
 τ α π ε ι ν ὀ τ α τ ο ς Δ ο Ὑ λ ο ς

Ἄνδρέας Ζαήμης.

13. Ἄναφορὰ τοῦ Πληρεξούσιου Αὐλικοῦ Ἐπιτρόπου
 πρὸς τὸν "Πρόεδρον τῆς Ἵψηλῆς Ἀντιβασιλείας"
 (Γ.Α.Κ., Γραμμ. Ἐσωτ., Φ. 163β.)

Ἐν Ἄργει τὴν 13/25 Ὀκτωβρίου 1834

Ἐ ξ ο χ ῶ τ α τ ε.

Ἐμπιστευθεῖς παρὰ τῆς Ἵψηλῆς Βασιλικῆς Κυβερνήσε-

σεως τὰ χρέη τοῦ Πληρεξουσίου Αὐλικοῦ Ἐπιτρόπου κατὰ τοὺς
 παραχθέντας Νομούς τῆς Μεσσηνίας καὶ Ἀρκαδίας, διὰ νὰ ἐξιχν-
 νιάσω ἐκ τοῦ πλησίον τὰ εἴτια τὰ ὅποια ἐπροκάλεσαν τὰς τα-
 ραχάς, τοὺς ἀρχηγούς ὅποῦ τὰς ἐκίνησαν, καὶ ν' ἀκούσω τὰ ὑ-
 πάρχοντα παράπονα τῶν κατοίκων, διὰ νὰ τὰ καθυποβάλλω ὑπὸ
 τοὺς πόδας τοῦ θρόνου, ἀπεδέχθην προθύμως τὸ ὑπὲρ τῆν δύ-
 ναμίν μου τοῦτο ἔργον καὶ εἰς τὴν φύσιν του δύσκολον διὰ νὰ
 ἐκπληρώσω τ' ὀφειλόμενον πρὸς τὸν Βασιλέα καὶ Κύριον μου
 χρέος.

Δέν ἔλειψα καθόσον ἠδυναίμην ν' ἀναφέρω πρὸς τὴν Υ.Β.
 Κυβέρνησιν διὰ τῶν ἀπὸ 22: Αὐγούστου καὶ 8: καὶ 26: Σεπτεμ-
 βρίου ἀναφορῶν μου καὶ ἰδίως πρὸς τὴν Ἐξοχώτητά Σας Κύριε,
 ὅσας πληροφορίας ἠδυνήθην καὶ ὅτι μπόρεσα νὰ ἐξάγω ἐκ τῶν
 ἰδικῶν μου παρατηρήσεων ὀδηγούμενος ἀπὸ τὴν μικρὰν ἐπιτόπι-
 ον πεῖραν μου καὶ τὴν ἀρῆν τῶν πραγμάτων. Ὡν πιστός εἰς τὸν
 Βασιλέα μου καὶ ἀφωσιωμένος εἰς θεοστήρικτους θρόνους τῆς
 Μεγαλειώτητος του, ἐξ οὗ ἐξαρτᾶται ἡ ζωὴ τῆς πατρίδος μου,
 καὶ δεδομένα τὰ ὑψηλὰ καὶ σπάνια προτερήματα τῆς Υ. Ἐξοχώτητος,
 λαμβάνω τὴν τόλμην νὰ ἐπεκτείνω διὰ τῆς ταπεινῆς μου ταύτης
 ἀναφορᾶς ὅσα ἠξεύρω καὶ νὰ συνοδεύσω αὐτὰ μὲ τινὰς παρατηρή-
 σεις μου.

Οἱ φανέντες εἰς τὸν στασιασμὸν ἀρχηγοὶ καὶ ἡ ἐξάπλω-
 σις τοῦ στασιασμοῦ τούτου ἀπὸ τῶν Καλαμῶν μέχρι τῆς Γόρτύνης
 ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν δεικνύει ἐναογέστατα ὅτι τὸ πρᾶγμα ἦτο
 προμελετημένον καὶ προοργανισμένον καὶ κἀνεὶς δέν ἤμπορεῖ
 ν' ἀρνηθῆ ὅτι οἱ ἀρχηγοὶ οἵτινες τὸ ἐκίνησαν, ἦσαν σχετικοί

τῆς μερίδος ἐκεῖνης τῶν δυσαρεστημένων ἀνθρώπων, οἵτινες πότε μὲν ὀνομάζονταν Νάπαι, πότε δὲ Κολοκοτωωνιακὴ φατοῖα. Ἄλλ' ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους καθὼς ἄδεται εἰς Τρίπολιν, καὶ καθὼς ἰδίως παρετήρησα εἰς Κυπαρισσίαν αἱ Διοικητικαὶ τῶν μερῶν τούτων ἀρχαί, εἰδοποιήθησαν ἐγκαίρως περὶ του μελετουμένου παράφρονος καὶ ἐγκληματικοῦ κινήματος παρημέλησαν ἀπὸ τοῦ νὰ λάβουν τ' ἀνήκοντα μέτρα πρὸς ματαίωσιν του καὶ ἰδοῦ, εἰς μὲν τὴν Γόρτυνα λέγουν ὅτι ὁ Γιαννίκος Πλαπούτας, ἀδελφὸς τῶν ἐγκληματιῶν Κόλια καὶ Μήτρου Πλαπούτα εἰδοποίησε τὸν Ἐπαρχον τῆς Γορτύνης εἰς τὰς 25: τοῦ Ἰουλίου ὅτι οἱ ἀδελφοὶ του ἐνεργοῦν διὰ νὰ ταραξοῦν τοὺς χωρικοὺς καὶ νὰ τοὺς φέρουν εἰς στάσιν, καὶ διὰ τοῦτο νὰ στείλῃ ἐκεῖ μικρὰν δύναμιν, καὶ διὰ τῆς συνδρομῆς τοῦ Γιαννίκου νὰ τοὺς συλλάβῃ διὰ νὰ προλάβῃ τὸ κακόν, ὁ Ἐπαρχος ὁμοῦ ἐσιώπησε μέχρι τῆς 29:, ὅτε τὸ πρᾶγμα ἐγένετο φανερόν καὶ ἐκορυφώθη.

Κατὰ δὲν τὴν Κυπαρισσίαν ὁ Νομάρχης κατὰ τὴν ἰδίαν του πρὸς ἐμὲ ἀναφορὰν τὴν ὁποίαν διευθύνον πρὸς τὴν Ἰψηλὴν Ἀντιβασιλείαν, ἂν καὶ δὲν ὁμολογῆ ὅτι εἶχε καὶ ἄλλας προηγουμένως εἰδήσεις, δὲν κρύπτει ὁμοῦ ὅτι τὴν 29: τοῦ Ἰουλίου εἰδοποιήθη ἀλλὰ δὲν ἔκαμε τίποτε. μένων δὲ ἀκίνητος ἐσυλλήθη κατὰ τὴν τριακοστὴν ἀπὸ τοὺς στασιαστὰς καὶ αὐτὸς καὶ οἱ λοιπαὶ Διοικητικαὶ καὶ Οἰκονομικαὶ ἀρχαί, καὶ ἐσύρθησαν εἰς τὸ χωρίον Ψάρι, οἱ δὲ πλανημένοι χωρικοὶ μὴ ἔχοντες πλέον κἀνέναν νὰ τοὺς συμβουλευσῇ ἢ νὰ τοὺς ἀπηλήσῃ, ὡς τυφλοὶ ἐσύρθησαν ἀπὸ τοὺς τυφλοὺς ἀρχηγοὺς των καὶ ἦλθον ἕως εἰς τὸ Σοῦλον διὰ νὰ πέσουν εἰς τοὺς κρημνοὺς.

Κατά τήν ταπεινήν μου ιδέαν ὁ Νομάρχης αὐτός, ὄφειλε να ειδοποιήσῃ τοὺς κατοίκους τῆς Κυπαρισσίας, καί ἂν τοὺς εὕρισκε συμφώνους διὰ νά ἐναντιωθοῦν εἰς τήν παραφροσύνην τῶν χωρικῶν νά μὴν τοὺς ἐμβάσσουν εἰς τήν πόλιν, οὗτοι οἱ χωρικοί ἔπετο νά διαιρεθοῦν εἰς τὸ μεταξύ τους καί νά διαλυθῇ ἡ σκηνή εὐθύς, εἰς τὸ ἐναντίον δέ, ἂν ἀπαντοῦσεν εἰς τοὺς κατοίκους δειλίαν, εἶχεν καιρόν ν' ἀποχωρήσῃ εἰς Νεόκαστρον, καί ἐκεῖθεν γράφων, διατάττων, ἢ καί κινῶν ἕνα λόχον τοῦ Βασιλικοῦ Στρατεύματος, μόνον πρὸς φοβερισμόν, ἠδύνατο νά διαλύσῃ τήν σκηνήν, διότι ὡς ἀπέδειξαν τὰ ἴδια πράγματα, ἕνας ὄχλος ἀπατημένος ἀφορμὴν ἔπρεπε ν' ἀπαντήσῃ διὰ νά διαλυθῇ. Πῶς ἦτο δυνατόν γεωργοί καί ποιμένες εὐθύς νά γίνουν πολεμισταί; καί ἔπειτα ποῦ ἠῦρον τὰ μέσα τοῦ πολέμου; Πιστεύσατε μοι Ἐξοχώτατε οἱ περισσότεροι ἐξ αὐτῶν τῶν χωρικῶν δέν εἶχον οὔτε ἓν φυσέκι ὡς ἔμαθον εἰς Κυπαρισσίαν. Πόσοι ἦσαν ἐκεῖνοι οἱ τινες τοὺς ἐπολέμησαν εἰς Σοῦλον; ὀλίγοι βέβαια πρὸς πολλὰ ἀνώτερον ἀριθμόν ἄλλ' ἅμα τοὺς εἶδον ὅτι κινοῦνται κατ' αὐτῶν, αὐτοὶ ἐφυγον, καί ἐκ τούτου ἐξάγεται ὅτι ἐννόησαν τήν ἀπάτην εἰς τήν ὁποίαν ὑπέπεσαν ἐξ ἀνοησίας.

Ὅσον ἄνθρωποι κι ἂν ὑποτεθοῦν, δέν ἦτον δυνατόν ἐτσί ἀμαχητί νά διασκορπισθῶσιν. Αὐτοὶ εἶναι οἱ ἄνθρωποι πού πολέμησαν μέ χιλιάδας Τούρκους τακτοποιημένους ἀναντιρῆτως καλήτερα ἀπ' αὐτούς, διατί τουλάχιστον ἦσαν ἐφοδιασμένοι οἱ Τούρκοι μέ ἐπικίδν, μέ κανόνια καί μέ κάποιαν πειθαρχίαν τὰ ὅποια ἐλειπον ἀπό τοὺς Ἑλληνας.

Ἐξ αὐτῶν Ἐξοχώτατε τολμῶ νά παρατηρήσω, ὅτι ἐπιτό-

πια πάθη, και ή προτερινή στάσις τῶν πραγμάτων ἔσπορσαν τά λυπηρά ταῦτα συμβάντα διά σκοπούς ἰδιοτελεῖς. Πολύς λόγος ἔγεινε μετά τόν θάνατον τοῦ Ἀριστομένουσ εἰς Στεμνίτζαν, δέν ἤξεύρω ἀν οὔτος ἐθανατώθη κατά νόμον ἀπό πολεμικούς, ἀλλ' ἐπειδή ἐθανατώθη χωρίς νά παραδωθῆ εἰς τό ἀρμόδιον Δικαστήριον, ἐγεννήθησαν πολλοί λόγοι, ὅτι αὐτός ἀν δέν ἐθανατωνόταν ἤθελε ἀνακαλύψει πολλά ἐκ τῶν ἐνεργηθέντων καί ὅτι εἶχεν ἀνταποκρίσεις.

Ἐπειτα παρατηρῶ εἰς τήν ἰδίαν μου ἐπιστολήν τί ἔγεινεν. Δοῦλος Σας, μετά τήν ἄριξιν μου εἰς Κυπαρισσίαν, πέντε ἡμέρας ἤμουν ὑγειῆς καί ἔπειτα ἔπεσα εἰς τήν κλίνην μέ βαρεῖαν ἀσθένειαν χωρίς νά ἐξηγηθῶ κῆμμίαν γνώμην καί τήν ὁποίαν ᾤφειλον κατά τό Υ.Β. Διάταγμα ν' ἀναρέω εἰς τήν Ὑψηλήν Βασιλικήν Κυβέρνησιν, χωρίς νά ὑπομείνουν νά ἐνημερωθῆ αὐτή, διέσπειρον τόσα κακά κατ' ἐμοῦ, καί τά ὁποῖα πρόπει νά ἔρθασαν καί εἰς τάς ὑψηλάς ἀκουάς Σας. πός τί τέλος; ὅχι τί ἄλλο βέβαια, παρά τοῦτο ἔβλεπον ὅτι δέν ἤμποροῦσα νά χρησιμεύσω ὡς ὄργανον παθῶν ἢ καί διά νά μέ βλάψουν μνησικακοῦντες δι' ἀπεοασμένα πράγματα, διά τήν ἰδίαν αἰτίαν ὅτι δέν ἐσυμῶνησα εἰς τά πάθη των, ἐπειδή ἤμπορῶ νά καυχῆθῶ ὅτι δέν ἐβλαψα ποτέ κῆνένα.

Ἀδιάφορος ὡς πός τάς προσπαθείας των, χρέος μου ἐνδμίζον νά ἐκπληρώσω πιστῶς ὅσον ἠδυνάμην τήν ἐμπιστευθεῖσαν μοι ὑπηρεσίαν, καθῶς καί σήμερον διηγούμενος περὶ τούτων εἰλικρινῶς καί ἀδόλως, σκοπόν ἄλλον δέν ἔχω εἰμή ν' ἀπαντήσω τήν

ἐμπιστοσύνην μέ τήν ὁποίαν εὐαρεστήθητε νά μέ τιμήσετε Ἐξο-
χώτατε.

Σᾶς ἐξέθεσα πολλάκις τήν ἐπιθυμίαν μου ὅτι αὕτη πε-
ριορίζεται νά ἡσυχάσω εἰς τήν ταπεινήν μου οἰκίαν ὑπό τήν
σκιάν τοῦ θρόνου καί τήν προστασίαν τῶν Νόμων, καί οὕτω δέν
ἀποτείνεται ὁ σκοπός μου διά νά κατηγορήσω κήνένα πρός ἴ-
δια τέλη. Ἐπαναλαμβάνω καί ἤδη ὅσα καί προεἶπον. ὅτι ἐνεργούν-
των τῶν νόμων εἰς ὅλην τήν ἔκτασιν καί παιδευομένων τῶν ἐγκλη-
μάτων ἀκολούθως, αἱ ἀνομίαι αἱ ὁποῖαι διαιροῦν τοὺς πολίτας
εἰς κόμματα καί δίδουν πολλάς ἀφορμάς ἐπιβρόιων βλαπτικῶν, ἦτον
εὐχῆς ἔργον νά ἐκλείψουν εἰς τό ἐξῆς. Ὅλοι οἱ Ἕλληνες εἶναι
ὑπήκοοι τοῦ Βασιλέως. Ὁ Βασιλεὺς εἶναι κοινός πατήρ καί προ-
νοεῖ ὑπέρ τῆς εὐδαιμονίας καὶ ἡσυχίας ἀπάντων. Οἱ παρανομοῦν-
τες παιδεύονται ἀπό τοὺς Νόμους. Ποία ἡ χρεῖα τῶν κομμάτων;
Διατί ἐκ συναρμογῆς διαφόρων περιστάσεων ἐφάνησαν καί εἰς τήν
Ἑλλάδα ταραχοποιοὶ καί ἀσυλλόγιστοι ἄνθρωποι, ὡς δέν λείπουν
ἀφ' ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, καί οἱ ὁποῖοι ὅταν ἐφραντάσθησαν νά
εὐγούν ἀπό τὰ καθήκοντα τοὺς ἀμέσως ἐπαιδεύθησαν μ'εὐχαρίστη-
σιν τοῦ κοινοῦ, διά τοῦτο πρέπει νά διαιρεθῇ ἡ φύκτα τῶν
δυστυχῶν κατοίκων εἰς Βασιλικούς καί Ἀντιβασιλικούς καί νά
συγκρίνωμεν τήν Ἑλλάδα μέ τήν Γαλλίαν, καί τήν Καρύταιναν
μέ τήν Βανδέαν, ὡς ἐξεφράσθη εἰς τῶν δημοσιογράφων μας; Ποί-
αν ἀντίστασιν ἔδειξεν ἡ ἡ Καρύταινα ἢ ἄλλη ἐπαρχία τῆς Πελο-
ποννήσου; Δέν συνέλαβον οἱ κάτοικοι ὅλους τοῦ ἀρχηγούς τοῦ
ρανέντος στασιασμοῦ καί τοὺς παρόδωσαν εἰς τήν αὐστηρότητα

τῶν Νόμων; Ἐντός δέκα ἡμερῶν ὁ τόσον πολύκροτος στασιασμός δέν ἔσβυσε χωρίς νά προξενηθῶσιν αἱ ζημίαι τάς ὁποίας συνεπιφέρουν τά τοιαῦτα κινήματα; Τί ἐξάγεται λοιπόν ἐκ τούτου; Ὅχι ἄλλο εἰμὴ ὅτι ἠδυνήθη ὁ δόλος νά ἀπατήσῃ τούς χωρικήν ἀπλότητα ἔχοντας δι' ὀλίγον ἕως οὗ οἱ χωρικοί ἐπανήλθον εἰς τά χρέη των ἐλεηνολογοῦντες τήν ἀνοησίαν τους καί ἐπικαλούμενοι τό ἔλεος τοῦ Βασιλέως.

Οἱ καλοί οὗτοι ἄνθρωποι /ὅποιοιδήποτε καί ἂν ᾧσιν/ οἴτινες δεικνύουν ὅτι ἀπαντοῦν εἰς κάθε βῆμα συνωμοσίας, ἐπιβουλᾶς, κατὰ τοῦ θρόνου κλπ, ἤθελε εἶσθαι καλοί, ἂν τῷ ὄντι εἶναι ἀροσιωμένοι εἰς τόν θρόνον, νά προσπαθήσουν νά ἐξαλείψουν τά πάθη, τά ὁποῖα ἄφησεν ἡ ἀναρχία, ὥστε ὅλοι οἱ Ἕλληνες ὑπό τό σκῆπτρον τοῦ θρόνου νά συντρέξουν, διὰ νά στερεώσουν μίαν ὑγειῆ κοινωνίαν, νά βελτιώσουν τήν κατάστασιν των, διὰ νά ἐπαρκέσῃ ἡ Ἑλλάς εἰς τās ἀνάγκας της, χωρίς τās ὁποίας δέν εἶναι δυνατόν νά προοδεύσῃ τόσον εὐκόλα.

Ὁ Λαός τῆς Ἑλλάδος εἶναι εὐάγωγος, ἂν γίνωνται τινά παράπονα, αὐτά δέν λείπουν ἀπό κῆνένα μέρος τῶν ἀνθρώπων· κάθε μεταβολή διατί καταργεῖ τά παλαιά, δι' αὐτό καί μόνον γενᾶ μουρομυρισμούς. Ἀλλά πῶς δέν παρεδέχθησαν μέ ὄλον τόν σεβασμόν αἱ Βασιλικαί διατάξεις; Λαλῶν περί τούτου δέν δύναμαι νά κρύψω ὅτι καί οἱ νόμοι διὰ νά φθάσουν εἰς τόν σκοπόν τους, πρέπει νά εἶναι κατάλληλοι μέ τά ἦθη τῶν ἀνθρώπων διὰ τούς ὁποίους γίνονται, καί ἔπειτα ὁ καιρός, τά πλούτη καί τά φῶτα, κατορθώνουν ὅτι σήμερον εἶναι δύσκολον.

Συγχωρήσατε μοι ἐξοχώτατε ἂν παρατηρήσω ὅτι, ἡ σύστα-

ση τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, καί ὁ διοργανισμός τῶν ἐπαρχιῶν ,ἤθελον δώσει εἰς τήν Υ.Β.Κυβέρνησιν ἀρκετὴν βοήθειαν πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς προόδου τῶν ἀγαθοποιῶν βουλῶν Της καί ἤθελον χρησιμεύσει ὡς φραγμὸς εἰς τὸν τόπον, διὰ νά τὸν προφυλάξουν ἀπὸ ἐπιρροίας βλαπτικᾶς.

Ἐπειδὴ ἐστάθην ἀρκετοὺς μῆνας εἰς τὴν Αἰτωλίαν καί Ἀκαρνανίαν, λαμβάνω ἀκόμη τὴν τόλμην νά καθυποβάλλω ὑπ' ὄψιν Σας ἐξοχώτατε ὅτι ἡ μάστιξ τῆς ληστείας, ἡ ὁποία καταπιέζει τὴν Ῥούμελην, ἐνῶ γίνεται πρόξενος πολλῶν ζημιῶν εἰς τοὺς ὑπηκόους τοῦ Βασιλέως, συνεπιφέρει καί δυσαρέστους συνεπειᾶς. Ἡ Ῥούμελη γειτονικὴ μὲ τὴν Τουρκίαν, ὅπως καί ἂν θεωρηθοῦν αἱ σχέσεις τῆς Τουρκίας μὲ τὸ Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος, οἱ κακοπραγοῦντες ἐντὸς τοῦ Βασιλείου, δέν εἶναι δυνατόν παρά νά λαμβάνουν ἄσυλον εἰς τὴν Τουρκίαν, εἴτε ἀπ' εὐθείας, εἴτε ἐκ πλαγίου, ἢ διὰ πολιτικούς σκοποὺς ἢ διὰ τὸ ἐπικρατοῦν ἀνίσχυρόν σύστημα τῆς Τουρκικῆς Διοικήσεως, καί οὕτω ὑποφέροντες οἱ κάτοικοι συνεχῶς ἀπὸ τὴν ληστείαν, ἀγανακτοῦν.

Καί διὰ τοῦτο ἤθελον εἶσθαι πολλὰ ὠφέλιμον, διὰ νά συστηθῇ εἰς τὰ ὅρια μίᾳ δύνاميς ἱκανὴ νά ἐμποδίσῃ τὰς εἰσόδους καί ἐξόδους τῶν ληστῶν, καί ὅταν τοῦτο κατορθωθῇ, οἱ λησταί ἐντὸς τοῦ Βασιλείου δέν ἤμποροῦν νά ὑπάρξουν, ὡς κατατρεχόμενοι πανταχόθεν.

Ἐμπιστευμένος παρά τῆς Ἵψηλῆς συμπαθείας τῆς Υ.Ε., τόλμησα νά Σᾶς βαρύνω μὲ τὰς παρατηρήσεις μου ταύτας, καί παρακαλῶ νά μὲ ἀξιώσητε τῆς συγνώμης Σας, λαμβάνω τὴν τιμὴν

νά ὑποσημειωθῶ μέ βαθύτατον σέβας.

τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχώτητος

Εὐπειθέστατος καί ὑποκλινέστατος Δοῦλος

Ἀνδρέας Ζαΐμης

14. Ἐγκύκλιος ἐπιστολή τοῦ στρατηγοῦ Σμάτζ πρὸς
τόν "Πληρεξούσιον Αὐλικόν Ἐπίτροπον "

(Γ.Α.Κ., Γραμμ. Ἐσωτ., Φ.163.)

Ἀριθμός: 970

Περὶ ἀποστολῆς ἱππικοῦ ἀποσπάσματος,
καί περὶ τῆς συστήσεως παρὰ τοῦ
Νομάρχου ἐθνοφυλακῆς.

Ἡ

Διοικήσεις τοῦ κατὰ τὴν Πελοπόννησον Βασιλικοῦ Στρατοῦ

Πρὸς

τόν Πληρεξούσιον Αὐλικόν Ἐπίτροπον Κύριον Ἀνδρέαν Ζαΐμην

Ἐλήφθη τό ὑπ'ἀρθ:16 ἔγγραφο σας πρὸς τό ὅποῖον λαμβάνομεν τὴν τιμὴν νά σας ἀπαντήσωμεν, ὅτι ἡ ἐν Κυπαρισσίᾳ ἀπομείνασα φρουρά συνισταμένη ἀπό τοὺς δύο λόχους τοῦ πεζικοῦ τῆς Γραμμῆς ἐπροσδιορίσθη κατὰ ῥητὴν διαταγὴν τῆς ἐπί τῶν Στρατιωτικῶν Γραμματείας τῆς Ἐπικρατείας, καί ὅτι δέν δύναμαι νά κάμω κῆμμίαν αὔξησιν εἰς αὐτήν.

Ἡ παρὰ τοῦ Νομάρχου συστηθεῖσα ἐθνοφυλακὴ μέ φαίνεται

ὄχι ἀσύμφορος διὰ τὴν περίστασιν ταύτην μῶλον τοῦτο οὔτε κατὰ συνέπειαν διαταγῆς μου ἐγένεν, ἀλλ' οὔτε γνωρίζω ἐάν ἐγινε κατὰ συνέπειαν ἀνωτέρας διαταγῆς. Μὲ κακοφαίνεται νὰ μὴ δύναμαι νὰ σᾶς στείλω ἀπόσπασμα ἰππικόν, καθότι εἶναι ἀφεύκτως ἀναγκαῖον νὰ εὐρίσκειται συσσωματωμένον. Κατὰ το παρὸν δμως ἐπικρατεῖ παντοῦ μεγάλη ἡσυχία καὶ ἀσφάλεια, καὶ εἰς περίπτωσιν ἀνάγκης ἠμπορεῖτε νὰ μεταχειρισθῆτε τοὺς αὐτόσε εὐρισκομένους χωροφύλακας.

24 Αὐγούστου
Σινάνο 1834
5 Σεπτεμβρίου
(Τ.Σ.) Σμάλις - στρατηγός

15. Ἐγκύκλιος τοῦ Σμάλις πρὸς τὸν Αὐλικόν Ἐπίτροπον
(Γ.Α.Κ., Γραμμ. Ἐσωτ., Φ. 163, ἀρ. 1001).

Ἄρ.: 1001

Ἡ
Διοικήσεις τοῦ κατὰ τὴν Πελοπόννησον Βασιλικοῦ Στρατοῦ
Πρὸς
τὸν Πληρεξούσιον Αὐλικόν Σύμβουλον Κύριον Ανδρέαν Ζαῦμην.

Ἐλήφθη ἡ ὑπ' ἀριθμόν 20 κοινοποιήσας σας πρὸς τὴν ὁποίαν λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ σᾶς ἀπαντήσω, ὅτι τὰ εἰς αὐτὴν προβαλλόμενα μέτρα, ἂν καὶ τόσον ποδσορα, δέν δύνανται πλέον νὰ ἐμβοῦν εἰς ἐνέργειαν, καθόσον τὸ ἀποτέλεσμα ἐκατορθώθη ἤδη ἐντελῶς διὰ τῆς συλλήψεως ὄλων τῶν πρωταιτίων τῆς ἐπαναστάσεως ὡς καὶ

αυτόν τόν Μητροπέτροβαν, οίτινες εἶναι καθ' ὁδόν, ἢ πρέπει νά
 ἔρθασαν εἰς Κυπαρισσίαν διευθυνόμενοι πρὸς τό ἑκτακτον Στρα-
 τιωτικόν Δικαστήριον. Περί ἀροπλισμοῦ τῶν ἐνοχοποιηθέντων
 χωρῶν ἐλήφθησαν ἤδη τὰ ἀναγκαῖα μέτρα διὰ τῆς συστάσεως κινή-
 τῶν σωμάτων τῆς Χωροφυλακῆς εἰς Μεσσηνίαν καί Ἀρκαδίαν. ὁ δέ
 ἀροπλισμός τῆς Γαρόντζας ἐξετελέσθη καὶ αὐτός. Καθ' ὅλας τὰς
 πληροφορίας ὅπου ἔχομεν ἡ ἀσφάλεια καί ἡ ἡσυχία φαίνεται ν'
 ἀπεκαταστάθησαν ἐντελῶς.

Τό Ἀρχηγεῖον εὐοίσκεται κατὰ τό παρόν ἐν ταῦθα, ὁ Συνταγ-
 ματάρχης Κύριος Χατζῆ Χρήστος εἰς Λεοντάρι καί ὁ ἀρχηγός τοῦ
 ὁμηλικοῦ σώματος Κύριος Γαροδικιώτης Γρίβας εἰς Καρυταίναν.
 ὅ,τι δέ σᾶς ἀναγκαιοῦ διὰ τὰς ἐργασίας σας παρακαλεῖσθε νά
 διευθύνεσθε πρὸς ἐμέ, καί θέλω σᾶς συνδράμει μέ μεγάλην εὐ-
 χαρίστησιν.

Σινάνο τῆ 27
 8 Αυγούστου 1834

(Τ.Σ.) Σ μ ἄ λ τ ζ
 Στρατηγός

Περί ἐξασφαλίσεως τῆς
 ἡσυχίας τῶν δύο Νομῶν.

16. Ὁδηγίες τοῦ Γεωργίου Πραΐδη πρὸς τόν Ἐδ. Μάσσων
 (Γ.Α.Κ., Γραμμ. Ἐσωτ., Φ. 163β)

Ἀριθμός: 5741

Πρὸς τόν παρὰ τῶ ἐν Μεσσηνίᾳ καί Καρυταίνῃ ἐκτάκτῳ
 Στρατιωτικῷ Δικαστηρίῳ ἐπίτροπον τῆς ἐπικρατείας.

Ἀροῦ ἤδη ἐκ τοῦ ἀπό 24 Σεπτεμβρίου (6 ὀκτωβρίου) δια-

τάγματος κοινοποιηθέντος σήμερον πρὸς ὑμᾶς ἡ Α"Μ" εὐηρεστήθη νὰ σᾶς διοοίση ἐπίτροπον τῆς ἐπικρατείας παρὰ τῷ ἐν Μεσσηνίᾳ καὶ Καρυταίνῃ ἐκτάκτῳ Στρατιωτικῷ Δικαστηρίῳ, ὡς ἀσθενοῦντος τοῦ Κ: Δ.Γ.Σούνζου, ἔκρινεν εὐλογον νὰ δώσῃ πρὸς ὑμᾶς διὰ τῆς ἀπὸ 24 ἑβρῶν/8 ἑβρῶν Βασιλικῆς αὐτῆς διαταγῆς καὶ ὁδηγίας τινᾶς ἀναγκαίας περὶ τὴν ἐπὶ τὸ λυσιτελέστερον διεξαγωγὴν τῆς σπουδαίας ταύτης ὑπηρεσίας.

Καὶ πρῶτον μὲν ἐπειδὴ πᾶσα περαιτέρω ἀναβολὴ τῶν ἐργασιῶν τοῦ ἐκτάκτου στρατιωτικοῦ δικαστηρίου εἶναι ἐπιβλαβὴς ὡς δυναμένη ν' ἐλαττώσῃ τὴν ἰσχὺν τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ ἐκτάκτου στρατιωτικοῦ δικαστηρίου, θέλετε ἀπέλθῃ ὅτι τάχιστα εἰς Πύλον, καὶ θέλετε καταβάλλῃ πᾶσαν σπουδὴν ὥστε νὰ προοδεύσετε εἰς τὴν ὁδὸν τῶν ἐργασιῶν σας με πλειοτέραν δραστηριότητα παρὰ πρότερον, καὶ νὰ φθάσετε αὐτὰς εἰς ταχύ πέρασ, φροντίζοντες ἐν τοσοῦτῳ πάντοτε ἐπιμελῶς περὶ τῆς ἀκριβοῦς καὶ κατὰ πλήρη συνείδησιν ἐκπλήρωσιν τῆς διὰ τοῦ ἀπὸ 5/17 Σεπτεμβρίου 1833 νόμου ὠρισμένων.

Τὰ ἐν γένει καθήκοντα δικαίας Κυβερνήσεως, ἡ περὶ τῆς περὶ σῆς καὶ μεγίστης εὐδαιμονίας τῶν κυβερνομένων προσήκουσα φροντίς, καὶ ἡ ὑπόληψις τῶν νόμων πείθουσι τὴν Α"Μ" νὰ θεωρῇ ἀναγκαίαν καὶ νὰ συστήσῃ περιτὴν καθ' ὅλην τὴν ἀυστηρότητα τῶν νόμων ἐκδίδωξιν τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἀποστασίας ἄλλ' ἢ πατρικῆ ἀφ' ἐτέρου ἐπιείκεια καὶ στοργῇ αὐτῆς τὴν ὑπαγορεύει νὰ κάμῃ χρεῖαν ἀπεριόριστον τοῦ προσήκοντος τῷ θρόνῳ δίδοντας χάριτας διὸ καὶ διέταξε καὶ ἀνέβαλλεν νὰ ἐκτελέσῃ ὅποιονδήποτε ἔνοχον.

Ἡ Κυβέρνηση διαδηλοῦσα ἔτι μετὰ τὴν ἐπιφανῆ αὐτῆς πρότασιν

ἐκφράζει ῥητῶς ὅτι εἶναι μακρὰν τῆς ἐπιθυμίας νά ἰδῆ πλῆθος ἀναρίθμητον ἠπατημένων ὑπηκόων ὑπαγομένους ἐνώπιον τοῦ ἐκτάκτου στρατιωτικοῦ δικαστηρίου. Ἐρεσις αὐτῆς εἶναι ν' ἀπεκλεισθῆ ἡ πηγὴ τοῦ κακοῦ, νά τιμωρηθῶσι οἱ ἀρχηγοὶ καὶ ὀδοῦχοί τῆς ἀποστασίας καὶ μάλιστα οἱ εἰρημένοι πέντε καὶ μετὰ ταῦτα νά κατορθωθῆ ὥστε οἱ κακοῦργοι οἱ κατεξοχὴν συντελέσαντες εἰς τὴν ἀποστασίαν νά μὴ δύνανται πλέον νά κλέψωσιν· ἐπομένως θέλετε προτείνει κατὰ τῶν τελευταίων πέντε ποινὴ ἐπαγομένη μᾶλλον τὴν περιορίσιν τῆς ἐλευθερίας καὶ τὴν περὶ τὴν ἀρθρ. 33-37 τοῦ ποινικοῦ νόμου ἀναφερομένην ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν, καὶ δυναμένη ἐν περιπτώσει μετανοίας καὶ ἐν καιροῖς ἀρμοδίους νά ἐλευθερωθῶσι.

Μετὰ τὴν τιμωρίαν τῶν ἀρχικακούργων θέλετε ἐνεργήσῃ τὰ καθ' ὑμᾶς ὥστε τὸ δικαστήριον νά κάμῃ χρεῖαν τοῦ ἀρθρου 19 τοῦ ἀπὸ 5/17 Σεπτεμβρίου 1833 νόμου. εἰς τὴν περὶ τὴν ταύτην, ὅταν δηλαδὴ γενομένης τιμωρίας πληρεστάτης ἱκανοποιήσεως ὑποβληθῆ πρὸς τὴν Κυβέρνησιν σύμφωνος μὲ τὴν διαταγὴν τοῦ ἐπομένου ἀρθρου πρότασις, τὴν ὁποῖαν ἀποστείλετε τάχιστα, θέλετε ὑμεῖς ἐξηγηθεῖ, ἂν συμφέρον νά δοθῆ μετέπειτα ἀμνηστία καὶ μέχοι τινὸς ἐνστάσεως, ἐπιφυλαττομένων ὁμως πάντοτε τῶν πολιτικῶν ἀπαιτήσεων περὶ τῶν προξενηθέντων εἰς τὴν Κυβέρνησιν ἐξόδων θέλετε δὲ κατ' ἐξοχὴν ἀσχοληθῆ ὥστε: 1) νά δώσητε ἀνυπεροθέτως γνώμην ἂν οἱ ἐνταῦθα διὰ πολιτικούς λόγους κρατηθέντες δὲν ἐμποροῦν ν' ἀποπλισθοῦν. 2) νά ἐπιταχύνετε ὅσον δυνατόν τὰς πράξεις σας περὶ τῶν εἰς Πύλον στελεχῶν καὶ διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους κρατηθέντας. 3) Νά ἐνεργηθῆ ταχέως ἡ μεταχειρήσεως ἐκεῖ-

ων οἷτινες συλληφθέντες μέ τά δπλα εἰς τὰς χεῖρας, ...
εἰς τὰς ἐνταῦθα φυλακάς καί πρέπει, ὅπως διειτάχθησαν νά μετα-
φερθῶσιν...

τῆν 26 Σεπτεμβρίου 1834

Γ. Πραΐδης

17. Συνοπτική ἐκθεση τῶν γεγονότων τῆς
Ανταρσίας τοῦ 1834

(Α.Υ.Ε., Γραμμ. Ἐσωτ., Φ. 98, 2, ἀρ. 2160).

Ἐλήφθη 41 Αὐγούστου '34

ἀρ: 2160

Τρεῖς μῆνας μετά τήν ἀφίξιν τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος εἰς τήν
Ἑλλάδα συνωμοσία τις διωργανίσθη σκοπόν μοναδικόν ἔχουσα
τήν ἀνατροπήν τῆς Κυβερνήσεως. Οἱ πρῶτοι ἀρχηγοί ταύτης ὑπῆρ-
χον ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης καί ὁ Δημήτριος Πλαπούτας ὑπό
τά σκόπη καί ὑπό τήν σιγήν τό πᾶν προετοιμάζετο ἄστρατηγοί
καί στρατιῶται ἦσαν ἕτοιμοι, καί ἡ ἐπανάστασις ἐμελλε νά
ἐκτραγή ὅτε ἡ Κυβέρνησις ἐφυλάκισε τόν Θεόδωρον Κολοκοτρώνην,
τόν Δημήτριον Πλαπούταν, καί ἄλλους συνυπόπτους.

Ἡ δίκη τῶν δύο πρώτων συνωμοτῶν, Δημητρίου Πλαπούτα καί
Θεοδώρου Κολοκοτρώνη, ἐκρίθη παρά τοῦ ἐν Ναυπλίῳ Δικαστηρίου,
καί κατεδικάσθησαν εἰς κεραλικήν ποινήν, ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότητος
διὰ Χάριτος μετέβαλε τήν ποινήν ταύτην εἰς φυλακισμόν εἴκοσι
ἔτην, καί μεταξύ τῶν συνωμοτῶν πολλοί ανεγνωρισθέντες ὡς

ἄθῳοι, ἀπελευθερώθησαν.

Ἡ σκηνή αὕτη μόλις ἔλαβε τέλος, καί τῆς αὐτῆς φύσεως συνομωσία διοργανισθεῖσα ὑπό παλαιῶν ἀξιωματικῶν καί συγγενῶν τῶν δύο καταδίκων ἐξερράγη κατά τήν νύκτα τῆς 30 Ἰουλίου, 11 Αὐγούστου. Κατ'αὐτήν τήν νύκτα ἀξιωματικός τις τοῦ θεοδώρου Κολοκοτρώνη ἐπί κεφαλῆς πεντακοσίων, ὁ Γκρίτζαλης, ᾤρμησεν εἰς τήν Κυπαρισσίαν τοῦ Νομοῦ Μεσσηνίας, καί ἐζώγησε τάς πολιτικάς, πολεμικάς καί οἰκονομικάς Ἀρχάς ὁ Νομάρχης καί ὁ Διευθυντής του, ὁ Μοίραρχος καί ὁ Βασιλικός Ἐφορος ἀνερπάγησαν καί ἐφυλακίσθησαν ἡ αὐτή ἀπόπειρα, ἄν καί ἀνωπελής, ἔγεινε κατά τοῦ Ἐπάρχου Ὀλυμπίας, κατά τόν Νομόν τῆς Ἀρκადίας, ἡ αὐτή κατά τήν αὐτήν νύκτα κατά τοῦ εἰρηνοδίκου Μεσσηνίας. Ἐκτός τούτου κινήματα τινά ανταρτικά, προμελετηθέντα καί ἀποτυχόντα κατά τήν αὐτήν νύκτα εἰς διάφορα μέρη τοῦ Βασιλείου, καί ἡ σύμπτωσις τῆς ἐκ τῶν συνδόων ἐφόδου ληστῶν συνοδευομένων ἀπό ἀξιωματικόν τοῦ Κολοκοτρώνη, τόν Κοντοβουνήσιον, τό πᾶν ἀνεκάλυπτε σχέδιον γενικῆς ἐπαναστάσεως καί ἀταξίας ὀλικῆς, σκοπόν ἔχουσης νά καταστήσῃ προβληματικήν τήν ὑπαρξιν τοῦ Βασιλείου.

Τήν α! Αὐγούστου ἡ προκήρυξις τῶν ἐπαναστατῶν ἐφάνη, καί ἀντίγραφα ταύτης διεχύθησαν ἐπί σκοπῶ καθ' ὅλην τήν Πελοπόννησον. Οἱ Ἐπανασταῖται εἰς αὐτήν δέν ἐπροκήρουτταν ἄλλο τι ὀλιγώτερον παρά τήν ἀνατροπήν τῆς Κυβερνήσεως.

Οἱ ἀρχηγοί της ἐφαίνοντο καθ'αυτό πέντε ὁ Κόλλιας Πλαπούτας καί ὁ Μητρος Πλαπούτας, ὁ Γρίτζαλης καί ὁ Μητροπέτροβας

καί ὁ Ζερβίνης. Οἱ πρῶτοι δύο ἦσαν ἀνεψιοί τοῦ καταδίκου Δημητρίου Πλαπούτα καί ὁ μὲν εἷς ἐλάμβανε μετριορρόνως τόν βαθμόν τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ βασιλείου, ὁ δέ ἄλλος τόν Βαθμόν τοῦ Ἄρχιστρατήγου· ἐκ τῶν ἄλλων τριῶν ὁ μὲν Ζερβίνης ἦτον ἀνεψιός τοῦ Κολοκοτρώνη, ὁ δέ Γκρίτζαλης καί Μητροπέτροβας ἀξιωματικοί ὑπηρετήσαντες ὑπὸ τὸν Θεόδωρον Κολοκοτρώνην.

Κατ' ἀοχάς ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος μὴν ἐννοήσασα τὴν ἔκτασιν τῆς ἐπαναστάσεως, ἠθέλησε διὰ τῆς Χωροφυλακῆς καί διὰ λόχων τινῶν τοῦ πεζικοῦ καί Ἰππικοῦ νά διαλύσῃ τὰς ἀνταρτικὰς σκηναί· ἀλλ' ὁ Μοίραρχος Δελιγιώργης συνελήφθη τὴν 3/15 Αὐγούστου, καί ἡ ἐπανάστασις ἔλαβε ἀμέσως κατὰ τοὺς δύο Νομούς τῆς Ἀσκαδίας καί τῆς Μεσσηνίας χαρακτηριστῆρα ἐπίροβον.

Ἡ Κυβέρνησις τότε ὡς προκαθησυχάσασα τὰ τῆς Μάνης, μετεκώμησεν ἀπὸ τοὺς βράχους τῆς τῆς Βασιλικῆς στρατεύματα εἰς τὴν Μεσσηνίαν, συγχρόνως ἐστρατολόγησεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν σῶμα Ῥουμελιωτῶν, τὸ ὁποῖον ἀνεχώρησε τὴν 4^η 16 Αὐγούστου ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Γαρδικιώτου Γρίβα.

Μέ τὴν αὐτὴν θρασυτητα διέταξε στρατολογίαν ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν τῆς Μελοποννήσου. Ὁ Συνταγματάρχης Κανέλλος Δελιγιάννης διετάχθη νά στρατολογήσῃ τριακοσίους· ὁ Συνταγματάρχης Λόντος 300· ὁ Συνταγματάρχης Παναγιώτης Γιατροδάκος 500· ὁ Ἐκτακτος Ἐπίτροπος τῆς Μεσσηνίας Πονηρόπουλος 400· ὁ Μοίραρχος Κατζάκος καί ὁ Συνταγματάρχης Τζανετάκης ἀπὸ 500 Μανιάτας ὁ καθεὶς.

Οὕτως ἡ Κυβέρνησις ἐδυνήθη νά παρουσιάσῃ εἰς ὀλιγίστας ἡμέρας σῶμα τεσσάρων Χιλιάδων κατὰ τῶν Ἐπαναστατῶν τῶν ὀ-

ποίων ὁ ἀριθμὸς ἀνέβαινε εἰς τοὺς δυσχιλίους.

Τὰ Βασιλικά στοατεύματα, ὤρμησαν κατὰ τῶν ἀνταρτῶν ἐκ δύο μερῶν, ἐκ τῶν Καλαμῶν καὶ ἐκ τῆς Τριπόλεως· τὰ τῶν Καλαμῶν ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Σμάλιτζ ἐκτύπησαν προῦτον τοὺς ἀντάρτας· τὰ τῆς Τριπόλεως ἔχοντα ἀρχηγόν τόν Συνταγματάρχην Χατζηχοῆστον ἐπῆγαν πὸς καταδίωξιν των τὴν 8²⁰ Αὐγούστου.

Τὴν 9/21 Αὐγούστου πρὸς τὴν ἐσπέραν οἱ ἀποστᾶται σχηματίσαντες ἓνα σῶμα 1200 ἔχοντες ἐπικεφαλῆς ὄλους τοὺς ἀρχηγούς τῆς ἐπαναστάσεως διήρχετο διὰ Σούλου χωρίου τῆς Γροτύνης. Ὁ ὀπλαρχηγὸς Γαρδικιώτης Γρίβας ὅστις ἐσχημάτιζε μὲ ἑκατὸν ὀγδοήκοντα Ῥουμελιῶτες τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν τοῦ στοατεύματος τῆς Τριπόλεως εὐόεθη πλησίον τῶν Ἐπαναστατῶν· βλέποντες τόν ἐπικεφαλῆς ὀλίγων ἤρχισαν νὰ τόν ἐξυβρίζωσι καὶ νὰ τόν προκαλῶσιν εἰς μάχην. Ἐβρίβθη αὐτὸς μετὰ τῶν 180 Ῥουμελιωτῶν κατ' αὐτῶν μὲ σπάθην γυμνὴν, ἄρπασεν τὰς θέσεις των καὶ τοὺς ἔτρεφεν εἰς φυγὴν.

Μεταξὺ τῶν Ἐπαναστατῶν πεντήκοντα ἐφονεύθησαν, καὶ τριάκοντα ἐπτὰ ἐζωγρήθησαν μετὰ δύο σημαιῶν αἰτίνας φέρουν τόν φούνικα ἐστεμμένον, καὶ μετὰ μέρους τῆς ἀλληλογραφίας τῶν ἀρχηγῶν τῆς Ἐπαναστάσεως.

Μετὰ ταύτην τὴν ἤτταν των διεσκορπίσθησαν, καὶ καθ' ὅλην τὴν νύκτα διέτρεχον τὰ ὄρη. Τὴν 10/22 Αὐγούστου συνήνωσαν πάλι σῶμα τριακοσίων καὶ κατέσχον τὸ χωρίον Καρυαῖς, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ κτυπηθέντες ἀπὸ τὰ Βασιλικά στρατεύματα κατέρυγον εἰς τὴν Ἡλιοδῶραν, μεθόριον τῆς Ἡλίδος, ὅπου ἔλαβον τὴν αὐτὴν τύχην.

Τὴν 10/22 Αὐγούστου, αἱ αἰχμαλωτισθεῖσαι τὴν 30 Ἰουλίου/ 11 Αὐγούστου Ἀρχαὶ εἰς τὴν Κυπαρισσίαν ἀπελευθερώθησαν, καθὼς καὶ τὴν 1/19 Αὐγούστου ὁ Μοζιμαρχος τῆς Ἀρκαδίας.

Ἡ ἡσυχία διεδέχθη τὴν ἐπανάστασιν κατ'αὐτοὺς τοὺς δύο Νομούς, καὶ κανέν σῶμα ἐπαναστατῶν δέν τολμᾷ πλέον νά παρουσιασθῆ.

Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς καθ'ὄλην τὴν ἀνταρσίαν ἔδωκε τὰ μεγαλεῖτερα δείγματα τῆς ἀφοσιώσεώς του εἰς τὸν θρόνον, καὶ ἀνταπεκρίθη ἀξιῶς εἰς τὴν δραστηριότητα τῆς Κυβερνήσεως, ἥτις εἰς ὀλίγας ἡμέρας ἀπέσβεσεν ἐπανάστασιν ὀλεθρίαν διὰ φρονίμων καὶ δυνατῶν μέτρων.

προσθήκη 26 Αὐγούστου 1834

Π ρ ο σ θ ῆ κ η ἀρ: 2160

εἰς τὴν συνοπτικὴν ἔκθεσιν περὶ τῆς ἐκραγεΐσης ἐπανάστασεως κατὰ τοὺς Μεσσηνίας καὶ Ἀρκαδίας. τῆ 26 Αὐγούστου 1834.

Τὰ πάντα καθαρῆσθησαν.

Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἀποστατῶν πίπτουν ὁ εἰς κατόπιν τοῦ ἄλλου εἰς τὰς χεῖρας τῆς Κυβερνήσεως. Ὁ Γκρίτζαλης ἐσυλήφθη ἀπὸ τοὺς κατοίκους τοῦ χωρίου του καὶ παρεδόθη εἰς τὸν Ἀντισυνταγματάρχην Γαρδικιώτην Γρίβαν. οἱ λαβόντες τοὺς τίτλους Ἀρχηστράτηγος, Διευθυντῆς του Βασιλείου, καὶ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας, Κόλλιας καὶ Μῆτρος Πλαπούτας καὶ Ἀσημάκης Σεργιόπουλος ἐσυνεληφθησαν ἀπὸ τὸν Συνταγματάρχην Στρατιωτικὸν Νομο-ἐπιθεωρητὴν Κανέλλον Δεληγιάννην. Ἐπιτροπὴ στρατιωτικῆς Δίκης καὶ Αὐλικὸς Ἐπίτροπος ἐστάλησαν εἰς τὸν Νομόν τῆς Μεσσηνίας καὶ εἰς τὴν ἐπαρχίαν Γορτυνίας, ἡ μὲν διὰ νά δικάσῃ τοὺς συλληφθέντας κακούργους, ὁ δὲ δεῦτερος ἔχων καὶ δύο βοηθοὺς διὰ νά ἐρευνήσουν τὰ αἰτία τῶν γενομένων ταραχῶν. ὁ Δεληγιάννης συνέλαβε ὡσαύτως καὶ τὸν λαβόντα τὸν τίτλον στρατηγόν-ἀντάρτην Μητροπέτροβα.

Πρὸς τὸν κ. Καρατζᾶν, τὸν κ. Σοῦτσον, τὸν κ. Τρικοῦνην.

18. Αναφορά του Συνταγματάρχου
Γκρόντον προς τη Γραμματεία
των Στρατιωτικών
(Γ.Α.Κ., Γραμμ. Εσωτ., Φ. 160)

Argos le $\frac{10}{22}$ Dec. 1834

Le Colonel Gordon chef de l'Etat Major
Au Secretariat d'Etat à la Guerre

J'ai l'honneur de vous presenter, Monsieur le Ministre un rapport confidentiel sur les causes, qui, selon ma manière de voir, ont fait naître les mouvemens seditieux de l'Arcadie et de la Messenie et sur les mesures à prendre pour en empêcher le retour.

Le peuple Grec, et particulièrement le peuple Moreote, est léger, remuant, avide de nouveauté, fier de la résistance qu'il opposa aux Turcs, s'exagérant ses propres forces, et ennemi de toute espèce de domination étrangère: aimant la petite guerre, à laquelle il s'est exercé pendant la lutte pour son indépendance, aujourd'hui il crie vive le Roi, et demain courra en armes, attaquer les droits de la couronne et devaster son propre pays.

Il méprise facilement ceux qu'il ne craint pas et fait peu de cas des autorités civiles, qui tiennent d'une main debile les rennes de l'administration Provinciale; des fonctionnaires qui n'ont point le talent de se faire aimer, ni les moyens d'imprimer ce genre de respect que les Agas et Vayvodes Ottomans sçurent inspirer avec leur appareil guerrier et le faste qu'ils deployèrent.

Pour cette nation acoutumée, depuis vingt siècles, à un

gouvernement militaire, dont l' amertume fut cependant tempérée par des bonnes institutions municipales, il faut un regime ferme, austere, même, mais très juste, et surtout très impartial.

Je sais que la justice et l'impartialité sont, pour ainsi dire, le culte des Personnages distingués qui sont au gouvernail; mais il n' en est pas moins vrai, que jusqu'à ce jour, la plupart des employés n'en ont pas même fait voir l'ombre au peuple, qui a eu à se plaindre de beaucoup d' abus et vexations.

L'on dit communément , que les troubles de cette année ci, ont été une suite des intrigues de l'année passée: j'en conviens, mais je pense que la source, primitive des uns et des autres remonte au commencement de l'an 1830, quand la nomination du Souverain actuel des Belges a la Principauté de Grèce fut annoncée dans le pays . Alors Colocotroni de concert avec ses amis et parents fait et cause pour les intérêts du Conte Capodistria, format une Heterie, vu association secrète, fit preter aux inities un serment mystérieux et établit dans tous les cantons de la Morée un Etat Major des milices composé de ses plus chauds Partizans, qui ont toujours conservé une grande influence sur la population ignorante et grossière des campagnes. Plusieurs individus compromis dans le complot, ont voulu faire accroire, que le mouvement ne fut dirigé que contre ce que l'on appelle l'ancienne majorité; je crois qu'ils en ont menti, car le changement survenu dans la Haute Regence a été connu par tous les Peloponesiens avant l' emeute. Ce qui encouragea les mecontents a entreprendre cette levée de boucliers, fut la mauvaise reussite de l'expédition du Magne, le depart d' une portion des troupes Bavaroises, l'extrême faiblesse de l'armée Royale et l' espoir qu' ils avaient, que les Roumeliotes feraient cause commune avec eux, ou aux moins resteraient neutres.

Ils furent très etonnés, quand aux champs de Soulon ils virent paraitre le corps de Gardikiotis. Leur resolution une fois

prise, des chefs veterans tels que Gritzalis, Izamalis, Mitropetrovas, Drakoliopoulos de Soulima et autres n' eurent pas de peine a soulever les paysans, en usant de l'autorité qu'ils s'étaient acquise dans la guerre de l' independance, et sous l'administration de feu le President, en repandant mille bruits mensongers, profitant de l'exasperation excitée par la conduite des fermiers du dime et employant, quand il le fallait, les coups de baton.

Les habitants de plusieurs villages se sont mis en marche sans savoir où on les menait, quelques uns sortirent dans la persuasion que le Pouvoir legitime les appelait, et Mitro Petrovas reussit a faire croire a ceux de Garantza, qu'un papier muni d'un grand scelle, qu'il leur montra, etait une Ordonnance ecrite de la main du Roi.

Il n'est que trop bien constaté, que la suppression des petits convents a repandue sur le sol Grec un essaim de Moines reduits au desespoir et a la mendicité, qui préchent la sedition au nom de la Religion. Heureusement le rencontre inopiné de Soulon et le débarquement du General Schmalz a Calamata sont venus fort à propos deconcerter les projets des rebelles, car quelques jours encore et le feu se mettait aux quatre coins du Peloponése.

Maintenant l'orage s'est calmé mais si le Gouvernement ne cherche pas a concilier les esprits du peuple, et des militaires Grecs par des actes populaires, s'il n'adopte pas les mesures de precaution, que son éloignement de la presque isle rend indispensables il gronderà de nouveau plus menacant que jamais.

Quant aux actes de conciliation, je n'en parlerai pas, parce que ce serait peut être empieter sur un terrain que je n'ai point le droit de fouler; je me bornerai donc aux mesures militaires, en vous demandant toutefois la permission de dire d'abord deux mots de la

Magne. C' est là la véritable playe du Peloponèse, puisque si un mouvement politique y ait lieu, le contre coup se fera sentir aux extrémités de la Peninsule.

Il paraît donc convenable de ménager ces montagnards, de ne plus exiger d'eux et de ne point faire attention à leurs echauffourées domestiques, jusqu'à ce que l'on soit assez fort pour en finir avec cette peuplade. Il faudra pourtant surveiller de près les démarches de quelques particuliers de la Messenie qui ont des intelligences dans le Magne et sont capable d'y renouer des intrigues.

Je peux designer Comouderakis d' Androussa, Bochinaki de Tesseramanci, Perotis et Dyonisius Vasiliou des environs de Calamata.

Une nouvelle organisation de la Garde Nationale est absolument nécessaire; cette milice provinciale est a la vérité assez nombreuse, mais d'une fidélité fort suspecte; l'on pourra, ce me semble compter sur celle de l'Achaïe, et la Laconie, tant que les Colonels Londos et Yatrako en sont a la tête, mais tout le reste ne vaut rien. Je vais citer quelques faits a l' appuy de mon assertion .

Quand Grizzalis dirigea sa marche vers Megalopolis, ce fut parce que les Arcadiens de Delliyani avaient promis de lui livrer leur chef. Il n'est plus un secret qu'une partie des Mainautes qui suivirent les drapeaux de Gazzako s'entendirent avec les insurgés et voulurent a la première affaire, se réunir a eux; l'appât du pillage d' Aslan Aga, que le General Schmältz eut le bon esprit de leur promettre les détourna de se dessein.

Près de Leondari trois cents hommes de Nikita Flessa prirent la fuite aux premiers coups de fusil abandonnant un détachement de lanciers aux ordres du Major Collieropoulo, qui ne dut son salut qu' a sa propre fermeté .

Il serait a souhaiter que Sa Majesté eut dans chaque Province un petit nombre de defenseurs choisis par les Colonels Inspecteurs et dont ils voudraient repondre plutôt qu' une masse du paysans laches, pillards et prêts a trahir.

J'ai l'honneur de vous observer, Monsieur le Ministre , que hors des portes de Nauplie, le Peloponése est presque degarni de troupes; en partant d' Argos l'on ne rencontre plus de soldats, si ce n'est deux faibles bataillons eparpillés dans les chateaux de Messenie et les extremités du Magne, ou ils ne manqueraient pas (si des nouveaux troubles eclataient) d' être poupés et bloqués comme s'étaient les Bavarois l' été dernier.

Ne serait il pas avantageux, de confier le commandement militaire de cette grande moitié du Royaume a un Officier General, chargé d' avoir l' oeil toujours ouvert, de correspondre avec les Colonels Inspecteurs et de tenir le Gouvernement au courant de tout ce qui s'y passe. Outres les garnisons, il devraient avoir sous ses ordres, une colonne mobile composée pour moins, de 350 fantassins et 150 chevaux avec deux pièces de canon de campagne.

Le corps doit passer la belle saison près de Tripolizza, d' où, en cas de besoin, il pourrait se porter rapidement partout car, la grande affaire en Grèce, c'est d'etouffer les revoltes au commencement.

En suivant le système que je viens de vous soumettre, j'ai la conviction qu'une Brigade de 2.500 hommes de troupes de ligne, avec 500 Gendarmes bien distribués suffirà pour contenir dans le devoir toute la Morée.

G o r d o n
Colonel

19. Ἐναφορὰ κατοίκων τῆς περιοχῆς Ὀλυμπίας
πρὸς τὸν "Β: Αὐλικὸν Ἐπίτροπον".

(Γ.Α.Κ., Γραμμ. Ἐσωτ., Φ.163).

Πρὸς τὸν Β" Αὐλικὸν Ἐπίτροπον κ.τ.λ.

Πληροφορηθέντες ὅθ' ὑποραινόμενοι παρὰ τοῦ Β" Ὑψηλοῦ
Διατάγματος τὸν ἐπάξιον διορισμὸν Σας, σπεύδομεν νὰ καθυπο-
βάλλομεν ὑπ' ὄψιν Σας τὰ κατωτέρω·

Ἡ φρικτῶδες διαβολὴ καὶ ἀναίσχυντος συκοφαντία ἐξετραχηλί-
σθη, κατεκυριεύθη ὑπὸ τσαύτης μανίας, ὥστε ἀνετόλμησεν ἀσυστό-
λως νὰ ῥίψῃ τὰ φαρμακεῶς βέλη της, καὶ κατ' αὐτῶν τῶν ἀποδε-
δειγμένων ὑπερμάχων τοῦ Ὑ:θρόνου. τοιαῦτα θύματα ἐκινδυνεύσα-
μεν νὰ γίνωμεν οἱ ταπεινοὶ ὑποραινόμενοι· ἀλλ' ἄς ἐκφρασθῶμεν περὶ
τοῦ πράγματος ἐκτενεστερον.

Ὁ Ἐπαρχὸς Ὀλυμπίας βεβαιωθεὶς τὸ σάββατον περὶ τὰς 29
τοῦ παρελθόντος μηνός, ὅτι ὁ Μῆτρος Πλαπούτας καὶ Νικόλαος
Ζερμπίνης ὀργανίζουσι στάσιν εἰς χωρίον τῆς Ὀλυμπίας Τζελέχοβα
πάραιτα λαβὼν τὰ ἀρχεῖα τοῦ Ἐπαρχείου, κατέφυγεν, μετὰ τοῦ βα-
σιλικοῦ Ἐφόρου, φέροντος καὶ αὐτοῦ ἀρχεῖα τε καὶ χρήματα, κατέφυ-
γεν λέγομεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Γεωργίου Π" Ζαφειροπούλου, προσκα-
λεσθεὶς παρ' αὐτοῦ, καὶ ἐκεῖ ὄχυρωθεὶς ἠτοιμάσθη κατὰ τῶν στασια-
στῶν, ἀφ' οὗ δι' ἕκτοτε μέχρι τῆς 31 ἠόχοντο εἰς τὴν πόλιν
μας πρὸς..... ὀλίγοι τινὲς στασιασταὶ ὑπὸ τὸν ἀρχίστασιαστὴν
Μῆτρον Πλαπούταν καὶ ἀπεκρούοντο. τότε τὴν 31 ἐπειδὴ οἱ στρασια-

σταί γενόμενοι πολλοί τόν ἀριθμόν, ἐπαπέλουν στενήν πολιορκίαν κατά τῆς πόλεως μας, ὁ Ἐπαρχος προβλέψας ὅτι εἶναι ἀδύνατον ν' ἀνθέξῃ προσεκάλεσε τοὺς προκριτότερους τῆς πόλεως μας καί προέτεινε εἰς αὐτούς νά συσκεφθῶσιν ἐάν δύνανται ν' ἀνθέξωσι κατά τῶν στασιαστῶν, διὰ νά μείνῃ καί αὐτός, ἢ ἐάν δέν δύνανται νά τό εἰπῶσιν ἐλευθέως, διὰ νά λάβῃ τ' ἀναγκαῖα περὶ τούτου μέτρα. Ἐνταῦθα παρασιωπῶμεν ὅτι οἱ ὑποφαινόμενοι εἰμεθα οἱ προκριτότεροι τῆς πόλεως Ὀλυμπίας, καί ὅτι εἰς τὴν ἀπόφασιν ἡμῶν ἔκειτο ἢ νά κρατήσωμεν τόν Ἐπαρχόν καί νά πολεμήσωμεν τοὺς στασιαστάς, ἢ νά εἰπῶμεν πρὸς αὐτόν διὰ ν' ἀποχωρήσῃ καί νά δεχθῶμεν τοὺς ἀποστάσας εἰς τὴν πόλιν μας, καθότι (καί ζητοῦμεν συγνώμην ἂν ἡ συκοφαντία μᾶς κάμνει νά περιαιτολογήσωμεν) καί τὴν ὑπόληψιν τῶν συμπολιτῶν μας ἀπολαμβάνομεν, καί διὰ τοῦτο παρ' αὐτῶν εἰσακουόμεθα, καί αἱ ἰδικαί μας οἰκίαι ἐμελλον, ὀχυρώτεροι τῶν ἄλλων οὔσαι νά μεταποιηθῶσιν εἰς προμαχῶνας κατά τῆς στάσεως· ἀλλ' ἡμεῖς διάπυρον ζῆλον ὑπὲρ τοῦ σεβαστοῦ ἡμῶν Ἄνακτος πνέοντες, καί πᾶν ὅ,τι ταραττῆ τὴν κοινήν ἡσυχίαν ἐχθρόμενοι, ἐπικαλεσάμενοι τὴν ἀντίληψιν καί τὴν εὐχὴν τοῦ λαμπεροῦ ἡμῶν Μονάρχου, ἀπεφασίσσαμεν ὀλίγοι πρὸς πολλοὺς καί ἀπαρασκευαστοὶ πρὸς παρασκευασμένους νά πολεμήσωμεν ὑπὲρ τοῦ Ὑθρόνου, μὴ ρειδόμενοι οὔτε ἐξόδων, οὔτε ζωῆς, οὔτε αὐτῶν τῶν ἐν ἀνθρώποις φιλιτάτων. Ταῦτα κοινοποιήσαντες πρὸς τόν Ἐπαρχόν εὖωμεν καί αὐτόν κατά πάντα σύμφωνον μέ ταύτην μας τὴν ἀπόφασιν. ὁθεν καί ὁ μὲν ἐξ ἡμῶν ὁ Γεώργιος Π' Ζαρεϊφόπουλος, ὅστις πρῶτος ἐκοινοποίησε τὴν 28 τοῦ παρελθόντος τοὺς φθοροποιούς σκοποὺς τοῦ ἀνταρτικοῦ κινήματος πρὸς τόν Ἐπαρχόν, τοῦ προσέφερε τὴν οἰκίαν του ὡς ὀχυρωτέραν, οἱ δὲ ἄλλοι ἐδέχθημεν εἰς τὰς οἰκίας μας

ἄλλας πολλὰς οἰκογενείας μετὰ τῶν πραγμάτων αὐτῶν, καὶ οὕτω συνεκροτήθη μετὰ τῆς πόλεως μας καὶ τῶν στασιαστῶν αἱματωτάτη μάχη, καθ' ἣν ἐτραυματίσαμεν πολλοὺς ἐξ αὐτῶν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀπερασίσαμεν τόσον ῥιζικὴν...., δυνάμενοι νὰ τὴν ἀποφύγωμεν διὰ μόνου φιλοῦ λόγου, ἐὰν ἐλέγαμεν μόνον πρὸς τὸν ἑπαρχον, ἀναχώρησον ἐκ τῆς πόλεως μας, διότι ἀδυνατοῦμεν ν' ἀνθέξωμεν.

Παραλείπονται διὰ τὴν λεπτομέρειαν τοῦ πράγματος, διότι εἰς τὸ προκείμενον δὲν συντείνει μεταβαίνομεν εἰς τὴν 2" Αὐγούστου, καθ' ἣν ἐλθὼν ἐν Πύργῳ ὁ Π. Τζάρας, συνωμίλησε μετὰ τῶν στασιαστῶν, μεθ' ὧν καὶ συνεφώνησεν νὰ παραδώσῃ πρὸς αὐτοὺς τὰ ἀρχεῖα, ἐνσφραγισμένα, ἀλλὰ μὲ ταύτας τὰ ὀμίλιας παρελθούσης τῆς 2" καὶ τῆς 3" αὐγούστου, τὴν 4" οἱ ἀποστάται μᾶς ἐστεναχώρησαν περισσοτέρως διὰ νὰ παραδώσωμεν τὸν ἑπαρχον, ἰδόντες διὰ τὸ σταθερὸν καὶ ἀμετάθετον τῆς ἐπιμονῆς μας τὴν 5" ἀπεφασίσαν ν' ἀναχωρήσωσι μὲ συνθήκην πρῶτον νὰ μὴν τοὺς κτηπήσωμεν εἰς τὴν ἀναχώρησίν των, καὶ διὰ νὰ εἶναι εἰς τοῦτο ἀσφαλεῖς μᾶς ἐζήτησαν πέντε ὀμηροὺς. περὶ τούτων ὀμιλήσαντες καὶ αὐτοῦ νὰ συγκατατεθῶμεν εἰς τὰς ἀπαιτήσεις ταύτας τῶν ἀποστατῶν συγκατατεθήκαμεν, ἀλλὰ καθ' ὁδὸν λαβόντες εὐκαιρίαν οἱ ὀμηροὶ καὶ φυγόντες ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια. ὁ δὲ ἑπαρχος ἐν ᾧ ἐδύνατο νὰ μείνῃ εἰς τὴν Ὀλυμπίαν ὑπερασπιζόμενος κατὰ τῶν ἀνταρτῶν, πλήν ἐνέκρινε ν' ἀναχωρήσῃ διὰ νὰ προκαταλάβῃ τὴν Ἀγουλινίτζαν, ὑποκτεθεὶς ὅτι μέλλουσι νὰ τὴν προκαταλάβωσι οἱ ἀποστάται, οὕτω δὲ ἀνεχώρησεν, ἀλλ' εὔρε τὴν ὀηθεῖσαν πόλιν προκατηλημένην ὡς ὑπόπτευν. ἐνταῦθα παρασιωπῶντες τὴν γενναιότητα καὶ θρόνησιν τοῦ ἑπαρχου, δι' ὧν κατεπολεμήσας τοὺς ἐν Ἀγουλινίτζῃ ἀποστάτας

δοκιμάσαντας νά εἰσβάλλουν εἰς Πύργον, τοὺς διεσκόρπισεν, μεταβαίνομεν εἰς ἄλλην διήγησιν ἀφορῶσαν τὰ καθ' ἡμᾶς.

Ἄν καί οἱ ὑπογεγραμμένοι ἐρρίψοκινδυνεύσαμεν, ἐκθέσαντες εἰς κίνδυνον πάντα τὰ ἐν ἀνθρώποις τιμιώτατα καί φίλτατα ὑπὲρ τοῦ Ἰ:θοῦνου, ἀλλ' ὅμως ἡ συκοφαντία ἐξετραχιλήσθη εἰς τοιαύτην ἀναίδειαν, ὥστε ἀπετόλμησεν παραρρόδως νά γράψῃ τὴν 29" Ἰουλίου πρὸς τὸν Μοίραρχον Δ' Δεληγιωγοῦπουλον ὅτι ἡμεῖς συνακουσθέντες μετὰ τοῦ Ἀρχιστασιαστοῦ Μήτρου Πλαπούτα, ἐρέσαμεν εἰς τοὺς στασιαστάς εἰς τὴν πόλιν μας, ὁ ἀναίσχυντος οὗτος καί πατάτομος συκοφάντης ἡμῶν εἶναι ὁ κύριος Παναγιώτης Κανελόπουλος, τὸ δέ γράμμα του σφύζεται πρὸς αἰώνιον μὲν αὐτοῦ καταισχύνῃν, ἡμῶν δέ τιμὴν καί καύχῃσιν, διότι καί ὑπὸ τοιούτων συκοφαντιῶν τοιούτως ἀντεπολεμοῦμενοι, δέν ἀποδειλιάσαμεν εἰς τὴν ὑπὲρ τοῦ Ἰψηλοῦ θοῦνου καί τῆς φίλης Πατοίδος ἀγῶνας.

Ἄλλ' ἡ συκοφαντία οὔτε θεόν ροβουμένην, οὔτε ἀνθρώπους αἰσχυνουμένην δέν ἐσταμάτησε τὴν βδελυγίαν τῶν ἐπιβουλῶν της ἕως ἐδῶ, ἀλλ' ἀκούσασα ὅτι τὰ βασιλικά στρατεύματα ἦλθον εἰς τὴν Γόρτυνα, ἔσπευσεν ἐκεῖ, οὗτος δέ εἶναι ὁ κ' Ἀναγνώστης Κανελόπουλος, εἶναι δέ βέβαιον ὅτι καί πρὸς τοὺς ἐκεῖ Συναγματάρχας ἐξέχυσε καθ' ἡμῶν τὸ δηλητήριο τῆς διαβολῆς, καθότι ἐπιστρέψαντος τοῦ Ἀναγνώστη Κανελόπουλου ἐκ Γόρτυνος ἀνθρώπος τις ὁμοιος καί ὁμόρων αὐτοῦ, ἐρώναζε ἀναιδῶς εἰς τὰς πλατείας "εἶναι ἀπόρασις ὅπου βλέπομεν νάπηδες νά τοὺς τζακίζωμεν ὅλους τοὺς κόμπους μὲ τὰ τζεκούρια" καί ἐν ᾧ ροδόνιοι τινές τόν εἶπον νά σιωπήσῃ αὐτὸς ἐπανέλαβε ρωνάζων τοιαύτη εἶναι ἡ

ἀπόφασις.

Ἐρχομένου δὲ τοῦ Συνταγματάρχου Χ'Χρήστου εἰς τὴν πόλιν μας ἐξήλθομεν πρὸς συνάντησιν αὐτοῦ, ὁ δὲ Κανελοπούλος συνωμίλει πάντοτε μυστικῶς μετὰ τοῦ Συνταγματάρχου, ὅθεν μετὰ τὰς μυστικὰς συνδιαλέξεις ὁ Συνταγματάρχης ζητήσας ἕκαστον ἡμῶν ὀνομασί, μᾶς ἐκοάτησεν ὡς ἐνόχους τῆς στάσεως, ρυλακίσας ἡμᾶς εἰς τὸ κατάλυμά του ὑπὸ ἄγρουπνον ρύλαξιν στρατιωτῶν. διότι βέβαια ἡμεῖς οἴτινες ἐνθέρμως πολεμήσαντες ὑπέροιο Ἰ:θρόνου, εἴμεθα ἔτοιμοι νὰ ρύγωμεν ροβούμενοι τὴν δικαιοσύνην τοῦ Σεβαστοῦ ἡμῶν Ἄνακτος! Ἄλλ' ἄρ' οὐ ἤλθεν εἰς τὴν πόλιν μας καὶ ὁ ἄλλος Συνταγματάρχης Κύριος Κ' Δεληγιάννης, καταλύσας εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Κ' Κανελοπούλου οἱ συγγενεῖς ἡμῶν πορευθέντες πρὸς αὐτόν παρέστησαν τὰ καθ' ἡμᾶς, ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν ὠμίλησαν εἰς ὧτα μὴ ἀκουόντων. Τὸ δὲ παραδοξότατον εἶναι ὅτι τὴν ἐπιόσαν ἐν ᾧ καὶ ὁ Ἐπαρχος μαθὼν παραδόξως τὴν ρυλακίαν μας ἔγραψε περὶ ἡμῶν παριστάνων οὐ μόνον τὴν ἀθωότητά μας, ἀλλὰ καὶ τὸν ὑπέροιο τοῦ Ἰ:θρόνου ἐνθερμον ζῆλον μας λέγων αὐτολεξί "ἐλυπήθην διὰ τὸ πιάσιμον τῶν ἀθῶν πολιτῶν, διότι βέβαια οὗτοι εἶναι οἱ καρποὶ τοῦς ὁποίους ἤλιπζον ν' ἀπολαύσουν ἀπεράσιαν κατὰ... διὰ μόνην τὴν ὑπόληψιν τοῦ θρόνου". Τὸ παραδοξώτερον εἶναι, λέγομεν, ὅτι οὔτε ὁ Ἐπαρχος εἰσηκούσθη μαρτυρῶν τὰ αὐτὰ ὑπέροιο ἡμῶν, καὶ διαβεβαιῶν μέ τοσαύτην εἰλικρίνειαν τὴν πρὸς τὸν θρόνον ἀφροσίωσίν μας. Ἄλλ' ὁ Συνταγματάρχης Κύριος Δεληγιάννης ἐρωτῶν τὸν συκοφάντην μας, ἐάν εἴμεθα Νάπηδες, καὶ ἀκούων παρ' αὐτοῦ καταφατικὴν ἀπόκρισιν ἐνοστιμεύθη νὰ πεισθῇ εἰς τὴν συκοφαντίαν ἀποδόριπτων καὶ καταφρονῶν τὴν πληροφορίαν τοῦ Ἐπαρχου, ἐν ταῦθα παρατηροῖ ἡ Σεβαστὴ Ἀρχὴ αὐτὴ πόσον

τινές υπό παθῶν κατεχόμενοι, ἔχουσι πρὸς αὐτὴν ἀνοιγμένα καὶ τὰ δῶα των ᾧτα. τοῦ λοιπὸν ἡ ασφάλεια τοῦ πολίτου; δταν οὐ μόνον ἀθῶοι ἀλλὰ καὶ τοῦ θρόνου ἐνθερμότατοι ποδόμαχοι σύρρονται ὑπὸ τῶν συκοραυτῶν τοιουτοτρόπως εἰς τὰς ρυλακίας; ὅποια ἐλπὶς περὶ ἀσφαλείας μένει εἰς τοὺς ἄλλους ἀθῶους; ἡμεῖς λοιπὸν τοιουτοτρόπως θύματα τῆς συκοραυτίας ἀπορασισθέντες ἐστάλημεν ὑπὸ ρύλαξιν 15: στρατιωτῶν, ὡς κακοῦργοι εἰς Ναύπλιον. ἀλλ' εἰς Τρίπολιν μᾶς ἐμπόδησεν ὁ διευθυντῆς τοῦ Νομοῦ Ἀρκαδίας. Μετὰ πέντε ἡμέρας ἦλθεν ἐπισήμως παρὰ τῆς Ὑπ' Ἀντιβασιλείας ἡ ἀθροσίς μας ὄθεν καὶ ἐλευθερώθημεν. ἐμάθαμεν δὲ εἰς Τρίπολιν ὅτι ὁ Δῆμος Κανελόπουλος Ἐπαρχος Μεγαλοπόλεως ἐχοινοποίησε κατ' ἡμῶν φρικαλαίους συκοραυτίας, τὰς αὐτὰς δὲ ἴσως καὶ ἀναίσχυντοτέρας ἔγραψε πιθανῶς καὶ εἰς Ναύπλιον.

Ὅτι δὲ ἡμεῖς εἴμεθα ἀποδεδειγμένοι οἱ ἐνθερμοὶ ζηλωταὶ τῆς στερεώσεως τοῦ θρόνου, καὶ ὀλοτελῶς ἀρωσιωμένοι εἰς τὸν λαμπρὸν ἡμῶν Μονάρχην, διαβεβαιοῦται παρὰ τοῦ Ἐπάρχου Ὀλυμπίας ὑπαλλήλου, λέγομεν τῆς Α"Μ" καὶ ὑπαλλήλου τοιούτου.

Οἱ Συκοράνται οὗτοι, ὡς ὁ κύριος Κανελόπουλος, ἔχοντες τὴν συκοραυτίαν ἐπάγγελμα ὡς ὁ δάπτης τὴν δάπτικὴν, τὴν μεταχειρίσθησαν κατὰ το παρελθὸν ἔτσι διευθύνοντες ὡς κακοῦργοι εἰς Ναύπλιον πολλοὺς τῶν ἀθῶων πολιτῶν, τὸ ὅποῖον ἀπεδείχθη, διότι οἱ ἀποσταλέντες ὡς κακοῦργοι ἀπελύθησαν χωρὶς νὰ εἰσαχθῶσιν εἰς δίκην, ἐνέσπειραν εἰς τοὺς πολλοὺς τὸν τρόμον, καὶ οὕτω... καθότι κηρύττοντες ἀουστόλως ὅτι ὄντινα μὲν θέλουσι τὸν ἀπαλλάττωσιν, καὶ ἔνοχον τυχόν ὑπάρχοντα, κατάρθωσαν νὰ τοῦτοι πρὸς αὐτοὺς, οἱ πολῖται, οἱ μὲν μὲ χρήματα εἰς τὰς χεῖρας, οἱ

οἱ δέ μέ τοάγους, οἱ δέ μέ τυρούς και βουτύρους, οἱ δέ μέ ἀλ-
λά, ὅπως ἕκαστος ἠδύνατο, διά νά...μανίαν...δυσμενοῦς. ἀλλά
καί πρότινων ἡμερῶν πρό τῆς ῥήξεως δηλονότι τῆς ἀποστασίας
αὐτῆς, ὁ Ἄναγνώστης Κανελόπουλος περιερχόμενος τά χωρία
Ἰολυμπίας, ἐπέσειεν κατά τοῦς χωρικούς τῆς συκοφαντίας του
βέλη πεφυρακτωμένα, καί μέ πολλήν συγκατάβασιν ἐπεχείρησε νά
συνάγῃ αἰγιδοπρόβατα, ἄρκεσθεῖς εἰς τοῦτο ἀπό φιλ... του, διά
νά κάννη τήν συκοφαντίαν του πρός ἄραν, καί ἰδοῦ πῶς κατεσπαράτ-
τοντο οἱ ἄθλιοι πολῖται, ἰδοῦ πῶς οἱ πιστοί ὑπήκοοι τῆς Α"Μ"
ἐκτεθειμένοι εἰς τās βουλὰς τῆς συκοφαντίας, ἐχρησίμευον εἰς τό
νά χορτάσσωσι τήν ἀπληστίαν τῶν συκοφαντῶν. μόνον τό ἰδικόν μας
παράδειγμα ἄρκεῖ ν' ἀποδείξῃ ἐναργῶς τε καί ἀποχρώντως πρός
τήν Σεβαστήν ταύτην ἀρχήν πόσον ἡ συκοφαντία ἐθριάμβευσε κατά
τῆς ἀθφότητος. ὁθεν τοιαῦτα ὑπό τῆς συκοφαντίας παθόντες, καθυπο-
βάλλομεν αὐτά ὑπ' ὄψιν τοῦ πληρεξουσίου Αὐλικοῦ Ἐπιτοπόου, πα-
ρακαλοῦντες καί ὀρκίζοντες αὐτόν νά τ' ἀναφέρῃ ὁθεν ἀνήκει. πε-
πεισμένοι εἰς τήν ἀπειορν δικαιοσύνην τῆς Α"Μ" τοῦ Σεβαστοῦ ἡμῶν
Ἄνακτος ὑποφαινόμεθα βαθυσεβάστως.

τῆ 29" Αὐγούστου 1834
ἐν Κυπαρισσίῳ.

οἱ εὐπειθέστατοι ὑπήκοοι
"Σακελλαοῦ Ἄναστάσιος
"Γιαννάκης Ν" Τζανέτος
"Τζανέτος (...)
"Γεώργιος Π" Ζαρεϊφόπουλος
"Ἄναστάσιος Ἄντωνόπουλος

20. Ἐναφορὰ τοῦ Ὑπομοιράρχου Μανιάτη πρὸς τὴν
 "Μοιραρχίαν" Ἀρκαδίας.

(Γ.Α.Κ., Γραμμ. Ἐσωτ., Φ.172).

ἀριθμὸς: 338

ὁ ὑπομοίραρχος Ἀρκαδίας

Πρὸς Ἐν Τριπόλει τῆ 5/17 8βρίου
 τὴν Μοιραρχίαν Ἀρκαδίας 1834

ἐν Τριπόλει ἀριθμὸς 1169 5 9βρίου
 ἐν Τριπόλει

Κατὰ συνέπειαν τῆς ὑπ' αὐτῷ: 1161 διαταγῆς τῆς Μοιραρχίας
 ταύτης, ἐκθέτω τὴν διαγωγὴν τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου Ζυγο-
 βιστίου, δηλαδὴ πῶς ἐρέοθησαν ἐν καιρῷ ἀνταρσίας.

Εἰς τὰς 7" Αὐγούστου, ὅτε μετέβην, εἰς τὴν Κωμοπόλιν
 Δημητσάνης, πρὸς ὀρέλειαν τῆς αὐτῆς Κωμοπόλεως, ὅτε οἱ ἀν-
 τάρται εὐρίσκοντο εἰς Ζυγοβίστι, καὶ μετὰ τὴν ἀποχώρησιν
 αὐτῶν, προσεκάλεσα τοὺς Ζυγοβιστινοὺς δὶς καὶ τρεῖς, καθὼς
 καὶ τὰς ἄλλας Κωμοπόλεις πρὸς καταδύξιν, ὅχι μόνον ὅτι οὐ
 ἦλθον μὲ ἐμέ, ἀλλὰ οὔτε μοὶ ἀπεκρίθησαν, πλὴν τί τό αἴτιον
 ἀγνοῶ.

Γ . Μανιάτης

Ἴσον τῷ πρωτοτύπῳ

Τρίπολις τὴν 15" 9βρίου 1834

Ὁ Γραμματεὺς

τῆς Νομαρχίας Ἀρκαδίας

(Τ.Σ.)

21. Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Ἐπαρχοῦ
Γόρτυνος, "περὶ τοῦ Ζυγοβιστίου"

(Γ.Α.Κ., Γραμμ., ἐσώτ., Φ.172)

ἀπὸ τὴν 27 Ἰβρίου 1834 Γεν: Ἐκθεσιν τοῦ Ἐπαρχοῦ Γόρτυνος.

Περὶ τοῦ Ζυγοβιστίου.

20629:

Οἱ Ζυγοβιστινοὶ ἀδιαφόρησαν μεγάλως, ἀφοῦ κατ' ἐπανάληψιν διετάχθησαν, καὶ μάλιστα ὅτε ὁ Μοίραρχος διῆλθε τοῦ χωρίου των νὰ λάβῃ εἴκοσι πέντε, ἀνεχώρησε μὲ ἐπτὰ μόνον, οἱ ὅποιοι καὶ αὐτοὶ ἐπέστρεψαν ὀπίσω διερχόμενοι μετὰ τοῦ Μοιράρχου εἰς Καρύταιναν. Ὁ Μοίραρχος ἀγανακτῶν ἀνέφερε ὅτι πρέπει νὰ ληρῶσιν συμφώνως τῆς διαγωγῆς των. ὅτε ἡ ἀνάγκη ὑπηγόρευε καὶ ἀπῆται ἀνυπεροβλήτως διὰ νὰ γείνη ἐξόπλισις πολυάριθμος μ' ἔντονον ἐγκύκλιον τοῦ Νομάρχου ἀπὸ τὰς 2 καὶ 3 τοῦ Αὐγούστου, δὲν ἐπλήσθησαν ὑπὸ διαφόρους προβάσεις. ἐβάνησαν δὲ προθυμώτεροι εἰς τὴν περίστασιν τῶν ἀποστατῶν ὅτε ἐλευθέρως εἰσῆλθεν εἰς τὴν κώμην των ὁ Κούτζαλης καὶ ὁ Κόλιας. καὶ ἐνῶ οἱ Δημησιανίτες ἐραίνοντο κατὰ τῶν ἀποστατῶν ἀντιθέτως δὲν ἐστάθη δυνατὸν νὰ εἰδοποιήσωσι μικρὸν εἰς τοὺς Δημησιανίτας ἀλλ' ἀπεναντίας ἀδιαφόρησαν δι' ἀπονέκρωσιν αὐτῶν, ἐνῶ ἀπ' ἄλλας κωμοπόλεις ἦλθον καὶ τοὺς ἐμφύχωσαν, ὑποσχόμενοι νὰ ἔλθωσιν εἰς βοήθειαν των ἅμα οἱ ἀποσταῖται ἤθελον κινήσῃ κατὰ τῆς πόλεως των Δημησιάνης. ἔδωκαν δὲ καὶ στρατιώτας εἰς τοὺς ἀποστάτας, τοῦτο κηρύττουσιν οἱ Δημησιανίτες, καὶ λέγουσι ὡς βέβαιον.

Διὰ τὸ ἀκοιβές τῆς ἀντιγραφῆς

τὴν 20 Ἰβρίου 1834, ἐν Ναυπλίῳ

Ὁ ἑκτακτος Βοηθὸς τοῦ Ἐπιτοδίου τῆς Ἐπικρατείας

(Τ.Σ.)

Νικόλαος Στούπος

22. 'Αναφορά τοῦ Γεώργιου Τζικονόπουλου πρὸς τὸν Ὅθωνα.

(Γ.Α.Κ., Γραμμ. Ἐσωτ., Φ.172)

Μεγαλειότατε .

Μέ ὑπερβάλλουσιν λύπην τῶν σπεύδοντων νὰ φέρουν εἰς γνῶσιν τῆς ὑμετέρας Μεγαλειότητος, οἱ κάτοικοι Ζυγοβυζίου, χωρίου Γορτύνης, ὅτι μεταβάς πρὸς τινῶν ἡδῆ ἡμερῶν εἰς τὴν κωμόπολίν μας ὁ ὑπομοίραρχος Κ:Δημακόπουλος συνοδευόμενος ἀπὸ 60-70 ἄλλους χωροφύλακας στοατιῶτας, ἐπέχειρσεν καὶ ἀρόπλισε, διὰ λόγους τοῦς ὁποίους ἀγνοοῦμεν παντελῶς εἰσέτι, τοῦς ἀκτοίκους ἐν γένει ὄλους τῆς Κωμοπόλεώς μας, καὶ παραλαβῶν τὰ ὄπλα μας ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν.

'Αλλὰ πρὶν ἢ θέσωμεν ὑπ' ὄψιν Σας, Μεγαλειότατε τὰ περὶ τῆς ἀξιοκατακρίτου διαγωγῆς τοῦ ὑπομοιοάρχου Κυρίου Δημακούλου χρεωστοῦμεν νὰ λαλήσωμεν ὀλίγα τινὰ πρὸς γνῶσιν τῆς Ἑμετέρας Μεγαλειότητος.

'Ἐάν ἡ ἀρόπλισίς μας ὑπαγορεύθῃ, Μεγαλειότατε, διὰ τὴν εἰς τὴν Κωμόπολίν μας αἰφνύδιον εἰσβολὴν τῶν ἀποστατῶν, φρονοῦμεν ὅτι ἤθελεν εἶσθαι ποορᾶνῶς ἄδικον νὰ ἐνοχοποιηθῶμεν εἰς τὰ τολμήματά των, διότι ἦτο ποτέ δυνατόν νὰ ἐναντιωθῶμεν εἰς 1500 τὸν ἀριθμὸν πραγματικῶς στοατιῶτας, ἐνῶ οὔτε πολεμοφόδια, οὔδέ καὶ τὰ ὄπλα μας εἰς τοιαύτην κατάστασιν, ὥστε νὰ τοῦς ἀντικρούσωμεν χωρὶς κίνδυνον τῆς ζωῆς μας, καὶ ἐν ᾧ εἴμεθα διασκορπισμένοι ὄλοι εἰς τὰ βιομηχανικά μας ἔργα, καὶ μακρὰν τῆς ἐστίας μας.

Ἐάν εἰσῆλθον εἰς τήν κωμόπολιν μας, εἰσέβαλον ἔχοντες ἀνά χεῖρας τήν βίαν ἑάν ἐτροφοδοτήθησαν εἰσβαλόντες, ἔλαβον τά τροφιμά μας, δυνάμει τῆς μαχαίρας των ἄλλά τί λέγομεν; τίς ἐξ ἡμῶν συνηκολούθησε τούς ἀποστάτας, τίς ἔλαβεν ὁποιαδήποτε ἄμεσον, ἢ ἔμμεσον μετ' αὐτῶν συνεννόησιν; Δέν ἐτρέξαμεν ἅπαντες εἰς τάς πρώτας προσκλήσεις τοῦ Συνταγματάρχου Σας Κ: Δεληγιάνην πός καταστροφῆν τῶν ἀποστατῶν; Ὅποια ἡ μετοχή μας λοιπόν εἰς τά ἀποστατικά κινήματα; ὅποια ἡ μυστική, ἢ ἡ φανερά συνδρομή μας; ουδεμία, Βασιλεῦ.

Ἄλλά καί ὁ κύριος Νέγκας, ἔπαοχος Γορτύνης, ἀντί νά διερμηνεύσῃ τήν πρός τόν Ὑψηλόν Θεόν τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος εἰλικρινῆ ἀφοσίωσίν μας, ἐν καιρῷ καί νά συστήσῃ προεπόντως τήν ἀθῶαν καί ἀνεπίληπτον διαγωγῆν Σας, ἀπ' ἐναντίας διά νά δικαιώσῃ τήν ἀξιόποινον διαγωγῆν του, διά νά καθαρίσῃ τήν ὁποῖαν ἐπρόσαφεν αὐτός εἰς ἑαυτόν κηλίδα διά τῆς ἀναξίου ἐκεῖθεν ἀναχωρήσεώς του, θεωρῶμεν μέ λύπην μας, ὅτι ὄχι μόνον δέν ἐξεπλήρωσε τό ἱερόν τοῦτο χρέος του, ἀλλ' ἴσως καί μᾶς διέβαλεν ἐνώπιόν Σας.

Μακράν ἐπί τέλους τοῦ νά φαντασθῶμεν, ὅτι ὁ Κύριος Κ: Δημακόπουλος εἶχε λάβει τοιαύτας σκληράς καθ' ἡμῶν ὁδηγίας, ὥστε ν' ἀνοίγῃ καί νά σχίσῃ θύρας καί κρυφία οἰκιῶν, νά δεσμεύσῃ καί νά δουλακίσῃ τούς πιστούς ἡμᾶς ὑπηκόους Σας, ἀπ' ἐναντίας καί να χρεωστοῦμεν νά ἀναφέρωμεν εἰς τήν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα ταῦτα πάντα, διά νά γνωρίσῃ τήν διαγωγῆν τοῦ ἀξιωματικοῦ ὑπαλλήλου της, καί τάς ὁποίας μετῆλθε βίας, καί συγχρόνως νά ἰδῇ, ὅτι ὑπερέραμεν τάυτας χάοιν τῆς στηρίξεως τοῦ ὑψηλοῦ Θεοῦ Σας.

23. Αναφορά τοῦ Β' Ὑπομοιράρχου Ἀρκαδίας
γιὰ τὰ γεγονότα τῆς ἀνταρσίας.

(Γ.Α.Κ., Γραμμ. Ἐσωτ., Φ. 172)

ἄριθμός: 206" ἐν Τριπόλει τὴν 5/19

ὁ Β' Ὑπομοίραρχος Ἀρκαδίας 9 βρῆου 1843

εἰς Τρίπολιν.

ἄριθμός 1163

5 9 βρῆου

ἐν Τριπόλει

Μέ μεγάλην ἔκτασιν εἶδον τὴν ἐπισυναπτομένην εἰς τὴν
ὑπ' ἀρθ: 1166 διαταγὴν τῆς Μοιραρχίας, ἀναφορὰν πρὸς τὴν Α" Μεγα-
λειότητα, τοῦ ἀπεσταλμένου ἀπὸ τὴν Κωμόπολιν Ζυγοβίστιου,
ὅστις συσταίνει τοὺς συμπολίτας του ὡς νὰ ἐφάνησαν εἰς τὸ
παρελθόν ἄνθρωποι ἀροσιωμένοι εἰς τὴν Α"Μ" καὶ ὅτι ἐγὼ κατε-
χράσθην τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς Κυβερνήσεως, κέρνωντάς τους τὰ
ὄπλα διὰ τῆς βίας καὶ μέ στυγερόν τρόπον.

Ἐγὼ δὲν ἔκαμα ἄλλο, παρὰ μόνον τὰ ἐκτελέσω τὰς ὁποίας
εἶχον διαταγὰς, καὶ συνεννοηθεῖς ἀμέσως μετὰ τοῦ Κου Ἐπά-
χου Γόρτυνος, ἐπῆγα εἰς Ζυγοβίστιον, πρὶν νὰ ἐμβωμεν εἰς τὴν
κωμόπολιν αὐτὴν, ἴδαμεν πολλοὺς ἐκ τῶν κατοίκων, οἵτινες
μᾶς ἐβλεπαν ἀπὸ τὰ τῶν οἰκιῶν των παράθυρα, ἀλλὰ πλησιάζοντες
ἐκρύφθησαν ὅλοι, καὶ μόνον δύο ἐπαρουσιάσθησαν ἔμπροσθέν μας,
ἐζητήσαμεν ἐξ αὐτῶν καταλύματα, αὐτοὶ ἐδιώρισαν τὰ ἀναγκαῖα
καταλύματα καὶ πηγαίνοντες οἱ Χωροφύλακες εἰς αὐτὰ τὰ εὐρι-
σκαν ὅλα κλεισμένα, ἐφώναζαν τοὺς οἰκοκυραίους ν' ἀνοίξουν
οἱ ὅποιοι ἐκλείσθησαν μέσα εἰς τὰς οἰκίας των/ δὲν ἀποκρί-

νοντο, διά νά στοχασθοῦν ὅτι δέν εἶναι κανεῖς μέσα. Τέλος πάντων οἱ χωροφύλακες ἤκουσαν ὀμιλίας μέσα εἰς μερικές οἰκίας καί ὡς ἐκ τούτου πληροφορηθέντες ὅτι εἶναι μέσα ἀνθρώποι, τοὺς εἶπαν ν' ἀνοίξουν, διότι ἂν δέν ἀνοίξουν θά τοὺς σχίσουν τās πόρτας, ἔτσι ἀνοίξαν. Ἐμείναμεν ὁμως ἔξω τρεῖς σκεδόν ὥρας, ἀφοῦ ἐγὼ ἐπέπληξα τοὺς κατοικοὺς αὐτοὺς διά τὸ φέριμόν των, μ' ἐζήτησαν συγχώρεσιν προφασιζόμενοι ὅτι εἶναι ἀνόητοι ὅτι φοβοῦνται ἀπὸ τὰ εὐρωπαϊκά φορέματα κτλ. τοὺς ἐσυμβούλευσα νά μὴν εἶναι ἄγριοι ὡς θηρεῖα, νά δέχωνται τοὺς βασιλικούς ἀνθρώπους μ' εὐχαρίστησιν, καθότι καί αὐτοὶ δέν τοὺς ζημιώνουν κτλ., μ' ἐπαρεκάλεσαν, ἀμέσως νά μὴν ἀναφέρω εἰς τὴν Μοιραρχίαν περὶ αὐτοῦ τούτου, καθότι ἐπήγαγεν ἀπὸ ἀνοησιάν των διὸ καί δέν ἀνέφερα, ἔπειτα ἐζήτησα ἀπὸ τοὺς Δημογέροντας νά μέ δώσουν κατάλογον τῶν ὄσων ὄπλων εὐρίσκοντο εἰς τὴν κωμόπολιν των, καί νά ρέσῃ ἕκαστος τὰ ὄπλα του νά μᾶς τὰ παραδώσῃ ἄρχισαν καί μ' ἔφεραν μεοικᾶ, ὅπως διόλου ἀχοηστα καί μᾶς ἐπληροφόρουν ὅτι δέν ὑπάρχουν ἄλλα, ἀλλ' ἡμεῖς λαμβάνοντες πάλιν παρὰ Ζυγοβιστινῶν πληροφορίας ὅτι ὑπάρχουν καί ἄλλα κρυμμένα εἰς τās οἰκίας των ἐδιατάξαμεν δύο ἐνωμοτάρχας νά περιέλθουν καί εὐρουν τὰ κρυμμένα ὄπλα. ἐπήγαν καί εὐθύς βλέπω ὅπου ἀοχησαν νά ρέσουν τὰ εἰρημένα ὄπλα οἱ κάτοικοι καί οἱ χωροφύλακες ὅπου τὰ εὐοισκαν, μᾶς ἐμαστύρησαν ἕνα ὅπου εἶχεν τὸ ὄπλον του κρυμμένον, τὸν ἐρώναξα τοῦ τὸ ἐζήτησα, ὅστις μ' ἀπεκρίθη ὅτι δέν ἔχει ὄπλον. τοῦ εἶπα ὅτι τὸ ἤξεύρω ὅπου τὸ ἔχει καί πάλιν μὲ ἀπεκρίνετο μὲ βρασύτητα, εὔρε το καί πάρτο, τὸν εἶπα ὅτι ὅστις κρύπτει ὄπλα ἀπὸ ἀρχῶν πίπτει εἰς ἐγκλημα. μὲ λέγει εἰς ὅτι κι ἂν πίπτει ἄς πίπτει, εἶπα ἐνός χωροφύλακος νά τὸν μπάσῃ

εἰς τὸ κατάλυμα καὶ νὰ τὸν ρυλάξῃ διὰ νὰ τὸν στείλω εἰς τὴν Μοιραρχίαν, κι ἀφοῦ τὸν ἐπῆρε ὁ Χωροφύλαξ, μετ' ὀλίγον ἐζήτησεν καὶ μοῦ ἔδωσεν ἐγγύησιν νὰ τὸν ἀφήσω καὶ νὰ μοῦ φέρῃ τὸ ὄπλον του καὶ τότε τὸν ἄφησα, ἐπῆγε καὶ τὸ ἔφερε, ἐάν δέν ἤθελε συνοδεύεται, καὶ μέ μόνην ἀπλήν ἀπειλήν δέν ἤθελεν δυνηθῶμεν νὰ συνάξωμεν κανέν ὄπλον ἀπὸ κῆνέν μέρος, καθὼς κι ἕκαστος συσταίνῃ τόν... ὁ ἴδιος, δέν θέλει εὐρεθῇ κῆνέννας συναίτιος τῆς ἀνταρσίας, καθ' ὅτι τὸ περισσότερον μέρος τῆς ἐπαρχίας Γόρτυνος εἶναι συνηθισμένοι ὅταν δέν ἠμποροῦν νὰ ἐκτελέσουν τοὺς σκοποὺς των μέ τὴν λε... ἐνδύονται ἀμέσως τὴν ἀλωπεκὴν, ὅσον δέ περὶ τῆς ἀρσιώσεώς των εἰς τὴν Α"Μ", ἐκτεινομένης μέχρι λόγων ἄς ζητήσῃ πληροφορίας ἢ Μοιραρχία, ἐξ ἐκεῖνων ὅπου τοὺς εἶδον πλησιέστερα εἰς τὴν παρελθοῦσαν ἐποχὴν, καὶ ἐάν ἔπρεπε ὁ ἀροπλισμὸς νὰ ἐνεργηθῇ διὰ γραμμάτων μόνον δέν ἐχρησίμευε καθόλου ἢ στοατιωτικὴ δύναμις νὰ τὸν ἐνεργῇ, καὶ ἀφ' οὗ μ' ὄλην αὐτὴν τὴν δύναμιν ἠύραμεν τόσας δυστυχίας, ἄς στοχασθῇ ἢ Μοιραρχία ἂν ὁ ἀροπλισμὸς ἀποπερῶνετο μέ προσευχὴν.

Κ. Δημακόπουλος

Διὰ τὸ ἀκριβές τῆς ἀντιγραφῆς

ἐν Τριπόλει τῆ 5^η 9βρίου 1834

Ὁ Γραμματεὺς

τῆς Νομαρχίας Ἀρκαδίας

(Τ.Σ.)

24. 'Αναφορά τοῦ Νομάρχου Ἀρκαδίας πρὸς τὴν "Ἐπὶ τῶν
Στρατιωτικῶν Γραμματειῶν τῆς Ἐπικρατείας"

(Γ.Α.Κ., Γραμμ. Ἐσωτ., Φ.172)

ἀρ.: 77903

ἐν Τριπόλει

τῆ 5^η Νοεμβρίου

1843

'Απάντησις εἰς τὴν ὑπ' ἀριθμ:

8035 Διαταγὴν Σας

Π Ρ Ο Σ Τ Η Ν Ε Π Ι Τ Ω Ν Ἐ σ ω τ ε ρ ι κ ῶ ν
Β Α Σ Ι Λ Ι Κ Η Ν Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Ε Ι Α Ν Τ Η Σ
Ε Π Ι Κ Ρ Α Τ Ε Ι Α Σ

Περὶ τῶν παραπόνων τῶν κατοίκων Ζυγοβιστίου,
ὡς πρὸς τὸν ἀφοπλισμὸν των.

Οἱ Κάτοικοι τοῦ Χωρίου Ζυγοβιστίου τῆς Ἐπαρχίας
Γδοτυνος, δὲν δύνανται νὰ ὑποστηροῦν ποσῶς ὅτι ὑποχωροῦντες
εἰς τὴν ἀνάγκην ἐδέχθησαν καὶ ἐτροφοδότησαν τοὺς Ἀποστάτας,
διὰ τοὺς ἐφεξῆς λόγους.

Ὅταν κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς δόξεως τῆς ἀποστασίας ὁ Μοίραρχος
Ἀρκαδίας, διαβαίνων ἀπὸ τὸ Χωρίον των ἐζήτησε νὰ λάβῃ
Στρατιώτας, αὐτοὶ ἔδειξαν τὴν μεγαλυτέραν ἀδιαφορίαν εἰς τὰς
προσκλήσεις του, μεταχειρισθεὶς τὴν πειθὴ καὶ ἄλλα προσηπτικὰ
ἠδυνήθη νὰ λάβῃ ἐπτά μόνον Συγχωροίους, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἀκολου-
θήσαντες μέχρι τῆς κωμοπόλεως Καουταίνης, ἐπέστρεψαν κουρί-
ως εἰς τὰ ἴδια. Ὁ Μοίραρχος ἀγανακτῶν διὰ τὸ ρέρισμον των

τοῦτο, ἔγραψε πρὸς τὸν Ἐπαρχον, ὅτι πρέπει νὰ ληφθῆ σημεῖω-
σις τῆς διαγωγῆς των.

Μετὰ ταῦτα ὅταν ἡ ἀνάγκη ὑπαγόρευσε εἰς τὰς ἀρχάς τὸ
μέτρον τοῦ νὰ διατάξουν γενικὸν ἐξοπλισμὸν τῶν Κατοίκων,
πρὸς δικαίωσιν τῶν Νόμων καὶ περὶ τούτου ἐξέδωσαν ἐπαναληπτικὰς
ἐγκυκλίους, ὁ Νομάρχης Ἀρκαδίας ἐν Δημητσάνῃ εἰς τὰς 2" καὶ
3" τοῦ Αὐγούστου, οἱ κάτοικοι τοῦ Ζυγοβιστίου δὲν συνέτρεξαν
ποσῶς εἰς τοῦτο, ἀλλ' ἀπέφυγαν νὰ ὑπακούσωσι τὴν φωνὴν τῶν
Ἀρχῶν μὲ διαφόρους ἀκαίρους προφάσεις.

Ἀπὸ τὸ ἐπισυναπτόμενον εἰς Ἀντίγραφον Ἐγγραφον τοῦ
Ἵπομοιράρχου Κου Μανιάτη, ἐξάγεται περιπλέον ἡ ἰδίᾳ ἀδιαφο-
ρία καὶ σιωπὴ εἰς τὰς παρακλήσεις του.

Ὅταν εἰσῆλθεν εἰς τὸ χωρίον των, οἱ ἀποστάται, αὐτοὶ ὄχι
μόνον δὲν ἔδειξαν τὴν παραμικρὰν ἀνεντίωσιν, ὡς ἐπέφερον
λόγον τινὰ ἀντιστάσεως, διὰ ν' ἀποδείξουν ὅτι ὑποχωροῦσιν εἰς
τὴν βίαν, ἀλλ' ἐκ πώτης ἀφρηρίας ἐράνησαν πρόθυμοι εἰς τὸ νὰ
τοὺς δεχθῶσι, καὶ ὄχι μόνον τοὺς ἐτροφοδότησαν ἀρθῶνως ἀλλὰ
καὶ ὀπλοφόρους Στρατιώτας Συγχωροίους των τοὺς ἔδωσαν εἰς βοή-
θειαν· παρεκτός τούτου ἐν ᾧ ἔβλεπον τὴν Κοινότητα τῆς Δημητσάνης
δεικνύουσα ὅτι εἶναι εἰς θέσιν ἀμυντικὴν, ὡς πρὸς τοὺς ἀποστά-
τας, δὲν ἐρρόντισαν νὰ τὴν εἰδοποιήσωσι ποσῶς περὶ αὐτῶν, κα-
θὼς ἔκαμον καὶ ἄλλαι κωμοπόλεις, ἀλλὰ ἀδιαφόρησαν καὶ ἀπὸ
τοῦτο τὸ ἀπαραίτητον χρέος παντάπασιν. Τὴν διαγωγὴν ταύτην τῶν
Ζυγοβιστικῶν, δὲν τὴν ὁμολογοῦσι μόνον αἱ Στρατιωτικαὶ καὶ
Πολιτικαὶ Ἀρχαί, ἀλλὰ καὶ ἡ κοινὴ γνώμη εἰς τὰς παρακειμέ-
νας κωμοπόλεις τὰς καταδικάζει, ὡς ἀπευθείας στόχους εἰς

τά άνταρτικά.

Τοιαύται πληροφορίες προκύπτουσι περί τῆς διαγωγῆς τῶν Ζυγοβιστινῶν, ἀρ' ὅσας εἶχεν ἡ Νομαρχία πληροφορίας, καί ἐκ τούτων νομίζω ὅτι δύναται νά κρίνη ἡ Βασιλική Γραμματεία ποίας ἀξίας εἶναι αἱ παρ' αὐτοῦσιν τῆς ὁποίας κἀμνη ὑπέσθη αὐτῶν πρὸς τὴν Α"Μ' ὁ ἀπεσταλμένος Σταῦρος Τσακνούπουλος, τοῦ ὁποῦρου τὴν ἀναφορὰν μετ' ἐπιπέθουεν ἡ Β: Γραμματεία, διὰ τῆς ὑπ' ἀρ: 8835 διαταγῆς τῆς.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὁμολογουμένης ἐνόχου διαγωγῆς τῶν, ἐρημόσθη καί εἰς αὐτούς, τὸ περί ἀρπλοισμοῦ Β"Δ" καί κατὰ συνέπειαν τῶν προταθέντων λόγων, νομίζω ὅτι ἐρημόσθη τόσῃ δικαιοτέροις, ὅσῃ δέν ἐμποροῦν οἱ Ζυγοβιστινοὶ ν' ἀραιώσουν τῆς κηλίδας τῆς ὁποίας τοῖς προσήραν ἡ διαγωγή τῶν κατὰ τὴν ἔκτακτον ἐκαίνην περίστασιν.

Δέν ἐξεύρω ἂν οἱ Ζυγοβιστινοὶ κατατάχθησαν ἀκολούθως μετὸν Κον Δεληγιάννην, οὔτε δύναμαι νά λάβω περὶ τούτου ἐπιτοπίους πληροφορίες, διὰ τὸ ὀλίγον τῆς προθεσμίας, τὴν ὁποίαν μοι δίδει ἡ ὑπ' ἀρ: 8035, Διαταγή πρὸς ἀπάντησιν. Χρῆστω ὁμως νά διαβεβαιώσω τὴν Βασ: Γραμματείαν, ὅτι ὅσοι κάτοικοι τῆς Γόρτυνος ἠκολούθησαν τὸν Συνταγματάρχην Δεληγιάννην εἰς τὴν Ὀλυμπίαν τό ἔπραξαν, ἀρ' οὔ κατεστράρη ὀλοσχερῶς ἡ ἀποστασία, καί δέν ἦτο ἡ παραμικρὰ ἀρρομή καταδιώξεως, καί μετὸν σκοπὸν νά τραποῦν ἀπὸ τὰ χωρία τῆς Ὀλυμπίας, εἰς τὰ ὁποῖα καταλυ... τὸ τέλος τῆς σκηρῆς, τὰ β: Στρατεύματα. Τοιαύτην ἐκστρατείαν ἐνδέχεται νά ἔκαμον καί οἱ Ζυγοβιστινοί.

Περὶ τῆς διαγωγῆς τοῦ ὑπομοιράρχου Κου Δημακοπούλου, τὸν

ὁποῖον αἰτιῶνται εἰς τὴν ἀναφορὰν των, θέλει παρατηρήσει ἡ Β: Γραμματεία, τὴν ἐπισυναπτομένην εἰς ἀντίγραφον ἀπολογί-
 αν του, τὴν ὁποῖαν κατὰ πρόσκλησίν μου ἔδοκεν πρὸς τὸν Μοι-
 ραρχον Ἀρκαδίας. δεῦ ἔχω νὰ προσθέσω εἰμὴ ὅτι ὁ ὑπομοίρα-
 ρος, καθ' ὅσον ἐγνωρίσθη εἰς τὸ διάστημα τῆς ὑπηρεσίας, καί
 ἰδίως εἰς τὸ τοῦ ἀροπλισμοῦ, διήγαγε μὲ τὴν ἀπαιτουμένην τι-
 μιότητα, χωρὶς νὰ δώσῃ ποτέ ἀρομήν παροσπόνων. Καὶ μ' ὅλην
 αὐτὴν τὴν ἐντὸς τῶν χρεῶν του, ὡς νομίζω διαγωγὴν, τοῦ ὑπο-
 μοιράρχου μόλις ἐδυνήθη ἀπὸ 194" οἰκογενείας, ἐξ ὧν σύγκει-
 ται ἡ Κοινότης τῶν Ζυγοβιστιῶν νὰ συνάξῃ πεντήκοντα ἕξ πυρο-
 βόλα, ἐν ᾗ ὁμολογουμένως ὅλοι οἱ κάτοικοι ἔχουν διπλᾶ τὰ
 ὄπλα.

Τελειῶνων τὴν περὶ τῶν Ζυγοβιστινῶν ἔκθεσίν μου, ὡς
 πρὸς τὰ ἀντικείμενα περὶ τῶν ὁποίων πραγματεύεται ἡ ὑπ' ἀρ:
 3035 Διαταγὴ προστίθῃμι, ὅτι ἂν ὁ λόγος τῆς βίας, τὸν ὁποῖ-
 ον ἐπιφέρουν οἱ κάτοικοι εἶναι ἀπαράδεκτος, καί διὰ τοῦτο μὴ
 ἐφαρμοσθεῖς δικαίως ὁ ἀροπλισμός, ἔπεται νὰ μὴ λάβῃ χώραν
 ποσῶς εἰς τὴν Γόδοινα, τὸ περὶ ἀροπλισμοῦ Διάταγμα, καί νὰ
 ἐπιστραφοῦν τὰ ὄπλα εἰς ὅλας τὰς κοινότητας.

Εὐπειθέστατος

ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ Νομάρχου Ἀρκαδίας

Ὁ Διευθυντῆς

Ἀδάμ Δούκας.

25. Αναφορά τοῦ Ε. Μάσσων πρὸς τὴν "ἐπὶ τῆς
Δικαιοσύνης Β:Γραμματεῖαν τῆς Ἐπικρατείας".

(Γ.Α.Κ., Γραμμ. Ἐσωτ., Φ.172)

ἐ:τὴν 22 Δεκεμβρίου 1834

ἄριθμὸς πρωτοκόλλ: 7022

Ἄρ:4696

Πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Β:Γραμματεῖ-
αν τῆς Ἐπικρατείας

τὴν 20^η 10βρίου 1834

ἐν Ναυπλίῳ

Εἰς ἀπάντησιν τοῦ ὑπ'ἄριθμόν 6945 ἔγγράφου τῆς βασιλι-
κῆς Γραμματείας, ὡς παρατέμνωμεν, Κύριε Γραμματεῦ, ἀπόσπα-
σμα τῆς ἐπισήμου ἐκθέσεως τοῦ Ἐπαρχοῦ Γόρτυνος πρὸς τὸν ἐν
Πύλῳ ἐπίτροπον τῆς Ἐπικρατείας, περὶ τῆς Διαγωγῆς τῶν δια-
φόρων κοινοτήτων τῆς Ἐπαρχίας του, κατὰ τὴν τελευταίαν
ἀποστασίαν.

Λαμβάνομεν δὲ τὸ θάρρος νὰ προσθέσωμεν, ὅτι ἡ αἴτησις
τῶν ἀναρεσομένων καὶ ἄλλων ἐσχάτως ἀρωπλισθέντων ἀπαιτεῖ
σπουδαίαν διάσκεψιν πρὶν εἰσακουσθῆ.

Ὁ Ἐπαρχος τῆς Ὀλυμπίας ὁποῖον ἠμιλήσαμεν εἰς Ἀνδρού-
τσαιναν ἐλθόντα ἐκ Πύλου, μᾶς ἐρανέρωσεν τὴν ἀνησυχίαν του
μήπως πολλοὶ ἐκ τῶν ἀρωπλισθέντων χωρικῶν ζητήσουν ν'ἀπαιτή-

σούν τήν Κυβέουησιν ἐπιτύχουν τήν ἀπόδοσιν τῶν ὀπλων τῶν, καί μᾶς ἐπιρροτοῦν ἰδιαιτέως νά παραστήσωμεν εἰς τήν Κυβέρουησιν προροοικῶς , τήν γνώμην σου, περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς πρὸς τό παρόν ἀναβολῆς τοιούτου μέτρου.

Ἡ προτεινομένη ὑπεράσπισις τῶν ποιμνίων μᾶς φαίνεται μᾶλλον πρόρασις παρά βᾶσιμον ἐπιχείρημα, διότι ἡ ὑπεράσπισις τοῦ ποιμνίου γίνεται διὰ τῶν ποιμενικῶν κυνῶν καί ὄχι διὰ πυροβόλων ὀπλων.

Τά ὀπλα μὲν οὐδυνται νά χρησιμεύσουν πρὸς τοῦτο, ἀλλ' εἶναι γνωστόν ὅτι ὀλιγώτατοι χωρικοὶ τὰ μεταχειρίζονται κατὰ τό παρόν εἰς τοιαύτην χρσεῖαν, διότι ὀλιγώτατοι προοντίζουν νά λάβουν ἄδειαν ὀπλοροοίας.

Ἐπιστρέφεται δέ και ἡ ἀπό 7/19 Δεκεμβρίου ἀναρορά τῆς ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν Βασιλικῆς Γραμματείας τῆς Ἐπικρατείας πρὸς τήν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ ἐγκλειομένων.

Εὐπειθέστατος

Ὁ Ἐπίτροπος τῆς Ἐπικρατείας

Ἐδουάοδος Μάσσων

(Τ.Σ.)

26. Ἐναφορά τῶν προκριτῶν τοῦ Τμήματος Ζούοτζας
πρός τόν Ἐπαρχον Γορτύνης

(Γ.Α.Κ., Γραμμ. Ἐσωτ., Φ.163)

Πρός τόν Β. Ἐπαρχον Γορτύνης.

Ἐμπροσθέν Σας ὁ Κ.Β. Ἰπομοιράρχος τῆς Χωροφυλακῆς τοῦ
Νομοῦ, προσκαλέσας τοὺς ὑποτακόμενους Δημογεγοντας, μᾶς
διέταξε προρορικῶς νά καταγράψωμεν τά ὄπλα τῶν συμπολιτῶν
μας (πιστῶν ὑπηκόων τῆς Α. Μεγαλειότητος!), μέ λόγον τῆς
ἀνοπλίσεως.

Ἡ διαταγή αὕτη ἔπεσε κεραυνός κατά κεραλῆς μας!
κεραυνός κατά κεραλῆς ὅλων τῶν συμπολιτῶν μας! θάνατος ὅλης
τῆς κοινότητός μας πολιτικός! ὁ ἀνοπλισμός εἶναι ποινή ἢ
ποινή ἐπιβάλλεται εἰς τοὺς ἐνόχους. ἡμεῖς εἰς ἐνοχὴν οὐδεμί-
αν περιπέσαμεν, διὰ νά ἐπιβληθῇ εἰς ἡμᾶς τοιαύτη ποινή. Πῶς
λοιπόν ἐμπορούσαμεν ν' ἀκούσωμεν μέ ἀναληγσίαν τοιαύτην πρό-
τάσιν; ἐζητήσαμεν διὰ ταῦτα νά μᾶς εἴπῃ, ἂν εἶχε τοιαύτην
περὶ τούτου διαταγὴν, καί μᾶς ἀπάντησεν, ὅτι διαταγὴ εἶναι
ἡ ἐντολή καί ὁ λόγος τοῦ Ἰπομοιράρχου.

Σεβόμενοι καί τὴν προρορικὴν τοῦ Ἰπομοιράρχου διαταγὴν,
δέν ἀνῆψαμεν τὴν ἐνέργειαν, ἀλλὰ δέν ἐμπορούσαμεν καί νά
τὴν ἐνεργήσωμεν μέ τόσην προθυμίαν, μ' ὅσην συνήθως ἐπιλη-
ροῦμεν ὅλας τὰς ἄλλας. πῶς νά γίνωμεν ἀδοκατάκριτοι; πῶς

νά ἀπογράψωμεν ἐνοχὴν εἰς τοὺς συμπολίτας μας, καὶ ἡμᾶς αὐ-
τῆ; πῶς νά ἐκτελέσωμεν τὸν πολιτικὸν μας θάνατον;

Μέ πίστην καὶ ζῆλον ἀγωνισθέντες, καὶ θυσίας ἀπείρους
προεσενεγκοῦντες ὑπὲρ πατοῦδος ἀπαρχῆς, ἐστάθημεν πάντοτε
πιστοὶ εἰς τὰ καθεστῶτα, καὶ τὰς ἐκδουλεύσεις μας, ποτέ δὲν
κατησχύσαμεν μέ τὴν διαγωγὴν μας· πολὺ μᾶλλον μετὰ τὴν αἰσί-
αν τῆς Α:Μ ε γ α λ ε ι ὀ τ η τ ο ς ἔλευσιν! Καὶ εἰς τὴν πρό-
δλίγου συμβουῶσαν στάσιν ἐδείξαμεν πραγματικῶς τὴν πίστιν καὶ
τὴν ἀροσίωσίν μας εἰς τὸν θ ρ ὀ ν ο ν· κινήσαντες πρῶτιστοι
ἐκστρατεῖαν τεσσαράκοντα πέντε συμπολιτῶν μας μετὰ τοῦ Α΄
ὑπομοιράρχου, κατὰ τῶν Ἀνταρτῶν τὴν 29" Ἰουλίου, ἄξια, δη-
λαδὴ, ἀκουσθέντων, ὄχι μόνον μὴ λαβόντες μέοος μετ' αὐτῶν,
μηδεμίαν συγκοινωνίαν. ἀλλὰ καὶ ἀντισταθέντες ἐπομένως εἰς
μέγαν αὐτῶν ἀριθμὸν, καὶ τοι ἐκτεθειμένοι εἰς τοὺς ἀγρούς,
καὶ τὰ ἀλώνια μας, συνδραμόντες μεταταῦτα καὶ εἰς τὴν σύλ-
ληφιν των· εἰς τοὺς τότε καὶ μετὰ ταῦτα ἐλθόντας ἐνταῦθα
στρατιῶτας, καὶ πολιτορῦλακας δείξαντες τὴν πλέον φιλόφρο-
να ὑποδοχὴν καὶ τροφοδοτήσαντες, ὡς καὶ ὁ ἴδιος ὑμεῖς, καὶ
ὁ Κ. Α΄ Ὑπομοιράρχος, εἴσθε μάρτυρες αὐτόπτες, καὶ εἴμεθα βέ-
βαιοι ὅτι θά ἀναρέοατε ταῦτα ἐγκαίρως εἰς τὴν Κυβέρνησιν· ἂν
δέ τυχόν τοῦτο δὲν ἐγινε (ὅπου δὲν τό πιστεύομεν) μέχρι
τοῦδε, Σᾶς δοκιζόμεθα εἰς τό μέγα καὶ Σεβαστόν τοῦ Βασιλέ-
ως τοῦ Κυρίου μας ὄνομα νά τοῦ ἀναρέοατε ἤδη, καὶ νά παραστή-
σητε κατὰ τό χρέος Σας τὰ τοανὰ μας δίκαια, καὶ Σᾶς παρακα-
λοῦμεν νά ἐνεργήσητε, οἷς οἴδατε τρόποις, τὴν ἀναβολὴν τῆς
ἐνεργείας τῆς διαταγῆς, τὴν ὁποῖαν ὁ Κ. Ὑπομοιράρχος προορι-

κῶς μᾶς εἰδοκοίησεν. καί ἐπομένως Σᾶς θερμοπαρακαλοῦμεν ἐκ προσθήκης νά μᾶς γνωστοποιήσητε τήν περί τούτου γραπτήν τῆς Κυβερνήσεως διαταγήν, διὰ νά μᾶς βάλετε εἰς θέσιν ν' ἀναεροθῶμεν εἰς τήν Α:Μεγαλειότητα ἐν γνώσει περιστατικῆ τοῦ πράγματος, καί νά προσφύγωμεν καί κατευθεῖαν εἰς τό ὕψηλόν ἐλεός της, ἐνεκεν ἀποφυγῆς τῆς τοιαύτης ποινῆς, ἀναξίως, ναί! καί ἀδίκως ἐπιβαλλομένης, κύριε ἑπαρχε, εἰς τήν κοινότητά μας. ὅτι ἄλλο ἔγκλημα δέν γνωρίζομεν νά ἔχη εἰ μή μόνον τήν ἀτυχίαν ὅτι ἐγεννήθη εἰς αὐτήν ὁ κακοῦργος Ἀσημάκης, τοῦ ὀποίου μ' ὄλον τοῦτο ἡ ὑπόληψις Σᾶς ἦτο ἐξ ἀρχῆς συστημένη.

Ἐπί τούτῳ παρακαλοῦμεν κατ' ἐπανάληψιν, ὑμᾶς κύριε, καί δι' ὑμῶν καί τόν Κ. ὑπομοίραρχον, καί ἐξ ὀνόματος τοῦ Βασιλέως ἐξαιτούμεθα τήν ἀναβολήν τῆς ἐνεργείας τῆς κακοποιηθείσης εἰς ἡμᾶς σήμερον προφορικῆς διαταγῆς, διὰ τόν ἀνωτέρω λόγον, τοῦ νά μᾶς ἐπιτραπῆ καιρός δηλαδή ν' ἀναφέρωμεν εἰς τήν Κυβέρνησιν τ ο υ τά δίκαια παράπονά μας.

Εὐέλπιδες εἰς τήν ἐκπλήρωσιν τῆς αἰτήσεώς μας ὑποσημειούμεθα.

Τήν 13" 7βρίου:1834

ἐν Δημητσάνῃ

Οἱ Δημογέροντες

Ἀθανάσιος Ἀντωνόπουλος
 Κοσμάς Τζανέτου
 Κυριάκος Κουντούρης
 Θανάσης Θεοδωρόπουλος
 Παναγιώτης Κάπος
 Στάθης Κατσηκαρόνης
 Στάθης Κοκίνης
 Γιωργάκης Γιαννακόπουλος
 Πανταζῆς Μανούσου
 Μαβροηδῆς Παναγιώτης
 Στάθης Γιαννακόπουλος
 Γιωργάκης Ἀντωνόπουλος
 Νηκόλας Μπακόπουλος
 Γιωργάκης Καράς
 Δούκας
 Μανούσος Ἰωάννου

27. Ἀναφορά Δημητριακτῶν πρὸς τὸν "Πληρεξούσιον
 Αὐλικὸν Ἐπίτροπον "

(Γ.Α.Κ., Γραμμ. Ἐσωτ., Φ.163)

Ἐν Τριπόλει τὴν 16 Ἰουλίου

1834

Παράπονα Δημητριακτῶν

περὶ ἀφοπλισμοῦ

Πρὸς τὸν Πληρεξούσιον Αὐλικὸν Ἐπίτροπον

Κύριον Ἀνδρέας Ζαΐμην.

Φήμη, ὅτι μετέβητε εἰς Τριπολιτσάν, ἔκαμε τοὺς Δημογε-
 ροντας τῆς κοινότητός μας Δημητριακτῶν νὰ διευθύνωσιν ἐνταῦθα
 τὴν ἐσωκλειστον πρὸς ὑμᾶς ἀναφορὰν τῶν, καὶ μετὰ ταύτην νὰ
 πέμψωσι καὶ ἡμᾶς τοὺς ὑποκεινομένους μετὰ πληρεξούσιον ἔγγραρον
 τῶν ν' ἀναρῶμεν πρὸς ὑμᾶς τὰ θεινοπαθήματα τῆς κοινότητός
 μας.

Ἐθάρσαντες χθὲς ἐνταῦθα, ἐν ᾧ εὐχέθημεν ἠπατημένοι ἀπὸ
 τὴν φήμην περὶ τῆς ἐνταῦθα μεταβάσεώς σας, εὐρομεν ἐδῶ καὶ
 τὴν τῶν Δημογερόντων τῆς Κοινότητός μας πρὸς ὑμᾶς ἀναφορὰν, τὴν
 ὁποῖαν ἐσωκλείοντες, κρίνομεν χρέος μας, Κύριε, ν' ἀναρῶμεν
 ὅσα ἐπηκολούθησαν τὰ ἐνδιαλαμβανόμενα εἰς ἐκείνην περιστατικά,
 καὶ ὅσ' ἄλλα νομίζομεν ἀναγκαῖον νὰ γνωρίσετε.

Μετὰ τὴν ἀπόδεδειχθῆναι τῆς ἀναφορᾶς τῶν Δημογερόντων μας,
 οἱ Κ.Κ.Β.Β. Ἐπαρχος καὶ Ἰπομοίραρχος διέταξαν αὐτοὺς
 προφορικῶς νὰ φέρωσιν εἰς τὸ Ἐπαρχεῖον τὰ ὅπλα ὅλων τῶν
 κατοίκων, ἐν ᾧ, οἱ Δημογερόντες ἀπήντησαν, ὅτι οὐδεὶς ἔχει

καρδίαν νά τό φέρη μόνος, ή χωροφυλακή ἄς τά συνάξη ἀπό τᾶς οἰκίας. Οἱ δέ πάλιν διέταξαν, ὅτι ὅστις δέν ἤθελε νά τα παροῦσι-
 ἄσει κατὰ τήν ἰδίαν στιγμήν, ἤθελε σημειωθῆ καί διακηρυχθῆ
 ἀντάρτης.

Ἦτον ἤδη δύοσις τοῦ ἡλίου, καί οἱ Χωροφύλακες μ' ὄλα
 ταῦτα διετάχθησαν νά περιέλθουν εἰς τᾶς οἰκίας καί τά συνά-
 ξουν. Ἡ διαταγή ἐμβῆκεν εἰς ἔργον· καί οἱ Χωροφύλακες ἐσύ-
 ναζον ἀφ' ἑνός, καί ἀφ' ἑτέρου ἄλλοι ἔφερον εἰς τό Ἐπαρχεῖον
 τά ὄπλα των, μέχοις ὥρας ἀρῆς λύχνων, ὅτε διὰ τό καταλαβόν
 σκοτός τῆς νυκτός διετάχθησαν ν' ἀναλάβουν εἰς τήν αὔριον τήν
 σύναξιν, ὡς καί ἐγινεν. ἐσυνάχθησαν, καί οὐδ' ἀποδείκτικόν περὶ
 τῆς παραλαβῆς των ἐδίδοτο. Χθές δέ ἐζήτησε καί ζῶα διὰ νά τ'
 ἀποπέμψῃ, ὡς μᾶς εἰδοποίησαν οἱ κκ Δημογέροντες. Ἐν τοσοῦτῳ
 μέχρι τέλους διαταγή γραπτὴ οὐδεμίᾳ ἐδόθη.

Καί εἰς τήν περίστασιν ταύτην οἱ συμπολίται μας ἔδει-
 ξαν τήν πλέον τελείαν εὐπειθείαν καί τυρλήν ὑποταγήν, χαρακτηρί-
 ζουσαν τήν εἰλικρινῆ ἀρωσίωσιν των εἰς τόν θρόνον, σύμφωνα με
 τήν ἐξ ἀρχῆς διαγωγὴν των, ἀνάξια τῆς ὁποίας ἤδη πάσχωσι.

Εἴμεθα πεπεισμένοι Κύριε, ὅτι τό μέτρον τῆς Κυβερνήσεως
 τῆς Α.Μ. ἀφορᾷσι πάντοτε τήν σωτηρίαν καί εὐδαιμονίαν μας, καί
 ἐάν ἡξεύραμεν, ὅτι τό μέτρον εἶναι γενικόν νά ἀποθέσῃ δη-
 λαδῆ τά ὄπλα, ἐπίσης οἱ τε ἀθῶοι καί οἱ μή, πρῶτιστοι πάλιν
 πάντων ἠθέλομεν ἡμεῖς δεῖξει τό παράδειγμα τῆς εὐπηθείας.
 Ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ μέτρου, ἀμβιβάλλοντες μή πως τοῦτο δέν εἶναι
 τοιοῦτο, ἀλλά μόνον κατὰ ἐνόχων, εὐρισκόμεθα εἰς τήν πλέον

βαθεΐαν θλίψιν, διότι εἰς οὐδεμίαν ἐνοχὴν ὑπεπέσαμεν. καὶ διὰ νὰ γνωρίσετε ἐν συνόψει τὴν διαγωγὴν μας μετὰ τὴν πλέον εἰλικρινῆ ἀλήθειαν καὶ ἀπλότητα, παρακαλοῦντες νὰ ὑποφέρετε τὴν μακρολογίαν μας. Ὅτι δὲ θέλομεν Σᾶς εἰπεῖ γυμνὴν τὴν ἀλήθειαν θέλετε βεβαιωθῆ, ἀφ' οὗ, ὡς ἐλπίζομεν καὶ ἐπιθυμοῦμεν, μεταβῆτε εἰς τὴν Ἐπαρχίαν μας καὶ ἐξετάσητε.

Κατὰ τὴν 25" ἢ 26" Ἰουλίου ὁ Κ. Β. Ἐπαρχὸς Γορτύνης εἰδοποιήθη ἐγγράφως ἀπὸ τὸν Παλοῦμπα περὶ τοῦ μελετωμένου κινήματος τῶν κακούργων Κόλια, Μήτρου, καὶ Ἀσημάκη, καὶ ἂν τοτ' εὐθύς ἐζήτητε συνδρομὴν ὀπλοφόρων ἀπὸ τὴν Κοινότητά μας, ἤθελε ἰδῆ τὴν προθυμίαν μας, ὡς τὴν εἶδε τὴν 29" ὅτε τὴν ἐζήτησε, καὶ ἤθελε κατορθωθῆ ἴσως ἢ σύλληψις των, πρὶν ἢ λάβουν κίνενα ὀπαδόν. ἂν καὶ ἡ τοσαύτη ἀναβολὴ εἶναι ἀξιοπαρατήρητος, ἡμεῖς περιοριζώμεθα ὡς τόσον νὰ εἴπωμεν, ὅτι μόνον τὴν 29" μᾶς ἐζήτησε, αὐθημερόν, δηλαδή, ἀπέστειλε χωροφύλακα διὰ νὰ τοὺς συλλάβῃ, καὶ εὐθύς τεσσαράκοντα πέντε συμπολίται μας ὀπλοφόροι ἠκολούθησαν τὸν Ἀ' Ὑπομοίραρχον. Αὐτοὶ ἦσαν ἡ πρῶτιστη κατὰ τῶν ἀνταρτῶν ἔνοπλος κινήθησα δύναμις, ἣτις ἐκίνησε καὶ τοὺς Λαγκαδινούς καὶ τοὺς Ἀκωβο-περαμερίσιους, καὶ ἣτις μετὰ τὴν ἐμφάνισίν της κατεδίωξε καὶ διέλυσε τοὺς περὶ τὸν Κόλιαν κλπ συσσωματωθέντας. οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπεισέστειλε τὴν ἀποπλάνησιν ἄλλων. Οἱ συμπολίται μας ἠκολούθησαν τὸν ὑπομοίραρχον ἕως τοῦ Μεκλοῦζι χωρίου ἐξωθεν τῆς Ἀνδριτσαίνης, ὅθεν ἐπέστρεψαν μετακληθέντες κατὰ προροικὴν διαταγὴν τοῦ Ἐπαρχοῦ, διὰ νὰ συνυπερασπισθῶμεν τὴν πόλιν μας καὶ τὰς ἐν αὐτῇ ἀρχάς. Ἀλλὰ πρὶν ἀκόμη οὗτοι ἤθασουν, Β: Ἐπαρχος

φοβηθείς φόβον, οὐ... ἦν φόβος, φόβον, ὄχι παρόντα καὶ φαινό-
μενον, ἀλλὰ μακρὰν ἀκόμη καὶ ἐνδεχόμενον ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς
πρωτευούσης, τῆς Ἐπαρχίας εἰς τὴν τοῦ Νομοῦ, χωρὶς ν' ἀφήσῃ
οὔτε κἄν διακήρυξιν τινὰ περὶ τούτου. φροντίσας δὲ μόνον νά
δικαιολογήσῃ τὴν λειποταξίαν του ἄφησεν ἐν ἔγγραφόν του εἰς
τούς Δημογέροντας τῆς κοινότητός μας, διαλαμβάνον, ὅτι ἀναχω-
ρεῖ ἐπειδὴ δὲν εὕρισκον ἀρκετὴν ἀσφάλειαν μεταξύ ἡμῶν, ἐφ' ᾧ
τῷ ἐγίνε πάραυτα ἡ ἀνήκουσα ἀπάντησις.

Ἐν τοσοῦτῳ οἱ κάτοικοι Δημητσάνης καὶ ἀναρχοὶ μείναν-
τες, ἐλάβομεν ὄλοι ἀπὸ τοῦ πρώτου μέχρι τοῦ ἐσχάτου τὰ ὄπλα
καὶ τὴν ἀπόφασιν ν' ἀντισταθῶμεν εἰς τοὺς προσδοκώμενους ἀν-
τάρτας, καὶ ὄχι μόνον δὲν ἐλάβομεν οὐδὲν μέρος, οὐδεμίαν
συγκοινωνίαν, μετ' αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἀντεστάθημεν γενναίως με-
τὰ ὄπλα εἰς τὰς χεῖρας, εἰς τὴν πόλιν μας νά εἰσέλθωσιν δὲν
τοῖς ἐσυγχωρήσαμεν, καὶ εἰς τὰς ζητήσεις των ἠρνήθημεν. Ὁ Λ'
Ἵπομοίραρχος Κ.Γ.Μανιάτης ἐλθὼν κατ' ἐκείνας συνηγωνίσθη μεθ'
ἡμῶν ἐντίμως, καὶ σταθεὶς μάρτυς αὐτόπτης, μᾶς ἔδωσεν αὐθοομήτως
ἀποδεικτικόν, τοῦ ὁποῦ ἐγκλείομεν ἀντίγραφον.

Παρατρέχομεν, κύριε, νά εἰπῶμεν, ὅτι ἡ διαγωγή μας ἐστάθη
παράδειγμα εἰς ὄλας τὰς κωμοπόλεις καὶ χωρῖα τῶν βουνῶν τῆς
ἐπαρχίας μας, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι, ἢ παραδειγματιζόμενοι
τὴν διαγωγήν μας, ἢ συσταλέντες ἠρνήθησαν εἰς τοὺς ἀντάρτας
τὴν συνδρομὴν των ἐπὶ μόνῃ ταύτῃ τῇ προτάσει, ὅτι "δὲν ἐμπο-
οῦν νά κάμουν, παρ' ὅ,τι κάμνει ἡ χώρα" καὶ ἐκ τούτου, ἐάν
καυχώμεθα, ὅτι ἡ πόλις μας ἐστάθη σκόπελος ναυαγίου τῆς ἀνταρ-
σίας, δὲν εἴμεθα ἄβρονες, διότι λέγομεν τὴν ἀλήθειαν.

Καί κατά τοῦτο τό διάστημα, Κύριε, καί μετά τοῦτο ἦλθον εἰς τήν πόλιν μας διάφορα σώματα καί στρατιωτῶν καί πολιτοφυλάκων ἐκ τῶν ὀπλισθέντων ὑπέρ τοῦ θρόνου, καί εἰς αὐτά ἐδείξαμεν τήν πλέον φιλόφρονα ὑποδοχήν, καί ἐτροφοδοτήσαμεν, καί ἄχρι τοῦδε εὐχαρίστως τροφοδοτοῦμεν ἐξ ἰδίων μας, τάς οἰκίας μας ὅλας ἔχοντες στρατῶνα.

Συνεδράμομεν ἔτι καί εἰς τήν σύλληψιν τῶν κακούργων κατά διαταγήν τοῦ Συνταγματάρχου Κ.Κ.Δελιγιάννη, καί ἕνα ἐξ αὐτῶν συνελάβομεν. ὁ δέ ῥηθείς Συνταγματάρχης πληροφορηθείς περὶ τῆς διαγωγῆς μας ἐπαρῆκεν ἀποδεικτικόν εἰς χεῖρας μας, τοῦ ὁποῦ ὡσαύτως ἐγκλειόμεν ἀντίγραφον.

Ἄλλ' οὐχ' οὕτως καί ὁ Κ. Ἐπαρχος, οὗτος καί διὰ ἰδιοτέλειαν του, ὡς εἶπομεν, καί διὰ λόγους ἄλλους, οἵτινες δέν εἶναι ἴδιοι τῆς παρουσίας μας, προσπαθεῖ ἐξ ἀρχῆς ν' ἀμαυρώσῃ τρανήν ἀλήθειαν, νά κατακαλύψῃ τό πλέον λαμπρόν ῥῶς εἰς τό σκότος, καί νά μᾶς προσάψῃ μομφήν ὅπως διόλου ξένην καί ἀνάστιον εἰς τήν κοινότητά μας· καί εἰς τόσον (τί νά εἴπωμεν!) ἔρθασεν, ὥστε προέτρεφεν ὡς μανθάνομεν, τόν ὑπομοίραρχον Κ. Μανιάτην νά εἴπῃ, ὅτι τό ὁποῖον μᾶς ἔδωσεν ἀποδεικτικόν τοῦ τό ἐπήραμεν διὰ τῆς βίας.

Θά Σᾶς ἔρεοε θαυμασμόν ἢ γράσεις μας (καί ἴσως καθ' ὑπόκεισιν) ἄλλ' εἰς ταύτην τήν ὑπόψίαν μᾶς ἔβαλον διάφοροι λόγοι του διαδοθέντες, ὅτι ὀηλαδή ἀνέβαλε τήν σύλληψιν τῶν κακούργων ἐπίτηδες διὰ νά εὔγουν ρανερά καί νά χαθοῦν. τούτους δέν θέλομεν νά πιστέψωμεν, οὐδ' ἐκτιμῶμεν τό βάρος των· ἀλλ' ἐντο-

σοῦτη, ἐκ τούτων καί τοιούτων ἔχομεν αἰτίαν καί εὐδόκιμον νά πιστεύωμεν, ὅτι ὁ ἀροπλισμός τῆς κοινότητός μας πηγάζει ἢ συνίσταται εἰς μόνην τήν διάθεσιν τοῦ Κ.Β. Ἐπάρχου Γούτυνης, ὅστις, κύριος οἶδε, τί ἔγραψε καθ' ἡμῶν.

Ἄς μᾶς συγχωρηθῆ, κύριε, νά καυχηθῶμεν ἀκόμη δικαίως καί χωρίς ὑπερβολῆς, ὅτι ἡ διαγωγή μας εἰς τήν περίστασιν αὐτήν ἐστάθη πολύ καλητέρα τῆς τοῦ Κ.Β. ἐπάρχου, περὶ τῆς ὁποίας, ὡς καί εὐγένει περὶ τῆς διοικήσεώς του, ἐάν μεταβῆτε, ὡς ἐπιθυμοῦμεν καί ἐλπίζομεν, πάλιν λέγομεν, εἰς τήν διοικουμένην παρ' αὐτοῦ ἐπαρχίαν, ἀποσοβηθέντος τοῦ πρό πολλοῦ διερχομένου τρόμου, θέλετε βεβαιωθῆ.

Εἶχομεν πολλά νά Σᾶς κοινοποιήσωμεν ἀλλά περιοριζόμενοι νά ἐκθέσωμεν μόνον τό παρόν μέγα παράπονον τῆς κοινότητός μας καί ἀπορεύοντες τήν μεγάλην ἔκτασιν διὰ νά μή Σᾶς βαρύνωμεν Σᾶς παρακαλοῦμεν θερμῶς, νά λάβητε πρόνοιαν περὶ τῶν δικαίων μας καί νά ἐνεργήσητε ὅ,τι Σᾶς ὑπαγορεύουν τά ὑψηλά Σας καθήκοντα τά ὅποια δέν ἀριβάλλομεν, ὅτι ἔχουν βάσιν τήν εὐδαιμονίαν τῶν πιστῶν ὑπηκόων τῆς Α"Μ" καί τήν ἀπαλλαγὴν αὐτῶν ἀπό τήν ἀδικίαν κατάθλιψιν καί τήν πολιτικὴν μαστίγωσιν.

Ποτέ, Κύριε, ποτέ ἀσφοτέρα συνείδησις, καί ποτέ θλιβεωτέρα στιγμή εἰς τήν κοινότητά μας, ποτέ λυπηροτέρα σκηνή!

Ἰδιοκτησίᾳ, τήν ὁποίαν ἐντίμως μετεχειρήθημεν εἰς τόν ὑπέρ πατρίδος ἀγῶνα, ὅπλα τά ὅποια ἐντιμώτερον μετεχειρήθημεν νεωστὶ ὑπέρ τοῦ θρόνου, πρῶτιστοι πάντων καί ἀυθορμήτως, νά μᾶς ἀφαιροῦσαν μέ τρόπον ἀτιμωτικόν. Τοιαύτη εἶναι ἡ ἀντα-

μειβή τήν ὁποίαν ἐλπίζομεν, ὡς βραβεῖον ἀρετῆς!

Ἐγκλείοντες καί ἀντίγραφον τοῦ ἐπιτροπικοῦ μας, κοίνο-
μεν χρέος μας νά Σᾶς προσθέσωμεν ἀκόμη ὅτι ὁ εἷς ἐξ ἡμῶν, ὁ
Κ. Σταμάτης Ψαρούλης ἐμποδίσθη ἐξ ἀσθενείας νά ἐλθῆ ἐνταῦθα.

Εὐπειθέστατοι

Οἱ ἀπεσταλμένοι ὑπό τῶν Δημογερόντων

τῆς κοινότητος Δημητσάνης

Α. Λούλης.

Μ. Οἰκονόμου.

28. Ἐναφορά τῆς κοινότητος Δημητσάνης πρὸς τήν
Ἐπιτροπείαν σχετικά μέ τόν ἀφοπλισμό.

A l l ' a l t a R e g g e n z e

Traduzione

ai 16 di 8bre 1834

in Nauplia di Romania

Seconto ricorso del togliamento
delle armi dalla comunità di
Dimizana.

Con supplica del 16" di 7bre scorso, abbiamo riferito
brevemente l'onesta nostra condotta, a cio che riguarda a-

lle passate rivoluzionarie circostanze, e nel medesimo tempo l' effettivo fedele nostro attaccamento al T r o n o, lamentandosi perche a noi si togliessero le armi, come rivoluzionari, mentre noi non solo non abbiamo avuto parte, o comunicazione con loro, ma all' incontro guerreggiato e divenuto inciampo. Quindi Lontano di pensar che si togliessero mai le nostra armi, avevamo in mira come tutta la provincia ed anzi eravamo persuasi, che la nostra azione, sara per essere ricompensata.

Finalmente inchieste che furono le nostre armi, noi a quello repentino ed inaspettato problema dei togliemento delle armi, manifestamente indirizzato contro ai nostri incontrastabili diritti, abbiamo immaginato, che noi non avessimo alcuna colpa, se diressimo supplica al sottoprefetto della Provincia, pretestando l'atto al amatissimo nome del nostro Re di, concederei, se fosse possibile, una dilazione, per rifuggire alla sua giustizia; e quantunque essa fu chiesta con supplica, fu nulla di manco stata ributata. Ma con tutto cio che le nostri armi ci furono tolte momentaneamente, la supplica però fu stata condannata di malintenzione, e ci ha fatto conoscere, che la codevole nostra condotta correva pericolo di trasfigurarsi coi più neri colori, e trasferirsi al R e a l e G o v e r n o, facendosi sacrificio delle altrui passioni e mancanze.

Fummo dunque costretti di rifuggirsi ai superiori direttamente alla giustizia di S.M. e perciò contemporaneamente ai 16" del suriferito 8bre, abbiamo indivizzati, ed al Reale Commissario Sig" Andrea Zaimi supplichevoli lamenti, e sopra tutto a Lei quella soprannominata supplica, di cui la presente é un compendio.

Li detto Prefetto dopo esaminó e fu persuaso della nostra buona condotta, scrisse ai 16" del medesimo mese al sotto prefetto di Gortine, colla distinzione però che la misura del togliemento delle armi, á solamente contra i colpevoli di rivoluzione, confessando che guarda la nostra comunità, ed ordinó che siano rimandate le nostre armi, come veramente le rimandó dal Tripolizá quelle, che non erano ancora trasferite nella Nauplia di Romania, promettendo il rimando delle altre. Quindi noi fedeli sudditi della S.M. alzando supplichevoli mani verso il Cielo, pregammo della eternità del Trono e della salute in lunghi anni della S.M. esclamando della sua giustizia.

Ma trascorso lo spazio d'un intero mese, non abbiamo avuto le rimanenti armi e, nemmeno veduto l'effetto delle nostre umili suppliche al Reale Commissario, delle quali già abbiamo proposto il compendio fummo costretti di rifuggire di nuovo all'Alta Reggenza, e pregar caldamente per la presente, di esaminar, ed informarsi bene, se fin ad ora non si é persuasa della nostra condotta.

Non sappiamo positivamente: quale calunnia stanciarono contro noi, finché fosse scritta nel catalogo di quelle, alle quali furono spogliate le armi, quella comunità, che all'opposto dovrebbe esser notata degna di lode e di merito, per far l'apologia colle ragioni e dimostrazioni incontrastabili della onorevole nostra condotta. Ma se questo non fosse calunnia abbiamo ragionevoli lamenti, perché i comandi della Provincia taciarono, e t..... tono di deferir nel tempo dovuto la nostra buona condotta, per non soffrir ciò che abbiamo sofferto ingiustamente, e soffriamo tuttora il rimprovero, che fin' oggi....., e fa di guardar la dolcissima nostra patria, come odioso di condanna luogo, cosa, che ogni momento ci fa lacrimare amaramente.

Con tali lacrime ai nostri occhi, A l t a R e g g e n z a, preghiamo caldamente di nuovo di voler dar giustizia a quei sudditi, iquali hanno dimostrato effettive fedeltà, ed agonizzato primi a favor del T r o n o . Una tale concessione del giusto non solo affermerà, ma anche animerà la virtù, come dispererà quelli, che inclinano alla malizia ed al disordine.

Sottoscriviamo rispettosamente mandati
 apositamente della comunità di Dimizana
 ubbidientissimi sudditi

A. Lucos
 Constantinos Digonopulos

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ -ΙΙΙ- ΔΙΚΑΣΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

1. Πρακτικά ανάκρισης τοῦ Κωνσταντίνου Οἰκονομόπουλου.

(Γ.Α.Κ., Γραμμ. Ἐσωτ., Φ.163)

Ἄρ: 41

ἄριθ: 6760

Ἐξομολόγησις τοῦ Κωνσταντίνου Οἰκονομοπούλου

Ἐρ: Πῶς ὀνομάζεσαι; κτλ.

Ἄπ: Κωνσταντίνος Οἰκονομόπουλος, ἀπὸ Ζούρτσαν τῆς Τριφυλίας.

Ἐρ: Πόθεν ἤρχεσθε ὅταν σᾶς συνέλαβον τὰ Βασιλικά στρατεύματα;
καὶ ποῦ ἐπηγένατε;

Ἄπ: Ἀπὸ τὴν Βυτίναν διευθυνόμεθα πρὸς τὰ μέση τῆς Τριφυλίας,
ἀρ' οὗ διελύθημεν μετὰ τὴν μάχην τοῦ Σοῦλο. Ὑπήγαυνα νά
εὔρω Ἀντιπρόσωπον τῆς Κυβερνήσεως, διὰ νὰ προσπέσω εἰς
τὸ ἔλεος τοῦ Βασιλέως, καὶ καθ' ὁδὸν με συνέλαβον οἱ
Στρατιῶται, οἱ ὅποιοι με ρυλάττουσιν ἤδη

Ἐρ: Πότε ἐβγήκατε ἀπὸ τὴν Ζούρτσαν καὶ με ποῖον ἀρχηγόν;

Ἄπ: Μίαν ἡμέραν μετὰ τὴν σύλληψιν τοῦ Νομάρχου Μεσσήνης, καὶ
ἐπῆγα εἰς τὸν Κόλιαν Πλακοῦταν με κῆμμιά εἰκοσαριά
Συγγωρίους μου, διότι οἱ ἄλλοι ἦταν πηγεμένοι ἐμπροστά.

Ἐρ. Με ποῖον σκοπὸν ἐκινήθητε εἰς τὴν ἀποστασίαν, ποῖοι Σᾶς
ἐπαρακίνησαν, καὶ τί Σᾶς ἔλεγον;

- 'Απ: Μᾶς ἐπαραινίησαν ὁ Γκρίτσαλης καί ὁ Κόλιας Πλαπούτας, λέγοντές μας νά βάλωμεν τόν Βασιλέα εἰς τόν θρόνον, διὰ νά λάβωμεν τά δικαιώματά μας.
- 'Ερ: Δέν τοὺς ἐρωτήσατε δέν ἐμπορέσατε νά μάθητε ἂν αὐτοὶ ἐκινήθησαν μόνοι, ἢ ἦτον συνεννοημένοι μέ ἄλλους;
- 'Απ: Μᾶς εἶπον ὅτι εἶναι μέ ὄλας τὰς Ἐπαρχίας, καί ὅτι εἶναι συνεννοημένοι μέ μεγάλους ἀνθρώπους.
- 'Ερ: Δέν ἐμπορέσατε νά καταλάβητε μέ ποίους ἀνθρώπους;
- 'Απ: Ὅχι, μᾶς ἔλεγον μάλιστα ὁ Δημ:Γκρίτσαλης ὅτε ἦλθεν εἰς Ἀρκαδίαν ὅτι μίαν ἡμέραν θά πιαστοῦν ὄλαι αἱ Ἀοχαί.
- 'Ερ: Ὅταν ἦθατε εἰς τήν Στεμνίτσαν καί τό Ζυγοβίσι, διὰ ποῦ περαιτέρω ἐσκοπεύσατε νά προχωρήσητε;
- 'Απ: Διὰ τήν Τοῦπολην, ἤθελον μάλιστα μᾶς ἀκολουθήσουν καί ἄλλοι, μάλιστα καί οἱ Ζυγοβιστινοὶ ἔλεγον ἐμπροσά μας, ὅτι κινοῦνται καί αὐτοί.
- 'Ερ: Ἀπό τήν Βυτινὴν πῶς ἐκινήθητε καί ἦθατε ἐδῶθεν;
- 'Απ: Ἐρχόμεθα δι' ἐδῶθεν δια τοῦ Χουσοβισίου, καί ἐκεῖ ἐμάθαμεν εἴδησιν ὅτι ἦλθον τά Στρατεύματα ἀπό τό Σινάνο καί ἐτραβήχθημεν.
- 'Ερ: Μέ τοὺς Βαλτετσιώτας εἶχατε συνεννοήσεις, ἂν εἶχον τοιαύτας ὁ Κρίτσαλης καί ὁ Κόλιας μ' αὐτούς;
- 'Απ: Δέν ἔχω εἴδησιν, ἦτον ὁμως μέ πολλοὺς συνεννοημένοι.
- 'Ερ: Ἀπ' ἐδῶ, ἀφ' οὗ ἠθέλατε ἔλθει, ποῦ εἶχατε σκοπὸν νά προχωρήσητε;
- 'Απ: Ἀπ' ἐδῶ ἠθέλαμεν κάμει ἀπόρασιν, διότι ἐδῶ δέν ἐξεύρομεν ποῖοι ἄλλοι ἀρχηγοὶ ἠθελον ἀναρᾶνῃ, διότι φαίνεται ὅτι αὐτοὶ εἶχον κι ἄλλους.

Ἔο: Ποίους ἀρχηγούς ἐννοοῦσαν ὅτι εἶχον συντρόφους, δέν ἐμπό-
ρεσες νά λάβῃς νύξιν ἀπό τούς λόγους των;

Ἀπ: Δέν ἐκατάλαβα, μάς ἔλεγον ὁμως ὅτι ἅμα παρουσιασθῶμεν
οἱ ἀρχηγοί ἐμποροῦν νά ἔβγουν, καί ἀρχηγούς ἐννοοῦσαν
τόν Κολοκοτρώνη καί τόν Πλαποῦταν.

Ἐρ: Μέ τί τρόπον σέ παρέσυρεν ὁ Γκρίτζαλης ὡς λέγεις;

Ἀπ: Ἦλθεν εἰς ἀρκαδίαν καί μέ ὤρκισεν ὅτι νά τόν ἀκολουθήσω
με εἶπεν ὅτι θά συλληρθοῦν αἱ Ἀρχαί, καθώς καί ὅτι αὐτός
ἦλθεν ἐκεῖ ἐπί τούτῳ διά νά συλλάβῃ τόν Νομάρχην.

Ἐρ: Ποῖοι ἄλλοι ἦσαν σύντροφοί τῆς Ἀποστασίας ἀπό τήν
Κυπαρισσίαν;

Ἀπ: Ὅλοι οἱ κάτοικοι ἐνώθησαν εἰς τήν Ἐπαρχίαν τῆς Ἀρκα-
δίας ὅταν ἐμβῆκαν οἱ Σουλιμοχωριῶται ἐπῆραν τά χρήματα
τοῦ Γενικοῦ Ἐφόρου, τά ὅποια διεμοιράσθησαν εἰς τά τρία
θέματα, Σβοῦτοσα, Σουλιμᾶ καί Κοντοβούνια, ἀπό τά ὅποια
χρήματα, ἔδωκαν εἰς χεῖράς μου καί τοῦ Ἀλεξίου Δέδε
καθώς τό ἀποδεικτικόν διαλαμβάνει Δραχμάς ὡς ἑγγυστα
3500 διά νά τά προφυλάξωμεν καί νά τά παραδώσωμεν ὅταν
παρασιασθῇ Βασιλική Ἀρχή. Ἀπό αὐτά τά χρήματα ἐπῆραν ὁ
Ἀλέξιος Δέδες ἕως 180" Δραχμάς. Τα δέ λοιπά εὐρίσκονται
εἰς τό Σπήτι μου. Ἀπό τά ἴδια χρήματα ἐπῆραν ἔτι τοιά-
κοντα Δραχμάς καί ὁ Ἰωάννης Δόξας ἀπό Βεοβίτσαν.

Ἐρ: Ἐξεύρετε τίποτε ἄλλο;

Ἀπ: Δέν ξεύρω τίποτε;

Ἐρ: Γράμματα ἐξεύρετε;

Ἀπ: Μάλιστα.

Έρ: Είναι γραμμένα όλα και καθώς τά είπες. (άνεγνώσθησαν).

Άκ. Μάλιστα.

Έν Τριπόλει τήν 12^η Αύγουστου 1834

Ο έξομολογούμενος προσθέτει: Όταν υπήγαίνα εις τήν Κυπαρισσίαν μέ πέντε άνθρωπους περιστατικώς είσχετο ο Υπομοίραρχος νά πάγη εις τήν Ζούρτσαν, και οι έμπροσθινοί έπιασαν και τοϋ έπῆραν τά όπλα, και άρ'οϋ υπῆγα έγώ, διότι ἤμουν όπίσω, τοϋ έπεστρέψαμεν τά όπλα και τόν άρήσαμεν έλεύθερον.

Κ: Οίκονομόπουλος/έξομολογούμενος/

παρόντες μάτυρες: Αναγν: Χριστόπουλος - Στ: Δασκαλόπουλος

Β: Δελιγκίνης+Α: Πάνος, άνθυπ/γός Μηχανικοϋ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Πηγές

1. Ανέκδοτες πηγές

Γενικά Αρχεία του Κράτους

α) Γραμματεία Δικαιοσύνης: Φ. 23,24,25

β) Γραμματεία Στρατιωτικών: Φ. 5,9, 13

γ) Γραμματεία Εσωτερικών : Φ 160,163,163β,165,166,168,
170,172,173,174,179,182,184

Αρχεία Υπουργείου Εξωτερικών Ελλάδας

Φ. 83/1, 97, 98/2

Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδας

Αρχείο Χρηστίδη, αρ. 9600-9633

Αρχεία Εθνικής Βιβλιοθήκης

α) Αρχείο Χρηστίδη, Α.3810

β) Αρχείο Δουκάκη, Μ 248

Αρχεία Υπουργείου Εξωτερικών Γαλλίας (Παρίσι)

Archives du Ministère des Affaires Etrangères, Mémoires
et Documents, Grèce, t. 1,2,3,4,5,6,7,26

Αρχεία Υπουργείου Εξωτερικών Γαλλίας

Ministère des Affaires Etrangères Correspondance Politi-
que, Grèce (1834 - 1835) t.18,19.

(ευρίσκεται υπό μορφή μικροταινιών στο κέντρο έρευνας
της Ιστορίας του Νεωτέρου Ελληνισμού στην Ακαδημία
Αθηνών).

2. Δημοσιευμένες πηγές

Επιτομαί των εγγράφων του Βρετανικού Υπουργείου των Εξωτερικών, συνταχθείσαι υπό Γ.Γλύτση, Χ.Λούκου, Ε. Μπελιά, Γενική αλληλογραφία των ετών 1833-1835, Φ. Ελλάς (Έκδοση Ακαδημίας Αθηνών, Τόμος Β΄, Αθήνα, 1979).

Τύπος

Αθηνά, έτη 1833, 1834, 1835

Χρόνος, 1/5/1833 - 14/9/1833

Ήλιος 23/6/1833 - 15/12/1833

Τριπτόλεμος, 1833

Σωτήρ, έτη 1834, 1835

Εποχή, 27/9/1834 - 21/3/1835

Εθνική, 1/10/1834 - 27/6/1835

Εφημερίς της Κυβερνήσεως του Βασιλείου της Ελλάδος, έτη 1834, 1835.

ΓΕΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Abel Wilhelm, Crises agraires en Europe, (XIIIe - XXe siècle)
Paris, 1973
- Αμπού Εντρόντ, Η Ελλάδα του Όθωνα, Αθήνα, 1973
- Αντωνιάδου, Σ., Η εφημερίς 'Αθηνά' και ο Όθων ως το 1843,
Δ.Ι.Ε.Ε.Ε., αρ. 19, Αθήνα, 1969
- Απομνημονεύματα Αγωνιστών, εισαγωγή Εμμ. Πρωτοψάλτη, Αθήνα 1959
- Ασδραχά Σπύρου, Ελληνική κοινωνία και οικονομία ιη και ιθ
αιώνες, Αθήνα, 1982
- Ασπρέα Γ., Πολιτική Ιστορία της Νεωτέρας Ελλάδας, τ. Α' έκδ. Β'
Αθήνα, 1922-1930.
- Ασπίου Ειρηναίου, Αττικόν Ημερολόγιον, έτ. ΙΓ', Αθήνα 1878
- Ανώνυμου, Η δίκη του ασιδήμου Β. Καλοκοτρώνη και Δ. Πλαπούτα,
σκηνή πολιτική του έτους 1833, Αθήνα, 1843
- Βέη Ν., Ιστορία της Νεωτέρας Ελλάδας, Αθήνα, 1957
- Βλάχου Ν., Ιστορία της Ελλάδας, Αθήνα 1951
- Βλάχου Ν., Η γένεσις του αγγλικού του γαλλικού και του ρωσικού
κόμματος εν Ελλάδι, στο περ. 'Αρχείο Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών', τ. 19, 1939.
- Βουρνά Τάσου, Ιστορία της νεώτερης Ελλάδας. Από την Επανάσταση
του 1821 ως το κίνημα του Γουδί (1909),
Αθήνα, 1974.
- Bower -Βολιθο, Otho I King of Greece, London, 1939
- Βρατσάνου Δήμου, Η Ιστορία των Ελληνικών Επαναστάσεων (1824-1935)
(ανατύπωση)

- Γεωργαντά Βασίλειου, Τα Δημόσια Οικονομικά και η Ελληνική Νομοθεσία κατά Gaston Jeze, Αθήνα, 1915
- Γκίνη Σ.Δ., Κατάλογος ελληνικών εφημερίδων και περιοδικών 1811-1863, Αθήνα 1967, συμπλήρωμα στο περ. 'Εθναιστής'.
- Γκίνη Σ.Δ., -Μέξα Β., Ελληνική Βιβλιογραφία 1800-1863, I-III, Αθήνα, 1939 - 1957.
- Clogg Richard, The struggle for Greek independence, London, 1973
- Γούδα Αναστασίου, Βίοι παράλληλοι των επί της αναγεννήσεως της Ελλάδος διαπρεψάντων ανδρών, τ Ζ', Αθήνα 1875.
- Γρηγοσιάδη Αθανασίου, Ιστορικάί αλήθειαι, Αθήνα 1934.
- Γριτσόπουλου Τάσου, Στατιστικάί ειδήσεις περί Πελοποννήσου, στο περ. 'Πελοποννησιακά', Τομ. Η', Αθήνα, 1971
- Dakin Douglas, The Unification of Greece, 1770 - 1923, London, 1972.
- Daskalakis Ap., La Presse Neo-Hellenique, Paris, 1930.
- Δεσποτόπουλου Αλέξανδρου, Η Ελλάς επί Καποδίστρια, Αθήνα 1957
- Δεσποτόπουλου Αλέξανδρου, Ο Κυβερνήτης Καποδίστριας και η απελευθέσως της Ελλάδος, Αθήνα, 1954.
- Δουκάκη Δ., Μεσσηνιακά, Αθήνα, 1906.
- Δραγούμη Νικολάου, Ιστορικάί αναμνήσεις, Αθήνα, 1874.
- Driault E. - Lheritier M., Histoire Diplomatique de la Grèce de 1821 a nos Jours, I-V, Paris, 1925 - 1926.

- Εΐχταλ Γουσταύου, Η οικονομική και κοινωνική κατάσταση στην
Ελλάδα μετά την Επανάσταση, Αθήνα, 1974
- Ευαγγελίδου Τρύφωνος, Ιστορία του Όθωνος, Βασιλέως της
Ελλάδος (1832 - 1862), Αθήνα, 1894.
- Ζωγράφου Α.Δ., Ιστορία της Ελληνικής Γεωργίας, Τομ. Α-Β-Γ,
Αθήνα, 1976
- Jelavich Barbara, Russia and Greece during the regency of King
Othon, 1832-1835, Θεσ/νίκη, 1962, Institute for
Balkan Studies
- Marquis de Queux de Saint Hilaire, La Presse dans la Grèce
Moderne depuis l'indépendance jusqu'en 1871, περ.
" Annuaire de l' association pour l'encouragement
des études Grecques en France", έτ. 5^ο,
Paris, 1871.
- Κανδηλώρου Τάκη, Η δίκη του Κολοκοτρώνη, έκδ. Β', Αθήνα, 1960.
- Καρολίδου Π., Ιστορία του ΙΒ' αιώνας, τ. Ι-ΙΙΙ, Αθήνα 1892-1893.
- Καρολίδου Π., Σύγχρονος Ιστορία των Ελλήνων και των λοιπών
λαών της Ανατολής, Αθήνα, 1922.
- Κόκκινου Διονυσίου, Ιστορία της νεωτέρας Ελλάδος, Ι-Υ, Αθήνα,
1970-1972
- Κόκκινου Διονυσίου, Η ελληνική Επανάσταση, τομ. 1-12, Αθήνα, 1960
- Κολιδόπουλου Γιάννη, Ληστές, η κεντρική Ελλάδα στα μέσα του
19^{ου} αιώνα, Αθήνα, 1979.
- Κολοκοτρώνη Γενναίου, Απομνημονεύματα, Χειρόγραφο Β', 1821-1862,
Εισ. Εμμ. Πρωτοψάλτη, Αθήνα, 1961

- Κοντογιώργη Γιώργου κ.ά. επιμ. Γ. Κοντογιώργη, Κοινωνικές και πολιτικές δυνάμεις στην Ελλάδα, Αθήνα, 1977
- Κορδάτου Γιάννη, Μεγάλη Ιστορία της Ελλάδας, том. XI, 1832-1862, Αθήνα, 1957.
- Κορδάτου Γιάννη, Η κοινωνική σημασία της Ελληνικής Επανάστασης του 1821, Αθήνα, 1975
- Κοριζή Χαρ., Η πολιτική ζωή εις την Ελλάδα, Αθήνα, 1974.
- Κορέμου Γ., Νεωτάτη Γενική Ιστορία, Τομ. IV. Αθήνα, 1890
- Κτενιάδη Ν., Η Μεσσηνιακή Επανάσταση, στο περ. 'Στρατιωτική Ηχώ', αρ. 3,4,5,6, Αθήνα, 1932.
- Κτενιάδη Ν. Η Ελληνική Χωροφυλακή, έκδ. 2^α. Αθήνα 1960.
- Κυριακίδου Ε., Ιστορία του Συγχρόνου Ελληνισμού από της ιδρύσεως του Βασιλείου της Ελλάδας μέχρι των ημερών μας, 1832-1892, I-II, Αθήνα 1892.
- Λαδά Χρήστου, Δημοσία Οικονομία και Στατιστική, έκδ. 4^η, том. Α' Αθήνα, 1920.
- Lenormant F., Le Comte André Metaxa et le Parti Napoléonien en Grèce, Paris, 1861.
- Λούκου Χρήστου, ΟΚυβερνήτης Ι.Καποδίστριας και οι Μαυρομιχιακοί, στο περ. 'Μνήμων', Αθήνα, 1974.
- Mc Neill, William H., The Metamorphosis of Greece since World War II Chicago, 1978.
- Μάγερ Κ., Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, I-III, Αθήνα, 1957-1960
- Μακρυγιάννη Ιωάννη, Απομνημονεύματα, εισ. σχολ. Σπ. Ασδραχά, Αθήνα, 1957.
- Μαλαΐνου Επ., Ιστορία των ξενικών επεμβάσεων, Τομ. Α', Αθήνα, 1935.

- Μάουρερ Γεοργκ-Λούντβιχ, Ο ελληνικός λαός, Αθήνα, 1976.
- Μπανιά-Μαντζουβή Αλ., Το καποδιστριακό κόμμα 1832-1833, στο περ. 'Μνήμων', τ. 8, Αθήνα, 1980.
- Μέντελσον-Μπαρτόλντι Κ., Ιστορία της Ελλάδος από της εν έτει 1453 αλώσεως της Κωνσταντινουπόλεως υπό των Τούρκων μέχρι των καθ' ημάς χρόνων, Αθήνα, 1876
- Μιτάκη Διονύση, Η επανάσταση του 1836 . Η πρώτη πολιτική επανάσταση της νέας Ελλάδας, Αθήνα 1983.
- Μνημεία Ελληνικής Ιστορίας.Επιτομαί εγγράφων του Βρετανικού υπουργείου των εξωτερικών. Γενική Αλληλογραφία Φακ. Ελλάς, έκδ. Ακαδημίας Αθηνών, τ. Β', Αθήνα 1979.
- Moschopoulos Nicerphore, La Presse Grecque, Paris, 1930
- Μοσκόφ Κ., Η εθνική και κοινωνική συνείδηση στην Ελλάδα, (1830-1909), Αθήνα, 1974
- Μουζέλη Νίκου, Νεοελληνική κοινωνία, όψεις υποανάπτυξης, Αθήνα, 1978
- Νάκου Γεωργίου, Το πολιτειακό καθεστώς της Ελλάδος επί Όθωνος μέχρι του Συντάγματος του 1844, Θεσ/νίκη, 1974
- Νεέζερ Χριστόφορου, Απομνημονεύματα, Αθήνα, 1963
- Νουχάκη Εμμ. Ιωάννου, Ελληνική Χωρογραφία, εκδ. 3^η, Αθήνα, 1901
- Πανταζοπούλου Νικολάου, Georg Ludvig von Maurer, Η πρός τα ευρωπαϊκά πρότυπα ολοκληρωτική στροφή της νεοελληνικής νομοθεσίας στο 'Επιστημονική Επετηρίς Σχολής Νομικών και Οικονομικών Επιστημών' Τομ.ΙΓ' Θεσ/νίκη, 1968.

- Παπαγεωργίου Στεφάνου, Το Αρχείο Σισίνη, εκδ. ΔΙΕΕΕ,
Αθήνα, 1980.
- Παπαδοπούλου - Βρεττού Α., Διάφορα πονήματα ιταλιστί και
γαλλιστί, Αθene, 1844,
- Παπαλεξάνδρου Κ., Ιστορία του Ελληνικού Τύπου, Αθήνα, 1960
- Παπαλεξάνδρου Κ., Φρούρια Ελευθερίας, Αθήνα, 1971
- Parish Henry, The Diplomatic History of the Monarchy of
Greece, London, 1838
- Πετρακάκου Δ, Κοινοβουλευτική Ιστορία της Ελλάδος, Τομ. Α-Β
Αθήνα, 1935,1948
- Petrooulos A.J., Politics and Statecraft in the Kingdom of Greece,
1833-1843, Princeton, 1968
- Πετρόπουλος, Ιω. -Κουμαριανού Αικ., Περίοδος Βασιλείας του
'Οθωνα στο ' Ιστορία του Ελληνικού 'Εθνους' Τομ.
ΙΓ', Αθήνα, 1977
- Πιπινέλη Τ., Η Μοναρχία εν Ελλάδι, Αθήνα, 1932
- Portofolio, ou Collection de documents politiques relatifs a
l'Histoire Contemporaine, t.III, N. 26, Paris, 1836
- Πούλου Ιωάννου, Πολιτικά της Πελοποννήσου επί 'Οθωνος στο
περ. 'Πελοποννησιακά', τομ. Β' Αθήνα, 1956.
- Ραγκαβή Αλέξανδρου, Απομνημονεύματα, Αθήνα, 1894
- Ρηγόπουλου Β., Απομνημονεύματα από των αρχών της επανάστασεως
μέχρι του έτους 1881, επιμ. Αθ. Φωτόπουλου,
Αθήνα, 1979.

- Ρός Λουδοβίκου, Αναμνήσεις και ανακοινώσεις από την Ελλάδα,
(1832-1833), Αθήνα, 1976
- Σακελλαρίου Μιχ., Η Πελοπόννησος κατά την δευτέραν Τουρκο-
κρατίαν, Αθήνα, 1939
- Σβορώνου Νικ. Επισκόπηση της νεοελληνικής ιστορίας, Αθήνα 1976.
- Σκανδάμη Α., Η τριακονταετία της Βασιλείας του Όθωνος, 1832-
1862, Αθήνα, 1961
- Σκιαδά Ε.Ν., Χρονικό της Ελληνικής Τυπογραφίας, τ. Β': Αθήνα,
1981 .
- Soboul Albert, Problèmes paysans de la révolution, 1789-1848,
Paris, 1976
- Σπηλιάδου Νικολάου, Απομνημονεύματα, τ. 4^{ος}, Τεύχ. Α':
Αθήνα, 1971.
- Σπορίδου Γ.Π., Ο βίος του Χατζηχρήστου, Αθήνα, 1855
- Strong F., Greece as a Kingdom, London, 1842
- Thouvenel L., La Grèce du Roi Othon. Correspondance du M. Thouvenel
avec sa famille et ses amis, Paris, 1890
- Τιρκ Φρειδερίκου, Η Ελλάδα του Καποδίστρια, I-II,
Αθήνα, 1972
- Τσελλάη Αγησίλαου, Πλαπούτας, Αθήνα, 1962
- Τσοτσόρου Στάθη, Οικονομικοί και κοινωνικοί μηχανισμοί
στον ορεινό χώρο. Γορτυνία, 1715-1828, Αθήνα, 1981
- Τσουκαλά Κωνσταντίνου, Εξάρτηση και αναπαραγωγή. Ο κοινωνικός
ρόλος των εκπαιδευτικών μηχανισμών στην Ελλά-
δα, 1830-1922, Αθήνα, 1977.

- Φιλάρετου Γ., Ξενοκρατία και Βασιλεία εν Ελλάδι, 1821-1897
Αθήνα, 1897.
- Φίλια Βασίλη, Κοινωνία και εξουσία στην Ελλάδα, Ι. Νόθα, αστική-
ποίηση 1800-1864, Αθήνα, 1974
- Φίνλεϋ Γεωργίου, Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασεως, I-II,
Αθήνα, 1971-1973
- Φουσαρά Ι.Γ., Βιβλιογραφία των ελληνικών βιβλιογραφιών, 1791-
1947, Αθήνα, 1961
- Φραντζή Αμβροσίου, Επιτομή της Ιστορίας της Αναγεννηθείσης
Ελλάδος, том. 3^{ος}, Αθήνα, 1841
- Φωτιάδη Δημ., Η δίκη του Κολοκοτρώνη και του Πλαπούτα, έκδ. 7^η.
Αθήνα, 1977
- Φωτιάδη Δημ., Όθωνας, η Μοναρχία, έκδ. 6^η, Αθήνα, 1975
- Χουλιάρη Μ., Γεωγραφική, διοικητική και πληθυσμιακή εξέλιξις
της Ελλάδος, 1821-1971, том. Α-Γ,
Αθήνα, 1973
- Χαλκιοπούλου Ι.Π., Βαυαροκρατία και Ελλάς, Πώς επιδαγωγήθη η
Ελλάς και πώς έπρεπε να διαπαιδαγωγηθή, περ.
'Εβδομάς' αρ. 17-22, Αθήνα, 1890.
- Hobsbawm E.Z., L' ère des révolutions, Paris, 1970.